

402

Д

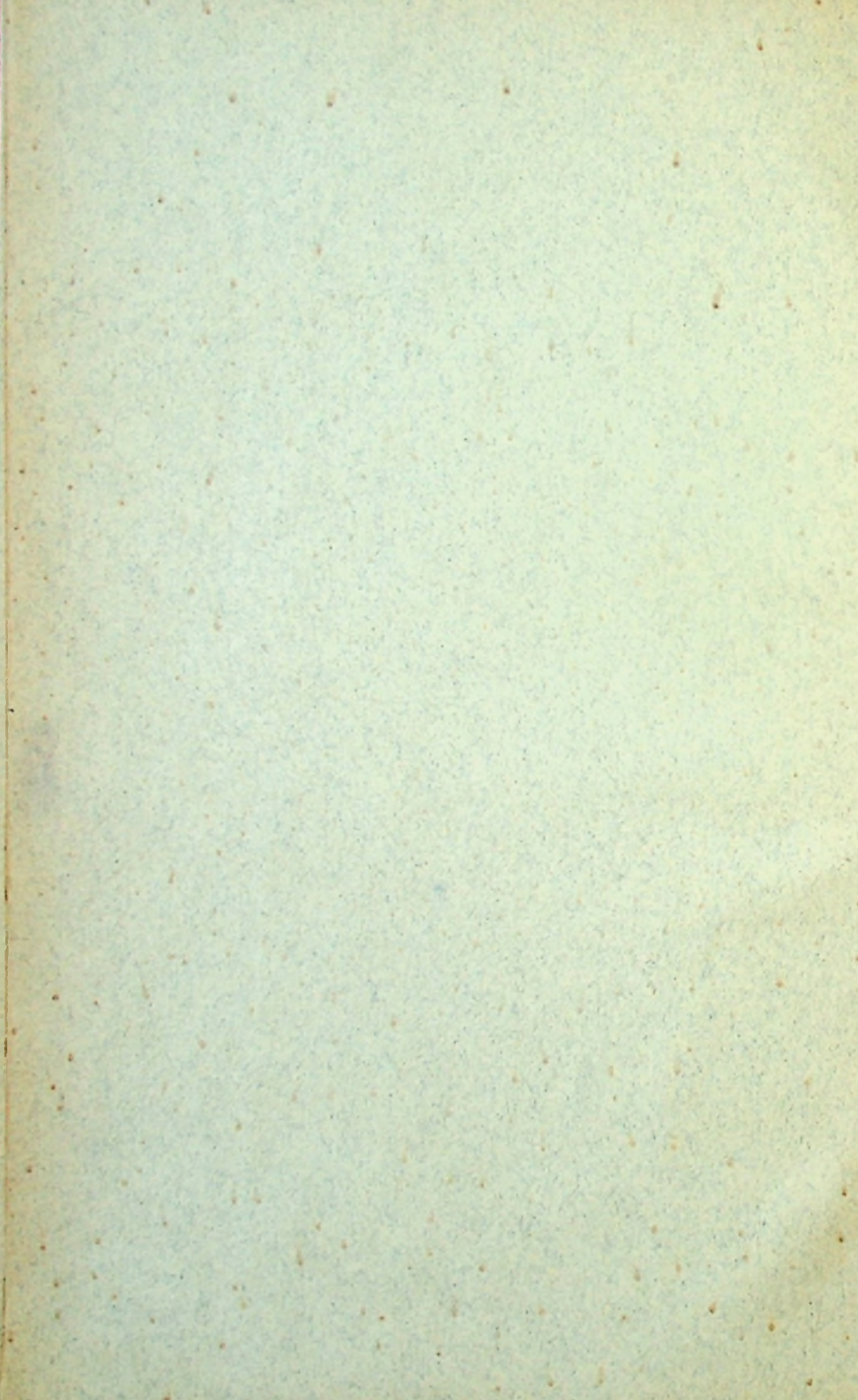
48'
18''

78

БИБЛИОТЕКА
Краљ. Срп. ...
Државне штампарије

Top. 54

48/80

ФЛОРА

ОКОЛИНЕ НИША

НАПИСАО

Др. С. ПЕТРОВИЋ.

FLORA

AGRI NYSSANI

auctore

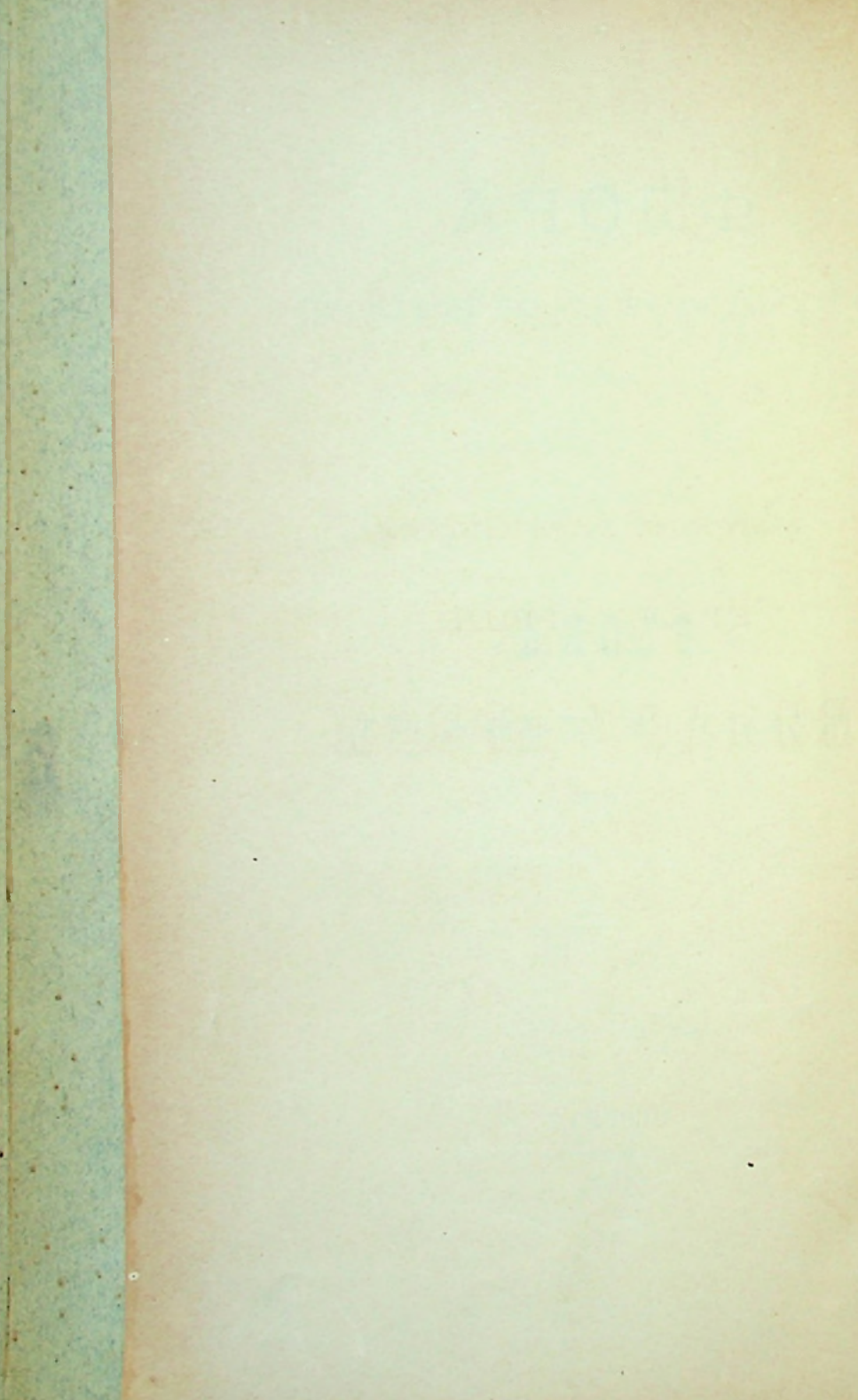
DRE S. PETROVIĆ.

БЕОГРАД

КРАЉЕВСКО-СРПСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

1882.

ЊЕГОВОМ ВЕЛИЧАНСТВУ

КРАЉУ СРБИЈЕ

МИЛАНУ ПРВОМ

ГОСПОДАРУ,

Приликом Вашег бавлења у Нишу 1879 године Ви сте изјавили жељу, да се Флора околине Ниша проучи. Ту жељу Вашег Величанства ја сам узео као заповест и одма сам с пролећа одпочео да скупљам и изучавам биље око Ниша, а стављен сам био од Вашег Величанства у такав положај, да сам то чинити могао за све време, док се Ваше Величанство у Нишу задржало.

Том сам приликом скупио око 1400 разних биљних специја, међу којима има пет специја са свим нових за науку, поред многих специја нових за Флору Србије.

Сад је и опис скупљеног биља готов.

Ако од овог рада буде какове користи, то се, Господару, има једино Вама да благодари!

Без Вас ништи би било оног скупљања биља
1879 године, ништи би било Флоре околине
Ниша.

1. Марта 1882.
у Бани (Француска).

Вашег Величанства,
НАШНОКОРИШЊИ СЛУГА,

ДР. С. ПЕТРОВИЋ
САНИТЕТСКИ ПОТВУКОВНИК.

П Р И С Т У П

Биље описато у овој Флори скупљено је у пределу, који се пружа од десне обале Мораве нашом старом границом до Плеша, а одатле косом линијом преко Ав-Паланке на Суву Планину, од Суве Планине преко планине Селичевице до Мораве код Чечина, а одатле Моравом до наше старе границе.

Сва места у том простору пису подједнако испитана. Места ближа Нишу као: Горица, Виник, Каменица, Хум, Емипова Кутина, Бања, Јелашница, мапастир Свете Тројице и т. д. похођена су скоро сваких петнаест дана; док даља као: Сићево, Градиште, Островица, Куновица, Пасјача, Миљковац, Гркиња и т. д. много ређе.

На Сувој је Планини скупљано биље: у Фебруару, у Марту (23. Марта, кад се Његово Величанство пењало на Соколов врх, који би због тога требао да добије име: „краљ Миланов врх“); у Априлу (10, 11 и 12); у Мају (28, 29, 30); у Јулу у два маха (5, 6, 7 и 8, па онда 20, 21 и 22); а најзад на копцу Августа.

Ово је наговешћено рад управљања будућих ботаниста, који треба да обратe већу пажњу на места, која у 1879 години нису доста испитапа.

Свега је биља скупиљено у 1879 години преко 1400. Ту има 5 сасвим нових за науку и преко 70 нових за Флору Србије. Новости за Флору Србије изnose око 5%. А кад се додаду и биљке нађене у 1880 и 1881, онда број нових биљава за Флору износи око 80.

Нове биљке за науку ове су:

Једна *Ramondia*, коју смо г. професор Панчић и ја, у почит Њеог Величанства, назвали *Ramondia Nathaliae*.

Један *Tragorogon*, који је од г. професора Панчића назват *T. pterodes*.

Један *Trifolium*, који сам ја назвао *Trifolium leucotrichum*.

Један *Ornithogalum*, који сам ја назвао *Or. Nysanum*.

Један *Crocus*, који је по свој прилици хибрид и који сам ја назвао *Crocus sulfureo-biflorus*.

Нове биљке за Флору Србије ове су:

Ranunculus calthaefolius Jord., *Ranunculus velutinus* Ten., *Hyreosum grandiflorum* Benth., *Corydalis fabacea* Pers., *Fumaria Anatolica* Bois. нађена од г. пр. Панчића, *Lepidium perfoliatum* L., *Hutchinsia petraea* R. Вр. нађена од г. Пеливановића, *Euclidium Syriacum* L., *Viola Macedonica* Bois. et Heldr., *Hypericum atomarium* Bois., *Hypericum repens* L.,

Ruta graveolens L., *Trifolium subterraneum* L., *Trifolium nigrescens* L., *Trifolium Michelianum* L., *Trifolium angulatum* DC., *Astragalus vesicarius* L. нађена од г. Пеливановића, *Vicia onobrychioides* L., *Lathyrus Cicera* L., *Lathyrus erectus* Lag., *Orobus hirsutus* L., *Orobus pubescens* Panč., *Dryas octopetala* L., *Potentilla Apennina* Ten., *Rosa spinulifolia* Dem., *Crassula Magnolii* DC., *Saxifraga bulbifera* L., нађена од г. др. Данића, *Bupleurum ranunculoides* L., нађен од г. Панчића, *Cachrys Alpina* MB. *Galium anisophyllum* Vill., *Knautia magnifica* Bois. et Oroph., *Inula hybrida* Baumg., *Cirsium Acarna* Moench., *Centaurea axillaris* Willd., *Lactuca chondrillaeflora* Bor. нађена од г. Панчића, *Scorzonera stricta* Horn., *Gentiana verna* L., *Anchusa undulata* L., *Nonnea lutea* DC., *Lithospermum tenuiflorum* L., *Digitalis ferruginea* L., *Trixago latifolia* Reich. нађена од г. др. Данића, *Salvia Horminum* L. нађена од Његовог Величанства, *Salvia virgata* Lit., *Calamintha alpina* L., *Thymus striatus* Wahl., *Lamium longiflorum* Ten., *Scutellaria Alpina* L., *Androsace elongata* L., *Androsace lactea* L., *Androsace villosa* L., *Plantago montana* Lamk., *Chenopodium ficifolium* Smith., *Euphorbia Lathyris* L., *Euphorbia Baselicis* Ten., *Salix pentandra* L., *Pinus uncinata* Ram., *Pinus Pumilio* Haenk, нађена од г. Пеливановића, *Orchis pseudosambucina* Ten., *Orchis Simia* Lamk., *Orchis Hanrii* Jord. нађена од Његовог Величанства, *Platanthera montana* Smith, *Goodyera repens* Ker., *Iris pseudopumila* Tin., *Tulipa sylvestris* L., *Lilium Carniolicum* Bernh., *Ornithogalum divergens* G. G.,

Ornithogalum nanum Smith., *Gagea Bohemica* Schult., *Scilla amoena* L., *Scilla autumnalis* L. нађена од г. Пеливановића, *Allium atropurpureum* W. K., *Heleocharis ovata* R. Br., *Alopecurus utriculatus* Pers., *Avena amethystina* DC., *Festuca loliacea* Huds., *Bromus confertus* M. B., *Poa concinna* Gaud.

Нове биљке за Флору и за науку нађене су већином с пролећа, а доцније је због грдне врућине и летње суше биље готово све изгорело било. Нови ботанисте треба да обрате нарочиту пажњу на летњу Флору околине Ниша и нема сушње да ће пронаћи још много нових биљака за Флору Србије, а и нових за науку.

У ову је Флору ушло биље скупљено од мене 1879 год. као и све у последње време пронађено (1878, 1879, 1880 и 1881) од г. проф. Панчића и Пеливановића. Може се дакле рећи, да је у тој описано све што је до сад од биља око Ниша нађено.

Ваља разумети да је овде говор само о фанерогамном биљу. Целуларно криптогамно биље пије ни скупљано и ако нема сушње, да ће и у овој групи бити врло интересантних представника.

Од васкуларних криптогама скупљено је ово:

Equisetum arvense L., *Equisetum Telmateja* Ehrh., *Equisetum palustre* L., *Selaginella Helvetica* Spring., *Grammitis Ceterach* Sw., *Polypodium vulgare* L., *Polypodium Dryopteris* L., *Aspidium Lonchitis* Sw., *Polystichum filix mas* Roth., *Cystopteris fragilis*

Bernh., *Asplenium septentrionale* Sw. *Asplenium Trichomanes* L., *Asplenium Ruta muraria* L., *Asplenium Adiantum nigrum* L., *Asplenium fissum* Kit. (нова за Флору), *Asplenium filix foemina* L., *Scolopendrium officinarum* Sw. *Pteris aquilina* L.

Пре него што пређем на анализу родова, покажу места, где се ређе биље налази у околини Ниша:

У Нишком граду.

Papaver dubium L., *Papaver hybridum* L., *Hypecoum grandiflorum* Benth., *Fumaria officinalis* L., *Erysimum crepidifolium* Reich., *Sisymbrium officinale* L., *Sisymbrium Columnae* Jacq., *Sisymbrium Loeselii* L., *Sisymbrium Sophia* L., *Berteroa incana* DC., *Alyssum minimum* Willd., *Alyssum calycinum* L., *Lepidium perfoliatum* L. (пов за Флору), *Calepina Corvini* All., *Viola odorata* L., *Holosteum umbellatum* L., *Moenchia Mantica* Bert., *Erodium cicutarium* L., *Erodium Ciconium* L., *Trigonella Besseriana* Ser., *Medicago sativa* L., *Medicago falcata* L., *Medicago orbicularis* L., *Medicago Gerardi* Willd., *Medicago denticulata* Willd., *Medicago maculata* Willd., *Medicago minima* Lam.; *Medicago lupulina* L., *Trifolium resupinatum* L., *Trifolium hybridum* L., *Trifolium elegans* Sav., *Astragalus hamosus* L., *Astragalus Onobrychis* L., *Crepis setosa* L., *Crepis pulchra* L., *Echium vulgare* L.; Li-

thospermum arvense L., Veronica arvensis L., Veronica Buxbaumii Ten., Veronica hederaefolia L., Veronica opaca Fries., Veronica agrestis L., Androsace maxima L., Euphorbia Esula L., Euphorbia helioscopia L., Parietaria erecta M. K., Ornithogalum nutans L., Ornithogalum refractum W. K., Alopecurus pratensis L., Alopecurus agrestis L., Alopecurus utriculatus Pers. (нова за Флору); Poa bulbosa L., Poa concinna L. (нова за Флору), Poa dura Scop., Poa trivialis L., Poa pratensis L.

У Нишском чаиру.

Ranunculus divaricatus Schr., Ranunculus sceletatus L., Ranunculus acris L. v. Steveni, Ranunculus velutinus Ten., (нова за Флору), Geranium molle L. v. macropetalum, Silene conica L., Spergularia rubra Wahl., Oenanthe fistulosa L., Oenanthe media Griseb., Orchis laxiflora L., Carex distans L., Carex nutans Host, Glyceria fluitans R. Br., Glyceria spectabilis M. K., Festuca loliacea Huds. (нова за Флору).

На Винику.

Adonis vernalis L., Paeonia decora Andrz., Corydalis cava Schw., Bunias Erucago L., Dianthus pallens Sibth., Tilia argentea Desf., Geranium molle L. v. macropetalum Bois., Vicia peregrina L., Lathyrus erectus Lag. (нова за Флору), Orobus ochroleucus W. K., Pisum elatius M. B., Sorbus torminalis L., Bupleurum apiculatum Friv., Siler trilobum L., Peuce-

danum officinale L., Peucedanum Cervaria L., Peucedanum Alsaticum L., Scabiosa Ucratica L., Lino-syris vulgaris Cas., Centaurea Salonitana Vis., Vinca minor L., Vinca herbacea W. K., Nonnea pulla L., Androsace maxima L., Androsace elongata L. (нова за Флору), Comandra elegans Roch., Orchis pallens Sw., Crocus sulfureus Ker., Gagea stenopetala Reich., Gagea lutea Schult., Allium flavum L., Allium nigrum L., Bellevalia pallens Vis., Muscari botryoides Mil., Stipa capillata L.

На Горици.

Fumaria Vaillantii Lois., Fumaria Petteri Reich., Raphanus Raphanistrum L., Frysimum repandum L., Thlaspia arvense L., Thlaspi perfoliatum L., Thlaspi alliaceum L., Lepidium perfoliatum L., Calepina Corvini All., Dianthus pallens Sibth., Buffonia macrosperma Gay, Cerastium brachypetalum Desf., Cerastium villosum L., Cerastium glutinosum Fries., Cerastium vulgatum L., Hypericum Rochelii Gris., Trigonella corniculata L., Trifolium incarnatum L., Vicia Cracca L., Vicia Gerardi Vill., Vicia tenuifolia Roth., Vicia varia Hort., Vicia villosa R., Lathyrus sativus L., Orobus ochroleucus W., K., Bupleurum apiculatum Friv., Bupleurum junceum L., Bupleurum affine Sadl., Scabiosa ochroleuca L., Scabiosa Ucratica L., Scorzonera stricta Horn. (нова за Флору), Campanula Sibirica L., Nonnea lutea DC. (нова за Флору), Veronica praecox All., Ziziphora capitata L., Teucrium Polium L., Comandra

elegans Roch., *Euphorbia falcata* L., *Euphorbia glareosa* M. B., *Euphorbia virgata* W. K., *Castanea vesca* L., *Brachypodium sylvaticum* P. B., *Brachypodium pinnatum* P. B., *Bromus inermis* Less., *Elymus crinitus* Schreb., *Aegilops triaristata* L.

На Габрoвaчкoм Брду.

Adonis vernalis L., *Ranunculus millefoliatus* Vahl., *Ranunculus psilostachys* Gris., *Ranunculus auricomus* L., *R. gracilis*, *Helleborus odoratus* W. K., *Roripa Pyrenaica* Spach, *Thlaspi cochleariforme* DC., *Dianthus pallens* Sibth., *Cytisus hirsutus* L., *Orobus vernus* L., *Bupleurum apiculatum* Friv., *Physospermum aguilegiaefolium* All., *Centaurea stenolepis* Kern., *Vinca herbacea* W. K., *Lamium incisum* Willd., *Androsace elongata* L., *Orchis mascula* L., *Platanthera chlorantha* Cust (нова за Флору), *Crocus sulfureus* Ker. (нова за Флору), *Iris variegata* L., *Iris graminea* L., *Ornithogalum refractum* W. K., *Ornithogalum umbellatum* L., *Allium fuscum* W. K., *Muscari racemosum* Mil., *Muscari neglectum* Gus., *Carex tomentosa* L., *Carex praecox* Jacq., *Carex Michellii* Host.

На Суводoлскoм Брду.

Adonis vernalis L., *Dentaria bulbifera* L., *Viola canina* L., *Viola elatior* Fries, *Linum Austriacum* L., *Linum perenne* L., *Linum hirsutum* L., *Linum flavum* L., *Linum tenuifolium* L., *Orobus vernus* L.

Orobus ochroleucus W. K., *Orobus variegatus* Ten.,
Vicia purpurascens DC., *Vicia pisiformis* L., *Vinca*
herbacea W. K., *Veronica verna* L., *Lamium incisum*
 Willd., *Comandra elegans* Roch., *Iris variegata* L.,
Iris graminea L., *Iris Reichenbachii* Heuf., *Ophrys*
scolopax Cad., *Orchis fusca* Jacq., *Orchis variegata*
 All., *Orchis Morio* L.

ОКО НИШЕВАЧКЕ БАЉЕ.

Delphinium fissum W. K., *Hesperis matronalis*
 L., *Cardamine Graeca* L., *Arabis Turrita* L., *Luna-*
ria biennis Moench., *Alyssum saxatile* L., *Alyssum*
argenteum Wit., *Alyssum montanum* L., *Draba mu-*
ralis L., *Thlaspi cochleariforme* DC., *Euclidium Sy-*
riacum L. (нова за Флору), *Silene dichotoma* Ehrh.,
Silene Italica L., *Linum hologynum* Reich., *Hyperic-*
um atomarium Bois. (нова за Флору), *Coronilla scor-*
pioides L., *Vicia truncatula* M. B., *Vicia onobry-*
chioides L. (нова за Флору), *Ervum nigricans* M. B.,
Scleranthus annuus L., *Scleranthus perennis* L., *Que-*
ria Hispanica Loeff., *Saxifraga bulbifera* L. (нова за
 Флору), *Saxifraga rotundifolia* L., *Saxifraga tridac-*
tylites L., *Eryngium palmatum* Vis. et Panč., *Bifora*
radians M. B., *Physospermum aquilegiaefolium* All.,
Smyrniium perfoliatum L., *Cnidium Orientale* Bois.,
Crucianella angustifolia L., *Asperula arvensis* L., *An-*
temnaria dioica R. Br., *Achillea clypeolata* Sm., *Cen-*
taurea montana L., *Campanula lingulata* W. K., *Pod-*
danthum limonifolium Bois., *Podanthum anthericoides*
 Janka, *Orobanche coerulea* Vill. (на *Achillea clypeo-*

Приметба. *Ramondia Nathaliae* P. et P. расте на великом крилу више Јелашнице, где је први пут нађена. *Ramondia Serbica* Panč. расте у клисури и свуд по кршевима јелашничким.

На Куновичком брду.

Ranunculus Serbicus Vis., *Saponaria glutinosa* M. B., *Lychnis Viscaria* L., *Ervum nigricans* M. B., *Lathyrus setifolius* L., *Lathyrus sphaericus* Retz., *Ferula Heuffelii* Gris., *Scabiosa fumariaefolia* Vis. et Panč., *Scabiosa micrantha* Desf., *Asperula arvensis* L., *Trixago latifolia* Reich., *Ziziphora capitata* L., *Ajuga Laxmanni* Benth., *Nepeta Cataria* L., *Nepeta nuda* L., *Orchis pallens* L., *Orchis Morio* L., *Orchis Simia* Lamk., *Epipactis latifolia* L., *Iris Reichenbachii* Heuf., *Crocus sulfureus* Ker., *Crocus biflorus* Mill., *Ornithogalum Nyssanum* Petr. (нова специја), *Bromus confertus* M. B. (пова за Флору).

Приметба. На Куновичком Брду близу Плоче расте један *Crocus* са широким лишћем, ког сам налазио у роду, да ли је то *Crocus Moesiacus* ваља боље испитати.

На Хумском брду.

Ranunculus auricomus L., *Paeonia decora* And., *Alyssum montanum* L., *Draba aizoides* L., *Silene flavescens* W. K., *Alsine verna* L., *Paronychia cicutata* Koch., *Centaurea Salonitana* Vis., *Specularia Speculum* L., *Veronica praecox* L., *Veronica verna* L., An-

drosace maxima L., *Statice collina* Gris., *Polygonum Bellardi* All., *Crocus sulfureo-biflorus* s. p. (најуре је нађен на овом брду), *Sternbergia colchiciflora* W. K., *Erythronium dens canis* L. *Ornithogalum refractum* W. K., *Bellevalia pallens* Vis.

Ќаменички кршеви.

Anemone Hepatica L., *Cardamine Græca* L., *Dianthus Noeanus* Bois., *Gypsophila Illyrica* Smith, *Silene flavescens* W. K., *Geranium purpureum* Vill., *Saxifraga rotundifolia* L., *Cirsium Siculum* Spreng., *Artemisia camphorata* Vill., *Micromeria cristata* Gris., *Satureja montana* L., *Hyssopus officinalis* L., *Nepeta Cataria* L., *Chenopodium Botrys* L., *Gagea stenopetalata* Reich., *Gagea lutea* Schult., *Erythronium dens canis* L., *Crocus biflorus* Mill

Горњи Матејевци и мањ. Светог Јована.

Adonis vernalis L., *Silene flavescens* W. K., *Orobanchus ochroleucus* W. K., *Ferulago sylvatica* Bess., *Scabiosa fumariaefolia* Vis. et Panč., *Cirsium Acarua* Moench. (нова за Флору), *Lactuca viminea* L., *Lactuca chondrillaeflora* Bor., *Salvia Horminum* L., (нова за Флору), *Salvia virgata* Ait. (нова за Флору), *Chenopodium Botrys* L., *Celtis australis* L., *Asphodeline Cretica* Vis., *Anthericum Liliago* L., *Crocus biflorus* Mill.

Чамурлијско брдо.

Adonis vernalis L., *Helleborus odoratus* W. K., *Ranunculus millefoliatus* Vahl., *Arabis sagittata* Bert.,

Dianthus pallens Sibth., *Linum corymbulosum* Reich., *Orobus albus* L., *Orobus variegatus* Ten., *Trifolium purpureum* Lois. *Trifolium Pannonicum* Jacq., *Galium divaricatum* Lamk., *Carduus hamulosus* W. K., *Salvia Horminum* L., *Salvia Aethiopsis* L., *Androsace elongata* L., *Echium rubrum* Jacq., *Iris graminea* L., *Iris variegata* L., *Iris Rei henbachii* Heuf., *Crocus sulfureus* Ker., *Gagea lutea* Schult., *Ornithogalum refractum* W. K.

СИЊЕВСКИ ВЕНОГРАДИ И КРШЕВИ.

Adonis flammea L. v. *subapetala*, *Erysimum virgatum* Roth., *Erysimum crepidifolium* Reich. *Erysimum orientale* R. Br., *Sisymbrium strictissimum* L., *Alyssum corymbosum* Gris., *Alyssum argenteum* Wittm. *Alyssum montanum* L., *Aethionema saxatile* R. Br., *Dianthus pelviformis* Heuf., *Dianthus capitatus* DC., *Dianthus Bannaticus* Heuf., *Gypsophila Illyrica* Smith, *Silene Armeria* L., *Silene Otites* L., *Silene nutans* L., *Silene flavescens* W. K., *Ruta graveolens* L. (нова за Флору), *Trigonella gladiata* Stev. v. *coerulescens*, *Melilotus Neapolitana* Ten., *Onobrychis alba* W. K., *Cerasus Chamaecerasus* Lois., *Sempervivum tectorum* L., *Sempervivum Zelebori* Sch., *Sedum dasphyllum* L., *Sedum anopetalum* DC., *Saxifraga rotundifolia* L., *Seseli rigidum* W. K., *Seseli coloratum* Ehrh., *Silaus peucedanoides* M. B., *Peucedanum Chabraei* Jacq., *Peucedanum Austriacum* L., *Torilis nodosa* L., *Galium purpureum* L., *Galium divaricatum*

Lmk., Knautia hybrida All., Scabiosa Columbaria L., Scabiosa fumariaefolia V. P., Scabiosa micrantha Desf., Achillea clypeolata Sm., Achillea sericea Janka, Carduus collinus W. K., Centaurea montana L., Centaurea napuligera Koch., Tragopogon pterodes Panč., (нова сиеџија), Tragopogon crocifolius L., Scorzonera Austriaca Willd., Scorzonera Hispanica L., Scorzonera stricta Horn. (нова за Флору), Lactuca perennis L., Hieracium marmoreum Panč., Hieracium villosum L., Hieracium murorum L., Hieracium pannosum Bois., Lagoseris bifida Vis., Campanula lingulata W. K., Campanula Grosseckii Heuf., Campanula expansa Friv., Linaria minor L., Linaria Italica Trev., Linaria genistifolia Mill., Linaria Macedonica Gris., Linaria concolor Griseb., Orobanche ramosa L., Micromeria cristata Gris., Euphorbia Myrsinites L., Euphorbia Graeca Bois., Euphorbia Lathyris L. (нова за Флору), Anacamptis pyramidalis Rich., Ophrys Scolopax Cav., Iris Reichenbachii Heuf., Crocus sulfureus Ker., Asphodeline Cretica Vis., Anthericum Liliago L., Allium saxatile M. B., Allium Cupani Bois., Allium moschatum L., Elymus crinitus Schreb.

Манастир Св. Богородице и Просечки Вис.

Auemone Hepatica L., Delphinium fissum W. K. Berberis vulgaris L., Fumaria Anatolica Bois., (нова за Флору), Arabis sagittata Bert., Arabis procurrens W. K., Arabis Turrita L., Cardamine Graeca L., Lunaria biennis Moench, Bunias Erucago L., Dianthus

petraeus W. K., Saponaria glutinosa M. B., Silene
 flavescens W. K., Moehringia trinervia L., Möhringia
 muscosa L., Geranium lucidum L., Geranium divari-
 catum Ehrh., Acer pseudoplatanus L., Acer Monspes-
 sulanum L., Staphylea pinnata L., Rhamnus saxa-
 tilis L., Medicago Carstiensis Jacq., Astragalus an-
 gustifolius L., Astragalus depressus L., Amygdalus
 nana L., Rosa rubrifolia Vill., Sorbus Aria Crantz,
 Sedum dasyphyllum L., Sedum anopetalum DC., Sem-
 pervivum tectorum L. & purpurascens, Eryngium
 Serbicum Panč., Eryngium palmatum Vis. et Panč.,
 Cachrys Alpina (nova za Flory), Bupleurum apicula-
 tum Friv., Carum Graecum Bois. et Heldr., Physo-
 caulus nodosus L., Anthriscus nemorosa M. B., Seseli
 varium Trev., Seseli glaucum Jacq., Laserpitium Siler
 L., Scabiosa Columbaria L., Scabiosa fumariaefolia V.
 P., Doronicum Hungaricum Reich., Doronicum cordi-
 folium Sterub., Cirsium strictum Bois., Centaurea na-
 puligera Koch., Centaurea chrysolepis Vis., Hieracium
 pannosum Bois., Hieracium marmoreum Panč.,
 Hieracium villosum L., Campanula Grosseckii Heuf.,
 Campanula rotundifolia L., Onosma echioides L., Ra-
 mondia Serbica Panč., Scrophularia laciniata W. K.,
 Veronica crassifolia Wierzb., Lamium longiflorum Ten.,
 Ajuga Laxmanni Bert., Cyclamen Neapolitanum T., Or-
 chis pallens L., Orchis fusca Jacq., Orchis Simia Lmk.,
 Coeloglossum viride Hartm., Crocus biflorus Mil., Con-
 vallaria majalis L., Lilium Martagon L., Lilium Ca-
 taniae Vis.

Планина Селичевица.

Ranunculus heterophyllus DC., *Ranunculus calthaefolius* Jord., *Ranunculus bulbosus* L., *Ranunculus nemorosus* DC., *Ranunculus velutinus* Ten., *Ranunculus Serbicus* Vis., *Delphinium fissum* WK., *Corydalis pumila* Hort., *Sisymbrium Pannonicum* Jacq., *Arabis arenosa* Scop., *Cardamine impatiens* L., *Erophila majuscula* Jord., *Dianthus pinifolius* Sibth., *Al-sine setacea* МК., *Moenchia Mantica* Bart., *Linum corymbulosum* Reich., *Linum nervosum* W. K., *Geranium divaricatum* Ehrh., *Geranium asphodeloides* Willd., *Medicago Carstiensis* Jacq., *Trifolium Pannonicum* Jacq., *Trifolium incarnatum* L., *Trifolium diffusum* Ehrh., *Trifolium leucotrichum* sp. nova, *Trifolium subterraneum* L. (нова за Флору), *Trif. multistriatum* Koch., *Trif. striatum* L., *Trif. Michelianum* Sav. (нова за Флору), *Trif. angulatum* DC. (нова за Флору), *Trif. micranthum* Viv. (нова за Флору), *Coronilla elegans* Panč., *Orobus hirsutus* L., (нова за Флору), *Cerasus avium* L., *Cerasus Mahaleb* L., *Pyrus amygdaliformis* Vill., *Sorbus torminalis* L., *Sorbus Aucuparia* L., *Scleranthus annuus* L., *Scl. perennis* L., *Queria Hispanica* Loeff., *Sedum glaucum* WK., *Crassula Magnolii* DC., (нова за Флору), *Saxifraga bulbifera* L., *Saxifraga granulata* L., *Chrysosplenium alternifolium* L., *Freyera cynapioides* Guss., *Cnidium Orientale* Bois., *Petasites officinalis* L., *Doronicum cordifolium* Sternb., *Hieracium echioides* L., *Symphytum Ottomanum* Friv., *Pulmonaria mollis* L., *Myosotis sylvatica* Hoffm., *Ve-*

ronica acinifolia L., Trixago latifolia Reich., Androsace elongata L., Orchis pseudosambucina (нова за Флору), Orchis maculata L., Orchis coriophora L., Orchis Morio L., Orchis mascula L., Orchis pallens L., Orchis ustulata L., Orchis fusca Jacq., Orchis variegata All., Orchis Hanrii Jord. (нова за Флору), Orchis Simia Lmk., Coeloglossum viride Hartm., Platanthera bifolia Rich., Cephalanthera ensifolia Rich., Epipactis latifolia All., Listera ovata R. Br., Neottia nidus avis Rich., Crocus biflorus Mil., Iris Reichenbachii Heuf., Sternbergia colchiciflora WK., Erythronium dens canis L., Ornithogalum divergens G. G. (нова за Флору), Scilla amoenae L. (нова за Флору), Aira capillaris L., Danthonia Provincialis DC., Secale montanum Guss.

Сува Планина.

Clematis recta L., Thalictrum aquilegiaefolium L., Thalictrum minus L., Thalictrum flavum L., Anemone nemorosa L., Anemone ranunculoides L., Anemone Hepatica L., Ranunculus polyanthemus L., Ranunculus nemorosus DC., Ranunculus bulbosus L., Ranunculus montanus Willd., Ranunculus Serbicus Vis., Isopyrum thalictroides L., Aquilegia vulgaris L., Delphinium fissum WK., Aconitum Lycoctonum L., Aconitum variegatum L., Actaea spicata L., Berberis vulgaris L., Chelidonium majus L., Corydalis cava Schw., Corydalis solida Schw., Corydalis fabacea Pers., Corydalis pumila Host, Erysimum comatum Panč.,

Arabis procurrens WK., *Arabis Alpina* L., *Arabis*
Turrita L. *Cardamine sylvatica* Link, *Lunaria bien-*
nis Moench, *Lunaria rediviva* L., *Cochlearia saxa-*
tilis Lamk, *Draba aizoides* L., *Viola Nacedonica* Bois.
 Held., *Viola lutea* Smith, *Polygala major* Jacq., *Po-*
lygala alpestris Reich., *Dianthus barbatus* L., *Dian-*
thus cruentus Gris., *Dianthus atrorubens* All., *Dian-*
thus Carthusianorum All., *Dianthus petraeus* WK.,
Gypsophila muralis L., *Silene Sendtneri* Bois., *Silene*
quadridentata L., *Lychnis diurna* Sibth., *Sagina pro-*
cumbens L., *Moehringia trinervia* L., *Moehringia mus-*
cosa L., *Moehringia Ponaë* Fenzl, *Cerastium tomento-*
sum L., *Cerastium grandiflorum* v. *alpinum*, *Linum capi-*
tatum Kit., *Linum catharticum* L., *Kitaibelia viti-*
folia Willd., *Malva sylvestris* L., *Malva rotundifolia*
 L., *Malva moschata* K., *Lavatera Thuringiaca* L.,
Geranium macrorhizum L., *Hypericum hirsutum* L.,
Hypericum unbellatum Kern, *Hypericum repens* L.
 (нова за Флоры), *Acer pseudoplatanus* L., *Acer pla-*
tanoides L., *Impatiens noli tangere* L., *Oxalis Aceto-*
sella L., *Rhamnus Alpina* L., *Rhamnus saxatilis* L.,
Genista radiata L., *Genista subcapitata* Panč., *Ge-*
nista scariosa Viv, *Genista ovata* WK., *Cytisus Au-*
striacus L., *Ononis Columnae* All., *Anthyllis montana*
 L., *Anthyllis Vulneraria* L., *Doryenium suffruticosum*
 Vill., *Hippocrepis comosa* L., *Coronilla Emerus* L.,
Coronilla varia L., *Astragalus glycyphylloides* DC.,
Orolus albus L., *Orobus canescens* L., *Orobus pubes-*
cens Panč., *Cerasus avium* Moench., *Spiraea chamae-*

dryfolia L., *Dryas octopetala* L. (нова за Флоры),
Geum urbanum L., *Fragaria elatior* Ehrh., *Potentilla*
Apennina Ten., *Potentilla subacaulis* L., *Potentilla*
cinerea Chaix *Potentilla leiocarpa* Vis. et Panč,
Rubus Idaeus L., *Rubus saxatilis* L., *Rubus glandulosus*
Bell., *Rosa Alpina* L., *Rosa rubrifolia* Vill.,
Rosa spinulifolia Dem. (нова за Флоры), *Rosa gentilis*
(нова за Флоры), *Rosa tomentosa* Smith, *Arenonia*
agrimonioides L., *Alchemilla vulgaris* L., *Sorbus*
Aria Crantz, *Cotoneaster vulgaris* Lindl., *Cotoneaster*
tomentosa Lindl., *Amelanchier vulgaris* Moench,
Circaea Lutetiana L., *Paronychia capitata* Koch., *Scleranthus*
perennis L., *Sedum maximum* L., *Sedum dasyphyllum*
L., *Sedum reflexum* DC., *Sedum anopetalum* DC.,
Sedum atratum L., *Sedum annuum* L., *Sempervivum*
tectorum L., *Saxifraga Aizoon* Jaq., *Saxifraga*
Rocheliana Stern., *Saxifraga tridactylites*
L., *Saxifraga rotundifolia* L., *Chrysosplenium*
alternifolium L., *Ribes Alpinum* L., *Eryngium palmatum*
V. P., *Astrantia major* L., *Sanicula Europaea* L.,
Bupleurum falcatum L., *Bupleurum ranunculoides* L.,
Carum Graecum Bois., *Freyera cynapioides* Gus.,
Chaerophyllum aureum L., *Seseli rigidum* W. K.,
Seseli purpurascens Janka, *Seseli Libanotis* L.,
Silaus peucedanoides MB., *Ostericum palustre* Bes.,
Peucedanum longifolium WK., *Peucedanum Chabraei* Jacq.,
Heracleum Sibiricum L., *Laserpitium Siler* L., *Adoxa*
Moschatellina L., *Sambucus Ebulus* L., *Sambucus nigra*
L., *Sambucus racemosa* L., *Lonicera nigra* L., *Loni-*

cera *Xylosteum* Vill, *Valeriana montana* L, *Valeriana officinalis* L, *Dipsacus pilosus* L., *Cephalaria laevigata* WK., *Succisa pratensis* Moench, *Knautia sylvatica* L., *Knautia magnifica* Bois. Orph., *Scabiosa Columbaria* L., *Scabiosa ochroleuca* L., *Scabiosa fumariaefolia* V. P., *Erigeron acre* L., *Aster Amellus* L., *Telekia speciosa* Schreb., *Inula Helenium* L, *Inula hirta* L., *Inula ensifolia* L., *Antennaria dioica* R. Br., *Achillea Aizoon* Gris., *Chrysanthemum Parthenium* Pers., *Chrysanthemum macrophyllum* WK., *Doronicum cordifolium* Sternb., *Doronicum Pardalianches* Willd., *Senecio Nebrodensis* L., *Senecio nemorensis* v. *Fuchsii* Bois., *Senecio umbrosus* WK., *Senecio procerus* Gris., *Senecio Othomnae* Pers., *Carlina acanthifolia* All., *Carlina vulgaris* L., *Lappa tomentosa* Lmk., *Carduus Personata* Jaq., *C. arctioides* WK., *Cirsium eriophorum* L., *Jurinea mollis* Reichb., *Centaurea montana* L., *Centaurea axillaris* Wil., *Centaurea maculosa* Lmk., *Centaurea chrysolepis* Vis-Mulgedium *sonchifolium* Vis. Panč., *Prenanthes purpurea* L., *Lactuca muralis* L., *Crepis grandiflora* Tausch, *Crepis viscidula* Fröhl., *Hieracium marmoreum* Panč., *Hieracium villosum* L, *Hieracium crinitum* L., *Edrajanthus Kitaibelii* A. DC., *Edrajanthus Serbicus* Kern., *Campanula glomerata* L., *Campanula rapunculoides* L., *Campanula rotundifolia* L, *Podanthum canescens* Bois., *Vaccinium Myrtillus* L., *Vaccinium Vitis Idaea* L., *Arctostaphylos officinalis* Wim, *Syringa vulgaris* L.,

Cynanchum Vincetoxicum R. Br., *Gentiana lutea* L.,
Gentiana ciliata L., *Gentiana verna* L. (нова за
 Флору), *Gentiana Germanica* L., *Gentiana Cruciata*
 L., *Gentiana Asclepiadea* L., *Ramondia Nathaliae* P. P.,
Echinosperrnum Lappula Lehm., *Anchusa Barrelieri*
 Bess., *Anchusa undulata* L. (нова за Флору), *Pulmo-*
naria officinalis L., *Myosotis sylvatica* Hoffm., *Atropa*
Belladonna L., *Verbascum speciosum* Schr., *Verbas-*
cum Orientale MB., *Verbascum lanatum* Schr., *Digi-*
talis laevigata WK, *Digitalis grandiflora* Lamk., *Di-*
gitalis ferruginea L., *Linaria Macedonica* Gris., *Ve-*
ronica montana L., *Veronica urticifolia* L., *Lathraea*
Squammaria L., *Melampyrum sylvaticum* L., *Pedicu-*
laris comosa L., *Rhinanthus major* L., *Euphrasia Sa-*
lisburgensis Funk, *Origanum vulgare* L., *Thymus*
striatus Horn. (нова за Флору), *Micromeria cristata*
 Gris., *Calamintha rotundifolia* Benth., *Calamintha Al-*
pina Moench, *Stachys Germanica* L., *Stachys fra-*
gilis Bois., *Stachys Alpina* L., *Stachys sylvatica* L.,
Betonica officinalis L., *Scutellaria Alpina* L. (нова за
 Флору), *Daphne Mezereum* L., *Daphne Cneorum* Frey.,
Daphne oleoides L., *Daphne Laureola* L., *Thesium*
montanum L., *Euphorbia epithymoides* Jaq., *Euphor-*
bia Baselicis Ten., *Mercurialis ovata* Sternb., *Urtica*
dioica L., *Parietaria erecta* WK., *Parietaria Serbica*
 Panč., *Fagus sylvatica* L., *Corylus Colurna* L., *Salix*
aurita L., *Juniperus communis* L., *Pinus Abies* L.,
Pinus uncinata Ram., *Pinus Mughus* Scop., *Orchis*
sambucina L., *Orchis maculata* L., *Orchis mascula*

L., *Gymnadenia conopsea* R. Br., *Coeloglossum viride* Hartm., *Cephalanthera rubra* Rich., *Epipactis latifolia* All., *Epipactis rubiginosa* Gaud., *Listera ovata* R. Br., *Goodyera repens* R. Br., *Crocus biflorus* Mill., *Iris pseudopumila* Tin., *Iris Reichenbachii* Heuf., *Sternbergia colchiciflora* WK, *Galanthus nivalis* L., *Convallaria verticillata* L., *Convallaria latifolia* Jacq., *Lilium Carniolicum* Bernh., *Lilium Cataniae* Vis., *Lilium Martagon* L., *Erythronium dens canis* L., *Gagea stenopetala* Reich, *Scilla bifolia* L., *Scilla amoena* L., *Allium ursinum* L., *Allium asperum* Don., *Colchicum autumnale* L., *Veratrum nigrum* L., *Luzula maxima* DC., *Carex humilis* Leys, *Carex Halleriana* Asso, *Carex tenuis* Host, *Carex sempervirens* Vill., *Calamagrostis sylvatica* DC., *Lasiagrostis Calamagrostis* Lmk., *Stipa pennata* L., *Sesleria rigida* Heuf., *Sesleria argentea* Sav., *Aira caespitosa* L., *Holcus mollis* L., *Avena pubescens* L., *Avena amethystina* DC., *Melica nutans* L., *Poa Alpina* L., *Festuca varia* Haenk., *Festuca flavescens* Bell., *Festuca gigantea* Vill., *Festuca spadicea* L., *Festuca drymeia* MK., *Elymus Europaeus* L.

Примедба. Поред многих васкуларних криптогама има на Сувој Планини и једна нова за Флору а то је: *Asplenium fissum* Kit.

Рад оријентације нових ботаицста вредно је споменути и биће скупљено у другим крајевима, који не спадају у околину Ниша.

БИЉЕ СА АРНАУТСКЕ ГРАНИЦЕ.

I

Из околине Буваца.

Г. Др. Данић, бивши сапитетски капетан, за време бављења у Бувцима 1878 год. скупљао је и врло лепо сачувао биље те околине. Он је имао доброту да то биље преда мени за даљу штудију, и ја сам нашао, да у његовој колекцији има две биљке нове за Флору Србије, а у целој колекцији налазе се ове биљке :

Lychnis Viscaria L., *Polygala comosa* Schrk., *Vicia grandiflora* Scop., *Vicia tetrasperma* L., *Epilobium montanum* L., *Scleranthus perennis* L., *Sedum glaucum* WK., *Saxifraga bulbifera* L. (нова за Флору), *Sanicula Europaea* L., *Orlaya grandiflora* L., *Sherardia arvensis* L., *Valerianella Morisonii* Spreng., *Hieracium Pilosella* L., *Specularia Speculum* L., *Vincetoxicum officinale* L., *Verbascum phoeniceum* L., *Scrophularia Scopolii* Hop., *Digitalis grandiflora* Lmk., *Euphrasia officinalis* L., *Trixago latifolia* Reich (нова за Флору), *Melittis Melissophyllum* L., *Lysimachia punctata* L., *Orchis papilionacea* L., *Orchis variegata* All., *Orchis coriophora* L., *Gymnadenia conopsea* R. Br., *Cephalanthera rubra* Rich., *Tamus communis* L.

II.

Биљке из околине Куршумлије

Г. Г. војени лекари др. Порубовић и др. Пелпарш скупили су такође биљке у околини Куршумлије и мени су послали на даљу ипудују. У њиховој се колекцији налази ово биље:

Anemone ranunculoides L., *Anemone Hepatica* L., *A. Pulsatilla* L., *Ranunculus millefoliatus* Vahl, *R. Ficaria* L., *Helleborus viridis* L., *Papaver dubium* L., *Fumaria Vaillantii* Lois, *Fumaria officinalis* L., *Corydalis cava* Schw., *Corydalis pumila* Host, *Thlaspi cochleariforme* DC., *Thlaspi perfoliatum* L., *Thlaspi bursa pastoris* L., *Alyssum minimum* L., *Lepidium Draba* L., *Barbarea vulgaris* L., *Sinapis arvensis* L., *Cardamine impatiens* L., *Hesperis matronalis* L., *Viola tricolor* L., *Viola hirta* L., *Viola alba* Bess., *Cerastium vulgatum* L., *Stellaria Holostea* L., *Stellaria media* L., *Erodium cicutarium* L., *Geranium pusillum* L., *Geranium rotundifolium* L., *Geranium sanguineum* L., *Geranium lucidum* L., *Medicago orbicularis* L., *Trifolium pratense* L., *Potentilla verna* L., *Potentilla micrantha* Ram., *Fragaria elatior* Ehrh., *Poterium Sanguisorba* L., *Scleranthus perennis* L., *Saxifraga bulbifera* L., *Chrysosplenium alternifolium* L., *Cornus mas* L., *Galium Cruciata* L., *Asperula odorata* L., *Valerianella Morisonii* Spreng, *Petasites officinalis* L., *Tussilago Farfara* L., *Achillea*

lanata Spreng., Senecio vulgaris L., Veronica agrestis L., Veronica Chamaedrys L., Veronica prostrata L., Veronica Anagallis L., Pulmonaria officinalis L., Pulmonaria mollis L., Lithospermum purpureo-coeruleum L., Glechoma hirsuta WK., Glechoma hederacea L., Lamium purpureum L., Lamium amplexicaule L., Lamium maculatum L., Melittis Melissophyllum L., Ajuga reptans L., Primula suaveolens Bert., Parietaria erecta MK., Mercurialis perennis L., Euphorbia amygdaloides L., Euphorbia cyparissias L., Euphorbia epithymoides L., Salix purpurea L., Salix alba L., Orchis Morio L., Muscari botryoides Mil., Scilla bifolia L., Gagea arvensis Schult., Crocus biflorus Mil., Luzula multiflora DC., Poa bulbosa L.

III

Г. др. Тока Димитријевић цугујући са међународном комисијом, која је бележила границу између Србије и Арнаутске, скупио је на самој граници ове биљке :

Nigella arvensis L., *Alyssum argenteum* Wittm., *Silene conica* L., *Stellaria graminea* L., *Viola tricolor* L., *Polygala major* Jacq., *Polygala amara* Jacq., *Polygala vulgaris* L., *Polygala comosa* Schrk., *Hypericum perforatum* L., *Helianthemum vulgare* L., *Althaea pallida* WK., *Cytisus Austriacus* L., *Doryenium suffruticosum* Vill., *Anthyllis Vulneraria* L., *Orobus*

sessilifolius Sibth, *Trifolium pratense* L., *Trifolium alpestre* L., *Trifolium Pannonicum* Jaq., *Trifolium arvense* L., *Trifolium patens* Schreb., *Alchemilla vulgaris* L., *Epilobium montanum* L., *Epilobium palustre* L., *Sedum acre* L., *Sempervivum Kopaonikense* Panč., *Astrantia major* L., *Knautia hybrida* All., *Knautia arvensis* L., *Scabiosa ochroleuca* L., *Centaurea montana* L., *Gnaphalium dioicum* L., *Scorzonera Hispanica* L., *Hieracium Pilosella* L., *Campanula Rapuncululus* L., *Campanula patula* L., *Campanula glomerata* L., *Gentiana Germanica* L., *Euphrasia officinalis* L., *Rhinanthus major* L., *Melampyrum cristatum* L., *Digitalis grandiflora* Lmk., *Echium vulgare* L., *Onosma arenarium* L., *Salvia verticillata* L., *Lycopus Europaeus* L., *Thymus Serpyllum* L., *Origanum vulgare* L., *Betonica officinalis* L., *Nepeta nuda* L., *Stachys Germanica* L., *Sideritis montana* L., *Scutellaria galericulata* L., *Brunella alba* Pall., *Teucrium Scordium* L., *Statice Armeria* L., *Rumex Acetosella* L., *Euphorbia helioscopia* L., *Gymnadenia conopsea* Rich., *Iris Reichenbachii* Heuf., *Scirpus maritimus* L.

То су најобичније биљке, које су скупљене према Ариаутској градици. Њих има и у околини Ниша, осим три, које је донео г. Ђока Димитријевић, а те су: *Orobus sessilifolius* Sibth., *Sempervivum Kopaonikense* Panč., *Statice Armeria* L. Све остале, као што рекох, расту у околина Ниша, па и две пове за Флору Србије (*Saxifraga bulbifera* L. и *Trixago latifolia* Reich.), које је први нашао г. др. Данић.

Биље са Балкана.

Нека господа, која су са међународним комисијом бележила границу између Србије и Бугарске, допела су ми неко биље са Балкана.

Г. пуковник Здравковић донео ми је између осталог *Anemone narcissiflora* L., које нема у околини Ниша и коју на граници зову: „Овчоблеј“.

Г. потпуковник Јован Петровић донео им је поред других биљака и једну биљку нову за Флору Србије, т. ј. *Pedicularis verticillata* L.

Г. др. Ђока Димитријевић донео је две нове биљке за Флору Србије, а те су *Soldanella montana* W., и *Androsace carnea* L.*)

*) Четири врсте рода *Androsace*, нове за Флору, нађене су у Новој Србији: *Androsace elongata* L. на Викику, *A. lactea*, *A. villosa* на Сувој Планини и *A. carnea* L. на Балкану.

АНАЛИЗА

РОДОВА ПО ЛИНЕОВОМ СИСТЕМУ.

Пре анализе родова потребно је знати веће поделе Линеовог система, потребно је знати Линеове класе; и за то ће пре анализе родова доћи анализа класа. Кад се изнађе класа, онда у класи ваља истражити род биљака.

І. Анализа класа.

1. У цвету биљке има прашника и тучкова (Phanogamia) 2.
Биљка нема правог цвета; а прашника и тучкова никад . XXIV. класа или Sturpogamia.
2. У цвету се налазе или само прашници (мужки органи) или само тучкови (женски органи цвета;) *једнополно цвеће* 3.
И тучкови и прашници налазе се у једном истом цвету (*двополно цвеће*) 4.
3. Прашници и тучкови налазе се на истој биљци . XXI. класа или Monoesia *једнодомо биље*.
Прашници се налазе на једној, а тучкови на другој биљци ,
. . . XXII. класа или Dioesia, *дводомо биље*.
4. На биљци има само двополног цвећа 5.

- Двополно је цвеће на истој биљци измешано са једнобољним . XXIII. класа или *Polygamia*.
5. Прашнице су или су прашнички конци срасли 6.
И прашнице и прашнички конци слободни су 10.
6. Прашници су за тучак утврђени
. XX. класа или *Gynandria*.
Прашници нису за тучак утврђени 7.
7. Прашнице су у цев срасле, а конци су им слободни . . . XIX класа или *Syngenesia*.
Прашнице су слободне, али су прашнички конци међу собом срасли 8.
8. Сви су прашници у један сноп срасли
. XVI. класа или *Monadelphia*.
Сви прашници нису у један сноп срасли 9.
9. Прашници су у два снопа срасли
. XVII. класа или *Diadelphia*.
Прашници су срасли у више снопова
. XVIII. класа *Polyadelphia*.
10. Прашника има највише до 20 11.
Прашника има више од 20 14.
11. Сви су прашници од прилике исте дужине . 12.
Неки су прашници дужи од осталих 13.
12. У цвету је само један прашник
. I. класа или *Monandria*.
У цвету је два прашника
. II. класа или *Diandria*.
У цвету је три прашника
. III. класа или *Triandria*.
У цвету је четири прашника
. IV. класа или *Tetrandria*.

- У цвету је пет прашника
 V. класа или Pentandria.
 У цвету је шест прашника
 VI. класа или Hexandria.
 У цвету је седам прашника
 VII. класа или Heptandria.
 У цвету је осам прашника
 VIII. класа или Octandria.
 У цвету је девет прашника
 IX. класа или Enneandria.
 У цвету је десет прашника
 X. класа или Decandria.
 У цвету је 12 до 20 прашника
 XI. класа или Dodecandria.
 13. Свега је прашника 4 и то су два дужа а два
 краћа XIV. класа или Didynamia.
 Свега је прашника 6, и то четири дужа а
 два краћа XV. класа или Tetradynamia.
 14. † Прашници су на чаши утврђени
 XII. класа или Icosandria.
 Прашници су на ложи утврђени
 XIII. класа или Polyandria.

II. Анализа родова по класама.

I. класа или Monandria.

Барске биљке наспрамна лишћа. Callitriche.*

Биљке сувих места Blitum.

* Кад се определи род, ваља у садржају видети на којој се страни књиге налази.

II. класа или **Diandria.**

1.	Цвеће је без одеће (перигона)	2.
	Цвеће је са одећом	3.
2.	Високо дрво	<i>Fraxinus.</i>
	Ситна, по води пловећа биљка	<i>Lemna.</i>
3.	Цвет је натплодан	<i>Circaea.</i>
	Цвет је потплодан	4.
4.	Дрвље или високо шибље са правилном кру-	
	ницом	5.
	Зеласто биље са неправилном круницом	7.
5.	Листе је перасто	<i>Fraxinus.</i>
	Листе није перасто	6.
6.	Плод је бобица, цвеће је бело	<i>Ligustrum.</i>
	Плод је чаура; цвеће је обично љубичасто	<i>Syringa.</i>
7.	Плод је састављен од 4 слободне орашнице	8.
	Плод је чаура	9.
8.	Круница је скоро правилна	<i>Lyceopus.</i>
	Круница има две усне	<i>Salvia.</i>
9.	Свега је у цвету 2 прашника	<i>Veronica.</i>
	Поред 2 плодна има и 2 јалова прашника	<i>Gratiola.</i>

III. класа **Triandria.**

1.	У цвету има само један стубић	2.
	У цвету има 2 или више стубића	8.
2.	Цвеће има чашу и круницу	3.
	Цвеће је састављено од плева или има једну	
	одећу	4.
3.	Чаша је најзад завршена венцем од длака	
		<i>Valeriana.</i>

- Венца од длака пема Valerianella.
4. Цвет је састављен од плева
 види Ф. Superaceae.
 Цвет има једну одећу (перигон) 5.
5. Одећа је у цвета (перигон) чашолика , .
 Polycnemum.
 Перигон је круполик 6.
6. Перигон је неправилан Gladiolus.
 Перигон је правилан 7.
7. Перигонови су режњеви једнаки Crocus.
 Спољни су перигонови режњеви на поле некри-
 вљени Iris.
8. У цвету има 2 стубића; цвет је састављен од
 плева види Фам. Gramineae.
 У цвету има 3 до 5 стубића; цвет има и
 чашу и круницу Holosteum.

IV. класа Tetrandria.

1. У цвету има само један стубић 2.
 У цвету има 2 или више стубића 10.
2. Цвет је састављен од перигона (једне одеће) 3.
 Цвет има и чашу и круницу 4.
3. Перигон је подељен на 8 режњева Alchemilla.
 Перигон је подељен на 4 режња . Parietaria.
4. Цвеће је у главницама; чаша је двојака . .
 види Фам. Dipsaceae.
 Цвеће је у главницама или је на други начин
 поређано али је чаша само једна 5.
5. Круница је четворопера; дрвље 6.
 Круница је једнопера; зеље 7.

6. Плод је меснат *Cornus*.
 Плод је сув *Evoynus*.
7. Цвеће је натплодно; лишће је пршљенасто
 види Фам. *Rubiaceae*.
 Цвеће је потплодно 8.
8. Цвеће је неправилно; скућено је у главнице
 Globularia.
 Цвеће је правилно 9.
9. Стубић је са два жига *Gentiana*.
 Стубић је са једним жигом . . . *Plantago*.
10. Стубића је два , . 11.
 Стубића је четири 12.
11. Лиснато, зелено биље *Ilbis*
 Бојено, без лишћа биље *Cuscuta*.
- Ilbis* Чаша је сзстављена од две лиске *Hypocistis*.
 Чаша је једнопера *Gentiana*.
12. Цвет је састављен од перигона; барско биље
 Potamogeton.
 Цвет има и чашу и круницу 13.
13. Цвеће је у амбрелима *Holosteum*.
 Цвеће није у амбрелима 14.
14. Чаура се распада на четири капка . *Sagina*.
 Чаура се распада на 8 до 10 капака *Moenchia*.

V. класа: **Pentandria**.

1. У цвету је по један стубић 2.
 У цвету је два или више стубића 28.
2. Цвеће је састављено од перигона 3.
 Цвеће има и чашу и круницу 6.
3. Цвеће је натплодно 4

- Цвеће је потплодно 5.
4. Перигон је звонаст Comandra.
Перигон је левкаст Thesium.
5. Цвеће је на врху грана у главицама са сре-
брастим, крупним приперцима Ranunculia.
Цвеће је у пазуху од лишћа Herniaria.
6. Круница је сложена од више листића 7.
Круница је једиопера 12.
7. Цвеће је натплодно 8.
Цвеће је потплодно 9.
8. Круничине су лиске при дну сужене Ribes.
Круничине су лиске при дну широке Hedera.
9. Цвеће је неправилно 10.
Цвеће је правилно 11.
10. Чаша и круница имају по 3 лиске Impatiens.
Чаша и круница имају по 5 лисака Viola.
11. Круничине су лиске на врху слепљене Vitis.
Круничине су лиске слободне 11bis
- 11bis Прашници стоје пред круничним лискама .
. Rhamnus.
Прашници стоје наизменце са круничним ли-
скама Evonymus.
12. Цвеће је натплодно 12bis
Цвеће је потплодно 13.
- 12bis Плод је бобица, шибље Lonicera.
Плод је чаура, зеље в. Ф. Sampraulassae.
13. Плод је састављан од 4 орашнице
. в. Ф. Borragineae.
Плод је чаура или бобица 14.
14. Плод је сочан (бобица) 15.

- Плод је сушан 18.
15. Круница је звонаста, мрка *Atropa*.
Круница је левкаста или точкаста 16.
16. Круница је левкаста *Lucium*.
Круница је точкаста 17.
17. Цвеће је у грездовима или гроњама *Solanum*.
Цвеће је усамљено *Physalis*.
18. Плод је састављен од два мешка *Vinea*.
Плод је чаура 19.
19. Чаура је једноока 20.
Чаура има два или више окаца 24.
20. Круничини су режњевии пресамићени . *Cyclamen*.
Круничини су режњевии усправљени 21.
21. Чаша је точкаста 22.
Чаша је тањираста или левкаста 23.
22. Чаура се распада на 5 капака . *Lysimachia*.
Чаура се попречно распада *Anagalis*.
23. Круничина је цев јајаста и на врху сужена
. *Androsace*.
Круничина је цев ваљкаста *Primula*.
24. Круница је точкаста 24bis
Круница је звонаста или левкаста 25.
- 24bis Листће је оздо смеђим длакама обрасло, ситне
биљке *Ramondia*.
Листће је глатко или је с обе стране длакаво;
висока биљка *Verbascum*.
25. Прашнице су по цветању усукане *Erythraea*.
Прашнице нису усукане 26.
26. Чаура се отвара поклопцем . *Hyosciamus*.
Чаура се на кашке распада 27.

27. Жига има 2 *Convolvulus*.
Жиг је један *Datura*.
28. У цвету је два стубића 29.
У цвету је 3 или више стубића 35.
29. У цвету има и чаша и круница 29bis
Цвет је непотпу 32.
- 29bis Круница је петопера; цвеће је надлодно .
. в. Ф. *Umbelliferae*.
Круница је једноопера; цвеће је подлодно . 30.
30. Биљка је без лишћа; живи по другом биљу
. *Cuscuta*.
Биљка је са лишћем 31.
31. Плодника има два *Vincetoxicum*.
Плодник је један *Gentiana*.
32. Дрвље 33.
Зеласто биље 34.
33. Плод је сочан *Celtis*.
Плод је сув *Ulmus*.
34. Лишће је без залистака *Scleranthus*.
Лишће је са залисцима *Herniaria*.
35. У цвету је 3 стубића 36.
У цвету 4—5 стубића 40.
36. Цвеће је натлодно 37.
Цвеће је потлодно 39.
37. Круница је петопера *Paliurus*.
Круница је једноопера 38.
38. Бобица има једну семку *Viburnum*.
Бобица има 3 или више семака . *Sambucus*.
39. Плод је надут *Staphylea*.
Плод није надут *Rhus*

40. У цвету је 4 стубића 41.
 У цвету је 5 стубића 42.
41. Чаура се распада на 5 капака . . . *Sagina*.
 Чаура се распада на 8—10 капака *Moenchia*.
42. Прашници су за чашу утврђени . . . *Crassula*.
 Прашници су за ложу утврђени 43.
43. У пладнику има само једна семка . . . *Statice*.
 У плоднику има више семака . . . *Linum*.

VI. КЛАСА: *Hexandria*.

1. У цвету је по један стубић или стубића нема 2.
 У цвету је 2 или више стубића 8.
2. Цвеће има чашу и круницу . . . *Berberis*.
 Цвеће има само перигон 3.
3. Перигон је бојен 4.
 Перигон је зељаст 6.
4. Перигон је надплодан . в. Ф. *Amaryllideae*.
 Перигон је подплодан 5.
5. Плод је бобица . . . в. Ф. *Asparagineae*.
 Плод је чаура в. Ф. *Liliaceae*.
6. Стубића нема *Acorus*.
 Стубић носи три жига 7.
7. Чаура има 3 семке *Luzula*.
 У чаури има много семака *Juncus*.
8. У цвету је 2 стубића; дрво . . . *Celtis*.
 У цвету је 3 или више стубића 9.
9. У цвету је 3 стубића 10.
 У цвету је више стубића 12.
10. Перигон је једнопери *Colchicum*.
 Перигон је састављен од 6 лисака 11.

11. Плодник је један Rumex.
 Плодника има три Veratrum.
 12. И чаша и круница имају по 3 лиске Alisma.
 Чаша и круница имају 6—20 лисака . . .
 Sempervivum.

VII. класа: Heptandria.

Нема дивљих биљака са 7 прашника у нашој флори.

VIII. класа: Octandria.

1. У цвету је по 1 стубић 2.
 У цвету је 2 или више стубића 7.
 2. Високо дрво Acer.
 Зелене или шибље 3.
 3. Цвет има и чашу и круницу 4.
 У цвету је само перигон 6.
 4. Чаша и круница имају по 4 лиске 5.
 Круница је једнопера Vaccinium.
 5. Цвете је жуто в. Ф. Rutaceae.
 Цвете је црвено или бело Epilobium.
 6. Жиг је један Daphne.
 Жигова има 2 или 3 Polygonum.
 7. Стубића има 2 8.
 Стубића има 3 до 4 11.
 8. Високо дрво Ulmus.
 Зеласто биље 9.
 9. У цвету има чаша и круница Moehringia.
 У цвету је само перигон 10.
 10. Плод је орашница Polygonum.
 Плод је чаура Chrysosplenium.
 11. Стубића су 3 Polygonum.

- Стубића су 4 12.
 12. На стабљини има само 4 унакрсна листа Paris.
 На стабљини има више листова 13.
 13. Цвеће је бело Moenchia.
 Цвеће је жућкасто. Adoxa.

IX. класа: **Enneandria.**

Перигон је ружаст; барска биљка . Butomus.

X. класа: **Decandria.**

1. У цвету је један стубић 2.
 У цвету је 2 или више стубића 8.
 2. У цвету има само перигон Chrysosplenium.
 У цвету има и чаша и круница 3.
 3. Круница је једнопера 4.
 Круница је сложена од више листића 5.
 4. Прашници су утврђени на надлодном, рова-
 шеном колуту Vaccinium.
 Прашници су утврђени на подлодном колуту
 Arctostaphylos.
 5. Жиг је састављен од 5 зракова . . Tribulus.
 Жиг је једноставан или има 5 једноставних
 жигова 6.
 6. Жиг је један в. Фам. Rutaceae.
 Жигова има 5 7.
 7. Сви су прашници плодни . . . Geranium.
 Пет прашника има јалових . . . Erodium.
 8. У цвету је 2 стубића 9.
 У цвету је више стубића 13.
 9. Цвет је састављен од перигона 10.

- Цвет има чашу и круницу 11.
10. Перигон је разделен на 4 кришке
 Chrysosplenium.
 Перигон је подељен на 5 крижана *Scleranthus*.
11. Чаура је завршена са 2 кљуна . *Saxifraga*.
 Чаура је без кљунова 12.
12. Чаша је сложена од 4 лиске . *Moehringia*.
 Чаша је једнопера и има 5 зубаца
 в. Ф. *Sileneae*.
13. Стубића има 3 14.
 Стубића има 4 или више 16.
14. Чаша је једнопера 15.
 Чаша је многопера види Ф. *Alsineae*.
15. Плод је бобица *Cucubalus*.
 Плод је чаура *Silene*.
16. Стубића има 4 до 5 17.
 Стубића има 10 22.
17. Круница је једнопера *Adoxa*.
 Круница је састављена од више лисака 18.
18. Чаша је једнопера са 5 зубаца 19.
 Чаша је петопера или има 5 делова 20.
19. Круничине лиске имају кратак израштај
 Lychnis.
 Круничине су лиске пале . . . *Agrostemma*.
20. Чаша је подељена на 5 делова 21.
 Чаша је састављена од 5 лисака . . . *Sedum*.
21. Прашници су и и дну ерасли *Oxalis*.
 Прашници су сасвим слободни в. Ф. *Alsineae*.
22. У цвету има само перигон . . . *Phitolacca*.
 Цвет има и чашу и круницу 23.

23. Шиб Hedera.
Зеласто биље Sedum.

XI. класа: Dodecandria.

1. У цвету је један стубић 2.
У цвету је два или више стубића 4.
2. У цвету је само перигон Asarum.
У цвету је и чаша и круница 3.
3. Круница има 5 лисака Portulaca.
Круница има шест лисака Lythrum.
4. Стубића има два 5.
Стубића има 3 или више 6.
5. Чаша је сложена од једног реда крижака .
. Agrimonia.
Чаша је састављена од два реда крижака .
. Armonia.
6. Стубића има 3 Reseda.
Стубића има 10 или више 7.
7. Крунични су листићи слободни Sedum.
Крунични су листићи при дну срасли . .
. Sempervivum.

XII. класа. Icosandria.

1. У цвету је један стубић 2.
У цвету је два или више стубића 3.
2. Цвеће је натплодно Crataegus.
Цвеће је потплодно види Ф. Amygdaleae.
3. У цвету је 3 до 5 стубића 4.
У цвету је више стубића Ф. Rosaceae.
4. У цвету има чаша и круница 5.

- У цвету је перигон Poterium.
 5. Цвеће је потплодно Spiraea.
 Цвеће је натплодно види Ф. Ромасеае.

XIII класа: Polyandria.

1. У цвету је само један стубић 2.
 У цвету је два или више стубића
 Ф. Ranunculaceae.
 2. Чаша има мамузу Delphinium.
 Чаша нема мамузу 3.
 3. У круници има 4 лиске 4.
 У круници има 5 лисака 5.
 4. У чаши има два листића Ф. Paraveraceae.
 У чаши има четири лиске Actaea.
 5. Високо дрво Tilia.
 Шибље или зеље Helianthemum.

XIV класа: Didynamia.

1. Плод је сложен од 4 слободне орашнице, између којих стоји стубић Ф. Labiatae.
 Плод није такав 2.
 2. Плод је састављен од 4 срасле орашнице Verbena.
 Плод је чаура 3.
 3. Окца су у прашиница при дну бацкава 4.
 Окца у прашиница немају бацку 7.
 4. Плодник је једноок 5.
 Плодник има два окца види Ф. Rhinanthaceae.
 5. Корен је љуспаст, меснат Lathraea.
 Корен није такав 6.
 6. Чаша је једноцера Pholippa.

- Чаша је двопера *Orobanche*.
 7. Круница је неправилна звонаста . *Digitalis*.
 Круница има две усне 8.
 8. Прашници су на врху раширени *Scrophularia*.
 Прашници нису на врху раширени 9.
 9. Круница има мамузу *Linaria*.
 Круница је без мамузе *Antirrhinum*.

XIV КЛАСА: *Tetradynamia*.

Овде долази биље из фам. . . . *Cruciferae*.

XVI *Monadelphia*.

1. У цвету је 5 плодних прашника 2.
 У цвету је 8 до 10 или више плодних прашника 5.
 2. Поред плодних има и 5 јалових прашника *Erodium*.
 У цвету је свега 5 прашника 3.
 3. Плод је мешак *Vincetoxicum*.
 Плод је чаура 4.
 4. Круница је једнопера *Lysimachia*.
 Круница је многопера *Linum*.
 5. У цвету је осам прашника *Polygala*.
 У цвету је 10 прашника или више 6.
 6. У цвету је 10 прашника 6 bis
 У цвету је много прашника . Ф. *Malvaceae*.
 6 bis Цвет је лентираст . вид. Ф. *Papilionaceae*.
 Цвет није лентираст 7.
 7. Лист је тропераст *Oxalis*.
 Лист није тропераст *Geranium*.

XVII КЛАСА Diadelphia.

1. У цвету је 6 прашика 2.
У цвету је 8 до 10 прашика 3.
2. У плоднику има једна семка . . . Fumaria.
У плоднику има више семака . . . Corydalis.
3. У цвету има 8 прашика . . . Polygala.
У цвету има 10 прашика
. в. Ф. Papilionaceae.

XVIII КЛАСА Polyadelphia.

- Високо дрво Tilia.
Зеље или шибље Hypericum.

XIX КЛАСА Syngenesia.

- Овде долази биље из . . Фам. Compositae.

XX КЛАСА Gynandria.

- У цвету је један до два прашика
. в. Ф. Orchideae.
У цвету је шест прашика . . Aristolochia.

XXI КЛАСА Monoecia.

1. Прашници су слободни 1 bis
Прашници су срасли 19.
- 1 bis У цвету је један прашик 2.
У цвету је два или више прашика 5.
2. Биљке сувих места 3.
Барске биљке 4.
3. Цвеће је тулузом омотано Arum.

- Цвеће је без тулуза Euphorbia.
4. Цвеће је без чаше и крунице . Callitriche.
Цвеће има перигон Potamogeton.
5. У цвету 2 до 3 прашника 6.
У цвету је 4 или више прашника 11.
6. Дрвље 7.
Зеље 8.
7. Лишће је перасто Fraxinus.
Лишће није перасто види Ф. Coniferae.
8. По води пловећа биљка Lemna.
По води не плови биљка 9.
9. Цвет је састављен од перигона 9 bis
Цвет је састављен од плева и плевница . Carex.
- 9 bis Перигон је сушан Amaranthus.
Перигон је састављен од љуспица 10.
10. Клас је ваљкаст Typha.
Клас је округласт Sparganium.
11. У цвету је 4 прашника 12.
У цвету је 5 или више прашника 13.
12. У цвету има перигон Urtica.
Цвет је без перигона Alnus.
13. Дрвље 14.
Зеље 16.
14. Женско је цвеће савршено Juglans.
Женско и мушко је цвеће несавршено 15.
15. Цвет је потплодан Betula.
Цвет је натплодан види Ф. Cupuliferae.
16. Прашника има много Poterium.
Прашника има 3 до 5 17.

17. Цвеће је окружено омотачем . . . *Xanthium*.
Цвеће је без омотача 18.
18. Плод је чаура *Amaranthus*.
Плод није чаура . вид. Ф. *Chenopodiaceae*.
19. Прашници су у један сноп срасли Ф. *Coniferae*.
Прашници су у више снопова срасли . . .
. Ф. *Cucurbitaceae*.

XXII КЛАСА *Dioecia*.

- Прашници су слободни 1.
Прашници су срасли 18.
1. У цвету је по један до два прашника . . . 2.
У цвету је три или више прашника . . . 3.
2. Лишће је перасто *Fraxinus*.
Лишће није перасто *Salix*.
3. У цвету је три прашника *Carex*.
У цвету је 4 или више прашника 4.
4. У цвету је 4 прашника 4 bis
У цвету је 5 или више прашника 6.
- 4 bis Паразитско биље *Viscum*.
Није паразитско биље 5.
5. Шиб или дрво *Rhamnus*.
Зеласто биље *Urtica*.
6. У цвету је пет прашника 7.
У цвету више од пет прашника 11.
7. Плод је сочак 8.
Плод је сув 9.
8. Лишће је зимзелено, иглично . . . *Juniperus*.
Лишће зим опада *Ribes*.

9. Прашнице су у цев ерасле ,
 в. Ф. Compositae. (Antennaria.)
 Прашнице нису ерасле 10.
10. Женски је цвет састављен од љупица Humulus.
 У женском цвету има перигон . . . Cannabis.
11. У цвету је шест прашника 12.
 У цвету је осам или више прашника . . . 14.
12. Лишће је копчасто Asparagus.
 Лишће није копчасто 13.
13. Биљка се пење уз друго биље Tamus.
 Биљка се не пење уз друго биље . . . Rumex.
14. У цвету је осам прашника Populus.
 У цвету је више од осам прашника . . . 15.
15. У Цвету је девет прашника . . . Mercurialis.
 У цвету је десет до двадесет прашника . . 16.
16. Дрво Populus.
 Зељасто биље 17.
17. Стубића има три Silene.
 Стубића има пет Lychnis.
81. Шљабље Ruscus.
 Зељасто биље Bryonia.

XXIII класа Polygania.

Биље из ове класе већ је ушло у друге класе.

Примедба. Кад се у овој анализи определи род биљке, ваља га по нова анализати код сваке фамилије, као што ваља и његов опис сравнити.

Уза сваки род има и анализа специја, коју опет ваља у опису сваке биљке оверити.

ПРВА ГРАНА DICOTYLEDONEAE

I КЛАСА Thalamiflorae

Цветне су лиске у овог биља слободне и заједно су с прашницима утврђене на ложи. Плодник је слободан (надцветан.)

Фамилија Ranunculaceae DC.

Цвеће је у биља ове фамилије правилно или неправилно. Чаша је састављена од пет, ређе од три или шест лисака, које су кашто бојене. Круница је такође састављена од толико или од више лисака; кашто крунице нема, а кашто јој лиске изгледају као нектари. Прашници су слободни и потплодни и има их много, а прашнице су им спојене и пуцају са два жиља. Плодника има колико и чашвних лисака, или их има много; ретко је само један плодник. Плодници су слободни, или су више мање срасли, а свакад имају само по једно окце и завршени су стубићем, или само жигом. Заметак је или само један и онда је усправљен, или одешен, или има више хоризонталних заметака. Плод

је или ахенија или чаура, која пуца (отвара се) кроз трбушни шав, или је плод сочан — бобица. — Ембрион је врло ситан и лежи у дну рожастог, ређе меснатог беланцета. Биље је ове фамилије или зељасто, или ситно шибље.

Анализа родова.

1. Плод је сув 2.
Плод је сочан са више семака, цвеће је у
гроздовима и има и чашу и круницу *Astaca*.
2. Плод се не распада и има само једну семку 3.
Плод се у зрелости распада и има више семака 7.
3. Цвеће је без крунице, са обојеном чашом,
која личи на круницу 4.
Цвеће има и чашу и круницу 6.
4. Цвеће је окружено омотачем, који лежи близу
или по далеко од цвета *Anemone*.
Цвеће нема омотача 5.
5. Зељасто биље засебног лишћа . *Thalictrum*.
Шибље насупрамног лишћа *Clematis*.
6. Крунични покатац нема нектара. Ахеније су
поређане у дугуљасте класове *Adonis*.
Крунични покатац има по један нектар . .
. *Ranunculus*.
7. Цвеће је састављено само од чаше, која је
жута и личи на круницу. Барска биљка
. *Caltha*.
Цвеће има и чашу и круницу 8.
8. Карпедије су више или мање срасле 9.

- Карпедије су слободне или је само 1 карпе-
дија 11.
9. Цвеће има мамузу *Aquilegia*.
Цвеће је без мамузе, круница је врло ситна 10.
10. Круничини су листићи цевасти . *Helleborus*.
Круничини су листићи подељени на две усне
. *Nigella*.
11. Цвеће је неправилно 12.
Цвеће је правилно 13.
12. Горња је чашина лиска продужена у мамузу
. *Delphinium*.
Горња чашина лиска изгледа као шлем . .
. *Aconitum*.
13. Круница је врло крупна, чаша је зеласта .
. *Paeonia*.
Круница је ситна и мања је од чаше . . 14.
14. Цвеће је жуто и окружено је омотачем . .
. *Eranthis*.
Цвеће је бело, без омотача . . *Isopyrum*.

I ПЛЕМЕ *Clematideae* DC

Чаша је бојена, а лиске јој се у пупољку само ободом дирају. Крунице или нема, или су јој лиске пљоснате. Прашнице су спољне. Семке у окци вице.

Clematis L

Чаша је састављена од 4 до 8 лисака. Крунице нема. Ахеније су завршене стубићем, који обично изгледа као перјаница. Шибље наспрамног лишћа.

Анализа специја.

1. Цвеће је плаво *Cl. integrifolia*.
Цвеће је бело 2.
2. Стабљике су усправљене, чаша је глатка *Cl. recta*,
Стабљике се пењу око другог биља, чаша је
длакава *Cl. Vitalba*.

Cl. integrifolia L. Стабљика је усправљена и зељаста. Листе је цело и јајасто-дугуљасто. По један суноврат цвет стоји на врху грана. Чашине су лиске (цвет) плаветне. ♀ Расте по подводним ливадама близу Хумских винограда. Цвета у мају.

Cl. recta L. Стабљике су усправљене и зељасте. Листе је као перо исечено на јајасто ланцесте, целе и завршкaste режњеве. Цвеће је на врху грана поређано у метлицу. Чашине су лиске дугуљасте, затубасте, глатке и беле. ♀ Расте на Голом врху близу Мљковца и на Сувој планини. Цвета у Априлу и Мају.

Cl. vitalba L. Павит. Стабљике се овог биља пењу уз друго биље. Листе му је перасто исечено на јајасте, завршкaste, кружно рескaste, ређе целе режњеве. Цвеће је поређано у метлице. Чашине су лиске дугуљасте, с обе су стране рутаве и беле. ♀. Расте крај путова и по виноградима на Горици, Винику etc. Цвета од јуна до јесени.

II ПЛЕМЕ *Anemoneae* DC

Чаша је бојена, а лиске су јој у пупољку поређане као цреп на крову. Крунице нема, или су јој лиске пљоснате. Прашнице су линеарне и спољње. Карпелије имају по једну обешену семку.

Thalictrum L.

Цвеће је без оматача. У чашки има 4 до 5 лисака. Крунице нема. Ахеније су без репељака. Дуговечне биљке зеластиг стабла и лишћа три или више пута пересто дељеног.

Анализа специја

1. Ахеније су на три ћошка, прашници су ружасти *Th. aquilegiaefolium* m.
Ахеније нису на три ћошка 2.
2. Цвеће је на више оборено *Th. minus*.
Цвеће је усправљено 3.
3. Корен пузи *Th. flavum*.
Корен не пузи *Th. angustifolium*.

I Секција *Tripterium* DC. Ахеније су на три крилата ћошка, насађене су на стапку и по површини су глатке.

Th. aquilegiaefolium L. Лишће је у ове биљке три пут перасто исечено на затубасте и крупно зупчасте режњеве, а при основи је подбочено залисцима. Цвеће је поређано у гроњолике метлице. Кошци су у прашника на врху раширени ђ. Расте по шумама близу Палине, Тополнице, по Селпчевици, на Сувој планини и т. д. Цвета у Мају.

II Секција *Euthalictrum* DC. Карпедије су јајасто дугуљасте и уз дуж су цртасте, а немају стапку или је ова врло кратка.

Th. minus L. Глатка или жлездичава биљка. Лишће јој је три или више пута перасто исечено на јајасте или клинасте режњеве, који су такође пиле

или дубље на троје подељени. Цвеће је у растрепитим метлицама и на ниже је оборено. Карпедије су јајасте или дугуљасте и имају кратак жиг, који је раширеном основом косо за карпедију прирасто ♀. Расте по планинским ливадама и шумама око Ниша, а и на Сувој планини. Цвета у мају и јуну.

Th. angustifolium Jaq. Корен је у ове биљке жупљив. Лишће јој је три пут као перо исечено на узане кришке. Цвеће је поређано у збивене метлице. Ахеније су јајасте са шиљатим жигом. ♀. Расте по ливадама и шумама око Ниша. Цвета у јуну.

Th. flavum L. Корен ове биљке пузи. Лишће је глатко као и цела биљка, или је оздо жлездичаво, а три пут је перасто исечено на клинасте режњеве; вршци су режњиви такође исечени на три кришке. Цвеће је сложено у метлице. Ахеније су јајасте, а жиг им је линеаран. ♀. Расте по шумама испод Суве планине. Цвета у јуну.

Anemone L.

Цвеће је окружено омотачем, који је обично сложен од три лпста. Чаша је бојена и састављена је од пет или више лисака. Ахеније су завршене репелком или су без репелка, и има их много. Зеласто бие дуговечног корена.

Анализа специја

1. Листићи су у омотача при дну срасли; ахеније су завршене перјаницом
 An. Pulsatilla.

- Омотач је слободан, ахеније немају перјаницу . 2.
 2. Омотач је врло близу цвета, који је плав .
 An. *Heratica*.
 Омотач је поудаљен од цвета 3.
 3. Цвет је жут An. *ranunculoides*.
 Цвет је бео An. *nemorosa*.

I Секција *Pulsatilla* Koch. Лиске су у омотача при основи срасле. Спољњи су прашиници претворени у жлездице. Стубићи су израсли у дугачке репељке, који изгледају као перјаница.

An. *Pulsatilla* L. Омотач је прилично удаљен од цвета и исецкап је на многе кришке. Дојње је лишће три пут перасто исечено на линеарне, зашиљасте кришке. Чаша је затворено љубичаста, најпре је звонаста, а после расплнута ♀. Расте по свим брежуљцима око Нипта, а цвета у Марту и Априлу.

II Секција *Anemonanthea* DC. Лиске су у омотача при основи слободне. Спољњи су прашиници равни осталима. Ахеније су маљаве, немају репељак и завршене су кратким стубићем.

An. *nemorosa* L. Корен је у ове биљке танак и оризонталан. Дојње јој је лишће исечено на три до пет рескастих пера, са средњим пером обично на троје расцепљеним. Омогачеви су листићи подобни осталом лишћу и насађени су на дугачке дршке. Стабљике имају само по један цвет са белом и глатком чашом. Ахеније су завршене стубићем, који им је у дужину раван. ♀. Расте по шумама око Нипта и на Сувој планини. Цвета у Марту и Априлу.

An. ranunculoides L. Корен је у ове биљке танак и хоризонталан. Дојње је лишће подељено на три или пет пера, која су дугуласта, рескаста и на дршке насађена. На стаблу има један или два цвета. Чаша је жута и оздо је маљава. Карпедије су завршене стубићем, који им је у дужину раван. ♀. Расте где и пређашња биљка, а цвета такође кад и она.

III Секција *Hepatica* DC. Омотач је врло близу цвета и изгледа као да му је чаша. Карпедије су длакаве и завршене су кратким и глатким стубићем.

An. Hepatica L. Дојње је лишће срцасто и подељено је на три цела режња. Омотач има три цела листића. Чаша је плаветна, ређе бела, са дугуластим и затубастим лискама. Ложка је полу кугласта. ♀. Расте по камењарима и шумама у Јелашници, Ман. Св. Богородице, Каменици, Кнез-селу, на Сувој планини etc. Цвета у Марту, а на Сувој планини код снега нестане.

Adonis L

Цвеће нема омотача. Чаша је састављена од пет лисака. У круници има 5 до 15 лисака без медника. Карпедије су суве, округласте и завршене су отворним стубићем. Лишће је псецкано на узане кришке.

Анализа специја

1. Дуговечна биљка, жутог цвећа . *Ad. vernalis*.
- Годишње биљка, црвеног цвета 2.
2. Чаша је глатка *Ad. aestivalis*.
- Чаша је длакава *Ad. flammea*.

I Секција *Consoligo DC.* Корен је дуговечан. Карпедије су завршене заострљеним, чакластим и у поље нагнутиим стубићем.

Ad. vernalis L. Дојње је лишће замењено лускама, горње је псечено на узане кришке. Чаша је маљава. Круница је жута и крупна, са ланцетасто дугуластим, на врху зупчастим лискама. Ахеније су изврнуто јајасте, на врху су закружене, по површини су мрежасте и маљаве, а поређане су у јајасто дугуласт клас. Кљуи им је израсто на средњи унутарњег обода, искривљен је и приљубљен је уз ахенију. ☿ Расте по свима брежуљцима око Ниша. Цвета у Фебруару и Марту.

I Секција *Adonia DC.* Корен је једногодишњи. Карпедије су завршене кратким и правим стубићем.

Ad. aestivalis L. Цвеће је црвено и осредње. Чаша је глатка. Круничине су лиске пљоспасте и дугуласте. Ахеније су дугуласто пирамидалне, јамичеве су и завршене су кљуном; над основом су унаоколо као креста зупчасте; на унутарњем ободу имају зубац, који је прилично удаљен од кљуна. ☉ Расте по усевицима око Ниша, а цвета у Мају и Јуну.

Ad. flammea Jacq. Стабло је дупке усправљено. Цвеће је црвено и осредње. Чаша је обрасла полеглим длакама. Круничине су лиске линеарне и пљоспасте. Карпедије су поређане у рехав и ваљкаст клас, а завршене су кљуном, који је на врху цри и на дну кога стоји загубаст зубац ☉ Расте по њивама виших брда и по камењарима. Цвета у Мају.

α. subrepata. Крунични су листићи ситни, узани и усукани, или их никако и нема. ☉ Расте по камењарима близу Хума, близу Сићева, Каменице etc. Цвета у Мају.

III ПЛЕМЕ *Ranunculeae* DC.

Чашине су као и круничне лиске у цупољку црепасто поређане. Прашнице су спољне. Карпидије имају по једну усправљену семку.

Ranunculus L.

Чаша је састављена од три или пет лисака. У круници има пет или више лисака са медницима, који су голи или су љуском покривени.

Анализа специја.

1.	Цвеће је бело	2.
	Цвеће је жуто	4.
2.	Листће је од две руке	<i>R. aquatilis</i> .
	Листће је једнако	3.
3.	Кришке су у листћа упоредне и мекане	
		<i>R. aquatilis</i> β.
	Кришке су у листћа раскречене и круте	
		<i>R. divaricatus</i> .
4.	Жиле су на корену задебљале	5.
	Жиле нису задебљале	8.
5.	Чаша је састављена од 3 лиске	6.
	Чаша има 5 лисака	7.
6.	Режњи су у листћа при дну размакнути	
		<i>R. Ficaria</i> .

- Режњи су у лишћа при дну примакнути или се преклапају *R. calthaeifolius*.
7. Лишће је исецкапо на ситне кришке
 R. millefoliatus.
 Лишће је подељено па крупне режњеве
 R. psilostachys.
8. Чаша је пресамићена 9.
 Чаша није пресамићена 12.
9. Годишња биљка 10.
 Дуговечна биљка 11.
10. Цвеће је ситно, стабљика јешупља *R. sceleratus*.
 Цвеће је виђено *R. philonotis*.
11. Стабљика је при дну задебљала *R. bulbosus*.
 Стабљика није задебљала *R. velutinus*.
12. Корен је једногодишњи *R. arvensis*.
 Корен је дуговечан 13.
13. Ложа је длакава 14.
 Ложа је глатка 16.
14. Ахеније имају спиралан кљун *R. nemorosus*.
 Кљун није спиралан 15.
15. Стабљика је са изданцима *R. repens*.
 Изданака нема *R. polyanthemus*.
16. Корен далеко пузи *R. Serbicus*.
 Корен на далеко не пузи 17.
17. Дојње је лишће округло *R. auricomus*.
 Дојње лишће није округло 18.
18. Ахеније су пљоснате *R. acris*.
 Ахеније су с обе стране аспупчене *R. montanus*.
 I Секција *Watrachium* DC. Круница је бела, а лиске јој имају голе меднике (пектаре). Родне су петељке

као лук искривљене. Ахеније су по преко набране. Барске биљке.

R. aquatilis L. Цветне су петељке од дужине лишћа, или су дуже. Круничне су лиске изврнуто јајасте и два пут су дуже од чаше. Прашници су дужи од тучкова и има их много. Ахеније су изврнуто јајасте, глатке или малаве. Стожерак (ложа) је длакав.

α . *heterophyllus* DC. Лишће је двојако: једно по води пловн и то је округласто и на режњеве подељено; друго је потонуло и то је исецкано на кончасте кришке. ζ . Расте по шумским барама између села Турлине и Влазе (пза Горлице). Цвета у Априлу и Мају.

β *submersus* G. G. Сво је лишће једнако и исецкано је на дугачке, упоредне и мрљаве кришке. Цвете је насађено на дугачке петељке. Круничне су лиске изврнуто јајасте и широке, а два пут су дуже од чаше. Прашници су краћи од тучкова. Ахеније су изврнуто јајасте и глатке. Ложа је пага ζ .

γ *terrestris* G. G. Расте изван воде. Стабло је кратко и обично је усправљено. Лишће је такође кратко и на врху је раширено. ζ .

Последње ове биљке расту у окну у Ак-Паланци, Цветају у Мају и Јуну.

R. divaricatus Schrank. Сво је лишће једнако и исецкано је на осредње, раскречене и круте кришке. Петељке су дуже од лишћа и на врху су истањене. Круничне су лиске изврнуто јајасте и један или два пута су дуже од чаше. Прашници су дужи од

тучкова и има на 15 до 20. Карпедије су изврнуто јајасте глатке или длакаве, Ложа је длакава, ♀.

α fluitans G. G. Расте у води. Лишће је једно од другог удаљено.

β terrestris G. G. Расте изван воде. Стабљика је кратка и обично усправљена. Лишће је једно другом примакнуто. Обе биљке расту по барама око Ниша, особито по барама испод Бубња.

II Секција *Ficaria* DC. Чаша је сложена од три лиске. Круница има 8 до 12 лисака. Карпедије су надуते и завршене су кратким жигом, а поређане су у округласт клас. Корен је са задебљалим жилама.

R. Ficaria L. Лишће је при основи срцасто и ту су му режњевни раскречени; по ободу је цело или је плитко усечено. Чашине су лиске улубљене, јајасте и жуто-зелене. Ахеније су јајасте и обрасле су кратким маљима ♀. Расте по шумама око Ниша, а цвета у Фебруару и Марту.

R. calthaefolius Jord. Разликује се од горње феле, што су јој режњевни при дну листа један другом примакнути или се поклапају; што је чаша бело жућкаста и сушна и што су карпедије обрасле онтрикавним длакама. ♀. Расте по Селичевци често у друштву с горњом биљком, а цвета кад и она.

III Секција *Ranunculastrum* DC. Чаша је састављена од пет лисака. Круница такође обично има пет лисака. Жиле су на корену задебљале (као ситне репнице).

R. millefoliatus Vahl. Коренове су задебљале жиле јајасте. Лишће је глатко, дугуљасто и перасто је исечено на многе дугуљасто линеарне и заши-

љасте крпичице. Стабљике су ниске, обрасле су кратким длакама и носе по један до два цвета. Чаша је разведена и глатка. Круничине су лиске изврнуто јајасте. Ахеније су округласте, завршене су искривљеним кљуном и поређане су у дугуљаст клас. ♀. Расте по свима брдима око Ниша и на Сувој Планини. Цвета у Априлу и Мају.

R. psilostachys Griseb. Сва је биљка обрасла свиластим, полеглим длакама. Коренове су жиле ваљкасте. Дојње је лишће у обиму округласто, при основи је скоро срцасто и исечено је на три клинаста крушно зупчаста или исечена режња. Стабљика је подељена на мало грана. У чаше су лиске посувраћене. Ахеније су јајасте, квржичаве, завршене су дугачким, на страну наведеним кљуном, а поређене су у ваљкаст клас. ♀. Расте по брду између Теле-куле, Св. Николе и села Габровца. Цвета у Априлу и Мају.

IV Секција *Euganunculus* G. G. У чаши има пет лисака. Круница је састављена обично од пет лисака са нектарима, а ови су покривени љушчицом. Корен је у овог биља са танким жилама.

A. Корен је дуговечан.

a. Ложа је длакава.

× Лиске су у чаше пресампћене.

R. bulbosus L. Више мање рутава биљка. Стабљика је у дојњем крају као чено (лук) задебљала и одатле ничу ситне жиле. Дојње је лишће јајасто и исечено је на три режња, који су дубље или плиће у-

сечени; средњи је насађен на кратку дршку. Цветно су петељке изривене браздама. Ахеније су јајасте, по ободу су кобиличасте и са сваке стране поред обода имају по браздицу, а на врху имају кратак искривљен кљуи џ. Расте по Сувој Планини, где цвета у Јуну.

×× Чашине лиске пису пресамићене.

R. repens L. Глатка или длакава биљка, са кратким ризомам, који дојњим крајем пупта жила, а горњим врежнице. Дојње је лишће кроз исечено на три режња, који су на троје подељени, зупчasti и на дршчице насађени. Цветне су петељке браздама изривене. Карпедије су јајасто округласте и плоснате; по ободу су кобиличасте и крај обода су с обе стране браздом изривене; а завршене су кривим кратким кљуном. џ. Расте по влажним местима око Ниша. Цвета од Априла до јесени.

R. nemorosus DC. Длакава биљка. Дојње јој је лишће у обиму округласто-пентагонално и преста-сто је подељено на три до пет изврнуто јајастих и зупчastих режњева. Чашине су лиске длакаве. Цветне су петељке браздама изривене. Ахеније су завршене кљуном, који је у спиралу усукан и три пут је краћи од ахеније. џ. Расте по Селичевици. Цвета у Јуну.

R. polyanthemos L. Рутава биљка са наком-стрешеним, готово чекињастим длакама. Дојње је лишће у обиму јајасто округласто и исечено је на три режња, који су на многе линеарне кришке дубоко подељени. Цветне су петељке браздама изривене. Ахе-

није су завршене кратким, готово чакластим кљуном ђ. Расте свуд у околини Ниша, на и на Сувој Планини. Цвета од Маја до Јула

б. Ложа је глатка.

* Чашине су лиске пресамњене.

R. velutinus Ten. Стабљика је обрасла развденим или на ниже управљеним длакама. Ризом је врло кратак и прав. Дојње је лишће јајасто и дубоко је исечено на три изврнуто јајаста, клипаста и затубаста режња, који су по ободу усечени и зупчасти; средњи је режањ дужи од бочних режњева. Цветне су петељке танке и обле (без бразда). Ахеније су јајасто округласте и стиснуте, по ободу су зарубљене, а на врху имају прав, кратак, широк и коничан кљун. ђ. Расте покрај бара и потока на Селичевици и по Нишком чаиру. Цвета у Мају и Јуну.

** Чашине су лиске разведене, а не пресамњене.

R. auricomus L. Ризом је кратак и танак а обрасто је многим жилама. Дојње је лишће округло, при основи је срцасто, по ободу је зупчато или је прстасто исечено на узане кришке, по стаблу је у виду прста исечено на узане кришке. На стаблу обично има више цветова. Чаша је маљава. Ложа је глатка. Ахеније су округласте, надуће и маљаве, по ободу су готово кобиличaste, и завршене су кратким, чакластим кљуном. ђ. Расте по шумама око манастира Преображења и под Сувом Планином. Цвета у марту и априлу.

α gracilis. Биљка много ситнија од пређашње, са округластим, не једнако зупчастим и на три дела плитко исеченим дојљим лишњем. Стабло је обично једноставно и нема више од два до три ситна цвета. ♀. Расте по шумици Габровачког брда више Ђеле куле. Цвета у марту и априлу.

R. montanus Willd. Стабло је маљаво, ниско и носи два до три цвета Ризом је кратак. Дојње је лишње подељено на три до пет режњева, а ови су исечени на два до три крупно зупчаста дела. Цветне су петељке обле. Чашнице су лиске разведене и длакаве. Ахеније су с обе стране испушчене, по ободу су зарубљене, а на врху имају кратак, савијен кљун. ♀. Расте на Сувој Планини, а цвета у мају и јуну.

α gracilis. Стабло је при основи обложено многим кончастим дршкама од старог лишња. Лишње је подељено на три до четири, крупно зупчаста режња. На стаблу обично има само један цвет ♀. Расте у пуко-тинама стена на Сувој Планини. Цвета у мају и јуну.

R. acris L. Више или мање длакава биљка са кратким и косим ризомом. Дојње му је лишње у облику пентагонално, а подељено је на три до пет узаних режњева, који су по ободу усечени и зупчasti. Цветне су петељке обле. Ахеније су јајасте, пљоснате, по ободу су кобиличасте, а завршене су кратким, широким и на врху чакластим кљуном ♀. Расте по подводним ливадама око Нјаша. Цвета у априлу и мају.

α Steveni. Разликује се од горње биљке, што јој је лишње у облику округласто пентагонално, што је плитко исечено на широке режњеве. Расте за једно са горњом биљком, а цвета кад и она.

R. Serbicus Pauc. Крупна биљка са хоризонталним, далеко пруженим ризомом. Стабло је пжљобљено и длакаво. Дојње је лишће пасађено на дуге дршке, у обиму је пентагонално и готово је до дна псечено на три изврнуто јајаста или клинаста режња, који су пасађени на дршчици и подељени су на два или на три зупчаста дела; сво је лишће с дојње стране од положених длака свиласто. Цветне су петељке обле. Чаша је свиласта. Ахеније су објајасте и пљоснате, по ободу су зарубљене, а на врху имају кратак, широк и чакљаст кљун. ♀. Расте крај потока по Селичевици, близу Моралје, на Сувој планини (на Ракошу) etc. Цвета у мају и јуну.

Б Корен је једно годишњи

R. sceleratus L. Стабљика је усиправљена и граната. Дојње је лишће на троје подељено, са усеченим и крупно ровашеним деловима, горње је псечкано на линеарне кришке. Чаша је посуврађена. Круничине су лиске краће од чаше и при основи су наге. Ложа је рутава. Ахеније су изврнуто јајасте и пљоснате, по ободу су затубасте и опасане су браздом, у средњи су квржичаве, а завршене су кратком бацком. ☉ Расте крај бара око Ниша и крај Нишава. Цзета у априлу и мају.

R. philonotis L. Глатка или јако длакава биљка. Дојње је лишће у обиму јајасто, а сво је плиће или дубље подељено на три усечена и зупчаста режња. Чашине су лиске пресапићене. Круничине су лиске изврнуто јајасте и два пут су дуже од чаше. Ложа

је глатка. Ахеније су округласте и пљоснате, по ободу су кобиличaste, а покрај обода имају са сваке стране по једну бразду; по среди су квржичаве или глатке, а завршене су кратким, погнутиm кљуном. ☉ Расте по баштама у Нишу и свуд око Ниша, а доспева и на Суву планину. Цвета у априлу и мају.

R. arvensis L. Глатка или нешто длакава биљка. Дојње је лишће изврнуто јајасто и клинасто, по ободу је зупчasto или је на троје исечено, остало је перасто исечено на три ланцетаста и на врху тро дела режња. Круничине су лиске локатичасте или изврнуто јајасте и дуже су од чаше. Ложа је длакава. Ахеније су крупне, изврнуто јајасте, пљоснате, с обе стране квржичаве и бодљаве, а на врху имају дугачак, шиљаст кљуn. ☉ Расте по житу, а цвета у априлу и мају.

IV ПЛЕМЕ *Helleborae* DC

Чашине су лиске у пунољку црепасто поређане. Крунице нема или су јој лиске неправилне. Прашнице су спољње. Плод је чаура са много семака.

A, Цвеће је правилно.

***Caltha* L.**

Чаша је крупна, жута и личи на круницу, које нема. Чауре су слободне, поређане су у један пршљен и има их 5 до 10. Семке су наслагане у два реда.

S. palustris L. Дојње је лишће округласто и бубрежасто, а режњиви му се поклањају. Чаша је састављена од пет јајастих, затубастих и жутих лисака. ζ . Расте по барама испод Суве Планине близу Космовца. Цвета у марту.

Eranthis Salisb.

Чаша је састављена од 6 до 8 бојених лисака, које личе на круницу. Круничине су лиске ситне, цевасте, двоуснате и насађене су на стапку. Корен је кртоласт. Цвеће је жуто и окружено је омотачем.

E. hyemalis Salis. Лишће је округло, глатко, меко, до дна је исечено на три исецкана режња и насађено је на дуге дршке. Чашине су лиске жуте, разведене и готово су исте дужине, као и цветни омотач. Чауре су дугуљасте, стиснуте, набране и завршене су правим кљуном. ζ . Расте по точилима Вањског брда, одма више Нишке Бање. Цвета у Фебруару и Марту.

Helleborus L

Чаша је састављена од пет круновидних и трајних лисака. Круница је сложена од више ситних, цевастих и двоуснатих лисака. Чауре су међу собом више или мање срасле.

Анализа специја

Лишће је крупно и неједлако рескасто . . .
 H. viridis.
 Лишће је ситно и готово подједнако рескасто
 H. odorus.

Hel. viridis L. Стабљика је гола и само је испод грана лисната. Дојње је лишће насађено на дуге дршке и шапасто је исечено на девет или више ланцетастих режњева, који су крупно и не једнако рескасти, и на дојњој страни имају јако иснале перве. Чашнице су лиске бледо зелене ♀. Расте по брдима око Ниша и под Сувом Планином. Цвета у Марту и Априлу.

Hel. odorus WK. Стабљика је гола и само је испод грана лисната. Дојње је лишће насађено на дуге дршке и шапасто је исечено на широко ланцетасте режњеве, који су ситно и готово подједнако рескасти. Чашнице су лиске жућкасте. Жигови су готово хоризонтално разведени. ♀. Расте по шумама око Ниша, а цвета у Марту и Априлу.

Isopyrum L.

У чаши има пет лисака, које личе на крунцу и које дуго не трају. Круничне су лиске кратке, левкасте или кукуљичасте. Карпелије су слободне, плоскате. Зеле дуговечног корена и белог цвета.

Is. thalictroides L. Корен је у ове биљке жиличав. Стабљика је лисната. Лишће је два пут перасто дељено на јајасте, затубасте и усечене режњеве. Чашнице су лиске беле, елиптичне и дуже су од прашника. У чаури има по две до три семке ♀. Расте по шумама и камењарима око Ниша и на Сувој Планини, Цвета у Марту.

Nigella L

Чаша је састављена од пет круновидних листића, који су дужи од крунице. Лиске су у крунице ситне, у доњем су крају сужене а у горњем су подељене на две усне: спољна је на двоје расцељена и при основи има нектар. Карпидије су више или мање срасле, завршене су дугачким стубићем и има их 5 до 10. Годишње биљке са лишћем два или три пута перасто исеченим.

Nig. arvensis L. Чашине су лиске јајасте и завршкасте. У круничних је лисака спољна усна длакава и продужена је у две узане и на врху затврдле кришке; друга је усна у пола краћа. Прашнице су бацкаве. Чауре су за трећину дужине срасле и завршене су кљуном, који им је у дужину раван или је од њих краћи. Семе су на три ћошка и рапаве су. ☉ Расте по њивама око Ниша. Цвета летп.

Aquilegia L.

Чаша има пет круноликких лисака. Круница је састављена од пет левкастих лисака, које су завршене шупљом мамузом. Карпидије су при дну срасле и обично их је пет. Зеље дуговечног корена и лишћа два пут троперасто дељеног.

Aquil vulgaris L. Лишће је два пут тројно перасто исечено на троделе и ровашене режљеве. Чашине су лиске дугуљасто јајасте. Круничина је мамуза чакласта. Прашници су нешто дужи од крунице, ☿ Расте по Сувој Планини, а цвета у мају и јуну.

Б, Цвеће је неправилно.

Delphinium L

Чапа је крунолика са пет лисака, горња је усна продужена у мамузу, врло је ретко да мамузе нема. Такође је врло ретко да крунице нема, обично круница постоји и онда су јој листићи слободни или срасли, а два горња имају мамузе, које су увучене у чашицу мамузу. Карпедија има 1 до 15.

Анализа специја

1. Карпедија је једна, годишње биљке . . . 2.
Карпедија има више, дуговечне биљке *D. fissum*.
2. Цвеће је плаветно и поређано је у кратке
гроздове *D. Consolida*.
Цвеће је љубичасто и поређано је у дугачак
грозд *D. Orientale*.

† Секција *Consolida* Boiss. Карпедија је само једна Круничне су лиске између себе срасле. Годишње биљке.

Delph. *Consolida* L. Цвеће је плаветно и поређано је у кратке гроздове са раскреченим петељкама. Средњи је део цветне лиске линеаран, на врху је право пресечен и исте је дужине са бочним деловима, од којих је само ужи. Мамуза је скоро два пут дужа од крунице. Чаура је дугуљаста, накрива и глатка. Семке су љускаве. Листе је перасто исецкано на многе узане кришке. ☉ Расте по њивама, а цвета од Маја до јесени.

Delph. orientale Gay. Цвеће је љубичасто црвено и поређано је у дугачке збивене гроздове. Средњи је део цветне лиске много дужи од бочних делова. Мамуза је краћа од крунице. Чаура је валкаста, обрасла је жлездичавим длакама и на врху је бацкава. Семке су покривене љускама, које су међу собом срасле и изледају као боре. Лишће је перасто псецкано на много линеарних крижака. ☉ Расте по житу крај пиротског друма, нарочито око Бање и Јелашнице. Цвета у Априлу и Мају.

II Секција *Delphinastrum* Bois. Круничине су лиске слободне, горње су издужене у мамузу, бочне су сужене у нокатац. Корен је дуговечан. Карпедија има 3 до 5.

Delph. fissum WK. Цвеће је плаветно и поређано је у дугачак, класолики грозд. Круница је скопљена од четири слободне лиске: две су горње на врху косо пресечене и имају мамузу, бочне су длакаве и на врху су расечене. Мамуза је дужа од крунице. Карпедије су завршене бацком. Семке су љуспаве. Корен је грудваст и дуговечан. Лишће је у облику округло и исечено је на многе линеарне кришке. Сва је биљка маљава. ☿ Расте на Бањском брду, на Селичевици више Малошишта, на Сувој планини и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

Aconitum L.

Чаша је састављена од пет круноликих лисака, горња лиска изгледа као шлем и сакрива круницу. Ова је такође састављена од пет лисака; горње су две лиске

левкасте завршене су мамузом и насађене су на дуге цевасте ноктиће; дојње су линеарне и врло ситне, а кашто их и нема. Карпедије су слободне и има их три до пет. Зеласто биље корена дуговечног и дебелог.

Анализа специја

Цвеће је жуто *A. luscostonum*.

Цвеће је љубичасто *A. variegatum*.

Ac. luscostonum L. Листће је на приблику прста подељено на пет до седам широких, усечених и зупчастих режњева. Стабљика је висока, љошката и на врху носи жуто цвеће, поређено у гроздове. Шлем је усправљен. Мамуза је копчаста и смотана је у спиралу. Чаура је глатка. Семке су рапаве. ♀. Расте по шуми на Сувој планини, а цвета у Мају и Јуну.

Ac. variegatum L. Листће је прстасто исечено на режњева, који су такође на кришке дубоко подељени. Стабљика је висока и грапата, а цвеће јој је љубичасто. Шлем је напред нагнут и завршен је дугачким, узаним кљуном. Горње су крупничне лиске усправљене и имају мамузу, која је као лук искривљена. Чауре су глатке, а семке су им по преко набране ♀. Расте по шуми на Сувој планини. Цвета у јулу. Нађена од г. проф. Панчића.

V ПЛЕМЕ *Peoniaceae* DC

Чашине су лиске као и крупничне у пунолку црепасто поређане. Крупничне су лиске пљоснате. Прашнице су унутарње. Карпедија је само једна или их је више, а свакад имају много семака.

Actaea L.

Чаша је састављена од четири нетрајне лиске. У круници има четири лиске без нектара. Плод је сочан — бобица. — Зеласто биље лишћа три пута перасто исеченог.

Ac. spicata L. Стабло је при основи љуснасто. Режњевци су од лишћа усечени и рескати. Цвеће је поређано у класове. Бобице су округласто јајасте ♀. Расте по шуми на Сувој планини, а цвета у Мају и Јуну.

Raeonia L.

Чаша је састављена од пет неједнаких, трајних лисака. У круници има пет или више лисака. Карпедија има 2 до 5. Корен је дугочички и дебео. Лишће је један пут или два пут тронерасто дељено. Цвеће је крупно.

Анализа специја

Карпедије су хоризонтално разведене . . .
 Р. corallina.

Карпедије су само накрпве . . . Р. decora.

R. corallina Retz. Лишће је два пута на троје перасто дељено; свака је засебна лиска елиптична или јајаста и цела, средња је при основи клинаста. Цвеће је ружасто. Карпедије су обрасле риђим руном и хоризонтално су разведене ♀.

α Russi. Лишће је оздо мањаво, горња је лиска шира од осталих и подељена је средњим нервом на

две не једнаке полутине. ♀. Расте на Крављанској планини. Цвета у Мају.

P. decora Andrз. Лишће је два пута троперасто дељено на дугуљасто ланцетасте режњеве, који су исечени на три тро-зубчасте кришке. Цвеће је затворено црвено. Карпелије су усправљене и кушљаве, а на врху су само накривљене. ♀. Расте по Випику, Хуму, Чамурлији etc. а цвету у Мају.

Фам. *Berberideae* Vent.

Цвеће је у биља ове фамилије правилно. Чаша је састављена од 3 до 6, у два реда наизменце поређаних листића. Круничине лиске стоје спрам чашиних лисака и при основи имају љуспицу или жлездицу. Прашници нису утврђени спрам круничних лисака и има их толико колико и лисака у круници. Прашнице су им срасле и пуцају еластичним капком. Плодник је само један са једним окцем. Заметак је пресамићен. Плод је бобица или чаура, која се распада неправилно или на два капка. Семке су утврђене на дну једностране плаценте. Ембрион је прав и стоји у средини беланцета. Зеље или шибе насипрамог листћа.

Berberis L.

Чаша је подбочена приперцима и састављена је од шест лисака. У круници има шест улубљених лисака, које имају изнутра по две жлездице. Жиг је као штит раширен. У бобици има две до три усправљене семке. Шиб обрasto трњем подељеним на три до пет кракова.

B. vulgaris L. Листће је у ове биљке круто, изврнуто јајасто и ланцетасто, по ободу је рескасто и трепљаво, на дну је сужено у дршку, и много је дуже од трња, које се налази у пазуху листа. Цвеће је жуто и поређано је у дугачке, обешене гроздове. Жиг седи на плоднику без стубића. Бобица је јајасто дугуљаста и црвена. Ф. Расте по кршевима око Сићева и на Сувој Планини. Цвета у Мају.

У околним Нина зову ову биљку *жутом шибом*.

Фам. Paraveraceae DC.

Цвеће је у овог биља правилно. У чаши има само две лиске, које лако опадају. У круници има четири до шест лисака. Прашника има врло много, ретко само четири. Плодник је једнооки и онда су плаценте утврђене на огради плодника, или је плодник лажном прегледом (пздуљеном плацентом) на двоје подељен, или је на много окаца подељен и онда су плценте за преграду утврђене. Семке су пресампћене и има их врло много. Чаура се отвара рупицама или капцима. Ембрион је врло ситан и стоји на дну беланцета. Биље пуно бојеног (белог, жутог) сока.

Анализа родова.

1. У цвету има само 4 прашника; плод је дугачка љуска, подељена на чланове Нуресоит.
У цвету има много прашника 2.
2. Плод је дугачак и личи на љуску, по није подељен на чланке 3.

- Плод је дугуљаста или јајаста чаура *Paraver*.
3. Плод се отвара одозго на пиже и подељен је на два окца *Glaucium*.
Плод се отвара одоздо на више и има само једно окце *Chelidonium*

Paraver L.

Чаша је сложена од два, врло ретко од три листића. Круница је састављена од четири, ретко од пет или шест листића, који су у пунољку згужвани. Прашника има много. Плодник је састављен од више карпедија у једно сраслих. Жигови леже на плодниковом колуту, и пружени су на све стране као зраци, а има их 4 до 20. Чаура је јајаста, сопаста или ваљкаста и у пола је подељена на више окаца, а пуца рупицама, које покривају мали капци.

Анализа специја.

1. Чаура је чекњива *Par. hybridum*.
Чаура је глатка 2.
2. Чаура је дугуљаста *P. dubium*.
Чаура је изврнуто јајаста *P. rhoeas*.
P. rhoeas L. Биљка је ова глатка или је чекњива обрасла. Листе је један пут или два пут као перо дубоко или плитко исечено на дугуљасто ланцетасте, ретко лирасте кришке. Чашине су лиске чекњиве. Круничине су лиске црвене, округласте и ободом се поклапају. Зупци се на колуту чауре такође ободом поклапају. Чаура је изврнуто јајаста и глатка

а има 8 до 10 жигова. ☉ Расте по њивама око Ниша и у граду Нишком, а цвета у Мају и Јуну.

P. dubium L. Биљка је обрасла у доњем крају усправљеним, у горњем положеним чекињама. Лишће је један пут или два пут перасто подељено на линеарно ланцетасте делове. Чашнице су лиске чекињама обрасле. Круничине су лиске округласте и црвене. Чаура је глатка, дугуљаста и горе шира, а доле ужа. Жигова има 8 до 10. Зупци су на колуту чауре слободни. ☉ Расте по камењарима око Ниша, а цвета у Мају и Јуну.

α. albiflorum Bois. Круничине су лиске беле. Расте у граду Нишком, а цвета у Мају.

P. hybridum L. И ова је биљка чекињама обрасла. Лишће јој је два пут перасто подељено на линеарне кришке. Круничине су лиске изврнуто јајасте, црвене а при дну црно обојене. Прашници су на врху раширени. Чаура је јајасто округла, при основи јо заокружена, а обрасла је разведеним, искривљеним чекињама. Колут је ужи од чауре, изљубљен је и неприметно је ровашен. Жигова има 5 до 7. ☉ Расте по граду Нишком, а цвета у Мају и Јуну.

Glaucium Tournef.

Чаша је састављена од две лиске. У круници има 4 лиске. Прашника има много. Плодник је линеаран са жигом, подељеним на двоје. Чаура је узана, ваљкаста, подељена је на два окца и распада се на два кашка одозго на ниже.

Gl corniculatum L. Сво је лишће перасто подељено на узане, дугуљасте и зупчасте кришке. Чашице су лиске обрасле ситним положеним длакама. Чауре су насађене на кратке дршке и обрасле су кратким приљубљеним чекињама. Семке су јајасто бубрежасте. ☉

α. rubrum (*Glaucium rubrum* Sm.) Цветне су лиске наранџасто црвене и при дну црне; чауре су готово глатке. Расте крај путова између Бубња и Мораве. Цвета у Мају и Јуну.

Chelidonium L.

У чаши има две лиске. У крунице су четри лиске. Прашника има много. Плодник је линеаран, са жигом на двоје подсељеним. Чаура је узана, ваљкаста, једноока и распада се у зрелости на два капка и то оздо на више. Семке имају плаштак, који изгледа као креста.

Ch. majus L. Лишће је перасто псечено на јајасте, рованене и често на дршку насађене режљеве. Цвете је жуто и сложено је у амбреле. Прашници су у горњем крају раширени. ☉. Расте по камњарима око Ниша, а и на Сувој планини. Цвета у Априлу и Мају.

Hypocistis L.

Чаша је састављена од две лиске. Круница је састављена од четири неједнаке лиске. Прашника има четири. Плодник је линеаран, једноок. Жига има два. Чаура је по преко зглобовита, са једносеменим зглобовима. Семке имају плаштак.

H. grandiflorum Vent. Стабљике су са свим усправљене или су само при основи полегле, а даље

на више усправљене. Чашнице су лиске заострљене и целе. Круница је жута; унутарње су јој лиске краће и на троје подељене, са средњим режњем уљубљеним, трепљавим и краћим од бочних режњева. Прашнице су дугуљасто лискарне. Чауре су пртасте, усправљене, у лук савијене, и сиљоштене између чворнатих зглобова. ☉. Цвета у Априлу, а расте у Нишком граду (по бедемима и шанчевима) и по пољу око града.*)

Фам. *Fumariaceae*.

Цвеће је у биља ове фамилије неправилно. Чаша је од две лиске. Круница је састављена од четпри слободне или срасле и неједнаке лиске. Прашника има шест, и они су у два наспрамна снопа срасли. Плодник има само једно окце и у овом један или више пресамљених заметака. Плаценте су утврђене на огради плодника. Плод је или љупчица, која не пуца, или чаура која се на два капка распада. Ембрион је врло ситан и стоји у дну беланцета.

Анализа родова.

Плод је чаура *Corydalis*.
 Плод је љупчица и не пуца . . . *Fumaria*.

Corydalis DC.

У крунице је горња лиска при основи издуњена у мамузу. Јџиг је подељен на две кришке. Чаура има много семака и распада се на два капка. Семке су сиљоштене.

*) Биће по свој прилици у друштву са *Nursetum procumbens*, ког су стабљике сасвим полегле.

Анализа специја.

1. Корен је шупаљ; стабло при дну нема љуспу
 Сог. сава.
 Корен је пун; стабло има при дну кожасту
 љуспу 2.
2. Цветни су гроздови на ниже савијени; петељ-
 ке су три пут краће од чауре . *C. fabacea*.
 Цветни су гроздови усправљени; петељке су
 од дужине чаура *C. solida*.

C. сава Schweig. Корен је грудваст, изнутра је шупаљ, а с бока је обрасто жилицама. На стаблу има само два листа, а љуспе при основи нема. Лишће је два пут перасто исечено на дугуљасте, усечене режњеве. Цветни су гроздови усправљени. Приперци су испод цвета цели. Петељке су три пут краће од чауре. ♀. Расте по шумама и жбуковима око Ниша, на Горици, Винику и т. д. Цвета у Априлу и Мају.

C. solida Smith. Корен је грудваст, изнутра је пун, а споља је при дну жилицама обрасто. Стабло, осим лишћа, има у доњем крају кожасту љуспу. Лишће је два пут перасто исечено на дубоко усечене режњеве. Цветни су гроздови усправљени и јако се издуље, кад прецветају. Приперци су испод цвећа на прсте исечени. Петељке су од дужине чаура. ♀. Расте по шумама око Ниша; а цвета рапије од горње биљке (у Марту).

C. fabacea Pers. Корен је грудваст, пун и у доњем крају жилама обрасто. Стабло у доњем крају носи кожасту љуспу. Лишће је два пут перасто исечено на усечене режњеве. Цветни су гроздови збивени и на ниже савијени. Приперци су под цвећем цели. Петељке

су три пут краће од чауре. φ . Расте на боку од Суве планине, а цвета у Марту и Априлу.

α. digitata G. G. (*D. pumila* Host.) Приперци су испод цвета на прсте исечени. Расте по шуми испод Курџи-града. Цвета у Марту и Априлу.

Fumaria L.

Горња је крупичина лиска пздуљена у мамузу. Жлт је на двоје подељен. Плод је округласта, једносемена љушчица, која не цуца.

Анализа специја.

1. Чама је шпра од крунице . . . *F. Anatolica*.
Чама је ужа од крунице 2.
 2. Лишће је сиво *F. Vaillantii*.
Лишће је зелено 3.
 3. Чашине лиске имају више зубаца *F. officinalis*.
Чашине лиске имају по 1 до 2 зуца . . .
. *F. Petteri*.
- * Чашине су лиске уже од крунице.

F. officinalis L. Лишће је зелено и два пут је перасто исечено на пљоснате, дугуљасто линеарне и затубасте кришчице. Чашине су лиске јајасте, зупчасте, заоштрљене и три пут краће од крунице. Приперци су краћи од петељака. Љушчице су рапаве, округласте и по преко шире. \odot . Расте по њивама, крај путова свуд око Ниша. Цвета целог лета.

F. Petteri Reich. Лишће је зелено и два пут је перасто исечено на дугуљасте или изврнуто јајасте и затубасте кришке. Чашине су лиске у пола краће од крунице и имају са сваке стране по 1 до 2

зупца и шире су од својих петељака. Љушчице су јајасте и затубасте. ☉. Расте око манастира Преображења, а цвета у Априлу.

F. Vaillantii Lois. Лишће је сиво и два пут је перасто исечено на узане, линеарне кришчице. Чашице су лиске врло ситне, дугуљасте, зашиљате, зупчасте, уже од петељке и 8 до 10 пута краће од крунице. Приперци су од дужине петељака. Плод је округласт, затубаст, раван. ☉. Расте крај путова око Ниша, а цвета кад и горња бпљка.

** Чашице су лиске шире од крунице.

F. Anatolica Boiss. Лишће је исечено на узане, линеарне и пљоспате кришке. Чашице су кришке јајасте, заострљене, зупчасте, шире су и краће су од крунице. Приперци су дужи од пресамићене петељке. Плод је округласт затубаст и кратак. ☉ Расте вите манастира св. Богородице. Цвета целог лета. Нађ. од г. проф. Панчића.

Фам. Cruciferae Jus.

Цвеће је обично правилно. Чапа је са четири лиске, које често лако опадају. У круници има четири унакрст стављене лиске. Прашника има 6, и то четири дужа, а два краћа. Плодник је двоок или једноок и завршен је стубићем и целим или на двоје подељеним жигом. Заметци су у лук искривљени или су у исто време и пресамићени. Плод је сув, дугачак (љуска) или кратак (љушчица), подељен је на два окца, ређе је једноок и распада се на два капка или се попреко на чланове одваја; ређе је да се никако не распада. У семкама нема беланцета. Ембрион је као лук искривљен.

Анализа родова.

1. Плод је (љуска) много дужи, но што је широк 2.
Плод је (љунчица) готово толико широк, ко-
лико и дугачак 16.
2. Плод се у зрелости не отвара, или се ра-
спада на члапове *Raphanus*.
Плод се у зрелости распада на два капка 3.
3. Семке су у љусци наслогане у два реда 4.
Семке су смештене у један ред 7.
4. Љуска је на четири ћошка *Diptaxis*.
Љуска је обла или је пљосната 5.
5. Лишће је перасто *Nasturtium*.
Лишће није перасто 6.
6. Цвеће је бело или жућкасто; лишће је по
стабљу срцасто *Arabis* (*A. perfoliata*).
Цвеће је жуто; лишће није срцасто
. *Erysimum* (*s. Syrenia*).
7. Љускени капци имају три јако пинала нерва 8.
Љускени капци имају само један нерв или
немају нерва 9.
8. Љуска је завршена дугачким, трајним кљуном;
семке су округле *Sinapis*.
Љуска нема кљуна, завршена је кратким жи-
гом; семке нису округле *Sisymbrium*.
9. Капци су без нерва, или имају један нерв без
побочних укрштених жилица 10.
Капци имају по један нерв, окружен ситним,
укрштеним жилицама 14.
10. Жиг је на двоје подељен *Hesperis*.
Жиг је цео 11.

11. Капци су са свим без нерва 12.
Капци имају по један нерв 13.
12. Љуска је ланцетаста, стубић је кончаст
. Dentaria.
Љуска је линеарна; стубић је кратак или га
нема Cardamine.
13. Љуска је пљосната P. Arabis.
Љуска је на 4 ћошка Erysimum.
14. Љуска је нешто спљоштена; семке су округле
. Brassica.
Љуска је на четири ћошка 15.
15. Лишће је цело P. Erysimum (с. Conringia).
Лишће је перасто или зупчато Barbarea.
16. Љушчица се у зрелости не распада 17.
Љушчица се у зрелости распада 21.
17. Цвеће је бело 18.
Цвеће је жуто 20.
18. Љушчица је округла Calepina.
Љушчица није округла 19.
19. Љушчица је пљосната и подељена је на два
окца Senebiera.
Љушчица је јајаста, накрива и завршена је
шиљастим кљуном Euclidium.
20. Љушчица је округла Neslia.
Љушчица није округла Bunias.
21. Љушчица има чупасте капке и узану пре-
граду (ужу од љушчице) 22.
Љушчица има пљоснате или испупчене капке
и широку преграду 25.
22. Љушчица је троугална Capsella.

- Љушчица није троугална 23.
23. Дужи прашници имају кривоца или израштај;
цвеће је ружасто *Aethionema*.
Прашници немају израштаја, цвеће је бело . 24.
24. У сваком окцу има по 1 семка . *Lepidium*.
У окцу има више семака 24bis
- 24bis Лишће је перасто; врло ситна биљка . . .
. *Hutchinsia*.
Лишће није перасто; крупнија биљка *Thlaspi*.
25. Капци имају по 1 нерв 26.
Капци немају нерве 29.
26. Љушчица је изврнуто јајаста, као крупчица
. *Samelina*.
Љушчица није изврнуто јајаста 27.
27. Љушчица је округла *Cochlearia*.
Љушчица је дугуљаста 28.
28. Цветне су лиске целе или су плитко урезане
. *Draba*.
Цветне су лиске на двоје дубоко исечене .
. *Erophila*.
29. Чаша је при основи грбава; љушчица је пло-
спата, велика и пасажена на станку; цвеће
је љубичасто *Lunaria*.
Чаша није грбава 30.
30. У окцу има 1 до 4 семка *Alyssum*.
У окцу има 6 или више семака 31.
31. Цвеће је бело; крупничини су листићи на двоје
расцепљени *Berteroa*.
Цвеће је жуто *Roripa*.

I. Полу-фамилија *Siliquosae*.

Плод је (љуска) бар четири пута дужи него што је широк.

A. *Љуска је на зглобове подељена.*

1. ПЛЕМЕ: *Raphanaceae* G. G. Котиледони су по сред среде уздуж савијени.

Raphanus L.

Чаша је усправљена и на дну грбава. Лиске су у крупнице насађене на дуге нокатце. Љуске су обле и подељене су на два члана: доњи је свакад кратак и јалов; горњи је свакад дугачак и то: или једноставач или на зглобове подељен. Семке су округле и впе у љусци.

R. *Raphanistrum* L. Ранава биљка, са лишћем на дну стабла лпастим, а на врху дугуљастим и лп-неарним. Цвеће је бледо модрикасто или жућкасто. Горњи је чланак љуске на зглобове подељен. Стубић је као шиљо заштрљен и три је до четири пута дужи од горњег зглоба. ☉ Расте крај њива и крај путова између Нпша и Горнице. Цвета у Јулу и Јуну.

B. *Љуска је без зглобова.*

2. ПЛЕМЕ: *Brassicaceae* G. G. Котиледони су уз дуж савити.

Sinapis L.

Чаша је на дну равна. Круничјине су лиске целе и насађене на нокатце. Љуска је обла или нешто мало са стране споштена, са испунченим кашцима, на којима

има по три перва. Семке су округле и у један ред на-
слагане.

Анализа специја.

1. Лишће је перасто; кљун је на љусци сабљичаст S. alba.
Лишће је зупчато; кљун није сабљичаст .

. S. arvensis.

I. Секција *Ceratosinapis* DC. Љуска је завршена готово кошчким кљуном.

S. arvensis L. Ова је биљка обрасла дугачким и крутим длакама. Лишће је јајасто, неједнако зупчато; доње је кашто и лирасто. Чаша је разведена. Љуске су усправљене; кљун им је готово с обе стране оштар и краћи од љуске или је њене дужине; нерви су на капцима јако испали. ☉ Расте по њивама, а цвета од Јуна до јесени.

II. Секција *Leucosinapis* DC. Љуска је завршена сабљичастим кљуном.

S. alba L. Стабло је обрасло готово чекињастим длакама. Лишће је маљаво и перасто је исечено на неједнако зупчате и усечене режњеве, који су на врху један другом примакнути. Чашине су лиске разведене. Љуске су обле, разведене, често обрасле дугачким длакама и завршене су врло дугим кљуном, који низ љуску нешто мало слази и у дну има једну семку. ☉ Расте по њивама а цвета у Јуну и Јулу.

Brassica L.

Чаша је при дну равна. Лиске су у крунице целе и на ноште насађене. Љуска је обла и линеарна, ређе

је да је с бока или с леђа спљоштена; каици су испупчени, имају по један нерв. Семке су округле и поређане су у један ред. Котиледони су на двоје подељени.

Анализа специја.

Сво је лишће насађено на дршке . *Vr. nigra*.

Лишће је по стаблу без дршке и обувата стабљику *V. Napus*.

I. Секција *Melanopsis* DC. Љуска је обличаста и завршена је танким празним кљупом. Чапа је разведена.

V. nigra L. Сланица. Врло је кратким длакама покривена. Сво јој је лишће насађено на дршке; дојће је лпасто са зупчастим деловима; горње је ланцетасто и цело. Цветни су гроздови без лишћа. Љуске су кратке, обличасте или готово нешто четвртасте и уз гране приљубљене. Семке су ситно јамичаве. ☉ Расте крај путова и по њивама око Дражевца, Островице и т. д. Цвета од Јуна до Августа.

II. Секција *Eubrassica* DC Љуске су ваљкасте и без кљуна су или имају коничан кљун, по без семке на дну. Чапа је разведена.

Vr. Napus L. Сива и глатка биљка. Лишће јој је на дну стабла лпасто, а по стаблу је дугуљасто и обувата стабљику јако раширеном основом. Цветни су гроздови рехави и већ су за време цветана здубљени. Љуске су завршене дугачким, на врху тањим кљупом. ☉ Расте по усевима и по сокацима Нишким. Цвета у Априлу и Мају.

Diplotaxis DC.

Чашине су лиске разведене и при овпови равне. Круничине су лиске у дојњој половини сужене у покатце. Љуске су линеарне или ланцетасте и с леђа пешто сљоштене; капци су им испуцани и имају по један нерв. Семке су јајасте или дугуљасте, сљоштене и наслатаве су у два реда.

D. muralis DC. Стабло је зеласто и само при основи има лишћа, које је подељено на затоке или је перасто псечено на јајасте или дугуљасте, зупчасте режњеве. Чаша је усправљена и у пола је краћа од петљке. Круница је жута, а лиске су јој изврнуто јајасте и сужене су у кратак нокатац. ☉ Расте по граду Нишком. Цвета од Маја до јесени.

3. ПЛЕМЕ. *Cheiranthæa*. Котиледони су раширени (не савијени.)

Hesperis L.

Чаша је усправљена и на дну је грбава. Круничине су лиске сужене у покатце. Љуска је дугачка, на оба је краја устањена, обично је обла, ређе је пљосната. Жилг је подељен на две усправљене кришнице. Семке су у један ред поређане и дугуљасте.

H. matronalis L. Биљка од гранатих длачца маљава; усправљеног је стабла и лишћа је дугуљасто ланцетастог, заострљеног и зупчастог. Цветне су петљке дуже од чаше. Круничине су лиске изврнуто јајасте, а нокатац им нешто мало изван чаше вири. Љуске су врло дугачке, тапке, вијугаве и разведене. ☉ Расте по шуми око Нишевачке Бање, а цвета у Јуну.

Erysimum L

Чаша је усправљена, при основи је равна или је мало грбава. У крупце су лиске сужене у нокатце. Љуске су на четири њошка или су с бока спљоштене; капци су им једно-перви и често кобиличасти. Жилг је главичаст, ређе је на двоје подељен. Семке су у један ред поређане и висе у љусци. Биље жута цвећа и обрасло је положеним, крутим, једноставним или гранатим длакама, врло је ретко глатко.

Анализа специја.

1. Љуске су пљоснате и с обе стране бритке .
 E. cuspidatum.
 Љуске су на 4 њошка 2.
 2. Лишће је свасто и обувата основом стабљику
 E. orientale.
 Лишће зелено и не обувата стабљику . . . 3.
 3. Петелке су дуже од чаша . . . *E. virgatum*.
 Петелке су краће од чаша 4.
 4. Годипшња биљка, ситног цвета . *E. gerardum*.
 Двогодишње биљке; цвећа доста виђена . . . 5.
 5. Лишће је линеарно ланцетасто и обрасло је
 двокраким длакама *E. sommatum*.
 Лишће је ланцетасто и обрасло је једностав-
 ним и трокраким длакама *E. crepidifolium*.
- I. Секција. *Erysimastrum* DC. Љуска је четвртаста. Лишће је по стаблу дугуљасто или линеарно, без дршке је и не обувата стабљику својом основом.

E. virgatum Roth. Лишће је цело, оштрикаво, и обрасло је једнаким трократим длакама; при дну је

стабла дугуљасто и линеарно, затубасто и сужено у дршку; по стаблу је линеарно-ланцетасто и на врху шилато. Цветне су петељке од чашице дужине. Љуске су усправљене уз гране, круте и од крутих длачица острикаве. ☺ Расте по камењарима око Ниша, (у Сићеву, у Јелашници). Цвета у Јуну и Јулу.

Er. repandum L. Лишће је ланцетасто, заострено, цело или крупно зупчато, на врху је искривљено и обрасло је једноставним и трокраким длакама. Цвеће је ситно. Цветне су петељке у нола краће од чаше. Љуске су на четири затубаста ћошка, јако су на све стране разведене и насађене су на кратке петељке, своје дебљине. ☺ Расте по Мраморском пољу, крај Нишаве у Нишу, и т. д. а цвета у Априлу и Мају.

Er. crepidifolium Reich. Лишће је у ове биљке ланцетасто, цело или раздалеко зупчато, на врху је искривљено, а обрасло је једноставним и трокраким длакама; дојње је затубасто са малом бацком на врху, а у дојњем је крају сужено у дршку. Цветне су петељке два пут или три пут краће од чаше. Љуске су на четири затубаста ћошка и слећа су нешто мало спљоштене, а завршене су стубићем и главичастим жигом. ☺ Расте свуд по камењарима око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

Er. comitatum Ranc. Лишће је линеарно ланцетасто, шилато и право, или на врху нешто накривљено; дојње је у дугачку дршку поступно сужено, а сво је обрасло дво-краким длакама. Стабло је ћошкасто браздама изрињано и гранато. Чаша је при основи грбава и дужа је од петељке. Круница је бледо жута

и прилично велика. Љуске су на четири ћошка, на све стране су разведене и завршене су стубићем и главичастим жигом. ☺ Расте по кршевима на Вису више Просека и на Сувој планини. Цвета у Мају и Јуну.

II Секција. *Conginia* DC. Листе је при основи срцасто и обувата стабљику. Љуска је на четири ћошка.

Е. Orientale R. Brown. Љуске су разведене и завршене су стубићем, који носи главичаст жиг. Капци љусака имају по један дебео нерв. Сво је листе цело и пепељаво. Расте по њивама у Сићеву, Островици, Космовцу. Цвета у Мају и Јуну.

III Секција *Syrenia* DC. Љуске су јако спљоштене и по обема пвицама брзке.

Е. cuspidatum MB. Стабло је круто, цртасто, јако лиснато, једноставно или у горњем крају гранато и обрасло је рачвастим длакама. Листе је дугуљасто, дојње је лирасто, горње је зупчасто, при основи је готово у ушке раширено и обрасло је звездастим длакама. Љуске су кратке, беле, уз стабло су приљубљене и завршене су танким, дугачким стубићем и главичастим жигом. ☺ Расте по кршевима у Спћеву, на Бањском брду, и на Сувој планини. Цвета у Мају.

Barbarea R. Br.

Чаша је готово усправљена и при основи је равна. Крупничине су лиске целе и сужене су у нокатце.

Љуска је четвртаста и нешто спљоштена, а завршена је кратким стубићем и нешто мало урезаним жигом; капци су јој кобиличасти или имају греднице. Семке су у један ред поређане, дугуљасте и без крилаца.

B. vulgatis R. Brown. Дојње је лишће лирасто подељено на два до три режња са сваке стране, горњи је режањ много већи од осталих, округласт је и при основи је срцаст; горње лишће није дељено, само је крушно зупчasto. Цветни су гроздови за време цветања збивени. Младе су љуске усправљене, старије су разведене. ☺ Расте по подводним местима, а цвета Априла и Маја.

Sisymbrium All.

Чаша је усправљена или је разведена, а при основи је често равна. Круничине су лиске сужене у нокатце. Љуска је дугачка, обла или четвртаста са облим стубићем, или је без стубића; а жиг је или главичаст или урезан. На капцима има по 3 перва. Семке су у један ред смештене.

Анализа специја.

1. Цвеће је бело *S. Alliaria*.
Цвеће је жуто 2.
2. Лишће је зупчasto . . . *S. strictissimum*.
Лишће је на разне начине дељено . . . 3.
3. Лишће је 2 до 3 пута перасто исечено . .
. *S. Sophia*.
Лишће је перасто или стругасто 4.

4. Љуске су уз стабло приљубљене *S. officinale*.
 Љуске су разведене 5.
5. Чаша је разведена 6.
 Чаша је усправљена *S. Columnae*.
6. Љуске су утврђене на дебеле петељке . . .
 J. Pannonicum.
 Љуске су утврђене на танке петељке *S. Loeselii*.

1 Секција *Alliaria Adans.* Љуска је врло дугачка и четвртаста, преграда јој је танка, јампчава, а без перава. Цвеће је бело. Семке су цртасте.

S. Alliaria Scop. Стабло је дуике усправљено. Дојње је лишће бубрежасто и крупно ровашено; горње је јајасте, при основи срцасто, а по ободу зупчasto. Цветни су гроздови без лишћа. Љуске су дугачке, разведене, на врху су завршене кратким стубићем, а насађене су на дебеле и кратке петељке. ☉ Расте по шумама на Горици, Сувој планини и т. д. Цвета у Априлу и Мају.

2 Секција *Velatum DC.* Љуске су на врху као шило сужене. Преграда им је прозирна. Цвеће је жуто.

S. officinale L. Биљка нешто мало длакава. Лишће јој је стругасто исечено на два или три пара јајасто дугуљастих, зупчастих режњева. Цвеће је сптно. Љуске су уз стабљике приљубљене и завршене су коничним стубићем. ☉ Расте у Нишком граду, по пољу, крај путова и т. д. Цвета Маја и Јуна.

3 Секција *Iris DC.* Ђуске су скроз облс. Цвеће је жуто. Семке су јајасте или дугуласте.

S. Columnae Jacq. Стабло је у дољем крају длакаво. Лишће је стругасто исечено на зупчасте режњеве, који при основи имају усправљене ушке; у дољнем су лишћа дољњи режњеве јајасто дугуласти, а горњи је режањ њошкаст; у горњем су лишћа дољњи режњеве ланцетасте, а горњи је режањ много дужи и копљаст. Чаша је усправљена. Ђуске су дугачке, разведене, на врху тупе и обично глатке, а насађене су на дебеле петељке. Преграда им је доста дебела. ☉ Расте по граду и по шанчевима око Нипша. Цвета у Мају и Јуну.

S. Raponicum Jacq. У ове је биљке стабло рехаво длакаво или глатко и доста високо (5 до 10 дециметара). Дољње јој је лишће стругасто исечено на зупчасте режњеве, који имају при основи ушке; горње је лишће псецкано на узане, линеарне кришке. Чаша је разведена. Ђуске су дугачке, круте, разведене, глатке и на врху затубасте; а насађене су на дебеле петељке. Преграде су им доста дебеле. ☉ Расте по виноградицама на Хуму и камењарима близу Курвин града. Цвета у Априлу и Мају.

S. Loeselii L. Сва је биљка обрасла разведеним или на ниже окренутих длакама; врло је ретко, да је готово глатка. Лишће је стругасто или скоро липасто подељено на зупчасте режњеве без ушака. Чаша је разведена. Ђуске су разведене, насађене су на танке петељке и завршене су кратким стубићем и на двоје по-

дељеним жигом. Преграда је у љусци танка. ☉ Расте по граду Нишком и крај Нишаве, а цвета у Мају и Јуну.

S. Sophia L. Ова је биљка од ситног маља пецелава или је глатка. Гране су на стаблу разведене. Лишће је два пут или три пут перасто исечено на дугуљасте или линеарне, зашиљене делове. Чаша је разведена. Љуске су танке, разведене и насађене су на танке петељке. Преграда је у љусци танка и има 1 до 2 нерва. ☉ Расте у Нишком граду, по виноградима на Горици, крај путова и т. д, а цвета Маја.

4. Секција *Norta DC.* Љуске су скроз обле. Семке су здуљене, линеарне. Цвеће је жуто.

S. strictissimum L. Стабло је у ове биљке маљаво и високо. Лишће јој је дугуљасто и ланцетасто а по ободу зупчато. Цвеће је доста ситно. Чаша је најзад јако разведена. Љуске су танке, искривљене, од петељака су много дуже и завршене су врло кратким стубићем. Капци су у љусака готово кобилчасти. ☉ Расте по шумама више Сићева идући Плешу. Цвета у Мају и Јуну.

Nasturtium R. Vr.

Чаша је разведена и при основи равна. Крупчице су лиске целе. Љуска је са капцима без нерва или с једним слабо видним нервом. Жиг је готово једноставан. Потплодних жљездица има четири до шест. Семке су ситне и у два реда поређане.

Анализа специја.

Цвеће је бело *N. officinale*.
 Цвеће је жуто *N. sylvestre*.

I Секција. *Cardaminum* DC. Цвеће је бело. Пот-
 плодних жлездица има четири.

N. officinale R. Вр. Листе је перасто исечено
 на три до седам пари елиптичних или јајастих лис-
 тића. Круница је два пут дужа од чаше, а лиске су
 јој изврнуто јајасте и разведене. Ђуске су линеарне,
 с леђа нешто мало спљоштене, често су у лук искривљене
 и готово су дуже од своје петељке. Капци само при ос-
 нови имају перве. Семке су јамичаве. Расте по поточи-
 њима, нарочито испод чесама. Цвета од Јуна до јесени.

II Секција *Brachylobos* DC. Цвеће је жуто. Испод
 плодника има 6 жлездица.

N. sylvestre L. Корен у ове биљке пузп. Стаб-
 љике су јој разгранате. Листе јој је перасто псе-
 чено на дугуљасте или ланцасте, зупчасте или
 перасте режњеве: горње је листе често линеарно.
 Ђуске су линеарне, с леђа су спљоштене, од дужине су
 петељака или су дуже, а завршене су кратким стуби-
 њем. Капци су готово једно - перви. Семке су
 ситно рапаве (кад се на луну гледе.) ђ. Расте по
 подводним местима свуд око Ниша, а цвета од Јуна
 до Августа.

Arabis L.

Чаша је усправљена и при дну је равна или дво-
грба. Круничне су лиске сужене у нокатце. Жиг је
нео или је усечен. Љуске су дугачке, линеарне, чет-
вртасте, или су пљоснате са пљоснатим или испуп-
ченим и једно-нервним капцима. Семке су обично у
један, ређе у два реда наслагане. Коренак је пружен
поред бока котледона. Зеље цвећа белог или ружастог,
ретко жућкастог.

Анализа специја.

1. Лишће је сивасто и глатко . *Ar. perfoliata*.
Лишће је више мање длакаво 2.
2. Цвеће је жућкасто, љуске су на ниже савијене
. *A. Turrita*.
Цвеће је бело, љуске нису савијене 3.
3. Круничне су лиске усправљене 4.
Круничне су лиске разведене 6.
4. Љуске су разведене *A. auriculata*.
Љуске су усправљене 5.
5. Лишће је при основи закружено . *A. muralis*.
Лишће је при основи стреласто . *A. sagittata*.
6. Стабљике су са лозицама . . *A. procurrens*.
Стабљике су без лозица 7.
7. Једногодишња биљка *A. Thaliana*.
Двогодишња или дуговочна биљка 8.
8. Дојње је лишће стругасто . . . *A. agenosia*.
Дојње је лишће зупчasto . . . *A. Alpina*.

I Секција *Turitella* C. A. Mey. Чаша је при дну
равна. Лиске су у крунице линеарно дугуласте и ус-

прављене. Семке су без крилаца, или с узаним криоцима са стране. Годишње или дуговечне биљке без лозница.

* Љуске су разведене.

Ar. auriculata L. Биљка обрасла гранатим малем. Стабљике су разгранате и веругаве. Лишће је готово зупчато: доње је дугуљасто, горње је јасто-дугуљасто са стреластом основом. Петелке су дуже од чаше. Цвеће је ситно, бело. Љуске су разведене четвртасте и нешто спљоштене, а дуже су од петелака. Капци су испупчени и поред јако испалог средњег нерва имају са сваке стране слабо видну жилицу. Семке немају криоца. ☉ Расте свуд по камењарима и брдима око Ниша. Цвета у Априлу и Мају.

** Љуске су усправљене и приљубљене.

[] **Ar. sagittata** Bert. Ова је биљка обрасла дугачким крутим длакама. Доње јој је лишће дугуљасто и зупчато, по стаблу је разведено и основа му је стреласта, са разведеним и закруженим ушкама. Љуске су линеарне, спљоштене, и имају узано криоце. ☉ Расте по камењарима у Сићеву, Јелашници и т. д. Цвета у Мају и Јуну.

Ar. muralis Bertol. Од гранатог маала ова је биљка острикава. Лишће јој је по ободу са затубастим зупцима, доње је лопатичасто или дугуљасто, у дугу је дршку сужено и у розету је скупљено; по стаблу је дугуљасто и приљубљено са заокруженом основом. Цвеће је бело или ружасто. Љуске су пљоснате и уз дуж су

ишаране ситним жилицама без видног средњег нерва. Семке су узаним крпоцем окружене. ☉ или ☽. Расте по камењарима, а цвета у Априлу и Мају.

Ar. perfoliata Lam. Сиваста биљка дупке усправљеног стабла и лишћа на дну стабла стругастог или крупно зупчастог, срцастог или стреластог и глатког. Цвеће јој је бледо жућкасто. Љуске су на четири ћошка и нешто спљоштене, уз стабљику су са свим приљубљене и од своје су петељке 6 до 8 пута дуже. Семке су без крилаца. ☉ Расте по шумицама на Випнику, Габровачком брду, Спћеву и т. д. Цвета Јуна.

II Секција *Pseudarabis* DC. Крупичине су 'лпске изврнуто јајасте и разведене. Чаша је при дну двогрба. Дуговечно биље са лозицама и јаловим розетама.

Ar. procurrens WK. Лозице су лишћем обрасле и пузе на све стране. Лишће је цело и у бацку сужено, по ободу је обрасло положеним трепљама, дојње је изврнуто јајасто, горње је дугуљасто. Љуске су разведене, пљоснате, по ободу нешто веругаве, два до три пута су дуже од своје петељке и завршене су стубићем. Семке су без крилаца. ☽ Расте по камењарима више манастира Св. Богородице (према Спћеву) и на Сувој Планини.

III Секција *Euarabis* DC. Чаша је при дну двогрба. У крунице су лпске широке, изврнуто јајасте и јако разведене. Семке су без крилаца или имају са стране узана криоца.

Ar. Thaliana L. Ова је биљка рачвастим длакама обрасла. Лишће јој је дугуљасто ланцетоасто, раздалеко зупчасто; дојње је у розете скупљено и у дршке сужено; по стаблу је без дршке. Љуске су на разведеним танким петелкама готово усиправљене и од њих су два пут дуже, а пљоснате су. Канци им имају по један нерв. ☉ Расте по несковитим местима и по камењарима, а цвета од Априла до Августа.

Ar. arenosa Scop. Стабло је од једноставних крутих длака рававо. Лишће је гранатим длакама обрасло; дојње је стругасто или лирasto исечено на шест до девет пари режњева; по стаблу је у дршку сужено, зупчасто је или је цело. Љуске су пљоснате, грбичаве и разведене. Канци имају по један нерв. Семке су на врху нешто мало крилате. ☉ Расте по камењарима дуж Купинске реке, нарочито близу Гаџиног Хапа. Цвета у Марту и Априлу.

α albida. Цвеће је бело. Расте по поменутиим местима, а са ружастим цвећем није ни нађена.

Ar. alpina L. Биљка је више или мање длакава и беличаста. Лишће јој је мекано, дугуљасто и зупчасто; дојње је често скупљено у розету и у дршку је сужено; тако је и по јаловим гранам; по стаблу нема дршке, већ обавата стабљичку основом, која има две ушке. Љуске су разведене, пљоснате и грбичаве. Семке имају узана крилоца. ☿ Расте по кршевима више маи. Св. Богордице и на Сувој Планини Цвета у Јулу.

IV Секција *Lomaspora* DC. Чаша је при основи равна или грбава. Круничине су лиске узане, линеарно дугуласте, разведене или усправљене. Семке су јако крилате.

Ar Turrita L. Сва је биљка од гранатих длака малава. Стабло је усправљено и готово једноставно. Листе је зупчато, дојње је елиптично и у дршку сужено, горње је дугуласто, при дну је срцасто и обувата стабљику. Плодни је грозд приперцима подбочен и сав на једну страну окренут. Љуске су на кратким петелкама искривљене, пљоснате су и по ободу су дебље, Капци имају по један нерв, који се од жилица једва разликује. Семке су јајасте са широким криоцима. ☉ Расте по камењарима у Вањи, Јелашници, Сићеву, Сувој Планини и т. д. Цвета Априла и Маја.

Cardamine L.

Чаша је при дну равна, а усправљена је или разведена. Круничине су лиске сужене у покатце. Љуске су линеарне или ланцетасте и пљоснате. Капци су пљоснати, без нерва и еластично пуцају Жиг је готово једноставан. Коренак семке лежи поред котиледона.

Анализа специја.

1. Љуске су ланцетасте *C. Graeca*.
- Љуске су линеарне 2.
2. Листе по стаблу има две ушке при основи
 C. impatiens.

- Листе је без ушака 3.
 3. Стабло је лиснато и обично веругаво . . .
 C. sylvatica.
 Стабло има мало листова и обично је право
 C. hirsuta.

I Секција *Euscardamine* Koch. Љуска је линеарна; Врвца (кончић, који веже семку за плаценту) је танка.

C. sylvatica Link. Сво је листе нерасто исечено, дојње је у розету скупљено, а режњеве су му јајасто округласти, зупчasti и на дршку насађени; по стаблу има 6 до 12 листова, чији су режњеве дугуљасте или линеарни. Листе су дршке без ушака. Круничине су лиске изврнуто јајасте или дугуљасте и два пут су дуже од чаше. Љуске су на разведеним петељкама прилично усправљене и завршене су стубићем, који је толико дугачак, колико је љуска широка. Семке су ђошкасте. ☉ Расте по шумама око Сијева, манастира Св. Тројице и на Сувој Планини. Цвета у Марту и Априлу, на Сувој Планини тек у Мају.

C. hirsuta L. Сво је листе нерасто исечено на режњеве, у доњег листћа округласто јајасте и на дршке насађене, у горњег дугуљасте. Листе дршке немају ушке. На стаблу има свега 2 до 3 листа. Круничине су лиске два пут дуже од чаше. Љуске су заједно с петељкама усправљене, а завршене су стубићем. ☉ Расте по влажним местима испод Селичевине: близу Габровца Малошишта и близу Вање. Цвета кад и горња биљка.

C. impatiens L. Лишће је перасто псечено на много режњева и при основи има ушке; режњеви су у доњег лишћа јајаста, подељени су на 3 до 5 кривчица и насађени су на дршке; у горњег су лишћа режњеви ланцетаста и без дршке. Цвеће је ситно и круничине лиске једва надмашују чашу, или их и нема. Ђуске су танке и разведене, а завршене су стубићем. ☺ Расте по влажним местима под Габровачким брдом; у дољини која раздваја Бубањ од Горице и т. д. Цвета у Мају и Јуну.

II. Секција *Chelidonia* Koch. Ђуске су ланцетасте. Врвце су коничне и раширене.

C. Graeca L. Ова је биљка глатка или је трепљама обрасла. Лишће јој је перасто псечено на јајасте режњеве, који су на дршку насађени и сами су на више крпачака подељени; само је горњи режањ клинаст. Ђуске су длакаве. Стубић је на обе стране бритак ☺ Расте по свима камењарима око Нипта: у Вањи, Јелашници, Сићеву, Каменици, и т. д. Цвета у Марту и Априлу.

Dentaria L.

Чаша је усправљена и при дну равна. Круничине су лиске сужене у нокатце. Ђуска је ланцетаста пљосната и пуца еластично. Капци су пљоснати и немају перва. Коренак лежи поред котиледона, који су на дршчице насађени. Зеласто биље корена меснато, хоризонталног и љуснавог.

D. bulbifera L. На стаблу има по више недељених листова, који су наизменце поређани, и који имају у пазуху по један ченак; дојње је лишће перасто исечено на 5 до 6 дугуљастих или ланцетастих и зупчастих режњева. Цвеће је ружасто или бело. ?). Расте по шумама: по брду Суводолском, Бањском, Јелашничком; на Селичевици и на Сувој Планини. Цвета у Априлу и Мају.*)

II. Полу-фамилија *Siliculosae*.

Плод (љущичица) је округласт, јајаст или елиптичан и свакад је кратак, највише до три пута дужи, него што је широк.

Прва група *Latisepiae* G. G.

Преграда је широка и готово толика колика су капци у љущичице. Љущичица у зрелости пуца на двоје.

ПЛЕМЕ. *Alyssineae* G. G. Котиледони су пљоснати. Коренак лежи поред обода котиледона.

Lunaria L.

Чаша је при дну двогрба. Круничине су лиске изврнуто јајасте и сужене у нокатце. Конци у прашника немају зубаца. Капци су готово као артија. Преграда је прозрачна. Жиг је на двоје подељен, са примакнутих кришчицама. Семке су пљоснате, крилате, у два реда смештене и има их две до четири. Цвеће је ружасто, доста виђено.

*) По Селичевици расте још једна врста, од које сам с пролећа лишће виђао, а доцније је нисам више налazio. Вала је потражити.

Анализа специја

Сво је лишће насађено на дршке; љушчице су на оба краја зашиљасте . . . *L. rediviva*.
 Горње лишће нема дршку; љушчице су на оба краја заокружене . . . *L. biennis*.

L. biennis Moench. Лишће је у ове биљке јајасто, при дну срцасто и по ободу два пут зупчасто; дојње је насађено на дршке, горње је без дршке. Љушчице су велике, широке, елиптичне и на оба су краја (на врху и при основи) заокружене. ☉. Расте по шумовитим камењарима у Бањи, Јелашници, Спћеву, испод Суве Планине: у Тополници, Космовцу, Мокрјој, на Мосору и т. д. Цвета у Марту и Априлу.

L. rediviva L. Лишће је јајасто, заштрљено, срцасто, са два реда зубаца и сво је на дршке насађено. Љушчице су велике, дугуљасто елиптичне и на оба краја шиљате. Расте по шумама испод Суве Планине: у Космовцу, у Мокрјој, у Студеној. Цвета позније од прве биљке у Априлу и Мају.

Alyssum L.

Чаша је усправљена и при основи равна. Круничне су лиске целе или усечене, жуте, бледо-жућкасте, а никад чисто беле. Прашнички конци обично имају при основи израштаје (зупце), ређе је да су без зубаца. Љушчице су јајасте, округласте и елиптичне и имају једну до шест семака у сваком окцу.

Анализа специја.

1. Љушчице су јако надуте 2.
Љушчице су пљоснате или у среди испуњене 3.
2. Плодни су гроздови дугачки . *A. edentulum*.
Плодни су гроздови кратки . *A. corymbosum*.
3. Годишње биљке 4.
Дуговечне биљке 6.
4. Љушчица је глатка *A. minimum*.
Љушчица је маљава или длакава 5.
5. Чаша уз плод траје , *A. calycinum*.
Чаша опада *A. campestre*.
6. Прашници су без зубаца *A. saxatile*.
Прашници имају израштаје или зупце 7.
7. У окцима има по 2 семке *A. montanum*.
У окцима има само по 1 семка 8.
8. Стабљике су праве и доста високе *A. argenteum*.
Стабљике су ниске и веругаве . *A. alpestre*.

I. Секција *Arginia* Meyer. Љушчица је надута или пљосната, са две до шест семака у окцу. Конци у прашици немају зупце, но често имају при основи израштај као жуљ. Дуговечно биље.

A. edentulum W. K. Стабљике су зеласте и има их много. Дојње је лишће изврнуто јајасто или дугуљасто, по стаблу је ланцетасто и скоро цело. Плодни су гроздови дугачки. Цветне су лиске на двоје расечене. Краћи прашници имају при основи ситан жуљ. Љушчице су елиптичне, по ободу су пљоснате, у средини су надуте и завршене су стубићем, који је од њих

у пола краћи. У сваком окцу има по две семке са узаним криоцима. ♀. Расте по камењарима око Сићева, Цвета у Мају и Јуну.

α *sphaerocarpon*. Љушчице су округласте и ситније него у горње биљке. Расте по кршевима око Ниша: у Сићеву, Матејевцима, испод Суве Планине, а цвета кад и горња биљка.

A. corymbosum Griseb. Стабљике су зељасте. Дојње је лишће ланатичасто, по ободу веругаво или цело; горње је ланцетасто и цело. Плодни су гроздови кратки, збињени. Лиске су у крунице на двоје расечене. Мањи прашиници имају при дну ситап жуљ. Љушчице су округласте и завршене су стубићем, који је од њих у пола краћи. У окцима има по четири крилате семке. ♀. Расте по камењарима у Сићеву. Цвета кад и горња биљка.

A. saxatile L. Стабло је при основи дрвено са младим гранчицама у грозд поређаним. Плодни су гроздови доста кратки и у скупу састављају метлицу. Дојње је лишће ланатичасто, цело или има овде онде по неки зубац, а сво је од меких длака беличасто. Мањи прашиници имају при основи ситап жуљ. Љушчице су јајасте, плоснате, или су у средн нешто испуцане. У окцима има по две крилате семке. Расте по кршевима у Сићеву, Јелашници и на Сувој Планини.

II. Секција *Odontharrhena* Meyer. Дужи прашиници имају крилате израштаје краћи имају зупце. Окца су у љушчице са једном семком.

A. alpestre L. Стабљике су зељасте, или су при дну дрвене. Лишће је спљо, изврнуто јајасто или дугуљасто, горње је кашто ланцетасто линеарно, и све је густо поређано, а обрасло је звездастим длакама. Крушчице су лиске изврнуто јајасте, кашто усечене. Дужи су прашници с једне стране крилати. Плодни су гроздови збивени и доста дугачки. Љушчице су пљоснате и обрасле звездастим длакама, а завршене су кратким стубићем.

α. majus Koch. Стабло је од прилике један дециметар дугачко, полегло или усправљено; лишће је дугуљасто или линеарно. Љушчице су јајасто елиптичне. Расте по несковитим брдима око Ниша на Винику, Чамурлији и по камењарима на Хуму, испод гроба на Сувој Планини и т.д. Цвета Априла и Маја.

A. argenteum With. Стабљике су при основи дрвене и има их много. Лишће је изврнуто јајасто, дугуљасто или ланцетасто и беличасто. Дужи прашници имају с једне стране дугачко крило на врху слободно и двозубо; мањи прашници имају кратак слободан израштај. Плодни су гроздови кратки. Љушчице су квржицама покривене, пљоснате, јајасте или округласте, а завршене су стубићем њихове дужине или краћим. Семке су крилате. Расте по камењарима више мал. Св. Богородице, више Сићева, више Градишта, на Сувој Планини и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

III. Секција *Eualyssum* Meyer. Љушчица је испупчена са двосеменним окцима. Прашници имају крило или зубан; врло су ретко без израштаја.

A. montanum L. Зелена или белпчаста биљка устајаћих, при дну дрвених стабљика. Лишће јој је беличасто, дугуљасто, изврнуто јајасто или линеарно. Круница је два пут дужа од чаше, а лиске су јој на врху урезане. Дужи прашници имају кривоца са једним или два зуца; мањи такође имају цео или двозуб израштај. Родни су гроздови доста здуљени. Љушчица је округласта или изврнуто јајаста, на врху плитко усечена и сва ја квржицама обрасла; а завршена је стубићем њене дужине или краћим. ☿ Расте по камењарима у Крављу, Голом Врху, Сићеву и т. д. Цвета у Априлу.

A. minimum Willd. Длакавим квржицама обрасла и беличаста биљка. Стабљика јој је ситна и од основе граната. Круница је бледо жута са линеарним лискама. Дужи су прашници крилати; краћи имају широк израштај. Родни је грозд дугачак и збивен. Љушчица је глатка, округласта, на врху је врло плитко засечена и завршена је кратким стубићем, а насађена је на усправљену петељку. Семке имају узано кривоце. ☉ Расте по зидовима у граду Нишком, по Вишику и т. д. Цвета у Априлу и Мају.

A. campestre L. Сива или жућкаста биљка, обично са много устајаћих стабљика. Лишће је дугуљасто ланцетасто. Круничине су лиске на двоје расечене и од чаше су за четвртину дуже. Дужи прашници имају један до три зуца, или их немају никако; краћи свакад имају један израштај. Родни су гроздови дугачки. Љушчице су округле, обрасле су звездастим длакама,

насађене су на разведене петељке и завршене су кратким стубићем. Семе су крплате. ☉.

α. *genuinum* Bois. Љушчице су обрасле кратким звездастим длакама. Расте по виноградима на Випику, Хуму, Горици, Чумурлији, Габровачком брду и т. д. Цвета у Априлу и Мају.

β. *micropetalum* Bois. Звездасте су длаке на љушчици јако здуљене; сва је биљка више мање од звездастих дугачких длака рутава. Расте покрај путова и њива близу Коновице. Цвета у Мају.

IV. Секција *Psilonema* Bois. Љушчица је испупчена и има по две семке у окцу. Прашници су као шило на врху истањени и без икаквог праштаја.

А. *calycinum* L. Дојње је лишће пзврнуто јасто, остало је ланцетасто. Родни је грозд једноставан и најзад здуљен. Чашине су лиске трајне. Круница је мало дужа од чаше, са лискама готово линеарним. Љушчица је округласта, по ободу пљосната, по среди испупчена и обрасла је звездастим длакама, а завршена је само жигом без стубића. Семе су крплате. ☉. Расте по бредима у граду Непком и крај путова на Чумурлијском брду, на Випику и т. д. Цвета у Априлу и Мају.

Berberoa DC.

Чаша је усправљена и при основи равна. Круничне су лиске јако расцепљене и сужене у покатац. Прашници су при основи раширени; краћи имају при основи широк зубац. Жиг је главичаст. Љушчица је елип-

тична или округласта, надувена или пљосната и завршена је дугачким стубићем.

V. incana DC. Листе је ланцетасто, цело или раздалеко зупчато. Плодни су гроздови збивени. Љушчице су руновите, дугуљасте, нешто мало надуте и пасажене су на усправљене петељнице. Семке су готово без крилаца. Цела је биљка обрасла рачвастим маљама и бела је. ☉ Расте крај путова по пољу оно Ниша. Цвета од Маја до јесени. *Farsertia incana R. Br.*

Draba L.

Чаша је у овог рода биљака усправљена и при дну равна. Лиске су у крунице целе или плитко засечене. Прашници немају никакве израштаје. На канцима нема перва. Семке су без крилаца, поређане су у два реда и обично их има много.

Анализа специја.

Дуговечне биљке цвета жутог и виђеног .
 D. aizoides.
 Годишње биљке цвета беличастог *D. muralis.*

1. Секција *Aizopsis DC.* Дуговечно биље цвећа жутог и лишћа скупљеног у розете, крутог и као чешаљ зупчато трепљавог. Стабљике су им без лишћа.

D. Aizoides L. Стабљике су у ове биљке глатке. Листе је линеарно и на врху зашиљасто. Круница је жута и два пут је дужа од чаше. Прашнице се пружају до врха крунице. Родни је грозд здуљен. Љушчице су

дугуласто елиптичне, глатке или чекрњама обрасле. Ц.
 Расте по кршевима свуд око Ниша; у Бањи, Јелашници,
 Сићењу, Каменици, Матејевцима, Хуму, Миљковцу и на
 Сувој Планини и т. д. Цвета у Марту и Априлу.

II. Секција *Drabella* DC. Годишње биљке белог
 или жућкастог цвета, а обрасле су једноставним или
 гранатим длакама.

D. muralis L. Лишће је у ове биљке јајасто,
 цело или зупчато; лишће по стаблу има при основи
 затубасте ушице. Круница је врло ситна, са белим извр-
 нито јајастим и целим лискама. Родии је грозд рехав
 и врло дугачак. Љушчице су елиптичне, глатке и на-
 сађене су на петељке њима равне, или два пут дуже.
 У окцима има по 6 до 8 семака. ☉ Расте на каме-
 њарима у Бањи, а и по њивама близу Бање. Цвета у
 Априлу и Мају.

Erophila DC.

Чаша је усправљена и при основи равна. Лиске
 су у крунице беле и на двоје расцепљене. Прашници
 немају никаквих израштаја. Љушчице су јајасто дугу-
 ласте или линеарне. Ситне годишње биљке, са лишћем
 скупљеним у розете. Цветају рано с пролећа. (*Draba*
vegna L.)

Анализа специја.

1. Љушчице су јајасто округласте . *E. praecox*.
- Љушчице су елиптичне 2.
2. Круница је 2 пут дуља од чаше *E. vulgaris*.

Круница је три пут дужа од чаше
 Е. majuscula.

Е. praesox Jord. Листе је дугуљасто или елиптично и готово без дршке, а обрасло је разређеним гранатим длакама. Круница је два пут дужа од чаше. Љушчице су јајасто округласте, и на оба краја закружене. Расте по виноградима око Ниша. Цвета у Фебруару и Марту.

Е. Vulgaris DC. Листе је дугуљасто, нема дршку, а обрасло је ретким, гранатим длакама. Круница је два пут дужа од чаше. Љушчице су дугуљасто елиптичне. ☉ Расте по виноградима и камењарима око Ниша. Цвета у Фебруару и Марту.

Е. majuscula Jord. Листе је у ове биљке дугуљасто, цело или зупчато и рачвастим длакама обрасло. Круница је готово три пут дужа од чаше. Љушчице су дугуљасто елиптичне. ☉ Расте по виноградима у Г. Барбошу. Цвета у Марту.

Roripa Bess.

Чаша је при основи равна. Круничине су лиске једнаке и целе. Прашници немају никаквих израштаја. Љушчица је дугуљаста или округласта, с леђа је нешто мало сиљоштена. Капци су пунчасти од саме ивице и немају нерве по леђима. У окцима има по више семака, поређаних у два или више редова. (*Nasturtium* L.)

Анализа специја.

1. Љушчице су округле . . . R. Austriaca.
 Љушчице су јајасте или дугуљасте . . . 2.

2. Стабљика је усправљена; биљка сувих места
 R. *Pyrænaisa*.
 Стабљика је полегла и пушта жиле; биљка
 влажних места R. *amphibia*.

R. *Pyrænaisa* Sprach. Глатка или при основи длакава биљка. Стабло је усправљено. Дојње је лишће насађено на дуге петељке и јајасто је или је лирасто; горње је дубоко исечено као перо на линеарне, целе кришке, а при основи има ушнице. Родни су гроздови веругави. Љушчице су јајасто дугуљасте, три пут су краће од петељке, а завршене су стубићем готово толико дугачким, колико је дугачка и љушчица. ♀. Расте по сувим местима и брежуљцима око Ниша: близу Чумурапје, близу Габровца и т. д. Цвета у Мају. *Nasturtium Pyrænaisum* R. Br.

R. *amphibia* Bess. Глатка биљка. Стабло је полегло и пушта жиле у земљу. Лишће је двојако: једно је у води и то је исецкано на кришке или је лирасто, друго је ван воде и то је при дну стабла (што је ван воде) дугуљасто и на дршке насађено; остало је без дршке и ланцетасто, цело или зучасто. Љушчице су елиптичне или јајасто округласте, два до три пута су краће од петељке, а завршене су стубићем од њих у пола краћим. Капци немају ни једног перва. Семке су (под лупом гледане) равне. ♀. Расте у јенденима у самом Нишу и по барама крај Ниша. Цвета Маја и Јуна. *Nasturtium amphibium* R. Br.

R. *Austriaca* Jacq. (sub *Myagro*). Глатка биљка, високог стабла. Дојње је лишће дугуљасто лопатичасто,

цело или усечено и на дршке насађено; горње је зупчато, нема дршку, а при основи има срцасте ушице. Љушчице ту округле, много су краће од петељке и завршене су дугачким стубиљем. Капци су без перва. Семке су рапаве (кад се на лупу гледе.) ♀. Расте по барама између Бубња и Међурова. Цвета у Мају и Јуну.

Cochlearia L.

Чаша је при основи равна и разведена. Лиске су у крунице целе. Прашници су прави, или су под правим углом преломљени. Жиг је једноставац. Љушчица је округла, елиптична, ређе линеарна; капци су надути, ретко су плоснати. Семке су обично у два, ретко у један ред смештене. Коренак лежи између котиледона, врло ретко преко котиледона.

C. saxatilis Lamk. Листе је обрасло кратким, положеним длакама; дојње је дугуљасто, затубасто, по ободу је цело или веругаво и скупљено је у розету; по стаблу је линеарно дугуљасто. Цвеће је бело. Прашници су око половине у правом углу преломљени. Љушчице су округле и насађене су на дугачке петељке. Капци су им од самог обода испупчени и имају перве при основи. У окцима има више семака, поређаних у два реда. Расте по стенама на Сувој Планини, а цвета у Јуну и Јулу.

Camelina Crantz.

Чаша је при основи равна. Лиске су у крунице целе и дугуљасто линеарне. Прашници немају израштаја.

Љушчица изгледа као мајушна крушка, или је клипаста. Капци су надути, тврди и имају по среди један нерв, који се ван љушчице пружа и обавата основу стубића. Жиг је једноставан. Семке су обично у два реда поређане, Коренак лежи преко котиледона.

C. sylvestris Wallr. Биљка је длакава и острिकाва. Лишће је цело или зупчато. Круница је од чаше у пола дужа и жућкаста је. Родни су гроздови дугачки и рехави. Љушчице су крушколике са јако испалим ободом и насађене су на два пут дуже петелке, а завршене су два пут краћим стубићем. Семке су јајасте, нешто мало спљоштене. ☉ Расте по виноградима на Винику, Хуму, у Сићеву и т. д. и по каменарима на Голом врху. Цвета Маја и Јуна.

Друга група : *Angustiseptae*.

Преграда је у љушчице много ужа од љушчице (или бар од његог дужег пречника.) Љушчица се у зрелости распада на два капка.

Племе *Iberideae* G. G. Котиледони су пљоснати.

Aethionema R. Br.

Чаша је при основи грбава. Круничине су лиске целе. Дужи су прапшници често раширени; са израштајем или без израштаја и обично су слободни, или су по пар срасли. Љушчица је са стране спљоштена и изврнуто српаста. У сваком окцу има по једна до три семке.

A. saxatile R. Br. Листће је кожасто, цело и на врло кратке дршке насађено; доље је извртнуто јајасто, горње је ланцетасто. Родни је грозд дугачак, а петелке су му краће од љушчице. Љушчица је опасана широким, по ободу кречавим криоцем, а на врху је дубоко усечена. Семке су јајасте, јамичаве. ♀. Расте по камењарима око Ниша, па и на Сувој Планини. Цвета у Априлу и Мају.

Hutchinsia R. Br.

Чашине су лиске при дну једнаке. Круничне су лиске једнаке и целе. Прашници су без зубаца. Љушчице су дугуљасте или јајасте и са стране спљоштене, а капци су јој кобиличасте и без криоца. У окцима има по две семке. Ситна биљка перастог листћа.

H. paetrea R. Br. Годишња биљка са лиснатом, гранатом стабљиком. Круница јој је бела и мало дужа од чаше. Љушчице су дугуљасте или елиптичне и затубасте. ☉ Нађена од г. Пеливановића на Облику близу Островице. Цвета у Априлу.

Thlaspi L.

Чаша је при основи равна. Круничне су лиске целе. Прашници су свакад слободни и немају израштаје. Љушчица је са стране спљоштена округласта, дугуљаста или елиптична и на врху врло често усечена. Капци су чунасти.

Анализа специја.

1. Љушчица је пљосната и округласта *T. argense*.
Љушчица је изврнуто јајаста 2.
2. Љушчица је јако надута, бљка мирисе на
бели лук *T. alliaceum*.
Љушчица није јако надута 3.
3. Годишња биљка *T. perfoliatum*.
Дуговечне биљке *T. cochleariforme*.

I Секција. *Nomisma* DC. Љушчица је пљосната, округласта. Преграда је у љушчице танка. Семке су цртасте. Ово су годишње биљке.

T. argense L. Стабљика је у ове биљке једноставна или је на врху граната. Дојње је лишће изврнуто јајасто и на дршке насађено; горње је дугуљасто ланцетасто, зупчато, без дршке и обувата стабљику двема шиљатим ушницама. Круница је два пут дужа од чаше. Љушчица је велика, онасана је широким криоцем, које је на врху раздвојено узаним расеком, а по ободу је окружено первом. Љушчица је насађена на петељку њене дужине или краћу. Расте крај путова око Нисаве, на Горици, у Космовцу и т. д. Цвета од Априла до јесени.

II Секција *Pterotropis* DC. Љушчица је изврнуто јајаста, при основи мање више клинаста; капци су јој пецунчени или чунасти. Кривоца су по ободу без перва. Семке су глатке.

T. perfoliatum L. Стабло је у овој биљке гранато. Дојње је лишће изврнуто јајасто и на дршку на-

сађено; горње је без дршке и обувата стаблику дугачким ушицама. Круница је бела и два пут дужа од чаше. Родни је грозд здуљен. Љушчице су изврнуто јајасте и на врху широко псечене. Крпоца су им на врху закружена. Жиг је без стубића. У окцима има по четири семке. ☉ Расте по виноградима и њивага око Ниша. Цвета од Марта до Маја.

T. alliaceum L. Стабло је у ове биљке зеласто, слабо гранато. Дојње је лишће по ободу веругаво и зупчато, готово лирасто и на дршку насађено; по стаблу је дугуљасто, зупчато и обувата стабло двема шиљатим ушицама. Круница је бела и дужа је од чаше. Родни је грозд врло здуљен. Љушчице су надуте, изврнуто јајасте, при дну су клинасте, на врху су плитко усечене и опасане су узаним крпоцем. Стубић је на зрелом роду врло кратак и једва се види у урезу љушчице. У окцима има по 3 до 4 јампчаве семке. ☺ Расте крај путова по виноградима на Горици. Цвета у Мају и Јуну.

T. cochleariforme DC. Обично више једноставних стабљика избијају из истог корена. Дојње је лишће у розету скупљено; по ободу је цело или је капто у ретко зупчато; облика је лопатичастиг, а насађено је на дршку. На стаблу је лишће јајасто дугуљасто и обувата стаблику двема малим ушицама. Круница је бела, усправљена и два пут дужа од чаше. Родни је грозд врло здуљен. Љушчица је изврнуто јајаста, при основи је јако клинаста, на врху је плитко усечена и завршена је кратким стубићем, а опасана је узаним

криоцем. У окцима има 2 до 3 семке. Расте по шумовитим местима у Бањи, Сићеву, Сувој планини etc. Цвета Марта и Априла.

Capsella Moench.

Чаша је при основи равна. Круничне су листе изврнуто јајасте и целе. Прашници немају израштаја. Ђушчица је на три ћошка, на врху је цела или усечена; капци су јој чунасти и без крила су. Коренак лежи поред ивице котиледона.

C. bursa pastoris Moench Дојње је лишће у ове биљке стругасто или перасто исечено; по стаблу има две ушнице. Круница је бела и један пут је и по дужа од чаше. Родни је грозд здуљен. Ђушчице су плитко усечене, пљоснате и завршене су врло кратким стубићем. У окцима има новине семака. ☉ Расте по баштала и крај путова око Ниша. Цвета од Марта до јесени.

Lepidium L.

Чаша је при дну равна. Листе су у крунице целе. Прашника има четири, ретко само два; они немају никаквих израштаја. Ђушчица је с бока спљоштена округласта, јајаста или елиптична; капци су јој обично без крилаца, ретко је да имају узана криоца. У окцима има по једна, ретко две семке. Цвете је бело, ретко жућкасто.

Анализа специја

1. Љушчица је срцаста *L. Draba*.
Љушчица није срцаста 2.
2. Лишће горње обувата стабљику. Цвеће је
жућкасто *L. perfoliatum*.
Лишће не обувата стабљику. Цвеће је бело . 3.
3. Лишће је длакаво *L. sampestre*.
Лишће је глатко 4.
4. Дојње је лишће перасто *L. ruderale*.
Дојње је лишће цело *L. graminifolium*.

I Секција *Cardaria* DC. Љушчица је при основи срцаста и на врху цела. Капци су падуте и имају крпоца. Котиледони су цели.

L. Draba L. Маљава биљка усправљеног и на врху гранатог стабла. Лишће је дугуљасто и раздалеко зупчато; дојње је на дршке насађено; по стаблу је стреласто. Љушчица је по преко шира, при основи је срцаста и завршена је кратким стубићем. Капци су падуте. ♀. Расте крај путова свуд око Ниша. Цвета од Маја до Јуна.

II Секција *Lepia* DC. Љушчица је јајаста, на врху расечена, а капци су јој крилати и чунасти.

L. sampestre R. Вг. Стабљика је усправљена, једноставна или граната. Лишће је беличasto; дојње је дугуљасто и крушно зупчато, горње је стреласто. Љушчица је јајаста, при дну је заокружена, а на врху је урезана и у средини уреза носи кратак стубић. ☺

Расте крај путова. Цвета у Мају и Јуну. Нађена од г. Сретена Целивановића.

III Секција *Nasturtiastrum* G. G. Ђушчица је округласта или јајаста, цела или плитко усечена. Капци су кобилчасти.

L. graminifolium L. Глатка биљка, непријатног мириса и стабла врло гранато. Дојње јој је лишће дугуљасто лопатичасто, раздалеко зупчasto, при основи је катшто усечено и на дршке је насађено; горње је лишће линеарно и цело. Плодни су гроздови врло здужени. Ђушчице су ситне, јајасте, шиљасте и завршене су врло кратким стубићем. Цвеће је бело. ☉ Расте по пољу и крај друмова око Ниша. Цвета од Јуна до јесени.

L. ruderale L. Стабло је у ове биљке врло гранато. Дојње је лишће два пут перасто исецкано на узане кришке; а по врху је стабла подељено. Родни су гроздови доста дугачки и нешто збивени. Ђушчице су ситне, елиптичне, на врху су плитко усечене и имају врло узано кривоце. Жиг је без стубића. Биљка је непријатна мириса. Цвеће јој је ситно и бело. ☉ Расте по балтама и крај Нишаве у Нишу и око Ниша. Цвета од Јуна до Августа.

L. perfoliatum L. Стабло је у ове биљке усправљено и на врху гранато. Дојње је лишће перасто исецкано на многе кришке; горње је дубоко срчasto, цело и обувата стабљику. Цвеће је жућкasto. Родни су гроздови дугачки. Ђушчице су доста крупне, округласто елиптичне и готово су без крилаца, а завршене

су врло кратким стубићем. ☉ Расте у Нишком граду, по пољу градском и испод Горице. Цвета у Априлу.

Племе **Brachycarpeae** Koch.

Котиледони су од половине пресамићени. Љушчица не пуца.

Senebiera Poir.

Чаша је разведена и при основи је равна. Лиске су у крунице дугуљасте. Прашници су слободни и немају зупце. Љушчица је са стране спљоштена, дво-гука и дво-ока; капци су срасли, не одвају се и округласти су. У окцима има по једна семка.

S. coronopus Poir. Листће је перасто псечено на целе или усечене кришчице. Љушчице су готово бубрежасте, прежасте, но преко су шире и готово немају петељке; по ободу су у виду зракова зупчасте; а завршене су пирамидалним стубићем. ☉ Расте крај шанчева око Ниша. Цвета од Јуна до Августа.

Трећа група **Nucamentosae** Koch.

Љушчица не пуца; кашто је једно ока.

Племе **Euclideae** Koch.

Котиледони су прави. Коренак лежи на ивици котиледона. Љушчице су дво-оке.

Euclidium R. Br.

Чаша је разведена и при основи равна. Лиске су у крунице дугуљасто лопатичасте. Прашници немају израштаја. Љушчица је ситна, јајаста, по преко дво-ока, не пуца и завршена је шпастим стубићем, или је

са свим шута. Жиг је на двоје подељен. У окцима има по једна семка.

E. Syriacum L. Гранатим длакама обрасла биљка. Листе јој је дугуљасто ланцетасто, цело или раздалеко зупчато и на дршке насађено. Круница је мало дужа од чаше и готово нема петељке. Цветни су гроздови збивени, крути и накриви. Љушчице су обрасле кратким, крутим длакама, а завршене су трајаним, накривим кљуном. ☉ Расте крај путова у Бањи, а нарочито између Дражсва и Трнаве. Цвета у Априлу и Мају.

Племе *Isatideae* K.

Котиледони су прави. Коренак је пружен преко једног котиледона. Љушчице су једно оке.

Neslia Desv.

Чаша је при основи равна. Лиске су у крунице целе. Прашници су без зубаца. Љушчица је округласта, кожаста, не пуца и има само једно окце са две семке. Жиг је право пресечен.

N. paniculata Desv. Листе је у ове биљке дугуљасто ланцетасто, цело или зупчато. Плодни су гроздови дугачки и збивени. Петељке су танке, разведене и три пут су дуже од љушчице. Љушчице су мрежасте, по преко су шире и завршене су стубићем. ☉ Расте крај њива између Бубња и Међурова. Цвета у Мају и Јулу.

Племе *Zileae* K.

Котиледони су око коренка у жљоб смотани.

Calcepinia Desv.

Чаша је разведена и при основи равна. Лиске су у крунице изврнуто јајасте. Прашници немају израштаја. Љушчица је ситна, јајаста, кожаста, не пуца и завршена је врло кратким, спљоштеним стубићем и има само једно окце.

C. Corvini All. Дојње је лишће у розету скупуљено и нерасто је или је лпасто исечено; по стаблу је недељено, дугуљасто са стреластом осномом. Круница је нешто дужа од чаше и бела је. Петељке су усправљене и дуже су од љушчица. ☉ Расте по баштама и по граду у Нишу, у Медушевцу, око Мрамора и т. д. Цвета у Априлу и Мају.

Племе *Buniadeae* K.

Котиледони су у спиралу усукани.

Bunias R. Br.

Чаша је усправљена или разведена и при основи је равна. Круничине су лиске лопатичасте и у покатце сужене. Прашници немају израштаје. Љушчица је четвртаста, крилата или је без крила и по преко је подељена на два или четири окца. Стубић је пирамидалан. Семке су у окцима усамљене.

B. Erucago L. Дојње је лишће стругасто или зупчасто. Чаша је усправљена. Круничине су лиске на врху срцасте и бледо жуте. Љушчица је на четири ћошка и на сваком ћошку има криоце као крестицу, а подељена је на четири окца. ☉ Расте по

њивама испод Виниба и око манастира Св. Богородице (близу Сињева.) Цвета у Мају.

Фам. Resedaceae DC.

Цвеће је у биља ове фамилије неправилно. Чаша је обично трајна и сложена је од четири до осам делова, врло је ретко дво-пера. У круници има 4—8 лисака, ретко само две, а још је ређе да крунице нема; лиске су обично псецкане, врло су ретко целе, а обично имају близу покатца израштај. Потилодни је колут обично побочан, ретко је у средини цвета, а још је ређе да га нема. Прашника има 3 до 40, и обично су у цев срасли, ретко је да су слободни. Прашнице су дво-оке и унутарње. Плодник је састављен од 3 до 4 срасле карпелије, које у скупу скланјају једно окце; тад плодник има на врху 3—4 зупца, а између зубаца је отворен, или је ретко затворен. Плодник је кашто сложен од 5—6 слободних карпелија. Заметци су у лук искривљени и многобројни, а израсли су на бочним плацентама, или на дну плодника. Плод је чаура, ређе бобица. Семеке су бубрежасте и немају беланцета. Ембрион је у лук искривљен; котиледони су пљоснати и леже један преко другог, коренак је прамакнут пушку.

Reseda L.

И у чаши и у круници има 4 до 8 лисака; горње су лиске у круници веће од осталих и исечене су на ситне кришке. Потилодни је колут с горње стране више раширен и готово је са свим једностран.

Прашника има 10—40. На плоднику има 3—4 зупца. Чаура је на три или шест ћошкова и на врху је отворена.

Анализа специја.

1.	Лишће је бар горње перасто	2.
	Лишће није перасто	<i>T. Luteola.</i>
2.	Цветни су гроздови кратки, чашине су лиске лопатичасте	<i>R. inodora.</i>
	Цветни су гроздови здуљени, чашине су лиске ланцетасте	<i>R. lutea.</i>

I Секција *Resedastrum* Duby. Цвеће је сложено од 6—8 делова. Чаура је трозуба. Лишће је перасто исечено. Плаценте су танке, недељене.

R. inodora Rehb. Стабло је доста високо и усправљено. Дојње је лишће лопатичасто, остало је троперасто исечено. Цветни су гроздови кратки и јајастни. Петељке су готово два пут дужије од цвећа. Чашине су лиске линеарно лопатичасте и с круницом готово једне дужине. Бочни су режљеви горњих круничних листића с обе стране исечени на 6 режљића. Прашници су глатки. Чауре су дугуљасте или изврнуто јајасте и на врху имају три зупца. Семке су крушне. Расте по камењарима више Слјева и по виноградима Слјевским. Цвета у Јуну и Јулу.

R. lutea L. Стабло је и у ове биљке доста високо и усправљено. Дојње је лишће цело, горње је један пут или два пут троперасто исечено и по ободу је од

ситних квржица зучасто. Цветни су гроздови најзад здуљени и глатки. Цветне су петељке дуже од цвећа. Чашине су лиске линеарно ланцетасте и једнаке са жутиим круничним листићима. Прашници су обрасли врло ситним квржицама. Чаура је усправљена, јајасто дугуљаста, тро-зуба. Семке су глатке. Расте по виноградима и крај путова око Ниша, а цвета у Јуну и Јулу.*)

II Секција *Luteola* DC. Цветне су лиске састављене од четири дела. Чаура је тро-зуба. Лишће је зучасто. Плаценте су дебеле и на врху су тро-деле.

V. *Luteola* L. Висока, глатка и дунке усправљена биљка, са мало усправљених грана. Лишће је ланцетасто линеарно, дугачко и при дну често зучасто. Цвеће је готово без петељака и поређано је у дугачак, класолк грозд. Чашине су лиске трајне, јајасто дугуљасте и краће су од крунице. Кришке су у горњих круничних листића целе, или на двоје, а капто и на троје подељене. Прашници су конци трајни. Чауре су усправљене, ситне, глатке, изврнуто јајасте; испод гршка су сужене, имају 5 дубоких бразда и на врху три зупца. Расте крај путова у Вањи, Миљковцу и т. д. а цвета Јуна.

Фам. *Cistineae* Juss.

Цвеће је правилно. Чаша је сложена обично од пет неједнаких лисака; спољње су лиске краће, а капто

*) Између Бубња и Међурова расте нека особита *Reseda*, чије сам виђао лишће и стабло, а дошпије кад је могла бити у цвету, ни сам ју находио.

их и нема. У круници има 5 лисака, које лако опадају. Прашника има много и поређани су у више редова. У плоднику има више непотпуних окаца, са много правих заметака. Чаура се распада на капке, који по среди носе плаценте. Ембрион лежи ван средине белашцета.

Анализа родова.

Прашници су сви плодни . *Helianthemum*.
 Спољни су прашници јалови и изгледају као
 бројанице *Fumana*.

Helianthemum L.

Чама је цето-пера, ретко тро-пера. У круници такође има пет лисака. Прашника има много и сви су плодни. Чаура је готово једно-ока или је непотпуно тро-ока, а распада се на три капка. Семке су праве. Ембрион је на двоје савијен, ретко је усукан. Ситно шиљке или зеље цвећа жутог, ређе белог или ружастог.

Анализа специја

1. Годишња биљка, круница је краћа од чаше
 H. salicifolium.
 Ситно шиљке 2.
2. Листе је без залистака . . . *H. oelandicum*.
 Листе је са залистцима *H. vulgare*.

I Секција *Brachypetalum* Dun. Чама је петопера и дужа је од жуте ситне крунице. Прашници су по-

ређани у један ред. Стубић је кратак, усавршен. Голуше биље.

Н. salicifolium L. Длакава биљка, лишћа јајасто дугуљастог. Цветни су јој гроздови рехави. Петељке су хоризонтално разведене и дуже су и од чаше и од лишћа. Круничине су лиске дугуљасте. Чаура је кожаста, јајасто округласта, глатка и исте је дужине као и чаша. Семке су скоро глатке. ☉ Расте по камењарима око Куновице, Сићева и т. д. Цвета у Априлу.

II Секција Pseudocistus Dup. Чаша је петопера, са два спољња пера краћа. Круничине су лиске жуте и мало дуже од чаше. Стубић је при основи усукан, на врху савијен. Прашници су у више редова сложени. Семке су кошкасте. Ситно шибље.

Н. Oelandicum L. Лишће је с обе стране једнако бојено, дугуљасто или линеарно, равно или по ободу усукано, а обрасло је белим, једноставним и приљубљеним длакама, а нема залпстака. Цвеће је на врху грана поређано у кратке, рехаве и једноставне гроздове. ☼ Расте по камењарима на Сувој Планини и више Сићева, а цвета у Мају.

III Секција Euheliantemum Dup. Чаша је петопера; два су спољња пера краћа; три унутарња имају по четири пера. Круница је жута, бела или црвена и много је дужа од чаше. Прашници су сложени у више редова. Стубић је танак и при основи је на лакат савијен. Ситно шибље.

H. vulgare Gaert. Зеленкаста више мање длакаве и граната биљка. Цветни су гроздови рехави. Лишће је јајасто или дугуљасто линеарно, пљоснато или по ободу нешто усукано. Залисци су дужи од лисне дршке. Петељке су исте дужине са чашом. Чашнице су унутарње лиске јајасте, длакаве и на врху бацкаве. Круница је жута, ређе ружаста или бела. ♀ Расте по виноградима на Винику, Хуму и т. д. а цвета од Јуна до Јесени.

Fumana Sprach.

И у чаши и у круници има по пет лисака. Прашници су поређани у више редова; спољни су свакад јалови и изгледају као бројанице. Семке су на 3 ћошка и пресамљене су. (*Helianthemum* L.)

F. procumbens G. G. Ситан гранат шиб, са полеглим и маљавим гранама. Лишће је линеарно и готово на три ћошка, глатко и без дршке. По 3 до 4 цвета стоје на врху грана скоро у казуху лишћа. Цветне су петељке од дужине листа и најзад су на лишке искривљене. Стубић је при основи савијен а по том усиправљен. Семке су глатке и дуго се држе за чаурице канке. ♀ Расте по камењарима око Сићева и по Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу. *Helianthemum Fumana* Mil.

Фам. **Violorieae** DC.

Цвеће је у биља ове фамилије неправилно. Чаша је пето пера и трајна. У круници има пет лисака. Прашника има 5 и утврђени су за потиодни колут. Плодник је једноок са много заметака, утврђених на

три бочне плаценте. Стубљ је једноставан. Чаура се распада на три капка. Семке су без белашцета, а ембрион им је побочан.

Viola L.

Чашине су лиске у неколико неједнаке и при основи имају израштај. Дојња је круничина лиска различна од осталих и има мамузу. Прашнички су копци раширени. Прашнице су око стубића у прстен скупљене. Чаура се сластично отвара са 3 капка. Семке су јајасто округласте са тврдом кором.

Анализа специја.

1.	Два су круничина листића усправљена	2.
	Четири су круничина листића усправљена	8.
2.	Чаура је округласта и у зрелости по земљи полегла	3.
	Чаура је на три ћошка и у зрелости усправљена	5.
3.	Цвеће је бело, залисци су ланцетасто липеарни	V. alba.
	Цвеће је љубичасто	4.
4.	Цвеће је без мириса	V. hirta.
	Цвеће је миришљиво	V. odorata.
5.	Дојње је лишће скупљено у розету	6.
	Розете од лишћа нема	7.
6.	Лишће је бубрежасто	V. mirabilis.
	Лишће је јајасто	V. sylvatica.
7.	Лишће је ланцетасто, стабљика је усправљена	V. elatior.

- Лишће је јајасто, стабљика је при дну полегла
 V. canina.
8. Дуговечна биљка цвета жутог . . . A. lutea.
 Годишња биљка, или дуговечна и онда љубича-
 стог цвета 9.
9. Мамуза је два пут дужа од чашичних израш-
 таја V. Macedonia.
 Мамуза је мало дужа од чашичних израштаја
 V. tricolor.

Секција *Nominium* Ging. Стубић је при основи истањен; на врху је пробушен. Средње су лиске у кру-
 нпце на страну разведене; беспарна је лиска глатка
 (без длака.)

1. Стубић је шиљат и на врху погнут. Петељке
 су са зрелим плодом по земљи полегле. Чаура је окру-
 гласта. Средње су крувичине лиске брадате.

V. hirta L. Лишће је у ове љубичице јајасто
 или дугуљасто јајасто, длакаво и при основи дубоко
 срцасто. Дршке у лишћа нису на врху раширене. Зал-
 пници су јајастии или ланцетастии и ројтастии; ројте су
 им глатке и краће су од пола шпирине залиска. Цвеће
 је љубичасто и без мириса. Из корена не избијају вре-
 жпце. ♀. Расте по шумарцима на Суводолу, у Вањп,
 на Впнику etc. Цвета у Априлу.

V. alba Bess. Лишће је јајасто, заоштрљено, ро-
 вашено и образло је белпм, полеглим длакаља; па стаб-
 љикама је лишће готово на три ћошка. Залпници су лан-
 цетасто линеарни, са дугачким ројтама. Цвеће је бело

или љубичасто бледо и миришљиво. Чашнице су лиске дугуљасте и затубасте. Мамуза је кратка и затубаста. Из корена избијају бочни изданци (вреже), који цветају исте године, кад се и појаве; а не пуштају жиле. ζ . Расте по шумама и жбуњу око Ниша. Цвета у Марту и Априлу.

V. odorata L. Лишће је јајасто, затубасто и при основи дубоко срцасто; по стабљикама је бубрежасто. Залисци су јајасто ланцетасти, ројтасти. Цвеће је љубичасто и миришљиво. Чашнице су лиске затубасте. Мамуза је затубаста. Чаура је округла и маљава. Из корена избијају бочни изданци, који пуштају жиле у земљу.

α . *venina* Bois. Ројте су краће од трећине ширине залиска. Расте по шумарцима, а цвета у Марту и Априлу.

β . *savis* Bois. Залисци су узани, ланцасто линеарни; ројте су дугачке, колико су залисци широки. Цвеће је љубичасто бледо, при основи је беличасто. Расте по шумарцима, а цвета од Фебруара до Априла. (*Viola savis* M. B.)

2. Стубић је шиљаст и погнут. Петељке су са родом усправљене. Чаура је на β кошкова.

* Стабљике ничу из пазуха лишћа скупљеног у розету.

V. *sylvatica* Fries. Готово глатка биљка, стабљика устајајних и гранатих. Лишће је јајасто бубрежасто, горње је готово заокружено. Залисци су ланцетасти, шиљати и ројтасти. Цвеће је бледо љубичасто. Ча-

нине су лиске ланцетасте, шиљасте. Чаура је шиљата и глатка. Расте по шумарцима око Сувог Дола, Бање, Сићева и т. д. Цвета у Априлу.

V. mirabilis L. Млађа је биљка без стабла и тад јој цвеће има круницу, али је јалово; доцније јој порасте стабљика и онда јој је цвеће без крунице и плодно. Лишће јој је бубрежасто срцасто, готово заострљено; дојње је насађено на дршке, горње је без држака. Залисци су ланцетasti, цели и тренљави. Чашине су лиске ланцетасте, шиљасте. Чаура је заострљена. ♀. Расте по шумовитим камањарима: у Јелашници, Спљеву и т. д. Цвета од Марта до Маја.

** Стабљике ничу из корена; розете од лишћа нема.

V. canina L. Стабљике су на дну полегло. Лишће је дугуљасто јајасто, при основи срцасто, на врху загубасто или нешто зашиљено и глатко. Залисци су дугуљасто ланцетasti и ројтасти. Чашине су лиске ланцетасте, заострљене. Круница је затворено плава. Мамуза је два пут дужа од чашиних израштаја. Чаура је затубаста са бацком на врху. ♀. Расте по шумама у Бањи, Јелашници, Кутини, Суводолу, Винику etc. Цвета у Априлу и Мају.

V. elatior Fries. Стабљике су високе и усправљене. Лишће је ланцетасто, при дну је срцасто, а на врху шиљасто. Дршке су у горњег лишћа раширене. Залисци су кружни, листasti, дугуљасто ланцетasti, зупчasti и дужи од лисне дршке. Чашине су лиске шиљате. Круница је бледа. Мамуза је од дужине чашиних израштаја. Чаура је јајаста, нешто мало зашиљаста. Расте по

влажним местима крај шума и жбуња: у Бањи, Кутини и т. д. Цвета у Мају.

II. Секција *Melanium* DC. Четири су горња круничина листића усправљена и црепасто поређана. Стубић је на врху сонаст. Жлг је крунан, бокаласт и при основи има два спошића длака.

V. *Macedonica* Boiss. et Heldr. Квржичаво длакава биљка, са многим полеглим стабљкама. Дојње је лишће јајасто и готово срцасто; остало је ланцетасто, шиљато; а све је ровашено. Залисци су перасто исечени на узане кришке, осим горње, која је насађена на дршчицу и лишћу је подобна. Чашине су лиске ланцетасте и врло шиљате. Круница је плаво љубичаста и у пола дужа од чаше. Мамуза је два пут дужа од закружених и целих чашиних израштаја. ☉ и ☿. Расте по Сувој Планини. Цвета од Маја др Јула.

V. *tricolor* L. Стабљике су при дну полегле, гранате су и здужене. Лишће је ровашено; дојње јајасто и срцасто, горње је ланцетасто. Залисци су лирасти и перасто исечени на линеарне кришке; средња је кришка дугуљасто лопатичаста и ровашена. Чашине су лиске ланцетасте, шиљате. Мамуза је дужа од чашиног израштаја. Круница је разне боје и величине. ☉

α. *arvensis* Bois. Маљава, често граната биљка са јајастим дојњим лишћем. Цвеће је жуто, или бледо љубичасто. Круница је дугачка као и чаша, или мало што дужа. Расте по усевима у околини Ниша. Цвета Марта и Априла.

β. *segetalis* G. G. Лишће је дугуљасто ланцетасто. Круница је бледо љубичаста, дугачка као и чаша или

мало краћа. Расте по њивама у околини Ниша. Цвета Марта и Априла.

у. *saxatilis* Koch. Круница је готово два пут дужа од чаше и жута. Расте по камењарима око Кравља и Миљковца. Цвета у Априлу.

V. lutea Smith. Стабљике су на врху усправљене, или су сасвим полегле. Листе је дојње јајасто срцасто, горње је ланцетасто. Залисци су исечени као прсти на много узаних крижака; средња ја кришка крунија од осталих. Чашине су кришке ланцетасто зашиљасте. Круница је круна и жута. ζ . Расте по Сувој Планини, а цвета у Априлу и Мају.

Фам. *Polygaleae* Jus.

Цвеће је неправилно. Чаша је сложена од пет неједнаких лисака. У круници има три до пет неједнаких лисака, које су с прашницима у цев срасле. Прашника има осам, и они су између себе и са круницом срасли. Прашнице су једнооке и отварају се на врху једном пором, а поређане су у два насрамна сношћа. Плодник је двоок, или је пометањем једноок. У сваком окцу има по један пресамињен заметак. Стубић је једноставан. Плод је чаура и распада се посред окца. Семеке висе о прегради окца, имају плаштак и меснато беланце. Ембрион је прав и лежи у сред семке.

Polygala L.

Чашине су лиске трајне и две су унутарње веће (крупца). У круници има три лиске; дојња је лиска крупнија, чунаста, по леђима крестава и у њој стоје

прашници. Прашница има 8; оне имају по једно окце и пунају на врху пором. Чаура је насатнице спљоштена и распада се кроз сред окца. Семке су рутаве и при диу имају плаштак на режњеве подељен.

Анализа специја

1. Чаура је насађена на стапку; цвеће је ружа-сто и крупно *P. major*.
Чаура је без стапке; цвеће је доста ситно 2.
2. Приперци су на врху грозда дужи од пуно-љака *P. comosa*.
Приперци су краћи од цветних пунољака 3.
3. Дојње је лишће изврнуто јајасто *P. alpestris*.
Дојње је лишће елиптично *P. vulgaris*.

P. major Jacq. Биљка са више усправљених, доста дугих стабљика. Дојње је лишће дугуљасто, горње је линеарно и дугачко зашиљасто. Више је цветова сложено у грозд на врху стабљика. Бочни су приперци од дужине петељке и на врху нешто мало прелазе преко грозда. Кривоца су елиптична, зашиљаста и имају 3 до 5 перва, који су на врху ситним жилицама укрштени. Чаура је глатка, изврнуто јајаста и насађена на стапку, која је и у младом цвету три до четири пута дужа од плодника. Бочне су крупничне лиске дуже од чупасте лиске. ♀. Расте по Сувој Планини и на Просечком Вису. Цвета у Мају.

P. comosa Schk. Стабљике су штркљасте само су на врху или су од основе усправљене. Дојње је лишће елиптично, остало је ланцетасто. Цвеће је на врху стабљика у

збивене гроздове поређано. Приперци су на врху грозда дужи од цветних пуцољака и вире преко грозда; бочни су најзад исте дужине са цветним петељкама. Крпоца су елиптична и имају три нерва, који се једва укрштају преко ситних жилица. Бочне су лиске у крунице дуже од чунасте лиске. Чаура је изврнуто срцаста глатка и нема стапке. ♀. Расте по сушним ливадама: на Чамурлији, Винику, Суводолу и т. д. Цвета у Мају и Јуну.

P. vulgaris L. Стабљике су при дну полегле, по том усправљене, или на све стране разведене. Дојње је лишће елиптично, остало је ланцетасто. Цвеће је сложено у рехаве гроздове. Приперци су на врху грозда краћи од цветних пуцољака; бочни су у пола краћи од петељака. Крпоца су елиптична, имају три нерва, који су ситним жилицама мрежасто укрштени. Бочне су круничне лиске краће од чунасте лиске. Чаура је изврнуто срцаста, дугуљаста и без стапке. ♀. Расте по сувим ливадама. Цвета Маја и Јуна.

α. alpestris Koch. Ситнија биљка са кратким и збивеним цветним гроздом и белчастим цвећем. Расте по Сувој Планини. Цвета у Јуну.

P. alpestris Reich. Планинска биљка са повише кончастих, полеглих стабљика. Дојње је лишће изврнуто јајасто и ситније од горњег елиптичног и зашиљастог. Цвеће је поређано у рехаве гроздове. Горњи су приперци краћи од цветних пуцољака. Крпоца су елиптична и нису жилицама непрекрштана. Бочне су круничне лиске дуже од чунасте лиске. Чаура је

ситна, изврнуто срцаста, глатка и без стапке. Ц. Расте по Сувој Планини, а цвета у Мају и Јуну.

Фам. *Sileneae* DC.

Цвеће је правилно. Чаша је једнопера са 5 до 6 зубаца. У круници има 5 до 6 зупчастих лисака, које су често у једно с полним деловима цвета утврђене на гинофор. Прашника има обично два пут толико, колико има лисака у круници; ретко је да их има толико колико и круничних лисака. Прашнице су двооке. Плодник је слободан и непотпуно је подељен на два до пет окаца. У овима има обично много, ређе мало заметака, који су утврђени за централну плаценту. Заметци су у лук искривљени. Стубића има два до пет; њихови су жигови утврђени на унутарњој страни. Чашура је обично насађена на дужу или краћу стапку и има само једно окце; а распада се на толико или два пут толико зубаца, колико има стубића. Семеке су бубрежасте или штитасте. Зеласто биље или ситно шибиље наспрамног лишћа без залитета.

Анализа родова.

1. Чаша је окружена лускама, у цвету има 2 стубића 2.
Чаша је без лусака 3.
2. Ложа је здуљена у стапку . . . *Dianthus*.
Ложа је кратка *Tunica*.
3. У цвету има 2 стубића 4.
У цвету има 3 до 5 стубића 5.
4. Круничине су лиске клинасте . *Gypsophila*.

- Крупичине су лиске у дугачак нокатац су-
 жене *Saroparia*.
5. Стубића има три , . 5bis
 Стубића има 5 6.
- 5bis Плод је чаура *Silene*.
 Плод је бобица *Cucubalus*.
6. Круничине су лиске наге . . . *Agrostemma*.
 Круничине лиске имају кратак израштај .
 Lychnis.

1. ПЛЕМЕ: *Diantheae*.

Стубића има два. Чаша нема нерва на спони од својих лисака.

Dianthus L.

Чаша је узана, цеваста, има пет зубаца и ишарана је са 5 до 15 уздужних црта. У крупнице има пет лисака, са малим крајком, а дугачким нокатцем. Венца обично нема, а кад га има, свакад је длакама обрасто. Прашника има десет. Ложа је здуљена у стапку. Чаура је цилиндрична или јајаста и има много семака; а ра- спада се на четири зупца.

Анализа специја

1. Годишње биљке 2.
 Дуговечне биљке 3.
2. Цвеће је у главице скупљено . *D. Armeria*.
 Цвеће није у главицама . *D. tenuiflorus*.
3. Цвеће је у главицама 4.
 Цвеће није у главицама 11.
4. Дојње је лишће лопатичасто и широко . . .
 D. barbatus.

- Листће није лопатичасто 5.
5. Листће је круто, чекињасто . . . *D. pinifolius*.
Листће није чекињасто 6.
6. Рукавац је у горњег листћа раширен и наду-
вен *D. capitatus*.
Рукавац није такав 7.
7. Сва је биљка посута сивом пепељком . . .
. *D. Bannaticus*.
Биљка је без пепељка 8.
8. Зреле чауре вире ван чаше *D. pelviformis*.
Зреле чауре не вире ван чаше 9.
9. Рукавац је листћа три до четири пута ду-
жи од пречника стабљике *D. carthusianorum*.
Рукавац је много дужи од пречника стабљике 10.
10. Крунични је крајак мрко црвен и брадат,
зелена средња биљка . . . *D. atrorubens*.
Крунични је крајак црвен и гладак или сла-
бо брадат; бледо зелена, висока биљка . .
. *D. cruentus*.
11. Цвеће је ружасто, листће је доста широко .
. *D. superbus*.
Цвеће је бело; листће је узано 12.
12. Цвеће је споља жућкасто . . . *D. pallens*.
Цвеће је скроз бело 13.
13. Крунични је крајак псецкан преко половине
своје дужине *D. Noeanus*.
Кришчице су на круничном крајку краће од
његове половине *D. pectreus*.

I. Секција *Armeniastrum* Ser. Цвеће је скупљено

у главице. Цветне су лиске зупчасте или готово целе. Цвеће је црвено или ружасто.

D. Armeria L. Глатка или од полеглих длака маљава биљка. Стабло је гранато с усправљеним гранама. Лишће је линеарно, дојње је нешто шире, а све је затубасто. Цвеће је у главице сложено. Љуске су зелене, као шило истањене и дуже су од чаше. Чаша је зелена, длакава. Круничине су лиске дугуљасте и брадате. ☉ Расте по жбуњу на Селпчевци, на Винику, на Сувој Планини и т. д. Цвета у Јулу и Августу.

D. barbatus L. Глатка биљка, устајаћег и на врху гранатог стабла, а лишћа ланцетастог, на врху нешто мало заострљеног и при основи суженог. Цвеће је збивено у главице, а ове су подбочене приперцима који су дужи од њих. Љуске су око чаше јајасте и сужене су у ос и дуже су од чаше. Чашини су зупци узани и као шило истањени. Круничине су лиске клинасте, неправилно зупчасте и глатке. ☿ Расте по Сувој Планини, а цвета у Јулу и Августу.

D. Carthusianorum L. Готово глатка, зелена биљка, лишћа готово млитавог, линеарног и са пет нерава. Рукавац је лишћа три до четири пута дужи од пречника стабљике. Цвеће је збивено у главице. Лиштићи су омотача подобни љускама, што стоје око чаше. Те су љуске кожасте, жуте или мрке; напрасно су сужене у врло кратак ос, који је два пут краћи од чаше. Чашини су зупци ланцетасте. Крунични је окражак бледо црвен, јајасто клинаст, брадат и мало краћи

од нокатца. ♀. Расте на Сувој Планини, а цвета од Јуна до Августа.

D. atrorubens All. Зелена биљка, лишћа слабо крутог а линеарног и готово с пет нерава. Рукавац је много дужи од пречника стабљике. Цвеће је у главнице збивено. Љуске су у омотача дугуљасте, сушне, бледе или мрке и напрасно су завршене осом, скоро у пола краћим од чаше. Таке су и љуске испод чаше. Окрајак је у крунице црно црвен, дугуљаст, брадат и два до три пута краћи од нокатца. ♀. Расте по сушним странама око Ниша. Цвета Јуна и Јула.

D. pelviformis Neuf. Глатка биљка са линеарним, заостреним и на врху жуљевитим и бодљавим лишћем, које има 3 до 5 нерва. Цвеће је као крв црвено и на врху је грана скупљено у округласте, збивене главнице. Љуске су испод цвета опнасте, сушне и мрке, извртито јајасте или округласте, на врху су осате, а достижу половину чаше. Ова је глатка, мрко црвена а зупци су јој зашиљасти. Круничине су лиске дугуљасто линеарне и на врху су зупчасте. Зреле чашуре вине ван чаше. ♀. Расте по Сувој Планини.

α. leucolepis. Љуске су испод цвета белчасте. Расте по виноградима у Свићеву, а цвета у Мају.

D. pinifolius Sibth. Немто мало острикава биљка, са крутим, кратким, чекињастим лишћем, које има по три нерва; дојње је лишће једно другом јако примакнуто. Рукавац је два до три пута дужи од листовог пречника. Цветне су главнице збивене. Лиске су и у омотача и испод чаше дугуљасте, бледе, сушне и завршене су кратким осом, који је два пут краћи од чашине цевчи.

Чашини су зуици заострљени. Круница је бледо црвена, са јајасто дугуљастим, кратким или рехаво длакавим окрајком. ♀. Расте по силикатним стенама Селичевице нарочито око Курвин града и Малошишта. Цвета од Јуна до јесени.

D. capitatus DC. Сиваста, висока биљка, са мрњавим лишћем, које има 5 до 7 нерва. Рукавац је неколико пута дужи од пречника стабла; у горњег је лишћа надут. Цветне су главнице збијене. Љуске су у омотача сушне, бледе, широке, јајасте и на-
 прасно су завршене осом, који је готово раван дужици главнице. Љуске испод чаше такође су широке, но имају кратак ос, који је краћи од чашине цеви. Чашини су зуици кратки, бацкави или шупи. Крунични је окрајак црвен, брадат, зупчаст и у пола краћи од нокатца. Расте на Винику, близу Сићева, и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

D. Bannaticus Neuf. Сиваста, висока биљка млитавог лишћа, на ком има пет нерва, Рукавац је много дужи од пречника стабљике. Цвеће је у главнице збијено. Листићи су омотача дугуљаста, мрки, сушни са кратким осом; љуске испод чаше такође су сушне, мрке, шиљасте или готово шупе и у пола су краће од чаше. Чашини су зуици зашиљаста. Окрајак је у крунице црвен, дугуљаст, брадат и у пола краћи од нокатца. ♀. Расте по камењарима у Сићеву, Јелашници између винограда на Винику и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

D. cruentus Gris. Бледо зелена биљка меканог лишћа, на ком има 5 до 7 нерва. Рукавац је приљуб-

љеп и много је дужи од пречника стабљике. Цвеће је у главице збишено. Листићи су омотача дугуљасте, и као и љуске су испод чаше сушни и мрки, јајасте и напрасно зашиљени у ос, који је рапав, разведен и нешто краћи од чашине цеви. Чашини су зупци заострљиви. Окрајак је крунице црвен, гладак или врло мало брадат; од нокатца је два пут краћи и на врху је зучаст. ♀. Нађен на Сувој Планини од г. професора Панчића. Цвета Јуна и Јула.

II Секција *Caruophyllum* Ser. Цвеће је усамљено или је у метлице сложено.

* Годишња биљка.

D. tenuiflorus Griseb. Маљава и жлездичава биљка са рачвастом стабљиком. Лишће је линеарно и круто, дојње је затубасто и има три нерва. Цвеће је поређано у рехаве коримбе, ређе је да је само један цвет. Љуске су јајасте, на врху су напрасно сужене у ос; два пут су краће од чаше и има их две. Чаша је узана, а зупци су јој шиљасте. Крунични је окрајак црвен, дугуљаст и рехаво длакав. ☉ Расте крај друма Мраморског. Цвета у Јуну. Биљка пађена од г. професора Панчића.

** Дуговечне биљке.

D. pallens Sibth. Сиваста биљка са усправљеним, једноставним или гранатим стабљикама. Лишће је линеарно, млигато, пљоснато, по ободу острикаво и има исале нерве. Рукавци су кратки. Цвеће

је без приперака или је подбочено горњим паром кратких лпстова. Љуске су испод чаше јајасто дугуљасте, напрасно су истањене и шиљате, а од чаше су три пут краће. Чашина је цев доста широка и на врху је мало сужена; зупци су јој ланцетасти и по ободу трепљави. Крунични је окрајак клинаст, на врху зупчаст, изнутра бео, а споља мургаст. Цвет се у вече развија, дању је смотан. Расте по песковитим местима на Горици, Винику, близу Чамурлије, близу Јелашнице и т. д. Цвета Јула и Августа.

D. superbus L. Стабло је готово усамљено и гранато. Листће је широко, линеарно ланцетасто; дојње је затубасто, горње је шиљато и има три до пет нерва. Цвеће је понајвише усамљено. Љуске су око чаше напрасно завршене кратком бацком, и око четири пута су краће од чаше. Цев је у ове дугачка, цилиндрична, са ланцетастим зупцима. Крунични је окрајак широк, бео или ружаст, при основи је обрасто зеленим длакама и исецкан је на многе кришчице, дуже од несецканог (окрајковог) дела. Расте крај пута у шуми на Плочи идући Ак-Палаци. Цвета у Јулу.

D. Noeanus Vois. Расте у гомпи и по стенама прави крупно бусење. Стабљике су готово једноставне. Листће је линеарно ланцетасто, круто, бодљаво и има 3 до 5 нерва. По два до три цвета скупљена су на врху стабљике. Љуске су испод чаше јако приљубљене, дугуљасте и завршене су врло кратком бацком, а од чаше су четири пута краће. Чашина је цев дугачка и узана; зупци су јој ланцетасти. Крунични је окрајак

бео, гладак, линеарно клинаст, и исецкан је на узане кришчице, које прелазе преко половине крајка. Расте по стенама у Каменици и Јелашници. Цвета у Јулу.

D. paetreus WK. Расте такође по стенама и саставља прилично бусење. Стабљике су полегле. Лишће је линеарно ланцетасто, круто, кратко, нешто мало бодљаво и има три испала нерва. На стабљници има обично по један цвет. Љуске су јајасте и завршене су зеза-стом, кратком бацком, а три пут су краће од чаше. Ова је дугачка и цилиндрична, а зупци су јој ланцетастии. Круничин је крајак бео или бледо ружаст, гладак и исецкан је на кришке, које су краће од јајасте крајкове средине. Расте по стенама више манастира Св. Богородице, у Јелашници и на Сувој Планини и т. д.; а цвета од Јуна до Августа.

Tunica Scop.

Чаша је при основи љускама подбочена, дугуљаста је цеваста, или је на врху раширена; има пет зубаца и пет или више нерва, којих нема на месту, где су чашине лиске спојене. У круници има пет лисака са дугачким нокатцем, а без венца. Стубића има два. Ложа је кратка. Чаура је дугуљаста, има много семака и распада се на четири зупца.

Анализа специја.

Чаша има два приперка, а готово је без дршке *T. prolifera*.
Чаша нема засебних приперака . *T. saxifraga*.

I Секција *Kohlrauschia* Kunth. Цвеће је обично збишено у главнице, ретко је усамљено, а свакад је подбочено омотачем. Чаша је дугуласто цеваста и има два приперка. Годишње биљке.

T. prolifera Scop. Глатка биљка са усправљеним и често гранатим стабљикама. Лишће јој је по ободу рапаво и има врло кратак рукавац. Спољњи су листићи омотача бацкави; унутарњи су, као и љуске испод чаше, без бацке и ишарани су ситним тачкама. Чаша седи на стабљници готово без дршке. Крупични се окрајак једва види из чаше, и ружасте је боје. Семке су пљоснате и рапаве. ☉ Расте крај путова на Мрамору, Горици, у Габровцу и т д. Цвета у Јуну и Августу.

II Секција *Eutunica* K. Цвеће је усамљено или је скупљено у главнице и подбочено је омотачем. Чаша је на врху шира и нема засебних приперака осим омотача Дуговечно биље.

T. Saxifraga Scop. Биљка с повише полеглих или у пола усправљених стабљика. Лишће јој је узано, линеарно и острикаво. Листићи су омотача сушни, дугуласто ланцетасте, бацкави и краћи су од чаше. Ова је звонаста са троугалним, затубастим зупцима. Крупични је окрајак ружаст, кратак и на врху окрњен ☿. Расте по бедемима Нишког града и по камењарима у околини Ниша. Цвета од Јуна до Јесени.

Gypsophila L.

Чаша је без приперака, без омотача и без нерва на месту, где су спојене чашине лиске. Крупница је пето

пера, без венца. Стубића има два. Чаура је дугуљаста; у њој има много семака; а распада се на четири зупца.

Анализа специја.

Круничине су лиске беле и целе *G. Illyrica*.
 Круничине су лиске ружасте и на врху усе-
 чене *G. muralis*.

G. Illyrica Smith. Маљава и лепљива биљка с много рачвастих, усправљених стабљика. Листе је узано, линеарно и на врху је као шпало истањено; по ободу је рапаво, а има три нерва. Цвеће је сложено у метлице и насађено је на усправљене петелке. Чаша је на пет ћошкова и маљава је; зупци су јој тро-угални. Круничин је окрајак цео, бео, са пурпурним тачкама при дну; споља је исте боје или је нажут. Семеке су дугуљасте, пљоснате и на врху окрњене. ☉ Расте по камењарима у Каменци, Матејевцима, Миљковцу, Сићеву и т. д., а цвета од Јуна до Јесени.

G. muralis L. Маљава биљка са усправљеним и јако грапатим стабљикама. Листе јој је узано и на оба краја сужено. Цвеће је на страну нагнуто и поређано је у неправилне гроздове. Чаша је на пет ћошкова и глатка. Круничин је окрајак на врху окрњен и ружаст са затворенијим цртама. Семеке су ситне, бубрежасте, рапаве. ☉ Расте по несковитим местима на Горици, Вивику, Чумурлији и т. д. Цвета од Јула до Јесени.

Saponaria L.

Чаша је ваљкаста или дугуљаста, са више нерва, а без приперака. Круница је пето-пера и обично с венцем. Ложа је кратка или је здуљена. Чаура је дугуљаста, или јајаста и распада се на четири зуца. Семке су бубрежасте са бочним пупком.

Анализа специја.

1. Цвеће је жуто и поређано је у главце . . .
 S. bellidifolia.
 Цвеће није у главцима 2.
2. Сва је биљка лепљива . . . S. glutinosa.
 Биљка није лепљива 3.
3. Годишња биљка са крилатом ђошкастом чашом
 S. Vassarica.
 Дуговечна биљка S. officinalis.

I Секција Vassarica. Чаша је на ђошковима крилата и ишарава је многим танким нервима. Чаура је у дну готово на два окца подељена. Семке су округласте. Цвеће је поређано у рачвасте коримбе.

S. Vassarica L. Дојње је лишће дугуљасто и при основи сужено; остало је ланцетасто са срцастом основом. Чашини су зуци по ободу сушни и на три су ђошка. Круничне су лиске ружасте и неправилно зучасте. Чаура се распада на четири зуца, а у њој има много семака. ☉ Расте по житу у близости Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

II Секција *Smegmathaninium* Reich. На чаши има 15 нерва, који се на врху укритају. Крунични окрајак има при основи две грбнице и једва се разликује од нокатца. Цвеће је збивено у главнице.

S. bellidifolla Smith. Планинска биљка са много једпоставних стабљика. Дојње је лишће дугуљасто лопатичасто, тро-нервно и на дршку је насађено; горње је линеарно лопатичасто и ретко. Цветне су главнице подбочене са два ланцетасти листића. Приперни су око цвећа ланцетасти и трепљави. Чаша је ваљкасто звонаста, са троугалним зуцима. Прашници вире из крунице. Круничине су лиске линеарне и жуте. Чаура је нешто дужа од чаше. Семке су од епитних квржица рапаве. ☿ Расте на Соколовом врху Суве Планине. Цвета у Јуну и Јулу.

III Секција *Bootia* Nees. Чаша има више мрежасто укрштених нерава. На круничном окрајку близу нокатца има израштај. Цвеће је поређано у метлице или коримбе.

S. glutinosa MB. Цела је биљка маљава и лепљива. Стабљике су јој усправљене и гранате. Дојње је лишће лопатичасто, горње је јајасто дугуљасто и зашиљасто. Чаша је ваљкаста, лепљива, а зуци су јој ланцетасти и заоштрљени. Круничине су лиске црвене и на врху расечене, а израштај им има две шиљасте кришке. Чаура је ваљкаста опнаста и краћа је од чаше. Семке су бубрежасте и квржичаве. ☉ Расте по камењарима око Коновице, манаст. Св. Богородице и т. д. Цвета у Јуну.

S. officinalis L. Глатка биљка са високим, лиснатим стабљикама. Листе је дугуљасто елиптично, тропервно и зашиљасто. Цвеће је поређано у метлице, а насађено је на кратке петељке. Чаша је ваљкаста са троугалним, заоштрљеним зупцима. Круничини су листићи изврнуто јајасте, цели или усечени и имају кратак, расцепљен израштај, (венац.). Чаура је дугуљаста и насађена је на дебелу и кратку стапку. Ч. Расте по влажним и песковитим местима крај Нишаве, крај потока и т. д. Цвета од Јуна до Септембра.

II Племе *Lychnideae*.

Чаша има перве и на месту где су јој лиске спојене.

Silene L.

Чаша је цеваста са десет или више перва. Круница је петопера, са венцем у гршку, ретко је без венца. Прашника има десет, и пет их је прирасло за круничне лиске. Плодник је у дну подељен на три окца и има много заметака, а завршен је са три стубића. Чаура је насађена на дужу или краћу стапку и распада се на шест капака. Семке су бубрежасте.

Анализа специја.

1.	Чаша је надувена	2.
	Чаша није надувена	3.
2.	Цвеће је бело	<i>S. inflata.</i>
	Цвеће је ружасто	<i>S. conica.</i>

3. Годишња или двогодишња биљка 4.
 Дуговечне биљке 7.
4. Спваста и глатка биљка, ружаста цвета . . .
 S. Armeria.
 Длакаве биљке 5.
5. Цвеће је поређано у класолике и на једну
 страну окренуте гроздове 6.
 Цвеће је поређано у рачвасту метлицу . .
 S. noctiflora.
6. Цвеће је бело *S. dichotoma*.
 Цвеће је ружасто *S. binervia*.
7. Цвеће је једнодомо и обично у пршљенима
 или главицама 8.
 Цвеће је дводомино и у метлицама . . - . 9.
8. Цвеће је дуж стабла у пршљене поређано
 S. Otites.
 Цвеће је на врху стабла у главицу скупљено
 S. Sendtneri.
9. Чаша је глатка, круничине су лиске четво-
 розубе *S. quadridentata*.
 Чаша је маљава. 10.
10. Круничини нокатци имају по 2 ушке . . . 11.
 Круничини нокатци немају ушце *S. flavescens*.
11. Младо је цвеће суновратно . . . *S. nutans*.
 Цвеће је свакад усправљено . . *S. Italica*.

I Секција *Veihen* Moench. Чаша је као мехур на-
 дута, одвојена је од плода и има 20 нерва, који се
 од основе укрштају.

S. inflata Sm. Сиваста и обично глатка биљка са полеглим стабљикама и елиптичним или ланцетастим, на врху зашиљастим лишћем. Цвеће јој је бело и поређано је у метлице. Чаша је при основи као пупак упала и глатка је; зупци су јој троугални. Крунични венац има две грбе. Жигови су нешто задебљали. Чаура је јајасто округласта, краћа и ужа од чаше, а пет пута је дужа од стапке. Семке су квржичаве, с једне стране су удубљене, а с друге су испупчене. ☽ Расте по виноградима око Ниша. Цвета од Јуна до Августа.

II Секција *Coniomorpha* Oth. Чаша је надувена, копичка, има 30 једнаких нерва, који су на врху један другом примакнути.

S. conica L. Беличаста биљка са линеарно ланцетастим лишћем. Чаша је на дну пупчасто удубљена и готово је до половине подељена на ланцетасте и као шило истањене зупце. Крунични је крајак ружаст, ситан и прво пресечен. Чаура је јајасто копичка, нема стапку и краћа је од чаше. Семке су од ситних квржлица рапаве ☉ Расте по утринама, по камењарима око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

III Секција *Eusilene* God. Чаша није мехурасто надувена, има 10 једнаких, или 20 пеједнаких нерва, који се само на врху укрштају.

* Годишње или двогодишње биљке

S. binervia Seb. et Maur. Сва је биљка обрасла рехавим чекињама. Лишће је линеарно дугуљасто и при основи је сужено; горње је смањено. Цвеће је утврђено

на врло кратке петељке, а дуж грана је поређано у класолике гроздове и обично је окренуто на једну страну. Чаша је узана, изврнуто конична и завршена зашиљастим, доста широким зушцима. Круничине су лиске с обе стране ружасте, на врху су расцепљене. Кришке су у круничиног венца зупчасте. Чаура је насађена на дугачку стапку. ☉ Расте крај Мраморског друма, а цвета у Јуну. Нађена од г. проф. Панчића.

S. noctiflora L. Маљава и на врху лењлива биљка са штркљастим, горе рачвастим стабљикама. Дојње јој је лишће изврнуто јајасто и дугуљасто, горње је узано, ланцетасто. Цвеће је поређано у рачвасте метлице. Чаша је лењлива, цилиндрична, на дну право пресечена, а на врху са зушцима као шило истањеним; плоносна је чаша дугуљаста и због крупне чауре надувена. Круничине су лиске ситне, расцепљене, озго су ружасте, оздо су жућкасте. Кришке су у круничиног венца зупчасте. Чаура је јајаста и насађена је на врло кратку стапку. ☉ Расте по њивама и крај путова. Цвета од Јула до Јесени.

S. Armeria L. Сиваста, глатка и само на врху лењлива биљка. Стабљика је усправљена, једпоставна или нешто мало граната. Дојње јој је лишће лопатичасто, остало је јајасто или јајасто ланцетасто, при основи је српасто и обувата стабљику. Цвеће је насађено на петељке и поређано је у збивену, често рачвасту метлицу. Приперци су врло ситни. Чаша је сонаста, при основи је цупчаста, а зушци су јој дугуљасте и затубасти. Круничин је окрајак клинаст, ружаст. Венац је расцепљен на ланцетасте, зашиљасте кришке. Чаура је ду-

гуласта и краћа од своје стапке. Семке су ситне рапаве, с једне стране равне, с друге пжљебљене. ☉ Расте између винограда по Сићеву. Цвета у Јуну и Августу.

S. dichotoma Ehrh. Ситним маљем обрасла биљка. Стабло је рачвасто. Дојње је лишће лопатичасто, горње је ланцетасто, заострљено. Цвеће је поређано у класолике гроздове и на једну је страну окренуто. Чаша је дугуласто цилиндрична и обрасла је длакама по зеленим испалим первима; зуци су јој ланцетасто зашиљасте. Круничине су лиске готово до испод половине расцепљене и беле. У венца су кратке, дугуласте кришке. Чаура је дугуласта и утврђена је на врло кратку стапку. Семке су квржљаве, с једне стране испупчене, с друге плоснате. ☉ Расте по житу крај Широтског друма између Келе-Куле и Јелашнице. Цвета у Мају.

** Дуговечне биљке.

A. otiteae Bois. Цвеће је ситно, једнодомо или дводомо. Чаша је дугуласто звонаста. Стапка је испод чауре врло кратка. Цвеће је поређано у пршљене, или главице.

S. Otites L. Доле је обрасла кудравим маљама; горе је глатка, но лепљива биљка. Стабљике су високе, усправљене, једноставне, или слабо гранате и раздалеко лиснате. Дојње је лишће пзврнуто јајасто и при основи сужено; горње је линеарно и подбочено је ситним ситним приперцима. Цвеће је поређано около грапа у пршљен, и у скупу саставља грозд, или метлицу. Цветне су петељке глатке. Чаша је глатка, а зуци су јој заокружени. Круничине су лиске жућкасте и лопатичасто

линеарне. Чаура је јајаста. Семке су квржичаве и с једне стране су ижљебљене. ♀. Расте на Горници, Випику и т. д. а цвета од Јуна до јесени.

S. Sendtneri Bois. Маљава биљка са изданцима при дну стабљике, која је усправљена и једноставна. Лишће је на изданцима готово лопатичасто; по стабљини је кратко и рехаво. Цвеће је наслађано у главнице, састављене од два примакнута пршљена. Цветне су петелке маљаве и краће од чаше. Чаша је глатка, звонаста, са јајастим, затубастим зупцима. Цветне су лиске беле, јајасто дугуљасте, затубасте. ♀. Расте по ипрседластим местима Суве Планине. Цвета у Јуну.

B. Paniculatae Bois. Цвеће је крупно и хермафродитно. Чаша је маљава и најзад сопаста. Стапка је дугачка. Нокатци крупљивих лисака имају две ушице. Цвеће је поређано у рачвасте метлице; ретко је усамљено.

S Italica L. Биљка је у дољем крају од ситног маља беличаста, а на врху је лељљива; издаје из корена јалове границе и усправљене и гранате стабљике. Дојње је лишће дугуљасто или лопатичасто и у дршку је сужено; на врху је стабла линеарно. Цвеће је усправљено. Чаша је жлездичава и маљава, дугачка, са дугуљастим, затубастим зупцима. Круница је бела и дубоко расцепљена. Вепца нема, или је овај замењен жуљевитим израштајима. Чаура је јајаста, од дужине стапке, или је нешто краћа. Семке су квржичаве и с једне стране жљобовите. ♀. Расте по шумама на Селичевици, око Бање и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

S. nutans L. Доле маљава, а горе лепљива биљка, са усправљеном стабљиком. Дојње је лишће јајасто лопатичасто, затубасто; горње је ланцетасто линеарно. Младо је цвеће суноврато. Чаша је жлездичава и пшарапа је црвеним нервима; зупци су јој ланцетаста, зашиљаста и једнаки. Круничине су лиске беле и на двоје расцепљене. Венац је састављен од ланцетастих, зашиљастих израштаја. Чаура је јајасто конична и утврђена је на дугачку станку. Семке су квржичаве. ♀. Расте по шумама на Облику близу Островице и на боку од Суве Планине. Цвета у Мају и Јуну.

ПРИМЕБА. У околини Ниша расте једна *Silene* са мургастим цветом (*Silene viridiflora?*), коју ваља боље испитати.

V. Brachypodae Vois. Цвеће је хермафродитно. Чаша је маљава. Круничине икваци немају зупце. Чаурина је стапка врло кратка. Маљаве и беличасте биљке са лопатичастим лишћем.

S. flavescens W. K. Кадиџаста, жућкаста биљка, расте по стенама у гомилу. Стабљике су јој танке, усправљене, једноставне или рачвасте. Цвеће је на врху стабљике, или на врху грана усамљено и на дугачке петељке насађено и жућкасто. Дојње је лишће ланцетасто, лопатичасто и у дршку сужено; горње је кратко и линеарно. Чаша је маљава, цилиндрична, са зеленим нервима и са ланцетастим, зашиљастим зупцима. Круничине су лиске линеарно клинасте, до трећине расцепљене. Венац је састављен од врло ситних израштаја. Чаура је дугуљаста, једне је дужине с чашом и утврђена је на врло кратку станку. Семке су рачаве и по леђима икљепљене. ♀. Расте свуд по стенама у околини

Нити а допире и на Суву Планину. Цвета у Јуну и Јулу.

Г. *Heliosporae* Bois. Цвеће је хермафродитно. Чаша је глатка. Крунични су нокатни без зубаца. Круничне лиске имају по четири зупца. Семке су по леђима кобиличасте и трепљаве. Ситно њежно биље.

С. *quadridentata* L. Глатка биљка са много лиснатих, лењивих, рачвастих и ситних стабљика. Дојње је лишће лопатичасто, горње је линеарно. На стабљници има по један до три цвета са дугачким петељкама. Круничне су лиске беле, извртнуто јајасте и имају по четири затубаста зупца. Венац је састављен од дугуљасто ланцетастих зупчастих израштаја. Чаура је округласта, и исте дужине као и чаша и насађена је на стапку три до четири пута дужу. Семке су од дугачких љуспица трепљаве. ♀. Расте по стенама на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

Cucubalus Gaert.

Чаша је звонаста, широка, кратка и дубоко је исечена на пет режњева. Круница је састављена од пет листића, који су у нокатац издужени, а у грлу има венац. Прашника има 10. Плод је бобица.

С. *baccifer* L. Маљава биљка. Стабљика јој је дугачка, пење се на друго биље и на врху је јако граната. Лишће је јајасто и утврђено је на кратку дршку. Круничне су лиске као звезда разведене и на врху су расечене, а при дну са сваке стране имају по један зубец. Чаура ја округла. ♀. Расте по влажним местима око Нити. Цвета Јула. Биљка нађена од г. Ср. Пеливановића.

Lychnis L.

Чаша је петозуба и има десет нерва, од којих пет спајају чашине лиске. Круница је петопера и има венац. Прашника има десет; пет су прирасли уз круничне лиске. Стубићи стоје на спрам чашиних зубаца и има их пет. Чаура се распада на пет до десет зубаца.

Анализа специја.

1. Биљка је у горњем крају лепљива 2.
Биљка није лепљива; цвеће је једнополино . . . 3.
2. Круничне су лиске псецкане L. flos cuculi.
Круничне су лиске целе . . . L. Viscaria.
3. Цвеће је бело L. vespertina.
Цвеће је црвено L. diurna.

I. Секција *Eulychnis* DC. Чаура је и на дну једноока и распада се на пет зубаца. Чашини су зуци прави. Израштаји су у венцу зељаст и меки.

L. flos cuculi L. Стабљика је усправљена и на врху лепљива. Дојње је лишће скупљено у розету и дугуљасто је, горње је линеарно ланцетасто. Чаша је звонаста са троугалним зуцима. Круничне су лиске црвене и до испод половине су исечене на четири узане, раскречене кришке. Чаура је јајаста, готово без стапке. ? Расте по влажним местима око Ниша: близу Чамурлије, близу Турлине и Влазе и т. д. Цвета у Мају и Јуну.

II. Секција *Pseudo-agrostemma* Br. Чаша је у зрелости кожаста, а зуци су јој усукани Режњеви су венца ланцетаста, бодљави. Чаура је једноока и распада се на пет зубаца.

L. coronaria L. Руновита и бела биљка. Стабљика је усправљена и на врху рачваста. Лишће је дугуљасто. Петељке су много дуже од чаше. Ова је дугуљасто сопаста. Круничине су лиске црвене, изврнуто јајасте и нешто мало урезане. Чаура је јајаста, без стапке. ♀. Расте по камењарима и шумама око Ниша. Цвета Јуна и Јула.

III. Секција *Viscaria* Rochl. Чаура је на дну подељена на пет окаца и распада се на пет зубаца.

L. Viscaria L. Стабло је усправљено и у горњем крају лењиво. Дојње је лишће глатко и у дршку сужено, остало је линеарно. Цвеће је поређано у наспрамне метлице од пет до седам цветова, који у скупу састављају велику непрекидану метлицу. Чаша је глатка, сопаста, са јајастим, зашиљастим зупцима. Режњевци су у венцу линеарно ланцетасти и два пут су краћи од круничиног окрајка. Чаура је дугуљаста и готово дужа од стапке. Семке су по леђима пжљебљене. ♀. Расте по шумама и ливадама близу Бање, по Селичевци и на Сувој Планини. Цвета у Мају и Јуну.

IV. Секција *Melandrium* Rochl. Чаура је једноока, а распада се на десет зубаца. Цвеће је једнополино.

L. vespertina Sibth. Стабљике су високе и у доњем крају длакаве. Лишће је јајасто или дугуљасто, зашиљасто. Чаша је жлездичава, длакава, у мушком је цвету дугуљаста, у женском је јајаста; зупци су јој ланцетасти и готово затубасти. Круница је бела са расцепљеним лискама. Венац је састављен од јајастих, зуп-

частих израштаја. Чаура је јајаста или дугуљасто ко-
нична са усправљеним зупцима. ♀. Расте свуд у око-
лини Ниша: по Горици, Випику, Бањи и т. д. Цвета
у Јуну.

L. diurna Sibth. Стаблике су високе и у дојњем
крају длакаве. Дојње је лишће јајасто, зашиљасто; гор-
ње је напрасно заострљено. Чаша је длакава, без жље-
здица; а зупци су јој ланцетасто зашиљасте. Крун-
чипе су лиске ситне, црвене. Венац је састављен од
ланцетастих, зашиљастих израштаја. Чаура је округла-
сто јајаста са усуканим зупцима. ♀. Расте по Сувој
Планини, а цвета у Јуну.

Agrostemma L.

Чаша је кожаста, са пет дугачких зубаца и са
десет нерва, од којих су пет на спони. Круница је
петочера, без венца. Прашника има 10, од којих су
5 прирасли за круницу. Чаура је једноока са много
семака. Стубића има пет и они стоје наизменце са ча-
шним зупцима.

A. Githago L. Биљка обрасла положеним белича-
стим длакама. Стабло јој је доста дебело. Лишће је ли-
неарно ланцетасто, зашиљасто. Чаша је обрасла дугач-
ким положеним длакама, са јајастом, на врху скупље-
ном цеви и са ланцетастим, дугачким зупцима, који су
дужи од крунице. Ова је црвена, са изврнуто јајастим
и готово усеченим лискама. ⊙ Расте по житу. Цвета
Цвета у Мају и Јуну. — Кукољ. —

Фам. *Alsineae* DC.

Цвеће је правилно. У чаши има четири до пет лисака. Круничних лисака има колико и чашиних; кашто крунице и нема. Број је прашника различан. Прашнице су двооке. Плодник је слободан, једноок, са једном или више семака и нема стапку. Заметци су у лук искривљени. Стубићи су слободни. Чаура се распада на толико или на два пут толико зубаца, колико има стубића. У семкама има беланцета. Ембрион је периферичан, искривљен или као прстен савијен.

Анализа родова

1. Листе је са залезцима; у цвету има 3 стубића *Spergularia*.
Листе нема залезака 2.
2. Стубића има 2 3.
Стубића има 3 до 5 , . 4.
3. Чаура се распада на 2 капка . . *Buffonia*.
Чаура се распада на 4 капка . . *Moehringia*.
4. Стубића има 3 5.
Стубића има 4—5 10.
5. Круничне су лиске на двоје расцепљене . 6.
Круничне су лиске целе или зупчасте . . 7.
6. Чаура је ваљкаста и вири из чаше; цела је биљка лељива . *Cerastium* (*anomalum*).
Чаура је округла или јајаста . . *Stellaria*.
7. Круничне су лиске зупчасте; цвеће је скупљено у амбреле *Holosteum*.
Круничне су лиске целе 8.

8. Чаура се распада на на 3 капка . . . *Alsine*.
 Чаура се распада на 6. капака 9.
9. Семке имају плаштак *Moehringia*.
 Семке су без плаштка *Arenaria*.
10. Круничине су лиске целе или их нема, стубића има 4 или 5 11.
 Круничине су лиске усечене, стубића има 5 12.
11. Чаура се распада на 8 до 10 зубаца .
 Moenchia.
 Чаура се распада на 5 зубаца . . . *Sagina*.
12. Чаура је ваљкаста и распада се на 10 зубаца *Cerastium*.
 Чаура је ђопкаста и распада се на 5 дво-
 зубих капака *Malachium*.

I Племe *Sabulineae* Fenzl.

Листе је без залистака. Чаурни су капци подељени и има их колико и стубића или мање.

Прва група: *Sagineae* Fenzl.

Стубића има колико лисака у чаши. Чаурни капци стоје супрoт чашиних лисака.

Sagina L.

У чаши има 2 до 5 лисака; тако исто и у круници, капто их у круници никакo нема. Прашника има четири до десет. У плоднику има много заметака. Чаура је састављена од 4—5 капака. Годишње или дуговечне биљке са лишћем, које је као шиљо истањено и при основи у рукавац срасло.

S. procumbens L. Дуговечна биљка са полеглим стабљикама, која пуштају жиле. Лишће је глатко и као шило истањено. Петељке су кукасто савијене пошто цвет прође, а исправе се кад плод приспе. Цветне су лиске затубасте, а око плода су разведене. ☿. Расте крај путова близу Космовца. Цвета Маја и Јуна.

Друга група **Eualsineae** Fenzl.

Стубића има 2 до 3 (врло ретко четири или више) и ови стоје супроступних чашних лисака. У чаури има 2 до 3 капка, који стоје наизменце са чашним лискама.

Buffonia Jauc.

Чаша је сложена од четири сушне, ободом беле лиске. У круници има четири целе или дво-зубе лиске. Прашници су утврђени на потплодном колуту и има их 4 до 8. Стубића има два. У плоднику има 3, до 10 заметака. Чаура је као сочиво спљоштена и распада се на три капка.

V. macrosperma J. Gay. Стабљике су рачвасте. Цвеће је утврђено на рапаве петељке и поређано је у гроздасте метлице. Чашне су лиске ланцесте, заострљене и имају пет перва. Круница је бела и три пут је краћа од чаше. Прашника има четири и ови су краћи од чаше. Стубића су краћи од плодника. Семе је квржичаве. ☉ Расте по сушним странама на Горици, Винику близу Матејеваца etc. Цвета у Јулу и Августу.

Alsine Wahl.

И у чаши и у круници има по пет лисака. Прашника има 10 или мање, и они су утврђени на пот-

плодном колуту. Стубића су три. Чаура се распада на три капка, и у њој има обично много сејака. Семке су бубрежасте, са стране нешто спљоштене и немају плаштак.

Анализа специја

1.	Годишње или двогодишње биљке	2.
	Дуговечне биљке	3.
3.	Цвеће је у громе збиљено	<i>A. glomerata.</i>
	Цвеће је поређано у метлице	<i>A. tenuifolia.</i>
3.	Чашине лиске имају само један нерв са белом	
	пругом по среди	<i>A. setacea.</i>
	Чашине лиске имају по три нерва	<i>A. verna.</i>

* Корен је дуговечан.

A. setacea Thuil. Сиваста, при дну стврђнута и граната биљка. Лишће је шиљасто, чекињасто, затубасто или зашиљасто и има по три нерва; по јаловим је гранама скупљено у гомпице. Цвеће је утврђено на кончасте петељке. Чаша је конична или ваљкаста, а лиске су јој јајасте или дугуљасто ланцетасте, зашиљасте и имају по један нерв. Круничине су лиске поврнуто јајасте или дугуљасте и дуже су од чаше. Чаура је ваљкаста и дужа је од чаше. Семке су рапаве. Ц. Расте по каменарима око Ниша. Цвета у Јуну.

A. verna L. Врло граната и обично глатка, ређе жлездичава и длакава биљка. Лишће је линеарно, круто има на дојњој страни три нерва и две бразде. Цвеће је сложено у коримбе, ретко је само један цвет на грани. Петељке су кончасте и дуже од чаше. У ове

су лиске ланцетасте, заострљене и имају по три нерва. Крупничине су лиске јајасте, затубасте и напрасно су сужене у кратак нокатац, а мало су дуже од чаше. Сетке су квржичаве. ♀. Расте по стенама свуд у околини Ниша: близу Хума, Каменице, Јелашнице, а и на Сувој Планини Цвета од Марта до Маја.

** Корен је једногодишњи.

A. glomerata M. В. Билка усправљених и гранатих стабљика. Лишће је при основи шире и ту има три нерва, а на врху је као шило истањено. Цвеће је збијено у коримбе и утврђено је на петељке 3 до 4 пута краће од чаше. Лиске су у ове као шило заострљене и имају бео, зеленом пругом на двоје раздељен нерв. Крупничине су лиске линеарно дугуљасте и краће су од чаше. Чаура је цилиндрична и трипут краћа од чаше. ☉ Расте по камењарима близу Сићева, близу Коновице и т. д. Цвета у Мају.

A. tenuifolia L. Глатка или жљездичаво длакава билка са рачвастим стабљикама и шиљастим, при дну раширеним лишћем. Цвеће је поређано у рачвасте грапате метлице и утврђено је на доста дуге петељке. Чашине су лиске ланцетасте и на врху зашиљасте. Крупничине су лиске јајасто дугуљасте и при дну сужене. Прашника има три до десет. Чаура је цилиндрично конична или јајаста и дужа је од чаше.

α viscosa Bois. дупке усправљена и жљездичава билка са ситнијим цвећем и обично са пет прашника. Расте по вршевицама близу Ман. св. Богородице. Цвета у Мају.

II Племe *Stellarineae* Fenzl.

Лишће је без залистака. Чаура има два пут толико зубаца или капака, колико има стубића.

I Група *Arenariae* Fenzl.

Стубићи стоје спрам чашних лисака и има их два до три. Чаура је јајаста или јајасто коњична, ређе ваљкаста.

Arenaria L.

Чаша је састављена као и круница од пет лисака. У ове су лиске целе или плитко усечене. Стубића су обично три (врло ретко 2 до 5) Прашичка има 10. Чаура се распада на шест капака или на три двозуба канка. Семке су без плаштка.

A. serpyllifolia L. Граната биљка, обрасла је ситним крутим маљем. Лишће јој је јајасто, зашиљасто и готово без дршке. Плодне су петељке усправљене. Чашнице су лиске длакаве, јајасто ланцетасте, зашиљасте, тропервне и дуже су од крунице. Чаура је надута, јајаста и дужа од чаше. ☉ Расте по баштама у Нишу и крај путова у околини Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

Stellaria L.

Чаша је петопера. Круничне су лиске на двоје расцепљене. Прашичка има десет, ретко само 5. Стубића има три. Чаура се распада на шест капака. Семке су без плаштка.

Анализа специја.

1.	Лишће је јајасто	<i>S. media</i> .
	Лишће је ланцетасто	2.

2. Круница је два пута дужа од чаше *S. Holostea*.
Круница је мало дужа од чаше *S. graminea*.

S. medla L. Стабљике су на све стране пружене и имају уздужну пругу од длака. Дојње је лишће јасто, зашиљасто и на дршке утврђено, горње је без дршке. Цвеће је у пазуху од лишћа усамљено и на дуге петељке утврђено. Чашине су лиске длакаве, дугуљасте, затубасте и готово без нерва. Круница је краћа од чаше. Прашника често има само пет. Чаура је дугуљаста и дужа од чаше. ☉ Расте по баштама у Нишу. Цвета од Марта до јесени.

S. Holostea L. Стабљике су на четири ћошка, усправљене и само су при основи полегле. Лишће је ланцетасто, заштрљено, по ободу и првима равано и без дршке је. Цвеће је сложено у рехаву метлицу, а насеђено је на дугачке петељке. Чашине су лиске ланцетасте, зашиљасте и по ободу су сушне. Чаура је округла и чашине је дужине. ☿ Расте по шумама у околини Ниша. Цвета у Априлу и Мају.

S. graminea L. Стабљике су на четири ћошка и пуштају жле. Лишће је дугуљасто ланцетасто, зашиљасто и нема дршку. Цвеће је поређано у рачвасте метлице и утврђено је на дугачке петељке. Цветни су приперци сушни и трепљави. Чашине су лиске ланцетасте, завршкасте и имају по три нерва. Круница је дужа од чаше. Чаура је дугуљаста и такође је дужа од чаше. ☿ Расте по влажним местима и по шумама око Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

Moehringia L.

У чаши има 4 до 5 лисака. У круници има такође 4 до 5 целих лисака. Прашника има 8 до 10. Стубића су обично 3, ретко 2. Чаура се распада обично на шест, ретко на 4 калка. Семке су глатке, сјајне и плају плаштак.

Анализа специја.

1. Липће је широко и има три нерва *M. trinervia*.
Липће је узано, кончато и без нерва 2.
2. Липће је обло; цвет је сложен од 5 делова
. *M. Poae*.
Липће је полуобло; цвет је од 4 дела
. *M. muscosa*.

***M. trinervia* L.** Кудравим маљем обрасла биљка. Стабљике су јој усправљене са рачвастим гранама. Липће је јајасто дугуљасто, зашиљасто, трепљаво, на дршку утврђено и има три нерва. Цвеће је утврђено на дугачке петељке и стоји у пазуху од липћа. И у круници и у чаши има по пет лисака. Чашине су лиске ланцестасте, зашиљасте и по средњем су нерву рапаве. Круничне су лиске изврнуто јајасте и краће су од чаше. Прашника има 10. Чаура је краћа од чаше. ☉ Расте по камењарима близу Ман. Св. Богородице и на Сувој Планини. Цвета у Мају и Јуну.

***M. muscosa* L.** Глатка биљка, са многим полеглим стабљикама. Липће је кончато, у пола обло, зашиљасто, глатко и без нерва. По два до пет цветова

стоје на врху грана. И у чаши и у круници има по четири лиске. Чашине су лиске ланцетасте, зашиљасте и имају по један нерв. Круница је дужа од чаше. Прашника има 8. Чаура се распада на 4 канка. ☞. Расте по стенама више Манастира Св. Богородице и на Сувој планини. Цвета од Маја до Августа.

М. Ponaе Fenzl. Разликује се од горње биљке, што јој је лишће сасвим обло и на врху затубасто; и што и у чаши и у круници има по пет делова. ☞. Расте по стенама на Сувој планини. Цвета у Мају.

Holosteum L.

Чаша је пето-пера. У круници има пет целих или зупчастих лисака. Прашника има 10, ређе 3 до 4. Стубића су 3. Чаура је цилиндрична и распада се на шест усуканих зубаца. Семке су квржичаве, с леђа штитасте, спреда су улокнуте и уздуж кобиличaste, а немају плаштак.

Н. umbellatum L. Сиваста, глатка или рехаво жљездицава биљка. Лишће је дугуљасто, дојње је у дршку сужено. Приперци су врло ситни, са свим су или само по ободу сушни. Чашине су лиске ланцетасте, ободом сушне. Круница је беличаста или ружена и дужа је од чаше; а при основи је нешто мало длакава. Прашника често нема више од три до четири. Цвеће је сложено на врху стабла у амбrelак. ☉ Расте по њивама свуд око Ниша, а цвета од Марта до Маја.

Друга група *Cerastieae* Fenzl.

Стубића има пет, (врло ретко 3—4), и ови стоје спрам чашиних лисака. Чаура се распада на 10 ређе на 8 зубаца.

Moenchia Ehrh.

У чаши има 4—5 лисака. У круници такође има 4—5 целих или усечених лисака. Прашњика има 4, 8 или 10. Стубића има 4—5. Чаура се распада на 8—10 усуканих зубаца. Семке су бубрежасте и без плаштка.

M. Mantica Bert. Сива бљка, лапцетасто ли-неарног лишћа. Стабљика је рачваста с мало цветова. Цветни су приперци сушни. Цветне су петељке дугачке, копчасте. И чаша је као и круница састављена од пет лисака. Чашине су лиске дугуљасто лапцетасте, са широким сушним ободом. Круничне су лиске беле усечене и два пут дуже од чаше. Чаура је округласта и краћа је од чаше. ☉ Расте крај друмова, нарочито идући Курвин-граду. Цвета у Мају.

Cerastium L.

Чаша и круница сложене су од пет лисака, ређе од четири лиске. Круничне су лиске дво-зубе, или су на двоје дубоко расцењене. Прашника има 10 или 8, ретко 4 до 5. Стубића има 5, ретко 3 до 4. Чаура је цилиндрична и распада се на два пут толико зубаца, колико има стубића. Семке су округласте, или бубрежасте и без плаштка.

Анализа специја.

1. Годишње биљке 2.
Дуговечне биљке 5.
2. Стубића има 3 до 4 *C. anomalum*.
Стубића има 5 3.
3. Жљездичаве и лепљиве биљке 4.
Длакаве нелепљиве биљке *C. brachypetalum*.
4. Петељке су дугачке као п чаша *C. viscosum*.
Петељке су два пут дуже од чаше
. *C. glutinosum*.
5. Дојње је лишће лопатичасто, руновита биљка
. *C. tomentosum*.
Лишће није лопатичасто 6.
6. Лишће је узано, линеарно . *C. grandiflorum*.
Лишће је дугуласто или јајасто *C. vulgatum*.

I Секција *Dichodon* Bertl. Стубића има 3 (у неким цветовима има 4 или 5.)

C. anomalum WK. Маљава и лепљива биљка, са усправљеним, гранатим стабљикама. Дојње је лишће готово лопатичасто, горње је линеарно. Петељке су разведене и дуже од чаше. Лиске су у ове ланцасто дугуласте и по ободу сушне. Круничине су су лиске дуже од чаше и до половине су расцепљене. Чаура је дужа од чаше. ☉ Расте покрај бара близу Мрамора и по подводним ливадама у Дражевицу. Цвета од Марта до Маја.

II Секција *Eucerastium*. Стубића има 5.

* Годишње биљке.

C. brachypetalum Desp. Сва је биљка обрасла дугачким, меканим и разведеним длакама. Дојње јој је лишће лопатичасто, горње је јајасто дугуљасто. Цвеће је у рехаву метлицу сложено и утврђено је на дугачке петељке, које су два до три пута дуже од суноврате чауре. Цветни су приперци зеласти. Чашине су лиске ланцетасте, ободом једва нешто сушне и на врху су дугим длакама обрасле. Круничине су лиске изврнуто јајасте, на врху су расцепљене и краће су од чаше, а нокатци су им длакави. Прашници су трепљави. Чаура је накрива и за трећину је дужа од чаше. ☉ Расте по њивама и камењарима: на Горици, Суводолу, Вањи и т. д. Цвета у Априлу и Мају.

C. viscosum L. Жљездичава и длакава биљка. Дојње јој је лишће јајасто лопатичасто и у дршку сужено, горње је дугуљасто. Цвеће је сложено у збивене метлице. Петељке су од дужице чаше и најзад су накривљене. Чашине су лиске ланцетасте, на врху су длакаве. Круничине су лиске за трећину расцепљене и исте су дужине као и чаша, а нокатци су им длакави. Прашници су глатки. ☉ Расте по њивама близу Вање; а цвета у Мају и Јуну.

C. glutinosum Fries. Цела је биљка жљездичава. Лишће јој је дугуљасто, дојње је у дршку сужено, Цвеће је наслагано у збивене метлице. Петељке су један пут, или два пут дуже од чаше, разведене су и искривљене. Горњи су цветни приперци са врло узаним сушним ободом, а на врху су глатки. Круничине су

лиске чашине дужице и на врху су двозубе, а покатци су им глатки. Чаура је за трећину или за половину дужа од чаше. ☉ Расте по њивама и виноградима, а цвета у Мају и Јуну.

**** Дуговечне биљке.**

C. vulgatum L. Обично је ова биљка обрасла дугачким длакама, ређе је са свим глатка. Стабљике су устајаће. Лишће је дугуљасто или јајасто, дојње је у дршку сужено. Цвеће је рехаво и утврђено је на петељке, које су врхом погнуте и два до три пута дуже од чаше. Горњи су приперци по ободу сушни. Чашине су лиске длакаве и само су на врху глатке, по ободу су сушне. Круничине су лиске исте дужице као и чаша, на врху су на двоје подељене, а при основи су обрасле једва приметним длакама. Прашници су глатки. Чаура је накрива и два пут је дужа од чаше. ☿ Расте крај путова око Ниша, на Винику, близу Јелашнице etc. Цвета од Марта до јесени.

C. tomentosum L. Велим руном обрасла биљка, расте у гомили. Дојње је лишће лопатичасто, горње је линеарно ланцетасто. Петељке су усправљене, само су са зрелим родом нешто мало на доле нагнуте. Цвеће је поређано у рехаве метлице. Приперци су као и чаша руновити и по ободу нешто сушни. Круничине су лиске за трећину расцепљене и скоро су два пут дуже од чаше, а са свим су глатке. Чаура је ваљкаста, дужа је од чаше, на врху је искривљена и распада се на зупце, ободом усукане. ☿ Расте по Сувој Планини, а цвета у Мају и Јуну.

C, grandiflorum WK. И ова биљка расте у гомилама, а обрасла је кратким белим, на пиже обрнутим длакама, или је по лишћу глатка. Стабљике су устајаће и доле су зглобовите. Лишће је круто, узано, линеарно, разведено или је на врху искривљено; по среди је због јаког нерва готово кобиличасто, а по ободу је готово усукано. Приперци су по ободу сушни, као и чашине лиске. Круничне су лиске клинасте, глатке, за трећину су расцепљене и два пут су дуже од чаше. Чаура је дугуљаста и дужа од чаше, а зупци су јој готово разведени. ♀. Расте по кршевима у Јелашници, Сићеву, Матејевцима, и на Сувој Планини, а цвета у Мају,

α *alpinum* Bois. Ситница и више глатка биљка; лишће јој је краће и ланцетасто. Расте на Сувој Планини, а цвета Маја и Јуна.

Трећа група *Malachieae* Fenzl.

Стубића има 5 и ови стоје на пзменце са чашиним лискама. Чаура је јајасто-пентагонална и распада се на пет расцепљених канака.

Malachium Fries.

Чапа је петопера. Круница је састављена од пет на двоје подељених лисака. Прашника има 10. Семке су округле, квржичаве.

M. aquaticum L. Глатка или кудравим маљем обрасла биљка. Стабљике су дугачке, баврљасте, и често се пењу уз друго биље. Лишће је срцасто, јајасто

заоштрљено, дојње је насађено на дршке. Цвеће је у пазуху од лишћа, а петељке су му по цветању пре самићене. Чашнице су лиске јајасте, затубасте и у зрелости израшћују. Круница је дужа од чаше. ♀. Расте по влажним местима око Мпљковца, Вање, Медушевца и т. д. Цвета од Јуна до јесени.

ПЛЕМЕ *Sperguleae* Gr. God.

Лишће има залиске. Чаура се распада на толико капака, колико у цвету има стубића.

Spargularia Pers.

Чаша је подељена на пет, ободом сушних режњева. У круници има пет лисака, и ове су утврђене на самој чаши. Прашника има 5 до 10 и они су утврђени на колуту, што стоји око плода. Стубића има 3 ређе 5.

S. rubra Wahl. Више или мање жлездичава и са свим полегла бљка. Лишће јој је ланцетасто, пљоснато. Цвеће је поређано у пазуху лишћа. Чашнице су лиске ланцетасте и по ободу сушне. Круница је црвена и дугачка је као и чаша, а лиске су јој изврнуто јајасте. Семке су на три ћошка, рапаве и по ободу су задебљале ⊙ или ♀. Расте крај путања близу Нишких циглана. Цвета у Мају.

Фам. *Lineae* DC.

Цвеће је правилно. И чаша и круница састављена је од четири или пет лисака. Прашника има 10, и то

пет плодних и пет јалових; они су напзменце поређани и при основи су у прстеп срасли. Плодник је подељен на 4—5 окаца и у сваком окцу има по два заметка. Плодници су слободни или срасли, а има 4 до 5. Чаура је подељена на 4 до 5 окаца, а свако је окце такође во не потпуно подељено на два одељка, у којима има по једна семка. Чаура се распада кроз преграде на четири до пет капака. Семке су праве, и обешене су у унутарњем ћошку окца. Ембрион је прав. Беланцета нема.

Linum L.

Цвеће је сложено од пет делова. У чаури има пет окаца.

Анализа специја.

1.	Годишње биљке	2.
	Дуговечне биљке	3.
2.	Лишће је наспрамно; цвеће је бело	
	L. catharticum.	
	Лишће је расуто, цвеће је жуто	2 bis
2 bis	Цветне су лиске спојене	L. nodiflorum.
	Цветне су лиске слободне L. corymbulosum.	
3.	Цвеће је жуто	4.
	Цвеће није жуто	5.
4.	Дојње је лишће лопатичасто, цвеће је готово у главнице скупљено	L. capitatum.
	Дојње је лишће пзврнуто јајасто или ланцетасто, цвеће је у метлицы	L. flavum
5.	Стабљике су са лишћем рутаве L. hirsutum.	
	Стабљике су са лишћем глатке	6.

6. Круница је ружаста, стабљике су при дну затврдле и полегле . . . *L. tenuifolium*.
Круница је плава, стабљике су зељасте . . . 7.
7. Стубић је подељен на 5 грапа *S. hologynum*.
Стубића има 5 8.
8. Липће има 3—7 перва . . . *L. nervosum*.
Липће нема толико нерва 9.
9. Петељке су са родом усправљене *S. perenne*.
Петељке су са родом на страну наведене
. *L. Austriacum*.

I Секција *Cathartolium* Gris. Круничне су лиске слободне и беле. Сво је липће наспрамно а без залпстака. Чашине су лиске по ободу жљездичаве. Жиг је главачаст.

L. catharticum L. Глатка биљка са танком и малом стабљиком. Цвеће је поређано у коримб са капиларним петељкама. Дојње је липће изврнуто јајасто, остало је ланцетасто. Чашине су лиске елиптичне, заострљене и у пола су краће од крунице. Чаура је исте дужине као и чаша. ☉ Расте по брдима око Ниша: по Селичевици, впаће Бање, на Сувој Планини и т д. Цвета у Јуну.

II Секција *Linastrum* Planch. Круничне су лиске слободне и жуте. Сво је липће расуто, дојње је кашто наспрамно. Чашине су лиске по ободу жљездичаве.

L. corymbulosum Reich. Стабљике су танке. Липће је линеарно ланцетасто и по ободу рапаво. Цвеће

је поређано у рехаве метлице. Дојње су цветне петељке равне с чашом, или су нешто мало дуже. Чашине су лиске ланцетасте, заоштрљене и за трећину су краће од крунице. Чаура је два пут краћа од чаше. ☉ Расте по брду Чамурлијском и близу манастира Св. Тројице.

III Секција *Syllinum Gris*. Цветне су лиске нокатцима спојене; боје су жуте или беле. Листе је по стаблу расуто.

* Годишње биљке.

L. nodiflorum L. Глатка биљка њошкстих стабљика. Листе је ланцетасто лопатичасто, по ободу је рапаво и има 3 до 5 перва. Цвеће је утврђено на врло кратке петељке и на врху је стабла у рехав грозд поређано. Чашине су кришке линеарне и без жлездица. Круница је жута и два пут је дужа од чаше. Чаура је јајаста, зашиљаста много је краћа од чаше. ☉ Расте по випоградима у Матејевцима, где ју је нашао 1881 год. г. професор Панчић.

** Дуговечне биљке.

L. flavum L. Готово глатка биљка, са зељастим, усправљеним, на врху њошкстим стабљикама. Дојње је листе изврнуто јајасто и ланцетасто и има по три перва; горње је ланцетасто и зашиљасто, а све је подбочено двема жлездама. Цвеће је скупљено у збијене метлице, са рачвастим, готово једнаким петељкама. Чашине су лиске ланцетасте са широком основом, по ободу су зупчасте и жлездицаве, а три пут су краће од крунице. У ове

су лиске дугуласте и нешто зашиљасте. Чаура је један пут и по краћа од чаше. ♀. Расте по виноградима у Сићеву, Јелашници и т. д. Цвета у Јуну.

L capitatum Kit. Глатка биљка са зељастим*) и на врху њошкастим стабљикама. Дојње је лишће круније, дугуласто лопатичасто, тро-нервно и скупљено је у розету; по стаблу је лишће линеарно ланцетасто и заострљено. Цветова има мало и они су готово скупљени у главице. Цветне су лиске линеарно ланцетасте и заострљене; по ободу су рескасте и жлездичаве, а три пут су краће од крунице. Круничине су лиске извртнуто јајасте и затубасте. Жигови су линеарни. ♀. Расте на Сувој Планини, а цвета у Јуну.

IV. Секција *Eulinum* Gris. Круничине су лиске слободне, плаве или ружасте. Жлездица око лишћа нема. Лишће је расуто.

L. hirsutum L. Стабљике су зељасте и кушљаве. Лишће је ланцетасто линеарно и длакаво, ређе је глатко. Цвеће је поређано у метлице и утврђено је на кратке петељке. Чашине су лиске јајасто ланцетасте зашиљасте, кушљаве и по ободу жлездичаве. Круница је плава, при дну белигаста и много је дужа од чаше. Жигови су сопасти. Чаура је краћа од чаше. ♀. Расте по Горици, Сићеву и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

L nervosum W. K. Глатка или при дну длакава биљка. Стабљика је на врху граната. Лишће је

*) Стабљика је при дну стврђута у наше биљке са Суве планине. Вала боље испитати да не буде што год друго.

дугуласто ланцетасто, круто, заштрљено, при дну је закружено и има 3 до 7 нерва; доље је ситније. Чашине су кришке ланцетасте и шиљасте и готово су два пут дуже од чауре, која ја насађена на дугу петељку. ♀. Расте по Горици и близу Манастира св. Тројице. Цвета у Јуну,

L. tenuifolium L. Стабљике су глатке, при основи су затврдле и полегле, а по том су усправљене и круте. Лишће је збивено, линеарно, шиљасто, по ободу рапаво и готово усукано, а по средини има један испав нерв. Цвеће је насађено на дугачке петељке. Чашине су лиске елиптично шиљасте; по ободу су жљездичаве и имају по један нерв. Круница је бледо ружаста и три пут је дужа од чаше. Чаура је мало што краћа од чаше. Жигови су главичасти. ♀. Расте по сунним ливадама и по виноградима: Горици, Вишику и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

L. hologynum Reich. Стабљике су при дну полегле и глатке. Лишће је ланцетасто, зашиљасто и има један нерв. Цвеће је утврђено на дугачке петељке и нема га много. Чашине су лиске ланцетасте и на врху заштрљене, по ободу су сунше и имају само на врху ситне трепље. Цветне су лиске плаве и дуже су од чаше. Стубић је на врху подељен на пет кракова. Чаура је готово исте дужине као и чаша. ♀. Расте по Бањском брду и по Селичевици. Цвета у Јуну и Јулу,

L. Austriacum L. Стабљике су глатке и усправљене. Лишће је линеарно и зашиљасто. Цвеће је утврђено на дугачке петељке, које се у зрелости на страну навију и у лук савију. Чашине су лиске јајасте. по

ободу су без жлезда и при основи имају готово пет нерва. Круница је плава и дужа је од чаше. ♀. Расте између винограда по Горици, Габровачком брду, Суводолу и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

L. repenne L. Стабљике су усправљене и глатке. Лишће је при дну стабла кратко, дугуљасто ланцетасто и затубасто; на врху је стабла линеарно и зашиљасто, и све је уз стабло усправљено. Цветне су петељке и у зрелости усправљене. Чашнице су лиске дугуљасте, по ободу су сушне и имају при основи три до пет нерва. Круница је плава и дужа је од чаше. Жигови су дугуљасто главичасти. Чаура је јајаста и дужа је од чаше. ♀. Расте крај путова и по виноградима на Горици, у Бањи, Сићеву и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

Фам. *Tiliaceae* Juss.

Цвеће је правилно. Чаша је састављена од пет лисака, које у пунољку једна уз другу стоје и само се ободом дирају. У круници има такође пет лисака и ове су црнесто поређане. Прашњика има много, и ови су слободни, или су при дну срасли у пет до шест снопића. Прашнице су двооке. Плодник је слободан и подељен је на више окаца, у којима има по један или више правих земака. Плаценте су централне. Плод је сув, подељен је на више окаца, или је пометањен једноок, а никад не пуца. Ембрион је прав и умотан је у меснато беланце.

Tilia L.

Чапа је састављена од пет лисака, које брзо опадају. Круница је петопера, без израштаја или има изнутра крунолике израштаје (стаминоде). Прашњика има много и обично су срасли у пет снопића. Плодник је подељен на пет окаца и у сваком окцу има по два заметка. Стубић је једноставан са пет звучастих жигава. Плод се у зрелости не распада и пометањем има само једно окце са две семке. — Липа. —

Анализа специја.

1. У круници има листоликх израштаја *T. argentea*.
У круници нема израштаја 2.
2. Цветни су пупољци маљави; лишће је оздо маљаво *T. platyphylla*.
Цветни су пупољци глатки; лишће је оздо само између нерва длакаво *T. microphylla*.

T. argentea Desf. Пупољци су маљави. Лишће је при дну срцасто, у обиму је јајасто округласто и нешто косо, на врху је заштрљено; одоздо је од звездастих длака бело. Круница има круновидне израштаје. Чаура је кожаста, јајста или округласта и без видних уздужних гредица. Високо дрво расте по Горици, Габровцу и т. д. Цвета у Јуну.

T. platyphylla Scop. Пупољци су длакави. Лишће је при дну косе и кашто срцасто, у обиму је округласто, на врху је заштрљено; оздо је обрасло меким длакама и исте је боје као и озго. У круници нема

израштаја. Чаура је дрвена, на врху је раширена као кљушчица или као чалма. †. Расте по шумама око Ниша. Цвета у Јуну.

T. microphylla Vent. Цупољци су цветни глатки. Лишће је округласто, при дну је неправилно срцасто, на врху је заштрљено, оздо је сивасто и ту је између нерва длакаво, а на другим местима је глатко. Чаура је крта, јајасто округласта и без видних уздужних нерва. † Расте по каменарима око Јелашице. Цвета Јула.

Фам. *Malvaceae* Brown.

Цвеће је правилно. Чаша је подељена на пет лисака, а лиске јој у цупољку стоје једна до друге и само се ивицама дијају. Круница је петопера а лиске су јој црепасто поређане. Прашници су у цв срасли и обично их има врло много, са једиоким прашницама, које се по преко отварају. Плодник је подељен на више окаца, а у сваком окцу има по један или више у лук савијених, или пресамићених заметака. Стубић је на врху подељен на више кракова. Плод је сложен од карпедија, које су поређане око стожерка у пршљен или су наслагале у главицу; или је састављен од многооке чауре, која се кроз окца распада. Ембрион је прав или искривљен. Беланцета нема или га има врло мало. Котиледони су листаст, згужвани.

Анализа родова.

1. Плод је чаура, подељена на 5 окаца *Hibiscus*.
Плод је састављен од више карпедија . . . 2.

2. Карпедије су поређане у главицу и отварају се капцима *Kitaibelia*.
Карпедије су у пршљен поређане 3.
3. Приперци су испод чаше слободни и има их три *Malva*.
Приперци су испод чаше више или мање срасли (у спољњу чашу) 4.
4. Спољња је чаша подељена на три режња *Lavatera*.
Спољња је чаша подељена на 6 до 9 режњева *Althaea*.

Прво племе *Malveae* Bth. et Hook.

Сви прашници имају прашнице. Стубић је подељен на толико грана колико има карпедија. Ове у зрелости отпадају од стожерка.

Kitaibelia Willd.

Приперци су испод чаше при основи срасли и има их шест до девет. Чаша је подељена на пет крижака. Стубићеве су гране кончасте и изнутра уз дуж носе жигове. Карпедије су око округле ложе у неправилну главицу поређане и на леђима се отварају капцима.

K. vitifolia Willd. Стабљике су усправљене, длакаве, високе и гранате. Листе је при основи срцасто, у обиму је кошкасто и подељено је на пет до седам заострљених крижака; по ободу је два пут зупчасто. По један или по два цвета стоје у пазуху од лишћа. Приперци (спољна чаша) су дужи од чаше. Круница је

чашине дужине и бела је. Ч. Расте по шумама испод Мосора близу Д. Студене. Цвета у Јулу.

Malva L.

Приперци су испод чаше слободни и има их три, ређе само два. Чаша је подељена на пет крижака. Стубићеве су гране кончасте и изнутра носе жигове. Карпедије су око стожерка у пршљен поређане и не пуцају.

Анализа специја.

1. Цвеће је у назуху лишћа усамљено *M. moschata*.
Више цветова стоје у назуху лишћа . . . 2.
2. Цвеће је ситно, бело . . . *M. rotundifolia*.
Цвеће је крушно, ружасто . . . *M. sylvestris*.

* Више је цветова наслагано у назуху лишћа.

M. sylvestris L. Више или мање длакава биљка са усправљеним или устајајим стабљикама. Лишће је срцасто, округласто и подељено је на пет до седам затубастих режњева. Петељке су и по цветању усправљене. Чашини су приперци дугуљасти. Чашини су режњеви троугални и по цветању нешто израшћују. Круница је велика и три до четири пута дужа је од чаше; лиске су јој дубоке усечене, а нокатци су јој длакави. Карпедије су наге, мрежасте, са оштрим и целим ободима. Цвеће је ружасто са затворенијим цртама. ☉ Расте по баштама, крај путова и т. д. Цвета у Јуну.

M. rotundifolia L. Обрасла је ситним, често у прамењке скупљеним длакама. Бочне су стабљике по земљи прострте. Лишће је срцасто, округласто и поде-

љено је на слабо видне делове, а по ободу је ровашено. Петељке су са зрелим плодом у лук савијене. Чашини су примерци линеарни, зашиљасте; а режњеви су јој троугални, зашиљасте и усправљени. Круничине су лиске плитко усечене и два нут су дуже од чаше. Карпедије су длакаве, немају бора, а ободи су им оштри и цели. ☉ Цвеће је бело са ружастим цртама. Расте крај путова близу Курвин града, по бедемима Нишког града, на Сувој Планини и т. д. Цвета од Априла до Јуна.

** По један је цвет у назуху лишћа.

M. moschata L. Стабљике су усправљене, глатке или длакаве. Лишће је утврђено на дршке и исечено је на кришке. Петељке су усправљене. Чашини су примерци линеарни и на оба су краја сужени. Чашини су режњеви широки, троугални, мрежасте и усправљени. Круничине су лиске ружасте, изврнуто срцасте са широким нокатцем. Карпедије су длакаве, немају бора и у зрелости поцрне. ☿ Расте на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

Lavatera L.

Примерци су испод чаше срасли у омотач, који је подељен на три режња. Чапа је подељена на пет режњева. Стубићеве су гране коначасте и носе жигове на унутарњој страни. Карпедије су поређане у пршљен и не пуцају.

L. Thuringiaca L. Зељаста биљка, обрасла је положеним кушљавим длакама. Дојње је лишће ћошкасто, петодело; горње је подељено на три неједнака дела: средњи је део дужи од бочних. По један цвет стоји у

пазуху лишћа и насађен је на петељку краћу од листа. Режњевци су у чашиног омотача троугални и на врху бацкави. Чашици су режњевци троугални. Круничне су лиске ружасте, на двоје су расечене и три пут су дуже од чаше. Карпедије су наге и с неприметним борама; а по леђима су и по ободима затубасте. Стожерак је сљоштен. ♀. Расте по виноградима око Ниша. Цвета у Јуну.

Althaea L.

Приперици су испод чаше срасли у омотач, који је подељен на 6 до 9 режњева. Чаша је подељена на пет режњева. Гране су у стубића копчасте и носе жигове на унутарњој страни. Карпедије су поређане око стожерка и не пуцају.

Анализа специја

1. Годишња ситна биљка *A. hirsuta*.
Дуговечне или двогодишње, крупне биљке 2.
2. Цветне су петељке дуже од лишћа
. *A. cannabina*.
Цветне су петељке краће од листа 3.
3. Цвеће је на врху стабла поређано у грозд;
лишће је округласто *A. pallida*.
Цвеће није поређано у грозд; лишће је ја-
јасто *A. officinalis*.

* Годишње биљке.

A. hirsuta L. Цела је биљка обрасла дугачким, разведеним длакама. Дојње је лишће бубрежасто, окру-

гласто, ровашено и подељено на слабо видне делове; горње је пртасто исечено на три до пет режњева. По један цвет стоји у пазуху лишћа на петељци дужи од листа. Омотачеви су режњеви линеарно ланцетасти и краћи су од чаше. Чашини су режњеви ланцетасти и усправљени. Круничине су лиске извртнуто јајасте, на врху су праве и много су дуже од чаше. Карпедије су наге, јако набране, а ободи су им затубасти. ☉ Расте по Чамурлијском брду, по Винику и т. д. Цвета од Априла до јесени.

**** Дуговечне биљке.**

A. officinalis L. Стабљика је усправљена и висока. Лишће је с обе стране обрасло белим меким длакама, у облику је срцасто јајасто, а по ободу је неједнако зупчасто. Један или више цветова стоје у пазуху лишћа на врло кратким петељкама. Омотач је подељен на 7 до 10 линеарно ланцетастих руновитих режњева. Чашини су режњеви троугални. Круничине су лиске клинасте, на врху праве и два пут су дуже од чаше. Карпедије су рехаве, руновите и по ободу затубасте. ☉ Расте по подводним ливадама око Ниша. Цвета од Јуна до јесени.

A. cannabina L. Стабљика је висока и усправљена. Лишће је зелено и обрасло је звездастим длакама; дојње је пртасто подељено, горње је исечено на три кришке, и све је крушно рескасто. По једна до две петељке стоје у пазуху лишћа и свака има по један до два цвета; петељке су два пут дуже од ли-

шћа. Омотач је подељен на 7 до 8 ланцетастих режњева, који су краћи од чаше. Ова је подељена на дугуласте, заострљене режњеве. Круница је два до три пута дужа од чаше, а лиске су јој клинасте. Карпедије су наге, по леђима су рапаве и готово браздовите. †. Расте по ливадама и по шанчевима на Горици, Виняку и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

A. pallida W. K. Стабло је дебело, длакаво. Лишће је зелено, срцасто округласто са пет слабо видних делова и обрасло је кушљавим длакама. Цвете је утврђено на кратке петељке и поређано је на врху стабла у рехав грозд. Омотач је готово раван чаши. У ове су режњеви троугално ланцетаст и завршкасти. Круница је велика, бледо ружаста, а лиске су јој на двоје расечене. Карпедије су по леђима ранаве и пажљевљене, а по ободу су у криноца раширене. †. Расте по ливадама око Ниша, а цвета у Јуну и Јулу.

II Племе *Hibisceae* Bth et Hook.

Карпедије су срасле у чауру, која се распада кроз окца. Прашнички је стуб на врху право пресечен или је подељен на пет зубаца; а споља носи прашнице.

Hibiscus L.

Приперака испод чаше има много. Чаша је подељена на пет режњева. Стубићеве су гране на врху главчасте и има их свега пет. Плодник је подељен на пет окаца; а у сваком окцу има по три или више семака. Чаура је опнаста или кожаста.

Н. Trionum L. Длакава биљка. Дојње јој је лишће недељено, остало је на три или више крижака исечено. Примерци су многобројни, чекињаст и острикави. Чаша је опнаста, првима ишарана и подељена је на троугалне режњеве. Круница је два пут дужа од чаше, а лиске су јој жуте и при дну имају црвену иegu. ☉ Расте по усевима, а цвета у Јулу.

Фам. Geraniaceae.

Цвеће је правилно или неправилно. Чаша је петопера, са црепасто поређаним лискама. Круница је такође петопера, а лиске су јој изменане са жљездицама и такође црепасто поређане. Прашници су у пев срасли и има их пет до петнаест, а сви су плодни или су напзменце јалови. Плодник је петокп и често је завршен кљуном, који је постао од здуженог стожерка и из сраслих стубића; ређе је да је плодник без кљуна. У окцима има по два заметка, ређе само по један. Карпедије се у зрелости одвајају од стожерка. Семке су обешене. Беланцета нема или је беланцо танко и меснато. Ембрион је искривљен.

Анализа специја

Сви десет прашника носе прашнице, карпедије се откидају од стожерка одоздо на више
 Geranium.
 Само пет прашника носе прашнице, остали су јалови; карпедије се одвајају од стожерка одозго на ниже Erodium.

Geranium L.

Цвеће је правилно. Чашине су лиске једнаке. Жлездлаца има пет и ове стоје наизменице са круничним лискама. Сви су прашници плодни и има их 10. Чаурни су канци на врху заокружени. Ос је на унутарњој страни гладак и усукан је.

Анализа специја

1. Круница је црно љубичаста . . . *G. phaeum*.
Круница није црно љубичаста 2.
2. Годишње биљке 3.
Дуговечне биљке 10.
3. Цветне су лиске лопатичасте са дугим но-
катцем *G. rotundifolium*.
Цветне су лиске изврнуто јајасте или из-
врнуто срцасте 4.
4. Цветне су лиске изврнуто срцасте или ра-
сечене 5.
Цветне су лиске изврнуто јајасте 9.
5. Круница је мало што дужа од чаше 6.
Круница је дужа од чаше *G. molle*.
6. Лишће је неправилно и подељено на пет не-
једнаких режњева, са једним режњем дужим,
ахеније су набране *G. divaricatum*.
Лишће је правилно 7.
7. Лишће је исецкано на ситне кришке 8.
Лишће је исечено на крупне режњеве
. *G. pusillum*.
8. Петељке су краће од лишћа *G. dissectum*.
Петељке су дуже од лишћа *G. columbinum*.

9. Лишће је у обиму троугално *G. Robertianum*.
 Лишће је у обиму округло . . . *G. lucidum*.
10. Коренове су жиле вретенасто задебљале . . .
 G. asphodeloides.
 Коренове жиле нису задебљале 11.
11. Круничини су покотци дугачки
 G. macrorhizum.
 Круничини су покотци кратки 12.
12. Круничине су лиске на врху расечене а
 покотац им је трепљав, корен је вретенаст .
 G. Pyrenaicum.
 Круничине су лиске на врху право пресе-
 чене, корен је жиличав . . . *G. sanguineum*.

А. Маловечне (једно годишње) биљке.

I Секција *Robertianum* Vois. Круничине су лиске
 здуљене у дугачак покотац, који је по ободу гладак.
 Чаша је ђошката и пирамидална. Капци су у чауре
 набрани. Семке су глатке.

G. Robertianum L. Маљава биљка са усправ-
 љеном, рачвастом стабљиком. Лишће је у обиму тро-
 угално и подељено је на три до пет троделих и пер-
 расто исечених крижака, које су насађене на дршчице.
 Цветне су петелке доста дугачке и подељене су на
 две жлездичаве, разведене петељчице. Чашине су лиске
 усправљене и завршене су осом. Круничине су лиске
 црвене и два цут су дуже од чаше, а њихов је по-
 катац исте дужине као и њихов окрајак. Капци су

раздалеко набрани и раскидају се од оса, али остају на њему обешени о два снопића длака. Семке су ишаране ситним тачкама. ☉ Расте у јапади и по камењарима у Јелашници, Каменици и т. д. Цвета од Јуна до јесени.

α rugricum. Цвеће је ситније. Чаурини су капци са врло примакнутим борама. Расте по камењарима, у Сићеву, Јелашници, испод Суве Планине и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

G. lucidum L. Глатка баљка са усправљеном стабљиком. Листће је у обиму округло и исечено је на пет до седам клинастих и по ободу рованих крижака. Цветне су петељке кратке и подељене су на две петељчице, које су у зрелости на ниже у лук савијене. Чашине су лиске ланцетасте, зашиљасте, глатке и попреко набране. Круница је један пут и по дужа од чаше, а окрајак јој је краћи од ноката. Капци су на врху нешто мањави, у зрелости се одвајају од оса и са свим отпадају. Семке су глатке. ☉ Расте по камењарима око Нјаша. Цвета Јуна и Јула.

II Секција *Colubinum* Koch. Круничине су лиске сужене у врло кратак нокатац.

* Капци су у чаура глатки (без бора.)

G. pusillum L. Маљава а у горњем крају и жлездичава биљка, са стабљикама полеглим по земљи. Листће је округло и подељено је на пет до седам клинастих, засечених режњева. Петељке су кратке и у зрелости

су на ниже оборене. Чашине су лиске дугуљасте, зашиљасте и на врху бацкаве. Круничине су лиске дугуљасте и на врху срцасте; боје су бледо љубичасте и готово су исте дужине као и чаша. Прашници су при дну трењави. Капци су обрасли кратким, полеглим длакама. Семке су глатке. ☉ Расте по бантама и крај путова. Цвета од Јуна до јесени.

G. rutundifolium L. Маљава и жљездичава биљка ниских, усправљених и рачвастих стабљика. Лишће је бубрежасто и до дна је исечено на седам зупчаних режњева. Цветне су петељке кратке и у зрелости су на ниже савијене. Чашине су лиске длакаве и завршене су кратким осом. Круница је црвена и мало је дужа од чаше, а лиске су јој дугуљасто клинасте и на врху су целе. Капци су маљави. ☉ Расте по њивама и камењарима око Нипа. Цвета у Јуну и Августа.

G. columbinum L. Ова је биљка обрасла кратким, полеглим длакама. Стабљике су само при дну или са свим полегле и врло су гранате. Лишће је округло и подељено је на пет до седам режњева, који су такође на ситне кришке исечени. Цветне су петељке врло дугачке и у зрелости су на страну савијене. Чашине су лиске широке, јајасте, длакаве и завршене су дугим осом. Круница је црвена и исте је дужине као и чаша а лиске су јој изврнуто срцасте и при основи су трењаве. Капци су по леђима кобиличасти и готово наги. ☉ Расте по шумама и по ливадама, а цвета од Јула до јесени.

G. dissectum L. Стабљика је усправљена, граната и обрасла је длакама на ниже управљеним. Лишће је округло и подељено је на пет до седам режњева, који су такође на узане кришке исечени. Петељке су кратке, кашто жлездичаве а у зрелости су на ниже савијене. Чашине су лиске длакаве и завршене су осом. Круница је ружаста, а лиске су јој изврнуто срцасте и при основи су трепљаве. Капци су длакави и на дну имају бацкав израштај. ☉ Расте по њивама и ливадама око Ниша, а цвета од Јула до јесени.

** Капци су по преко набрани. Семке су глатке или су од ситних тачкица рапаве.

G. divaricatum Ehrh. Стабло је здуљено и рачвасто је, а обрасло је кратким, разведеним длакама и нешто је жлездичаво. Лишће је обрасло положеним чекињама и подељено је на пет пеједваких, раскречених, ромбоидалних, крушно зуччастих режњева; горње је лишће само на три режња подељено. Петељке су кратке и на ниже су савијене. Чашине су лиске по првима чекињаве и завршене су осом. Круница је ружаста за затворенијим пртама и дугачка је као и чаша, а лиске су јој изврнуто срцасте и глатке. Прашници су при дну длакави. Капци су такође длакави. Семке су глатке. ☉ Расте на Селичевци близу Лазаровог села и према Сићеву. Цвета у Јуну и Јулу.

G. molle L. Стабљике су усправљене или су полегле, а обрасле су као и сва биљка меканим длакама. Лишће је округло и прстасто је подељено на 7 до 9 клинастих, затубастих и зупчастих крижака. Цветне су петељке кратке и у зрелости су пресахићене. Чашнице су лиске јајасте и завршене су кратком бацком. Круница је црвена са изврнуто срцастим лискама, које су при дну трепљаве и дуже од чаше. Прашници су глатки. Капци су мрежасто наборити и наги. Семке су глатке. ☉ Расте крај путова и по ливадама око Ниша. Цвета од Маја у Августа.

α macropetalum Bois. Сви су делови биљке крупнији, нарочито круница, која је два пут или скоро три пут дужа од чаше. Ова суврст јако личи на *Gegapium Pungenaisum*. Расте по свима камењарима и по шумама око Ниша. Цвета кад и горња биљка.

** Дуговечне биљке.

III Секција *Macrorrhizum*. Корен је дебео, вертикалан и љускама је обрасто, а пушта вретенасте жиле. Круница је сужена у дугачке, глатке нокатце. Прашници су на доле савијени. Капци су набрани. Семке су ишаране врло ситним тачкицама.

G. macrorrhizum L. Ова је биљка маљава, стабло је на врху гранато, а испод грана је голо. Лишће је округло и прстасто је исечено на 5 до 7 зупчастих режњева. Плодне су петељке усправљене. Чашнице су лиске јајасте, квржичаве, имају по 3 перва и завршене су осом. Круница је као крв црвена а

лиске су јој лопатичасте и разведене. Прашници су два пут и по дужи од чаше. Капци су наги и по преко су набрани. ♀. Расте по камењарима, у Сићеву, на Сувој Планини и т. д. Цвета од Априла до Јуна.

IV Секција *Batrachium* Koch. Ризом је кос и на врху пресечен, а жиле су му дугачке. Круничине су лиске насађене на кратке нокатце, који су при дну као и прашници зупчasti.

* Капци су са свим без бора.

G. sanguineum L. Билка је обрасла разведеним длакама. Стабло је подељено на више рачвастих и разведених грана. Лишће је бубрежасто, подељено је на седам режњева и на дршке је насађено; режњеви су такође исечени на 3 до 5 узаних, линеарних крижака. Цветне су петељке дугачке и имају обично по један цвет, а у зрелости су на ниже савијене. Круница је као крв црвена, а лиске су јој извртнуто јајасте, на врху су праве и дуже су од чаше. У ове су лиске осом завршене. Капци су на врху длакави. ♀. Расте по шумама око Ниша, на Вишнику, Габровачком брду и т. д. Цвета од Јуна до јесени.

G. asphodeloides Willd. Ризом је кратак са задебљалим жилама. Стабљике су устајаће или су полегле и обично су гранате и лиснате. Лишће је округло дојње је подељено на 7 до 9, горње на 3 до 5 делова, који су клинасти и на три кришке исечени. Цветне су петељке на ниже савијене. Чашине су лиске ланцетасте,

завршене су осом и имају по пет нерва. Круница је бледо љубичаста са изврнуто јајастим лискама, које су два пут дуже од чаше. Капци су маљави. ♀. Расте по жбуњу крај потока на Селичевици. Цвета у Мају и Јуну.

** Капци имају боје илив кресте.

G. phaeum L. Стабло је доле длакаво, горе је жљездичаво, усправљено је и лиснато је. Лишће је прстасто исечено на 7 раскречених дугуљастих и исечених режљева. Цветне петељке стоје сиром лишћа и пре цветања су сунуврате, а имају по 1 до 2 цвета. Чашине су лиске дугуљасто линеарне, трепљаве и завршене су кратком бацком. Круница је црно љубичаста, а лиске су јој изврнуто јајасте, закружене, ровашене и два пут су дуже од разведене чаше. Капци су обрасли кратким длакама. ♀. Расте по шумама око Манастира Св. Тројице, близу Хума, близу Спљева и под Сувом Планином. Цвета у Мају и Јуну.

V Секција *Batrachioides* Koch. Корен је вретенаст, на врху је жиличав и право слази у земљу. Крунични су нокатци кратки. Капци су без бора.

G. rugosaicum L. Биљка је ова обрасла меким маљем, а на врху је жљездичава. Лишће јој је бубрежасто и исечено је на 7 до 9 ровашених делова, горње је ситније и исечено је на пет или мање режљева. Цветне петељке стоје у пазуху лишћа и у зрелости су на илже савијене. Чашине су лиске дугуљасте, обрасле су кратким длакама и завршене су

осом. Круница је црвена и готово је два пут дужа од чаше; а лиске су јој пзврнуто срцасте и при дну су трепљаве. Капци су маљави, а кашто су и сасвим глатки. ♀ Расте по шумама у јапади, а цвета од Јуна до јесени.

NB. По Селичевизи расте нека фела *Geranium*-а са крупним љубичастим цвећем. По свој прилици *Geranium sylvaticum* L. Ова је биљка случајем пропала у колекцији биља из околине Ниша.

Erodium LHer.

Цвеће је правилно или је неправилно, у колико су круничине лиске неједнаке. У круници има пет жљездица, које су поређане између круничиних лисака, Прашника има 10, и то: пет са прашницама, а пет јалових. Чаурини се капци не одвајају. Осје је изнутра длакаво и у зрелости је у спиралу усукано.

Анализа специја.

1. Режњеви лишћа слазе низ дршку *G. cicutarium*.
 Режњеви лишћа не слазе низ дршку 2.
2. Сва је биљка лепљива. Јампце на плоду немају око себе бора *G. Tholium*.
 Сва је биљка длакава, само је на врху кашто лепљива. Јамице су на плоду унаоколо на-
 бране *G. cicutarium*.

E. cicutarium L. У почетку је готово без стабљике, а најазад стабљика израсте. Сва је биљка више или мање обрасла белим длакама, а на врху је жлездичава. Лишће је у обиму дугуљасто и нерасто је исечено на 7 до 11, јајастих, дубоко зупчаних и низ дршку не слазећих режњева. Залисци су ланцетаст и зашиљаст. Чашине су лиске завршене кратком бацком. Круница је црвена и нешто је дужа од чаше, а лиске су јој извртнуто јајасте и неједнаке. Прашници су глатки, ланцетаст и немају зупце. Јамице су на плоду унаоколо набрате. Ос је пет до 6 пута дужи од карпелија. ☉ Расте по бедемима градским, крај путова, на и на Сувој Планини.

E. ciconium L. Маљава и лепљива биљка дугачких, задебљаних и устајајих стабљика. Лишће је у обиму јајасто и исечено је као перо на режњеве, који низ дршку слазе и који су и сами нерасто исцкани. Петељке носе више цветова. Чашине су лиске жлездичаве и завршене су дугачким осом. Круница је црвена, а лиске су јој извртнуто јајасте и дугачке као и чаша. Прашници су при дну трешљави; плодни су заштрљени. Јамице на крајцима плода имају оздобразде. Ос је врло дугачак. ☉ Расте по бедемима Нишког града, а цвета у Априлу и Мају.

E. Tholeum Reut. Маљава и лепљива биљка. Стабљике су кратке и при основи полегле. Лишће је дугуљасто ланцетасто и нерасто је исечено на дугуљасте, затубасте и исцкане режњеве. Залисци су на три ношка и заштрљени. Цветне петељке имају више цве-

това. Чашине су лиске обрасле полеглим длакама и на врху су завршене дугом бацком. Круничине су лиске црвене, лако опадају и готово су од дужине чаше. Прашници су глатки. Јамице на капцима плода немају оздо боре. ☉ Расте по виноградима око Нина. Цвета у Априлу и Мају. Биљка нађена од г. проф. Панчића.

Фам. *Nyctaginaceae* DC.

Цвеће је правилно и хермафродитно. Чаша је пето-дела, са црепасто поређаним деловима. Круница је пето-пера и такође црепасто поређана. Прашници су многобројни и срасли су у три до пет снопића; а прашнице су им унутарње и покретне. Плодник је једноок, или је не потпуно подељен на 3 до 5 окаца, а састављен је од 3 до 5 карпелија. Заметака има обично много, и ови су устајаћи или хоризонтални и свакад пресамађени. Плод је чаура и распада се кроз преграду, или је бобица. Семеке пемају беланцета.

Nyctagium L.

Круничине су лиске при дну наге. Прашници су при дну срасли у три до пет снопића, ређе је да су у један снопић срасли. Потплодних жлездица нема. Дуговечно зеље или ситно шибље.

Анализа специја.

1. Длакаве биљке	2.
Глатке биљке	3.

2. Круница је три пут дужа од чаше *H. hirsutum*.
 Круница је један до два пута дужа од чаше,
 сва је биљка бела *H. Atomarium*.
3. Стабљике су на четири јако развијена ђошка 4.
 Стабљике нису на четири ђошка 5.
4. Ђошкови су на стабљци крилати
 H. tetrapterum.
 Ђошкови нису крилати . *H. quadrangulum*.
5. Цвеће је скоро без петељке и поређано је у
 рехав, класолик грозд *H. repens*.
 Цвеће није поређано у грозд 6.
6. Чаша је цела *H. perforatum*.
 Чаша је рескаста или ројтаста 7.
7. Лишће је ишарано прозрочним тачкама . . .
 H. umbellatum.
 Лишће је без прозрочних тачака 8.
8. Ројте су на чашиним лискама скоро од ве-
 личине пречника саме лиске . *H. Rochelii*.
 Ројте су на чашиним лискама краће од преч-
 ника чашине лиске *H. Richeri*.

I Tosniocarpia Bois. Чаура је са уздужним, паралелним гредицама.

H. hirsutum L. Цела је биљка обрасла меким, кушљавим длакама. Стабљика је обла. Лишће је јајасто дугуљасто, затубасто, оздо је сиво и избоцкано је ситним прозрочним тачкама, а у пазуху носи гранчице. Цвеће је поређано у узане метлице. Чашине су крпшке ланцетасто линеарне и по ободу имају кратке,

жлездицама завршене зупце. Круница је три пута дужа од чаше. ♀. Расте по шумама у Бањи, на Сувој Планини и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

H. repens L. Глатка биљка са много ситних, једноставних, и устајајивих стабљика, које су врло слабо обележене са две уздужне црте. Лишће је једноставно и готово кожасто; избоцкано је прозрочним тачкама и по ободу је често усукано. Цвеће је готово без петељке и поређано је у рехав класолик грозд. Приперци су линеарно дугуљаст и цели. Чаша је три до четири пута краћа од крунице и до испод половине је исечена на јајасте и затубасте кришке, које су без жлездица или их имају мало. У окцима им 25 до 30 заматака. Чаура је дугуљаста, зашиљаста и два и по пута је дужа од чаше. ♀. Расте на платоу Суве Планине, а цвета у Јуну и Јулу.

H. tetrapterum Fries. Глатка биљка са изданцима и стабљикама на четири крилата ђошка. Лишће је прозрочно, а по ободу има црне тачке; по стаблу је јајасто дугуљасто и затубасто, а све у пола обувата стабљику и носи граничне у свом назуху. Цвеће је поређано у гранату лиснату метлицу. Чашине су лиске ланцетасте, зашиљасте, целе и без жлездица. Круница је два пут дужа од чаше. ♀. Расте по врбањима око Ниша, у Медушевицу и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

H. quadrangulum L. Глатка биљка са изданцима и стабљикама на четири (без криоца) ђошка. Лишће је јајасто, затубасто, прозрочно и по ободу има црне тачке; горње је само прозрочно; а све у пола

обувата стабљику. Чашине су лиске јајасте, затубасте, целе и по ободу су без жлезда. Круница је дужа од чаше. Цвеће је поређано у гроњовидне гроздове. ♀. Расте по брдима, више Бање, на Сувој Планини и т. д., а цвета у Јуну и Јулу.

H. atomarium Bois. Ова је биљка осим цветних петелака обрасла белим руном. Стабљике су високе, обле. Лишће има много прозрачних и црних тачкица; у обиму је јајасто дугуљасто, а при основи је срцасто и обувата стабљику. Цвеће је поређано у здужену метлицу. Чашине су лиске дугуљасто линеарне, глатке, затубасте, ишаране су первима и црним тачкама, а по ободу имају кратке зупце са жлездицама. Круница је један пут до два пут дужа од чаше. ♀. Расте у Бањској шуми. Цвета у Мају и Јуну.

H. Millerora Spach. Чаурици кашци имају једну до три уздужне маснице, и покривени су јајастим или дугуљастим, често косим и уз дуж поређаним мехурићима.

H. perforatum L. Зелена и глатка биљка. Стабљика јој је граната и с две стране има по једну уздужну линију. Лишће је елиптично или линеарно и по ободу је често усукано, ишарано је прозрачним тачкама нема дршку, а у пазуху свом носи гранчице. Чашине су лиске ланцетасте, зашиљасте, немају ни жлездице, ни црне тачке, а од крунице су два пут краће. ♀. Расте по виноградима, по сушним ливадама ест. Цвета од Јуна до Јесени

III *Drosocarpia* Spach. Чашине су лиске жлездачаве рескасте или јајасте. Чаура је баз реда упрскана јајастим мехурвићима.

H. Richeri Vill. Глатка биљка. Стабло је обично једноставно и има 2 уздужне црте. Лишће је без прозрачних тачака и само по ободу има црне тачке; своје лишће дугуљасто, а по среди и на врху стабла срцасто је и обугата стабљику. Цвеће је поређено у гроњовидне метлице. Чашине су лиске дугуљасто ланцетасте, обасуте су многим црним тачкама, а по ободу имају ројте, које су нешто мало краће од половине пречника самих лисака, а на врху су сонасте. Мехурвићи су по чаури јајасто округли џ. Расте по брдима око Ниша: у Вањи, Сићеву, на Пешу, Сувој Планини ет. Цвета у Јуну.

H. Rochelii Griseb. Разликује се од горње биљке што јој је готово сво лишће при дну шире, срцасто и постепено се ка врху сужава, а нарочито што су ројте на чашиним лискама готово од величине пречника чашиних лисака. џ. Расте по виноградима и сушним ливадама око Ниша: по Горници, Винику, Сићеву етс. а цвета у Јуну и Јулу.

H. umbellatum Kern. Глатка биљка са усправљеном, једноставном и облом стабљиком. Лишће је широко јајасто, при дну је срцасто, готово завршкасто или затубасто, избоцкано је прозрочним тачкама, озго је зелено и сјајно, оздо је сивасто. Чашине су лиске ланцетасте, с ноља су упрскане црним тачкама

а по ободу имају кратке ројте и на врху црне тачке (главчице). Круница је два пут дужа од чаше.
 2. Расте на Сувој планини. Цвета у Јулу.

Фам. Acerineae DC.

Цвеће је правилно, хермафродитно или полигамно. Чаша је подељена на 4 до 9 крижака, које су у пулошку црепасто поређане. Круничине су лиске утврђене на потилодном колуту; ретко је да их нема. Прашника има обично 8, ретко 5 до 12, и они су утврђени на потилодни колут; они су са двооким прашницама, које уз дуж пуцају. Стубић је са два жига. Плод је састављен од две крилате ахеније, које су у дољњем крају срасле и које имају по једну семку, а не пуцају. Беланицета нема. Ембрион је искривљен.

Acer L.

Цвеће је полигамно. Чаша је подељена на пет крижака. Круница је петопера. Прашнички су конци шиљасти.

Анализа специја.

1.	Лишће је на режљеве исечено	2.
	Лишће није на режљеве исечено	<i>A. tataricum.</i>
2.	Лишће је исечено на три режња	
		<i>A. Monspessulanum.</i>
	Лишће је исечено на пет режњева	3.
3.	Цвеће је обешено и у гроздовима	
		<i>A. Pseudoplatanus.</i>

- Цвеће је усправљено и у гроњама . . . 4.
 4. Лишће је скроз глатко . . . *A. platanoides*,
 Лишће је бар оздо длакаво . . . *A. campestre*.

A. pseudoplatanus L. Лишће је срцасто и прстасто је подељено на пет заострљених, неједнако зупчастих режњева; оздо је тамно и сиво, а по нервима је длакаво. Цвеће је сувремено са лишћем и поређано је у дугачке, обешене гроздове. И чашине и круничине су лиске дугуљасте и једнаке. Прашници су на дну длакави, и у мушким су цветовима два пут дужи од крунице. Плод је гладак са готово разкреченим крилима. Високо дрво. Расте по брдима: око манастира Св. Богородице и на Сувој планини. Цвета у Мају. У околини Ниша као и у Србији зову га Јавором.

A. Tataricum L. Лишће је јајасто, при основи је срцасто, а на врху је напрасно заострљено, по ободу је зупчasto, и с обе је стране исте боје. Цвеће је поређано у усправљене метлице. Круничине су лиске елиптичне ланцетасте и једне су дужине са чашом. Прашници су глатки и у мушким су цветовима два пут дужи од крунице. Плодник је длакав. Ахеније су глатке са усправљеним крилима. Већи шиб или осредње дрво. Расте на Горици, Винику и т. д. Цвета у Мају

A. campestre L. Лишће је при основи срцасто и у виду прста подељено је на пет целих или дво-трodelних и дугуљастих режњева; оздо је обрасло кратким

длакама, а исте је боје као и одозго. Цвеће је длакаво и поређано је у усправљене гроње. Чашнице су лиске дугуласте и дуже су од круничних линеарних лисака. Прашници су при дну глатки и у мушким су цветовима исте дужине као и круница. Ахеније су глатке са црвеним и усправљеним крилима. Расте у околини Ниша: на Влику, Габровачком брду и т. д. Цвета у Мају. У околини Ниша зову га: кун (у Србији клен).

A. platanoides L. Лишће је оздо зелено и сјајно, а подељено је на пет заштрљених и на врху зупчастих делова, који су развојени заокруженим синусима. Цвеће је сложено у усправљене коримбе (гроње). Круничне су лиске дугуласте, глатке и исте су дужине као и чаша. Прашници су глатки. Плодник је такође глудавак. Плодова су крила раскречена. Расте на Сувој Планини, а цвета у Мају. У околини Ниша зову га јавором (У Србији је назван млеч).

A. Monspessulanum L. Младо је лишће оздо длакаво; маторо је кожасто, оздо сиво, озго сјајно; при основи је заокружено или је готово срцасто, подељено је на три дугуласта, обично цела, загубаста, ређе зашиљаста режња, а преко зиме остаје на дрвету. Цвеће је готово без петељака и поређано је у суповрате коримбе. Круничне су лиске јајасто дугуласте и готово су равне чаше. Плодник је длакавак. Плод је с усправљеним или раскреченим крилима. Расте по каменањима око Матејеваца, Сићева, на Сувој Планини etc. Цвета у Априлу.

Фам. Ampellideae Humb.

Цвеће је правилно, хермафродитно или диовчко. Чаша је ситна, цела или је подељена на 4 до 5 зубаца. Круница је састављена од 4 до 5 лисака утврђених на потилодном колуту. Прашници стоје пред круничним лискама и има их, колико има и ових. Плодник је слободан и подељен је на два до шест окаца, у којима има по један до два заметка. Стубић је са главичастим жигом. Плод је бобица. Семке су кончасте, усправљене и имају беланце.

Vitis L.

Чаша је цела или има пет једва приметних зубаца. Круничне су лиске на врху слепљене и све заједно опадају као капа. Прашника има 4 до 5. Бобица је једноока или двоока.

V. vinifera L. Гране у ове биљке имају рашљике и њима се држе за суседне предмете. Лишће је срцасто, округласто и подељено је на пет кружно зупчастих режњева. Круница је дужа од чаше, а лиске су јој извртнуто јајасте. Жиг је готово без стубића. Расте по шумама око Ниша. Цвета у Мају. Дивља лоза (вињага).

Фам. Balsamineae Rich.

Цвеће је неправилно, хермафродитно. Чаша је сложена од 4 до 5 лисака: две су врло ситне, а кашто су са свим и закрљале, две су зеласте а безпарна је велика, бојена и здуљена је у мамузу. У круници има

пет лисака; горња је велика и улубљена; остале су ситне. Прашника има пет са прашницама готово спојеним. Плодник је подељен на пет окаца, у којима има много семака. Жигови немају стубиће. Заметци су пресамићени и везани су за централну плаценту. Плод је чаура или бобица. Семке су без беланцета, а ембрион им је прав.

Impatiens L.

Бочне су круничне лиске по пар близу врха срасле. Жигови су срасли, а има их пет. Чаура је једноока, а еластично се распада на пет кашака.

I. nolitangere L. Глатка и усправљена биљка. Лишће је јајасто ровашено и на дршке насађено. Петелке стоје у пазуху лишћа, краће су од њега и носе по 3 до 4 цвета. Круница је жута, крушна и на ниже оборена. Бочне су чашине лиске јајасте и заострљене; безарна је лиска широка, левкаста и здуљена у цилиндричну, искривљену мамузу. Чаура је на пет кошкова. ☉ Расте по шумама испод Суве Планине. Цвета у Јулу и Августу.

Фам. *Oxalideae* DC.

Цвеће је правилно. И чаша је и круница је састављена од пет лисака. Прашника има 10 до 15 и сви су у један спонић срасли. Плодник је подељен на пет окаца и у овима обично има много заметака. Плаценте су централне. Плодници су обично слободни,

ређе су сразли и има их пет. Плод је чаура, ређе је бобица.

Oxalis L.

Чаша је трајна. Прашника има десет и пет су краћи. Стубићи су слободни. Чаура је петочка и распада се кроз сама ока. Семке су умотане у меснат плаштак, који се еластично откида. Листе је тројно перасто.

O. acetosella L. Ризом је љускама обрасто, нузи и нема стабљике. Листе је са извртито срцастим, малавим лискама и нема залске. Петељка је једноцвета, дужа је од листва и на врху има два приперка. Круница је бела или ружаста са дугуластим или извртито јајастим лискама. ♀. Расте по шумама под Сувом Планином. Цвета у Априлу.

Фам. *Zygophylleae* R. Br.

Цвеће је правилно. Чаша је петопера, ређе је четворопера. У круници има толико исто лисака. Прашника има колико и круничних лисака или два пут толико, и обично су с упутарње стране љускама подбочене. Плодник је сложен од толико карпедија колико лисака има у чаши и подељен на 4 до 5 окаца. Стубић је са једноставним или на четворо или петоро исеченим жигом. Плод је ћошкаста чаура, која се распада кроз преграду, или је састављена од пет карпедија, у којима су семке раздвојене попречним преградама и које од стожарка отпадају. Семке су пресамићене, а ембрион им је прав.

Tribulus L.

И у чаша и у круници има по пет лисака. Прашника има десет. Плод је бодљав.

T terrestris L. Маљава или свиласта биљка. Листе је обично наспрамно и нерасто је исечено на 5 до 6 пари листића. Круничине су лиске дугуљасте и дугачке су као и чаша. Жиг је пирамидалан. Карпедије су по леђима кобилицасте, обрасте су бодљама и кратким положеним длакама. ☉ Расте крај путова око Ниша и у граду Нишком. Цвета од Јуна до Септембра.

Фамилија Rutaceae Juss.

Цвеће је хермафродитно. Чаша је подељена на три до пет крижака. У круници има толико лисака, колико у чаша крижака, и оне су утврђене на жлездичав колут, Прашници су такође утврђени на исти колут и има их колико и чашиних лисака или два пут толико. Стубић је један с једним жигом. Плодик је састављен од толико карпедија колико лисака има у чаша и подељен је на толико окаца. У сваком окцу има 2 до 4 или више заметака. Плод је чаура и распада се кроз окца, ређе је сложен од карпедија, које се не распадају. Семке имају меснато беланце, а ембрион им је покривљен.

Анализа родова.

1. Цвеће је неправилно. Прашника има десет .
 Dictamnus.
 Цвеће је правилно. Прашника има 8 или 10 2.

2. Прашњика има осам. Чаура је подељена на
 четири окаца *Ruta*.
 Прашњика има десет. Чаура је подељена на
 пет окаца *Harpophyllum*.

I Племe *Dictamnneae* Bart.

Цвеће је неправилно.

Dictamnus L.

Чаша је подељена на пет крижака и лако опада. Круничине су лиске пљоснате и сужене су у нокатце. Прашници су искривљени и има их десет. Чаура је утврђена на кратку станку и састављена је од пет карпедивја, које се раснадају кроз унутарњи обод и имају по две до три семке.

D. fraxinella Pers. Горње је лишће нерасто са дугуљастим, рескастим лискама, доње је изврнуто јажасто и цело, а све је кожасто. Круничине су лиске елиптично дугуљасте, бочне су затубасте, остале су завршкасте. Прашници су при дну длакави, мало више жлездичави, а на врху су шиљасте и глатки. Ц. Расте по странама изложеним сунцу: на Габровачком брду, по Селичевици и т. д. Цвета у Мају и Јуну.

II Племe *Ruteae* Juss.

Цвеће је правилно.

Ruta L.

Чаша је раздељена на четири кришке. У круници има такође четири улубљене и у нокатце сужене лиске;

оне су обично зупчасте, ређе су целе. Прашника има осам. Плодник је састављен од четири карпедије и подељен је на четири окца, у којима има по 6—12 заметака. Чаура је четвороока и на врху се с унутарње стране распада.

R. graveolens L. Лишће је у обиму готово троугално и два пут је или је три пут нерасто исечено на клинасте, лопатичасте или дугуљасто линеарне кришке. Цвеће је поређано у рачвасте коримбе. Петељке су дужије од чауре. Прилици су ланцетасти. Чашине су кришке троугалне, зашиљасте. Круничине су лиске готово зупчасте и напрасно су сужене у нокатце. Чаурине су кришке затубасте. Расте по кршевицама у Сићеву. Цвета у Јуну.

Harporhynchum Juss.

Чаша је подељена на пет крижака. Круничине су лиске улубљене и сасвим целе. Прашници су при дну раширени, слободни или су у једно срасли и има их десет. Плодник је петок и угнут. Жиг је главичаст. Заметака има у сваком окцу четири, пет или шест. Чаура је жлездичава и подељена је на пет окаца, која се на врху отварају, ређе је да се никако не отварају. Семке су попречно набране. Зеље са затврдлим ризомам и обично са много стабљика.

H. suaveolens DC. Маљава биљка, са усправљеним, једноставним стабљикама. Готово је сво лишће (осим дојњег) без држака, у обиму је дугуљасто ланце-

тасто и на врху је зашиљасто. Цвеће је поређано у збирене коримбе и подбочено је листастим приперцима. Петелке су дуже од цвета. Чаша је дубоко исечена на ланцетасте, зашиљасте и трепљаве кришке. Круничне су лиске јајасто дугуљасте, по леђима су глатке или маљаве. Прашници су три пут краћи од крунице. Плодник је између брадавица длакав. ♀. Расте по каменарима близу села Мокре испод Суве Планине. Цвета у Мају.

II Класа *Calyciflorae* DC.

Чашине су лиске више или мање срасле. Круница је са прашницима утврђена на чаши. Плодник је слободан или је срасло са чашом (плодник подветни).

Полу-класа *Calyciflorae polypetalae*. Bois.

Круничне су лиске слободне.

Фам. *Celastrineae* R. Br.

Цвеће је хермафродитно. Чаша је врло ситна и подељена је на 4—5 режњева. У круници има 4—5 разведених лисака, које су утврђене на потплодном колуту. Прашници су такође усађени на потплодни колут и има их колико и лисака у круници, с којим су на изменце поређани. Плодник је окружен колутом; при дну је често слободан и подељен је на 2—5 окаца. У сваком окцу има обично по два пресамићена заметка. Плод је чаура. Семке су често умотане у плаштак. Ембрион је прав, беланце је меснато. Дрвље или шибље.

Анализа родова.

Листе је перасто. Чаура је кожаста и јако
 надувена *Staphylea*.
 Листе је једноставно. Чаура је њошкаста .
 Evonymus.

Evonymus L.

Чаура је плоската и подељена је на 4—5 кри-
 лака, а при основи је изнутра постављена раширеним
 и на делове распарчаним колутом. На овом су утвр-
 ђени прашиници и круничине лиске; и једних и других
 има 4—5. Плодник лежи у среди колута и подељен
 је на 4—5 оцаца, у којима има по два заметка. Сту-
 бић је кратак, а жиг је подељен на 4—5 крилака.
 Плод је троока или петоока чаура. Шибље или ниско
 дрвеће.

Анализа специја

Гране су четвртасте и глатке . *E. Europaeus*.
 Гране су обле и брадавичаве . *E. verrucosus*.

E. Europaeus L. Већи шиб са глатким и четвр-
 тастим грамама. Листе је елиптично ланцетасто, често
 заоштрљено, по ободу је рескасто, по површини је глатко,
 ређе је на доњој страни по нервима острикаво. Цвеће
 је у пазуху листна поређано у кратке гроздове. Кру-
 ничине су лиске дугуљасте. Чаура је црвена, глатка, на
 четири је туца њошка, а без крилаца. Семке су са свим
 умотане у наранџаст плаштак. ♀. Расте по шумама и ви-
 ноградима на Винику, Габровачком брду и т. д. Цвета

у Априлу и Мају. У околини Ниша зову га Меком шибом.

E. verrucosus Scop. Гране су обле и брадавичаве. Листће је елиптично, зашиљасто или заострљено, глатко и по ободу ситно рескасто. Петељке су танке и готово су дугачке као и лист, а носе по два до три цвета. Круничне су лиске округласте. Чауре су готово на четири тупа ћошка. Семке су у пола умотане у плаштак. ♀ Расте по шумама близу Ман. св. Богородице, испод Суве Планине и т. д. Цвета у Мају.

Staphylea L.

Чаша је бојена и подељена је на 5 крижака. У круници има пет лисака. Чаура је опнаста, надута и подељена је на два до три окца. Листће је перасто.

S. pinnata L. Листће је наспрамно, утврђено је на дуге дршке и перасто је. Цвеће је бело и поређано је у гроздове, који висе. Чашине су лиске усправљене, улубљене и затубасте. Круничне су лиске изврнуто јајасте и дугачке су као и чаша. Чаура је велика, надута и подељена на двоје. Семке су мрке, сјајне, јајасте и немају плаштак. ♀ Расте по шуми близу манастира Св. Богородице. Цвета у Мају.

Фам. **Rhamnaceae** R. Вг.

Цвеће је често хермафродитно. Чаша је подељена на 4—5 крижака, које опадају, а при основи је кашто својом цеви за плодник прирасла. У круници има толико лисака колико и у чаши, и за ову су утврђене.

Прашници стоје спрам круничних лисака и има их колико и ових. Колут је слободан или је уз чашу прирасто, кашто га готово и нема. Плодник је опасан колутом; кашто је слободан, кашто је срасто с чашином цеви, и обично је подељен на три, ређе на 2—4 окца. У овима има обично по један заметак. Стубић је усправљен и подељен је на 2—4 жига. Плод је бобица или чаура, кашто крилата ахенија. Семке имају беланце, а ембрион им је прав.

Анализа родова.

Стубић је један, једноставан или на гране подељен. Плод је сочан *Rhamnus*.
Стубића има два или три. Плод је сув и на врху је раширен у колут *Paliurus*.

Paliurus.

Чаша је тачкаста и подељена је на 5 крижака, које у једно опадају. Лисака у круници и прашника има по пет, и обоје су утврђени на потплодном колуту. Плодник лежи у среди колута и подељен је на три окца. Врло бодљив шиб.

P. aculeatus L. Шиб са много разведених танких и веругавих грана. Залисци су трновити. Лишће је јајасто, готово заострљено, глатко, слабо ровашено и има три нерва. Цветови су у пазуху лишћа. Криоце је у плода веругаво ровашено. Расте по пољу око Ниша, нарочито на Чамурлијском брду. †. Цвета у Мају.

Rhamnus L.

Чаша је подељена на 4—5 зубаца, а цев јој је бокаласта. Круница је сложена од 4—5 лисака, које су утврђене за чашипу цев. Прашника има 4—5. Стубић је једноставан или је подељен на 2—4 кришке. Плод је коштуница са два до четири кошчице. Шиб.

Анализа специја.

1. Биље без трња, и дводоно . . . R. Alpina.
Трновито биље 2.
2. Ситан шиб; пукотина је на семкама отворена
. R. saxatilis.
Круван шиб; пукотина је на семкама затворена
. R. Cathartica.

I. Секција *Cervisina*. Стубић је подељен на два до три крака. Семке су по леђима изљебљене. Трновито шибље са дупчним или полпгмним цвећем.

R. cathartica L. Гране су рачвасте, разведене, а гранчице су трновите. Лишће је јајасто, при основи закружено, на обе стране има по два до три на врху примакнута нерва, по ободу је ровашено, а насађено је на кратку дршку. По више је цветова скупљено у прамење и утврђено је на петелке, које су дуже од цвећа. Чашине су кришке ланцетасте. Плод је сочан, округлао и црн. Пукотина је на семкама затворена, на врху је као и на дну рскавичава. † Расте по жбуњу на Винику и т. д. Цвета у Јуну.

R. saxatilis L. Ситан шиб са разведеним, готово наспрамним и трновитим гранама. Лишће је ситно, јајасто или елиптично, кратко заштрљено или затубасто, ободом је ровашено, по дојњој је страни блеће и има неколико паралелних нерва; на младим је гранама наспрамно, а на старијим је у праменке скупљено. Цвеће је скупљено у гомкилице у пазуху лишћа. Чашине су кришке ланцетасте и заштрљене. Плод је сочан, округлао, црн и сјајан. Пукотина је на семкама отворена и обод јој је рскавичав. † Расте по кршевима, близу Ман. свете Богородице, у Јелашница, на Сувој Планини и т. д. Цвета у Мају.

II Секција *Eurhamnus* Koch. Стубић је подељен на две до три кришке. Семке су на леђима дубоко издубљене. Шибље без трња са расутих лишћем.

R. Alpina L. Гране су усправљене. Лишће је јајасто или елиптично, заштрљено, при дну је закружено, по ободу је рескасто, на дојњој је страни по нервима и између нерва длакаво и има с обе стране средњог нерва близу 12 бочних нерва. Цвеће је диоично и глатко. Семке су јајасто тро-ћошкасте са отвореном пукотином испод врха. † Расте на Бањском брду и на Сувој Планини. Цвета у Мају.

Фам. *Terebinthaceae* Juss.

Цвеће је полигамно, ређе је хермафродитно. Чаша је ситна, трајна и подељена је на три до седам кржака. Круничних лисака има колико у чаши има

крижака, и оне су утврђене на чаши. Прашника обично има два пут толико колико има круничних лисака, ређе је да их је толико исто. Плодник је једноок са једном семком. Жиг је један или их има више. Семка је обешена или је устајаћа. Плод је обично сочан и не распада се. Дрвље или шибље.

Rhus L.

Цвеће је хермафродитно или полигамно. Чаша је ситна и подељена је на пет крижака. У круници има пет разведених лисака. Прашници су утврђени испод прстенастог потплодног колута и има их 5. Стубићи су кратки и има их 3, ређе је да су 3 жига без стубића. Коштуница је ситна, без сока, нешто је спљоштена и има једну кошчицу.

R. cotinus L. Гладак шиб са изврнуто јајастим, затубастим, целим и оздо сивим лишћем. Цвеће је на врху грана поређано у круне метлице, са многим јаловим и длакавим петељкама, које јако израшћују. Цвеће је хермафродитно. Коштуница је изврнуто јајаста, а кошчице су јој на 3 ћошка. † Расте по кршевима. Цвета у Мају. Руј.

Фам. Papilionaceae L.

Цвеће је неправилно и хермафродитно. Чаша је пето-зуба или је дво-усната. Круница је неправилна (лептираста) и обично су јој лиске слободне, ређе је да су међу собом и с прашницима срасле; горња је лиска обично већа од осталих (барјак); бочне или

криоца обично су слободне; две дојње у једно су срасле (коболица), а све су утврђене у дну чаше. Прашници су такође утврђени на дну чаше, њих има 10, и обично су у једно срасли; или их је 9 у једно срасли, а један је слободан; врло је ретко да су сви слободни. Плодник је слободан са једним окцем и једностраном плацентом. Заметака обично има много, ређе је да је само један. Плод је мауна, обично једно ока, ређе двоока, која се распада на два калка, ређе је да се никако не распада, или да се попреко раскида на чланове. Семе су без беланцета, а ембрион је савијен.

Анализа родова.

1. Лишће је тачко перасто; дршка му је продужена у рашљанку или у шиљак; кашто се лист састоји из раширене дршке 2.
Лишће је лијо перасто или тро перасто 6.
2. Цев је прашичка право пресечена 3.
Цев је прашичка косо пресечена 5.
3. Стубић је са стране сиљоштен оздо је ижљобљен и изгледа на 3 копка Pisum.
Стубић је с леђа сиљоштен 4.
4. Лисна је дршка завршена гранатом рашљанком, кашто је лисна дршка раширена и заступа лист Lathyrus.
Лисна је дршка завршена кратким шиљком Orobus.
5. Мауна је равна, доста дугачка и завршена је кљуном Vicia.

- Мауна је неравна, и кратка *Ervum*.
6. Сви су прашиници у једно срасли 7.
 Девет је прашиника у једно срасло, а један
 је засебан 11.
7. Лишће је лијо перасто *Anthyllis*
 Лишће је троперасто 8.
8. Чаша је дубоко исечена на пет крижака .
 Ononis.
 Чаша је дубоко исечена на пет зубаца или
 на 2 усне 9.
9. Чаша има 5 зубаца *Anthyllis*.
 Чаша има 2 усне 10.
10. Чашина је горња усна право пресечена или
 је зупчаста. Семке имају плаштак . *Cytisus*.
 Чашина је горња усна дубока на двоје ра-
 сечена. Семке су без плаштка . . . *Genista*.
11. Лишће је лијо перасто, ретко је једноперо . 12.
 Лишће је троперасто 16.
12. Мауна је једно-ока и без чланака . *Galega*.
 Мауна је подељена на два окца или на по-
 пречне чланове 13.
13. У мауна има 2 окца *Astragalus*.
 Мауна је подељене на чланке 14.
14. Цвеће је усамљено или је наслагано у ам-
 бреле 15.
15. Мауна је у виду потковице исечена . . .
 Hippocrepis.
 Мауна је цилиндрична *Coronilla*.
16. Мауна је подељена на чланке . . *Coronilla*.
 Мауна је без чланака 17.

17. Семке су од чести једна од друге раздвојене
хелијским ткањем Lotus.
Семке нису одвојене или је само једна семка 18.
18. Прашници су с круницом срасли, мауна је
сакривена у чаши или из ње мало вири . .
. Trifolium.
Прашници су слободни од чаше 19.
19. Круничина су криоца срасла с кобилицом,
залисци су равни лишћу Dorycnium.
Круничина су криоца слободна; залисци су
различити од лишћа 20.
20. У мауни има 1 до 4 семке Melilotus.
У мауни има више семака 21.
21. Мауна је права или је нешто мало искрив-
љена Trigonella.
Мауна је бубрежаста, српаста или је спи-
рална Medicago.

I ПЛЕМЕ *Genisteeae* R. Br.

Прашници су у један сночић срасли. Мауна је једно-ока. Лишће је једно-перо или тро-перо, ређе претасто.

Genista L.

Чаша је дво-усната, горња је усна до дна на двоје расечена, дојња је подељена на три зупца. Круничини је барјак усправљен; кобилица је пресамљена. Прашници су срасли у затворену цев, а прашнице су им глатке. Мауна је више или мање спљоштена и вири

из чаше, а распада се на два капка. Семке немају плаштак. Шибље лишћа обично једно-перог.

Анализа специја.

1. Цвеће је на врху грана скупљено у главице 2.
Цвеће је на врху грана поређано у гроздове 3.
2. Лишће је троперо и лако онада, мауна је јајаста *G. radiata*.
Лишће је једиоцери и трајно, мауна је линеарна *G. subcapitata*.
3. Круница је двакава *G. pilosa*.
Круница је глатка 4.
4. Глатка биљка са њошкастим гранама *G. scariosa*.
Више мање длакаве биљке 5.
5. Плодник је гладак *G. tinctoria*.
Плодник је длакав *G. ovata*.

I Секција *Sportocarpus* Spach. Мауна је кратко јајаста или ромбична, пометањем 1—2 семена Гране су без трња, лишће је насипрано и обично тро-перо.

G. radiata L. Биљка обрасла положеним длакама. Лишће је утврђено на кратке дршке са линеарним лискама. Цвеће је на врху грана скупљено у главице, сложене од 3 до 6 цветова Чаша је свиласта, горња јој је усна расечена и дужа је од доње. Мауна је јајаста, обрасла је положеним длакама, на врху је заострљена и као сри искривљена. † Расте по Сувој Планини. Цвета у Јуну и Августу.

II Секција *Stenocarpus* Spach. Мауна је линеарна или ланцетасто дугуљаста, права и обично има много семака.

* *Sericæe*. Гране су без трња и покривене су квржицама. Круница је трајна, барјак је као и кобилица свиласт.

G. subcapitata Ranc. Сва је биљка обрасла свиластим, као сребро белим длакама. Стабљике су дрвене, полегле са усправљеним гранама. Листе је на старим гранама изврнуто јајасто или линеарно и затубасто; на младим је гранама узано, елиптично линеарно, зашиљасто и при основи је сужено, по ободу је на више усукано, а по дојњој је страни обрасло белим свиластим длакама. Цвеће је на вуху грана скупљено у малоцветне главнице, подбочене кругом јајастих листића, који су много краћи од цветова. Ови су утврђени на врло кратке петељнице, које имају по 2 приперка. Чаша је дво-усната и цев јој је дужа од усана; зупци су на горњој усни тро-угални, на дојњој су ланцетастии. Барјак је на врху урезан и у једно је с кобилицом длакав а криоца су глатка. † Расте по Сувој планини. Цвета у Јуну.

** *Pilosæe*. Гране су без бодала и имају по себи квржице. Круница опада. Барјак је свиласт; кобилица је такође свиласта и на ниже савијена.

G. pilosa L. Шиб са нолеглим гранама, које пуштају жпле. гранчице су усправљене и длакаве. Листе је дугуљасто и изврнуто јајасто, затубасто, озго је гла-

тко, оздо је свиласто. Цвеће је на врху грана поређано у лиснате гроздове, и то по један или два цвета у пазуху од прамена листића. Чашина је горња усна са троугалним доња је са шиљастим, свиластим зубцима. Барјак је готово исте дужине с кобилицом, а обоје су обрасле свиластим длакама. Чаура је глатка. † Расте на Сувој планини, а цвета у Мају и Јуну.

*** *Leiorpetaleae* Bois. Биљке без бодаља. Круница је глатка и опада. Кобилица је на ишке савијена.

Х Плодник је гладак.

G. scariosa Viv. Гладак шиб са гранама на три или на шест њошкова. Листе је дугуљасто ланцетасто, затубасто или зашиљасто, по ободу је сушно, и канто и раздалеко трепљаво, а подбочено је ситним чекињавим залпцима. Цвеће је поређано на врху грана у кратке гроздове. Чаша је глатка, а горњи су јој зупци мало шири. Мауне су глатке, усправљене и на оба краја сужене. † Расте по каменарима близу Слјева, Бање, на Сувој планини etc. Цвета у Јуну и Јулу.

G. tinctoria L. Шиб са управљеним, цртастим и мањавим гранама. Листе је елиптично ланцетасто, по ободу је и по нервима је мањаво. Залисци су врло ситни, шиљасте. Цвеће је поређано на врху грана у гроздове, који у скупу састављају метлице. Чаша је глатка, а зупци су јој ланцетасте, шиљасте и краћи су од чашине цеве. Мауна је глатка, зашиљаста, лине-

арна и искривљена, а капци су јој испупчени. † Расте по шумама на Габровачком брду, на Викику etc. Цвета у Јуну.

XX Плодник је длакав.

G. ovata WK. Шиб обрасто разведеним длакама и има усправљене и цртасте гране. Листе је јајасто дугуљасто или ланцетасто. Цвеће је на врху грана поређано у гроздове. Чашници су зупци ланцетаста, шиљаста и краћи су од цеви. Мауна је линеарна, накрива, шиљата и густо обрасла разведеним длакама. † Расте по камењарима у Бањи, под Сувом планином etc. Цвета у јуну.

Cytisus L.

Чаша је дво-усната. Круничници су нокатци слободни. Прашници су срасли у цев. Мауна је спљоштена дугуљаста или линеарна и распада се на два капка. Семке имају плаштак.

Анализа специја.

1. Листе је једноставно; чаша је звонаста . . .
. С. *prosimbensis*.
Листе је троперо; чаша је цестава . . . 2.
2. Цвеће је на врху грана у главнице скупљено 3.
Цвеће је дуж грана поређано 4.
3. Биљка обрасла свиластим полеглим длакама
мауне су јој праве С. *Austriacus*.

- Биљка обрасла разведеним длакама, мауне су накриве *C. capitatus*.
4. Цвеће је утврђено на кратке петељке, горња је чашина усна право пресечена . *C. hirsutus*.
Цвеће је утврђено на петељке од дужине чаше, чија је горња усна двозуба *C. elongatus*.

I Секција *Corothamnus* Presl. Чаша је звонасто раширена, горња јој је усна дво-зуба, дојња је тро-зуба. Кобилница је затубаста. Шиб са једноставним лишћем.

C. procumbens W. K. Биљка обрасла положеним длакама. Лишће је дугуљасто ланцетасто и у праменке скуплено или усамљено. Цвеће је на дуже петељке утврђено и стоји у пазуху лишћа или у праменку лишћа и у скупу представља грозд. Чаша је обрасла полеглим длакама. Круница је глатка, осим кобилнице, која је у неколико длакава. Мауне су длакаве. † Расте по каменарима у Јелашници, Сићеву, Бањи etc. Цвета у Априлу.

II Секција *Tubocytisus* DC. Чаша је цеваста; горња јој је усна расцепљена, дојња је тро-зуба или цела, а свакад ситна. Мауна је линеарна. Шибље троперог лишћа.

* Цвеће је дуж грана поређано

C. hirsutus L. Длакав шиб са усправљеним или устајаћим гранама. По два до три цвета стоје у пазуху

лишћа и пасађени су на кратке петељке. Чаша је длакава, за трећину дужине подељена на је 2 усне; горња је усна готово пресечена. Мауне су зашиљасте, праве или су накриве; а капци су им пљоснати. ♣ Расте по Ссличевици, у Јелашници, Бањи etc. Цвета у Марту и Априлу.

C. elongatus W. K. Длакав шиб. Стабло је усправљено, гранато и длакаво, а најзад је глатко. По два до четири цвета стоје дуж бока стабла и окружена су лишћем, а у скупу састављају дугачак грозд, Цветови су утврђени на петељке од дужине чаше. Чаша је длакава, горња јој је усна подељена на два кратка, затубаста и у поље погнута дела. Мауна је длакава, права, а капци су јој испупчени. ♣ Расте по шумама између Кутине и Бање. Цвета у Мају.

** Цвеће је на врху грана у главнице сложено.

C. Austriacus L. Шиб са усправљеним длакавим гранама, Лишће је тро-перо са елиптично ланцестастим лискама, које су обрасле беличастим положеним длакама. Чаша је до трећине расечена на две длакаве усне. Мауне су праве, зашиљасте и обрасле су приљубљеним длакама. ♣ Расте у Бањи, Сићеву и на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

α microphyllus Bois. Ситан шиб. Лишће је ситније и гушће је обрасло белим длакама. Мауна је мало искривљена. ♣ Расте по Вису више Просека и на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

C. capitatus Jacq. Шиб обрasto разведеним длакама. Пера су у лишћа дугуљасто елиптична и затубаста. Цвеће је на врху грана у главице скупљено и окружено лишћем. Чаша је до трећине на две усне подељена и разведеним длакама обрасла; горња је усна право пресечена, дојња је дво-зуба. Мауне су накриве и обрасле су разведеним длакама. † Расте по шумама на Габровачком брду, у Бањи и т. д. Цвета у Јуну.

II ПЛЕМЕ *Trifolieae* Bth.

Прашници су у двоје, ређе у једно срасли. Круноца су без бора. Мауна је без чланака и распада се на два капка, ређе је да се не распада. Котпледони су листастии. Лишће је троперо, ређе је једноперо.

Ononis L.

Чаша је дубоко исечена на пет крижака. Кобилица је кљуном завршена. Једне су прашнице краће, друге су дуже. Мауна је дугуљаста или линеарна, често надута.

Анализа специја.

Круница је црвена *O. procurrens*.
Круница је жута *O. Columnae*.

O. procurrens Wallr. Длакав и трновит шиб са дугачким ризоном, из ког избијају изданци. Стабљике су полегле и при основи пуштају жиле. Листна су пера јајаста и жљездичава. Цвеће је у пазуху

лишћа усамљено. Петељке су краће од чаше. Семке су квржичаве. ♀. Расте по подводним ливадама и крај потока у Бањи, Кутини etc. Цвета у Јуну и Јулу.

О. Columnae All. Жљездичаво длакава, ситна, при основи шибљаста биљка. Стабљике су при дну полегле. Липће је утврђено на дуге петељке са изврнуто јајастим или дугуљастим лискама. Липће је у пазуху лишћа усамљено и у скупу саставља збивене гроздове. Круница је жута и краћа од чаше. Мауне су јајасто-ромбонадне, длакаве и дугачке као и чаша. Семке су квржичаве. ♀. Расте по камењарима више Сијева и на Сувој Плавини. Цвета у Мају,

Trigonella L.

Чаша је подељена на пет крижака. Кобилица је затубаста. Прашник и су у двоје срасли и од крупце су слободни. Мауна је разног облика и врло је често у кљуи издужена. Годишње, ређе дуговечне биљке лишћа троперастог, са залесцима уз дршку прираслим.

Анализа специја.

1. Цвеће је плаво и у главице збивено . . .
. *T. Besseriана.*
Цвеће је плавкасто, беличасто, али не у главицама, или је жуто 2.
2. Мауна је завршена дугим кљуном *T. gladiata.*
Мауна је без кљуна 3.
3. Цвеће је поређано у грозд . *T. corniculata.*

- Цвеће је поређано у главнице, или је само по један или два цвета заједно 4.
4. Цвеће је у главницама . . . *T. Monspeliasa*.
Цвеће је обично дуж грана усамљено или по два цвета стоје заједно . . . *T. monantha*.

I Секција *Grommosagrus* Ser. Мауна је усправљена. Цвеће је плаво и збивено је у главнице, које су често на дуге петељке утврђене. Мауна је кратка, обла или мало спљоштена и кратким је кљуном завршена.

T. Besseriana Ser. Усправљена или полегла биљка. Залисци су ланцетасти; дојњи су при основи зупчasti и рапирени. Листна су пера дугуљасто линеарна. Цветне су главнице јајасте и утврђене су на петељке два пут дуже од лишћа. Чаша је у пола краћа од плавкасте крунице, а крпшке су јој ланцетасте. Мауна је готово три пут дужа од чаше и завршена је искривљеним кљуном, а има једну до две семке. ☿ Расте крај путова, близу Нишаве и у граду. Цвета од Априла до Јула.

II Секција *Foenimgrossum* Ser. Цвеће је без петељке и стоји у пазуху лишћа, боје је жућкасте или плавкасте. Мауна је дугачким кљуном завршена.

T. gladiata Stev. Положеним длакама обрасла биљка. Стаблике су полегле или су на врху усправљене. Залисци су ланцетасти и цели. Пера су у лишћа клинаста, на врху закружена, плитко исечена и зупчаста. Цвеће је усамљено. Чаша је у пола краћа од крунице, а зупци су јој

лапцетасти. Мауна је спљоштена, линеарна, укрштеним первима ишарана и доста је напрасно завршена правим кљупом.

α coerulescens. Полегла биљка, обрасла је белим положеним длакама. Круница је бледо плавкаста и ситна. ⊙ Расте између винограда Сињевских Цвета у Мају.

III Секција *Visceras Ser.* Цвеће је поређано у амбреле или кратке гроздове и свакад је жуто. Мауне су линеарне, обле или спљоштене мрежасте и по швовима задебљале.

* Мауне су кратке, многобројне и у главице скупљене.

T. Monspeliasa L. Полеглим маљем обрасла биљка. Стабљике су јој полегле. Залисци су псецкани и полустреласти. Листићи су изврнуто јајасте, клинасти и на врху су ситно зупчасти. Цвеће је ситно, без петељке и у назуху лишћа скупљено је у главице. Члма је мало краћа од крунице, а зупци су јој шиљати и од цеви дужи. Мауне су длакаве, рапаве, и нешто мало у лук искривљене, а у виду звезде су поређане. ⊙ Расте по камењарима око Ак. Паланке, где ју је нашао г. проф. Панчић. Цвета у Априлу и Мају.

** Мауне су дугачке, малобројне (1 до 3.)

T. monantha C. May. Длакава и при дну полегла биљка. Залисци су јој зупчасти и полустреласти. Лишће је ситно, изврнуто јајасто, при дну кљнасто, на врху право пресечено. Обично има само један цвет

ретко их и је два заједно. Чаша је за трећину краћа од крунице, а кришке су јој зашиљасте и са цови једне дужине. Мауна је длакава, обла, дугачка, права, или је на врху чакљасто искривљена и ишарана је укрштеним нервима. ☉ Расте по сушним странама и камењарима око Ак Паланке, где ју је нашао г. професор Панчић.

IV Секција *Falcatula Ser.* Мауна је линеарна, ређе је јајасто дугуљаста и готово је спљоштена, врло је ретко обла. Семке су јајасте или дугуљасте.

T. corniculata L. Усправљена или при дну полегла биљка. Залисци су при основи раширени и зупчasti или на кришке исечени, а на врху су заострљени. Цера су у лишћа изврнуто јајаста или дугуљаста и зупчаста. Цвеће је поређано у јајасто дугуљаст грозд, који је утврђен на петељку, два до три пута дужу од чаше. У ове су кришке ланцетасте и неједнаке. Мауна је линеарна, спљоштена, као срп савијена, на врху је истакнута, и ишарана а је укрштеним нервима. ☉ Расте на Горици. Цвета у Мају.

Medicago L.

Чаша је кратка са пет зубаца. Кобилица је затубаста. Прашници су у двоје срасли, од крунице су слободни а на врху нису раширени. Мауна је спирално као срп или као пуж савијена.

Анализа специја.

1.	Цвеће је плаво	<i>M. sativa</i>
	Цвеће је жуто	2.
2.	Дуговечне биљке	3
	Годишње биљке	4.
3.	Мауна је српаста	<i>M. falcata.</i>
	Мауна је пужаста	<i>M. Carstiensis.</i>
4.	Мауна је бубрежаста	<i>M. Lupulina.</i>
	Мауна је пужаста	5.
5.	Мауна је без бодала	<i>M. orbicularis.</i>
	Мауна је по ободу бодала	6.
6.	Глатке биљке	7.
	Длакаве биљке	8.
7.	Петељке су од дужине листа и носе 3—6 цветова	<i>M. denticulata.</i>
	Петељке су краће од листа и имају 1—3 цвета	<i>M. maculata.</i>
8.	Обод је у мауне задебљао	<i>M. Gerardi.</i>
	Обој је у мауне тапак	<i>M. minima.</i>

I Секција *Falsago*. Дуговечно биље. Мауна је српаста или пужаста и у средини свакад отворена.

M. falcata L. Маљава биљка са усправљеним или полеглим стабљикама. Залвци су јајасто ланцетастни и заоштрљени; дојњи су зупчастни. Пера су у лишћа на врху усечена и бацком завршена, у доњег су лишћа дугуласта или извртнуто јајаста, у горњег су линеарно клинаста. Цвеће је жуто, ређе љубичасто и поређано је у кратке, готово главичасте гроздове, који

су утврђени на петељку дужу од листа. Мауна је српаста или је у једну само спиралу усукана. ♀ Расте по сушним ливадама и крај путова у околини Ниша и у граду Нишком. Цвета у Јуну.

M. sativa L. Маљава или глатка биљка усправљених стабљика. Залисци су јајасто-лапцести и заострљени. Листна су пера на врху урезана и имају бацку. Листће је као и у горње биљке. Цвеће је плаво и поређано је у дугуљасте гроздове, који су утврђени на петељке дуже од листа. Мауна је пужаста. ♀ Расте по ливадама, а цвета од Јуна до јесени.

II Секција *Spirocarpus* Bois. Годишње, ређе дугувечне биљке. Мауна је спљоштена, пужаста и у средини спирала затворена.

* *Acutispirae* Gus. Спирале су у мауне ошнате, по ободу оштре и целе (без бодаља).

M. orbicularis Ali. Глатка биљка са полеглим стабљикама. Залисци су ројтасти. Пера су у доњег листћа изврнуто српаста, у горњег су изврнуто јајаста. Петељке су краће од листа и носе по 2 до 3 ситва, жута цвета. Мауна је крушна, округла, спљоштена, пужаста са 2 до 5 спирала, и по ободу је пишарана жилицама, које се пружају у виду зракова. ⊙ Расте по бедемима Нишког града. Цвета у Мају.

** *Arctispirae* Bois. Спирале су једна на другу са свим налегле; обод им је задебљао и има квржице или бодље једним краком заш утврђене.

M. Gerardi Willd. Маљава биљка са исеченим и зупчастим залисцима. Пера су у лишћа изврнуто јајаста и клинаста, или су изврнуто срцаста. Цвеће је средње величине и паранцасто. Мауне су жлездичаво длакаве, јајасте, с обе су стране испуцане и без нерва, а по ободу су обрасле рехави, усправљеним коничким и на врху кукастим бодљама. ☉ Расте у граду Нишком и по камењарима око Ниша. Цвета у Мају.

*** *Figures.* Спирале једна на другој лабаво леже. Бодље су по ободу са два крака утврђене.

Х Дуговечна биљка.

M. Carstiensis Jacq. Глатка биљка са зупчастим залисцима. Пера су у лишћа изврнуто јајаста и на врху пресечена. Петељке су од прилике дугачке као и лист и носе више цветова. Мауна је јајасто ваљкаста, нага, и у среди је мрежаста; спирале су јој по ободу плитко риљане, и имају по два реда шиљастих, правих бодаља. ☿. Расте по шумама близу Миљковца и близу Ман. Св. Тројице и Ман. Св. Богородице. Цвета у Мају и Јуну.

ХХ Годишње биљке.

M. denticulata Willd. Глатка биљка са зупчастим залисцима. Пера су у лишћа изврнуто јајаста и клинаста. Петељке су од дужине листа и носе 3 до 6 ситних, жутих цветова. Мауна је глатка, готово колу-таста, с обе стране је пљосната и врло мрежаста; спи-

рале су јој по ободу дубоко изривене и имају по два реда раскречених, кукастих бодаља. ☉ Расте по беденима града Нишког и крај путова око Ниша. Цвета у Мају.

M. maculata Willd. Глатка биљка са полу стреластим, зунчастим залисцима. Пера су у лишћа широка, изврнуто јајаста или срцаста и у среди су пегава. Петељке су краће од лишћа и имају по 2—3 ситна цвета. Мауна је глатка, сиљонштена, округласта и с обе је стране концентрично мрежаста; спирале имају по ободу три бразде и по два реда кукасто савијених, шиљатих бодаља. ☉ Расте у Нишком граду и по ливадама око Ниша. Цвета у Мају.

M. minima Lam. Маљава биљка са целим или нешто зунчастим залисцима. Пера су у дојњег лишћа изврнуто срцаста, у осталог су изврнуто јајаста. Петељке су краће или дуже од лишћа и носе 2 до 6 цветића. Мауна је ситна, маљача, округласта и без мрежа; обод је танак, с обе стране изриљан и има по два реда усправљених и само на грху кукастих бодаља. ☉ Расте у Нишком граду и по камењарима око Ниша. Цвета у Мају.

III Секција *Lupulina* G. G. Годишње или двогодишње биљке. Мауна има једну семку, бубрежаста је и само је на врху спирална.

M. lupulina L. Маљава биљка са јајастим целим или при основи зунчастим залисцима. Пера су у

лишћа изврнуто јајаста. Петељке су дуже од листа и носе више ситних, у збивене класове скупљених цвєтова. Чашини су зупци од дужине кобилице и крилаца. Мауна је врло ситна, падута, мрежаста, маљава или нага ☉ или ☺. Расте у Нитком граду, и крај путова око Ниша. Цвєта од Маја до јесени.

Melilotus Tournef.

Чаша је кратка са пет зубаца. Кобилица је затубаста. Прашници су у два снопа срасли, а на врху нису раширени. Мауна је ситна, округласта или јајаста, права и без кљуна, а има обично једну, ређе две до три семке.

Анализа специја

1. Цвєће је бело *M. alba*.
- Цвєће је жуто 2.
2. Годишња биљка са округлом мауном
- *M. Neapolitana*.
- Двогодишње биљке са јајастом мауном
- *M. officinalis*.

I Секција *Coelogytis* Ser. Мауна је мрежаста и рапава.

* Годишње биљке.

M. Neapolitana Ten. Годишња биљка са танком, усправљеном стабљиком. Залиски су цели. Цера су у дољњег лишћа изврнуто јајаста и округласта; у горњег су лишћа линеарно дугуљаста. Цветни су гроздови рехави и дужи су од лишћа; а цвєће је бледо

жуто, средње величине. Мауна је усправљена, округла, мрежаста и маљава, а пајзад глатка; на врху је бацкава. ☉ Расте између винограда у Сићеву. Цвета у Мају.

** Двогодишње биљке.

M. officinalis Desv. Стабло је усправљено. Залisci су чекињави и цели. Пера су у лишћа на диу стабла изврнуто јајаста; на врху су стабла дугуљаста. Цветни су гроздови дугачки, рехави и много су дужи од цвећа. Цвеће је жуто, средње величине. Чаша је $2\frac{1}{2}$ пута краћа од крунице. Кривоца су кобилици равна, а од барјака су краћа. Мауна је обешена, јајаста, затубаста, на врху бацкава; на горњем је шву тупо, кобљичаста и од попречних, укрштених бора мрежаста је. Семке су јој глатке. ☉ Расте по ливадама и крај Нишаве близу Ниша. Цвета у Јуну.

M. alba Desv. Стабло је усправљено и кашто је врло високо. Залisci су цели. Пера су у дојњег лишћа изврнуто јајаста и дугуљаста, у горњег су дугуљаста ланцетаста. Цветни су гроздови дугачки и прилично збивени. Цвеће је бело, ситно. Чаша је дужа од цветне петељке. Барјак је дужи од крила, а ова су равна кобилици. Мауна је изврнуто јајаста, затубаста са ситном бацком на врху; по површини је набрала и мрежаста; горњи јој је шав затубаст. ☉ Расте по ливадама и крај путова око Ниша. Цвета од Јула до јесени.

Trifolium L.

Чаша је подељена на пет зубаца или на пет крижака. Кобилица је затубаста. Прашници су на двоје подељени и срасли су с дољњим цветним лискама, а на врху су нешто раширени. Мауна је јајаста или дугуљасто линеарна; чешће је опнаста и не пуца, ређе је кожаста и сакривена је у трајној крунци, а има једну до четири семке.

Анализа специја.

1.	Цвеће је жуто или жућкасто	2.
	Цвеће није жуто ни жућкасто	6.
2.	Дуговечне биљке; цвеће је жућкасто	3.
	Годишње биљке; цвеће је жуто	4.
3.	Цветне су главнице кратке, јајасте	
		T. ochroleucum.
	Цветне су главнице дугачке	T. Rannonicum.
4.	Цветне су главнице састављене од мало (до 10) ситних цветова	T. filiforme
	Цветне су главнице састављене од више, доста виђених цветова	5.
5.	Стубић је готово исте дужине с мауном; листна су пера дугуљасто елиптична	T. pratense.
	Стубић је много краћи од мауне; листна су пера изврнуто јајаста.	T. proscumbens.
6.	Дуговечна биљка	7.
	Годишње биљке	14.
7.	Чаша је у зрелости надута; цвеће је црвено	T. fragiferum.
	Чаша није надута	8.

8. Стабљике нузе и пуштају жиле; цвеће је бело
 T. repens
 Стабљике не нузе , 9
9. Чаша је унутра нага 10
 Чаша је изнутра длакава или жуљевита . . . 12
10. Стабљике су шуње *T. hybridum*
 Стабљике су једре 11
11. Стабљике су полегле; цвеће је црвено *T. elegans*
 Стабљике су усправљене; цвеће је бело . .
 T. montanum
12. Стабљике су душке усправљене; пера су у ли-
 шћа линеарно дугуљаста, кожаста *T. Alpestre*
 Стабљике су веругаве или су при дну поле-
 гле: лишће није кожасто 13
13. Листна су пера елиптична: чаша је изнутра
 длакава *T. medium*
 Листна су пера јајаста; чаша је изнутра жу-
 љевита *T. pratense*
14. Чаша је у зрелости надута 14bis
 Чаша није надута 15
- 14bis Цветне су главнице округле *T. resupinatum*
 Цветне су главнице јајасте; крупичине су ли-
 ске цртасте *T. multistriatum*
15. Цветне су главнице без петељака и стоје у
 назуху лишћа 16
 Цветне су главнице утврђене на петељке . . 17
16. Цветне су главнице при основи сужене; ча-
 шине су кришке од дужине цеви и најзад су
 на поље искривљене *T. scabrum*
 Цветне су главнице при основи широке; ча-

- шипе су кришке краће од цеви и праве су .
 T. striatum.
17. Цветне главице стоје само у пазуху лишћа . 18.
 Цветне главице не стоје само у пазуху лишћа 22.
18. Цветне главице имају два до пет плодних
 белих цветова, остали су цветови јалови и
 без крупнице *T. subterraneum.*
 Цветне главице имају само плодне цветове . 19.
19. Цветне су петељке краће од листа; чашици
 су зуци најзад у поље искривљени; круница
 је врло ситна, белчаста . . . *T. parviflorum.*
 Цветне су петељке од дужине листа или ду-
 же; чашици су зуци прави 20.
20. Цвеће је бело *T. nigrescens.*
 Цвеће је црвено или ружасто 21.
21. Стабљика је шупља *T. Michelianum.*
 Стабљика је једра и ђонкаста *T. angulatum.*
22. Цветне главице стоје на врху грана и у па-
 зуху лишћа 23.
 Цветне главице стоје само на врху грана . 24.
23. Цветне су главице окружене омотачем од при-
 перака; чаша је глатка *T. strictum.*
 Цветне су главице бз омотача 23bis
- 23bis Круница је краћа од чаше *T. arven'se.*
 Круница је дужа од чаше *T. reclinatium.*
24. Горње је лишће свакад засебно 25.
 Горње је лишће насрамно 27.
25. Залисци су јајастии, затубастии, листна су пера
 изврнуто јајаста *T. incarnatum.*
 Залисци су узани, чекињастии 26.

26. Стабљика је обрасла разведеним длакама; цвеће је црвено *T. purpureum*.
 Стабљика је обрасла положеним длакама; цвеће је ситно ружасто *T. angustifolium*.
27. Чаша има 20 уздужних перва *T. hirtum*.
 Чаша има само 10 уздужних перва 28.
28. Чашини су зуци ланцетаст *T. leucotrichum*.
 Чашини су зуци чекињаст (бар на врху) 29.
29. Круница је црвена; грло је у чаше длакаво *T. diffusum*.
 Круница бела или ружаста; грло је у чаше жуљевито *T. pallidum*.

I. Секција *Lagopus* Koch. Чашини је гртак изнутра обрасло жуљевитим или длакавим прстеном. Круничне су лиске срасле једна за другу. Мауна је скривена у чашиној цеви, има једну сежку и на врху се често неправилно распада.

* Дуговечно биље.

T. alpestre L. Од положених длака маљава биљка. Стабљике су јој дупке усправљене и једноставне. Залисци су узани; слободни им је део при дну ланцетаст, а на врху као шило истаљен. Листна су пера линеарно дугуљаста, кожаста, жилицама ишарана и готово цела. Цветни су класови јајасто округласти и при основи су лишћем окружени. Чашине су кришке кончасте, усправљене и трењаве; горње су дуже од чашине цеви; доње су мало краће од црвене крунице. Чашина је цев у гршку длакавим прстеном сужена, а споља има

20 перва. ♀. Расте на Бањском брду, на Вису више Просека, на брду више Тополнице, по Селячевци, на Сувој Планини. Цвета у Јуну.

T. medium L. Стабљике су усправљене, веругаве, гранате и обрасле су полеглим длакама. Слободан је део залистака зељаст, ланцетаст и зашпљаст. Листна су пера елиптична, по ободу су трепљава и готово цела и обично су краћа од дршке. Цветне главнице седе више горњег лишћа, или су утврђене на кратке петељке. Чаша је у пола краћа од црвене крунице; кришке су јој коначасте, усправљене, трепљаве и готово једнаке, осим дојње нешто мало дуже; цев јој је споља испарана са десет перва и нага је, изнутра је у гршку длакава. ♀. Расте по шумама на Суводолу. Кутљив и у опште по Селичевци и т. д. Цвета у Априлу.

T. pratense L. Глатка или длакава биљка са усправљеним или полеглим стабљикама. Залиски су опнасти, јајаст и напрасно су завршени кратким осом. Лиске су у лишћа јајасте и дугуљасте, а осим горњих све су затубасте и готово целе. Цветне су главнице округле а најзад јајасте и окружене су лишћем. Чаша је у пола краћа од црвене крунице; цев је споља длакава и има десет перва; изнутра је жуљевитим венцем сужена. ♀. Расте по ливадама око Ниша. Цвета од Априла до јесени.

T. ochroleucum L. Длакава биљка са стабљикама на врху усправљеним. Слободан је део залистака ланцетаст и као шило истањен. Листна су пера дугуљасто

елиптична и цела; дојња су кашто плитко усечена. Цветне су главице јајасто округласте и често окружене лишћем; родне су цилиндрично дугуласте. Чаша је обрасла разведеним длакама, има 10 нерва и два пут је краћа од жуте или ружасте крунице; кришке су јој ланцетасто шиљате, имају по три перва и у пола су краће од цевп, осим дојње кришке, која јој је готово равна и на пиже савијена; изнутра је у гршку жуљевитим прстеном сужена. †. Расте по ливадама и присојним странама око Ниша. Цвета у Мају.

T. Pannonicum Jacq. Длакава биљка са дупке усправљеном стабљиком. Слободни је део залистака ланцетасто шиљат. Листна су пера дугуласто ланцетаста, цела и затубаста; дојња су кашто на врху урезана. Цветне су главице јајасто дугуласте и утврђене су на петељке. Круница је жућкаста. Чаша је руновита, има десет нерва; кришке су јој од дужине цевп, осим дојње, која је два пут дужа, а све су усправљене; гршак је сужен жуљевитим венцем. †. Расте по присојним странама на Чамурлији, у Бањи и т. д. Цвета у Мају.

* * * * *
 ** Годишње биљке.

† Чаша има десет перва; горње је лишће наспрамно.

T. hirtum All. Сва је биљка обрасла меким и разведеним длакама. Стабљике су усправљене или при дну полегле. Залисци су опнасти и на врху чекињасти. Листна су пера ситна и изврнуто јајаста. Цветне су главице округле и стоје на врху грана, а окружене су

горњим, раширеним залисцима. Круница је црвена. Чаша је дужа од половине крунице, а зупци су јој чекињасте, усправљени и скоро једнаки. Плодна је чаша у грлу длакава. Барјак је узан и дугачак. ☉ Нађена од г. проф. Панчића. Цвета у Мају.

†† Чашина је цев споља са 10 перва; и горње је лишће свакад наизменце поређано.

T. argvense L. Меким длакама обрасла биљка. Стабљика јој је танка, усправљена и граната. Слободан је део залетака дугачак и чекињав. Листна су пера дугуљасто линеарна и на врху су зупчаста. Цветне су главнице усамљене и јајасте, најзад су дугуљасто цилиндричне, а насађене су на петељке на врху грана. Чаша је длакава, са чекињавим, длакавим кришкама, које су дуже од цеви; гршак је длакав и отворен. ☉ Расте по сунним ливадама близу Чамурлије, Габровца и т. д. Цвета у Јуну.

T. incarnatum L. Меканим длакама обрасла биљка. Стабљика јој је усправљена. Залисци су опнасти, готово надути, а слободни је њихов део јајаст, затубаст и зупчаст. Листна су пера широка, изврнуто јајаста и клинаста. Цветне су главнице јајасто дугуљасте, најзад цилиндричне и стоје на петељкама на врху грана. Чаша је за четвртину краћа од црвене крунице; кришке су јој готово једнаке и ланцетасто шиљасте, дуже су од цеви и око плода су разведене. Гршак је длакав и отворен. ☉

α. Molineri Bois. Цвеће је ружасто. ☉ Расте крај путова нарочито идући ка Курвин-граду. Цвета у Априлу и Мају.

T. purpureum Lois. Длакава и усправљена баљка. Залисци су јој опнасти и узани, а слободан је њихов део дугачак и шиљат. Листна су пера ланцетасто линеарна. Цвеће је поређано у јајасте, најзад дугуљасте класове. Чаша је три пут краћа од црвене крунице; кришке су јој као шило истањене, на врху су пресечене и врло су неједнаке; дојња је кришка дужа од цеви. ☉ Расте по суншним ливадама на Чамурлију, Власи, Габровцу и т. д. Цвета у Мају.

T. angustifolium L. Сва је биљка обрасла полеглим длакама. Стабљике су усправљене. Залисци су узани и на врху су ланцетасто шиљати. Лишће је узано линеарно. Цвеће је поређано у конично дугуљасте и зашиљасте класове. Чашине су кришке зашиљасте и на врху бодљаве; дојња је нешто дужа од ружасте крунице. ☉ Расте близу Сићева, где ју је нашао г. проф. Панчић. Цвета у Мају.

††† Чашина је цев са десет нерва. Горње је лишће свакад насипрамно. Цветне су главице утврђене на петељке или су лишћем окружене.

T. diffusum Ehrh. Длакава биљка са усправљеним или полеглим стабљикама. Слободан је део залистака ланцетаст и заострљен. Листна су пера дугуљаста и затубаста. Цветне су главице крупне, јајасто

округле и окружене су лишћем, а седе на врху грана. Чаша је готово исте дужине као и ружаста круница; кришке су јој при дну широке и имају три нерва, на врху су шиљате и праве; по ободу су длакаве и три пут су дуже од цеви. Гршак је длакав и отворен. ☉ Расте крај путова и по кршевима близу Курвиц-града и по Тополничким висовима. Цвета у Мају.

T. pallidum W. K. Слабо длакава биљка. Стабљике су јој полегле, дугачке и јако су гранате. Залисци су јајасто дугуљасте и напрасно су завршени осом. Пера су у лишћа јајаста и често су на врху урезана. Цветне су главнице јајасте округласте, усамљене су на врху грана и омотане су лишћем и залисцима. Чаша је мало дужа од половине бледо ружасте крунице; кришке су јој при дну раширене и имају по пет нерва, а на врху су чекињасте, пресечене, длакаве, усправљене и три пут су дуже од цеви; гршак је длакавим венцем затворен ☉ или ☉. Расте по ливадама испод Бубна и у Дражевцу. Цвета у Мају.

T. reclinatorum W. K. Длакава и полегла биљка. Залисци су ланцетасто шиљасте. Листна су пера извр-путо јајаста и зупчаста, дојња су на врху урезана. Цветне су главнице округласте, а најзад су јајасте и утврђене су на петељке на врху грана. Чаша је два пут краћа од ружасте крунице; кришке су јој шиљате и длакаве и дуже су од цеви. Гршак је затворен длакама. ☉ Расте по ливадама између Бубна и Међурова. Цвета у Мају.

T. leucotrichum sp. nov. Длакава биљка са усправљеном стабљиком. Залисци су ланцетасте здужени. Листна су пера на дну стабла изврнуто јајаста и клинаста, остала су дугуљасто клинаста. Цветне су главнице округласте и утврђене су на дуге петекке. Чаша је за четвртину краћа од ружасте крунице: кришке су јој подједнаке, ланцетасте, длакаве и на дну имају три перва, најзад су нешто разведене и дуге су од цеви, која је обрасла белим длакама: гршак је затворен жуљевитим венцем. ☉ Расте по ливадама близу Гаџина Хаана и близу Међурова. Цвета Маја.

††† Чашина цев има десет перва. Горње је лишће наспрамно или је наизменице поређано. Цветне су главнице без петелке и смештене су у пазуху лишћа; горња је главница омотана лишћем.

T. striatum L. Меким длакама обрасла биљка. Стабљике су усправљене или су при дну полегле. Залисци су троугални и наспрамно су завршени чекињастим ренешком. Листна су пера изврнуто јајаста и често су урезана. Цветне главнице стоје у пазуху лишћа и на врху грана и окружене су лишћем. Чаша је нешто краћа од ружасте крунице; кришке су јој неједнаке, бодљаве, најзад су разведене и дуго су краће од цеви, која је с плодом тјбунаста; гршак је сужен, али је отворен. ☉ Расте по пољу и по камењарама око Ниша: на Чамурлији, Хуму, Курвин-граду и т. д. Цвета у Мају.

T. sacbrum L. Длакава биљка са чврстим усправљеним или положеним стабљикама. Залисци су троугални

и на врху су бацкави. Листна су пера изврнуто јајаста, дугуласта и кожаста. Цветне главице стоје у назуху лишћа и на врху грана, обично су усамљене, јајасте а при основи су сужене. Чаша је мањава и нешто је дужа од беле крунице; кришке су јој пеједнаке, ланцетасте, круте, дугачке као и цев и најзад су као лук на поље савијене; плодносна је цев цилиндрична и у гршку је жуљевитим ванцем затворена. ☉ Расте по хисојним странама на Впнику, Чамурлији, Горици etc. Цвета у Мају.

II Секција *Trichoscephalum* Koch. Чаша је у гршку гола и није надувена. Све цветне главице стоје у назуху лишћа; дојње је цвеће плодно, пресамњено и има круницу, горње је јалово, нема круницу и покрива плодне цветове. Мауна је јајаста, сакривена и има само једну семку.

T. subterraneum L. Више или мање длакава биљка са полеглим, лозастим стабљикама. Залисци су подујајасте и зашиљасте. Цветна су пера изврнуто срцаста и на врху су зупчаста. Цветне су главице утврђене на дугачке петељке; које су са родом пресамњене и за земљу са плодом приљубљене. Плодни су цветови бели са ружастим цртама и поређани су у један ред, а има их 2 до 5. Чаша је у пола краћа од крунице, а кришке су јој чекињаве, трепљаве и готово су равне цеви. Мауна је изврнуто троугална, кожаста, мрежаста, по горњем је ободу кобиличаста и крилата. Кришке су од јалових цветова као звезда раширене.

○ Расте близу села Класуре испод Курвин-града. Цвета у Априлу.

III Секција *Galearia Presl*. Чаша је у гршку нага и подељена је на две усне; дојња је усна трозуба и у зрелости се не мења; горња је опнаста двозуба, и у зрелости је надувена и мрежаста. Круничине су лиске трајне. Мауна је у чаши укрита и има једну до две семке.

* Дуговечне биљке.

T. fragiferum L. Готово глатка биљка. Стабљике јој далеко пузе. Залисци су ланцетасти и шиљаци. Листна су пера јајаста или елиптична, а по ободу имају бодљаве зупце. Цветне су главнице у назуху лишћа насађене на дуге петељке, и окружене су исеченим омотачем; прицерици су ланцетасти и готово су дужи од чашице цеви. Чаша је на трећину краћа од ружасте крунице; у зрелости је на горњој страни надувена и постаје округла. Мауна је јајаста. ♀. Расте крај путова по Нишком чауру и т. д. Цвета од Јула до јесени.

** Годишње биљке.

T. resupinatum L. Глатка биљка са стабљикама на све стране полеглим или на врху усправљеним. Залисци су опнасти, при основи су ланцетасти, а на врху су заострљени. Пера су у лишћа изврнуто јајаста и рескаста. Петељке су равне лишћу или су мало дуже. Цветне су главнице најзад округле, са цвећем готово без петељчице и натрашке обрнутим. Чаша је два до три

пута краћа од црвене крунице; у зрелости је на леђима надута. Мауна је јајаста и спљоштена ☉ Расте у Нишком граду и по ливадама око Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

IV Секција *Vesicastrum* Koch. Чашни је грнак наг, а чаша је у зрелости више или мање надута са једнаким кришкама. Круничне су лиске цртасте, сушне, трајне. Мауна је опнаста, завршена је дугим кљупом и има 2 до 4 семке. Цветне су главице на врху грана; горње је лишће наспрамно.

T, *multistriatum* Koch Глатка бљка са здуљеним усправљеним или полеглим стабљикама. Залисци су ланцетастии и га врху бацкави. Пера су у доњег лишћа изврнуто јајаста, у осталог су елиптична и рескаста. Цветне су главице јајасте. Чашине су кришке глатке, ланцетасте и шиљате, имају по три нерва, међу собом су готово једнаке, а краће су од цевн, која има 24 нерва. Круница је црвена са зашиљастим барјаком. У мауни има две семке. ☉ Расте по сушним ливадама близу Курвин-града, Цвета у Мају.

V Секција *Paramesus* Presl. Чаша је у гршку нага, а у зрелости се не мења. Круница је при дну у једно срасла и трајна. Мауна нешто мало на поље вири и има две семке. Цветне су главице у пазуху лишћа и само је горња на врху. Цвеће је без потелака и подбочено је ситним шпирцима.

T. strictum L. Глатка биљка се усправљеним стабљикама. Залисци су широки, јајасте, готово сушни, по ободу су жлездичаво зупчести, а при основи су срасли. Пера су у доњег лишћа изврнуто јајаста, остала су дугуљаста или линеарна, а сва су по ободу зупчаста и жлездичава. Петељке су дуже од лишћа. Цветне су главице јајасто округле, збивене и подбочене су врло кратким зупчестим омотачем. Чаша је глатка, првима ишарана и за четвртину је краћа од ружасте крунице; чашине су кришке неједнаке и шиљате. Мауна је полу јајаста и напрасно је завршена кљуном. ☉ Расте по ливадама близу Гациног Хана и села Чагаревца. Цвета у Мају.

VI Секција *Trifolium* Ser. Чаша је у гршку пага, у зрелости се не мења и има 10 нерва. Круница је срасла, трајна и најзад сушна, а барјак јој је уздуж савијен. Мауна је опнаста и има 2—4 семке. Цветне главице обично стоје у пазуху лишћа, а цвеће је обично утврђено на петељцине.

* Годишње биљке.

T. nigrescens Viv. Глатка биљка са усправљеним или полеглим, изнутра једрим стабљикама. Залисци су јајасте и напрасно су завршени бацком. Листна су пера изврнуто јајаста, често су на врху пресечена и зупчаста су. Цветне су петељке дуже од лишћа и стоје у његовом пазуху. Цветне су главице округласте, са пресамяћеним цвећем у зрелости. Круница је бела и готово је два пут дужа од чаше. Кришке су у ове при

основи широке, ланцетасте и имају три нерва; на врху су шиљате и најзад разведене, а једва стижу дужину цевя. Мауна је глатка, права, линеарна, дужа је од чашине цевя, по дољем је ободу ровашена и има четири семке. ☉ Расте по ливадама и крај цутова дуж Мораве. Цвета од Априла до Јуна.

T. parviflorum Ehrh. Глатка биљка са усправљеним или полеглим стабљикама. Залисци су сушни; њихов је слободни део јајаст и чекињасто заострљен. Листићи су изврнуто јајаста и по ободу су зупчаста и бацкава. Цветне су петељке дебеле, краће су од лишћа или су му у дужину равне. Цветне су главце готово округле. Цветни су приперци здуљени и шиљаста. Цвете је утврђено на кратке петељчице, које су најзад пресамићене. Круница је беличаста и краћа је од чаше. Ова је глатка и у зрелости је са стране до дна расцепљена; кришке су јој шиљасте и горње су два пут дуже од доње, а све су најзад разведене и као лук искривљене.

α. substrangulatum. Мауна има две семке и између њих је нешто мало сужена. Доста велика биљка (an species nova?) Расте по ливадама између Гаџиног Хапа и Гркиње и између Вубња и Међурова. ☉ Цвета у Мају и Јулу.

T. Michelianum Sav. Глатка биљка са усправљеном и обично шупљом стабљиком. Залисци су кратки, јајаста и мало су заострљени. Листићи су изврнуто јајаста или клинаста, на врху су прави или су уре-

зани, а по ободу имају 25 до 30 оштрих зубаца. Цветне су петељке од дужине листа. Цветне су главице округле и рехаве. Цвеће је ружасто и утврђено је на дуге петељчице, које су најзад пресамићене. Чашини су зупци од основе шиљасте и три пут су дужи од звонасте цеве; горњи су зупци раздвојени заокруженим простором. Мауна је јајаста и утврђена је на стапку и има две сочивасте семке. ☉ Расте по ливадама и крај путова близу Влазе и Ђурлине. Цвета у Мају.

T. angulatum Walld et Kit. Много ситнија у овима деловима од горње биљке, од које се још разликује и тиме, што су јој цветне петељке дуже од листа, што јој је барјак зашиљаст, а не заокружен као у горње биљке; што јој је мауна линеарна са четири семке; што су јој залисци ланцетасте и завршени чекињастим шиљком, и најзад, што јој је стабљика изнутра пуна, што је веругава, при дну полегла и на врху само усправљена. ☉ Расте по ливадама између Бубња и Међурова и близу Гашиног Хана. Цвета у Мају.

** Дуговечне биљке.

T. repens L. Глатка биљка са полеглим стабљикама, које пуштају жле. Залисци су сушни, при основи су широки, а на врху су напрасно завршени бацком. Листна су пера изврнуто јајаста и рескаста. Цветне су петељке дуже од лишћа, у чијем назуху стоје. Цветне су главице округле, а цвеће им је у зрелости пресамићено. Круница је бела и два пут је дужа од чаше. Чашине

су лиске ланцетасте, пеједнаке и готово су од дужине цеви. Мауна је линеарна, затубаста и има 3—4 семке. ζ . Расте по баштама и крај путова. Цвета од Маја до јесени.

T. hybridum L. Глатка биљка са здуњеним, изнутра шунђим, полеглим или на врху усправљеним стабљикама. Залинци су јајасто ланцетasti и завршени су зашиљастом боцком. Пера су у лишћа ромбонално елиптична, затубаста, ободом су рескаста и имају по двадесет нерва на свакој половини. Петељке стоје у пазуху лишћа и још су један пут дуже од њега. Цвеће је доста рехаво, скупљено је у округласте главнице, а његове су петељчице длакаве и у зрелости су пресамићене, а два до три пута су дуже од чаше. Круница је најпре бела, по том ружаста, и готово је три пут дужа од чаше. Чашине су кришке ланцетасте и пеједнаке; горње су готово дуже од цеви. Мауна је дугуљаста и има две до четири семке. ζ . Расте по Нишком граду и по влажнијим местима око Ниша. Цвета од Маја до јесени.

T. elegans Savi. Разликује се од горње биљке, што су јој стабљике више полегле и што су изнутра једре (пуне); што лисна пера имају с обе стране обода ор прилике по 40 јаче исналих нерава; што су цветне главнице утврђене на петељке два пут дуже од лишћа и што је круница вазда црвенкаста. ζ . Расте по сувлијим местима у граду Нишком и у околини Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

T. montanum L. Више или мање длакава биљка. Стабљике су усправљене или полегле и имају на себи мало листова. Дојње је лишће утврђено на дуге дршке, а пера су му елиптична и сигно рескаста. Залисци су ланцетасти и заострљени. Цветне главнице стоје на врху грана и у пазуху лишћа, има их мало (1 до 3) и утврђене су на дуге петељке. Цветне су главнице округле и најзад су јајасте; сваки је њихов цвет утврђен на петељцину три пут краћу од чашине цеви, и сваки је подбочен кратким ланцестим приперком. Круница је бела и два пут је дужа од чаше. У ове су кришке ланцесте и шиљате и готово су дуже од цеви. Мауна је јајаста, на врху је длакава и има две семке. ♀. Расте по сушним ливадама на брду Чамурлијском, Габровачком etc. а налази се по неки струк и у самом Нишу. Цвета у Мају.

VII Секција *Chronosemium* Ser. Чама је у грчку гола, готово је подељена на две усне са неједнаким кришкама. Круница је трајна сушна; дојње су јој листе срасле, барјак је слободан. Мауна је утврђена на стапку. Цвеће је обично жуто, утврђено је на петељцице, а скупље о је у главнице или класове.

* Стубић је готово исте дужине с мауном.

T. patens Schreb. Маљава биљка са танким, усправљеним стабљикама. Залисци су јајасто дугуљасте, зашиљасте, а при основи су срцасти и готово имају ушице. Лисна су пера дугуљасто елиптична и на врху су зупчаста; горње је перо утврђено на кратку дршку

Цветне су петeljке кончaste и дуже су од лишћа. Цветне су главице полукружне, а најзад су јајасте; а њихово је цвеће утврђено на петeljчице, готово краће од чашине цевн. Чашине су кришке глатке, при основи су шире, а на врху су линеарно шиљате; горње су краће од чашине цевн, остале су од ње два пут дуже; Круница је као злато жута и два пут је дужа од чаше. барјак је дугуљасто лопатичаст и нешто је мало оједен. Мауна је дугуљаста, два пут је дужа од стапке, а нешто мало од стубића. ⊙ Расте по влажним ливадама близу Гацино: хана и близу Ђелија. Цвета у Мају.

** Стубић је много краћи од мауне.

T. procumbens L. Маљава биљка са танким, полегалним или усправљеним стабљикама. Залинци су јајастн, зашиљастн, при основи су шири и ту су споља закружени. Лисна су пера изврнуто јајаста и горе су зупчаста; средње је перо утврђено на кратку дршчицу. Цветне су петeljке кончaste, праве и дуже од лишћа. Цветне су главице најпре полукружне, а доцније округле; њихово је цвеће утврђено на петeljчице два пут краће од чашине цевн. Горње су чашине кришке троугалне и два пут су краће од цевн; доње су ланцестасто шиљасте и готово су дуже од цевн. Круница је бледо жута; барјак јој је дугуљаст и кобиличаст. Мауна је јајаста, готово спљоштена и нешто је дужа од своје стапке. Стубић је шест пута краћи од мауне. ⊙ Расте крај путова и по ливадама око Ниша. Цвета од Маја до Јесени.

T. filiforme L. Глатка биљка са расутим стабљикама. Залисци су јајаста и шиљаста. Листна су пераситна, изврнуто јајаста, клинаста и на врху зупчаста. Цветне су петелке кончасте, веругаве и готово су дуже од лишћа. У главицама има мало (највише 10) разређених цветова, који су утврђени на петелцине дуже од чашине цеви. Чашине су кришке линеарне; горње су краће, доње су дуже од чашине цеви. Круница је жута са дугуљастим, кобиличастим барјаком. Мауна је дугуљаста и исте је дужине са стапком. Стубић је шест пута краћи од мауне.

α micranthum Bois. (*T. micranthum* Viv.) Залисци су дугуљаста. Главице су сложене највише од шест цветова. ☉ Расте по лигадама између Гадиног хана и села Гркиње. Цвета у Мају.

Племе. *Loteae* Bth. et Hook.

Прашници су у двоје, ређе су у једно срасли; сваки је други конач на врху раширен, ређе је да су сви на врху раширени; а прашнице су им подједнаке, крила нису набрата. Мауна је без чланака и не нуца, или се распада на два калка. Котиледони су листаста. Лишће је перасто.

Anthyllis L.

Чаша је цеваста, пето-зуба, кашто је и надута. Круничине су лиске сужене у дуге покатце. Сви су прашници у једно срасли. Плодник има 2 или више

заметака. Мауна је јајаста и кожаста и има две семке. Зеље или шиље са цвећем скупљеним у главнице.

Анализа специја.

Цвеће је ружасто; лишће има 10 или више пари листића *A. montana*.

Цвеће је жуто; лишће има само 2 до 4 пара листића. *A. vulneraria*.

I Секција *Oreanthyllis* Gsis. Чаша није надута и у гршку је права. У плоднику има много заметака. Цветне су главнице на врху грана.

A. montana L. Готово шиљаста и свиласта биљка, са кратким, устајаћим гранама. Лишће има десет до двадесет, готово једнаких, примакнутих и дугљастих пари листића. Цветне су главнице утврђене на дугачке петељке и при основи су подбочене омотачем од два прстасто исечена листа. Цвеће је бледо црвено. Чашнице су крпичке шиљате, длакаве и готово су равне чашникој цеви. Мауна је глатка, дугуљаста, заоштрљена ђ. Расте по Сувој Планини, а цвета у Мају и Јуну.

II Секција *Vulneraria* Endl. Чаша је најзад надута и у гршку је коса. Плодник је утврђен на стапку и има два заметка. Цветне су главнице на врху грана.

A. vulneraria L. Зељаста и обично длакава биљка. Дојње је лишће цело, или је састављено од 2-3

пара листића, горњи је листић обично много већи; горње је лишће сложено од 3 до 6 пари дугуљасто линеарних пера. Цветне су главице смештене у пазуху лишћа и на врху грана; ове последње окружене су омотачем, од два прстасто исечена листа. Чашини су зупци неједнаки и много су краћи од цеви. Мауна је полу јајаста, опнаста, глатка и завршена је косом бацком, а утврђена је на конкасту станку ζ . Расте по брдима више Бање, више Просека, на Сувој Планини и т. д. Цвета у Мају и Јуну.

Dorycnium Tournef.

Чапа има две усне, или је исечена на пет кратких крижака. Крила су напред савијена, или имају уздужну бору, или су по преко грбчава. Кобилица је затубаста. Прашници су у двоје срасли. Стубић је на врху приметно истањен. Мауна је јајасто дугуљаста или линеарна.

Анализа специја.

Лишће је свиласто; петељчице су краће од чашине цеви *D. suffruticosum*.
 Лишће је длакаво; петељчице су дуже од чашине цеви *D. intermedium*.

D. suffruticosum Vil. Ситан шиб са кривудавим и при дну полеглим стабљикама. Листна су пера дебела, кратка, линеарна или дугуљаста и при дну су сужена. Цвеће је поређано у главице и утврђено је на петељчице, у пола краће од чашине цеви; доста је крупно и бело, са кобилицом на врху црном. Чапа је

свиласта, са ланцетастим зупцима, који су краћи од цевн. Мауна је јајаста и врло затубаста и има једну семку. ♪ Расте по Сувој планини, а цвета у Јуну и Јулу.

D. indermedium Ledeb. Длакав, зелен шиб са полеглим или усправљеним стабљикама. Лишће је без дршке, а пера су му изврнуто јајаста и дугуљаста. Главнице су сложене од много ситних, белих цветова, а ови су утврђени на петелјнице, кашто дуже од чашице цевн. Чашице су кришке треугалне и у пола су краће од цевн. Мауна је јајаста или дугуљаста и нешто је мало зашиљаста и има једну семку. ♪ Расте по сушним ливадама по Селичевци, Сићеву etc. Цвета у јуну и јулу.

Lotus L.

Чаша је обично подељена на пет крижака, ређе је дво-усната. Кобилица је завршена кљуном и горе је поштуно или напрасно искривљена. Прашници су срасли у двоје. Стубић је на врху истаљен. Мауна је дугуљаста или линеарна, распада се на два калка, нема крилаца, а често је изнутра између семака попречно напреграђивана.

L. corniculatus L. Глатка или нешто длакава биљка*) са устајајим стабљикама. Лишће је утврђено на дршку, краћу од изврнуто јајастих или дугуљастих

*) Длакава биљка са ситним лишћем ваља боље да се испита.

листних пера. Цветне су петељке дебеле, много су дуже од листа и имају 2—5 цветова. Чашине су кришке при основи троугалне, на врху су шиљате, међу собом су једнаке, а готово су дуже од чашине цеви. Барјак је округласт; крила су извртнуто јајаста и дојњи им је обод јако искривљен; кобилица је доле у правом углу преломљена. Мауна је глатка, права, обла и много је дужа од чаше. ♀. Расте по сушним ливадама и присојима близу Нипта. Цвета од Јуна до јесени.

ПЛЕМЕ *Coronilleae* Bois.

Пратници су у двоје срасли; конци су у свију или у сваког другог на врху раширени; а пратнице су у свију једнаке. Кривоца немају боре. Мауна је обла, ређе је спљоштена и подељена по преко на раздвојене чланке, који се у зрелости један од другог одвајају и имају по једну семку. Зеље или шибље перастог, ређе једноставног лишћа, са целим перима. Цвеће је обично поређано у амбрелке и стоји на петељкама у пазуху лишћа.

Hippocrepis L.

Чаша је кратка, звонаста, нетозуба, са два горња зуца до половине срасла. Кобилица је завршена заострљеним кљупом. Мауна је спљоштена често искривљена, по горњем је шву код сваке семке дубоко улубљена и распада се на чланове, који личе на потковицу. Семке су искривљене.

H. comosa L. Глатка биљка са устајаћим стаб-
љикама. Цветни су амбрели утврђени на петељке, дуже
од лишћа. Мауне су мало у лук искривљене; по спољ-
нем су ободу веругаве, а по унутарњем имају полу
кружна удубљења. ♀. Расте по Сувој Планини; а цвета
у Мају и Јуну.

Coronilla L.

Чаша је кратка, звонаста; горњи су јој зуци
више срасли. Кобилица је зашиљаста или је у кљун
здуљена. Мауна је дугачка, права или у лук искрив-
љена, обла или на четири ћошка и сужена је између
семака. Семке су дугуљасте. Зеље или шибље са лиш-
ћем лијео перастим.

Анализа специја.

1. Гладак шиб *C. Emerus*.
Зељасто биље 2.
2. Цвеће је жуто 3.
Цвеће је црвено или шарено 4.
3. Лишће је једноперо или троперо, залисци
су ситни *C. scorpioides*.
Лишће је лијоцерасто, залисци су крупни и
лако опадају *C. vaginalis*.
4. Лишће је сложено од 3 до 7 јајастих листића
цветни амбрели имају највише 15 цветова .
. *C. elegans*.
Лишће је сложено од 7 до 13 дугуљастих
пера, цветни амбрели имају преко 15 цве-
това *C. varia*.

I Секција *Emerus* Desv. Нокатци су крупичних лисака два до три пута дужи од чаше. Лишће је перасто са готово једнаким перима.

C. emerus L. Гладак шиш са усправљеним цртастим гранама. Залисци су ситни, ланцетасти, слободни. Листна су пера (3—5) танка, изврнуто јајаста, зутубаста или мало урезана. Петељке су од дужине листа, или су краће и носе по 2 до 3 жута цвета. Зупци су на горњој чашиној усни зашиљасте, на доњој су широки и троугални. Крунични су нокатци два пут дужи од чаше. Мауне су обешене или разведене, праве и подељене су на 7 до 10 линеарно дугуљастих чланака, који се тешко један од другог откидају. † Расте свуд по камењарима: у Сићеву, Јелашници, Вањи, под Сувом Планином etc. Цвета у Аирплу и Мају.

У околини Ниша позната је под именом: „*кошутица*.“

II Секција *Eucoronilla* Bois. Нокатци крупичних листића готово су по дужини равни чаши. Лишће је перасто, са подједнаким перима.

* Цвеће је жуто.

C. vaginalis Lam. Глатка сива и при дну стврднута биљка. Стабљике су усправљене или при дну полегле. Залисци су срасли у један бео, крупан залистак који стоји сирам листа. Лишће је сложено од 3 до 6 паря ситних, изврнуто јајастих листића. Петељке су једнак или два пута дуже од цвета и носе 5 до 10

цветова. Чашини су зупци кратки и затубасти. Мауне су обешене. †. Нађена од г. Пеливановића Цвета у Мају.

** Цвеће је црвено или бело

C. varia L. Глатка биљка, са зељастим, ђошкастим шупљим, на све стране простртим или на врху усправљеним стабљикама. Залисци су ситни, ланцетасто линеарни. Лишће има 7 до 18 дугуљастих, затубастих пера. Петелке су дуже од листа и носе 15 до 20 цветова, скупљених у амбрелу; цветови су утврђени на петељцице у пола дуже од чаше. Круница је ружаста и бела, а кобилица је на врху црвена. Мауне су усправљене или разведене, праве и подељене су на три до седам четвртасто-стипнутих чланака. †. Расте по сушним ливадама око Ниша а и на Сувој Планини. Цвета од Јуна до Августа.

C. elegans Ranc. Глатка, сиваста биљка са зељастим, облим, усправљеним или при дну полеглим стабљикама. Залисци су ситни, ланцетасто линеарни. Лишће је сложено од 3 до 7 пари, крупних, јајасто дугуљастих, затубастих или готово право пресечених и бацкавих пера; безарно је перо изврнуто јајасто. Цветне су петелке готово једне дужине са лишћем и носе у амбреле скупљених 8 до 15 цветова, који су утврђени на петелке, готово два пут дуже од чаше. Круница је шарена: барјак је бледо љубичаст, крила и кобилице су бели. Мауна је подељена на чланове. †. Расте по шумама у Вањи, по

Селичевница, близу Еминове Кућине, близу Гаџиног хана
ете Цвета у Мају и Јуњу.

III Секција *Scorpioides*. Крунични су нокатци једва
дужи одчаше. Лишће је троперо, или је сложено од два
пара листића и једног беспарног круничјег листића.

S. scorpioides L. Глатка, сива и ситна биљка,
са усправљеном централном стабљиком и са полеглим
бочним стабљикама. Залпци су ситни и у једно срасли
на врху су двозуби и стоје на спрам листа. Лишће је
троперо, готово сочно; бочна су пера ситна, округла
и стоје близу стабљике, средње је перо круно, јајасто
и утврђено је на дршчицу. Петељке су готово дуже од
листа и имају по 2 до 4 жута и ситна цвета. Мауне
су накриве разведене, и између семака су готово су-
жене. ☉ Расте по присојима између винограда у Си-
ћеву, Јелашници ете. Цвета у Мају и Јуњу.

Племе *Galegeae* Bth. et Hook.

Прашници су обично у двоје, ређе у једно срасли;
конци нису на врху раширени. Мауна није на члан-
кове подељена, распада се на два калка, или се не
распада. Котиледони су листати. Зеље или шибље
перастог, ређе једноставног лишћа, а без рашљика.

* *Engalegeae* Bois. Мауна је једноока

Galega L.

Чама је звонаста и подељена је на пет зубаца.
Сви су прашници у затворену цев срасли, а прашнице

су им шуте. Плодник је без стапке и има много заметака. Стубић је кончаст, са главчастим жигом. Мауна је линеарна, готово обла или је нешто мало сивоштена. Листе је лијо-церасто, а цвеће је поређано у гроздове.

G. officinalis L. Глатка биљка са високом, веругавом стабљиком. Листе је сложено од 5 до 8 пари дугуласто ланцетастих, на врху бацкавих листића. Залисци су полу стрелести. Цветни су гроздови збивели и са петелком су дужи од листа, а њихово је цвеће плавасто, ређе бело. Мауне су усправљене, обличасте и зашиљасте. ♀. Расте по влажним местима око Нпша, близу Теле куле etc. Цвета у Јулу и Августу.

** *Astragaleae* Bois. Мауна је због увраћеног шва готово дво-ока или потпуно дво-ока.

Astragalus L.

Чапа је звонаста или цеваста и подељена је на пет крижака, у зрелости је непромењена, или је на дута. Кобилица је затубаста и шута. Мауна је од чести или потпуно подељена на два окца; преграда је састављена од доњег шва, који је у мауну увраћен.

Анализа специја.

1.	Цвеће је црвено или шарено	1 bis
	Цвеће није црвено	2.
1 bis	Цвеће је шарено	<i>A. vesicarius.</i>
	Цвеће је једне (црвене) боје .	<i>A. onobrychis.</i>
2.	Ситан шиб, цвећа белог .	<i>A. angustifolius.</i>

- Зеласто биље 3.
3. Годишња биљка жутог, ситног цвећа *A. hamosus*.
Дуговечне биљке 4.
4. Цвеће је бело, ситна биљка . . . *A. depressus*.
Цвеће је жуто или жућкасто, крупне биљке . 5.
5. Залисци су у једно срасли. Мауне су округ-
ласте падуте *A. Cicer*.
Мауне нису округласте, залисци су слободни 6.
6. Мауне су јако у лук прекривљене
. *A. Glycyphyllos*.
Мауне су скоро праве . *A. Glycyphylloides*.

А, Годишње биљке.

1 Секција *Visceras* Vge. Мауна је тврда, линеарно обличаста и савијена је као срп или као кука. Цвеће је ситно жуто; барјак је дугуљаст, кобилица је краћа од крила. Длаке су на биљци основном утврђене и недељене.

A. hamosus L. Маљава биљка са усправљеним или на све стране расутим стабљикама. Лишће је сло-
жено од 8 до 12 пари јајастих или дугуљастих, на
врху усечених или срцастих пера. Цвеће је поређено
у гроздове, који стоје у пазуху лишћа на петелци,
краћој од листа. Мауна је као кука на ниже савијена
и има 20 до 25 семака ☉ Расте по утрављеним мести-
ма испод Жељезника близу Миљкавца и по бедемима
Нишког града. Цвета у Априлу и Мају.

Б. Дуговечне биљке.

* Длаке су утврђене основом и једноставне

1 Серија *Hypoglottis* Vge. Зеље без бодљикавих држака, са цвећем збивеним у главице и готово без петељчица.

2 Секција *Euhypoglottis* Vge. Чаша је цваста, ређе звонаста, и при дну затубаста. Мауна је нешто тврда и дугуљаста, кашто је опнаста и надута. Биљка са дугачким стабљикама.

А. *Cicer* L. Рехаво длакава и зелена биљка, са дугачким, веругавим и на све стране полеглим стабљикама. Лишће је сложено од 8 до 12 пари јајастим или дугуљасто елиптичних и затубастих листића. Цветне су нетељке готово краће од лишћа, а цвеће је на њима поређано у збивене, јајасте главице. Чаша је обрасла црним длакама. Круница је бледо жута. Мауне су надуване, округласте, длакаве, затубасте, а завршене су кратком бацком. ♀. Расте крај путова и по ливадама близу Мрамора, Медушевца etc. Цвета у јуну и Јулу.

2 Серија *Phasa* Vge. Зеље или шибље са бодљавим или шутим дршкама. Цвеће је утврђено на петељчице и обично је поређано у гроздове.

3 Секција *Taripodes* Vge. Чаша је кратка, звонаста. Мауна је линеарно дугуљаста. Зељасто биље скоро без стабљике са слободном залисцима.

A. depressus L. Од полеглог маља сивасти биљка готово без стабљике. Залисци су јајаста, ошаста трепљави и од стабљике су шири. Листће је сложено од 9 до 11 пари округластих или изврнуто јајастих и озго глатких листића. Цвеће је поређано у главичасте гроздове, којих је петељка краћа од листа. При перци су ланцетаста и заострљени. Круница је беличаста, а чупица јој је љубичаста. Мауне су разведене, линеарне, праве по трбуху су кобилчасте, по леђима су ижљебљене и 3 — 4 пута су дуже од чаше. ♀. Нађена од г. Целивановића на Вису.

4. Секција *Glycyphyllos* Vge. Чаша је звонаста и подбочена је са два ситна прицерка. Плодник је насеђен на кратку стапку. Мауна је дво-ока са жлездом на горњем шву. Зеље са слободним залисцима.

A. glycyphyllos L. Стабљике су дугачке, полегле и глатке. Залисци су ланцетаста и зашиљаста. Листна су пера велика, јајаста, затубаста и завршена су кратком бацком, а има их 4 до 6 пари. Цветни су гроздови јајаста, сложени су од много цветова, и заједно су с петељком краћи од листа. Чашини су зупци глатки и од цеви су краћи. Барјак је на врху урезан. Мауне су јако у лук искривљене, глатке су и имају 20 — 24 семке. ♀. Расте по шумама око Нјаша, у Бањи, Сићеву etc. Цвета од Јуна до Августа.

A. glycyphylloides DC. Стабљике су на врху усправљене и рехаво длакаве. Залисци су ланцетасто шиљаста и слободна. Листна су пера крупна, јајаста или елиптична,

затубаста и завршена кратком бацком, а има их 5 до 8 парн. Цветни су гроздови јајастн и два пут су краћи од цевн. Мауне су усправљене, дугуљасто ланцетасте и готово на три ћошка, једва су накриве и имају 10—12 семака. †. Расте по шумама на Сувој Планини и на Плешу. Цвета у Мају и Јуну.

** Длаке су средином утврђене и дво-краке.

† Зеласто, при дну само шибљасто биље без бодаља.

5. Секција *Opobrychium* Vois. Чаша је звоаста или цеваста. Цвече је поређано у главнице, ређе у гроздове. Мауна је дугуљаста и једва је дужа од чаше, ређе је да је два до три пута дужа. Стабљике су доста дугачке. Залисци су срасли.

А. *Opobrychis* L. Сиваста биљка са зеластим на врху усправљеним стабљикама. Слободан је део залпстака кратко ланцетаст. Листна су пера дугуљаста или ланцетаста и има их 8 до 16 парн. Цветне су главнице јајасто дугуљасте и утврђене су на петељке дуже од листа, Чашини су зунци линеарно шиљати и два до три пута су краћи од цевн. Круница је љубичаста; барјак јој је линеаран, на врху урезан и два пут је дужи од крила. Мауне су усправљене, јајасто дугуљасте и на три ћошка, по леђима су ижљебљене, два пут су дуже од чаше и на врху су заострљене. †. Расте по бедемима Нишког града, по сушим странама и камењарима око Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

6. Секција *Cystodes* Vge. Чаша је најзад надута, а у младости је цваста. Цвеће је скупљено у главице и боје је љубичасте или беле. Залисци су слободни.

A. vesicarius L. Великаста и при дну стврђута бљска. Стабљике су полегле и на врху усправљене. Залисци су ситни, троугални и зељасти. Листе је елиптично дугуљасто и сложено је од 6 до 8 пари листића. Цветне су петељке дуже од листића. Цветне су главице доста збилене. Чаша је цваста и најзад је мехурасто надута, а обрасла је црним длакама. Круница је шарена, љубичаста и бела. Мауне су усправљене, дугуљасто трилобасте, завршене су косим шиљком и обрасле су белим длакама. ♀. Расте по Сувој Планини, где ју је нашао г. Пеливановић.

†† Шибље и полу-шибље са бодљавим грамама.

7. Секција *Melanocercis* Vge. Чаша је звонаста и подбочена је са два приперка. Цвеће је поређано у кратке гроздове. Круничне су лиске слободне и глатке; барјак је ободима посувраћен. Мауна је кржаста и дво-ока.

A. angustifolius Lam. Ситан шиб, покривен многим квржицама. Гране су бодљаве. Листна су пера дугуљаста или линеарна, уз дуж су на двоје савијена и има их 6 до 10 пари. Петељке су много краће од листића, или су дуже и имају мало цветова, који су поређани у кратке, главичасте гроздове. Приперци су од дужице петељчице или су дужи. Чаша је длакава, а зупци су

јој шиљасти и два до три пута су краћи од чашине цеви. Круница је беличаста. Мауна је дугуљаста и готово на 3 ћошка; на врху је зашиљаста и бацкава, а обрасла је белим длакама. Ћ Расте по камењарима више Манастира Св. Богородице и на Плешу. Цвета у Мају.

Племе *Hedysareae*.

Прашници су у једно или у двоје срасли, кончасти су, а прашнице су им једнаке. Крпа су кратка. Мауна је обично сиљоштена, ређе је да је обла, и састављена је од једног или више чланака, који се у зрелости не распадају, већ се један од другог одвајају (кад их је више). Лишће је перасто и без вршике. Цвеће је поређано у гроздове или у класове.

Onobrychis Gaert.

Чаша је звонаста са готово једнаким зупцима. Коблица је на врху косо пресечена. Мауна ја састављена од једног, сиљоштеног, јамичавог и мрежастог, а често и бодљавог чланка, у ког је унутарњи шав прав и дебео, а спољни је савијен у полукруг, коблицаст, зупчаст или бодљав. Лишће је лијонерасто.

Анализа специја

Цвеће је бело , *O. alba*
 Цвеће је ружасто *O. sativa*.

O. alba W. K. Беличаста биљка са устајаћим стабљикама. Лишће је сложено од 8 до 10 пари лине-

арних и бацкавих пера. Цветне су петељке много дуже од лишћа и носе бело цвеће, поређано у ваљкасте класове. Чашници су зупци шиљати, трепљави, четири пута су дужи од чашине цеви, а три пут су краћи од крунице. Мауна је чашине дужине. ♀. Расте по виноградинама у Сићеву, Јелашиници и по странама изложеним сунцу. Цвета у Мају.

O. sativa L. Длакава или глатка биљка са дугачким или устајаћим стабљикама. Листна су пера елиптична или сплитично линеарна и има их 6 до 12 пари. Петељке су најзад много дуже од лишћа, а носе ружасте, цртасте цветове, поређане у збивене класове. Чаша је у пола краћа од крунице, а зупци су јој ланцасто шиљати и готово су два пут дужи од цеви. Крунична су крила готово краћа од чаше. Мауна је обрасла кратким длакама и дужа је од чаше. ♀. Расте по виноградима у Сићеву, на Винику и т. д. Цвета у Мају и Јулу.

Племе *Viciaeae* Вропн.

Прашници су у двоје срасли и имају покретне прашнице. Мауна нема чланкова и распада се на два капка. Котиледони су дебели и по клијању остају сакривени у земљи. Лишће је обично тако перасто, ређе је лијо-перасто, или је заступљено листовским органима (филодима).

Vicia L.

Чаша је при основи често коса, а кришке су јој једнаке или неједнаке. Барјак је дугуљаст или је на

врху усечен. Крила су срасла за кобилицу. Гршак је у рукавцу од сраслих прашика кос. Стубић је горе свуд унаоколо длакав, или је под врхом брадат, ређе је да је гладак. Жиг је на врху стубића. У мауни има два или више семака.

Анализа специја

1. Цвеће је поређано у гроздове, који су утврђени на дуге петељке 2.
Цвеће је усамљено, двојно, или је поређано у кратке гроздове, којих су петељке кратке 9.
2. Цвеће је жуто *V. pisiformis*.
Цвеће пије жуто 3.
3. Цвеће је доста кружно, љубичасто 3 bis
Цвеће је ситно, беличasto 8.
- 3bis Залисци су зупчasti *V. onobrychioides*.
Залисци су цели 4.
4. Годишње или двогодишње биљке 5.
Дуговечне биљке 6.
5. Биљка је обрасла полеглим длакама *V. varia*.
Биљка је обрасла разведеним длакама *V. villosa*.
6. Барјаков је покатац исте дужине као и барјаков крајак 7.
Барјаков је покатац два пут краћи од барјаковог крајка *V. tenuifolia*.
7. Положеним длакама обрасла биљка *V. crassa*.
Разведеним длакама обрасла биљка *V. Gerardii*.
8. Лишће је сложено од 7—10 пари листића
. *V. hirsuta*.
Лишће је сложено од 3—5 пари листића
. *V. tetrasperma*.

9. Дуговечна биљка 10.
 Годишње биљке 11.
10. Цвеће је жуто *V. truncatula*.
 Цвеће је љубичасто *V. sericum*.
11. Барјак је длакав *V. Pannonica*.
 Барјак је гладак , 12.
12. Цвеће је жућкасто *V. grandiflora*.
 Цвеће је љубичасто 13.
13. Стабљика је крута, усправљена; мауна је зуп-
 часта *V. serratifolia*.
 Стабљике су млитаве, полегле 14.
14. Лишће је сложено од 2—3 пара боцкавих ли-
 стића *V. lathyroides*.
 Лишће је сложено од три или више листића 15.
15. Чашници су зупци на више искривљени . . .
 V. peregrina.
 Чашници су зупци прави 16.
16. Листна су пера широка, изврнуто јајаста .
 V. sativa.
 Листна су пера узана ланцетаста *V. angustifolia*.

I Секција *Euvicia*. Стубућ је на дојљој страни испод врха брадат. Цвеће је у пазуху листа на врло кратке петељке утврђено, и обично има по 1—2 цвета, ређе је да је више цветова у гроздове поређано.

* Дуговечно биље.

V. sericum L. Маљава биљка са изданцима на дну стабла и са танким стабљикама, које се пењу уз друго биље. Лишће је завршено рашљиком и сложено

је од пет пари јајастих и дугуљастих на врху затубастих листића. Залисци су ситни полукопљасте. Цветни су гроздови утврђени на врло кратке петељке, састављени су од 2 до 5 цветова и стоје у пазуху листића. Круница је плаветникаста и за трећину је дуља од чаше. Зупци су у ове при дну широки, на врху шиљати, неједнаки; горњи су на више искривљени. Мауна је црна, линеарна, спљосната, на врху је зашиљаста и накрива. Семке су округласте. ♀. Расте по шумама на Саличевици, у Бањи, на Винику etc. Цвета у Априлу и Мају.

V. truncatula МВ. Маљава биљка са усправљеним веругавим стабљикама. Листна су пера елиптично дугуљаста, затубаста или урезаца и боцкава, а има их 7—10 пари. Залисци су врло ситни, цели и полукопљасте. Цвеће је жуто и супротно. Чаша је три пут краћа од крунице; горњи су јој зупци ланцетасто шиљати и краћи од цеве, горњи су сведени, врло кратки, зелени или ожагнени. Мауне су утврђене на стапку, црпе, дугуљасте, при дну су и на врху зашиљасте и на доле су савијене. ♀. Расте по шумама на врху Бањског брда. Цвета у Мају.

** Годишње биљке.

† Стабљике су млиставе и ватају се за друго биље. Мауне нису по швовима зупчасте. По један или по два цвета стоје заједно.

Х Барјак је длакав.

V. Rannonica Јасц. Длакава биљка са млиставим стабљикама. Листће је завршено рашљикама и сложено

је од 5 до 8 пари извртито јајастих и дугуљастих, на врху затубастих или урезаних пера. Дојњи су заљасци полукопљасте, горњи су јајасте, а сви су ситни. Цвеће је обешено и жућкасто. Чаша је длакава и два пут је дужа од крунице; зупци су јој шиљати, прави и готово од дужине цеви. Мауна је дугуљаста, зашиљаста, длакава и на ниже савијена. Семке су округле и нешто спљоштене ○ Расте по њивама око Ниша. Цвета у Априлу и Мају.

α. *rugosascens* DC. Цвеће је црвенкасто. Расте по њивама око Ниша, нарочито око Суводола. У околини је Ниша обичнија од предње Феле.

XX Барјак је гладак.

V. *grandiflora* Scop. Више или мање длакава биљка, са танком, дугачком стабљиком, која се око другог биља пење. Лишће је завршено рашљикама и сложено је од 4 до 7 пари извртито јајастих или дугуљасто линеарних, затубастих или усечених листића. Заљасци су полукопљасте и при дну су зупчасти. Петелке стоје у пазуху лишћа, од чаше су много краће и носе по један, ређе по два цвета. Круница је бледожута са великим барјаком. Чаша је од ње три пут краћа, а зупци су јој шиљати и краћи су од цеви. Мауна је линеарна, спљоштена, зашиљаста и накрива. Семке су ситне и има их 10—12. ○ Расте по утрављеним местима под Селичевицом у Бањи etc. Цвета у Мају.

V. *sativa* L. Маљава биљка са млићавим стабљикама, које се својим рашљикама ватају и држе за друго

биље. Листна су јој пера изврнуто јајаста или дугуласта, на врху су право пресечена или су плитко уре-зана. Залисци су полукопљастн, цели или зупчастн. По један до два љубичаста цвета стоје у пазуху лишћа на петељкама, краћим од чаше. Ова је два пут краћа од крунице, а зупци су јој ланцетасто шиљати, једнаки и дугачки као и чашина цев. Мауна је жућкаста или црнкаста, маљава, линеарна, грбичава. Семке су глатке, округле и нешто сиљоштене. ☉ Расте по њивама ово Ниша. Цвета у Мају.

V. angustifolia Roth. Маљава биљка. Стабљике су јој усправљене или се око другог биља пењу. Лишће је завршено рашљикама и има 4 до 7 пари изврнуто јајастих и линеарних, или линеарно ланцетастих пера. Залисци су полукопљастн и зупчастн. По један до два цвета стоје у пазуху лишћа на петељкама, краћим од чаше. Круница је љубичаста. Чаша је за трећину краћа од крунице а зупци су јој ланцетастн, једнаки и исте дужине као и чашина цев. Мауна је црнкаста, узана, линеарна, маљава или глатка, и више или мање спљоштена. Семке су округле и глатке. ☉ Расте где и предња биљка; а цвета кад и она

V. lathyroides L. Кадифасто длакава биљка са ситним стабљикама. Лишће је завршено бацком или једноставном рашљиком, а сложено је од 2 до 4 пара дугуластнх изврнутих, јајасто бацкавих листића. Залисци су полукопљастн и цели. По један ситан, љубичаст цвет стоји у пазуху листа на врло краткој петељци.

Чаша је два пут краћа од круннице, а зуници су јој ланцетасте, једнаки и једне дужине са чашином цеви. Мауна је узана, линеарна, глатка, на врху сужена и бацкава. Семке су коцкасте и квржичаве. ☉ Расте по жбуњу на Селичевци, на Винику etc. Цвета од Марта до Маја.

V. peregrina L. Маљава биљка са танким, полеглим или усправљеним стабљикама. Лишће је завршено рашљикама и сложено је од 3 до 5 пари узано линеарних, при дну сужених, на врху право пресечених или урезаних листића, који су завршени кратком бацком. Залисци су ситни, изврнуто троугални и расцепљени су на две узане кришке. Петељке стоје у пазуху лишћа, имају само један цвет и готово су краће од чаше. Крунница је црвена и 2 и по пута је дужа од неправилне чаше. У ове су кришке ланцетасте, дојње су равне цеви; горње су од ње краће. Мауна је линеарна, сљоштена, маљава, на врху је на више накривљена и зашиљаста, а стоји на стапки. Семке су глатке и мармориране. ☉ Расте испод Виника. Цвета у Мају.

†† Стабљике су круте, дебеле и усправљене. Мауна је по оба шва зупчаста. По 1—5 цветова стоје у пазуху лишћа.

V serratifolia Jacq. Длакава биљка. Дојње јој је лишће без рашљике и има само један пар листића; остало има рашљике и сложено је од два до три пара изврнуто јајастих, рескастих листића. Залисци су крупни, полујајести и зупчasti. Петељке су кратке. Кру-

лица је црвено љубичаста и два пут је и по дужа од чаше. Чашине су кришке троугално ланцетасте и неједнаке. Мауна је линеарна, спљоштена; на врху је накрива и завршена је кратким кљуном; по странама је глатка, а по ободима је ровашена квржичастим, длакавим зупцима. Семке су округле и рапаве.

II Секција *Stacca*. Цвеће је поређано у гроздове, који су утврђени на дугачке петељке и који стоје у назуху листа. Стубић је с леђа или с бокова спљоштен.

* Дуговечне биљке.

† Стубић је с леђа спљоштен.

V. pisiformis L. Глатка и бледо зелена биљка, са дебелом, високом стабљиком, која се пење уз жбуње. Листе је с вршिकाма и сложено је од 4 до 5 крупних, јајастих, затубастих и жилицама ишараних листића. Залisci су полу стреласте и носувраћени и зупчасте. Цвеће је многобројно и поређано је у гроздове, који су краћи од листа. Круница је жућкаста и три пут је дужа од чаше. Зупци су у ове кратки и на врху су пилати. Стубић је свуд унаоколо длакав. Мауна је линеарна, спљоштена глатка и на врху накрива. Семке су округле. ♀. Расте по жбуњу на Суводолу, по Селичевици etc. Цвета у Мају.

V. onobrychioides L. Рехаво длакава или глатка биљка. Стабљике су јој дугачке и ватају се рашљикама за друго биље. Листна су пера ланцетасто линеарна, затубаста, оздо маљава и има их 6 до 8 пари. Залisci су полуконцасте и готово зупчасте. Цветни

су гроздови дужи од лишћа и сложени су од 6 до 12 рехавих, хоризонтално разведених, крушних цветова. Круница је љубичаста са блеђом кобилицом. Стубић је с леђа сглоштен и испод врха је јаче брадат. Чаша је длакава и два пут и по краћа од крунице; кринике су јој неједнаке: доња је ланцетасти и дугачка је као и чашина пев; горње су врло кратке и врховима су примакнуте једна уз другу. Мауна је линеарно дугуласта и при основи је истањена. \ddagger . Расте по камењарима на јужној страни Бањског брда, а цвета у Мају

$\ddagger\ddagger$ Стубић је с бокова сглоштен.

V. *Cracca* L. Положеним и кратким длакама обрасла биљка. Стабљике се пењу уз друго биље. Лишће је завршено рашљикама и сложено је од 9 до 10 пари дугуласто ланцетастих листића. Доњи су залisci полуклопастни, горњи су ланцетасти. Цвеће је многобројно, поређано је у збивене гроздове, који су равни лишћу или су од њега дужи. Круница је љубичаста; барјак је нокатац у дужину раван барјаковом окрајку. Чаша је длаква и два и по пута је краћа од крунице; доњи су јој зупци ланцетасти и равни цеви; горњи су врло кратки и примакнути. Мауна је дугуласто-линеарна и утврђена је на стапку краћу од чашине цеви. Семки је пулак три пут краћи од њене периферије. \ddagger . Расте по жбуњу крај јендека у Пасјачи. Цвета од Јула до Августа.

V. *Gerardi* Vill. Разведеним длакама обрасла биљка. Стабљике су усправљене и мало се ватају за друге

предмете. Лишће је са рашљикама и сложено је од 10 до 15 пари примакнутих, дугуљастих или ланцетастих листића. Залисци су полустреласта. Цветни су гроздови збивени и равни су лишћу или су нешто дужи. Круница је плава; барјаков је нокатац равне дужине са барјаковим окрајком. Чаша је длакава и 2 и по пута је краћа од крунице; чашини су зупци неједнаки; дојњи је ланцетасто шиљат и раван је цеви, горњи су врло кратки и један другом примакнути. Мауна је дугуљасто линеарна и утврђена је на стајку, дужу од чашине цеви. Семки је пупак четири пута краћи од семкне периферије. ♀. Расте по Горици, у Јелашници, у Мокрој и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

V. tenuifolia Roth. Полеглим длакама обрасла биљка. Стабљике су високе, доста крупне и пењу се уз друго биље. Лишће је завршено вршицама и сложено је од 9 до 10 ланцетастих листића. Залисци су полукрпасте. Гроздови су састављени од много цветова и дужи су од лишћа. Круница је бледо љубичаста; барјаков је окрајак два пут дужи од барјаковог нокатца. Чаша је три пут краћа од крунице; чашини су зупци неједнаки: горњи су ланцетаста и краћи су од цеви, дојњи су кратки и примакнути. Мауна је дугуљасто линеарна и утврђена је на стајку, која је краћа од чашине цеви. Семки је пупак 4 до 5 пута краћи од семкне периферије. ♀. Расте по жбуњу на Врнику, Суводолу и т. д. Цвета у Мају и Јуну.

** Једногодишње или двогодишње биљке.

Стубић је с бокова сиљоштен и на врху је свуд
унаоколо длакав.

V. varia Host. Годишња или двогодишња биљка, обрасла је положеним длакама. Стабљике су јој полегле или се уз друго биље пењу. Листће је завршено рашљикама и сложено је од 6 до 8 пари линеарно дугуљастих, затубастих или зашиљастих листића. Залисци су полукопчасти и ланцетастии. Цветии су гроздови дужи од лишћа и састављени су од много хоризонталних цветова. Круница је затворено љубичаста Чаша је грбава са неједнаким зупцима: дојњи је шпљат и раван је цевии, горњи су троугални, врло кратки и примакнути. Мауна је линеарно ромбична, глатка и насађена је на стапку, дужу од чашине цевии. Семке су округле; њихов је пупак осам пута краћи од семкине периферије или . Расте крај жбуња и усева у Суводолу, Спћеву и т. д. Цвета од Маја до Јула.

V. villosa Roth. Годишња или двогодишња биљка, обрасла је дугачким разведеним длакама, а стабљике јој се пењу уз друге предмете. Листће јој је завршено рашљикама и сложено је од 8 до 10 пари линеарних или линеарно дугуљастих, затубастих или зашиљастих листића. Залисци су полустреластии и ланцетастии. Много је цветова сложено у гроздове, који су дужи од лишћа. Круница је љубичаста и готово је три пут дужа од чаше. Ова је грбава, а зупци су јој неједнаки: горњи, су шиљаст и од дужине цевии, горњи су при основи троугални, а на врху кратко шиљастии. Мауна је дугу-

љасто линеарна, глатка и утврђена је на стаику, дужу од чашине цевн. Семке су округле, црне, кадфасте, а пунак им је 7 до 8 пута краћи од семкине периферије. ☉ или ☉. Расте крај усева и по виноградима на Горици, и готово свуд у околини Ннша. Цвета од Јуна до јесени.

II. Секција *Pseudoerythraea*. Стубић је кончаст и глатка. Цвеће је ситно и поређано је у гроздове, који стоје у назуху листа.

V. *hirsuta* L. Годишња, длакава биљка. Стабљике јој се пењу уз друго биље. Лишће јој носи рашљике и сложено је од 8 до 10 пари линеарних, затубастих или право пресечених цера. Залисци су при дну стабла полуконљастн и кашто су при основи на два до три места засечени; на врху су стабла залисци ланцетастн. Цветне су петељке завршене бацком, или су без ове. носе 2 до 6 цветова и краће су од листа, или су његове дужине. Круница је бело плавкаста- Чаша је у пола краћа од крунице; њени су зупци готово једнаки и готово су дужи од цевн. Мауна је дугуљасто ромбична, глатка или маљава, грбичава је, има две семке и на врху је косо пресечена. Семке су округле и нешто спљоштене, а пунак им је три пут краћи од периферије семкине. ☉ Расте по усевима, по жбуну и по шумама. Цвета од Маја до Јуна.

V. *tetrasperma* L. Глатка или нешто длакава биљка. Стабљике су јој танке и пењу се уз друго биље. Горње је лишће завршено рашљикама и састављено, је од 3 до 5 пари, линеарних, затубастих и бацком за-

вршених листића, Залисци су јој полу копљасти и цели. Петељке су кашларне, носе по 1 до 2 цвета и готово су од дужине листа. Круница је бледо љубичаста и два пут је дужа од чаше. Чашини су зупци на три ћошка и врло су неједнаки, а краћи су од чашине цеви. Мауна је на врху закржана, глатка и готово свакад има четири округле семке, у којих је ипак пет пута краћи од семкине периферије \odot . Расте где и горња биљка, а цвета кад и она.

Eryum L.

Чашине су кришке готово једнаке. Барјак је изврнуто јајаст. Крила су уз кобилицу прирасла. Гршак је у цеви од сраслих прашика кос. Стубић је с горње стране спљоштен и ту је брадат, оздо је наг. Мауна је кратка, цљосвата и има 1 до 2 семке. Годишње биљке ситног цвећа.

E. nigricans MB. Длакава биљка усправљених или при дну полеглих стабљика. Лишће је завршено кратким осом; горње само кашто носи једноставну рашљику; а све је сложено од 3 до 4 пара изврнуто јајастих и дугуљасто линеарних листаћа. Залисци су полукопљасти и зупчasti. Петељке су завршене осом, дуже су од листа и имају по 1 до 2 цвета. Круница је плавкаста и слабо је дужа од чаше. Зупци су у ове шиљасте и много дужи од њене цеви. Мауна је четвртасто ромбична и глатка, а семке су јој спљоштене као сочиво. \odot Расте по каменарима близу Коновице, у Јелашници, у Бањи и т. д. Цвета у Априлу и Мају.

Lathyrus L.

Чашина је цев у гршку често кога. Барјак је широк, извртнуто јајаст или округласт, крила су слабо прирасла уз кобилицу. Грло је у рукавца од сраслих прашика право. Стубић је на врху раширен, с леђа је спљоштен и ту је брадат. Мауна је линеарна.

Анализа специја.

1. Цвеће је жуто 2.
Цвеће није жуто 3.
2. Лишће је састављено само од лисних држака
годишња биљка *L. Aphaca*.
Лишће има дршку и пера; дуговечне биљке 2bis
2bis Цветне су петељке много дуже од листа .
. *L. Pratensis*.
Цветне су петељке мало дуже од лишћа .
. *L. Hallersteinii*.
3. Лишће је састављено само од лисних држака
. *I. Nissolia*.
Лишће има дршку и лисна пера 5.
4. Цветне петељке носе више цветова *L. tuberosus*.
Цветне петељке носу 1—2 цвета 5.
5. Мауна је длакава *L. hirsutus*.
Мауна није длакава 6.
6. Мауна је по горњем ободу крилата 7.
Мауна није по горњем ободу крилата 8,
7. Горњи је обод прав *L. Cicera*.
Горњи је обод искривљен *L. sativus*.
8. Мауна је спљоштена *L. setifolius*.
Мауна није спљоштена 9.

9. Цветне су петељке без оса . . . *L. erectus*.
 Цветне петељке имају ос . . . *L. sphaericus*.

I Секција *Arhasa* Tourmf. Барјак је без грбе. Стубаљ није усукан. Дршке су без лишће и изгледају као рашљике.

L. arhasa L. Глатка, сиваста биљка, са ђошкастим, полеглим или на врху усправљеним стабљикама. Залисци су кружни, јајасте при дну су пресечени и ту имају две раскречене ушице. Петељке су дужије од рашљика и носе по један жут цвет. Чашнице су зупци ланцетасто линеарни, зашиљасте и два пут су дужи од цеви. Мауна је линеарна и као срп искривљена. Семке су јајасте, мрке и глатке. ☉ Расте по њивама око Ниша. Цвета у Мају.

II Секција *Nissolia* Tourmf. Барјак је без грбе. Стубаљ није усукан. Листне су дршке без лишћа и саме су као лист раширене.

L. Nissolia L. Глатка биљка са танким, ђошкастим, усправљеним и једноставним стабљикама. Залисци су врло ситни, шиљасте. Петељке су кончасте, краће су од листолике дршке и носе по 1 до 2 цвета. Круница је црвена и два пут је дужа од чаше. Чашнице су кришке ланцетасто шиљасте, нешто неједнаке и равне су цевп. Мауна је узана, дугачка, права, нешто спљоштена, ишарана је первима и обрасла је ситним полеглим длакама. Семке су јајасте, брадавичаве и има их 12 до 18. ☉ Расте по утрављеним местима и по њивама око Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

III Секција *Cicerula* Moench. Барјак при основи није грбав. Стубић је усукан, прав и оздо ижљебљен. Све дршке носе лишће. Годипње биљке.

* Мауна је глатка.

L. Cicerula L. Глатка биљка. Стабљике су нешто мало крилате и цењу се уз дуго биље. Залиски су полу-кошљасте и ланцетасти и дугачки су као и узано крилата листна дршка. Лишће је састављено од једног пара ланцетасто линеарних, зашиљастих листића. Цветне су петељке око средине зглобовите, краће су од листа и носе по један цвет. Круница је црвена. Чашници су зуци широки, ланцетасти и готово су два пут дужи од цеви. Мауна је дугуљаста, спљоштена, нага и жилицама ишарана; горњи јој је обод прав и ижљебљен. Семке су кошкасте, глатке, а пупак им је јајаст. ☉ Расте по њивама и испод њива по камењарима у Сићеву, и на Голом врху. Цвета у Мају и Јуну.

L. sativus L. Глатка биљка. Стабљике су јој крилате, цењу се око другог биља, или су полегле. Залиски су полу стреласте, ланцетасти и готово су краћи од крилате листне дршке. Лишће је сложено од једног пара дугуљасто ланцетастих или ланцетастих листића. Петељке су близу врху зглобовите, мало су краће од листа и носе по један цвет. Круница је ружасто плаветникаста или беличаста. Чашнице су кришке ланцетасте и два пут су дуже од цеви. Мауна је спљоштена елиптично дугуљаста, мрежаста и има готово свакад

четири семке: горњи јој је обод крив и има два криоца. Семке су глатке, ћошкасте и жућкасте. ☉ Расте по усевима на Горици, близу Манастира Св. Тројице etc. Цвета у Мају.

** Мауна је длакава.

L. hirsutus L. Рехаво длакава биљка. Стабљике су јој узано крилате и пењу се око другог биља. Залисци су полустрелести и ланцетести. Лишће је сложено од једног пара дугуљастих и линеарно ланцетестих листића. Петељке су два до три пута дуже од листа и носе по 1 до 3 цвета. Чашнице су кришке дугуљасте, заострљене и равне су цеви. Круница је црвено плавкаста. Мауна је падута, линеарна, права, квржичава и длакава. Семке су брадавичаве, а пунак је њихов округло и кратак. ☉ Расте по усевима и утрављеним местима близу Мрамора, у Медушевцу, Дражевцу etc. Цвета у Мају и Јуну.

IV Секција *Eulathyrus* Ser. Барјак при основи није грбав. Стубић је усукан и у лук искривљен а доле је цеваст. Све дршке носе лишће. Све су феле дуговечне.

L. tuberosus L. Глатка и сиваста биљка. Ризом пузи и из њега избијају доста круине грудвице. Стабљике су крилате, леже по земљи или се пењу уз дуге предмете. Лишће је сложено од једног пара затубастих листића. Залисци су полу стрелести, ланцетести и го-

тово су једне дужине са кратким, бескрилним листним дршкама, које су завршене дугачком рапником. Цветне су петељке дуже од листа и имају по 3 до 5 црвених цветова. Чашине су кришке неједнаке; дојња је у дужину равна цеви, горње су троугалне и од цеви краће. Мауна је линеарно дугуљаста, надута, пага и мрежаста. Семке су нешто квржичаве. ☿ Расте по усевињама између Виника и Матејеваца и по жбуњу по Селичевини etc. Цвета у Јуну и Јулу.

V Секција *Orobastrum* G. G. Барјак је без грба. Стубић није усукан и оздо је изглеђен. Све дршке носе лишће.

* Једногодишње биљке.

† Семке су рапаве.

L. setifolius L. Глатка биљка. Стабљике су јој танке, крилате, леже по земљи или се пењу око другог биља. Залисци су полустреласте, ланцетасте и у дужину су равни листној дршци, која је завршена рапником. Лишће је сложено од једног пара линеарних, шиљастих листића. Петељка је кончаста, краћа је од листа и има само један црвен цвет. Чашине су кришке ланцетасте и готово су дуже од цеви Мауна је спљоштена, дугуљаста и утврђена је на стапку а има две до три семке; горњи јој је обод прав, а оба су нешто мањава. Семке су округле и рапаве. ☺ Расте по камењарима у Сићеву, Јелашници, Голом врху и т. д. Цвета у Мају.

†† Семке су глатке.

L. sphaericus Retz. Глатка биљка са танким, усрављеним, ђошкастим стабљикама. Залисци су полу кољасти, ланцетасто шиљасти и готово су једне дужине са дршком, која је завршена једноставном вршиком. Цветна је петељка око средине зглобовита, и испод цвета је у ос завршена, готово је исте дужине са листовом дршком и носи само један алев цвет, Чашине су кришке ланцетасто заокружене и дуже су од цеви. Мауна је дугачка, линеарна, нешто спљоштена пага и уз дуж је првима пшарана. Семке су глатке, округле и има их 10 до 14. ☉ Расте по усевима близу Мрамора у Спљеву etc. Цвета у Мају.

L. erectus Lag. Глатка, или, кад се гледа на луну, нешто длакава биљка. Стабљике су танке, ђошкасте и усправљене. Залисци су полу стреласти и ланцетастии. Листна је дршка врло кратка и завршена је кратким правим осом. Листће је сложено од једног пара крупних, линеарно ланцетастих, зашиљастих листића. Цветна је петељка при дну зглобовита, нема оса и носи само један плаветникаст цвет, а краћа је од листне дршке или њој равна. Чашине су кришке ланцетасто шиљасте и готово су равне цеви. Мауна је линеарна и готово ваљкаста, пага или малава, мрежаста и на врху је накрива. Семке су глатке округле и готово право пресечене. ☉ Расте по житу близу Св. Пантеленмона, идући Хуму и испод Виника. Цвета у Априлу.

** Дуговечно биље.

L. pratensis L. Глатка и положеним длакама обрасла биљка. Ризом јој пузи. Стабљике су јој кратке, ђошкасте и кашто се пењу и ватају за друго биље. Залисци су крупни и дугуљасто ланцетастии, при основи имају два не једнака израштаја и готово су исте дужине као и дршка, која је завршена рашљиком. Цветна је петељка шута, дужа је од листа и носи 5 до 10, на све стране разведених, жутих цветова. Чашине су кршкне ланцетасто шиљасте и готово су дуже од цеви. Мауна је нага или длакава, линеарна, готово ситљонтена, црна, и на врху нешто крива. Семке су округле и глатке. ♀. Расте по шуми на Винику у Бањи etc. Цвета у Мају и Јуну.

L. Hallersteinii Baumg. Глатка биљка са усправљеном, крплатом стабљиком и са ризомом, који далеко пуза. Листће је сложено од једног пара елиптичних, на оба краја зашиљених листића. Залисци су крупни, јајастии и при дну стреластии, а у дужину су равни листној дршци, која је завршена рашљиком. Петељке су мало дуже од листа, немају ос и носе по 4 до 5 жутих цветова. Чашине су кршкне ланцетасто шиљасте и дуже су од цеви. ♀. Расте по шумама на Суводолском, Бањском брду и по Селичевци. Цвета у Априлу и Мају.

Orobus L.

Чашина је цев при дну готово грбава, а гршак јој је нешто кос. Барјак је широк, изврнуто јајаст или

округласт. Крила су за кобилицу нешто мало прирасла. Рукавац је од сраслих прашника у грику прав. Стубић је линеаран, или је горе раширен, с горње је стране спљоштен и уз дуж је брадат. Мауна линеарна и више или мање спљоштена. Дуговечно биље са тачко перастим, ређе са лијоперастим лишћем, које је завршено осом, а без вршике.

Анализа специја

1. Цвеће је жуто 1 bis
Цвеће није жуто 2.
- 1 bis Лишће је сложено од 2—4 пара листића .
. *O. pubescens*.
Лишће је сложено од 8 до 10 пари листића
. *O. ochroleucus*.
2. Лишће је сложено од 1 пара листића . .
. *O. hirsutus*.
Лишће је сложено од 2 или више пари листића 3.
3. Лишће је ланцетасто или линеарно 4.
Лишће је елиптично или јајасто 5.
4. Стубић је линеаран; чашине су кришке троугалне *O. albus*.
Стубић је лопатичаст, чашине су кришке ланцетасте *O. canescens*.
5. Лишће је састављено од 4--6 пари листића
. *O. niger*.
Лишће је састављено од 2—3 пара листића 6.

6. Петељке носе највише 4 цвета . *O. verpus*.
 Петељке носе више цветова . *O. variegatus*.

I Секција *Eurobus*. Круница је бела, црвена, љубичаста или шарена.

* Листе је сложено од 2 или више пари листића.

O. canescens L. Глатка биљка. Корен је кратак са кончастим жилама. Стабљике су усправљене и ђошкасте. Листе је сложено од 2 до 3 пара дугуљасто ланцетастих или ланцетастих и зашиљастих листића. Залисци су полустрелести, шиљести и дужи су од листне дршке. Цветне су петељке дуже од листића и носе по 4 до 9 цветова. Чашнице су кришке ланцетасте и од цеви су готово краће. Круница је бела или шарена. Стубић је лопатичаст. Мауна је линеарна, при дну је сужена, а на врху је покрива. ♀. Расте на Сувој Планини, где ју је нашао г. Пеливановић. Цвета у Мају.

O. albus L. Глатка биљка. Корен јој је жиличав, са жилама на врху надути. Стабљике су јој ђошкасте и једноставне. Листе је сложено од два до три пара линеарно ланцетастих или линеарних и зашиљастих листића. Залисци су полу стрелести, ланцетасте и краћи су од раширене листне дршке, или су њој равни. Цветне су петељке дужи усправљене, дужи су од листа и носе 4 до 6 цветова. Горње су чашнице кришке троугалне и примакнуте, остале су лан-

цетасте и у дужину су равне цеви. Круница је бела или црвенкаста. Стубић је линеаран. Мауна је глатка, линеарна, на врху је накрива, а при основи је сужена. ♀. Расте по шумама по Селичевици, у Суводолу, у Сићеву etc. Цвета у Априлу.

O. vernus L. Глатка биљка, са чворовитим кореном, који не даје изданке. Стабљике су ћошкасте, усправљене и једноставне. Лишће је сложено од два до три пара дугуљасто јајастих, заострљених, по ободу ситно трепљавих листића, који имају по 3 до 5 нерва. Залисци су полу стреласти и краћи су од листне дршке. Цветне су петељке глатке, готово су равне лишћу и плају 3 до 4 обешена цвета. Чашнице су кришке неједнаке; доње су троугалне и два пут су краће од цеви, горње су још краће и примакнуте су. Круница је црвена, а најзад плаветникаста. Стубић је на врху раширен. Мауна је линеарна, глатка, на врху је зашпљаста и на више искривљена. ♀. Расте по шумама на Винику, Суводолу, Бањи etc. Цвета у Априлу.

O. variegatus Tenor. Глатка биљка са чворовитим ризомам без изданка. Стабљике су танке, дугачке усправљене. Лишће је сложено од два до три пара јајастих, заострљених листића, који имају по 1 до 3 нерва. Залисци су јајастии или ланцетастии, при ну су полу-стреласти и краћи су од листне дршке. Цветне су петељке длакаве, готово су у дужину равне лишћу, а носе по 10 до 12 на једну страну наведених цветова. Чаша је длакава, а горње су јој

кришке троугалне и врло кратке, остале су ланцетасте заоштрљене и равне су цеви. Круница је шарена (ружаста и црвена). Стубић је на врху раширен. Мауна је линеарна, на врху је нешто мало накрива и обрасла је врло ситним жлездицама ♀. Расте по шумама по Селичевици, Бањи, Сићеву, испод Суве планине. Цвета у Априлу и Мају.

O. niger L. Глатка биљка са кратким ризомом. Стабљике су ћошкасте гранате, усправљене и круге. Листе је сложено од 5 до 6 пара дугуљастих или елиптичних, затубастих и бацкавих листића, који су оздо сивасти. Залпци су кратки, полустрелести, горњи су ланцетasti. Петељке су готово дуже од листћа и носе 4 до 8 цветова. Чашине су кришке троугално-ланцетасте и два пут су краће од цеви. Круница је црвена. Стубић је на врху раширен. Мауна је линеарна, при основи је сужена, а на врху на више мало искривљена. ♀. Расте по шумама око Ниша. Цвета у Мају.

** Листе је сложено од једног пара листића.

O. hirsutus L. Биљка је ова обично обрасла меким, разведеним длакама, ређе је да је готово нага. Ризом јој пузи и пушта кончасте жвеле. Стабљике су при дну полегле, танке, ћошкасте и од основе гранате. Листе је сложено од једног пара елиптичних, зашиљастих или заоштрљених листића, који су готово исте дужине са дршком. Залпци су елиптични и заоштрљени, при ос-

нови су полу стреласте и равни су дршци. Цвеће је на једну страну наведено и љубичасто-плаветно. Цветне су петељке нешто дуже од листа и имају два до пет цветова. Чашнице су кришке готово једнаке; све су ланцесте, заоштрене, трепљаве и два пут су дуже од цеви. Стубић је на врху раширен. Мауна је линеарна, зашиљаста, на врху је као срп на више искривљена и обрасла је полеглим длакама. ♀. Расте по окрајку шума на Селичевици, нарочито га много има одма до села Еминове Кутине идући уз леву обалу Кутинске реке. Цвета у Мају.

II Секција *Ochrosorobus*. Цвеће је жуто.

O. ochroleucus W. K. Длакава биљка бар док је млада. Корен јој пузи. Стабљике су готово шибљасте, [браздовите, гранате и длакаве. Лишће је сложено од 8 до 10 пари доста ситних, јајасто ланцестих, на врху бацкавих и оздо зелених листића. Залпци су полустреласте. Цветне су петељке од дужице листа, или су дуже и носе по више па једну страну окренутих, жутих цветова. Чаша је длакава, а зупци су јој неједнаки, горњи су краћи од доњих, а сви су много краћи од чашнице цеви. Мауна је глатка, линеарна и на оба краја сужена; на врху је зашиљаста и нешто мало накрива. ♀. Расте по жбуњу на Горици, по виноградима на Хуму, у Г. Матејевцима etc. Цвета у Мају.

O. pubescens Рапс. Маљава биљка. Стабљике су скоро шибљасте, браздовите и ћошкасте. Лишће је сло-

жено од два до три пара маљавих, узаних, дугуљастих или ланцетастих, на врху бацкавих листића. Залиски су полустреласте и ланцетасте. Цветне су петељке од дужине листа или дуже и посе по 2 до 4 цвета. Круница је жућкаста. Чашници су зупци јајасто ланцетасте и дужи су од чашине цеве. Мауна је маљава, линеарна, на врху зашиљаста и нешто мало накрива. ♀. Расте на Сувој Планини, где ју је нашао г. професор Панчић.

Pisum L.

Чашина је цев при дну коса. Барјак је широк, изврнуто јајаст или округласт. Кривоца су прирасла уз кобилицу. Рукавац од сраслих прашника у грлу је прав. Стубић је на дојњој страни на двоје савит и ижљебљен, на горњој је страни брадат. Мауна је линеарна, више или мање спљоштена. Лишће је тако перасто, а дршка му је завршена рашљиком, или осом.

Анализа специја.

Цветна је петељка много дужа од залиска .
 P. elatius.
 Цветна је петељка једва што дужа од залиска
 P. arvense.

P. arvense L. Годишња, глатка и сиваста биљка. Лишће је сложено од 2 до 3 пара јајастих листића. Залиски су јајасте полу срцасти и при дну су неједнако зупчести. Петељке су од дужине залиска, или су

дуже и носе по један цвет. Овај је плаветникаст, а крила су му црвена. Кобилица је оздо и спред крестава. Мауна је мрежаста. Семке су ћошкасте и глатке
 ⊙ Расте по житу крај друма Пиротског, а цвета у Априлу и Мају.

Р. *Elatius* M. B. Годишња, глатка и сиваста биљка. Стубљике су високе и пењу се око других предмета. Листе је сложено од 2 до 3 пара дугуљастих или елиптичних листића. Залисци су јајасте, полу срцасти, при дну неједнако зупчати. Цветне су нетељке два до три пута дуже од залистака и носе по 1 до 3 цвета. Цвеће је крупно, црвенкасто љубичасто, са затворенијим крилима. Кобилица је спред и оздо крестава. Мауна су мрежасте. Семке су округле, сиве и ишаране мрким пегама
 ⊙ Расте по виноградима на Вишику, по камењарима више Миљковца. Цвета у Априлу.

Фам. *Amygdaleae* Jus.

Цвеће је у биља ове фамилије правилно и хермафродитно. Чаша опада и састављена је од пет лисака, које су у доњем крају срасле у цев, слободну од плодника. Круница је састављена од пет слободних лисака, које су утврђене у гршку чаше. Прашници су слободни и утврђени су заједно са круничним лискама, а има их 15 до 30. Прашнице су им унутарње, дво-оке и пуцају уз дуж. Плодник је слободан и састављен је од једне карпедије и има само једно окце са два обешена заетка. Стубић је један. Плод је меснат (кош-

туница) или кожаст са једном кошчицом и обично са једном семком, без беланцета и са меснатим котиледонима. Шибље или дрвље. Лишће има залиске.

Анализа родова.

1. Оплодница је у зрелости кожаста; кошчица је жљобовита или јамичава; лишће је у младости уз дуж на двоје савито
 Amygdalus.
 Кошчица је глатка или рапава. Лишће је у младости усукано, оплодница је сочна . . . 2.
2. Плод је носут сивим пепељком; кошчица је на трбушном ободу кобиличаста . . *Prunus*.
 Плод је без пепељка; кошчица није кобиличаста *Cerasus*.

Amygdalus L.

Коштуница је кожаста и у зрелости се распада на двоје. Кошчица је јајаста, неправилно је изриљана и обично јамичава. Лишће је у младости уз дуж савијено.

A. nana L. Ситан шиб без трња, са глатким, дугуластим или линеарно ланцетастим и ситно рескастим лишћем, које је сужено у кратку дршку и развија се у исто време кад и цвет. Чашина је цев при основи сужена, изврнуто коничка и два нут је дужа од јајастих или дугуластих и жљездивавих чашиних крижака.

Прашника има 20 до 30 и сви вире из цвета. Плод је јајасто округласт и јако руновит. Кошчица је готово мрежаста без јамица. † Расте по камењарима на Голем врху, на Вису више Пресека. Цвета у Априлу.

Cerasus Juss.

Коштуница је округла, месната, не пуца и нема на себи сивог пецелка. Кошчица је готово округла, рапава или глатка.

Анализа специја.

1. Лисне дршке имају на врху две жљездице
 C. avium.
 Лисне су дршке без жљездица 2.
2. Ситан шиб са лишћем по ободу жљездичавим
 C. chamaecerasus.
 Осредње дрво са лишћем без жљездица. . .
 C. Mahaleb.

I Секција *Eucerasus* Bois. Цвеће се развија заједно са лишћем и поређано је у амбрелке.

C. Avium Moench. Високо дрво. Корен му је без изданака. Лишће је елиптично, заоштрљено, готово рапаво и оздо нешто мањаво. Листна дршка носи на врху две жљездице. Амбрелци су у гомиле скупљени или су расути. Коштуница је округла и глатка. † Расте на Мосору, по Селпчевици и т. д. Цвета у Априлу. Дивља трешња.

C. chamaecerasus Lois. Ситан (од 2 до 3 стопе) шиб. Корен пушта издалке. Лишће је глатко, сјајно, готово кожасто, круто, по ободу је ровашено и жлездичаво; горње је елиптично и заострљено; остало је (по боку стабла) изврнуто јајасто и затубасто. Листне дршке немају жлездице. Амбелци су усамљени. Коштуница је јајаста т . Расте по камењарима у Сићеву и Јелашници. Цвета у Априлу.

II Секција *Padus* Koch. Цвете је поређано у гроздове или у коримбе и развија се кад и лишће.

C. Mahaleb L. Шиб или дрво, са много разведених грана. Лишће је дугачко, јајасто или округласто јајасто и заострљено, кашто је готово срцасто, а свакад је изрецкано на тупе зупце. Цвете је поређано у једпоставне коримбе. Коштуница је црна, ситва, јајаста, често на врху бацкака и укуса је опорог. т Расте на Голом Врху и у Јелашници. Цвета у Априлу

Prunus Tournef.

Коштуница је месната, посута је сивим пепељком Кошчица ја јајасто округла, готово је спљоштена, рапава је, или је глатка. Лишће је у цупољку усукано.

Анализа специја.

Цветне су петељке глатке; плод је усправљен . . . , *P. spinosa*.
 Цветне су петељке маљаве; плод је обешен *P. insititia*.

P. spinosa L. Трновит шиб са рачвастим гранама, које су у младости глатке или мањаве. Лишће је ланцетасто или елиптично, рескасто и глатко. Цветни су пупољци готово свакад усамљени, а петељке су им глатке. Коштулица је округла, ситна и усправљена. † Расте крај путова на Горици, Чамурлији и т. д. Цвета у Априлу. — Три.

P. insititia L. Шиб са разведеним и канито бодлавим гранама, које су у младости кадифасте. Лишће је јајасто елиптично, рескасто, оздо је нарочито по нервима длакаво. Обично по два цветна пупољка заједно стоје, а петељке су им обрасле врло ситним маљем. Коштулица је округла, крупна и висн. † Расте по жбуњу идући Манастиру Св. Тројице, на врху Горице и т. д. Цвета у Априлу.

Фам. Rosaceae Juss.

Цвеће је правилно и обично је хермафродитно, ређе је једнополно. Чаша је трајна, сложена је од 4 до 5 листића, који су при основи између себе срасли а од плодника су слободни. Чаша је често подбочена приперцима, који су два и два у једно срасли и тако састављају спољну чашу, чији делови стоје наизменце са деловима праве чаше. Круница је састављена од пет ређе од четири слободне лиске, ређе је да је нема. Прашници су утврђени са круницом на дну чаше и има их обично много. Плодници су слободни и обично их има много, ретко је да је само један до два. У сваком плоднику има обично по један захетак, ретко их је два

или више. Стубићи су обично бочни, и понајвише су слободни, ређе су у једно срасли. Плод је сложен од више слободних, сувих или меснатих карпедипја, које се не распадају и имају по једну семку, или се распадају и онда имају више семака. Карпедије стоје на ложи или су сакривене у чашиној задебљаној цеви. Семке су усправљене, или су обешене, немају беланцета, а котиледони су им меснати.

Анализа родова.

1. Цвеће је без крунице 11.
Цвеће има круницу 2.
2. Чаша има само један ред крижака 3.
Чаша има два реда крижака 7.
3. Чаша је подељена на 8 до 6 крижака; ахеније су завршене перницом *Dryas*.
Чаша је подељена на 4 до 5 крижака 4.
4. Плод се у зрелости распада и има две до три семке , *Spiraea*.
Плод је сув или сочан; у зрелости се не распада и има само једну семку 5.
5. У цвету има 1 до 2 тучка *Agrimonia*.
У цвету има више тучкова 6.
6. Чаша је зељаста, плоската; плодници су утврђени на испуценој ложи и најзад су срасли у меснату бобицу *Rubus*.
Чаша је цваста, месната и у гршку је сужена; плодници су утврђени у чашиној цеви *Rosa*.
7. У цвету има 1 до 2 тучка *Agrimonia*.

- У цвету има више тучкова 8.
8. Ложа у зрелости израшћује и постаје месната
. *Fragaria*.
Ложа не израшћује и свакад је сушна . . . 9.
9. Карпедиде су завршене трајним стубићем *Geum*.
Карпедиде у зрелости немају стубића . . . 10.
10. Чаша је чиграста, стубићи су вршни . . .
. *Waldsteinia*.
Чаша је раширена; стубићи су бочни . . .
. . . , *Potentilla*.
11. Чаша је подељена на осам крижака, ставље-
них у два реда; стубићи су бочни *Alchemilla*.
Чаша је подељена на 4 кришке, стубићи су
вршни *Poterium*.

I Племe *Spiraeae* DC.

Карпедиде су суве, отварају се унутарњим швом и имају две или више семака, а њих има обично 5, ређе 1 до 2. Прашника има много. Чаша је без приперака.

Spiraea L.

Цвеће је хермафродитно или дупчно. Чаша је звонаста или бокаласта и подељена је на пет крижака. Чашина је цев изнутра постављена меснатим колумом. У крунјци има пет лисака. Шибље или дуговечно зеље.

Анализа специја.

Зељасто бље са залисцима . . *S. filipendula*.
Шиб, без залвстака . . . *S. chamaedryfolia*.

I Секција *Ulmariæ Sambes*. Цвеће је хермафродитно. Карпедије су усправљене. Лишће има залиске.

S. filipendula L. Стабљика је усправљена и зеласта. Лишће је у обиму ланцетасто и перасто је исечено на ситне, дугуљасте режњеве, који су сами подељени на рескасте делове. Цвеће је на врху грана поређано у метлице. Круничине су лиске изврнуто јајасте и једва имају нокатац. Прашници су краћи од крунице. Карпедије су усправљене, маљаве и има их девет до дванаест. Жиле су у корена задебљале. Ц. Расте по ливадама у Медушевцу, испод Бубња и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

II Секција *Chamaedryeae Ser.* Цвеће је хермафродитно. Карпедије су усправљене. Лишће је без залистака.

S. chamaedryfolia L. — *S. Ulmifolia* Панч. Гладак шиб са ћошкастим гранама. Лишће је јајасто зашиљасто, при основи је закружено и цело, а над основом је два пут рескасто. Цвеће је на врху грана поређано у коримбе. Чашњик су зупци најзад пресамљени. Круница је бела и краћа је од прашника. Карпедије су споља грбаве, завршене су готово правим стубићем и има их пет. Ц. Расте по жбуњу на Сувој Планини, идући од Мокранског Преслапа ка Смрдану. Цвета у Мају.

II Племe *Dryadeae* Vent.

Чаша је трајна. Прашника има обично врло много. Карпедије су слободне, имају по једну семку, утвр-

љене су на испупченој или коничној ложји и обично их је много.

Dryas L.

Чаша је подељена 8 до 9, у један ред стављених крижака, а нема прицерака. У круници има 8 до 9 лисака. Карпедије су у зрелости завршене здуљеним, перјаничастим и трајним стубићима.

D. octopetala L. Ситан, гранат и по земљи полего шиб, са дугуљасто елиптичним лишћем, које је при дву закружено, на врху затубасто, по ободу ровашено а оздо руновито и бело. Залисци су линеарни. Цвеће је круно и утврђено је на дугачке, голе петељке. Чаша је маљава. Круница је бела и два пут је дужа од чаше. Ложа је сува, и длакава. Карпедије су суве, длакаве и завршене су дугачком перјаницом. Ћ Расте по стенама на Сувој Планини, нарочито много на стенама идући од Гроба на Големи камен. Цвета од Маја до Августа.

Geum L.

Чаша је подељена на десет крижака, поређаних у два реда (две чаше); спољне су кришке мање. У круници има пет лисака. Ложа је цилиндрична и сува. Карпедије су по цветању завршене здуљеним стубићима. Дуговечно биље са перасто исеченим лишћем, у ког је горњи режањ већи од осталих.

G. urbanum L. Стабљика је подељена на талке гране. Лишће је исечено на пет до седам јајасто дуг-

гуљастих, зупчастих режњева. Цвеће је усправљено и жуто. Круничине су лиске изврнуто јајасте и при основи клинасте. Чашнице су кришке најзад посувраћене. Ложа је с карпедијама длакава. Стубићи су у зрелости на ниже савијени и више средње су зглобовити; дојњи је зглавак на врху кукаст, горњи је при дну длакав и брзо опада. ♀. Расте по шумама на Селичевци, Сувој Планини и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

Waldsteinia Willd.

И у ове биљке има две чаше: унутарња је подељена на пет већих, спољња на пет мањих зубаца; чашница је цев кунаста. У круници има пет лисака. Прашници су утврђени за ровалеп прстенак, који лежи на окрајку колута, а њих има много. Карпедија нема много и оне су утврђене у краткој, длакавој ложи. Стубићи су кончастни, по цветању не израшћују и опадају од карпедија. Цвеће је жуто.

W. geoides Willd. Лишће је бубрежасто и исечено је на три до пет зупчастих и усечених режњева. Стабљике су рачвасте и једва су дуже од дојњег лишћа. Круничине су лиске изврнуто јајасте, или елиптичне и сужене су у кратак покатац. Карпедије су ситне, обрасле су положеним, кратким длакама и има их 2 до 3. ♀. Расте по камењарима на Крављанској планини и на Кошовичком брду. Цвета у Априлу.

Fragaria L. јагода.

Чаше има две и обе имају по пет режњева. У круници такође има пет лисака. Прашника има много

Карпедија такође има много и оне су утврђене у ложн, која у зрелости постаје месната и представља лажну бобицу. Стубић је кратак и опада. Дуговечно биље са троперим лишћем и белим цвећем.

Анализа специја

1. Чаша је у зрелости плода разведена 2.
Чаша је у зрелости уз плод приљубљена .
. F. collina.
2. Сва је ложа испуњена карпедијама . F. vesca.
Обод је ложе без карпедија. Цвеће је крупно
. F. elatior.

F. vesca L. Листне су дршке обрасле накострепшеним, а цветне петељке приљубљеним или накострепшеним длакама. Плодоносна је чаша јако разведена или је на више посувраћена. Сва је ложа испуњена карпедијама. ♀. Расте по шумама близу Ман. Св. Тројице, по Селичевици, на Сувој Планини и т. д. Цвета у Априлу и Мају.

F. elatior Ehrh. И листне су дршке као и цветне петељке обрасле јако накострепшеним длакама. Плодоносна је чаша јако разведена или посувраћена. Обод је ложе без карпедија. Цвеће је крупно, као што је и цела биљка крупнија од прве феле, а и од ове што долази. ♀. Расте по шумама и жбуњу око Ниша, по Селичевици, у Бањи и т. д. Цвета у Мају.

F. collina Ehrh. Листне су дршке обрасле накострепшеним, а цветне петељке положеним длакама. Пло-

доносна је чаша уз плод приљубљена. Ложа по ободу нема карпедија. ♀. Расте по жбуњу око Ниша: на Горници, Виинку, Чамурлији, под Сувом Планином и т. д. Цвета у Априлу и Мају.

Potentilla L.

И унутарња и спољна чаша сложена је од пет лисака, ређе од четири. У крупци има 5 лисака, ређе само четири. Прашника има много. Карпедије су утврђене на сувој, испуценој ложи. Стубић је побочан, кратак и опада. Дуговечно зеље, ређе шибље.

Анализа специја.

1. Цвеће је бело 2.
Цвеће је жуто 3.
2. Бела свиласта биљка *P. Anserina*.
Зелена, длакава биљка *P. micrantha*.
3. Годишња биљка *P. supina*.
Дуговечне биљке 4.
4. Лишће је перасто *P. anserina*.
Лишће није перасто 5.
5. Цвеће је у пазуху лишћа усамљено; стабљика
на далеко пузи *P. reptans*.
Цвеће је на врху стабла у коримб сложено,
стабљике далеко не пузе 6.
6. Стабљике ничу из средине розете 7.
Стабљике ничу из пазуха доњег лишћа 9.
7. Лишће је оздо сасвим бело *P. argentea*.
Лишће није бело 8.

8. Стабљике су обрасле жљездичавим длакама .
 P. recta.
 Стабљике су без жљездца *P. hirta*.
9. Сва је биљка обрасла белим густим маљем .
 P. subcaulis.
 Длакава зелена биљка 10.
10. Листће је сложено од 5—7 линеарно клина-
 стих листића *P. patula*
 Листће је сложено од 5—7 извртнуто јајастих
 листића 11.
11. Ложа је обрасла длакама од величине карпе-
 дија *P. vernia*.
 Длаке су на ложи краће од карпедије . .
 P. leiocarpa.

I Секција *Fragariastrum* Koch. Ложа је обрасла дугачким длакама, које сакривају карпедије. Карпедије су од свуд, или само на пушку длакаве, ређе је да су паге.

P. micrantha Ram. Длакава биљка са ризоом без издањака. Стабљике су мрљаве, краће су од дољњег листића и носе по 1 до 2 цвета. Листће је сложено од три листића, који су оздо бели, јајасте, рескасте и на дршчице утврђени; лист на стаблу нема више од једног листића. Чашнице су кришке ланцетасте, зашиљасте и готово су подједнаке. Крупичине су лиске беле, при дну црвене и краће су од чаше. ♀. Расте по камењарима у Јелашници, Бањи, на Мосору и т. д. Цвета у Марту и Априлу.

P. Arennina Ten. Цела је биљка од белих, густих и положених длака свиласта. Стабљике су копчасте, усиправљене и носе по 1 до 3 цвета. Листће је троперо, а листићи су му дугуљасти, цели или са два до три зуца на врху. Залисци су узани, шиљасти. Режњевни су у унутарњој чаши широки, ланцетастни; у спољној су узани и линеарни. Круница је бела, а њене су лиске узане, лопатичасте и сужене су у дуг нока-тац, а мало су што дуже од чаше; по ободу су целе или су на врху плитко урезане. Карпедије су рапаве и под врхом су брадате. ☿ Расте по стенама на Сувој Планини, а цвета од Јуна до Августа.

II Секција *Eupotentilla* Koch. Ложа је нага или је обрасла длакама од дужине карпедија или краћим. Карпедије су увек наге.

* Годишње биљке.

P. supina L. Длакава и зелена, ређе белпчаста биљка. Стабљике су дугачке и обично су полегле, а гране су јој рачвасте. Дојње је листће перасто са 3 до 5 пари дугуљастих и рескастих листића; горње је обично троперо. Цветне су петељке у рачвама грана и у пазуху листћа усамљене. Кришке су у унутарњој чаши широке и јајасте, у спољној су ланцетасте. Круничине су лиске изврпато јајасте, бледо жуте и исте су дужине као и чаша. Карпедије су врло ситне и рапаве. ☉ Расте по песку крај Нишаве, а цвета од Маја до јесени.

** Дуговечне биљке

† Лишће је перасто

P. anserina L. Стабљике пузе и пуштају жиле. Лишће је непрекидано перасто и сложено је од више пари дугуљастих, рескастих и оздо белих листића. Залисци су псечени на више крижака. Кришке су у спољње чаше целе или псечене, у унутарње су јајасто-дугуљасте. Круничине су лиске жуте, изврнуто јајасте и два пут су дуже од чаше. Ц. Расте крај Нишаве и око путова крај Ниша. Цвета од Јуна до јесени.

†† Лишће је прстасто или троперасто

× Стабљике су полегле и на далеко пузе.

P. reptans L. Сва је биљка обрасла кратким, приљубљеним длакама. Стабљике јој на све стране на далеко пузе и пуштају жиле. Лишће је на дршке утврђено и сложено је од 5, ређе до 7 изврнуто јајастих и крупно рескастих листића. Залисци су јајаста и обично су цели. Цвеће је усамљено и на дуге цетељке утврђено. Чашнице су кришке елиптичне и подједнаке. Круничине су лиске изврнуто срцасте, жуте и дуже су од чаше. Ц. Расте по баштама, крај путова око Ниша и у самој вароши. Цвета од Јуна до јесени.

×× Цветоносне стабљике ничу из пазуха дојњег листића (дакле су побочне); оне су усправљене или полегле, али не пузе, или бар не пузе далеко.

P. verna L. Зелена и длакава биљка. Стабљике су јој кратке и при основи полегле. Лишће је сложено од 5 до

7 дугуљастих, или изврнуто јајастих листића, који имају с обе стране по 4 до 5 зубаца. Дојњи су залисци линеарни, горњи су јајасте. Кришке су у унутарњој чаши линеарно ланцетасте, у спољној су затубасте. Круничне су лиске жуте, изврнуто срцасте и дуже су од чаше. Карпелије су глатке. ♀ Расте крај путова идући Курвин-граду, у Матејевцима и т. д. Цвета од Марта до Маја.

P. subcaulis L. Сва је биљка обрасла густим и белим маљем. Стабљике су кратке и при дну полегле. Лишће је кожасто и сложено је од три, при дну клинаста, горе изврнуто јајаста листића, који су крупно зупчasti. Залисци су ланцетасте и заострљени. Спољне су чашине кришке дугуљасте и затубасте; унутарње су јајасте ланцетасте и зашиљасте. Круничне су лиске бледо-жуте и изврнуто срцасте. ♀ Расте по камењарима око Ниша и на Сувој Планини. Цвета од Марта до Маја.

α. *Singea*. Лишће је, бар дојње, сложено од 4 до 5 листића; залисци су линеарни и затубасте. ♀ Расте по Сувој Планини, а цвета кад и горња биљка,

P. patula W. K. Зелена, длакава биљка. Стабљике су танке, ситне, полегле су или су врхом усправљене. Лишће је сложено од 5—7 линеарно клинастих, рескастих и по ободу јако длакавих листића. Залисци су ланцетасте и зашиљасте. Кришке су у обе чаше јајасте и зашиљасте, само су у спољне уже. Круница је жута и мало је дужа од чаше, а лиске су јој изврнуто ср-

цасте. ♀. Расте по сушним и присојним странама преко пута Дражевца. Цвета у Априлу и Мају.

P. leiocarpa Vis. et Panc. Дкакава, зелена биљка. Стабљике су на врху усиправљене и рачвасте. Дојње је лишће сложено од пет изврнуто јајастих, зупчастих листића; по стаблу је са три линеарно клинаста зупчаста листића, а на врху је често само са једним листићем. Залисци су ланцетаст и зашиљаст. Чашине су кришке ланцетасте и готово једнаке, спољње су нешто уже. Круница је жута и мало дужа од чаше, а лиске су јој изврнуто срцасте. Карпедије су по површини готово глатке. ♀. Расте по камењарима око Ниша, а цвета у Мају.

Х Х Х Цветоносне стабљике ничу из средине листовог пупољка, и не пузе.

P. hirta L. Цела је биљка обрасла дугачким на-кострешеним длакама. Лишће је прстасто и подсељено је на пет или на седам при дну клинастх, горе изврнуто јајастих и зупчастих режњева. Залисци су цели, ређе је да су расцепљени. Цвеће је поређано у коримбе. Кришке су у унутарње чаше ланцетасте и заштрљене, у спољној су чаши уже. Круничне су лиске жуте као злато. Карпедије су наборите и опасане су узаним криоцем. ♀. Расте по камењарима у Каменици, Сићеву, Јелашници, на боку Суве планине. Цвета у Мају и Јуну.

P. recta L. Длакава и жлездичава биљка са усправљеним, високим стабљикама. Лишће је прстасто и

исечено је на пет и на седам дугуљастих, при дну сужених и крупно рескастих режњева. Залисци су цели или расцепљени. Цвеће је у коримбе сложено. Чашине су кришке зашипасте, спољне су мало уже. Круничине су лиске као лимун жуте. Карпедије су наборите и окружене су узаним кривоцем или кобилицом. ♀. Расте по сушним и присојним местима на Горици, Габровачком брду, Сићеву etc. Цвета у Јуну и Јулу.

R. argentea L. Стабљике су само при основи или сасвим полегле и беле. Лишће је исечено на пет узаних, изврнуто јајастих режњева, који су по ободу такође дубоко исечени и сувраћени, а оздо су сасвим бели. Залисци су цели, или имају 2 до 3 зупца, Чашине су кришке јајасто ланцегасте; у спољној су чашпи нешто мање. Круничине су лиске жуте, изврнуто јајасте и једва су нешто дуже од чаше. ♀. Расте по сушним местима: на Горици Вилику etc. Цвета Јуна и Јула.

α Calabria Bois. Стабљике су кратке. Лишће је у виду лезеце исецкано на узане кришчице. Круница је у пола дужа од чаше. ♀. Расте по Сувој Планини, а цвета кад и горња биљка.

Племе *Rubeae* Bth. et Hook.

Чаша је пљосната. Прашника има много. Карпедије су утврђене на испуниченој ложи и меснате су, а у скупу представљају бобицу.

Rubus L. Чаша је само једна и подељена је на пет трајних режњева. У круници има пет лисака које

су с прашницима на чаши утврђене. Плод је састављен од многих, меснатих карпедија, које имају по једну кошчицу и у бобицу су срасле, а све скупа опадају.

Анализа специја.

1. Стабљике су зељасте, лишће је троперо, бобице су црвене *R. saxatilis*.
Стабљике су шибљасте 2.
2. Бобице су црвене, лишће је перасто *R. idaeus*.
Бобице су црне, лишће није перасто . . . 3.
3. Стабљике су бошкасте, и обично усправљене са савијеним врховима . . . *R. fruticosus*.
Стабљике су обле 4.
4. Стабљике су као и плод посуте сивим пепељком *R. caesius*.
Стабљике су као и плод без пепељка . . 5.
5. Чаша је свакад усправљена, цветне су петелчице жлездијачаве *R. glandulosus*.
Чаша је најзад разведена; цветне метлице нису жлездијачаве *S. nemorosus*.

I Секција *Idoei* G. G. Стабљике су шибљасте. Лишће је перасто. Бобица се одваја од ложе.

R. idaeus L. Стабљике су обле, усправљене и гранате и имају талке, праве бодље. Лишће је перасто, меко и сложено је од 3 до 5 листића; бочни су листићи јајасте, горњи је срцаст. Цвеће је у пазуху лишћа усамљено или је у гомилице скупљено. Чашине су ланцетасте, зашиљасте и посувраћене. Цветне су

лиске узане, изврнуто јајасте и усправљене. Плод је црвен и длакав. ♀ Расте по шумама на Сувој планини. Цвета у Мају и Јуну.

II Секција *Fruticosi G. G.* Стабљике су пибљасте. Лишће је прстасто. Карпедије се одвајају заједно са ложом.

* Стабљике су обле или су неприметно ћошкасте.

R. caesius L. Стабљике су обле, глатке, посуте су сивим пепељком и леже по земљи. Бодље су танке, праве или искривљене. Лишће је сложено од три, врло ретко од пет зелених, јајастих листића. Цвеће је поређано у коримбе. Чашине су лиске ланцетасте, заострљене, обрасле су жлездама, или су без жлезда; а у зрелости су уз плод приљубљене. Крупичине су лиске беле, јајасте. Плод је црн и посут је сивом пепељком. ♀ Расте по шумама на Селичевци, Бањи etc. Цвета у Јуну.

R. nemorosus Haune. Стабљике су танке, полегле, једва пибљасте и обле; ва врху су заједно с гранама ћошкасте. Бодље су танке и праве. Лишће је сложено од 3, ређе од 5 оздо длакавих или руновитих ромбоидално јајастих и зашиљастих листића; средњи је листић утврђен на дршку, бочни су готово без дршке. Петељке су у цветног грозда усправљене и приљубљене. Чашине су кришке заострљене и обрасле кратким руном, с почетка су усправљене, а најзад су посувра-

ћене. Круничине су лиске изврнуто јајасте, наборите и беле. Плод је црн. † Расте по жбуњу више Горице, по Селпчевици etc. Цвета у Јуну.

R. glandulosus Bell. Стабљике су обле и полегле. Бодље су танке и разведене. Листће је сложено од три длакава, с обе стране зелена, јајаста и заострљена листића; средњи је листић утврђен на дугачку, бочни на кратко дршку. Цветне су метлице жљездичаве и длакаве. Чашине су лиске заострљене, жљездичаве и усправљене. Круничине су лиске беле, снитичне и развојене. †. Расте по шумама на Сувој равни. Цвета у Јуну.

** Стабљике су ћопкасте са нљотним или жљобљеним странама.

R. fruticosus L. Стабљике су усправљене и само су врховима у лук савијене; по странама су ижљобљене и имају јаке, криве и на ниже управљене бодље; Листће је обично сложено од пет јајастих, заострљених озго зелених и длакавих, оздо бледих и густо маљавих листића. Цвеће је поређано на врху грана у једноставне, узане гроздове. Чашине су кришке ланцетасте, заострљене, зелене са белим ободом и у зрелости су посувраћене. Круничине су лиске јајасте, целе и трепљаве. Плод је округао, ситан, црн. †. Расте по жбуну и окрајку шума на Горици etc. Цвета у Јуну.

Племе *Roseae* Rth. et Hook.

Чапа је купаста. Прашњика има много. Карпедије су суве, имају по једну семку, не цуцају и утврђене су у чашиној цеву, која у зрелости постаје месната.

Rosa L.

Чашина је цев у гршку сужена, у зрелости је месната и пуна је крутих длака, између којих стоје карпедије. Чашии је крајак подељен на пет целих, или перасто исечених крпжака. У круници има пет лисака без нектара. Шибље са перастим лишћем и са заллицима, који су прирасли уз дршку.

Анализа специја.

1. Стубићи су у једно срасли . . . *R. argensis*.
Стубић су слободни 2.
2. Бодље су праве, чекињасте 3.
Бодље су двојаке; праве и искривљене . . . 4.
3. Плод је усправљен, округло и црп . . .
. *R. pimpinellifolia*.
Плод је обешен, јајаст и црвен 3 bis
- 3 bis Чашице су лиске дуже од крунице . . .
. *R. alpina*.
Чашице су лиске у пола краће од крунице
. *R. gentilis*.
4. Сва је биљка од пепељка сиваста
. *R. rubrifolia*.
Биљка није сиваста 5.

5. Листће је оздо жљездичаво , 6.
Листће није жљездичаво 7.
6. Листће је оздо маљаво и жљездичаво
. *R. rubiginosa*.
Листће је оздо жљездичаво и скоро бодљаво
. *R. spinulifolia*.
7. Листће је с обе стране обрасло густим маљем
. *R. tomentos a*.
Листће нема густог маља 8.
8. Ниска биљка са кореном који далеко пузи .
. *R. Gallica*.
Висока биљка *R. canina*.

* Стубићи су у једно срасли

I Секција *Systylae* Bois. Полегле биљке, или се пењу уз друго биље и обично пуштају дуге лозице. Бодље су разређене, подједнаке, јаке и искривљене. Цвеће је бело. Чашине лиске опадају. Плодници су готово без стапке.

R. arvensis Huds. Стабљике су лозасте, полегле и обрасле су јаким, у лук савијеним бодљама. Залисци су линеарно дугуљасте и заострљени. Листће је сложено од пет до седам дугуљастих или елиптичних, оздо тавних и често маљавих, а по ободу зупчастих листића. Цветне су петелке здуљене и једноставне, или су у коримб разређене. Чашине су кришке дугуљасто ланцестасте, заострљене, целе или од чести перасте; краће су од беле крунице; по цветању су посувраћене, а најзад

опадају. Плод је елиптичан или округласт и наг. †
 Расте по Висачи више Просека, и по Сувој планини.
 Цвета у Мају и Јуну.

** Стубљи су слободни.

I Секција *Pimpinellifoliae* Koch. Бодље су танке, шиљасте и често неједнаке. Цвеће је бело или црвено. Чашнице кришке трају и на зромом плоду и усправљене су. Плодници су утврђени на кратке стапке, или су готово без стапке.

R. pimpinellifolia L. Ситна и врло граната биљка. Све су бодље чекињасте или шиљасте, праве но неједнаке; кашто су врло густо наслагане, кашто су разређене. Лишће је сложено од 5 до 6 ситних крутих, јајастих или заокружених, рескастих и глатких листића. Цветице су петељке глатке. Цвиће је усамљено. Чашнице су кришке целе, ланцетасто линеарне и у пола су краће од беле или бледо ружасте крунице. Плод је црн, округлао, на врху угнут, усправљен и завршен је кратким, усправљеним чашничим лискама. †. Расте по Винику, Сићеву, Сувој планини ете. Цвета у Мају и Јуну.

R. gentilis Sternb. Доста ниска биљка са чекињастим и правим бодљама, које су на старим гранама често јако разређене. Лишће је сложено од 5 до 11 округластих или јајастих, рескастих листића. Залисци су линеарно клинасти и при дну раширени. Чашнице су

кришке целе, на врху су ланцетасте и у пола су краће од ружасте крунице. Цветне су петељке жлездичаве и у зрелости су погнуте. Плод је округласто јајаст или елиптичан, црвен и завршен је чашним лискама. †. Расте по Сувој планини, где ју је нашао г. гроф Панчић.

R. Alpina L. Доста писка биљка са чекињавим, правим бодљама, које су често на старим гранама опале, а на младим их често и нема. Лишће је сложено од 7 до 11 оздо бледих и често маљавих, елиптично дугуљастих и два пут рескастих листића. Цвеће је усамљено. Чашна је цев глатка или длакава, а кришке су јој готово целе, на врху су раширене и равне су првеној круници, или су нешто мало дуже. Плод је црвен, обешен, дугуљаст и завршен је чашним лискама, које су у једно скупљене и по леђама длакаве. †. Расте на Сувој планини. Цвета од Јуна до Септембра.

III Секција *Cinnamomeae* Koch. Плодници из средине утврђени су на кратку стапку. Стубић је у пола краћи од плодника. Цвеће је на врху грана сложено у коримб од 3 до 5 или више цветова, који су једним приперком подбочени. Бодље су обично двојаке. Залisci су на цветним гранама приметно шири.

R. rubrifolia Vill. Цела је биљка од финог пепљка сиваста. Стабљике су усправљене и доста високе. Бодље су неједнаке: крунице су при основи сиљоштене јаке и као срп искривљене, ситније су бодље танке и праве. Лишће је сложено од 5 до 7 елиптичних, глатких и рескастих листића. Горњи су за-

лисци на цветним гранама раширени и елиптични; остали су дугуљасти и имају заоктрљене и раскречене ушице; сви су залисци у опште црвени. Чашине су кришке целе или перасто исечене, у зрелости опадају и завршене су заоктрљеним израштајем. Круница је ситна, црвена, а лиске су јој краће од чаше. Плод је округлао, црвен, сочан и сазрева у месецу Августу и Септембру. † Расте на Висачи над Спњевом, на Сувој Планини, на Плету etc. Цвета у Мају и Јуну.

R. spinulifolia Dem. Стабљике су обрасле правим бодљама, које су при основи раширене, а на врху напрасно и као шило истањене; по гранама се палази и по нека танка бодља. Залисци су на цветним гранама раширени и елиптични; остали су при основи клинасти, са јајастим ушцама. Лишће је сложено од 7 елиптичних и два пут рескастих листића, који су на дојној страни жљездичави и готово бодљави, са жљездцама на дршку насађеним. Чашине су кришке целе или перасте, на врху су ланцетасте и дуже су од црвене крунице. Плодне су петељке усправљене. Плод је округласт или елиптичан. † Расте по Сувој Планини. Цвета од Јуна до Септембра.

IV Секција *Gallicae Bois*. Бодље су двојачке: једне су чекињаве и праве, друге су јаке, праве или нешто мало као срп искривљене. Плодници су без стапке. Цвеће је црвено. Чашине кришке најзад опадају.

R. Gallica L. Ниска биљка. Ризом јој далеко нузи и пушта многе изданке. Чекињасте бодље често носе жљездице. По старим стабљикама бодаља нема. Залисци су линеарно дугуљастии. Лишће је сложено од крупних, кожастих, елиптичних или заокружених, рескастих и оздо блеђих листића. По један или два крупна, црвена цвета стоје на врху грана. Цветне су петељке, као и чаша обрасле чекињама. Чашине су кришке перасте. Плод је округласт, рескавичав и на врху цаг. † Расте по сушним ливадама близу Ман. Свете Тројице, по виноградама у Јелашиници ете Цвета у Мају.

V Секција *Villosae* Baker. Високе, длакаве или руновите биљке. Бодље су им јаке, једнаке, праве или искривљене. Цвеће је бледо ружасто. Средњи су плоници на стаику утврђени.

R. tomentosa Sm. Висока биљка са дугачким савијеним и глатким гранама. Бодље су при дну раширене, свиоштене и праве, или нешто искривљене. Горњи су залисци елиптични и раширени. Лишће је сложено од 5 до 7 јајастих или елиптичних, с обе стране мањавих и по ободу два нут рескастих и жљездичавих листића. По 1 до 3 крупна, бледа цвета стоје на бодљавим и глатким (без длака) петељкама. Чашине су кришке по леђима жљездичаве, перасте и најзад опадају. Колут је на плоду приметан. Плод је јајасто кунаст и цаг. † Расте по шумама на Сувој планини и више Сијева. Цвета у Мају и Јуну.

VI Секција *Caninae* Bois. Високе, глатке или маљаве, по не жлездичаве биљке. Бодље су све једнаке и често су као кука искривљене. Цвеће је бело или ружичасто. Средњи су плодници утврђени на дужу или краћу станку. Плод је са колутом, без чаше и доцније сазрева.

R. canina L. Висока биљка, са дугачким савијеним гранама. Све су бодље једнаке, при дну спољштене и раширене, а на врху су као срп искривљене. Горњи су залиски елиптични и раширени. Лишће је сложено од 5 до 7 елиптичних или јајастих и ситно рескастих листића. По један или по 3 до 4 црвена цвета стоје на врху грана. Чашине су кришке пресамићене и спољње су перасте. Плод је јајасто купаст или округласт, није завршен чашом, по има видан колут. † Расте по жбуњу под Вивиком, под Горицом etc. Цвета у Мају.

VII Секција *Rubiginosae* Bois. Умерено високе биљке, са маљавим и оздо жлездичавим лишћем. Бодље су кашто једнаке и чакласте, кашто су измешане са тањим правим бодљама. Цвеће је ружасто или бледо. Плод је наг, доцне сазрева и има видан колут. Средњи су плодници на станку утврђени.

R. rubiginosa L. Умерено висока биљка са усправљеним гранама. Бодље су чакласте; по јаловим гранама измешане су са правим и неједнаким бодљама. Лишће је сложено од 5 до 7 јајастих или елиптично округластих, по ободу двојно рескастих и жлездичавих,

оздо маљавих и јако жљездичавих листића. Петељке носе по један или више црвених цветова и обично су чекињницама обрасле. Чашине су кришке перасте, жљездичаве, пресамићене и најзад опадају. Стубићи су длакави. Плод је наг, округласт. † Расте под Винком, по виноградима Хумским etc. Цвета у Мају.

ПЛЕМЕ *Sanguisorbeae* Torr. et Gr.

Чашина је цев купаста, у гршку је готово затворена и сакрива слободне ахеније. Број је прашника различан. Карпедије су слободне, имају по једну семку, а њих има мало (1 до 3), и у зрелости не пуцају.

* Цвеће је са крунцом.

Agrimonia L.

Чашина је цев чиграста; крајак јој је подељен на пет крижака, које су најзад једна уз другу скупљене; чаша је испод крајка обрасла многим чакљастим бодљама, које израшћују и постају тврде. У круници има пет лисака. Прашници су заједно са круничним лискама утврђени на колуту у гршку чаше и њих има 15. Карпедије су две са завршним стубићима. Ахенија је (пометањем) само једна и укрита је у стврдиутој чаши.

A. Eupatoria L. Стабљика је висока и усправљена. Лишће је непрекидано перасто, са дугуљасто ланцетастим, рескастим, оздобеличастим листићима; између којих има уметутих ситних, јајастих и зупчавих листића. Цвеће је жуто и поређано је у дуге, штрк-

ласте, при дну често испрекидане класове. У зреле је чаше цев изврнуто конична и готово је до дна пжљебљена; зуци су јој јајасте и бодљави; бодље су испод зубаца кукасте и спољашње су јако разведене. ♀. Расте по жбуњу и ливадама на Винику, Чамурлији, Суводолу etc. Цвета у Јуну и Јулу.

Aremonia Neck.

Чашина је цев дугуласта и нага; чашин је окр-
јак подељен на 10 крижака, које су у два реда на
изменце поређане; а у зрелости су све на врху у једно
скупљене. У круници има пет лисака. Прашника има
5 до 10. Карпедије су две. Ахенија је пометањем само
једна и сакривена је у отврдлој чашин. Цвеће је жуто.

A. agrimonoides L. Стабљике су ситне и обично
их више из једног корена избија. Корен је дебео и
љускав. Лишће је рутаво и испрекидано перасто, са ја-
јастим, крупно зупчастим листићима, између којих има
ситних, целих, или на двоје, или на троје исечених
листића. ♀. Расте по шумама на Сувој Планини. Цвета
у Мају и Јуну.

** Цвеће је без крунице.

Alchemilla L.

Чаша је готово звонаста и подељена је на осам
крижака, стављених у два реда; спољне су кришке
(спољња чаша) ситније. Прашника је мало, 1 до 4,
они су утврђени на колуту у гршку чаше. Карпедије

посе с бока стубиће и има их 1 до 4. Ахеније су опнасте, сакривене су у стврднутој чаши и има их 1—2. Цвеће је ситно, зелено и без крунице.

A. vulgaris L. Дојње је лишће бубрежасто, набрано, и до четвртине, или трећине исечено је па 7 до 9 полукружних и свуд у наоколо рескастих режњева. Чашина је цев готово звонаста. ♀. Расте по ливадама на Сувој Планини. Цвета од Маја до Августа.

Poterium L.

Цвеће је полигамно. Чаша је подбочена приперцима и подељена је на четири кришке. Прашници су утврђени за жлездовит колут и има их 20 до 30. Карпелије посе на врху стубиће са четкастим жигом и има их 2 до 3. Ахеније су у чаши сакривене. Цвеће је скупљено у главице или гроздове, и женско је горе, а мушко или хермафродитно доле.

P. Sanguisorba L. Стабљике су ћошкасте. Лишће је лијо-перасто са јајастим рескастим листићима. Цветне су главице поређане у метлице. Чаша је у зрелости отврдла и на четири је ћошка. Плод је такође на четири оштра ћошка, на оба је краја зашиљаст и са стране је мрежаст. ♀. Расте по ливадама на Винику, у Бањи, на Сувој планини etc. Цвета у Јуну и Јулу.

Фам. Romaceae Bartl.

Цвеће је хермафродитно и правилно. Чаша је при дну уз плодник прирасла и на врху је подељена на пет

квижака. У круници има пет лисака. Прашници су слободни и утврђени су у чашином г, шку заједно са круницом а има их 15 до 30. Плодик је срастао са чашом (под цветом) и подељен је на 5 окаца; ређе је да има 1 до 4 окаца; у сваком окцу има 2 или више заметака. Плод је меснат и завршен је окрајком од чаше и подељен је на пет, ређе на мање окаца, у којима има по 1 до 2, ретко више сејака. Шибље или високо дрвеће.

Анализа родова.

1.	Кожчице су тврде	2.
	Кожчице су меке	3.
2.	Кожчице вире из оплоднице; круница је готово исте величине као и чапа, лишће је цело	<i>Cotoneaster.</i>
	Кожчице су са свим сакривене у плоду	<i>Crataegus.</i>
3.	Преграда је окаца мека и слабо приметна	4.
	Преграда је окаца чврста и еластична	5.
4.	Окаца су на двоје подељена, круничине су лиске завршкасте	<i>Amelanchier.</i>
	Окаца нису подељена, круничине су лиске заокружене	<i>Sorbus.</i>
5.	Плод је при основи улокнуто, стубићи су од чести срасли	<i>Malus.</i>
	Плод није при основи улокнуто, стубићи су слободни	<i>Pyrus.</i>

Prunus L.

Чапа је подељена на пет крижака. Круница је сложена од 5 белих лисака. Плодник је подељен на пет окаца и има 5 слободних стубића. Плод је меснат, при основи није као пуцак улокнут, подељен је на пет окаца, у којима има по 2, ретко по 1 семка, ендокарија је у плоду рскавичава. Дрвеће са једноставним лишћем и љубичасто ружастим прашницама.

Анализа специја

Гране су бодљаве, лишће је дугуљасто, или
линеарно-дугуљасто . *P. Amygdaliformis*.
Гране су без бодаља, лишће је јајасто . . .
. *P. communis*.

P. communis L. Дивља крушка. Цветни су пуцљци глатки. Лишће је јајасто, зупчато, у младости је паучљиво, а у зрелости је сасвим глатко. Цвеће је поређано у једноставне коримбе. Цветне су лиске изврнуто јајасте, са нагим нокатцем. Плод је доста крупан, чиграст. † Расте по Селичевци, у Бањи, под Сувом Планином etc. Цвета у Марту и Априлу.

P. Amygdaliformis Vill Сланосађа. Гране су бодљаве. Пуцљци су маљави. Лишће је дугуљасто или линеарно елиптично, при основи је клинасто, на врху је чешће затубасто, по ободу је нешпрметно ровашено; у младости је обрасло кунадраним маљама, а у старости је наго. Цвеће је у коримбима. Круничине су лиске изврнуто јајасте, са длакавим нокатцем. Плодне су пе-

тељке на врху задебљале. Плод је округлао и често је чашом завршен. † Расте по виноградима на Винику, по сушним странама близу Курвин града etc. Цвета у Априлу и Мају.

Malus Tornef.

Чаша је исечена на пет крижака. У круници има 5 ружастих лисака, са трепаљавим нокатцем. Плод је при основи као пулак издубљен; подељен је на пет окаца, у којима има по 2 ређе по 1 семка; ендокарпија је у плоду рскавичаво кораста. Дрвеће са једноставним лишћем и жутиим прашницама.

M. communis Derf. Лишће је јајасто, ровашено заострљено, озго је глатко, оздо је руновито. Цвеће је поређано у коримбе. Чаша је длакава. Круничине су лиске јасто дугуљасте и сужене су у дугачак нокатак. Плод је округлао и краћи је од своје петељке. † Расте по шумама у Бани, по Селичевици, под Сувом Планином. Цвета у Априлу. — Дивља јабука.

Sorbus L.

Чаша је исечена на 5 крижака. Круница је петонера. Плодник је подељен на два до пет окаца и има толико и стубића. У окцима има по 2, ређе по 1 семка. Ендокарпија је кораста. Дрвеће са једноставним, или нерастим лишћем.

Анализа специја.

1.	Листе је перасто	2.
	Листе није перасто	3.
2.	Пет стубића	<i>S. domestica.</i>
	Три до четири стубића	<i>S. Aucuparia.</i>
3.	Листе је оздо обрасло белом руном	<i>S. Aria.</i>
	Листе је с обе стране зелено	<i>S. torminalis.</i>

I Секција *Cormus* Vois. Плодник је подељен на 5 оца и има 5 стубића.

S. domestica L. Оскорупа. Пупољци су паги и лепљиви. Листе је лијо-перасто, са дугуљасто линеарним, затубастим, зупчастим, оздо рутавим, а најзад глатким листићима. Цветни су коримби гранати, а петелке су јако рутаве. Плод је доста крутан, округласто чиграст. † Расте под Сувом Планином, више Спјева идући Плешу etc. Цвета у Мају.

II Секција *Eusorbus* Vois. Плодник је обично подељен на три (ређе на 2 до 4) оца.

S. aucuparia L. Пупољци су рутави. Листе је лијо-перасто и сложено је од дугуљасто линеарних, затубастих, зупчастих, оздо руповитих, а најзад глатких листића. Коримби су гранати и маљави. Плод је ситан, округласт и гладак. † Расте по шумама на Селичевици, у Вањи etc. Цвета у Мају.

III Секција *Aria* Vois. Плодник је подељен на два оца и има два стубића.

S. Aria Crantz. Пупољци су руповити. Листе је јајасто или јајасто дугуљасто, оздо је обрасло белем руном, а по ободу је два пут рескасто. Цветни су коримби гранати. Цветне су лиске бело, разведене и руновите. Плод је јајаст и црвен. † Расте по брдима више Манастира Св. Тројце; више Сићева падући Плешу и по Сувој Планини. Цвета у Мају.

S. torminalis L. Брекиња. Пупољци су глатки. Листе је с обе стране глатко и зелено; у обиму је јајасто са закруженом или клинастом осном и исечено је на једнаке, разведене и рескасте крпше. Коримби су разгранати. Круничаве су лиске беле, глатке и разведене. Плод је јајаст или округаст и мрк †. Расте по Горници, Виппку, по Селичевници etc. Цвета и Мају.

Crataegus L.

Чаца је подељена на пет кратких режњева. У круници има пет лисака. Плодник је подељен на 1 до 2, ређе 3 до 5 окаца и има толико исто и стубића. Плод је меснат (коштуница) и завршен је кољутом и трајним чашиним режњевима. Кошчице имају по једну семку, а њих је 1 до 2, ређе 5. Шибље или дрвеће обично трновито.

Анализа специја.

Стубић је један *S. monogyna.*
 Стубића има 3 до 5 *S. melanocarpa.*

I Секција. *Pleiostylae* Bois. Плодник има 4—5 (врло ретко 3) стубића и толико кошчица.

C. melanocarpa M. B. Гранчице су сивасте. Листе је оздо маљаво, при основи је право пресечено и готово клипасто, у обиму је јајасто и подељено је на 3 до 5 кратких, широких, исечених и зупчастх, а на врху готово право пресечених крижака. Цветни су коримби гранати и обрасти су руом. Стубића има 3—5 и ови су често до половине у једно срасли. Плод је јајасто округло, цри, средње величине, завршен је усуканим чашиним зупцима и има 3—5 кошчица. † Расте по шумама крај Пиротског друма близу Јелашнице, Коновице etc. Цвета у Мају.

II Секција *Meiostylae* Bois. Плод има 1—2 врло ретко три стубића и три кошчице.

C. monogyna Willd. Гранчице су глатке. Листе је маљаво или глатко, у обиму је изврнуто јајасто, при основи је клипасто, по ободу је дубоко исечено на 3—5 усечених и рескастих крижака. Коримби су маљави или глатки. Стубић је само један. Чашине су кришке троугално ланцетасте. Плод је округло и има једну кошчицу. † Расте по шумама око Ниша. Цвета у Мају.

Cotoneaster Med.

Чаша је подељена на пет кратких, трајних крижака. Круница је сложена од пет лисака. Плодник је подељен на 2 до 5 окаца, у којима има по 2 заметка.

Стубића има 2 до 5. Плод је меснат и завршен је чашом, а има 2 до 5 кошчица, које су за чашу прирасле и само су на врху слободне, а имају по једну семку. Шибље цвећа белог или ружастог.

Анализа специја.

По 1 до 3 цвета стоје на кратким петељкама у пазуху листа *C. vulgaris*.

По 3 до 5 цветова стоје на дугачким длакавим петељкама *C. tomentosa*.

C. vulgaris Med. Листће је цело, јајасто, затубасто или зашиљасто; озго је зелено и обрасло белим длакама, оздо је од густог руна са свим бело Цвеће стоји у пазуху листћа усамљено, или по 2 до 3 цвета заједно и утврђено је на кратке петељке. Чаша је глатка, а кришке су јој јајасте и по ободу су длакаве. Круничине су лиске јајасте и дуже су од чашиних зубаца. Плод је округло, црвен, гладак и на ниже оборен. † Расте по стенама на Сувој Планини. Цвета у Мају.

C. tomentosa Med. Листће је крупно, цело, јајасто, затубасто, озго је маљаво, оздо је руновито. Цвеће је поређано у коримбе од 3 до 5 цветова, а они су утврђени на дугачке, длакаве петељке. Чашнице су кришке длакаве, са троугално јајастим, зашиљастим кришкама. Круничине су лиске јајасте и мало су што дуже од чашиних крижака. Плод је усправљен и обра-

сто густим маљама. † Расте по кршевима у Јелашници, Сићеву, Сувој Планини etc. Цвета у Мају.

Amelanchier Liell.

Чаша је подељена на пет трајних крижака. Круница има пет лисака. Плодник је подељен на 2 до 5 окаца, која су такође на двоје не потпуно подељена, тако да изгледа да плодник има 4 до 10 једносемених окаца. Плод је бобичаст и завршен је чашом. Шибље са белим цвећем, поређаним у гроздове.

A. vulgaris Moench. Лишће је јајасто; младо је скроз, а нарочито оздо руновито, маторо је глатко; по ободу је свуд у наоколо, или је само на врху рескасто, ређе је да је цело. Цвеће је на врху грана поређано у гроздове и утврђено је на дуге, руновите (најзад глатке) петељке. Чашине су кришке узано ланцетасте, заострљене и готово су исте дужине са цеви. Цветне су лиске дугуљасто ланцетасте, при дну су клинасте, и дуже су од чаше два до четири пута. Плод је округласт, црп и посут је сивом прашином, а завршен је разведним чашинима кришкама. † Расте по кршевима на Сувој планини. Цвета у Априлу и Мају. *Aronia rotundifolia* Pers. Панчић.

Фам. Lythrarieae Jus.

Цвеће је хермафродитно и правилно. Чаша је слободна, трајна и подељена је на кришке, између којих има и споредних зубаца. Круничине су лиске ут-

врђене на врху чашине цеви и између њених крижака; ређе је да крупнице нема никако. Прашници су слободни и утврђени су за чашину цев; њихов је број ограничен. Плодник је слободан и подељен је на 2 до 6 окаца, у којима има много пресамњених заметака, утврђених за централну плаценту. Стубић је кончаст. Чаура је опнаста, окружена је чашом и због несталих преграда кашто је једино-ока. Семке су без беланцета.

Lythrum L.

Чаша је цеваста, ваљкаста, цртаста и подељена је на 8 до 12 зубаца. У круници има 4 до 6 лисака, утврђених на врху чашине цеви. Прашника има 8 до 12 или и мање; они су утврђени на дну, или у средњи чашине цеви. Стубић је кончаст са главчастим жигом. Чаура је подељена на два окца, распада се на два капка, или не правилно и има много семака. Плаценте су за преграду прирасле.

Анализа специја.

Лишће је срцасто ланцетасто . . . *L. salicaria*.

Лишће је ланцетасто *L. virgatum*.

L. salicaria L. Глатка или маљава биљка са високом, усправљеном и гранатом стабљиком. Лишће је срцасто ланцетасто, зашиљасто, при дну је наспрамно или је приљепљено. Цвеће је поређано у наспрамне класове. На чашу има 12 перва и шест унутарњих, тро-угалних, а шест спољњих шиљастих и дужих зубаца. Круничне су лиске елиптично лопатичасте и два пут су дуже од

чаше. Прашника има 12. ♀. Расте крај бара око Нипа. Цвета од Јуна до јесени.

L. virgatum L. Глатка и бледа биљка, са усправљеном, штркљастом и на врху само гранатом стабљиком. Дојње је лишће ланцетасто, при дну је закружено и наспрамно је; горње је ланцетасто, линеарно и на оба је краја сужено. Цвете је поређано у класове, који на дну стабла стоје један сирам другог, а на врху сваки за себе. На чаши има 12 нерва, а зупци су јој кратки и готово једнаки. Крупичине су лиске елиптично лопатичасте и два пут су дуже од чаше. Прашника има 12. ♀. Расте крај бара близу Међурова и близу Нипа идући Медушевицу, Цвета у Јуну и Јулу.

Фам. *Onagraceae* Jus.

Цвете је хермафродитно и правилно, ређе је неправилно. Чаша је прирасла уз плодник, и на врху је исечена на 4 до 6, ређе само на 2 кришке. У крупници има толико лисака, колико има режњева у чаши и стоје наизменце једни с другима. Прашници су заједно с крупничним лискама утврђени за чашицу цев. Плодник је подцветан и има једно или више окаца. Стубић је кончаст, са главичастим или на четворо подељеним жигом. У окцу има по један или више заметака. Плод је чаура, или орашица. Семке су без беланцета.

Анализа родова.

1. Чаша је подељена на 4 кришке 2.
- Чаша је подељена на две кришке . . . *Circaea*.

1. Плод је дугачка чаура *Epilobium*.
 Плод је бодљава орашница Трага.

I Племe *Onagreae* Bois.

Плод је чаура, која се распада и подељена је на 4 до 6 окаца. Чаша је подељена на 4 до 6 крпжака. Цвеће је правилно или готово неправилно.

Epilobium L.

Чашина цев једва што премаша плодник и на врху је подељена на четири крпжке, које у зрелости од плодника у скупу опадају. Круница је сложена од четири лиске. Прашника има 8, са линеарним или дугуљастим прашницама. Стубић је кончаст, а жиг му је сопаст, или је унакрст подељен на четири крака. Чаура је линеарна, дугачка, подељена је на четири окаца и распада се на четири калка, који су од централног стожера одвојени. У чаури има много на врху косматих семака. Дуговечно зељасто биље, ружастог, ређе белог цвећа.

Анализа специја.

1. Сво је лишће расуто, цвеће је расплинуто *E. spicatum*.
 Дојње је лишће наспрамно; цвеће је левкасто 2.
 2. Стабљика је ћошкаста *E. trigonum*.
 Стабљика је обла 3.
 3. Жигови су у сопу срасли *E. palustre*.
 Жигови су разведени 4.
 4. Сво је лишће утврђено на дршке 5.

- Горње је бар лишће без дршке 6.
5. Лишће обувата стабљику, која је јако рутава. Цвеће је крушно . . . *E. hirsutum*.
Лишће не обувата стабљику . *E. parviflorum*.
6. Лишће је при дну клинасто, цвеће је обично бело , . . . *E. lanceolatum*.
Лишће је при дну заокружено, цвеће је ружасто *E. montanum*.

I Секција *Chamaenerion* Tausch. Све је лишће расуто. Цвеће је расипнуто. Чашина цев готово не прелази преко плодника. Прашници су и стубићи на ниже савијени.

E. spicatum Lam. Корен нушта изданке, који далеко пузе. Стабљика је висока. Лишће је ланцетасто, цело, или је неприметно рескасто и жлездичаво. Цвеће је поређано на врху стабла у дугачак, наг грозд. Цветне су лиске изврнуто јајасте са кратким нокатцем. Прашнице су дугуљасте. Стубић је при дну длакав и дужи је од прашника. † Расте по шуми на Сувој планини. Цвета у Јуну и Јулу.

II Секција *Lysimachion* Tausch Дојне је лишће наспрамно. Цвеће је левкасто. Чашина цев бар за нешто мало премашује плодник. Прашници су усправљени.

* Стабљике су обле

† Жигови су слободни и разведени

E. hirsutum L. Лишће је дугуљасто ланцетасто, завршено је лугом бацком, по ободу је рескасто, а

основом обувата стабљнку и гране, а и нешто мало низ њих слази. Стабљнка је висока и обрасла је дугачким, обичним и кратким жљездичавим длакама. Цветни су гроздови лиснати. Чашине су кришке ланцетасте, осате. Цвеће је крупно и црвено. Жигови су разведени. Семке су дугуљасте, квржичаве и при дну заокружене. ♀. Расте [крај потока у Бањи. Миљковцу, Јеапници и т. д. Цвета од Јуна до јесени

Е. parviflorum Schreb. Маљава биљка. Дојње је лишће утврђено на дршку, остало је без дршке, ланцетасто, зашиљасто и зупчато. Цветне су лиске љубичасте или беличасте. Цветни су гроздови лиснати, са цвећем свакад усправљеним. Чашине су лиске ланцетасте, зашиљасте и шупе. Жигови су слободни и разведени. Семке су дугуљасте, квржичаве ♀. Расте крај потока испод Дебелог врха близу Церја. Цвета у Јуну.

Е. montanum L. Кратким, кудравим маљем обрасла биљка. Сво је лишће утврђено на дршке, у обиму је јајасто дугуљасто, при дну је закружено и по ободу је не једнако зупчато: у јесених розета лишће је елиптично и усправљено. Цветни су пупољци суноврати. Чашине су кришке ланцетасте и затубасте. Круница је бледо ружаста. Жигови су разведени. Семке су дугуљасте, затубасте, при дну су сужене и квржичаве су ♀. Расте по шумама на Селпчевици, Бањи, Сувој планини и т. д. Цвета од Маја до Јуна.

Е. lanceolatum Seb. et Maur. По стаблу и нервима маљава биљка. Сво је лишће утврђено на дуге

дршке: при дну је клинасто, у обиму је дугуљасто лапцетасто и раздалеко је зупчасто. Цвеће је пре потпуног развића суноврато. Чашнице су кришке лапцетасте, зашиљасте и шуте. Круница је бела, кашто ружаста, Жигови су слободни и разведени. Семке су дугуљасте и квржичаве ζ . Расте по шумама, на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

†† Жигови су у сопу срасли.

E. palustre L. Из корена избијају копчасте, дугачке лозице, које имају неколико размакнутих листића и на врху ченовидан купољак. Стабљика је кашто маљава. Лишће је лапцетасто или линеарно лапцетасто, при основи је клинасто и нема дршку, на врху је затубасто, а по ободу је обично цело. Цвеће је пре цветања суноврато, Чашнице су кришке лапцетасте и зашиљасте. Круница је ситна, ружаста или бела. Жиг је сопаст. Семке су глатке, вретенасте. ζ . Расте крај потока испод Голог врха, под Сувом Планином и по Селичевици. Цвета од Јуна до Августа.

** Стабло је од 2 до 4 греднице ђошкасто.

E. trigonum Schr. Стабљика је на 3 или на 4 ђошка и доста је кружна. По 2 до 4, обично до 3 листића стоје на истој висини без дршке; лишће је у обиму, дугуљасто лапцетасто, заонтрљено и не једнако је зупчасто, а по ободу и по жилицама је маљаво. Младо је цвеће суноврато. Жиг је сопаст. Семке су глатке и изврнуто јајасте. ζ . Расте по шуми на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

II Племe *Circaeae* DC.

Плод је двоока или једноока чаура, која се не распада. Круница је не правилна. Чаша је на двоје раздељена.

Circaeae L.

Чашина је цев јајаста и врло мало премашује плодник: крајак јој је подељен на две кривке, које у зрелости у једно опадају. У круници има две извртнуто срцасте лиске, које су утврђене на плодни колут. Прашници стоје наизменце са круничним лискама и има их два. Прашнице су округласте. Плод је чиграст, једнооки или двооки и обрасто је кукастим длакама.

C. Lutetiana L. Доста висока биљка, са јајастим, при дну срцастим или закрженим, по ободу раздалеко зупчастим лишћем, које је утврђено на дршку, озго ижљебљену. Цветни су гроздови без приперака. Плодне су петелке пресамићене. Чашине су кривке јајасте, зашиљасте и маљаве. Круничне су лиске на двоје подељене и сужене су у кратак покатац. Плод је двоок, округласт и на врху сопаст, а обрасто је кривим, кукастим длакама. ♀. Расте по шуми на Сувој Планини. Цвета од Јуна до Августа.

III Секција *Hydrocaryes* Link. Плод је једноока орашица, која не пуца. Цвеће је правилно. Чаша је на четворо подељена.

Tropa L.

Чашина је цев кратка и до половине је за плодник прирасла; чашине су кривке трајне и бодљаве.

Круница има четири лиске, које су утврђене у дну надплодног колута. Прашника има четири, а прашнице су им дугуљасте. Плодник је двоок, завршен је стубићем и главичастим жигом. Орашица је бодљава. Биљка по води плови; лишће јој је двојако: утонуло је лишће наспрамо и перасто је псецкано на чекињасте кришке, оно што плови скупљено је у розете. Цвеће је бело и стоји у пазуху листа.

T. patans L. Горње је лишће ромбично, крупно зупчато и утврђено на надувепу дршкџу. Цвеће је утврђено на кратке петељке. Цветне су лиске изврнуто јажасте и дуже су од чаше. Плод је завршен са четири бодље, које су на врху острикаве. ?). Расте по барама око Ниша. Цвета Јуна.

Фам. Cucurbitaceae Juss.

Цвеће је моноично или двоично. Чаша је на врху подељена на пет режјева, а при дну је уз плодник прирасла. У круници има пет слободних, или чеиће у једно сраслих лисака, које су утврђене за чашин окрјак. Прашници су слободни, или су у један, или више снопића срасли а има их 3 до 5. Њихове су прашнице слободне, или су за прашин кончић прирасле. Плодник је подцветан и подељен је на 3 до 5 окаца. Плаценте су утврђене на спољашњим угловима окаца. Плод је меснат. Семке су без беланцета, са правим ембрионом. Лозасте биљке.

Bryonia L.

Цвеће је дводомо или једнодомо, поређано је у гроздове, или је скупљено у гомплице. Чаша је звона-

ста, петодела. Круница је звонаста, петодела. У мушком цвету прашника има пет и они су срасли у три спо-пића. Прашнице су линеарне и веругаве. У женском је цвету стубић трокрак. Плод је округла бобица са много семака. Биље се ово уз друге предмете цење и држи се рашљикама.

V. dioica Jacq. Дводома биљка. Лишће је срцасто и подељено је на пет зупчастих делова, по површини је рапаво и с обе стране исте боје. Женско је цвеће поређано у коримбе, ретко је да је усамљено. Чаша је у женском цвету краћа од крунице. Стубић не вири изван цвета. Жљгови су рапави. Бобице су црвене. Ч. Расте крајком шума на Горици, по Селичевци и т. д. Цвета од Маја до Јула.

Фам. *Portulacaceae* Juss.

Цвеће је хермафродитно, правилно, или готово неправилно. Чаша је слободна или је у неколико с плодником срасла, и сложна је од 2 ређе, од 3 до 5 лисака. У круници има пет лисака, које су утврђене за чашу и са свим су слободне, или су од чести између себе срасле. Прашника има колико и круничних лисака, или их је више, ређе је да их мање. Прашнице су унутарње и пуцају уз дуж. Стубић је подељен на 3 до 5 крижака. Плодник је слободан, или је прирасто за чашу и подељен је на 3 до 5 окаца, којих се преграде лако губе и плодник остаје једноок. Плод је чаура, са једном семком и отвара се поклопцем, или има три семке и распада се на три капка. Плацента

је слободна у сред чауре. У средини семке стоји беланце, а котиледони су прстенasti.

Portulaca Tourmf.

Чаша је при дну с плодником срасла, а на врху је подељена на две кришке, које најзад опадају. У круници има пет, ређе 4 или 6 лисака, које су слободне или су при основи срасле и утврђене су на врху чашине цеви. Прашници су прирасли за дно крунице и има их шест или више. Стубић је обично подељен на пет кракова. Чаура се унаокруг поклопцем отвара.

P. oleracea L. Стабљике су полегле. Листе је меснато, дугуљасто или изврнуто јајасто, насрамно или је на врху стабла засебно и нема дршку. Чаша је ендоштена са неједнаким, затубастим кришкама. Круница је жута, а лиске су јој изврнуто јајасте. Чаура је јајаста и троугална; капак јој опада у једно с чашиним режњевима. Семке су црне и сјајне. ☉ Расте по баштама и виноградима. Цвета од Маја до јесени.

Фам. *Paronychieae* St. Hil.

Цвеће је правилно. Чаша је подељена на 4—5 трајних крижака. У круници има толико лисака колико чаша има режњева, ређе је да крунице нема; круничне су лиске утврђене за чашу. Прашници су такође утврђени за чашу и има их колико и чашиних режњева, ређе мање, а још је ређе да их је више. Плодник је слободан, или је при дну за чашу прирастао, има више или само један заметак, утврђен за централну плаценту.

Стубићи су слободни или су при дну срасли и има их 2 до 3. Плод је сув; кашто има једну семку и онда се не распада, или има више семака и распада се на 2 до 3 кашка.

Анализа родова.

1.	Лишће је без залистака	2.
	Лишће је са залистима	3.
2.	Прашника има десет	<i>Quercia</i> .
	Прашника има пет	<i>Scleranthus</i> .
3.	Залисци су крупни и као сребро сјајни <i>Paronychia</i> .	
	Залисци су ситни, јајасте	<i>Herniaria</i>

* Лишће је са залистима.

I Племе *Illeceberae* R. Br.

Стубић је на двоје расцепљен. Чаура је омотана трајном чашом, не распада се или се неправилно и при дну распада и има једну семку.

Paronychia Tourmf.

Чаша је подељена на пет крижака, које су пљоснате или улубљене и обично су на врху завршене кукуљицом. Круничине су лиске кончасте. Прашници су утврђени у чашином гршку и има их 5 или 3. Стубић је двокрак. Чаура је опнаста, сакривена је у чаши и при основи се не правилно распада. Лишће је наспрамно. Приперци су обично као сребро бели и сакривају цвеће.

P. capitata Koch. Често је ова биљка при основи као шиб стврднута, а гране су јој полегле, или су вр-

ховима усправљене. Лишће је јајасто или дугуљасто, готово кобилпчасто, затубасто и обрасло је полеглим длакама. Приперци су крупни, јајастии и зашиљастии, или су затубасти и бацкави. Чашине су кришке длакаве, дугуљасте, затубасте и улубљене. Ч. Расте по кршевима на Хуму, више Јелашнице, на Вису више Просека, на Сувој Планини и т. д. Цвета у Мају и Јуну.

Herniaria L.

Чаша је подељена на 4 до 5 пљошних, или нешто улубљених крижака. Круничине су лиске коначасте. Пришника има пет, ређе 2 до 4. Стубића има два и то или слободна, или у једно срасла и на врху двокрака. Чаура је у чашии сакривена и никакко се не распада.

Анализа специја

1.	Кадифасто бела биљка	<i>H. incana</i> .
	Зелена биљка	2.
2.	Глатка биљка	<i>H. glabra</i> .
	Длакава биљка	<i>H. hirsuta</i>

H. glabra L. Глатка биљка са танким, полеглим гранама. Лишће је дугуљасто, при основи је сужено и ту је кашто трењаво. Цвеће је без петељке, поређано је у гомилице, које леже на спрам листа. Чаша је кратка, јајаста са затубастиим кришкама. Стубић је кратак, на двоје расцепљен, са раскреченим жиговима. ⊙ Расте по путовима, крај Нишаве и крај усева око Ниша. Цвета од Јуна до јесени.

H. hirsuta L. Сва је биљка длакава и лежи по земљи. Лишће јој је дугуљасто и при основи сужено. Цвеће је без петелака и скупљено је у гомилнице. Чаша је дугуљаста, а кришке су јој завршене лугом чекињом. Жигови су готово без стубића. ☉ или ☿. Расте по Чамурлији, Винеку, близу Курвин-града и т. д. Цвета од Јуна од јесени.

H. incana Lam. Кадрвасто бела биљка. Стабљике су јој при дну стврднуте, леже по земљи, пружају се на далеко и јако су гранате. Лишће је јајасто или дугуљасто ланцетасто и при основи је сужено. Цвеће је утврђено на кратке петељчице, скупљено је у гомилнице од 3 до 6 цветова, ређе је усамљено. Чаша је јајаста и обрасла је белим, дугачким длакама. Жигови су раскречени и готово су без стубића. Расте по присојним странама близу Курвин-града, на Спћеву, Бањи и т. д. Цвета од Јуна до јесени.

** Лишће је без залпстака.

II Племе *Scleranthae* R. Br.

Стубића има 2 или 3 слободна. Чаура је при дну омотана отврдлом чашом и има само једну семку.

Scleranthus L.

Чаша је подељена на пет шутих крижака, а цев јој је бокаласта и назад стврднута. У круници има пет кончастих крижака, а кашто их и нема. Прашници стоје спрема чашиних крижака и има их 5. Прашнике су при основи раскречене. Плодник је слободан и има 2 слободна стубића. Чаура не пуца и опада у једно с чашом. Ситно биље са линеарно чекињастим лишћем.

Анализа специја.

Чашине су кришке зашиласте и по ободу слабо сушне *S. annuus*.

Чашине су кришке затубасте и по ободу беле и сушне *S. perennis*.

S. annuus L. Стабљике су устајаће, врло гранате и с једне стране су маљаве. Лишће је линеарно, оздо је испуцено, озго је пљоснато, трепљаво је и при дну је раширено. Цвеће је по највише скупљено у гомилице на врху грана и у пазуху лишћа. Чашина цев има 10 перва; чашине су кришке на врху истањене и зашиласте, дуже су од цеви, по ободу су врло мало сушне, у зрелости су усукане и разведене. ☉ Расте по камењарима између Бање и Ежипове Кућине, Г. Студене и т. д. Цвета од Маја до Августа.

S. perennis L. Цвеће је скупљено у гомилице само на врху грана. Стабљике су полегле и само су врховима усправљене, а подељене су на рачвасте гране. Лишће је сивасто, линеарно, с једне је стране пљошто, с друге је испуцено, а обично је скупљено у праменке. Чашине су кришке истањене, али су на врху затубасте, по ободу су беле и сушне, а у зрелости су усправљене и једна другој примакпуге. ☿ Расте близу Курвиц-града, по Чамурлијском брду и т. д. Цвета од Јуна до јесени.

Quercia L.

Чаша је подељена на пет режњева. Крунице нема, Кашто има пет кратких, линеарних стаминода, који

стоје спреам чашиних крижака. Прашника има десет. Стубића има три. У плоднику има само једна семка. Чаура се распада на три капка.

Q. hispanica Loeff. Ситна, мањава биљка, са усиправљеним, гранатим стабљикама и узаним, зашпиљастим и при дну раширеним лишћем. Цвеће је на врху грана скупљено у главичасте гомпице, окружене приперцима; лиске су у родног цвећа не једнаке и имају по три перва, спољне су лиске с приперцима чакљасте.

⊙ Расте по сушним местима близу Бање, у Јелашинци и т. д. Цвета у Априлу и Мају.

Фам. *Crassulaceae* DC.

Цвеће је правило и хермафродитно. Чаша је слободна и исечена је на дуже или краће кришке. У круници има толико лисака, колико и у чаши режњева; лиске су слободне или су срасле. Прашника има колико и цветних лисака, или два пут толико; прашници су као и круница утврђени за чашу. Плодник је сложен од толико карпедија, колико има круничних лисака; карпедије су слободне, или су при дну срасле и подбочене су љуспама, а имају само по једно окце, са више семака, ређе са једном семком. Мешкови се у зрелости распадају кроз трбушни пав. Меснате или сочне биљке.

Анализа родова.

1.	Прашника има пет	<i>Crassula</i> .
	Прашника има десет или више	2.

2. Крунични су листовћи при дну срасли и има их 6 до 20 *Sempervivum*.
 Крунични су листовћи слободни и има их 5 до 7 *Sedum*.

Sedum DC.

Чаша је подељена на 5, ређе на више крижака. Круница је састављена од 5, ређе од више слободних лисака. Прашника има обично десет, или управо два пут толико, колико има лисака у круници. Потлодне су лиске јајасте, целе, или су усечене. Карпедија има пет, ређе више, и у њима има више семака.

Анализа специја.

1.	Листће је пљоснато и доста широко	2.
	Листће није пљоснато	3.
2.	Корен је дуговечан, дебео	<i>S. maximum</i> .
	Корен је годишњи	<i>S. serotinum</i> .
3.	Цвеће је бело и црвено	4.
	Цвеће је жуто или жућкасто	7.
4.	Корен је дуговечан	5.
	Корен је годишњи	6.
5.	Листће је на расцветаним стабљикама наспрамно	<i>S. dasyphyllum</i> .
	Листће је свуд расуто	<i>S. album</i> .
6.	Цвеће је готово без петељке	<i>S. glaucum</i> .
	Цвеће је насађено на петељке	<i>S. atratum</i> .
7.	Годишња биљка	<i>S. annuum</i> .
	Дуговечна биљка	8.
8.	Листће је затубасто	9.

- Липће је зашиљасто 10.
9. Липће је поређано у 6 редова *S. sexangulare*.
Липће је без реда смештено . . . , *S. asce*.
10. Липће је пепељаво; цвеће је бледо жуто .
. *S. anopetalum*.
Липће је зелено; цвеће је жуто *S. reflexum*.

I Секција *Telerhium* Koch. Корен је дуговечан дебео, гранат, са више стабљика, по без пузећих изда-нака. Липће је широко и плоснато. Цвеће је поређано у коримбичне метлице.

S. maximum Sut. Глатка биљка са доста висо-ким и на врху гранатим стабљикама. Липће је пљо-снато, дугуљасто или јајасто, затубасто, неједнако зуп-часто, обично је напрасно или приљенасто; горње је при дну срцасто. Цвеће је зеленкасто и поређано је у широке метлице. Цветне су лиске разведене, на врху су изљебљене и завршене су кратким рогом. Прашници су утврђени на дну крупничних лисака. ♀. Расте по камењарима. Цвета Јула и Августа.

II Секција *Eusedum* Koch. Корен је дуговечан, пушта цветне стабљике и јалове изданке.

* Цвеће је бело.

S. dasyphyllum L. У гомпице скупљена биљка, са стабљикама на све стране пруженим, при дну полеглим и кратким; јалове су стабљике врло кратке, са црепасто збивеним липћем. Ово је разведено и расуто, само је

по цветним стабљикама често наспрамно; лишће је полу обло, изврнуто јајасто, глатко, врло дебело; по леђима је грбаво, а при дну је равно. Цвеће је рехаво и поређано је у кратке, глатке или мањаве коримбе, а утврђено је на петељке дужи од цвећа. Цветне су лиске беле или црвенкасте, јајасте, затубасте и два пут су дужи од чаше. †. Расте по кршевима близу Сићева, на Сувој Планини и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

S. album L. Глатка, зелена и у гомилце скупљена биљка. Стабљике јој пузе; цветне су при дну полегле, а на врку су усправљене и обрасле су рехавим лишћем; јалове су кратке и на густо су лиснате. Лишће је полуобло, дугуљасто линеарно, затубасто, разведено, расуто и при основи равно. Цвеће је поређано у рачвасте коримбе. Круничине су лиске беле, ланцетасте, затубасте и разведене, а при основи су спојене. Чашине су кришке јајасте, затубасте и краће су од крунице три до четири пута. †. Расте по Нишком граду и по стенама у Сићеву, Јелашници и т. д. Цвета од Јуна до Августа.

α. micranthum DC. Цвеће је ситније него у горње биљке; лишће је такође ситније и на јаловим је стабљикама усправљено. †. Расте по Сувој Планини. Цвета од Јуна до Августа.

** Цвеће је жуто.

† Лишће је затубасто.

S. acre L. Глатка и у гомиле скупљена биљка. Лишће је по јаловим стабљикама без реда смештено; у

обиму је јајасто, по леђима је грбаво, а при основи је закружено. Цвеће је готово без петељке и поређано је у класове. Круничине су лиске линеарно ланцетасте, зашиљасте и разведене, а два пут су, или три пут дуже од чаше. † Расте по градским бедемима у Нишу и по камењарима око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

S. sexangulare L. Глатка и у гомилице скупљена биљка. Стабљике јој пузе и врховима су усправљене. Лишће је по јаловим стабљикама у шест редова поређано, у обиму је цилиндрично и при основи има израштај. Цвеће је поређано у класове и готово је без петељке. Круничине су лиске ланцетасте, зашиљасте и готово су два пут дуже од чаше. † Расте по кршевима око Ниша и на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу

†† Лишће је зашиљасто или заострљено.

S. reflexum L. Глатка биљка. Стабљике су при дну полегле и пузе, а на врху су усправљене; јалове су стабљике краће и обрасле су збивеним лишћем. Лишће је линеарно, ваљкasto, зашиљасто, а при дну је у израштај здуљено. Цвеће је поређано у гроновидне метлице, а утврђено је на кратке дршке. Чашине су кришке ланцетасте и зашиљасте. Круничине су лиске заострљене, разведене и од чаше су два пут дуже. † Расте по Сувој Планини. Цвета Јуна и Јула.

S. anopetalum DC. Глатка биљка. Стабљике јој пузе, при дну су полегле, а врхом су усправљене; ја-

лове су стабљике кратке и врло су лиснате. Лишће је линеарно, шиљасто, оздо је пљоснато, а при основи је у израштај здуљено. Цвеће је поређано у збивен коримб и готово је без петељке. Чашине су кришке ланцетасте, заоктрљене, усправљене и готово су два пут дуже од чаше ☿. Расте по камењарима близу Сићева, на Сувој Планини и т. д. Цвета од Јуна до Августа.

III. Секција *Sampervivoides* Bois. Годишње биљке, Цвеће је поређано у коримбе или метлице. Лишће је пљоснато и на дну је стабла скупљено у розету.

S. Serapea L. Стабљике су при дну полегле или усправљене, мањаве. Лишће је глатко или мањаво: дојње је изврнуто јајасто, затубасто, при основи је у дршку сушено и обично је наспрамно, или је приљепасто; горње је дугуљасто линеарно и расуто. Цвеће је поређано у дугачке метлице и утврђено је на танке петељке, од дужине цвета. Чашине су кришке троугално ланцетасте и зашиљасте. Крупнине су лиске бело ружасте, ланцетасте, заоктрљене и два пут су или три пут дуже од чаше. ☹ Расте по камењарима на Селичевици близу Манас. св. Тројнице, близу Гациног Хала и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

IV Секција *Epetem* Bois. Годишње или двогодишње биљке. Лишће је полуобло или цилиндрично, расуто и није скупљено у розету.

* Цвеће је бело, ружасто или црвено.

S. glaucum WK. Глатка или жљездичава п длакава биљка. Стабљике су често од основе гранате. Лишће је, полу обло, линеарно и затубасто. Цвеће је поређано у метлице, наведено је на једну страну, готово је без петељке и обично је сложено од шест делова. Чашине су кришке јајасте и зашиљасте. Круничине су лиске беле, или су по кобилици ружасте, обично су ланцетасте и у бодљу здуљене. Карпедије су копичне и нешто сљоштене, разведене су и често су квржичаве. ☉ или ☉. Расте по стенама испод Курвин-града, по Селичевици и т. д. Цвета у Јуну.

S. atratum L. Глатка и кашто црвенкаста биљка. Стабљика јој је врло ситна и при основи је граната. Лишће је обло, само је на врху нешто мало сопасто, а при основи ја равно. Цвеће је скупљено у ситне, збивене коримбе и утврђено је на петељке готово од дужине цвета. Чашине су кришке јајасте, троугалне и зашиљасте. Круничине су лиске беличасте, зелене, јајасто ланцетасте, бацкаве и два пут су дуже од од чаше. Карпедије су јајасте и затубасте. ☉ Расте по каменима на Сувој Планини. Цвета од Јуна до Августа.

** Цвеће је жуто или жућкасто.

S. annuum L. Глатка, ситна и често од основе граната биљка. Лишће је полуобло, озго је плоснато, на врху је затубасто, а при основи је равно. Цвеће је без петељке, окренуто ја на једну страну и поређано је у класове, који у скупу састављају рехав коримб. Чашине су кришке јајасте и затубасте. Круни-

чине су лиске ланцетасте, зашиљасте и два пут су дуже од чаше ☉ Расте по Сувој Планини. Цвета од Јуна до Августа.

Crassula DC.

Чаша је подељена на пет крижака, ређе само на четири кришке. У круници има пет, ређе четири лиске. Прашника има пет. Потплодне су љуске јајасте и целе. Карпедија има 5 ређе 4, и у њима има много семака.

C. Magnolii DC. Ситне биљке са једноставном или гранатом стабљиком. Лишће је јајасто, затубасто и црепасто је поређано. Цвеће је поређано у класове, који састављају ситне, глатке коримбе. Чаша је глатка, а кришке су јој ланцетасте. Круничине су лиске беличасте и два пут су дуже од чаше. Карпедије су глатке, узане, уз дуж ижљебљене и јако су разведене ☉ Расте по Селичевници, близу Курвпи-града и између Емпинове Кутине и Ваље. Цвета у Априлу.

Sempervivum L.

Чаша је подељена на 6 до 20 крижака. У круници има 6 до 20 лисака, које су при дну међу собом и с прашницима срасле. Потплодних лусака има колико и круничиних лисака. Карпедија такође има колико круничиних лисака. Меснато биље са розетастим лишћем, из чијег пазуха избијају нове розете.

Анализа специја.

Цвеће је првено *S. tectorum*.
 Цвеће је жућкасто *S. patens*.

I Секција *Eusempervivum* Koch. И чаша је и круница звездасто разведена. Карпедије су на све стране раскречене

S. tectorum L. Лишће је у розетама дугуљасто и извртнуто јајасто, глатко или жљездичаво, по ободу је трепљаво, а на врху је боцкаво. Цвеће је црвено и поређано је у коримбе. У крунице има око 12 лисака и ове су као звезда раширене, ланцетасте су, зашиљасте, длакаве и два пут су дуже од чаше. Потплодне су љуске кратке, жљездолике и испупчене. Ц. Расте по стенама у Јелашници, Сићеву и т. д.

α *rugirugascens*. Љуске су ситне и једва приметне. Расте по камењарима у Сићеву, на Сувој Планици. Обе цветају од Јуна до Августа.

NB. По камењарима око Сићева расте још једна фела са црвенкастим цветом, по свј прилици *S. Zelenbori* Schott, по која је при препосу биља у мојој колекцији пропала.

II Секција *Jovibarba* Koch. Сви су цветни делови (чаша, круница и карпедије) исправљени.

S. patens Griseb. Лишће је на розетама обрасло рехавим длакама, а по ободу је на густо трепљаво, у обиму је извртнуто јајасто, а на врху је напросто заострљено; по стаблу је дугуљасто ланцетасно, зашиљасто и у пола обувата стаблику. Цвеће је поређано у коримбе и сложено је од 6 жућкастих, длакавих, линеарно дугуљастих, затубастих и бацкавих лисака, које

су један и по пута дужи од чаше. Потплодне су љуске јајасте ♀. Цвета у Јулу, а расте на Сувој Планини, где ју је нашао г. професор Панчић.

Фам. Saxifrageae DC.

Цвеће је правилно и хермафродитно, ређе је једнополно. Чаша је исечена на 5, ређе на 4 слободне или уз плодник прирасле лиске. У круници има пет лисака, ређе четири, а још је ређе да крунице нема. Прашника има колико и лисака у круници, или два пут толико. Прашнице су унутарње. Око или испод плодника има жлездичав колут, који је кашто једва приметан. Плодник је слободан, или је при дну за чашу прираста и сложен је од две карпелије, више или мање срасле. Стубића има такође два. Плод је дво-ока чаура. Семе су без белацета.

Анализа родова.

Чаша је подсељена на 4 кришке; крунице нема
 Chrysosplenium.
 Чаша је подељена на 5 зубана, круница, по-
 стоји Saxifraga.

Saxifraga L.

Чаша је плиће или дубље исечена на пет трајних крижака; при дну је слободна, или је с плодником срасла. Круница је сложена од 4 до 5 лисака, утврђених за потплодни колут. Прашника има 10 и они су утврђени на истом колуту као и круница. Плодник је

подељен на два ока и има два стубића. Ччура је дво-ока, ређе је једно-ока и има много семака.

Анализа специја.

1. Годишње биљке *S. tridactylites*.
Дуговечне биљке 2.
2. Лишће је по ободу љуспицама покривено .
. *S. Aizoön*.
Лишће је без љуспица 3.
3. Лишће је по ободу цело, и при дну стабљика
је црепасто поређано *S. Rocheliana*.
Лишће је више мање ровашено 4.
4. Чаша је срасла са плодником 5.
Чаша је слободна; лишће је без ченака
. . . , *S. rotundifolia*.
5. Стабљика је једноставна, лишће носи ченке
у пазуху *S. bulbifera*.
Стабљика је граната, лишће је без ченака
. *S. granulata*.

I Секција *Aizonia* Tausch. Дуговечне биљке са розетастим или црепасто поређаним лишћем. Ово је по ободу или на врху рскавичаво и обично јампчаво. Чаша је срасла с плодником.

* Лишће је по ободу рескасто и љуспицама је покривено.

S. Aizoön Jacq. Лишће је на розетама језичасто, затубасто, пљоснато и рескасто; реске су рскавичаве,

јамичаве и на више заострљене. Стабљика је жлездичава и на њој има мало линеарно лопатичастих листића. Цвеће је на врху стабљике поређано у гроздове и утврђено на доста дуге цетељке. Круничине су лиске изврнуто јајасте, беле и два пут су дужа од чаше. ♀. Расте по стенама на Сувој планини, где је врло обична. Цвета од Маја до јесени.

** Лишће је по ободу цело, или је само при дну зупчасто.

S. Rocheliana Stern. Ова је биљка скупљена у густе гомнице. Стабљике су јој при дну обрасле врло густим и црвасто поређаним лишћем; на врху су жлездичаве и обично црвенкасте. Лишће је изврнуто јајасто сјајно, круто, цело, озго је нешто улубљено, оздо је готово кобилично, врхом је у поље накривљено, а при основи је трепљаво. Цвеће је на врху стабљике поређано у кратке коримбе. Круничине су лиске изврнуто јајасте и беле. Чашине су кришке жлездичаве и обично црвене. ♀. Расте на Сувој Планини између Ласног Рта и Големог камена. Доста ретка. Цвета у Мају.

II Секција *Nephrophyllum* Gaud. Стабљике су лиснате и немају при дну јалових издањака. Лишће је засебно; без јамца и љусница је по ободу. Чаша је срасла с плодником.

* Дуговечне биљке.

S. bulbifera L. Кратким малем обрасла биљка. Корен је пун ченака. Стабљика је усправљена, једно-

ставна, лисната. Дојње је лишће бубрежасто, крупно ровашено и на дршке утврђено; по стаблу је лишће дугуљасто, при дну је усечено и нема дршку; на врху је стабла линеарно и цело. У пазуху лишћа има по један ситац ченак. Цвеће је на врху стабла поређано у рачвасте метлице и утврђено је на петељке мало дуже од цвећа. Чашине су кришке длакаве, јајасте и два пут су дуже од чаше. ♀ Расте испод Селичевце близу села Влазе, близу села Габровца и на Бањском брду. Цвета у Мају.

S. granulata L. Разликује се од горње биљке што јој је стабљика јако граната, а слабо лисната; што је лишће по стаблу клинасто и исечено на три до пет режњева и што не носи чепке у свом пазуху. ♀ Расте по Бањском брду, а цвета кад и горња биљка.

** Годишње биљке.

S. tridactylites L. Жљездицава биљка са ситном усиправљеном, једноставном или гранатом стабљиком. Дојње је лишће изврнуто јајасто или лопатичасто, утврђено је на дршку, исечено је на три раскречене кришке, или је цело. Цвеће је бело, поређано је у рачвасте метлице и утврђено је на петељке, које су много дуже од плода. Чаша је јајасто купаста, а кришке су јој јајасте и од цеву су много краће. Круничине су лиске изврнуто јајасте, при дну су клинасте и два пут су дуже од чаше. ☉ Расте по камењарима у Јелашници, Бањи, Каменци etc. Цвета у Марту и Априлу.

III Секција *Micropetalum* Tausch. Стабљике су лиснате и немају јалових издацака при основи. Лишће је засебно и готово округло. Чапа је слободна. Конци су у прашника шиљати.

S. rotundifolia L. Стабљика је усправљена, лисната и на врху је жлездичава. Лишће је више мање длакаво, дојње је утврђено на дугачке дршке, у обиму је бубрежасто, по ободу је крупно ровашено; горње је лишће на стаблу насађено на кратке дршке и зупчасто је. Круничине су лиске дугуљасто ланцетасте и дужице су од чаше два до три пута. Чауре су завршене усправљеним кљуновима. Семке су квржичаве. ♀. Расте по стенама у Јелашници, Сићеву, Сувој планини etc. Цвета од Маја до Јула.

Chrysosplenium L.

Чапа је изврнуто копична и с плодником је срасла, а песчена је на четири кришке, од којих су две ситније и наспрамне. Крунице нема. Прашника има 8; њихове су прашнице једно-оке. Стубића има два. Чаура је једно-ока, завршена је са два рошца Нежне, сочне биљке дуговечног корена.

S. alternifolium L. Глатка биљка са усправљеним и тро-ћошкастим стабљикама. Лишће јој је засебно, а по ободу је ровашено; дојње на кратке дршке утврђено. Цвеће је жућкасто, утврђено је на кратке петељке и скупљено је у гомилице, подбочене широким прицерцима. Семке су јајасте. ♀. Расте по влажним шумама под Сувом

планином близу Космовца, на Селичевци близу Драшкове
Кутине. Цвета од Марта до Маја.

Фам. **Grossularieae** DC.

Цвеће је правилно, хермафродитно, или пометањем
једнополно. Чаша је срасла са плодником и подељена је
на пет, ређе на четири кришке. Круница је сложена
до 5 ређе од четири, често врло ситне лиске, које су
утврђене на чаши и стоје на изменце са њеним режњев-
има. Прашника има 5, ређе 4 до 6. Плодник је под-
цветан, и срасло је са чашом и има једно окце са много
семака. Стубића има 2, ређе 3 до 4; они су слободни
или су срасли. Плод је сочан (бобица) и завршен је
трајним чашиним кришкама.

Ribes L.

Чаша је подељена на пет кришкака. У круници има
пет љукастих лисака, које су краће од чаше. Прашници
су сакривени у чаши и има их 5, ређе 4 или 6. Бо-
бица је једно-ока. Семе су ћошкасте и спљоштене.

Анализа специја

- Гране су без бодљика; цвеће је у гроздовима
. *R. alpinum*.
Гране су бодљаве; цвеће није у гроздовима
. *Grossularia*.

I Секција *Grossularia* DC. Гране су често бодљаве
Цветне петељке носе по 1 до 2 цвета.

R. Grosularia L. Гране су завршене тро-краким бодљама. Листе је длакаво, готово округло, подељено је на три до чет затубастих делова. Цвеће је хермафродитно и обично 1 до 3 цвета стоје у пазуху листћа на петељци, подбоченој са два припрека. Чашине су кришке дугуласте, посувраћене. Круничине су лиске изврнуто јајасте. † Расте на Плешу више Градишта Цвета у Априлу.

II Секција *Ribesia DC.* Гране су без бодаља. Цвеће је поређано у гроздове.

R. Alpinum L. Дво-дома биљка. Листе је ситно срцасто, по нервима је длакаво и подељено је на три зупчаста дела. Цветни ст гроздови усправљени; женски су краћи од мушких. Приреци су дугуласти, улубљени и дужи су од петељчица. Чашине су кришке глатке, јајасте, затубасте и дуже су од крунице. У овој су лиске ситне и лопатичасте и пресамићене су као и чашине кришке. Бобице су бледо црвене. †. Расте по шуми на Сувој Планини. Цвета у Мају.

Фам. *Umbelliferae Jus.*

Цвеће је хермафродитно, полигамно или длично, правилно, или је неправилно. Чаша је с плодником срасла, а обод јој је једва приметан, или је подељен на 5 зубаца. У круници има пет лисака, спољне су лиске често веће. Прашника има пет. Плодник је обично двоок, ређе је једноок, а у сваком окцу има по један обешен заметак. Стубићи су при дну задебљали у сти-

лопод и има их два. Плод је подцветан и има на себи 10 црта, које су више или мање развијене и изгледају као гредице или криоца, (главне гредице); њих 5 полазе од чашиног средњег перва, а пет од шва између чашиних листића. Ове су гредице раздвојене браздама, у којима су виђају маснице, (канални испуњени уљем) а кашто у њима има такође и гредица (споредне гредице), које су постале од бочних чашиних перва. Зрео је плод сложеп од две карпедије, које се једна од друге одвајају и остају окачене на врху централног стожерка (карпофора); ређе је да су карпедије савним срасле. Семке су прирасле за оплодницу, ређе је да су од ње одвојене. Ембрион је ситап и лежи на врху пљоснатог, или изнутра улубљеног или пжљебљеног белапцета.

Анализа родова.

1. Амбрели су непотпуни, једноставни, или су главице 2.
Амбрели су савршени, свакад сложени . . . 4.
2. Плод је обрасто меканим, чакљастим бодама *Sanicula*.
Плод је без бодаља 3.
3. Цвеће је у главицама *Eryngium*.
Цвеће је у амбрелу *Astrantia*.
4. Листће је цело *Bupleurum*.
Листће је на разне начине дељено 5.
5. Беланице је на унутарњој (спајајућој) површини пљоснато, или испуцчено 6.

- Беланице је на унутарној страни ижљебљено или је с крајева усукано 31.
6. Ахеније имају по 5 главних гредица, споредних гредица нема 7.
Ахеније имају по 5 главних и 4 споредне гредице. Плод је обично с леђа пљоштене или је обао 28.
7. Плод је са стране спљоштен 8.
Плод је обао или је с леђа спљоштен . . . 14.
8. Цветне су лиске целе, омотача нема, цвеће је дводомо *Trinia*.
Цветне су лиске расечене 9.
9. Чаша је без зубаца 10.
Чаша је петозуба 12.
10. Бразде су без масница . . . *Aegorodium*.
Бразде имају по једну до три маснице . . 11.
11. Листће је на многе кришчице исечено . *Carum*.
Листће је један пут перасто дељено *Pimpinella*.
12. Бразде имају по једну масницу. Режњеве су у листћа рескасти *Falcaria*.
Бразде имају по три или више масница . . 13.
13. Бочне су гредице на самом ободу . . . *Sium*.
Бочне су гредице од обода удаљене . *Verula*.
14. Плод је обао 15.
Плод је с леђа спљоштен 20.
15. Цветне су лиске са свим унутра увраћене и целе; омотача и омотачка нема. Цвеће је жуто , . *Foeniculum*.

- Цветне су лиске само овршком унутра увраћене 16.
16. Цвеће је жућкасто, чаша је без зубаца . *Silvaus*.
Цвеће је бело или ружасто . . . , . . . 17.
17. Чаша има пет зубаца 18.
Чаша је без зубаца 19.
18. Стубићи су усправљени *Oenanthe*.
Стубићи су искривљени *Seseli*.
19. Омотач је састављен од много листића *Cnidium*.
Омотач има само три листића, који стоји на једној страни *Aethusa*.
20. Ахеније су на ободу једна од друге одвојене и тако је плод двокрилат 21.
Ахенија су на ободу једна уз другу чврсто спојене 22.
21. Чаша је без зубаца *Selinum*.
Чаша има пет зубаца *Ostericum*.
22. Масница има много и покривају цело беланце 23.
Масница нема више од три 24.
23. Све цветне гране носе хермафродитно цвеће *Ferulago*.
Средње цветне гране носе плодне цветове а бочне носе само јалове *Ferula*.
24. Гредице су подједнако једна од друге растављене 25.
Бочне су гредице од леђних јаче одвојене . 26.
25. Чаша је без зубаца *Anethum*.
Чаша има пет зубаца *Peucedanum*.
26. Чашини су зупци слабо приметни, крунјачине су лиске целе *Pastinaca*.

- Чапа има 5 видних зубаца 27.
27. Плод је по ободу задебљао . . . *Tordylium*.
Плод је по ободу истањен . . . *Heraclium*.
28. Плод нити је крилат, нити је бодљав . *Siler*.
Плод је крилат, или је бодљав 29.
29. Споредне су гредице крилате . *Laserpitium*.
Споредне су гредице бодљаве , 30.
30. Споредне гредице имају само један ред бо-
даља , *Daucus*.
Споредне гредице имају по два до три реда
бодаља *Orlaya*.
31. Беланице је изпутра полукугласто издубљено
и плод је двогук *Bifora*.
Беланице је пжљебљено или је крајевима усу-
кано 32.
32. Плод је падувен, или је полукугласт . . . 33.
Плод није такав 35.
33. Цвеће је жуто или зеленкасто 34.
Цвеће је бело. Чапа има пет зубаца *Copium*.
34. Плод је двогук *Smugnium*.
Плод је врло крупан, надут *Sachrys*
35. Три главне гредице леже на леђима плода,
а две на спајајућој површини 36.
Све су главне гредице на леђима плода . . 38.
36. Листће је један пут перасто дељено . . .
. *Turgenia*.
Листће је два пут, или три пут перасто де-
љено 37.

37. Споредне су гредице јаче испале од главних гредица , *Saucalis*.
Споредне су гредице од бодаља сакривене , *Torilis*.
38. Цветне су лиске изврнуто срцасте, или изврнуто јајасте 41.
Цветне су лиске јајасте, плод је завршен кљуном 39.
39. Стабљика је испод зглавака јако надувена *Physocalus*.
Стабљика пије јако задебљала 40.
40. Плод је без масница, само врху кљуна има 5 масница *Anthriscus*.
Плод има 5 масница. Кљуна је врло дугачак *Scandix*.
41. Цветне су лиске изврнуто срцасте *Chaerophyllum*.
Цветне су лиске изврнуто јајасте; осредња, планинска биљка кртоласта корена . *Freuena*.

I ПЛЕМЕ *Saniculeae* Koch.

Амбрели су једноставни и изгледају као главнице. Плод је обоа или је с леђа споштен.

Eryngium L.

Цвеће је хермафродитно. Чаша је завршена са 5 крутих зубаца. Круничне су лиске усправљене, на врху су усечене и ту имају подугачак овршак, који је унутра увраћен. Плод је јајаст, обоа, љускав или квржљив. Гредице су на плоду слабо приметне, а масница нема. Карпофор је срasto и у зрелости се не одваја. Зеласто, обично бодљаво биље.

Анализа специја.

1. Нерви су по лишћу паралелни, режњевии су у лишћа дугачки *E. Serbicum*.
Нерви су мрежастии; режњевии су у лишћа кратки и широки 2.
2. Лишће је перасто дељено; сивасте биљке *E. campestre*.
Лишће је шапасто дељено; зелена биљка *E. palmatum*.

***E. campestre* L.** Сиво зелена биљка. Лишће је кожасто, мрежасто од сплетених нерва; дојње је лишће у обиму широко јајасто и исечено је на три перасто подељена и по ободу бодљаво зунчаста режња; по стаблу је лишће перасто исечено и обувата стабљику двама ушицама. Стабљика је подељена на рачвасте гране. Омотач је сложен 6 до 7 ланцетастих листића, који су од главице дужи и исечени су при основи на 2 до 4 бодљице. Цвеће је беличасто. Љуспе су око цвећа шиљасте. Ц. Расте крај путова, по пољу око Ниша Цвета од Јуна до јесени.

***E. palmatum* Vis. et Panc.** Зелена биљка често од висине аршина. Лишће јој је кожасто и мрежасто; дојње је на дуге дршке утврђено, и обиму је округло и шапасто је исечено на тро-деле, разведене кришке; Омотач је састављен од листића два пут дужих од цветне главице. Љуспе су под цвећем на врху на тро-је подељене. Цвеће је у младости бело, у старости је

плаветно. †. Расте по камењарима; на Бањском брду, на Голом врху, по Сићевским брдима, под Сувом планином etc. Цвета у Јуну и Јулу.

Е. Serbicum Рапс. Зелена биљка док је млада, доцније поплаветни. Стабљика јој је дупке усправљена и на врху мало граната. Лишће је прстасто дељено на 5 до 7 линеарних, врло дугих, по ободу бодљавих листића, чији су перви паралелни. Листићи су у омотача ланцетасте на врху су бодљави; са стране такође имају по 1 до 3 бодље и дужи су од цветних главица. Цвеће је плаветно Ђусне су под цвећем ланцетасте. †. Расте на Вису више мал. Св. Богородице где ју је нашао г. професор. Панчић.

Astrantia L.

Цвеће је полигамно и утврђено је на петељнице, у средини је хермафродитно, остало је мушко. Чаша је псечена на пет дугачких, зашиљастих крпжака. Круничне су лиске усправљене, изврнуто јајасте, и имају дугачак, унутра увраћен овршак. Плод је обличаст или је с леђа мало спљоштен. Мерикарпије су готово срасле и имају пет надутих, по ободу веругавих гредица, у којима има пет такође шупљих и још спатијних гредица. Бразде су без масница.

А. мајор L. Дојње је лишће прстасто псечено на пет изврнуто јајастих, често троделих и по ободу два пут зупчасто чекињастих крпжака. Листићи су омотача дугуљасто ланцетасте, цели или су на врху рес-

касти и дужи су од цветне главнице. Чашнице су кришке ланцетасте, завршене су дугачком бодљом и много су дуже од крунице. Мерикарпије су дугуласте и по боку су обрасле ситним белим љуспама. ♀. Расте по шуми на Сувој Планини. Цвета од Маја до Јула.

Sanicula L.

Цвеће је полигамно. Чаша има 5 готово зеластих зубаца. Круничине су лиске усправљене, изврнуто јајасте и у средини имају унутра увраћен овршак. Плод је јајасто округласт и од свуд је покривен чакљастим бодљама. Мерикарпије имају по више маспица, а греднице су им једва приметне.

S. Europaea L. Дојње је лишће утврђено на дуге дршке и у виду шапе исечено је на изврнуто јајасте, троделе, бацкаво зупчасте кришке. Цвеће је на врху стабла скупљено у амбрел, сложен од округлих амбрелака. Листићи су омотача линеарни, осати, има их много и краћи су од амбрела. ♀. Расте по шумама у Бањи, под Сувом Планином etc. Цвета у Априлу.

II ПЛЕМЕ *Ammineae* Koch.

Амбрели су састављени од више амбрелака. Плод је са стране више мање спљоштен, јајасто дугаљаст или је двогук, ређе је кратко линеаран. Споредне су греднице приметне. Беланице је на унутарњој страни пљоснато, ређе је улубљено.

* Цветне су лиске целе, право пресечене или зупчате и врхом су унутра увраћене, обично су жуте, ређе беле.

Vupleurum L.

Чашици су зуци једва приметни. Круничине су лиске заокружене или јајасте и усукане су у овршак, а по горњој су страни по нервима кобиличасте. Плод је са стране спљоштен или готово двогукав. Стилипод је спљоштен и цео. Мерикарпие имају 5 једнаких, оштрих или затубастих, или слабо приметних гредица У браздама кашто има масница, кашто их нема. Карпофор је слободан. Семеке су на унутарњој страни пљоснате, ређе је да су издубљене.

Анализа специја.

1. Лишће је прорасло . . . *V. perfoliatum*.
Лишће није прорасло 2.
2. Годишња биљка 3.
Дуговечне биљке 5.
3. Листићи су у омотача ошнати *V. apiculatum*.
Листићи су омотача зељасти 4.
4. Листићи омотача имају по три нерва. Гране су у стабла разведене *V. junceum*.
Листићи омотача имају по један нерв, гране су усправљене *V. affine*.
5. Лишће је по ободу рскавичаво; дојње је шире *V. falcatum*.
Лишће није рскавичаво, горње је лишће шире од дојњег *V. racunculoides*.

* Омотача нема.

I Секција *Perfoliata*. Лишће је бар горње у једно срасло (прорасло.)

V. rotundifolium L. Сиво зелена биљка са усправљеном, на врху рачвастом стабљиком. Дојње је лишће дугуљасто и прорасло. АмбREL је сложен од 5 кракова. Листићи омотачка имају 5 до 7 нерва и два пут су дужи од цвећа; у обиму су јајасте, на врху су заострљени и најзад су врховима примакнути. Плод је дугуљаст, гладак, а гредице су му кончасте. ⊙ Расте по усевима око Пасјаче, Сићева etc. Цвета у Јуну.

** Омотач испод амбрела постоји

II Секција *Glumacea* Bois. Лишће је линеарно или ланцетасте, слободно. Листићи су у омотачка опонастни, љуспасте, јајасте или елиптично ланцетасте и дужи су од цвећа. Годишње биљке глатког плода.

V. apiculatum Friv. Стабљика је танка, усправљена и подељена је на рачвасте гране. Лишће је узано, линеарно и на врху чекињасто. Краци су у амбрела у неколико не једнаки и има их 5 до 6; дужи краци премашују омотач, који је сложен од ланцетастих листића. Листићи су у омотачка елиптични, заострљени, по ободу су рапави и имају по 3 нерва са кратким жилицама, које нису везане са жилицама суседних нерава. Круличине су лиске дугуљасте, по горњем су ободу четворо-

зубе и имају раскречен овршак. ☉ Расте по сушним и песковитим местима око Нлша: на Горици, Впняку etc. Цвета у Јуну и Јулу.

III Секција Graminea. Листће је линеарно, или је дугуласто ланцетасто и има више пералелних нерва. Листићи су у омотачка узани, зељасти и не сакривају цвеће. Плод је гладак или је рапав.

† Годишње биљке са глатким плодом

X Листићи у омотачка имају по 3 нерва.

V. junceum L. Стабљика је висока, обла и на врху је јако граната. Листће је широко, линеарно ланцетасто, заострљено и има седам нерва. Амбрели су на врху грана и подељени су на два до три танка крака. Омотачак је сложен од два до три листића. Омотачак има три до пет ланцетасто линеарних, зашиљастих и од зрелог амбрелка краћих листића. Петелке су у пола краће од јајастог, доста крупног плода. Греднице су танке. ☉ Расте по виноградима на Горици, у Јелашинци etc. Цвета у Јулу и Августу.

XX Листићи омотачка имају по један нерв.

V. affine Sadl. Стабљика је усправљена и на врху је подељена на гране, које су уз стабљику усправљене. Листће је линеарно ланцетасто, заострљено и има три до пет нерва. Завршни су амбрели подељени на пет

кракова, бочни на два до три крака. Листићи су омотачка ланцести, заоштрљени и дужи су од амбрелка. Петељке су у нола краће од јајастог плода. Гренице су у овога танке. ☉ Расте крај путова на Винику, у Сићеву, Јелашници etc. Цвета у Јулу и Августу.

†† Двогодишње или дуговечне биљке са глатким плодом.

V. falcatum L. Стабљика је у ове биљка танка, усправљена, веругава и граната; гране су разведене. Лишће је круто, по ободу рскавичаво, дојње је елиптично или дугуљасто и у дршку је сужено; горње је ланцесто линеарно, на врху је зашиљасто, при дну је сужено; а све има по 5 до 7 перва, који су бочним жилицама везани један за други. Амбрели имају по 5 до 9 готово једнаких кракова и окружени су омотачем од 1 до 3 неједнака листића. Листићи су у омотачка ланцести, бодљави и равни су амбрелку. Плод је јајасто дугуљаст, дужи је од петељке. има танке гренице и између њих по три маснице. ☿ Расте на Сувој Планини. Цвета у Јулу и Августу.

V. ranunculoides L. Стабљика је усправљена, лисната, једноставна или граната. Лишће је круто, по ободу није рскавичаво; дојње је линеарно или линеарно ланцесто, заоштрљено, при основи је у дугу дршку истањено и има три до седам перва; по стаблу је лишће шире, краће, јајасто или ланцесто и обувата стабљику. Амбрели су сложени од 4 до 12 кракова и имају омотач од 2 до 4 неједнака листића. Омотачак

је сложен од 5 до 6 елиптичних или изврнуто јајастих и бацкавих листића. Плод је јајаст са испалим гредицама и једном масницом између гредица. ☿ Расте на Сувој Планини, где ју је 1878 год. нашао г. професор Панчић. Цвета од Јуна до Августа.

• *Trinia Hoffm.*

Цвеће је диоично или полигамно. Чашичи су зупци не приметни или су врло ситни. Круничине су лиске јајасте и имају кратак увраћен овршак; у мушког цвећа лиске су ланцетасте. Плод је са стране спљоштеп, или је дво-гукав. Мерикарпије имају по 5 гредица, а између ових кашто има, а кашто и нема масница. Стилоподи су кратки, конички.

Анализа специја.

Омотач је састављен од једног листића, или га нема, сниска бљка *T. glauca.*

Омотач је састављен од више листића, доста висока бљка *T. Kitaibelii.*

T. glauca L. Глатка, сиваста бљка. Стабљика јој је ћошкаста, жлездовита, доста ниска, и од основе граната. Лишће је у обиму троугално и два пут је, или три пут нерасто исечено на кратке, линеарне кришке; горње је смањено и утврђено је на рукавац. Омотачак је састављен од једног листића или га нема. Плод је дугуљаст и гладак; гредице су му дебеле, затубасте; масница нема. ☉ Расте по Голом врху више Миљковца. Цвета у Априлу и Мају.

T. Kitaibelii MB. Глатка и сиваста биљка. Стабљика јој је кошката, цртаста, висока и јако је граната, са рачвастим и раскреченим гранама. Лишће је у обиму дугуљасто и два пут је перасто исечено на узане линеарне и усправљене кришке; горње је утврђено на рукавац и врло је скраћено. Омотачак је састављен од више кратких листића. Плод је ситан, јајаст, са затубастим, слабо испалим гредицама. У браздама има по једна једва приметна масница. ☺ Расте по сушним местима у Сићеву, Јелашници и т. д. Цвета у Јуну.

Pimpinella L.

Чашници су зупци не приметни. Круничине су лиске изврнуто јајасте, усечене и овршак им је унутра увраћен. Плод је са стране сиљоштен, јајаст, ређе дугуљаст. Мерикарпије имају пет кончастих, скоро не приметних гредица. У браздама има 2 до 3, ређе 5 до 6 масница. Беланце је изнутра пљоснато.

P. saxifraga L. Глатка или маљава биљка. Стабљике су танке, цртасте, горе су готово голе. Дојње је лишће перасто исечено на јајасте, затубасте и зупчасте режњеве; на дну стабла је лишће перасто исечено на линеарне, перасто дељене режњеве. Амбrellи су сложени од 5 до 6 кракова. Плод је јајаст, при дну је готово срцаст. Стилороди су сиљоштени. Гредице су готово не приметне. ☺ Расте по сушним местима на Горици, Винику и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

Sarum L.

Чашни је обод не приметан, или је подсељеп на пет зубаца. Круничине су лиске изврнуто јајасте, усечене

и имају уврнут крајак. Плод је са стране спљоштен, јајаст, или је дугуљаст. Мерикарпије имају по пет кончастих, испалих, кашто танких, кашто задебљалих гредица. У браздама има по 1 до 3 маслица. Беланице је на унутарњој страни пљоснато.

C. Graecum Bois et Held. Глатка биљка са усправљеним, танким, крутим стабликама, које су подељене на рачвасте и усправљене гране. Лишће је при дну стабла у обиму ланцетасто и нерасто је исечено на 8 до 10 насипрамних и укрштених режњева, који су цели, или су исечени на 2 до 3 линеарне, зашиљасте кришке; по стаблу је лишће састављено од рукавца на ком има 2 до 3 кришчице. Омотач је састављен од 2 до 4 линеарна листића. У омотачу има пет дугуљасто ланцетастих, зашиљастих, опонастих листића. Амбреди су сложени од 3 до 6 усправљених кракова. Плод је дугуљаст, а гредице су му испале, дебеле и белчасте. ♀. Расте по камењарима близу Манастира св. Богородице и по Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

Sium L.

Чаша је петозуба Круничине су лиске изврнуто јајасте, усечене и имају изврнут овршак. Плод је јајаст или дугуљаст и са стране је спљоштен. Мерикарпије имају по пет гредица. Стилопод је спљоштен и цео. У браздама има по три површне маснице. Карнофор је прирасто за мерикарпије. Семке су с поља јако испупчене, изнутра су пљоснате. Цвете је бело. Барско биље.

S. latifolium L. Корен пушта изданке. Стабљика ја усправљена, дебела, ижљебљена и шупља. Дојње је лишће врло крупно, утврђено је на шупљу дршку и подељено је на 9 до 11 дугуљасто ланцетастих, зупчасто бодљавих, наспрамних и седећих режњева; горње је утврђено на кратак, узан рукавац. Амбрели су крупни. Омотач им је састављен од 5 до 6 не једнаких разведених или сувраћених листића. Плод је јајаст, гладак. Чашни су зупци ланцетаста. ♀. Расте по барама око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

Verula M. K.

Чаша је по ободу петозуба. Круничине су лиске изврнуто јајасте, усечене и имају увраћен овршак. Плод је јајаст, са стране је спљоштен и готово је двогукав. Мерикарпије имају по пет гредица. У браздама има по више масница, које су покривене дебелом оплодницом. Семке су обле. Барско биље белог цвета.

V. angustifolia L. Корен нузи и пушта изданке. Стабљика је ижљебљена, шупља и граната. Лишће је перасто исечено на рескасте, дугуљасте листиће. Амбрели су утврђени на кратке петелке, које стоје сирам липћа. Листићи су омотача велики, ланцетаста, исечени или цели. ♀. Расте по барама око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

Aegopodium L.

Чашни је окрајак не приметан. Круничине су лиске изврнуто јајасте, усечене и имају увраћен овршак.

Плод је дугуласт и са стране спљоштен. Мерикарпије имају 5 гредица. Стилопод је готово копчан и цео. Бразде су без масница. Карнофор је на врху рачваст. Семке су споља испупчене, изнутра су пљоснате. Цвеће је бело.

A. Podagraria L. Глатка биљка са пљебљеном и на врху готово као приљен гранатом стабљиком. Дојње је лишће два пут троперасто, са широким, јајасто дугуластим, заострљеним и рескастим режњевима; горње је троперо са лапцетастим режњевима. Амбтели су сложени од много кракова; средњи је храк плодан, бочни су јалови. Омотача и омотачка нема. Ц. Расте по шумама у Бањи, близу Манастира св. Богородице и т. д. Цвета у Јуну.

Falcaria Host.

Цвеће је полигамно. Чапа је подељена на пет зуба. Крупничине су лиске изврнуто јајасте, усечене и имају увраћен овршак. Плод је дугуласто линеаран и са стране је спљоштен. Мерикарпије имају по пет кончастих, једнаких гредица. Стилоподи су мали и седе на раширеном колуту. Карнофор је слободан, расцепљен. Семке су споља обле, изнутра су пљоснате.

F. Rivini Host. Сиваста биљка. Стабљика је обла и врло је граната, а гране су јој разведене. Сво је лишће готово као кожа круто; дојње је једноставно или је на три кришке исечено; по стаблу је свакад на троје исечено и ту је средња кришка подељена на три, а бочне на две или три линеарно лапцетасте кришчице,

које су по ободу псецкане на бодљаве зупце. ☉ Расте по сушним ливадама на Вианку, Чамурлији и т. д. Цвета у Априлу и Мају, а кашто и под јесен.

Племе *Scandicinaae* Koch.

Амбрели су сложени. Плод је здуљен, линеаран и често у кљун завршен, ређе је да је дугуљаст, а свакад је са стране сиљоштен. Споредних гредица нема. Беланце је на унутарњој страни ижљељено, ређе је улубљено.

Freyera Reichb.

Чашин је обод узан. Крупнине су лиске изврнуто јајасте, усечене и имају увраћен овршак. Плод је дугуљасто линеаран или је линеаран, сјајан, цри. Мерикарпије су између гредица ижљељене. Маснице су не приметне. Силоноди су конички и често су истањени у праве стубиће. Беланце је на страни (унутарњој) где је спојено нешто мало улубљено или ижљељено. Зеласто биље са округлим, грудвичавим кореном. Омотача нема. Цвете је бело.

F. cunarioides Guss. Свуд глатка биљка, осим основе стабла, где је длакава и лисних рукаваца, где је трепљава. Корен јој је јајаст. Стабљика је у усправљена и на врху је граната. Лишће је обиму троугално и три пут је нерасто исечено на јајасте кришке, које су такође исечене на кратке, дугуљасто линеарне кришчице; у горњег су лишћа кришке уже и дуже. Амбрели су сложени од 10 до 12 дугих кракова. Листићи су у

омотачка јајасто дугуљаста и заострљени. Плод је сјајан, линеаран, дугачак, дубоко ижљобљен и готово је дужи од своје петељчице. Стилород је коничан и завршен је два пут краћим стубићем. ♀. Расте по Селчевници више Еминове Кутине и на Сувој Планини. Цвета у Мају.

Chaerophyllum L.

Окрајак је чашни не приметан. Круничине су лиске изврнуто срцасте и овршак им је увраћен. Плод је линеаран, ређе дугуљаст и са стране је спљоштен. Мерикарпије имају пет затубастих једнаких гредица. Бразде су узане и имају по једну масницу. Стубићи су дугачки. Карнофор је расцењен. Беланице је изнутра дубоко ижљобљено.

Анализа родова.

1. Листићи су у омотача глатки. Корен је грудвичав *Ch. bulbosum*.
Листићи су у омотача трепљави; корен није грудвичав 2.
2. Стилород (стубоноша) је краћи од стубића .
. *Ch. aureum*.
Стилород је исте дужине са стубићем . . .
. *Ch. temulum*.

* Двогодишњи биљке.

Х Листићи су у омотачка глатка.

Ch. bulbosum L. Двогодишња висока биљка грудвичавог корена. Стабљика је шупља, на чворовима наду-

вена и при дну длавава. Лишће је у обиму троугално и три пут је перасто исечено на дугуљасто ланцетасте кришке, које су такође исецкане на узане линеарне кришчице. Омотачкови су листићи ланцетастии, бодљави, глатки и по ободу су бели. Круничине су лиско беле и глатке: Плод је дугуљасто линеаран. Стубићи су пресамићени и стоје на коничком стилоподу. ☉ Расте крај путова између винограда на Горици, Винику и т. д. Цвета у Јуну.

X X Листићи су у омотачка трепљави.

Ch. temulum L. Двогодишња биљка танког корена. Стабло је под члановима надуто и свуд је више или мање длакаво, у обиму је троугално и два пут је перасто исечено на јајасто дугуљасте, перасто дељене кришке, које су по ободу равашене. Листићи су у омотачка ланцетастии, зашиљастии и трепљави. Круница је бела и глатка. Плод је линеарно дугуљаст. Стубићи су раскречени и стоје на коничком стилоподу, с којим су исте дужине. ☉ Расте по жбуњу и шумама у Бањи, по Селичевници и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

** Дуговечне биљке.

C. aureum L. Длакава или глатка биљка. Стабљика јој је под зглобовима надута. Лишће је три пут перасто исечено на јајасто ланцетасте, заоптрљене кришке, које су при основи перасто подељене, и на врху су само рескасте. Листићи су у омотачка ланцетастии, заоптрљени и трепљави. Круница је глатка и бела.

Плод је линеаран, дугачак. Стубићи су пресампћени са коничким стилоподом од кога су дужи. Ц. Расте по шумама на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

Physocaulus Tausch.

Чашници су зупци слабо приметни. Круничине су лиске изврнуто јајасте, целе и врхом су унутра увраћене. Плод је дугуљасто линеаран и са стране сиљоштен. Мерикарпије имају пет јако затубастих гредница. У браздама има по једна масница. Карпофор није раздељен. Беланице је изнутра ижљобљено. Годишња биљка ситног, белог цвета.

P. nodosus L. Стабљика је шупља, под зглобовима је јако надута и на врху је подељена на рачвасте гране. Листе је длакаво и два пут је перасто исечено на јајасто дугуљасте, затубасте, перасте или зупчасте кришке; горње је листе утврђено на кратак рукавац. Амбrellи су сложени од 2 до 3 крута, равава крака. Листићи су у омотачка линеарни, заострљени и длакави. Круница је споља нешто мало чекињава. Плод је квржичав и чекињав и стоји на дебелој и усправној петелци. ☉ Расте по каменарима преко пута од Сићева, у Бањи, у Јелашници и т. д. Цвета у Јуну.

Anthriscus Hoffm.

Чашници су зупци слабо приметни. Круничине су лиске дугуљасте или клинасте, плитко урезане или целе и на врху су увраћене. Плод је јајасто дугуљаст и на врху је често пстањен. Мерикарпије су обле и имају

5 гредица, које се само на врху плода виде. Бразде су слабо приметне и у њима има по једна, често не приметна масница. Стилород је коничан. Беланце је споља обло, изнутра је дубоко ижљебљено.

Анализа специја.

1.	Годишње биљке	2.
	Дуговечне биљке	3.
2.	Стабљика је кроз глатка, стубићи су кратки	<i>A. vulgaris</i> .
	Стабљика је испод зглобова маљава. Стубићи су дугачки	<i>A. Serrefolium</i> .
3.	Квржице су на плоду завршене чекињцама	<i>A. nemorosa</i> .
	Квржице су без чекињца	<i>A. sylvestris</i> .

* Годишње биљке.

A. vulgaris Pers. Стабљика је усправљена или је при дну полегла и глатка. Лишће је нежно, оздо је по нервима длакаво и перасто је исечено на ситне ражњеве, који су подељени на још ситније, јајасте, бацкове кришчпце. Амбреди су утврђени на кратке петељке и стоје спрм лишћа, а сложени су од 3 до 6 кракова. Омотачак је преполовљен и састављен је од 3 до 4 кратко ланцетаста, трепљава листића. Круничине су лиске ситне. Плод је јајаст и на густо је обрасто шиљатим, кукастим бодљама. Кљун је здуљен и ижљебљен. Жигови су готово без стубића ⊙ Расте по баштама и крај путова око Нита. Цвета у Мају.

A. Cerefolium Hoffm. Стабљика је тапка и усправљена и испод зглобова је маљава. Лишће је оздо по првима длакаво и два пут је перасто исечено на јајасте и перасто подељене кришке. Бочни су амбрели утврђени на врло кратке петељке и стоје сирам листа а састављени су од 2 до 3 тапка крака. Омотачак је преполовљен и састављен је од 2 до 3 ланцетасти, трепљава листића. Спољне су цветне лиске крупније од осталих. Плод је линеаран и утврђен је на задебљану петељку. Кљун је на плоду дугачан и изљебљен. Стубићи су дугачки. ☉ Расте по баштама и градским шанчевима у Нишу. Цвета у Мају.

α genuina. Плод је гладак. Расте у Нишком граду.

β trichosperma. Плод је сптним бодљама обрасто. Расте по баштама у Нишу и по камењарима око Ниша.

** Дуговечне биљке

A. sylvestris L. Стабљика је шупља, изљебљена, у доњем је крају длакава, горе је глатка и граната. Лишће је глатко или је оздо по главним првима чекињаво, у обиму је троугално и два или трипут је перасто исечено на дугуљасте, зашиљасте, више или мање псецкане режњеве. Омотачак је сложен од 5 јајасто дугуљастих, зашиљастих, трепљавих листића. Плод је дугуљаст, гладак или је квржичав и боје је мрке. Стубићи су дужи од стилопода ☿. Расте по шумским камењарима у Бањи, Сићеву и т. д. Цвета у Априлу и Мају.

A. nemorosa MB. Стабљика је изнутра шупља, споља је жљебовита и при дну је обрасла длакама на ниже обореним. Лишће ји у обиму троугално јајасто и 3 до 4 пута је перасто изечено на јајасто дугуљасте режњеве, који су такође на кришке подељени; лишће је озго глатко, оздо је особито по нервима длакаво. Листови су у омотачка дугуљаста, заострљени и трешљави и има их пет. Плод је дугуљаст и сав је обрасто квржицама, које су завршене чекињом. Стубови су дужи од стилопода. ζ . Расте по шумама под Сувом Планином и близу Ман. св. Ботородице. Цвета у Мају.

Scandix L.

Чашни је окрајак слабо приметан. Круничине су лиске изврнуто јајасте или дугуљасте, целе или урезане; готово су једнаке, или су спољне много веће. Плод је са стране спљоштен и завршен је врло дугачким кљупом. На мерикаријама има по 5 затубастих, једнаких гредица. У браздама има по једна маслица. Беланице је споља обло, изнутра је дубоко ижљебљено. Годишње биљке белог цвета.

S. Pecten Veneris L. Малава, ређе глатка биљка. Лишће је у обиму јајасто и три пут је перасто исечено на кратке, линеарне и зашиљасте кришке. Амбrellи су сложени од два дебела крака. Листови су у омотачка јајасто дугуљаста, цели или су на врху на двоје или на троје расечени. Спољне су круничине лиске једва што дуже. Кљуп је слеђа јако спљоштен, раван и три пут је, или четири пута дужи од плода. Стубови су

усправљени и 2 до 3 пута су дужи од стилопода. ☉
 Расте крај жита у Медушевцу, по виноградима више
 Јелашничке меане и т. д. Цвета у Аирплу.

Племе *Smurneae* Koch

Амбрели су сложени. Плод је шпрок јајаст или
 двогукав и са стране сиљоштен. Споредних гредица у
 опште нема. Семке су на унутарњој страни дубоко ижље-
 бљене.

Bifora Hoff.

Чашии је окрајак слабо приметан. Круничине су
 лиске једнаке, или су не једнаке; на врху су плитко
 урезане или су дубоко на двоје расцењене, и имају
 увраћен овршак. Плод је двогукав и шири је него што
 је дугачак и завршен је ситним коничним стилоподима.
 Мерикарије су готово округле, на унутарњој су страни
 пробушене и имају пет једва испалих гредица (бочне су
 од обода удаљене). Бразде су широке и квржичаве. Ма-
 синица нема. Семке су округле и изнутра су дубоко из-
 дубљене.

***B. radians* MB.** Глатка и сурдљива биљка са ижље-
 бљеним, гранатим стабљикама. Дојње лишће је два пут
 перасто исечено на кратке, клинасте и исецкане кришке
 и утврђено је на дршке; по стаблу је на кратак рука-
 вац утврђено и исецкано је на кончасте кришчице. Ам-
 брел је подељен на 5 до 7 кракова, који носе амбрелке
 од више цветова. Цвете је по ободу са крупнијом кру-
 ницом и јалово је. Плод је нешто мало раван; на врху

је као и при основи право пресечен. Стубићи су 2 до 3 пута дужи од стилопода. ☉ Расте по житу у Бањи, у Кутини и т. д. Цвета у Мају.

Conium L.

Окрајак је у чаше слабо приметан. Круничне су лиске изврнуто јајасте, на врху су право пресечене и имају кратак, увраћен овршак. Плод је јајаст и са стране сиљоштен. На мерикаријама има пет јако испалих гредица; крајње су гредице на самом ободу мерикарипија. Бразде су цртасте, а маснице су у њима слабо видне. Семке имају на унутарњој страни узан жљоб.

C. maculatum L. Кукута. Глатка биљка са високом, цртастом, мрљавом и гранатом стабљиком. Дојне је лишће у обиму троугално и три пут је перасто исечено на јајасто дугуљасте, зашиљасте и зупчасте режњеве; горње је смањено и нема дршку. Амбрели стоје спрам лишћа и на врху грана и подељени су на 10 до 12 кракова. Листвићи су у омотача пресамњени и ланцетасто заострљени. Омотачак је преполовљен и краћи је од амбрелка. Гредице су на мерикаријама често веругаве. ☉ Расте по баштама око Ниша и крај појата на Сувој Планини. Цвета у Јуну.

Physospermum Cuss.

Чашни је окрајак подељен на пет зубаца. Круничне су лиске дугуљасте, при основи клинасте, на врху су урезане и имају кратак овршак. Плод је јајаст, двугукав и на спони је цљоснат. Мерикарије имају пет

затубастих или врло танких гредица. У браздама има по једна масница. Беланце је изнутра пжљебљено, а ободи су му унутра увраћени.

Ph. aguilegiaefolium All. Глатка биљка са облом, високом, горе нагом (без лишћа) и гранатом стабљиком. Дојње је лишће утврђено на дуге петељке, и два пут је перасто исечено на клинасто ромбичне, дубоко псецкане и зупчасте режњеве; горње се лишће састоји само из рукавца. Амбrellи су подељени на 10 до 15 кракова. И омотач и омотачак сложен је од више дугуљасто ланцетастих и кратких листића. Гредице су на мерикарпијама танке и слабо приметне. Стубићи су раскречени и много су дужи од њихових стилопода. ♀. Расте по шумама близу Манастира св. Тројице, у Бањи и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

Smyrniium L.

Чашници су зунци слабо приметни. Круничине су лепеке дугуљасте, зашиљасте, целе и врхом су унутра увраћене. Плод је двогукав, са стране је сиљоштен и завршен је узаним стилоподом. Мерикарпије су од основе до врха искривљене и имају 5 гредица: три су на леђима мерикарпија и те су видне; две су на ободу и не види се. У браздама има више масница. Семке су пжљебљене.

S. perfoliatum L. Глатка биљка са цртастом, ћошкастом, горе крилатом и гранатом стабљиком. Дојње је лишће утврђено на дршку, која је при дну раширена

у рукавац, и два пут је, или трипут перасто исечено на три јајаста, зупчаста режња; горње је лишће засебно, није исечено, нема дршку већ срцастом основом обувата стабљику: у обиму је округласто, а на врху је затубасто. Амбрели су подељени на 7 до 12 не једнаких, најзад задебљаних кракова. Омотача и омотачка нема. Плод је састављен од округластих мерикарпија, а гредице су на њему једва приметне, Стубићи су дужи од копичних стилопода. ☉. Расте по шумама близу манастира св. Богородице, у Бањи, на Плочи и т. д. Цвета у Априлу и Мају.

Cachrys L.

Чашни је обод слабо приметан. Круничине су лиске јајасте, целе и имају увраћен овршак. Плод је крупан обоа или је стране мало стиснут, а оплодница му је губаста и надувена. Мерикарпије имају по 5 спојених и слабо видних гредица. Масница има много. Семке су на унутарњој страни изљебљене. Цвеће је жуто. Лишће је на кончасте кришке исечено.

C. alpina MB. Стабљика је висока и грапата. Лишће је глатко, у обиму је широко јајасто, а исецкано је на многе линеарне, кончасте кришке. Листићи су и у омотача и у омотачка чекињасти, кратки и има их мало. Плод је крупан, жућкаст и на врху је улокнут а гредице су му једва приметне. ☿. Расте више манастира св. Богородице и цвета у Мају и Јуну.

Племе *Seselineae* Koch.

Амбрели су подељени на више амбрелака. Плод је

обао или обличаст. Споредних гредица нема. Семке су на унутарњој страни пљоснате.

А. Круница је бела, а лиске су јој на врху усечене или на двоје ресцепљене и завршене су овршком, који је унутра пресамљен.

Oenanthe L.

Чашини су зупци зашиљасте. Круничне су лиске изврнуто јајасте, усечене и имају уврћен овршак. Стилопод је копчан. Плод је обао, дугуљаст, чиграст или цилиндричан и завршен је усправљеним стубићима. Мерикарпије имају пет затубастих гредица. У браздама има по једна масница. Семке су на унутарњој страни пљоснате. Карпофора нема. Обично барско биље белог цвета и на многе кришке нерасто исеченог лишћа.

Анализа специја.

1. Лишће је утврђено на шуцле дршке. Стабљика је шупља *Oe. fistulosa*.
Лишће није утврђено на шуцле дршке 2.
2. Стабљика је пуна *Oe. silaifolia*.
Стабљика је шупља 3.
3. Лишће је исечено на линеарне кришке, корен је са задебљалим жилама *Oe. media*.
Лишће је исцкано на јајасте кришке; корен је вретенаст *Oe. Phellandrium*.

I Секција *Euoenanthe* Koch Корен је жиличав; жиле су често задебљане.

* Цветне петељке нису задебљале. Плод је при дну сужен.

Oe. fistulosa L. Корен је подељен на жиле, које су у виду репе задебљале или су кончасте. Стабљика је шупља и при основи пушта изданке. Лишће је утврђено на шупље дршке и један пут је, или два пут је као перо исечено на дугуласто линеарне кришке, које су целе или на троје подељене; горње је лишће скраћено. Амбрели су на врху грана плодни и подељени су на три шупља крака; бочни су амбрели јалови. Спољње су цветне лиске много веће. Плодни су амбрелци округли. Плод је чиграст, при дну је сужен и савршен је стубићем, краћим од плода. ♀. Расте по влажним ливадама око Ниша: по чајру Нишком, близу Медушевца и т. д. Цвета у Јуну.

** Цветне су петељке задебљале; плод није при основи сужен.

Oe. salaifolia MB. Корен је подељен на кончасте или на врху сопасте жиле. Стабљика је изнутра пуна и јако цртаста. Лишће је два пут или три пут перасто исечено на ланцетасте, целе или на троје исечене кришке. Амбрел је подељен на 4 до 6, готово задебљалих кракова. Круничне су лиске по ободу једва нешто веће. Плодни су амбрелци збивени, полукружни и на горњој страни испупчени. Плод је цилиндричан и утврђен је на задебљалу петељку. ♀. Расте по подводним ливадама око Ниша и у Дражевачком чајру. Цвета у Јуну.

Oe. media Griseb. Корен је са задебљалим дугуластим или ваљкастим жилама. Стабљика је шупља и изљезљена. Лишће је један пут или два пут као перо исечено на линеарне кришке; горње је нешто мало дужије. Амбреди су подељени на 5 до 8 задебљалих кракова. Цветне су лиске на ободу много крупније. Плод је ваљкаст и утврђен је на задебљалу нетељку. ♀. Расте по подводним местима и шљачевима око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

II Секција *Phellandrium*. Корен је вретенаст.

Oe. Phellandrium Lam. Стабло је шупље и подељено је на многе, рачвасте гране. Лишће је 2 до 3 пута нерасто исечено на кратке, јајасте и псецкане режњеве; утонуло лишће псецкано је на многе танке кришчице. Амбреди су састављени од 7 до 10 кракова. Омотача нема. Крупица је у спољних цветова крупнија. Плод је дугуласт или ♀. Расте по барама близу Ниша, близу Чокина, Међурова и т. д. Цвета од Јуна до јесени.

Aethusa L.

Чаши је обод слабо видан. Крунљичне су лиске изврнуто јајасте, са увраћеним овршком. Плод је јајасто округласт. Мерикарпије имају пет дебелих гредица. У браздама има по једна масница. Карпофор је на двоје расцепљен. Годишња биљка.

Ae. Synammon L. Стабљика је усправљена и граната. Лишће је у облику троугално и два или три пута

је исечено на дугуљасте режњеве. Омотачак је састављен од три линеарно чекињаста листића, који су дужи од амбрелка или су му у дужину равни. Маснице у на спони раскречене. ⊙ Расте по сеоским баштама. Цвета Јула и Августа.

Seseli I.

Чаша је подељена на пет доста дебелих зубаца. Круничине су лиске изврнуто јајасте, обично су урезане, ребе су целе и имају увраћен овршак. Плод је готово обоа, јајаст или дугуљаст. Стубићи су пресамићени и утврђени су на коничком стилоноду. Мерикарпије имају пет испалих и дебелих гредица; боцие су гредице на самом ободу и кашто су шире од осталих. У браздама има обично по једна масница. Семке су полу обле. Дугочевично биље, цвета белог, ретко жутог.

Анализа специја

1. Листићи су у омотачка при дну срасли 1bis
Листићи су у омотачка слободни 2.
- 1bis Цвеће је бело *S. rigidum*.
Цвеће је ружасто *S. purpurascens*.
2. Омотач је састављен од много листића
. *S. Libanotis*.
Омотач има мало листића, или омотача нема 3.
3. Зелена или често црвена биљка са полукружним амбрелима *S. coloratum*.
Сиваста биљка 4.
4. Стабљика је веругава са разведеним гранама и полукружним амбрелом *S. tortuosum*.

- Стабљике нису веругаве; амбрели су озго равни 5.
 5. Листне су дршке озго ижљеблене . *S. varium*.
 Листне су дршке обле *S. glaucum*.

I Секција *Hippomarathroides* DC. Листићи су у омотачка при дну срасли.

S. rigidum W. K. Пепелава сива биљка. Стабљика јој је дебела, крута, цртаста, на врху је маљава и подељена је на развраћене гране. Листе је перасто или шапасто исечено на линеарно ланцасте, круте и зашиљасте кришке. АмбREL је сложен од више кракова. Омотачкови су листићи при дну срасли и исте су дужине са амбрелком. Цвеће је бело. Плод је заједно са петељкама маљав. ♀. Расте по свима камењарима око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

S. purpurascens Јанка. Бledo зелена биљка. Стабљика јој је ситна, крута, дебела, цртаста, на врху је маљава и једноставна, или носи три амбрела. Листе јој је глатко и два пут је перасто исечено на линеарне, круте и зашиљасте кришке, а утврђено је на раширене дршке; горње је листе много ситније. АмбREL је сложен од више кракова. Омотачкови су листићи при дну срасли и исте су дужине са амбрелком. Цвеће је ружасто. Плод је рапав. ♀. Расте по стенама на Сувој Планини, где ју је нашао г. Палчић.

II Секција *Euseseli* DC. Листићи су у омотача слободни. Омотач је састављен од мало листића или га нема.

S. tortuosum L. Сива, глатка биљка, са облом, цртастом стабљиком, која је подељена на много веру-гавих грана. Лишће је перасто исечено на линеарне и круте кришке; дршке су у лишћа озго ижљебљене. Амбрели су сложени од 6 до 10 кратких и не једнаких кракова. Листићи су у омотачка ланцетасти, зашиљастии, по ободу опнасти и исте су дужине са амбрелцима. Плод је кадифаст, јајаст и завршен је кратким зупцима. Гредице су дебеле. ♀. Расте крај путова и по виноградама око Ниша. Цвета у Августу и Септембру.

S. varium Trev. Сива, глатка биљка, са танком, облом и гранатом стабљиком. Дојње је лишће три пут перасто исечено на узане кришке, и утврђено је на дршке, које су озго ижљебљене. Амбрели су подељени на 8 до 20 танких и глатких кракова. Омотача нема. Омотачак је сложен од ланцетастих, зашиљастиих, по ободу опнастих листића, који су краћи од цветних петељака. Плод је јајасто дугуљаст и гладак, а завршен је врло кратким чашним зупцима. Гредице су обле и готово су кобиличасте. ♀. Расте по камењарима на Вису више Просека, на боку Суве Планине и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

S. glaucum Jacq. Сиваста и глатка биљка. Стабљика јој је обла и цртаста. Лишће је три пут перасто исечено на линеарно дугуљасте, улубљене кришке и насађено је на ваљкасте, нешто мало надуте дршке. Амбрел је састављен од 10 до 15 кракова. Омотача нема. Листићи су у омотачка ланцетасти, зашиљастии и по ободу

опнасти, а готово су од дужине амбрелака. Плод је јајаст, у младости је набран, а у зрелости је гладак. ♀. Расте по кршевима око Нивша: у Каменици, Голом Врху, Јелашници и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

S. coloratum Ehrh. Зелена и често маљава, у старости кашто црвена биљка, са усправљеном, обично једноставном, или на усправљене гране подељеном и цртастом стабљиком. Лишће је исецкано на линеарне кришнице и утврђено је на широку дршку. АмбREL је састављен од 20 до 30 кракова. Омотачак је сложен од више листића, који су по ободу бели и дужи од амбрелка. Плод је у младости длакав, доцније је гладак. ♂ или ♀. Расте по сушним ливадама више Спњева. Цвета у Јулу и Августу.

III Секција *Libanotis* G. G. И омотач и омотачак сложен је од више слободних листића. Чашници су зупци дугачки, шиљаст и лако опадају.

S. Libanotis L. Стабљика је ћопкаста и слабо гранава. Лишће је два пут или три пут перасто исечено на дугуљасте, при диу клинасте режњеве, који су подељени на ланцетасте, зашиљасте кришке. Амбрели су крупни, испунчени и састављени су од много кракова. Листићи су у омотача и омотачка линеарни, на врху су шиљаст, по ободу опнасти и трепљави, а најзад пресамљени. Плод је јајаст, длакав, са дебелим, затубастим гредицама. ♀. Расте по Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

Cnidium Cuss.

Чашни је окрајак слабо приметан. Крумпичне су лиске изврнуто јајасте, урезане и имају увраћен овршак. Плод је полу обоа. Мерикарпије имају пет ситних или крилатих и једнаких гредица. У браздама има по једна масница. Семке су полуобличасте. Дуговечне биљке белог цвећа и на многе кришке исеченог лишћа.

C. Orientale Bois. Глатка биљка са облом, цртастом и гранатом стабљиком. Лишће је у обиму јајасто или троугално, и исечено је на јајасте, при дну клинасте и круте режњеве, који су подељени на дугуласте затубасте и често перасте кришчице; горње је лишће састављено само од рукавца. Амбрели су подељени на више кракова. Листићи су у омотачка чекинасти. Плод је јајаст са крилатим гредицама. Стубићи су пресамићени и много су дужи од стилопода. ♀. Расте по шумама на Селичевци близу манастира св. Тројице. Цвета у Јуну и Јулу.

Б. Цветне су лиске жуте и обично су на врху целе.

Silaus Bess.

Чашни је окрајак неприметан. Крумпичне су лиске дугуласте, на врху су готово праве и завршене су увраћеним овршком. Плод је дугуласт, обоа. Мерикарпије имају пет танких, једнаких гредица. У браздама има више слабо приметних масница. Семке су полуобло. Дуговечне биљке жућкастог или зеленкастог цвета.

S. peucedanoides MB. Стабљика је њошката, цртаста и подељена је на устрављене гране. Лишће је

у облику дугуљасто; доње је утврђено на дуге дршке и два пут је као перо псечено на режњеве, који су такође псецкани на дугуљасто линеарне кришчице. Амбrellи су сложени од 10 до 13 не једнаких кракова. Листићи су у омотача и у омотачка чекињаста, и омотачкови су готово дужи од цветних петељчица. Цвеће је жуто. Мерикарпије су дугуљасте, а гредице су им прилично испале. У унутарњим браздама има по 1—2, а у спољњим по 2 до 3 маснице. Ц. Расте на Сувој Планини. Цвета од Маја до Јула.

Foeniculum Hoffm.

Чашип је окрајак падут и целцат. Круничне су лиске изврнуто јајасте, право пресечене и усукане. Стилони су велики, конични. Плод је дугуљаст, обао. Марикарпије имају пет испалих, затубастих гредца. У браздама има по једна масница. Двогодишње или дуговечне биљке жутог цвећа и лишћа на многе кришке псецканог.

F. officinale All. Дуговечне високе биљке. са облом, изнутра пуном стабљиком. Лишће је псецкано на дугачке, каниларне крешке, Амбrellи су улубљени и подељени су на 15 до 20 кракова. Гредице су раздвојене широким браздама. Ц. Расте по шанчевима и крај путова близу усева. По свој прилици задивљала. Цвета од Јуна до јесени.

Племе Peucedaneae DC.

Амбrellи су сложени од више кракова. Плод је с

леђа спљоштен. Сиредних гредица у опште нема. Семке су на унутарњој страни пљоснате.

α *Angeliceae* Bois. Обод је мерикарпија крилат и раздвојен.

Ostericum Hoffm.

Чама је петозуба. Круничине су лиске изврнуто-јајасте, уврнуте. Плод је јајаст, с леђа је спљоштен. Мерикарпије су му крилате, а криоца су им размакнута тако да између обода мерикарпије има мало празнине. Гредице су подједнако размакнуте; три су на леђима, а две су на ободу, и ове су последње крилате. У браздама има по једна масница.

O. palustre Bess. Глатка биљка са високом, цр-тастом стабљиком. Лишће је два или три пута перасто исечено на јајасте, рескасте режњеве. Омотача нема или је састављен од једног листића. Омотачак има много ланцетастих или шиластих листића. Мерикарпије су јајасте, а криоца су им од ширине семке или су шира. ς. Расте по влажним местима под Сувом Планином близу Мокре. Цвета у Априлу и Септембру.

Selinum L.

Чашии је обод слабо видан. Круничине су лиске изврнуто јајасте, урезане и имају овршак. Плод је јајаст. Мерикарпије имају пет крилатих гредица; бочне су гредице шире од осталих. У браздама има по једна или две маснице.

S. Carvifolia L. Стабљика је усправљена, ижљебљена и ћошкаста. Лишће је у обиму јајасто дугуљасто; два до три пута је перасто исечено на лавцетасте или линеарне, на врху бацкаве режњеве. Омотача нема или је састављен од мало листића. Омотачак је сложен од много листића. Плод је јајаст, гладак. Ц. Расте по шуми близу манастира св. Тројице. Цвета у Јулу и Августу.

β. *Eureusedaneae* Bois. Мерикарпије се ободима дирају.

Siler Scop.

Чаша је по ободу подељена на пет зубаца. Круничне су лиске изврнуто јајасте, урезане и имају увраћен овршак. Мерикарпије су готово испупчене, и имају пет главних кончастих, испалих гредица; бочне су на самом ободу и нешто су мало шире. Споредних гредица има 4 и оне су подобне главним гредицама. По једна се масница налази под бочним гредицама. Семке су на унутарњој страни готово улубљене. Силоподи су конични. Висока глатка биљка; лишће јој личи на лишће од кандилке. Цвеће јој је бело.

S. trilobum L. Стабљика је цртаста и на врху грапата. Лишће је оздо сивасто, доње је на дршке утврђено и два пут је или три пут перасто исечено на крупне, округласте, затубасте и ровашене режњеве; горњи је режањ на дршку утврђен и подељен је на три дела. Амбрили су утврђени на дуге петељке и сложени су од много дугачких кракова. Омотача и омотачка

нема. Плод је дугуљаст. Стубићи су пресамићени и два пут су дужи од стилопода. ♀. Расте по шумама близу манастира св. Преображена, под Тополичким висовима и близу Чамурлије. Цвета у Мају и Јуну.

Ferula L.

Цвеће је полигамно. Чашници су зупци кратки или једва приметни. Круничине су лиске дугуљасте и целе. Плод је с леђа спљоштен и по ободу је задебљао. Гредице су на мерикаријама подједнако растављене. У браздама има по 1 ређе по 3 до 4 маснице. Дуговечне баљке цвета жутог или жућкастог. Лишће је на многе кришке исецкано. Централни су амбрели плодни и обично су утврђени на краће петељке; бочни су амбрели мушки или полигамни.

F. Neuffelii Gris. Корен је као реца задебљао. Стабљика је усправљена, висока, нага и граната. Доње је лишће крупно и перасто је исецкано на многе дугуљасте и ситне кришке. Плод је јајаст и спљоштен. ♀. Расте по камењарима близу Моралије. Цвета у Априлу и Мају.

Ferulago Koch.

Цвеће је полпгамно. Чаша је петозуба. Круничине су лиске округласте или јајасте, целе и врхом унутра увраћене. Плод је с леђа спљоштен, по ободу је танак или је нешто мало задебљао. Гредице су у мерикарија једнаке; три су кончасте или су крилате; две су крајње ободу примакнуте. Масница има врло много; леђне

су маснице покривене оплодницом; на унутарњој страни мерикарпија маснице су површне. Дуговечне, обично високе биљке, са жутим цвећем и на многе кришке исцканим лишћем.

F. sylvatica Bess. Глатка биљка. Стабљика јој је обла. Лишће је у обиму дугуљасто ланцетасто и више је пута нерасто исечено на узане, линеарне, бацкаве кришке. Амбрели су сложени од 6 до 10 готово једнаких кракова. Листићи су у омотача и у омотачка, дугуљаста, кратки и посувраћени. Мерикарпије су јајасте и окружене су дебелокорим, готово кобиличастим ободом, који је три пут ужи од семке. Гредице су мало испале и дебеле. ζ . Расте по сушним местима у Г. Матејевцима, по Тополичким висовима и т. д. Цвета у Мају у Јуну.

Peucedanum L.

Цвеће је хермафродитно. Чашници су зупци не приметни или су нешто мало развијени. Крупичније су лиске изврнуто јајасте, целе или усечене и завршене су увраћеним овршком. Плод је с леђа сиљоштен и опасаи је широким, сиљоштеним ободом. Гредице су на мерикарпијама подједнако растављене; три су посредне кончасте, две су бочне ободу примакнуте. У браздама има по једна масница, ређе две или три. Семке су с унутарње стране пљоснате. Дуговечне биљке белог или жутог цвећа.

Анализа специја.

1.	Цвеће је чисто бело	2.
	Цвеће је жућкасто или зеленкасто	3.

2. Стабљика је цртаста; лишће је исечено на крушне, кожасте режњеве . . . *P. Cervaria*.
Стабљика је пжљебљена; лишће је исечено на ситне режњеве *P. Austriacum*.
4. Омотач је састављен од више листића . . .
. *P. Alsaticum*
Омотача нема или је састављен од мало листића 4.
4. Цвеће је зеленкасто, лишће је перасто исечено *P. Chabraei*.
Цвеће је чисто жуто; лишће је тројно перасто 5.
5. Лишће је чекињасто и озго пжљебљено . . .
. *P. longifolium*.
Лишће је спљоснато *P. officinale*.

I Секција. *Eureusedanum* Boiss. Листне су кришке пљоснате. Мерикарпије су окружене узаним ободом. У браздама има по једна масница. Омотача нема или је сложен од много листића.

***P. officinale* L.** Зелена и глатка биљка. Стабљика јој је обла и цртаста. Лишће је више пута тројно перасто, а кришке су му линеарне, круте, на врху и при основи су сужене. Амбрели су сложени од више кракова. Омотач и омотачак имају више листића. Цвеће је жућкасто. Петелка је чекињаста и 2 до 3 пута је дужа од плода. Мерикарпије су елиптичне и јајасте, а обод им једва достиже половину семке.

***P. longifolium* WK.** Глатка биљка, стабљика јој је доста висока и изриђана. Лишће је више пута пе-

расто исечено на троугално чекињасте кришке, које су одозго пжљебљене. Амбрели су сложени од више кракова. Омотач је састављен од једног листића или га нема. Омотачак је сложен од више листића, коју су нешто мало дужи од амбрелка. Плодова су крила узана. Цвеће је жуто. ♀. Расте по Сувој Планиви, а цвета у Јулу и Августу.

II Секција. *Palimbioidea* Bois. Листне су кришке пљоснате. Мерикарпије су окружене узаним ободом. У браздама има по 2 до 3 маснице. Омотача нема или је он састављен од мало листића.

P. Chabraei Jasq. Глатка биљка са високом, цр-
тастом, лиспатам и слабо гранатом стабљиком. Листе је нерасто исечено на сјајне, линеарне и завршкaste кришке. Амбрел је сложен од 5 до 8 не једнаких, изнутра рапавих кракова. Омотача нема. Омотачак је састављен од 1 до 2 листића. Цвеће је зеленкасто бело. Мерикарпије су јајасте. Гренице су прилично испале. У браздама има по 3 маснице. ♀. Расте по сушним ливадама више Пасјаче идући Плету и на Сувој Планиви. Цвета у Августу.

III Секција. *Scvagia* DC. Листне су кришке пљоснате и често крупне. Мерикарпије су окружене узаним ободом. У браздама има по једна масница. И омотач је као и омотачак састављен од више зељастих листића.

P. Cervaria L. Глатка биљка са облом, цртастом и доста високом стабљиком. Доње је лишће у обиму троугално, утврђено је на дуге дршке и као перо је исечено на крупне, кожасте, јајасто елиптичне и по ободу рекавичаво рескасте режњеве. Горње се лишће састоји од раширеног рукавца. Амбрели су сложени од 10 до 15 дугачких кракова. Омотач је сложен од ланцетасто линеарних, разведених листића. Цвеће је бело. Плод је елиптичан. Гредице су копчасте. Маснице су танке. ☉. Расте по жбуњу на Габровачком брду; на Чамурлијском брду etc. Цвета у Јулу и Августу.

P. Alsaticum L. Глатка и затворено зелена биљка. Стабљика је висока, кошкаста, изривена и на врху јако граната. Лишће је у обиму јајасто троугално и три пут је као перо исечено на јајасте и псецкане режњеве. Амбрели су сложени од 6 до 20 кракова. И омотач и омотачак сложен је од 5 до 8 разведених, линеарних листића. Круничине су лиске жућкасте. Плод је јајасто елиптичан и при основи је право пресечен. Стубићи су мало дужи од копичних стилопода. Гредице су узвишене. У brazдама има масница. На упутарној страни семке има две маснице. ♀. Расте крај путова по жбуњу на Горици и т. д. Цвета у Августу.

IV Секција. *Selinoidea* DC. Мерикарпије имају широк обод. У brazдама има по једна масница. Омотач је сложен од више листића.

P. Austriacum Koch. Глатка биљка. Стабљика јој је доста висока, ждебовита и нешто мало граната. Лишће је три пут перасто исечено на јајасте режњеве, који су такође као перо исецкани на ланцетасто линеарне и зашиљасте кришке. Омотач је састављен од више најзад посувраћених листића. Амбрел је сложен од више мањавих кракова. Плодов је обод широк и скоро прозрчан. Мерикарпије су дугуљасте; греднице су им кончасте, а маснице су узане. ☞ Расте више Спљева удући Плешу. Цвета у Јулу.

Anethum L.

Чашици су зупци слабо видни. Круничне су лиске готово округле и на врху су право пресечене. Плод је с леђа сиљонтен и окружен је широким сиљонтеним ободом. Мерикарпије имају пет кончастих гредница: три су унутарње кобиличасте, а две бочне примакнуте су ободу. У браздама има по једна масница, која заузима целу бразду. Високе биљке лишћа перасто исецкано на многе кришке и цвећа жутог.

A. graveolens L. Глатка биљка са облом, усправљеном стабљиком. Лишће је два пут перасто исецкано на дугачке линеарно чекињасте кришчице. Амбрел је подељен на много кракова. Омотача и омотачка нема. Плод је елиптичан. ☉ Расте по виноградима у Јелашници, Матејевцима etc. где је по свој прилици задивљала. Цвета у Јуну и Јулу.

Tordylium L.

Чашици су зупци више или мање приметни и често су неправилно зауљени. Круничне су лиске изврнуто

јајасте и са стране су сужене у рожаст овршак; лиске што стоје по ободу, често су на двоје расцепљене и кашто су много веће од осталих. Плод је с леђа спљоштен и окружен је широким, дебелим и квржичавим ободом. Гредице су на мерикарпијама ситне, копчасте и подједнако растављене. У браздама има по једна масница, ређе више. Годишње длакаве биљке.

T. maximum L. Биљка обрасла положеним длакама. Стабљика је доста висока, с усправљеним гранама и на ниже обрнутим длакама. Лишће је као перо исечено на три до четири пара дугуљастих, дубоко раваних режњева; у горњег су лишћа режњеви узано ланцести и рескасти; вршни је режањ дужи од осталих. Листићи су у омотачка линеарни. Круничине су лиске беле или ружасте и на ободу су крупније. Плод је јајаст и обрасто је квржичавим чекињама. ☉ Расте крај путова на Горици, у Јелашици etc. Цвета у Јуну.

Paracleum L.

Чапа је подељена на пет зубаца. Круничине су лиске извртнуто јајасте, усечене и имају увраћен овршак; спољне су често много веће и на двоје су расцепљене. Плод је с леђа спљоштен и окружен је спљоштеним, раширеним ободом. Гредице су на мерикарпијама танке: три су средње подједнако растављене; две су бочне од осталих удаљене и ободу примакнуте. У браздама има по једна, често сапаста масница.

H. Sphondylium L. Лишће је маљаво, рапаво и перасто је исечено на два до три пара јајастих и

дељених режњева; доњи су режњевци на дршчице утврђени. Амбрели су сложени од више кракова. Цветне су лиске беле и по ободу су веће. Плодник је маљав. Плод је јајаст, затубаст, најзад гладак. Маснице на леђима заузимају $\frac{3}{4}$ оплодице. ☉ или ☺ Расте крај потока близу Ак Палаике. Цвета у Јуну.

H. Sibiricum L. Лишће је маљаво, рапаво и перасто је исечено на два до три пара прстастих или усечених режњева; доњи су режњевци на дршчицу утврђени. Амбрел је сложен од 15 до 20 кракова. Круничине су лиске жућкасте. Плодник је гладак. Плод је изврнуто јајаст. Маснице на леђима заузимају $\frac{3}{4}$ перикарпије. ☺ Расте по Сувој Планини. Цвета у Јулу.

Pastinaca L.

Чашици је окрајак слабо приметан или је подељен на ситне зупце. Круничине су лиске округле, целе, право пресечене и уврнуте. Плод је с леђа сиљоштен и опасан је узаним, танким ободом. Мерикарпије имају танке греднице: три су подједнако растављене, бочне су удаљене од осталих и приакнуте су ободу. У браздама има по једна, ређе две маснице. Двогодишње или дугочевне биљке жутог цвећа.

P. sativa L. Стабљика је пљабљена и ћошкаста. Лишће је озго сјајно, оздо је маљаво и исечено је на јајасто дугуљасте, затубасте, ровашене режњеве. Плод је јајаст и гладак. Маснице су при дну плода једна

другој примакнуте; на унутарњој страни има их две.
 ☺ Расте крај путова идући Јелашници etc. Цвета у Јулу.

ПЛЕМЕ. *Thapsieae* Koch.

Амбреди су сложени од више кракова. Плод је обао или је с леђа свљоштен; на њему има главних и споредних гредица. Ове су последње све, или су само бочне у широко крило раширене. Беланце је изнутра свљоштено или улубљено.

Laserpitium L.

Чапа је раздeљена на 5 кратких зубаца. Крупнине су лиске изврнуто јајасте и усечене, а имају увраћен овршак. Плод је дугуљаст. Главне су гредице коначне; споредне су подједнако крилате, или су на леђима уже, или врло ретко слабо видне. Маснице су усамљене под споредним гредицама.

L. Siler L. Глатка, сиваста биљка. Стабљика је обла. Доње је лишће два пут троперасто исечено на крупне, кожасте, ланцетасте или јајасте, целе и бацкаве режњеве; горње је лишће смањено и утврђено је на трубушат рукавац. Амбред је сложен од више кракова. Листови су у омотача и омотачка ланцетаста, зашиљаста, по ободу опнаста и глатки. Плод је линеарно дугуљаст, гладак и при дну заокружен. Гредице су у крила раширене. ☿ Расте по кршевима више манастира Св. Богородице и на Сувој Планини. Цвета у Јулу и Августу.

ПЛЕМЕ. *Caucalineae* Bth. et Hook.

Амбрели су сложени од више кракова. Плод је сљоштен или је округласт. И главне и споредије гредице обрасле су бодљама или крестима.

* Беланце је на унутарњој страни пљоснато или улубљено.

Orlaya Hoffm.

Чапа је пето-зуба. Круница је састављена од извр-путо јајастих, усечених лјсака, које имају увраћен звр-шак. Плод је јајаст и с леђа је сљоштен. Главне су гредице на мерикарпијама длакаве; спордне су коби-личасте и обрасле су бодљама, поређаним у 2 или 3 реда. Под споредим гредицама има по једна масница. Беланце је на унутарњој страни пљоснато. Годишње биљке белог цвета.

O. grandiflora L. Глатка биљка са усправљеном и од основе гранатом стабљиком. Доње је лишће утврђено на дршке, у облику је дугуљасто, а два пут је перасто исечено на дугуљасте, епне и низ петељку слазеће кршкне, које су такође на троје или на петоро исец-кане. Амбрели су положени сирам лишћа и утврђени су на дуге петељке, а сложени су од 5 до 8 кракова. Листићи су у омотача ланцетастн; у омотачка су ду-гуљастн, а сви су по ободу сушни Спољње су лиске у крунице по ободу амбрела много веће од осталих. Плод је јајаст и завршен је шиљастим чапњним зупцима. Бочне су гредице на мерикарпијама једнаке и обрасле су ча-

кљастим бодљама, које су краће од ширине мерикарпије.
 ☉ Расте по њивама и жбуњу око Чамурлије, на Горици
 etc. Цвета у Јуну и Јулу

Daucus L.

Чапа је подељена на пет нежних, кашто једва приметних зубаца. Круничине су лиске изврнуто јајасте, урезане и имају увраћен овршак; спољне су кашто веће од осталих. Плод је јајаст или дугуљаст и с леђа је нешто мало спљоштен. Главне су гредице чекињасте и има их 5; споредне су једнаке, крплате и обрасле су бодљама, које су често до основе на двоје расцепљене. Испод бочних гредница има по једна масница. Беланице је на унутарњој страни пљоснато. Једно годишње или дво годишње, често чекињасте биљке.

D. Carota L. Стабљика је усправљена, граната, острिकाва. Листе је два или три пута перасто исечено на дугуљасте, зупчасте режњеве; у горњег су листћа режњеве ланцетасто линеарни. Амбрели су сложени од више кракова, који су најзад у једно скупљени. Листвићи су у омотача перасти, или су на троје исечени; у омотачка су цели, или су на троје подељени. Спољне круничине лиске веће су од осталих. Цвет је у средњи амбрела црвен и јалов. Бодље су на плоду ланцетасто шиљасте и готово су при основи слободне, и на врху имају две до три искривљене бацке. ☉ Расте по ливадама и сушним странама око Ниша. Цвета у Јуну.

** Беланде је на унутарњој страни ижљебљено.

Torilis Hoffm.

Чашич је окрајак подељен на пет зубаца. Крупи-
чине су лиске изврнуто јајасте, на врху су изрескане и
имају увраћен овршак. Плод је са стране сиљоптен. Гла-
вне су гредице чекињаве, бочне су обрасле многим бо-
дљама, и под њима лежи по једна масница.

Анализа специја

1. Омотач је састављен од 4 до 6 листића *T. Anthriscus*.
Омотача нема или је замењен једним листићем 2.
2. Амбрели су утврђени на врло кратке петељке
. *T. podosa*.
Амбрели су утврђени на дуге петељке
. *T. infesta*.

* Омотач је сложен од 4 до 6 листића

T. Anthriscus L. Положеним чекињама обрасле
биљке. Стабло је круто, доста високо и гранато. Лишће
је два пут перасто исечено на зупчасте режњеве; горњи
је режањ обично дужи, особито у горњег лишћа. Амбрели
су утврђени на дуге петељке и сложени су од 5 до 12
кракова Све су круничне лиске једнаке. Плод је ја-
јаст обрасло је зашиљастим, искривљеним бодљама.
Стубићи су два пут дужи од коничких стилопода. ☺
Расте по жбуњу и по шумама у Бањи, Кутини etc. Цвета
у Јуну.

** Омотача нема, или је замењен једним листићем.

T. infesta L. Положеним ситним чекињама обрасла биљка. Стабљика је крута са рачвастим гранама. Лишће је два пут перасто исечено на јајасте или ланцетасте и зупчасте режњеве; у горњег је лишћа средњи режањ већи од осталих. Амбрели су утврђени на дуге петељке, пре цветана су усправљени и сложени су од 2 до 8 кракова. Цветне су лиске по ободу амрела крупније. Стубићи су од стилопода готово два пут дужи. Плод је јајасто дугуљаст и обрасто је правим разведеним и на врху подељеним бодљама. ☉ Расте по жбуњу на Випику, Чамурлији etc. Цвета у Јуну и Јулу.

T. podosa L. Чекињава биљка. Стабљике су јој полегле и слабо су гранате. Лишће је два пут перасто исечено на исецкане режњеве. Амбрели су утврђени на врло кратке петељке и подељени су на два до три у гомиле скупљена крака. Круница је врло ситна. Стубићи су врло кратки и усправљени. Плод је јајаст, готово без петељке и обрасто је усправљеним, разведеним и на врху подељеним бодљама. ☉ Расте по камењарима у Сићеву. Цвета у Јулу.

Caucalis Hoffm.

Чаша је пето-зуба. Круничине су лиске изврнуто јајасте, усечене и имају увраћен овртак; спољне су круничине лиске веће и на двоје расечене. Плод је са стране нешто мало сиљоштен. Главне су гредице копчасте и обрасле су чекињама; споредне су гредице више

испале и обрасле су бодљама, поређаним у 1 до 3 реда. Под споредним гредицама лежи по једна масвица. Семке су на унутрашњој страни по ободу унутра уврнуте. Годишње биљке, цвета белог или ружастог, без омотача.

Анализа специја.

Амбрели су утврђени на кратке петељке:
 лишће је два пут перасто исечено . . .
 , *C. leptophylla*.
 Амбрели су утврђени на дуге петељке, лишће
 је три пут перасто исечено . *C. daucoides*.

* Бодље су поређане у један ред.

C. daucoides L. Чекињава биљка са гранатом стабљиком. Лишће је у облику јајасто и три пут је перасто исечено на режњеве, који су такође исецкани на ситне кришчице. Амбрели су насађени на дуге петељке и сложени су од 2 до 3, ређе од 4 до 5 кракова. Листићи су омотачка ланцетаста, кратки и нема их много. Плод је елиптично дугуљаст, с обе је стране сужем и завршен је ланцетастим, чашним зупцима. Бодље су на споредним гредицама глатке, поређане су у један ред и на врху су чакласте а равне су пречнику мерикарпије или су мало дуже. Стубићи су од дужине коничког стилопода. ☉. Расте по усевима око Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

** Бодље су поређане у 2 до 3 реда.

C. leptophylla L. Положеним чекињицама обрасла биљка. Лишће је у облику дугуљасто и два пут је

перасто исечено на режњеве, који су такође исецкани на кратке петељке и подељени су на 2 до 3 крака. Листићи су у омотачка линеарно ланцетасте. Плод је линеарно дугуљаст и завршен је дугим, заострљеним чашиним зупцима. Бодље су на споредним гредицама шиљасте, рапаве, на врху подељене и у три реда смештене. ☉ Расте по усевима и крај усева и путова близу Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

Turgenia Hoffm.

Чама је нето-зуба. Круничине су лиске извртнуто јајасте, урезане и имају увраћен овршак; спољне су лиске веће и подељене су на два неједнака дела. Плод је са стране нарочито на спони шиљасте и нешто мало дво-гукав. Бочне су гредице квржичаве или бодљаве. Под бочним гредицама лежи по једна масница. Семке су ободом унутра увртнуте. Годишње, рапаве бивље цвећа белог или ружастог. Средњи су амбрелци мушки.

T. latifolia L. Длакама и бодљама обрасла биљка. Стабљика је жљобовита и подељена је на рачвасте гране. Лишће је у обиму јајасто и перасто је исечено на дугуљасто ланцетасте широке и рескасте режњеве. Амбрели су сложени од 3 до 4 крака. Листићи су у омотача и у омотачка дугуљасте, затубасте и сужени. Плод је јајаст и на врху је сужен и завршен је ланцетастим, сребљавим чашиним зупцима. Бодље су на леђним гредицама при основи широке, на врху су шиљасте и подељене на кракове. ☉ Расте по усевима крај Ниша. Цвета у Априлу и Мају.

Фам. *Araliaceae* Juss.

Цвеће је правилно, хермафродитно или полигамно. Чашина је цев за плодник прирасла, а по ободу је подељена на 4 до 5 зубаца. У круници има 5 до 10 лисака, који су при основи широке и утврђене су за велики колут. Прашника има колико и крувичних лисака. Плодник је подцветан и подељен је на 1 или више окаца, у којима има по једна пресамићена семка. Стубића има толико колико окаца у плоднику. Плод је сочан (бобичаст) и има више кошчица. Семке су обешене и имају беланце.

Hedera L.

Чаша је подељена на пет кратких делова. У круници има пет лисака. Прашника има 5. Колут је испунчен. Стубићи су срасли и носе на врху жигове. Плодник је подељен на 5 окаца. Бобица је завршена чашиним зуцима и има пет јајасто ћошкастих кошчица. Шљобе које се уз друге биљке или предмете цење.

H. Helix L. Вршљан. Гране се ватају за друге предмете жилицама, које изгледају као жилице од корена. Лишће је кожасто, глатко, сјајно, подељено је на пет ћошкастих делова; на цветним гранама је цело, јајасто ромбонално и зашиљасто. Цвеће је поређано у рутаве гроње. Чашини су делови кратки, широки и троугални. Бобице су округласто чиграсте и црне. † Расте по шумама и камењарима око Нпша. Цвета у Августу и Септембру.

Фам. Cornaceae DC.

Цвеће је правилно једнополно или хермафродитно. Чаша је за плодник прирасла; крајак јој је једва приметан или је подељен на пет зубаца. У круници има 4 до 5 лисака, утврђених за натплодни колут, ређе је у крунице нема. Прашника има колико и круничних лисака, ређе двапут толико. Плодник је подцветан, подељен је на 1 до 4 окца, а има само један стубић. У окцу има по једна, обешена, пресамићена семка. Плод је коштуница, са копчацом подељеном на 1 до 4 окца. Семке су обешене и имају беланце. Шибље или дрвље.

Cornus L.

Цвеће је хермафродитно. Чаша је подељена на четири зуца. У круници има четири лиске. Прашника има 4. Колут је велики. Плодник је подељен на два окца, и има један стубић са једним жигом. Коштуница је јајаста или дугуљаста подељена је на два окца и има две семке.

Анализа специја.

Цвеће је жуто, окружено је омотачем и развија се пре лишћа *C. mas*.

Цвеће је бело, без омотача и развија се после лишћа *C. sanguinea*.

* Цвеће је жуто, скупљено је у амбреле, који су окружени омотачем.

C. mas L. Ниско дрво. Младе су му гране длакаве; маторе су глатке. Лишће је јајасто, заострљено.

Цвеће се врло рано развија и окружено је омотачем од 4 листића. Круничне су лиске лапцетасте, посувраћене. Бобица је црвена елиптична, као пупак улубљена. ♀. Расте по шумама и виноградима око Ниша. Цвета у Фебруару и Мају.

Х Х Цвеће је бело, без омотача и поређано је у гроње.

C. sanguinea L. Велики шиб са усправљеним најире маљавим, најзад глатким гранама. Листе је јајасто, заострљено и оздо је длакаво. Грање су длакаве и развијају се потле листића. Круничне су лиске разведене, дугуљасто лапцетасте, и споља су длакаве. Бобица је црна округла и завршена је чашним крајком. ♀. Расте по шумама око Ниша. Цвета у Априлу.

Полукласа *Caliciflorae gamopetalae* Bois. Круничне су лиске у једно срасле.

Фам. *Loranthaceae* DC.

Цвеће је хермафродитно или једнополно, ситно и обично без петељке. Чаша је цеваста а крајак јој је цео или је зупчаст. Круница је састављена од 4 до 8 листића, који су слободни или су при дну више мање срасли. У мушком или хермафродитном цвету прашника има колико у круници лисака, у женском или хермафродитном цвету има по један плодник, који је за чашу прирастао и који је завршен жигом. Плод је бобица, завршена чашним зупцима, а има једно окце и у овом једну семку. Беланце је меснато, ваљкасто.

Viscum Tournef.

Цвеће је једнодомо или дводомо. У мушком је цвету чаша подељена на четворо; крунице нема; а прашника има четири. У женском је цвету чаша срасла са плодником и подељена ја на четири слабо видна зуца, а круница је састављена од четири љуспасти листића. Плод је бобица са једном семком.

V. album L. Цвеће је у гомпицама. Бобице су беле, округле, скоро прозрачне и пуне лепљива сока. Листће је дебело, кожасто, дугуљасто, затубасто и при дну сужено, а има 3 до 5 слабих перва. Расте на шумском дрвљу. Цвета у Фебруару и Марту. Нађен од г. Пеливановића.

Фам. Caprifoliaceae Juss.

Цвеће је хермафродитно, привилно или не правилно. Чаша је са плодником срасла; а окрајак јој је цео или је подељен на 2 до 5 зубаца. Круница је једноцера, точкаста, левкаста или звонаста, а може бити правилна или не правилна. Прашника има 5, ређе 10; п они су утврђени за круницу. Плодник је подељен на 3 до 5 оцаца. Стубић је једноставан и има 3 жига или 5 слободних стубића. У оцима има по једна или више семака. Плод је бобица, ређе је коштуница. Ембрион је у средини беланцета и врло је ситан. Корен је окренут пунку.

I Пеме: Sambucineae H. B. et K.

Круница је као точак или као левак и правилна

је, у окцима плодника има по једна семка слободна. Стубића има 3 до 5 или толико жнгова.

Adoxa L.

Чапа је подељена на 2 до 3 режња и у зрелости се више развија и постаје већа. Круница је точкаста. пљосната а подељена је на пет крижака. Прашници су по пар срасли између круничних крижака и има их 10, а прашнице су им једнооке. Стубићи су шиљаст и има их 5. Коштупца је зељасто сочна, у младости је петоока, у зрелости има само 1 до 2 семке и завршена је чашиним зуцима и стубићима. Нежна дуговечна биљка. Цвеће је скупљено у главце; завршни је цвет подељен на 4 дела.

A. Moschatellina L. Ризом је хоризонталан и пушта жилице, љуспасте пупољке и лиснате стабљике. Два доња листа насађена су на дугу дршку и три пут су перасто псечена, на затубасте, целе или рескасте режњене; два су листа такође на стабљници и ови су наспрамни, насађени су на кратку дршку и троперасто су псечени. Цветна је главца зелена ђ. Расте по шумама близу Космовца испод Суве Планице. Цвета у Априлу.

Sambucus L.

Чапа је при цветању у пола надцветна и по ободу петодела. Круница је точкаста, подељена је на 5 режњева. Стубића има 5. Жига има три. Бобица је пометанем једноока и има 3 до 5 семака. Зеље или шибље.

Анализа специја.

1. Зеласто биље *S. Ebulus*.
Шљбље 2.
2. Цвеће је у растреситој метлици; бобица је
црна *S. nigra*.
Цвеће је у збивеној метлици, бобица је црвена
. *S. racemosa*.

S. Ebulus L. Зеласта висока бљка. Листе јој је перасто исечено на дугуљасто ланцетасте, глатке и рескасте режњеве. Залисци су листастии, јајастии и рескастии. Цвеће је поређано у коримбе. Бобице су црне. Расте по селима и око појата на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Августу.

S. nigra L. Крупан шљб, кашто осредње дрво. Листе је перасто са јајасто ланцетастим, рескастим и глатким листем. Залисци су слабо приметни. Цвеће је поређано у коримбе. Бобице су црне. †. Расте по шумама око Ниша и на брду од Суве Планине. Цвета у Јуну.

S. racemosa L. Крупан шљб. Листе је перасто са јајасто ланцетастим заострљеним и ситно зупчастим режњевима. Цвеће је бело и поређано је у збивене метлице. Бобице су црвене. †. Расте по Сувој Планини, где ју је нашао г. Пеллвановић.

Viburnum L.

Чама је подељена на пет зубаца. Круница је левкаста, ређе је цеваста и подељена је на пет режње-

ва. Прашника има 5. Жигова има 5. Плодник је подељен на 3 окца. Бобица је пометањем једноока и има једну семку. Шибље цвета белог, поређаног у коримбе.

Анализа специја.

Лишће је зупчато и озго руновито *V. Lantana*.
Липће је тродело и без руна . . *V. Opulus*.

V. Opulus L. Липће је јајасто тродело, заоштрљено, зупчато и насађено је на жлездовите дршке. Залисци су чекпњастии. Цветне су гране насађене на петељке и стоје на врху грана. Спољне су крунице веће од осталих, цљоснате су и јалове; централне су звонасте. Бобице су црвене. † Расте по шумама око Ниша и сађена је по башгама. Цвета у Јуну.

V. Lantana L. Липће је јајасто недељено, зупчато, при дну је срцасто, оздо је наборито и руновитасто. Залистака нема. Цветне су гроње насађене на кратке петељке и стоје на врху грана. Све су крунице звонасте; бобице су најзад црне. †. Расте по шумама око Ниша. Цвета у Јуну.

Племс: *Caprifolieae* Rich.

Круница је цевасто левкаста и по окрајку је двоусната. У окцима има више семака. Стубић је не дељен и има три жига.

Lonicera L.

Чашии је окрајак подељен на пет сптних зубаца. Круница је левкаста или неправилно звонаста и окрај-

ком је двоусната. Прашника има пет. Бобица је сочна; подељена је на три окца у којима има по две до три семке; у зрелости је бобица једноока.

Анализа специја.

- 1 Шиб који се пење око другог биља
 L. *Sarriifolium*.
 Усправљен шиб 2.
2. Цветне су петељке од дужине цвета
 L. *Xylosteum*.
 Цветне су петељке дуже од цвета 3.
3. Бобице су слободне L. *nigra*.
 Бобице су у једно трасле . . . L. *Alpigena*.

I Секција *Sarriifolium* DC. Цвеће је скупулено у главице. Бобице су завршене чапирним зупцима. Шибље које се пење уз друго биље.

L. *Sarriifolium* L. Листће је оздо сивасто, доње је јајасто дугуљасто, горње је у једно срасло и округло или је елиптично, цветне су главице без петељке и подбочене су са два срасла листа. Круничина је цев маљава и нешто дужа од круничног крајка. Стубић је гладак. ♀. Расте по шумама између Малошишта и Курвиног града. Цвета у Мају.

II Секција *Xylosteum* DC. Цветне петељке стоје у пазуху од листћа, носе по 2 цвета и имају два приперка на врху. Ово се шибље не пење уз друго биље.

* Бобице су слободне.

L. Xylosteum L. Шиб са маљавим младим гра-
нама. Лишће је мекано, длакаво, јајасто, цело, зашиља-
сто и насађено је на дршку. Цветне су петељке длакаве
и исте су дужине са цвећем. Приперци су ланцегасто
шиљасте, само су при дну срасли и има их четири.
Круница је бледа, црвено жућкаста и длакава; цев јој
је при основи двогрба и готово је два пут краћа од
окрајка. Бобице су слободне и само су при дну срасле.
‡. Расте по шумама на Сувој Планини и цвета у Мају.

L. nigra L. Лишће је меко, у младости је маљаво,
доцније глатко елиптично и на дршке насађено. Цветне
су петељке глатке и много су дуже од цвећа, које је
црвенкасто или беличасто. Приперци су ланцегасто ши-
љасте; подцветни приперци су полукружан, затубасте
и има их два. Бобице су црне и само су при дну сра-
сле. ‡ Расте по Сувој Планини, где ју је нашао госп.
Целивановић. Цвета у Мају.

** Бобице су у једно срасле.

L. Alpigena L. Лишће је елиптично, заострљено,
оздо је маљаво и блеђе. Цветне су петељке глатке и
четири пута су дуже од листа. Приперци су линеарни
и два пут су дужи од плодника; приперци уз цвет
врло су ситни и слободни. Круница је маљаво, бледо
ружаста и кратка; цев јој је при основи са ситном гр-
бом. Бобице су у једно срасле. ‡. Расте на Сувој Пла-
нини. Цвета у Мају и Јуну.

Фам. *Rubiaceae* Juss.

Цвеће је правилно и често хермафродитно. Чашина је цев за плодник прирасла, а окрајак је слабо приметан или је подељен на чет зубаца. Круница је једнопера, левкаста или точкаста и подељена је на 4 до 5 режњева. Прашници су на круници утврђени и има их колико и круничних режњева. Плодник је подељен на два окца, а у сваком окцу има по једна или више семака. Стубић је на двоје расцепљен и има два жига. Плод је двоока чаура, која се распада и има много семака, или је двогукава орашница, или је плод и сочан.

Rubia L.

Цвеће је хермафродитно. Чашин је обод једва приметан. Круница је точкаста и подељена је на пет режњева. Мерикарпије су округле, сочне, бобичасте. Семке су усамљене и утврђене су за преграду. Дуговечне биљке или шибље.

R. tinctorum L. Стабљике су зељасте, здужене и пењу се уз друго биље; годишње су стабљике остржикаве. Лишће је дугуљасто или ланцетасто, при основи је сужено, по ободу је и по нервима болљикаво, и поређано је у пршљен (4 до 6 уједно). Цвеће је поређано у гроздове, који стоје у пазуху лишћа, од кога су дужи а у скупу састављају метлицу. Крунични су режњеви јајасто ланцетаст и на врху боцкави. Прашнице су линеарно дугуљасте. Жигови су главичасти. Ц. Расте по виноградима у Јелашници. Цвета у Мају и Јуну.

Sherardia L.

Цвеће је хермафродитно у главице је скупљено. Чашина је цев јајаста, а обод јој је подељен на шест зубаца, који се у зрелости јако развијају. Круница је левкаста, подељена је на четири кришке, које немају никаквог израштаја. Плод је сув и сложен је од мерикарија, које су на врху трозубе. Годишња биљка.

S. arvensis L. Граната полегла или устајаћа биљка. Листе је изврнуто јајасто или лопатичасто и заоктрљено, доње је насупротно, горње је по 4 до 6 и пршљенасто поређано. Цветне су главице сложене од 4—8 цветова, који су окружени омотачем дужик од њих. Чашине су кришке ланцасте. Круница је љубичаста. Плод је обрасто приљубљеним бодљама. ☉ или ☺ Расте по усевима око Ниша. Цвета у Јуну до јесени.

Crucianella L.

Цвеће је хермафродитно, подбочено је са три прперка и поређано је у 2 или 4 реда у класове. Чашин је крајак једва приметан. Круница је левкаста и подељена је на 4 до 5 крижака, које су завршене репељком унутра пресамићеним. Стубић је на двоје расцепљен а жигови су му округли. Мерикарије су дугуљасте или дугуљасто линеарне.

C. angustifolia L. Годишња биљка са линеарним листовима. Класови су линеарни, цветови су у њима црепасто поређани у четири реда, а подбочени су је-

длаквим, ланцетастим, кобиличастим и завршкастим приперцима. Круничина је цев краћа од приперака, и обод јој је кратак и подељен је на сптне, боцкаве режњеве. Мерикарније су дугуласте и упрекане су белим мрљама. ☉ Расте по сушним странама у Бањи. Јелашници и т. д. Цвета у Мају.

Asperula L.

Цвеће је хермафродитно, усамљено или је у гомилице скупљено и подбочено је приперцима, неправилно поређаним. Чашни је крајак слабо приметан. Круница је левкаста или звонаста и подељена је на четири дела, који су кашто шути, кашто су завршени репељком. Мерикарније су суве и готово округле. Земе или шибље.

Анализа специја.

1. Годишња биљка плавог цвета . *A. argvensis*.
Дуговечне биљке белог или ружастог цвета 2.
2. Круница је ружаста . . . *A. sunanchica*.
Круница је бела 3.
3. По 4 листа стоје на једној висини *A. taurina*.
По 6 или више листова стоје на истој висини 4.
4. Острикава, мрљава барска биљка . *A. Aragine*.
Глатке, устрављене биљке које расту на суву 5.
5. Стабљике су једноставне . . . *A. odorata*.
Стабљике су гранате *A. galioides*.

I Секција: *Sherardiana* DC. Годишња биљка. Цвеће је скупљено у главице. Круница је плава и подељена

је на четири режња без израштаја (репелка). Стубић је у круници укрит а жигови су му сопсти.

A. arvensis L. Годишња биљка са усправљеном, грапатом стабљиком. Лишће је оздо острикаво; доње је изврнуто јајасто и ту четири листа стоје на истој висини; остало је линеарно затубасто и по 6 до 8 листа стоје на истој висини. Лишће је на врху грапа скућљено у главнице. Листићи су у омотача линеарни. не једнаки, по ободу чекињави и дужи су од цвета. Круница је плава, подељена је на четири готово кубичаста режња, а цев јој је готово равна крајку. Мерикарније су крушне и готово округле. ☉ Расте по житу близу Бање, близу Коновице и т. д. Цвета у Мају и Јуну.

II Секција *Synanchica* DC. Дуговечне биљке. Цвеће је различито поређано. Круница је подељена на 4 дела

* *Roseae* Bois. Круница је левкаста ружаста или бледо ружаста. Жигови су округли. Лишће је узано.

A. synanchica L. Глатка биљка. Стабљике су при дну стврднуте (дрвене), горе су зеласте, устајуће или полегле. По четири линеарна, бацкава, глатка, по ободу равава листа стоје на истој висини. Цвеће је на врху грапа скућљено у гомилице и подбочено ланцетастим, бацкавим приперцима. Круница је споља равава, а цев јој је готово равна ободу. Мерикарније су рававе. ☿. Расте по камењарима око Ниша, у граду нишком и на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

** *Latifoliae* Bois Круница је левкаста и бела. Жигови су округли. Лишће је дугуљасто.

A. taurina L. Дуговечна биљка. Корен јој пузи. Стабљике су јој устрављене. По четири широка, елиптична, завршкаста и маљава листа стоје на истој висини и имају по три нерва. Лишће је на врху грана скупљено у главичасте гомиле. Листићи су у омотача јајастии или дугуљастии и не једнаки; спољни су често дужи од цвета, унутарњи су узани и по ободу су трепљави. Круница је бела, подељена је на 4 дугуљаста, затубаста режња, а цев јој је готово два пут дужа од обода. Прашнице су линеарне и више изван цвета. Стубићи су сакривени и на дноје су расцепљени. Мерикарпије су округле и глатке. ♀. Расте по шумама око Ниша. Цвета у Априлу.

*** *Galioidae* Bois. Круница је кратка, звонаста, бела. Жигови су округли.

A. odorata L. Глатка биљка. Корен јој на далеко пузи. Стабљике су јој усправљене, једноставне. Лишће је сјајно, једионервно, бацкаво; доње је пзвратно јајасто и поређано је у пршљене од шест листића; остало је ланцетасто и ту стоје 8 листова на истој висини. Цветни су коримби ситни и насађени су на петелке. Круница је бела, подељена је на дугуљасте режњеве, који су равни цевии. Прашнице су дугуљасте и готово су сакривене у круници. Мерикарпије су округле и обрасле су чакљастим длакама. ♀. Расте по шу-

мама око Ниша и на Сувој Плапини. Цвета у Мају и Јуну.

A. Aparine MB. Врло острикава биљка. Стабљике су јој мрњаве и кашто се пењу уз друго биље. По осам дугуљасто ланцетастих, заострљених и при дну сужених листића стоје на истој висини, и обра-сли су бодљама на ниже усправљеним; горњи су листићи ситнији. Цвеће је поређано у рачвасте, гранате метлице. Круница је бела, звонаста, а режњевци су јој равни цевци. Прашнице су јајасте, жуте. Стубић је на врху расцепљен. Мерикарпие су округле. ♀. Расте покрај баре крај Нишаве близу Ниша, у Јелашници и т. д. Цвета у Јулу.

A. galioides MB. Глатка биљка. Стабљике су јој усправљене, високе, готово крплате и на врху гранате. Листиће је круто, усукано, линеарно, рапаво и по 6 до 8 листова стоје на истој висини. Крунични је окрајак разведен и дужи је од цевци, а подељен је на дугуљасте, зашиљасте режњевце. Прашнице су јајасте. Стубић је расцепљен. Мерикарпие су јајасте и глатке. ♀. Расте по Горци, Чамурлији и т. д. Цвета у Јуну.

Galium L.

Цвеће је хермафродитно или полигамно. Чашни је окрајак слабо приметан. Круница је тачкаста; цев је кашто мало звонаста, кашто врло кратка, а обод јој је на четворо подељен. Плод је сув двогукав; мерикарпие су пола округле, ређе дугуљасте.

Анализа специја.

1. Цвеће је жуто 2.
Цвеће је бело или црвено 5.
2. Лишће је узано, усукано *G. vernum*.
Лишће је широко са три перва 3.
3. Годишња биљка *G. Pedemontanum*.
Дуговечна биљка 4.
4. Цвеће је подбочено приперцима *G. Cruciata*.
Цвеће је без приперака *G. vernum*.
5. Цвеће је црвенкасто и црвено 6.
Цвеће је бело 7.
6. Више стабљика нјачу из једног корена, који
је дуговечан *G. purpureum*.
Једна стабљика нјаче из једногодишњег корена
. *G. Parisiense*.
7. Петелјке су са родом на ниже оборене једно-
годишње биљке 8.
Петелјке су са родом усправљене; дуговечне
биљке 9.
8. Петелјке носе по три цвета *G. tricornis*.
Петелјке носе по више цветова *G. Aparine*.
9. Спваста биљка са цветним петелјкама у мла-
дости суновратим *G. sylvaticum*.
Зелене биљке са усправљеним петелјкама 10.
10. Ситна и у гомилици скупљена, планинска биљка
. *G. anisophyllum*.
Крупније биљке 11.
11. По 4—5 листова стоје у пршљену, барска
биљка *G. palustre*.
По 6—8 листова стоје у пршљену 12.

12. Стабљике су усправљене, са усправљеним гра-
наме *G. aristatum*.
Стабљике су полегле или се држе уз друго
биље, а гране су разведене . . . *G. Mollugo*.

I Секција *Eugaliun* DC. Дуговечне биљке. Цвеће је хермафродитно. Петељке са родом усправљене су.

* *Leiogalia* DC. Лишће има по један нерв. Ча-
шиног крајка нема. Круница је бела.

G. sylvaticum L. Глатка сиваста биљка, са у-
справљеном. облом и на врху гранатом стабљиком. Ли-
шће јој је дугуљасто ланцетасто, затубасто и на врху
бацкаво, по ободу је рапаво, и на стабљини стоје по
осам листова у истом приљепу. Цветне су петељке ка-
пиларне и једва су дуже од цвета; у младости су су-
поврате, а са родом су усправљене. Крунични су де-
лови зашиљаст и дужи су од цеви. Плод је нешто
мало рапав. Ц. Расте по шумама на Сувој Планини, а
цвета у Јуну и Јулу.

G. aristatum L. Глатка биљка са штркљастом,
усправљеном и на врху гранатом стабљиком. Лишће јој
је ланцетасто, на оба краја сужено, на врху је заши-
љасто и бачкаво, по ободу је глатко или рапаво, а по
8 листова стоје у истој висини по стаблу. Цветне су
петељке капиларне и свакад су усправљене, а једва су
што дуже од цвета. Круничне су кришко дуже од
цеви и на врху су бачкаве. Стубић је на двоје расце-
пљен. Плод је гладак. Ц. Расте по Горици, по Вањ-
ском брду и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

G. Mollugo L. Стабљике су штркљасте, глатке или мало што длакаве, дебеле и на чворовима надуте; између шиља су усправљене, а на другим су местима полегле. По 6 до 8 листића стоје на истој висини; и они су дугуљасто ланцетасти, затубасти и завршени су кратком бацком, а по ободу су рапави. Цвеће је сложено у широке метлице, а насађено је на кратке и у зрелости раскречено петељке. Круница је бело прљава а делови су јој бацкави. Плод је нешто мало рапав. ♀ Расте по шумама и шиљу у Бањи, Сићеву, на Сувој Планини и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

G. anisophyllum Vill. Ситна, глатка и у гомилици збијена биљка. Стабљике су јој доле полегле, на врху усправљене и гранате. Цвеће је поређано у скупљене метлице и насађено је на кратке, усправљене петељке. Листе је дугуљасто линеарно, при основи је сужено, а на врху је бацкаво. Круница је бела, а режњевци су јој једва што бацкави. Прашнице су бледе. Стубиљ је на двоје расцепљен. Плод је гладак. ♀ Расте по стенама на Сувој Планини, а цвета од Маја до Јула.

G. palustre L. Глатка биљка. Стабљике су јој танке, многобројне, на све стране расуте, четвртасте и по чворовима су често рапаве. По 5 или по 4 разведене, ланцарно дугуљаста, затубаста листа стоје на једној висини око стабла. Цветне су метлице рехаве, а петељке су јој често пресамићене; цветне су петељчице танке и са родом су у правом углу разведене. Круничини су делови јајаст и шути. Прашнице су црвене

Плод је нешто мало рапав. ♀ Расте по барама око Ниша, у Јелашници etc. Цвета у Јуну и Јулу.

** *Chromogalia* DC. Лишће има по један нерав. Чашин се окрајак не види. Круница је жута, жућкаста или црвена.

G. verum L. Стабљике су дугачке, усправљене, готово једноставне, обле, имају 4 гредице и нешто су мањаве. Лишће је круто, узано, линеарно, зашиљасто, по ободу усукано, озго је глатко или рапаво, а оздо је мањаво и поређано је у пршљенове по 8 до 12. Цвеће је поређано у дугачке метлице и насађено је на кратке петелке, које су у зрелости рода разведене. Круница је жута, и режњевн су јој бацкави. Прашнице су жућкасте. Плод је гладак или је мањав. ♀ Расте по ливадама и виноградима на Вплику, Горици, Чамурлији etc. Цвета у Јуну и Јулу.

G. purpureum L. Многе стабљике ничу из истог корена, оне су при дну полегле и шибљасте, на врху су усправљене. По 8 до 10 узаних, линеарних, зашиљастих, по ободу кашто усуканих листова стоје поређани око стабла на истој висини. Цвеће је скупљено у дугачку, узану метлицу и насађено је на капиларне петелице, које су дуже од цвета и младости су на ниже погнуте. Круница је ситна, пурпурна, а режњевн су јој јајасто дугуљасте и бацкави. Плод је рапав. ♀ Расте између винограда у Сићеву, а цвета у Јуну и Јулу.

II Секција *Aragine* DC. Годишње биљке. Цвеће им је хермафродитно или полпгамно. Цветице су петељке усправљене или савијене.

* *Camptopoda* Bois. Плодоносне су петељке на ниже савијене. Цвеће је у пазуху од лишћа у гроњице по-ређано.

G. tricornе Wild. Глатка биљка са дебелим, мр-навим, полеглим или устајаћим стабљикама, које су обрасле бодљама на ниже управљеним, по 6—8 ли-неарних ланцетастих бацкавих, по ободу бодљавих ли-стића стоје у једном пршљену. Петељке стоје у пазуху од лишћа, носе по три цвета и краће су од листа. Цвеће је хермафродитно. Круница је бела, а режњевни су јој јајастни и зашпљастни. Плод је доста крун, квр-жичав, а петељке су му на ниже искривљене. ☉ Расте крај усева и по жбуњу око Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

** *Leucsaraginea* Bois. Плодоносне су петељке ус-прављене. Круница је бела.

G. Aragine L. Стабљике су на четири ћошка, ду-гачке су мржаве, и обрасле су бодљама на ниже управ-љеним. Шест до осам листова стоје у пршљену; они су ланцетасто линеарни бацкави и обрасли су по ободу и по первима бодљама, које су на ниже управљене. Цветне петељке што стоје у пазуху од лишћа дуже су од лишћа. Цвеће је хермафродитно. Круница је ситна, бела, а режњевни су јој дугуљастни. Плод је доста кру-н, обрасто је чакљастим длакама, које су израгле из

квржица, а петељке су му раскречене и усправљене. ☉
 Расте по жбуњу око Нипа. Цвета у Јуну и Јулу.

*** *Xanthaparinea* Bois. Плодоносне су петељке
 усправљене. Крупица је зеленкаста, жута или црвена.
 Цвеће је хермафродитно.

G. divaricatum L. Глатка биљка. Стабљике су
 јој танке, мршаве, гранате и обрасле су бодљама на
 ниже управљеним. По шест линеарне ланцетастих, бод-
 љавих и често пресампћених листића стоје у пришљену.
 Петељке носе више цветова и стоје у пазуху од листића
 а на врху грана и у скупу састављају метлицу. Кру-
 ница је врло ситна, зелено црвена, а режњевци су јој
 елиптични, зашиљастни. Плод је ситан рапав или дла-
 кав, а петељке су му праве и дуже су од њега. ☉
 Расте по сушним странама и шумама на Чамурјском
 брду, близу ман. Св. Тројнице etc. Цвета у Мају и Јуну.

III Секција: *Cruciata* Koch. Дуговечне или годп-
 шње биљке. Цвеће је полигамно: завршени је цвет херма-
 фродитни и родан, бочни су цветови мушки и јалови.
 Плодоносне су петељке у лук искривљене и скривају
 плод под листићем на ниже обореним. Круница је жута.

* Дуговечне биљке

G. Cruciata L. Зеласта, и белим длакама обрасла
 биљка. Стабљике су усправљене или устајаће и једно-
 ставне. По четири јајасто елиптична или дугуљаста и

мрежаста листа стоје у пршљену и имају по три нерва. горње је лишће веће, подцветно је лишће у зрелости на ниже оборено. Цветне петељке стоје у пазуху од лишћа и од њега су краће а цвеће је подбочено приперцима, круница је жута, а режњиви су јој јајаст и заострљени. Плод је гладак. ♀. Расте по шумама и по жбуњу свуд око Ниша. Цвета у Априлу и Мају.

G. vernum Scop. Глатка или маљава биљка. Стабљике су танке, зељасте устајаће или полегле. По четири јајаста или дугуљасто ланцетаста листа стоје у пршљену и имају по 3 нерва. Цветне су петељке краће од листа, у члјем назуху стоје; а њихово је цвеће без приперка. Круница је жута а режњиви су ланцетаст и заострљени. Плод је гладак. ♀. Расте по шумама близу ман. Св. Богоридице и т. д. Цвета у Мају.

** Годишње биљке.

G. Pedemontanum All. Стабљике су танке, једноставне, усиправљене и обрасле су бодљама, на ниже управљеним. По четири листа стоје у једном пршљену и они су један од другог размакнути, а лишће је елиптично дугуљасто, длакаво, има при перва и најзад је на ниже пресамињено. Петељке посе по 1 до 2 цвета без приперка и краће су од листа. Круница је жута, а режњиви су јој јајаст и зашиљаст. Плод је гладак. ♂. Расте по јанади и жбуну у Вањи, Јелашници etc. Цвета у Априлу и Мају.

Фам. Valerianeae DC.

Цвеће је правилно или неправилно, хермафродитно, ређе диоично. Чашина је цев за плодник прирасла, а окрајак је час једва приметан, час зупчаст, час увраћен и најзад у перјаницу претворен. Круница је цеваста или левкаста; цев јој при основи кашто има грбу, кашто мамузу, а окрајак јој је подељен на 3 до 5 кришака, често не једнаких. Прашници су слободни, утврђени су за круничину цев и има их 1 до 4. Плодник је једно-оки или тро-оки, и у овом је случају само једно окце слободно. У окцу има само једна обешена семка. Плод је сув и не распада се. Семке имају беланце и прав ембрион.

Valeriana L.

Чашини је окрајак увраћен, а у зрелости се претвара у раширену перицу, која завршује плод. Круница је цевасто левкаста, при основи је грбава, а на врху је подељена на пет кришака. Прашника има три. Плод је једно-оки.

Анализа специја.

Сво је лишће перасто исечено . *V. officinalis*.
 Лишће није перасто *V. montana*.

* Цвеће је диоично (дводомо).

V. montana L. Глатка биљка са гранатим ризо-мом. Лишће јој је цело или је зупчасто, доње је ја-

јастоо кругласто или јајасто и гогово ерцасто и наса-
ђено на дугачке дршке; по стаблу је троугално и дугу-
ласто, зашиљасто или заострљено; на врху је стабла ли-
неарно ланцетасто. Цвеће је на врху стабла у гроњу
сложено. Приперци су линеарни и дужи су од глат-
ког плодика. ♀. Расте на Сувој Планини. Цвета у
Мају и Јуну.

** Цвеће је хермафродитно.

V. officinalis L. Глатка или при диу маљава
биљка. Корен је кратак са дугачким, цилиндричним жи-
лама. Стабљика је врло висока, дебела, ижљебљена и
шуља. Цвеће је сложено у гроњовидну метлицу. Све
је лишће перасто исечено на 7 до 10 пари рескастих
режњева; они су у доњег лишћа јајасто дугуљаста, у гор-
њег су ланцести и заострљени. Приперци су краћи од маља-
вог плода. ♀. Расте крај потока по Бањском брду, по Сели-
чевци и на Сувој Планини. Цвета у Мају и Јуну.

Valerianella Hall.

Чашин је окрајак трајан, зупчаст, цеваст, правилан
или не правилан, кашто је једва приметан. Круница је лев-
каста, правилна и нема мамузу а подељена је на пет зу-
баца. Прашника има три. Плод је подељен на три окца, од
којих су два јалова. Годишње биљке са рачвастим гранама.

Анализа специја

1.	Чашин је окрајак једва приметан	2.
	Чашин је окрајак састављен од 1 или више	
	зубаца	4.

2. Плод је са стране стиснут и с обе стране подједнак *V. olitoria*.
 Плод је с једне стране улубљен 3.
3. Плод је четвртаст и с једне стране изљубљен *V. carinata*.
 Плод је округласт и с једне стране има округлу јаму *V. turgida*.
4. Плод је округласт *V. Auricula*.
 Плод је јајаст *V. Morisonii*.

I Секција *Locustae* DC Плод је ситан, јајаст или округлао и са стране је стиснут, а перикарпија му је губаста на задњем плодном окцу. Чашни је окрајак готово не приметан.

V. olitoria Willd. Стабљика је јако граната и по чворовима је обрасла маљама, које су на доле управљене. Листће је обрасло врло ситним трепљама; доње је дугуласто лопатичасто и цело; горње је често при основи зупчато. Прицврци су линеарно лопатичасти и дужи су од плода. Плод је јајасто округласт, са стране је стиснут, на трбушном ободу има дубок жљоб и са сваке стране по једну гредницу, од којих једна лежи на плодном окцу, којег је перикарпа на врху окончана зупцем, јалова окца имају танку преграду и перикарпу и већа су од плодног окца, а њихова перикарпа најје завршена зупцем ☉. Расте по усевиња и по вољима око Ниша. Цвета у Априлу и Мају.

II Секција *Siphonocaele* G. G. Плод је врло ситан и јајаст; јалова су му окца кончаста и при основи су примакнута. Чашин је крајак кратка као пресечена цев.

V. *Morisonii* Spreng. Рачваста, често висока биљка, дење јој је лишће дугуљасто и цело, горње је често при основи зупчато и све је по ободу острикаво приперци су линеарни разведени и од плода су краћи. Плодоносне су гранчице једва задебљале. Плод је ситан јајасто коничан, гладак и на предњој страни улубљен. Чашин је крајак косо пресечен и изгледа као зашиљаста зупчаста ушка, која је ужа и два пут краћа од плода. Круница је бела. ☉ Расте по њивама сушним странама и камењарима око Ниша. Цвета у Мају.

III Секција *Platysaele* DC. Плод је ситан округло или јајасто дугуљаст. Јалова су окца, шира, ретко су ужа од плодног окца, а никад нису кончаста. Чашин је крајак ситан и врло је често ужи од плода.

* Чашин јо крајак састављен од једног зупца.

V. *carinata* Lois. Слабљика је рачваста и по њошковима је длакава. Лишће је трепљаво; доње је лопатичасто, затубасто горње је кашто зупчато. Цвеће је у збивене гроње скупљено и подбочено је зељастим, дугуљастим приперцима. Плод је ситан, гладак, ређе је маљав, дугуљаст и готово четвртаст, нешто је мало искривљен, остраг је пунчаст, спреда је дубоко ижљебљен, а са сваке стра-

не има такође по једну бразду и по једну гредницу. Родно је окце на врху завршено зупцем. ☉ Расте по виноградама и сушним странама око Ниша. Цвета у Априлу.

G. turgida Stev. Стабљика је рачваста и по ћошковима је трепљава. Доње је лишће лопатичасто и затубасто; горње је кашто зупчasto. Цвеће је скупљено у главнице и подељено је зељастим, дугуљастим приперцима. Плод је надут, округласт и готово на три ћошка, гладак је или је маљав; остраг је испупчен и често кобилничаст, по преко је набрат, и спреда је у виду округле јамнице улубљен. Јалова су окца три до четири пута већа од плодног окца, које је на врху завршено кратким зупцем. ☉ Расте по сушним странама близу Курвиног града и Чечина. Цвета у Априлу.

** Чашни је крајак кос и изгледа као ушница.

V. Auricula DC. Стабљика је често висока, острикава и свакад рачваста. Лишће је при основи трепљаво; доње је лопатичасто и дугуљасто; по средни и на врху стабла је линеарно и при дну је кашто зупчasto. Цвеће је у рехаве гроње скупљено и подбочено је линеарним, по ободу ошастим и трепљавим приперцима. Плод је округласто јајаст, гладак или длакав, остраг је испупчен, спред је улубљен и плитко ижљедљен; по леђима и са стране има три копчaste греднице. Јалова су окца већа од родног окца, које је завршено узаном, на врху зупчастом и готово цевастом ушком. ☉ Расте по њивама близу Бање, Јелашнице и др. Цвета у Мају.

Фам. *Dipsaceae* Vail.

Цвеће је хермафродитно и обично је у главнице скупљено, а сваки је цвет окружен цевастим омотачем, који личи на чашу. Чашина је цев при основи за плодник прирасла, а крајак јој је купаст или је исецкан на 5 до 20 чекиња. Круница је једнопера и утврђена је на врху чашине цеви, а подељена је на 2 до 5 не једнаких режњева. Прашници су слободни, ређе је да су два и два срасли и има их обично 4, ређе само 2. Стубаљ је један, са једноставним жигом. Плодник је једнооки и има само једну на врху окца обешену семку. Плод је сув, не пуца, сакривен је у омотачу, с којим је често срасо, и само је на врху слободан, где је завршен чашиним крајком. Семке имају беланце и ембрион им је прав, а коренак је управљен пупку.

Dipsacus L.

Омотачак је на четири ћошка, пљебљен је и на врху је право пресечен, где је ровашеним вевцем често слабо видним или ситним зупцима завршен. Чашин крајак је купаст, цео или је на више зубаца исечен. Ложа је паљама обрасла. Омотач је сложен од једног реда дугачких листића. Високе биљке, које само један пут роде.

Анализа специја.

1. Цветне су главнице округле, горње је лишће на дршке утврђено *D. pilosus*.
Цветне су главнице јајасто дугуљасте 2.
2. Цвеће је обично плаво, лишће није обично перасто *D. sylvestris*.

Цвеће је обично бело, лишће је обично перасто *D. laciniatus*.

* Цветне су главице јајасто дугуљасте.

D. sylvestris L. Бодљава висока биљка. Лишће јој је без дршке, по ободу је ровашено и рескасто и кашто је бодљаво; доње је при основи сужено, по стабљу је лишће наспрамно и једно за друго прирасло, обично је цело, ређе је перасто исечено. Листићи су омотача линеарно шиљасте, као лук савијени и устајући. Паље су гивке, дугуљасте, праве и завршене су осом, дуже су од цвета, које је обично плаво. ☉ Расте крај путова и једска око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

D. laciniatus L. Висока, бодљава биљка. Лишће седи без дршке и по ободу је чекињама обрасло; доње је при основи сужено, и крупно је ровашено; остало је перасто сечено; средње је лишће широком осном срасло. Листићи су омотача ланцетасто шиљасте, у лук су искривљени и на више устају. Паље су гивке дугуљасте, осате, праве и дуже су од цвета које је обично бело, ☉ Расте по влажним местима око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

** Цветне су главице округле.

D. pilosus L. Двогодишња чекињава биљка, са доста танком и слабом стабљиком. Лишће је зунчасто; доње је дугуљасто, заострљено, при основи је готово срцасто и насађено је на дуге дршке; горње је насађено

на кратке дршке и при основи је клинасто, где често има две мале, дугуљасте кришке. Листићи су у омотача на ниже оборени и краћи су од округле главнице. Паље су извртнуто јајасте, праве, осате, по ободу су трепљаве и равне су у дужини листићима омотача. ☉ Расте по шумама испод Суве Платине близу Студене. Цвета у Јулу и Августу.

Cephalaria Schrod.

Омотачак је четвртаст, пљебљен, на врху је завршен са 4 или више зубаца, или венчићем; ређе са свим наг. Чашин је окрајак купасти и подељен је на више зубаца. Ложа је паљама обрасла. Омотач је црепаст и сложен је од више редова листића, који поступно у паље прелазе.

* Годишње биљке.

Анализа специја.

Цвеће је бело или плавкасто, годишња биљка
 C. Transylvanica.
 Цвеће је жуто, дуговечна биљка *C. laevigata*.

C. Transylvanica Schrod. Стабљика је танка, висока, доста крута и у горњем крају граната, доле је чекљива, а на врху је глатка. Доње је лишће лирасто са дугуљастим рескастим кришкама, горње је на линеарно ланцетасте кришке псечено. Цветне су главнице округле и насађене су на дуге петељке. Листићи су омотача јајасте, бодљави и трепљави; такве су и паље.

Круница је плаветникаста, и по ободу је главнице већа. Омотачак је четвртаст, длакав и има осам једнаких зубаца. ☉ Расте по виноградима и крај путова око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

** Дуговечне биљке.

C. laevigata WK. Глатка граната и доста ниска биљка. Листће јој је светло, доње је цело, остало је нерасто исечено на дугуљасто линеарне и целе кришке, које низ дршку слазе. Цветне су главнице средње величине и насађене су на дуге петелке. Листићи су омотача жућкасти, спољни су затубасти и јајасте, остали су јајасто дугуљасте, зашиљасте и бодљави. Паље су дугуљасто ланцетасте и заострљене. Цвеће је жуто и по ободу је нешто мало круније. Омотачак је на четири ћошка, жљебовит, нешто је мало длакав и завршен је са 4 зупца, краћа од чаше; четири посредна зупца једва се виде. ☿ Расте по стенама више манастира Св. Богородице и по Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

Knautia Coult.

Омотачак је стиснут, а обод му је свакад зупчаст. Чашни је окрајак купаст и исечен је на 6 до 8 не једнаких зубаца. Круница је подељена на 4 до 5 крпака. Ложа је ната или је длакама обрасла.

Анализа специја

1. Цвеће мрко црвено . . . К. *Macedonica*.
- Цвеће није мрко црвено 2.

2. Годишње биљка *K. hybrida*.
 Дуговечне биљке 3.
3. Стабљика је дебела, слабо граната и обрасла
 је длакама на ниже управљеним *K. magnifica*.
 Стабљике су гранате, длакаве 4.
4. Листе је цело *K. sylvatica*.
 Листе је перасто исечено . . . *K. arvensis*.

* Годишње биљке.

K. hybrida All. Двојаким длакама обрасла биљка, једне су длаке ситне и лељиве, друге су чекињаве и на квржицама утврђене. Стабљика је штркљаста, граната. Листе је перасто исечено, горње је линеарно. Листичи су омотача дужи од плодноне главице, а краћи су од круница. Цвеће је плаво и по ободу је круније. Омотачак је длакав, а зупци су му врло кратки и не једнаки, чашни је окрајак врло кратак и чекињаст. ☉ Расте по крај путова идући Чечину и Алексицу, и по сушним странама близу Чамурлије. Цвета у Мају и Јуну.

α integrifolia. Све је листе зунчато, а не перасто. Расте са прећанчом биљком. *Knautia integrifolia* L.

** Дуговечне биљке.

K. arvensis L. Длакава биљка. Доње јој је листе дугуљасто и ровашено, остало је лирasto или је перасто исечено на линеарно ланцетасте, целе кришке. Листичи су у омотача дугуљасто ланцетасте и краћи су од главице. Цвеће је плаветникасто и по ободу круније. Омота-

чак је длакав, на врху је право пресечен и има слабо приметне зупце. Чашин је крајак подељен на 8 чекиња, које су три пут краће од плода. ♀. Расте по ливадама и виноградима око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

К. Macedonica Griseb. Стабљике су танке, слабо гранате, доле су обрасле длакама на ниже оборенју, горе су маљаве и чекињасте. Листће је маљаво, дугуљасто, цело или је ровашено, доње је у дршку сужено. Цветне су главнице средње величине и насађене су на дуге петељке. Листићи су омотача дугуљасте, зашпиљасте и два пут су краћи од цветне главнице. Цвеће је затворено (црно) црвено и по ободу главнице мало је веће. Омотачак је длакав, на врху је право пресечен и исечен је на врло кратке зупце. Чашин је крајак длакав и исечен је на осам чекиња, које су у пола краће од омотачка. ♀. Расте по висовима идући од Градишта ка Шлешу. Цвета у Мају и Јуну.

α lygophylla. Листће је лирasto исечено. Расте у друштву са пређашњом биљком. Цвета кад и она. *Knautia lygophylla* Vis. et Panč.

К. sylvatica L. Стабљика је штркљаста и граната. доле је длакава, горе је маљаво. Листће је глатко и зелено; доње је дугуљасто и ровашено; средње је при основи срасло; горње је дугуљасто или линеарно ланцетасто и заострљено. Листићи су омотача ланцетасте, заострљени и у дужини су равни цвећу. Круница је плавенкаста или ружаста и по ободу главнице мало

је шта већа. Омотачак је длакав, на врху је право пресечен и једва је приметно зупчаст. Чашни је окрајак исечен на 8 чекиња, које су од плода у пола краће. ♀. Расте по шумама око Ниша и на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

K. magnifica Bois. et Grph. Стабљика је дебела, слабо граната, доле је обрасла длакама на ниже управљеним, горе је обрасла жлездичавим, краћим и обичним дугим длакама. Лишће је дугуљасто ланцетасто и цело, горње је при основи срасло, уже је од осталог и зашиљасто је. Листићи су омотача дугуљести и од крунице цветне главе две два пут су краћи. Цвете је ружасто и по ободу је крупније. Омотачак је длакав и по ободу је ситно зупчаст. Чашни је окрајак исечен на осам длакавих чекиња и од омотачка је четири пута краћи. ♀. Расте по Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

α pinnatifida. Лишће је перасто исечено. Расте где и горња биљка.

Scabiosa L.

Омотачак је завршен сушним, прозрачним, звопастиим или точкастим венцем и има на себи 8 јамица или толико жљебова. Чашни је окрајак обично на стапку насађен, изгледа као мали чапак и завршен је са 5 осова, круница је подељена на пет крижака. Ложа је паљама обрасла.

Анализа специја.

1. Годишње биљке *S. micrantha*.
Дуговечне или двогодишње биљке 2.
2. Цвеће је бело *S. Ucranica*,
Цвеће је жуто или црвено 3.
3. Цвеће је жуто или жућкасто 4.
Цвеће није жуто ни жућкасто 5.
4. Лишће је исецкано на узане кришке
. *S. fumaroides*.
Лишће је исечено на доста широке режњеве
. *S. ochroleuca*.
5. Цвеће је ружасто, плодносни су главнице ја-
јасте *S. Vanpatica*.
Цвеће је плаветкасто; плодносни су главнице
округле *S. Columbaria*.

I Секција *Sclerostemma* Koch. На омотачковој цеви
има 8 бразда.

***S. Columbaria* L.** 3 елена и маљама обрасла биљка.
Лишће је на јаловим изданцима дугуљасто, при основи
је сужено, по ободу је ровашено, ређе је лирasto исе-
чено; на стаблу је доње лишће лирasto, остало је пер-
расто исечено на раскасте кришке у доњег лишћа и
на целе и линеарне у горњег лишћа. Листови су у омот-
тача линеарно ланцетаста и краћи су од главнице. Цвеће
је плаветникасто и по ободу је кружније. Плодносна
је главница округла. Омотачак има дуж целе цеви 8
бразда и 8 длакавих гредница, а завршен је ровашеним
венчићем, који је два пут краћи од цеви. Чаша је

окрајак утврђен на кратку станку и завршен је осовима, који су при дну стиснути и три до четири пута су дужи од венца. ♀. Расте по камењарима више мап. Сп. Богородице и по Сувој Планини. Цвета од Јуна до Августа.

α *Vestita* G. G. Бела и свиласта биљка. Расте на Сувој Планини, а цвета код и горња

S. ochroleuca L. Малава биљка. Доње јој је лишће дугуљасто и у дршку сужено, по ободу је ровашено или је лирасто, остало је на пера исечено. Листини су омотача ланцетасти и од главице су краћи. Цвеће је жуто или жуто црвенкасто и по ободу је кружније. Плодоносна је главица округла или јајаста. Омотачак је изривен од S бразда и има S длакавих гредца, а завршен је ровашеним венчићем који је у пола краћи од цеви. Чашни је окрајак утврђен на кратку станку и завршен је осовима, који су три до четири пута дужи од венца. ♀ или ⊙. Расте по сушним странама на Горици, Вишику, Сувој Планини etc. Цвета у Јуну и Августу.

S. fumarioides Vis et Panc. Стабљика је при дну обично длакава, горе је глатка и посута је сивим пепељком и обично је јако граната. Доње је лишће три пут перасто исечено на узане дугуљасто линеарне, затубасте и длаком завршене кришке и пасажено је на дршке; горње је двапут перасто исечено и нема дршку, а сасвим на врху стабла лишће је линеарно и недељено. Листини су омотача дугуљасто линеарни, 1 и по пута су краћи од округлих цветних главица. Пло-

доносне су главнице јајасте. Цвеће је шућкасто, споља је длакаво и свуд је једнако. На цви омотачка има S бразда и S длакавих гредица; венчић је много краћи од омотачкове цви. Чашни је окрајак без стапке и завршен је троугално чекињастим основима, који су често врло кратки, а кашто и слабо приметни. ♀. Расте по камењарима и кршевима у Сићеви, Јеламници, Миљковцу, Каменици, под Сувом Планином и т. д. цвета у Јуну и Јулу.

S. Bannatica WK. Маљава или длакава, доста висока и граната биљка. Доње јој је лишће изврнуто јајасто или лопатичасто, цело или лпасто исечено; остало је један или два пута перасто исечено. Листићи су у омотача од дужине ружасте крунице. Плодоноси су главнице јајасте. Омотачак има S уздужних бразда и S гредица и завршен је врло кратким венчићем. Чашни је окрајака насађен на кратку стапку и завршен је чекињастим, длакавим осовима који су много дужи од венца. ☉. Расте крај пута Лесковачког пдући Курвин граду и по ливадама близу Мораве од Мрамора до Чечина. Цвета у Јуну.

II Секција. *Asterocephalus* Coult. Омотачкова је цв при дну обла, нема гредица, а на врху има S дубоких јамица

* Дуговечне или двогодишње биљке.

S. Ucranica L. Стабљике су усправљене, штркласте и врло гранате. Лишће је обрасло белим, обично

положеним длакама; доње је нерасто исечено на дугуљасто линеарне, целе или зупчасте крпичке; горње је лишће кашто цело. Листићи су омотача од дужине цветних главица или су дужи. Цвеће је бело или бело жућкасто, ређе ружасто и по ободу је много веће. Плодоносне су главице округле. Омотачак је обрасто белим чекињама и има на врху дугуљасте јамце, и завршен је зупчастим венцем, који је краћи од цевч. Чашин је окрајак пасађен на кратку станку и завршен је осовима, дужим од венца. ☺ или ☻. Расте по сушним странама на Горици, Габровачком брду и т. д. Цвета у Јуну и Августу.

** Годишња биљка.

S. micrantha Desf. Маљава, чекињава биљка. Стабљика је усправљена, штркласта и граната. Доње је лишће лирасто или цело; остало је нерасто исечено на ланцетасте линеарне крпичке; завршна је крпичка већа. Листићи су омотача при основи длакави и дужи су од цветних главица, а најзад су пресампљени. Цвеће је ружасто, цвасто и свуд једнако. Плодоносне су главице јајасто дугуљасте и од омотача су дуже. Омотачак је длакав, јамце су му јајасте, и венчић му је раширен и готово је исте дужине, као и омотачкова цев. Чашин је окрајак раван и готово је без стачке, а завршен је осовима при дну квржичавим и три пут дужим од омотачковог венца. ☉. Расте по камењарима и утринама близу Коновице, у Сићеву, Вањи, и т. д. Цвета у Мају и Јуну.

Фам. *Compositae* Vaill.

Цвеће је хермафродитно или пометањем једнопо-
 полно, и обично је више цвстова у главицу сложено и
 утврђено за општу ложу, која је нага или обрасла дла-
 кама или паљама. Цветне су главице окружене омота-
 чем, који је састављен од више листића. Чашица је цев
 за плодник прирасла, и крајак јој је зупчаст и перни-
 част, или га и нема. Круница је једнопера и утврђена је
 за чашу; цев јој је кратка или дугачка, а крајак јој је
 правилан или не правилан и подељен је на 4 до 5. ређе
 на 2 до 3 зупца, кадшто је у језичак здуљен. Пра-
 шници су међу собом слободни, утврђени су за круни-
 чну цев и има их 4 до 5. Њихове су прашнице у
 цев срасле и кроз ту цев пролази стубић; оне су уну-
 тарње и обично имају при основи и на врху израштаје.
 Плодник је подцветни, једноок и има један усправљен
 заметак. Стубић је један и има два жига. Плод је сув,
 не распада се и обично је завршен чашним крајком.
 Семке су у дну окца усправљене и немају беландета.

Анализа родова.

1.	Све је цвеће језичасто	2.
	Све цвеће није језичасто	19.
2.	Ахеније имају перницу	<i>Lapsana</i> .
	Ахеније имају перницу	3.
3.	Ложа је обрасла паљама	4.
	Ложа је без паља	5.
4.	Перница је пераста	<i>Hypochaeris</i> .
	Перница је копчаста	<i>Lagoseris</i> .
5.	Перница је састављена од паља	<i>Cichorium</i> .

- Перница је састављена од длака 6.
6. Длаке су у пернице перасте 7.
Длаке су у пернице копчасте 11.
7. Омотач је састављен од једног реда листића
. Tragopogon.
Омотач је састављен од два или више редова
листића 8.
8. Жбнице су од пернице слободне 9.
Жбнице су перничке једна у другу уплетене 10.
9. Перница је при дну у претеп срасла и лако
опада Picris.
Перница није при дну срасла и не опада .
. Leontodon.
10. Лишће је цело. Ахеније имају кљуи. Scorzonera.
Лишће је перасто кодељено. Ахеније су без
кљуна Podospermum.
11. Ахеније су у дугачак кљуи издужене . . 12.
Ахеније немају кљуна 15.
12. Кљуи је ахенија при дну окружен венчићем
или луснама 13.
Кљуи је при дну наг 14.
13. Цветови су поређани у два реда и свега их
има 7 до 12 Chondrilla.
Цветови су поређани у више редова Taraxacum.
14. Ахеније су стиснуте; омотач је црепаст .
. Lactuca.
Ахеније су обле; омотач има два реда ли-
стића Crepis.
15. Ахеније су јако стиснуте 16.
Ахеније су обле или четвртасте 17.

16. Перница је мекана и гивка *Sonchus*.
 Перница је крута и крта *Mulgedium*.
17. Главнице су састављене од 5 до 6 цветова .
 Prenanthes.
 У главницама има много цветова 18.
18. Перница је мека и глатка *Crepis*.
 Перница је крта *Hieracium*.
19. Све је цвеће цевасто 20.
 Цвеће је по ободу језичасто, по колуту цевасто 45.
20. Сваки је цвет умотан у засебан омотач . .
 Echinops.
 Поједини цветови немају засебан омотач . 21.
21. Перница је састављена од паља, чекиња или
 длака 22.
 Пернице нема или је замењена кратким венцем 41.
22. Ложа је обрасла паљама или чекињама . . 23.
 Ложа је нага 34.
23. Перница је састављена од љусапа 24.
 Перница је састављена од длака или од че-
 киња 25.
24. Омотач је зељаст *Bidens*.
 Омотач је сушан *Xeranthemum*.
25. Жбице су од пернице гранате . . . *Carlina*.
 Жбице од пернице нису гранате 26
26. Жбице су од пернице перасте . . . *Cirsium*.
 Жбице су од пернице копчасте 27.
27. Перница је при дну у прстен срасла . . 28.
 Перница није у прстен срасла 30.
28. Ложа је јамичава *Oporordon*.
 Ложа је обрасла паљама или чекињама . . 29.

29. Листићи су у омотача на врху без бодље .
 Juginea.
 Листићи су омотача бодљави . . . *Carduus*.
30. Перница је састављена од кратких чекиња
 које опадају; листићи омотача чакласти *Lappa*.
 Перница не опада; омотачеви листићи нису
 чакласти 31.
31. Цвеће је по ободу круније од осталог . . 32.
 Све је цвеће једне величине 33.
32. Ахеније су обле *Scrupina*.
 Ахеније су стиснуте *Centaurea*.
33. Ахеније су стиснуте *Serratula*.
 Ахеније су четвртасте . . *Kentrophyllum*.
34. Омотач је састављен од једног реда листића
 или има још један ред ситних листића . . 35.
 Омотач је цренаст 36.
35. Стабљика је без лишћа и покривена је љуспама
 Petasites.
 Стабљика је лиспата *Senecio*.
36. Кракови су у стубића скроз маљави; лишће
 је насупротно *Eupatorium*.
 Кракови су у стубића само споља маљави,
 лишће је засебно 37.
37. Све је цвеће двополно; врхови су жигова скоро
 срцасти *Linosyris*.
 Цвеће је на ободу женско; врхови су жигова
 полуваљкасти 38.
38. Цвеће је по колуту цевасто и трозубо *Inula*.
 Цвеће је по колуту копчасто и зупчасто . 39.

39. Омотач је на пет ђопкова, а листићи су му по ободу сушни *Filago*.
 Омотач је обао или полукружан, а листићи су му са свим сушни 40.
40. Цвеће је по ободу главица женско, у среди мушко *Gnaphalium*.
 Цвеће је у главицама једног пола, све мушко или све женско *Antennaria*.
41. Ложа је обрасла паљама, длакама или чекињама 42.
 Ложа је пага 43.
42. Ложа је руновата *Artemisia*.
 Ложа је чекињава или паљама обрасла *Centaurea*.
43. Омотач је састављен од једног реда листића, који омотавају ахеније *Micropus*.
 Омотач је састављен од више редова листића 44.
44. Цвеће је поређано у гроздове или класове *Artemisia*.
 Цвеће је у громе поређано *Tanacetum*.
45. Ложа је обрасла паљама 46.
 Ложа је пага 48.
46. Пернице нема 47.
 Перница постоји 46bis.
- 46bis Омотач је састављен од два реда листића *Bidens*.
 Омотач је црепаст *Telekia*.
47. Језичасти су цветови широки и има их највише 10 *Achillea*.

- Лезичасти су цветови дугуласти и има их
 много *Anthemis*.
48. Перница нема 49.
 Перница постоји 52.
49. Омотач је састављен од два реда листића 50.
 Омотач је црепаст 51.
50. Цвеће је у среди цвета јалово . *Calendula*.
 Све је цвеће плодно *Bellis*.
51. Ложа је изнутра шуња . . . *Matricaria*.
 Ложа није изнутра шуња *Chrysanthemum*.
52. Омотач је састављен од једног до три реда
 листића 53.
 Омотач је црепаст 56.
53. Омотач је састављен само од једног реда ли-
 стића или има још неколико спољњих ситни-
 јих листића 54.
 Омотач је састављен од два до три реда ли-
 стића *Doronicum*.
54. Стабљика је лисната *Senecio*.
 Стабљика је љуспама обрасла 55.
55. Стабљика носи само један жут цвет *Tussilago*.
 Стабљика носи више белих или ружастих цве-
 тева *Petasites*.
56. Цвеће је по ободу и по колуту једне боје 57.
 Цвеће је по ободу и по колуту различне боје 59.
57. Обод има мало цветова *Solidago*.
 Обод има много цветова 58.
58. Перница је на цветовима обода састављена од
 венчића *Pulicaria*.
 Перница је на свима цветовима једнака . *Inula*.

59. Цвеће је по ободу поређано у више редова
 Erigeron.
 Цвеће је по ободу смештено у један ред Aster.

I Полу-фамилија **Tubuliflorae.**

Све је цвеће на главицама цвасто или је само по ободу главице језичасто.

I Пleme **Eupatoriaceae** Less.

Све су цветне главице истог пола. Прашнице су при отпони готово целе и немају речљке. Стубићеве су кракови дугачки, обли, или су сонести.

Eupatorium L.

Све је цв-ће хермафродитно, цвасто или левкасто и обично га је мало у главици, Омотачак је цилиндричан, а листићи су му као цреп поређани. Општа је ложа нага. Кракови у стубића врло су дугачки. На ахенијама има више гредица. Перница је састављена од длака у један ред стављених. Цвеће је црвено или плаво. Лишће је насипрамно.

E. cannabinum L. Зеласта биљка, обрасла је ситним, кудравим длакама. Стабљика је висока, а гране су јој насипрамне. Лишће је насипрамно и понајвише је исечено на три ланцаста, заоптрљена, при основи сужена а по ободу рескаста режња. У главицама има 5 до 6 цветова. Листићи су омотача у два реда сложени и обично их има око 10, спољни су листићи затубасти и врло кратки. Ц. Расте по јендецима и крај потока око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

II Племe *Asteroideae* Less.

Цветне су главице са разним или са једнаким половима. Прашнице су при основи затубасте и без репељка су. У хермафродитног су цвећа стубићеве гране спљоштене и завршене су ланцетастим или троугалним израштајима. Ложа је нага.

Solidago L.

Цвеће је по ободу главице језичасто, исте је боје са цвећем на колуту од главице, поређано је у један ред и женског је пола. Цвеће је на колуту хермафродитно и подељено је на пет зубаца. Омотач је црепаст. Ложа је нага. Ахеније су обле и немају кљуна. Перница је чекљаста, рапава и сложена је од једног реда длака.

S. Virga aurea L. Стабљика је обла, управљена и на врху је завршена цвећем, поређаним у кратку гроздасту метлицу. Лишће је јајасто, дугуљасто ланцетасто и зашигрљено и слази у крилату дршку; доње је лишће рескасто. Листићи су омотача рехави и линеарно ланцетастии. Језичастих цветова има 8 до 9 и ови су један пут и по дужи од омотача. ♀. Расте по шумама на Селичевици, Сувој Планини и т. д. Цвета у Јулу и Августу.

Linosyris Lob

Све је цвеће у главицама цвасто и хермафродитно. Омотач је црепаст. Ахеније су стиснуте и немају кљуна. Перница је сложена од длака поређаних у два реда. Ложа је нага.

L. vulgaris Cass. Глатка биљка са штркљастом, крутом, једноставном и врло лиснатом стабљиком. Лишће је узано линеарно, тачкаво и на врху жуљевито. Цвеће је на врху стабла у коримб сложено. Листићи су у омотача сви једнаки, линеарно ланцетастп, на врху су зашиљени и разведени. Ахеније су длакаве. Ц. Расте по сувим странама на Випку и т. д. Цвета у Јуну и Августу.

Erigeron L.

Све је цвеће цевасто или је по ободу језичасто. Ово је последње поређано у више редова и женско је; цвеће је на колуту хермафродитно или мушко и све је цевасто и подељено је на пет зубаца. Ахеније су линеарно дугуљасте, стиснуте и немају гредица. Перница је сложена од трепљавих длака, које су у један ред смештене. Ложа је нешто мало исцучена, нага и јамичава. Лишће је расуто

Анализа специја.

Језичасто је цвеће црвено. **E. asce.**
 Језичасто цвеће ружасто; цветне су метлице
 крупније **E. Canadense.**

I Секција: **Euerigeron** DC. Све је женско цвеће језичасто. Перница је састављена од једног реда длака.

E. Canadense L. Стабљика је усправљена, штркљаста, јако лисната и завршена је дугачком метлицом од цветних главница, које су доста ситне и подбочене су омотачем сложеним од глатких, рехавих, ланцетасто

линеарних, заострљених и по ободу сушних листића. Језичасти су цветови бели ружасти, усправљени и једва што дужи од омотача. ☉ Расте крај путова око Ниша. Цвета од Јула до Јесени.

II Секција: *Trigonphaea* DC. Цвеће је по ободу женско, спољно је језичасто, улутарње је кончасто и подељено је на 2 до 3 зупца. Перница је састављена од једног реда длака.

Е. астре L. Сва је биљка обрасла зглобовитим длакама. Стабљике су усправљене и завршене су гроздастим гранама. Доње је лишће дугуљасто лопатичасто, затупасто и у дршку сужено; остало је линеарно ланцетасто и зашиљасто. Листићи су у омотача линеарно ланцетастии, длакави и приљубљени. Језичасти су цветови црвени, узани усправљени и мало су дужи од пернице, која је три пут дужа од ахеније. ☿. Расте по Бањском брду, по Селићевници, на Сувој Планини т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

Bellis L.

Цвеће је по ободу јајасто и женско, другчије је боје него на колуту и поређано је у један ред; по колуту је цевасто и хермафродитно. Омотач је састављен од једног или од два реда листића. Ложа је коничка и нага. Ахеније су изврнуто јајасте и стиснуте. Пернице нема. Цвеће је бело или ружасто.

B. perennis L. Ситна, длакава биљка без стаблице. Лишће је изврнуто јајасто или лопатичасто, за-

тубасто, по ободу је цело или нешто ровашено, при основи је у дршку сужено и скупуљено је у розету. Листичи су у омотача дугуљаста, затубаста и црикасти. Језичасти су цветови два пут и више дужи од цвелога на колуту. Ц. Расте по шумама око Ниша. Цвелога у Марту и Априлу.

III Племе: *Inuloideae* Berth.

Све је цвелога у главницама разног или истог пола. Прашнице су при дну завршене репељком или чекињом. Стубићеве су гране копчасти, затубасте, реће су право пресечене; чешће су сопасти и нешто мало стиснуте. Ложа је пага или је паљама обрасла.

I Полуплеме: *Bupthameae* Bth.

Ложа је обрасла крутим паљама. Гране су у стубића затубасте.

Telekia Baumg.

Цвелога је по ободу главница језичасто. Омотач је црепаст. Ложа је паљама обрасла. Цвелога је по ободу главница у један ред смештено и узано; по колуту је обло, цвелога и има пет зубаца. Прашнице имају репељке. Ахеније су све једнаке, линеарне, обле и нешто мало стиснуте, цртасте и завршене су врло кратким зупчастим венцем.

T. speciosa Schreb. Црици омап. Зелена, маљава, висока и на врху гранага билака. Лишће јој је крупно; додње је јајасто и срцасто, реће је при основи заокружено, по ободу је два пут рескасто и насађено је на

дуге дршке; горње је јајасто дугуљасто, заоштрљено, једном рескасто и нема дршку. Цветне су главице крупне. Листићи су у омотача широки, јајаст и од крупних длака рапави. ?). Расте по шумама испод Суве Планине. Цвета у Јуну и Јулу.

II. Полуплеме: *Euinuleae* Bois.

Ложа је нага. Стубићеве су гране на врху закружене или затубасте.

Inula L.

Цвеће је по ободу језичасто, ређе је цвасто и трозубо и поређано је у један, ређе у више редова; по колуту је цвасто, хермафродитно и има пет зуба. Омотач је препаст. Ложа је нага. Прашнице имају при основи два трепљава речељка. Перпица је састављена од једног реда једнаких длака.

Анализа специја.

1.	Ахеније су четвртасте . . .	<i>I. Helenium.</i>
	Ахеније су ваљкасте	2.
2.	Глатка биљка	3.
	Длакава биљка	4.
3.	Листе је узано, линеарно, ланцетасто са паралелним первама	<i>I. ensifolia.</i>
	Листе је ланцетасто	<i>I. salicina.</i>
4.	Ахеније су глатке	5.
	Ахеније су длакаве	7.
5.	Стабљика је са мало цветних главица . . .	6.

- Стабљика има много цветних главица I. Germanica.
6. Цветне су главице доста крупне и има их
1—2 I. hirta.
Цветне су главице доста ситне и има их 4—5
. I. hybrida.
7. Цветних је главица мало I. Oculus Christi.
Цветних је главица много 8.
8. Лишће је елиптично I. Conyza.
Лишће је дугуљасто I. Britanica.

I Секција: *Corvisartia* DC. Ахеније су призматичво четвртасте. Длаке су у пернице са свим слободне.

I. *Helenium* L. бели оман. Стабљика је висока дебела и на врху је граната. Лишће је крушно и оздо руновито; доње је елиптично дугуљасто и у дршку сужено; по стаблу је срцасто дугуљасто, заоштрљено и обувата стабљику. Цветне су главице крупне. Спољњи су листићи у омотача јајasti и руновити; унутарњи су линеарни, готово лопатичасти и кожасти. Језичасти су цветови узани, линеарни и дужи су од омотача. Ахеније су глатке, скоро четвртасте и цртасте. Ц. Расте по влажним ливадама и крај потока: у Јелашници, Студени, Миљковцу etc. Цвета у Јулу и Августу.

II Секција: *Vibonium* DC. Ахеније су готово цилиндричне, имају по себи гредице и на врху исеу истањене. Све су длаке у пернице слободне.

* *Leiosarpe* Bois. Ахеније су глатке.

I. hirta L. Зелена биљка, обрасла је длакама при основи задебљалим. Стабљика је лисната и носи по једну, ређе две цветне главнице. Лишће је готово ко-жасто, цело и нешто зупчасто, у обиму је ланцасто или јајасто дугуљасто, оздо је мрежасто; доње је при основи сужено, остало је при основи закружено и обувата стабљику. Спољни су листићи у омотача листастии и широко ланцестии; унутарњи су сушни, узани и заострљени. Језичасти су цветови два пут дужи од омотача. ♀. Расте по сушним странама у Спљеву, Суводолу, Сувој Планини и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

I. salicina L. Глатка биљка са једном или више цветних главница у коримб поређаних. Лишће је разведене, круто, по ободу је рававо, у обиму је ланцесто и заострљено, нема дршку, а горње обувата стабљику. Цветне су главнице насађене на дуге петељке. Спољни су листићи у омотача ланцестии, трецљави, при основи су стврднути, а на врху су листастии и пресамићени; унутарњи су дужи, линеарни, сушни и усправљени. Језичасто је цвеће више од два пута дуже од омотача. ♀. Расте по влажним местима и по шумама на Чамурлији, близу мап. Свете Богородице и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

I. Germanica L. Стабљика је усправљена, длакава и граната. Лишће је дугуљасто или дугуљасто ланцесто, зашпљасто или бацкаво, по ободу је рававо, оздо је мрежасто, длакаво, нема дршке и све је осим доњег при основи срцасто. Цветне су главнице ситне, ду-

гуљасте или полукружне. Спољни су листићи омотача јајасто троугални и зашиљасте, унутарњи су поступно линеарни, заострљени и сушни. ♀. Расте по жбуњу у Бањи, Чамурлији и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

I. ensifolia L. Глатка биљка. Стабљика је танка, веругава, и обично има једну, ређе 2 до 3 цветне главице. Листће је узано линеарно ланцетасто по ободу је равнаво, маљаво, нема дршке, а има више паралелних нерава. Цветна је главица доста крупна. Листићи су у омотача приљубљени или на врху разведени, доњи су ланцетасте, по ободу црни, длакави и листасте, унутарњи су дужи и сушни су. Језичасте су цветови готово два пут дужи од омотача. ♀. Расте по сушним странама и каменарима у Сићеву, у Бањи на Сувој Планици и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

I. hybrida Waing. По стаблу и ободу од листа више мање длакава биљка. Стабљика јој је усправљена и јако листата. Листће је узано ланцетасто и на врху зашиљасто, по ободу је цело или је неприметно зупчasto, острикаво и трепљаво; оздо је жиличаво; доње је при основи у дршку сужено, горње је без дршке. Цветне су главице доста ситне, има их 4 до 5 и скупљене су у збивен коримб. Листићи су у омотача приљубљени, спољни су дугуљасто ланцетасте, заострљени и по леђима су и по ободу длакави. ♀. Расте у Сићеву Цвета у Јулу и Августу.

** *Lasiocarpae* Bois. Ахеније су длакаве.

I. Conyza DC. Длакава и готово руновита биљка. Стабљика јој је у горњем крају јако граната. Лишће је елиптично ланцетасто; доње је у дугу дршку сужено, остало је без дршке. Цветне су главнице извртнуто коничне и насађене су на кратку петељку. Листићи су у омотача линеарни, зашиљасте, спољни су на врху листасте и разведени, унутарњи су сушни. Женско је цвеће смештено у више редова, на врху је на троје расцепљено и готово је језичасто, а није дужи од омотача. ☉. Расте по жбуњу на Габровачком брду, у Бањи, у Студени и т. д. Цвета у Јулу.

I. Oculus Christi L. Длакава биљка. Стабљика јој је усправљена и носи на врху много цветних главница. Лишће је готово цело, доње је дугуљасто елиптично, затубасто и у дршку сужено, горње је срцасто и обавата стабљичу. Цветне су главнице насађене на петељке и заокружене су. Листићи су омотача длакави, приљубљени, ланцетасте и зашиљасте; спољни су приметно краћи. Језичасте су цветови готово двапут дужи од омотача. ☿. Расте по сушним странама у Јелашници, Сићеву, Просеку и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

I. Britanica L. Длакава биљка. Стабљика јој је усправљена. Лишће јој је цело или једва зупчасто, доње је ланцетасто и у дршку сужено; горње је дугуљастог ланцетасто, при основи је срцасто и обавата стабљичу. Цветне су главнице доста крупне и рехаво су у коримб поређане. Листићи су омотача подједнаки, линеарно ланцетасте и заострљени. Језичасте су цветови

два пут дужи од омотача. ђ. Расте по влажним местима и по шумама око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

Pulicaria Gaert.

Цвеће је по ободу главице у један ред смештено, језичасто и женско; по колуту је цевасто и има пет зубаца. Омотач је црепаст. Ложа је пага. Прашнице имају при основи два ројтаста речељка. Ахеније су без кљуна.

Анализа специја.

Листићи су у омотача разведени; дуговечна биљка *P. dysenterica*
Листићи су у омотача приљубљени, годишња биљка , *P. vulgaris*.

* Дуговечне биљке.

P. dysenterica Gaert. Руновита и бела биљка. Стабљика је усправљена, једноставна и на врху носи неколико цветних главица, поређаних у коримб. Листе је јајасто дугуљасто и крецаво; доње је у дршку сужено, горње је срцасто и обувата стабљику. Цветне су петељке дугачке. Листићи су у омотача ланцетасто линеарни, бодљави, неједнаки и разведени; спољни су готово зеласти. Језичасти су цветови готово два пут дужи од омотача. Ахеније су завршене зупчастим вешцем који има 14—20 чекиња, четири пута дужих од ахеније. ђ. Расте по влажним местима у Пасјачи, Градншту, Бањи и т. д. Цвета у Јулу и Августу.

** Годишње биљке.

P. vulgaris Gaert. Кудравим длакама обрасла биљка. Стабљика је готово од основе граната. Лишће је раздалеко и слабо зупчато и крецаво; доње је дугуласто и у дршку је сужено, горње је дугуласто ланцетасто и обувата стабљиком. Цветне су главнице ситне. Листићи су омотача приљубљени, линеарно ланцетастии и заострљени. Језичасти су цветови једва нешто дужи од колута. Ахеније су завршене зупчастим венцем и имају 8 до 10 чекиња, које су готово једнаке са ахенијама. ☉ Расте по влажним местима око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

III Полуилеме: *Gnaphalieae* Bth.

Ложа је нага. Стубићеве су гране на врху право пресечене. Листићи су у омотача обично сушни или прозрачни.

Antennaria R. Вг.

Цветне су главнице диоичне: једне су женске, друге су хермафродитне или пометањем мушке. Листићи су у омотача црепастии и сушни. Цветићи су у женских главница кончастии, стубић је расцепљен, перница је сложена од једног реда чекиња. У хермафродитним главницама цветићи су цестаии; стубић је једноставан; перница је састављена од сопастих чекиња. Ахеније су дугуласте.

A. dioica L. Сивасто бела, положеним длакама обрасла биљка. Расте у гомилама пушта изданке. Стабљике су ситне и једноставне. Доње је лишће изврнуто јајасто и лопатичасто; по стабљу је кратко, линеарно, подједнако и уз стабљиком је приљубљено. Цвеће је на врху

стабла збивено у корице. Омотач је при основи руновит, а листића су му на врху глатки, сушни, прозрачни, у мушког цвета бели и затубасти, у женског су ружасти и нешто мало зашиљасти. Ахеније су глатке. ☿ Расте на бањском брду и на Сувој Плаини. Цвета у Мају и Јуну.

Gnaphalium L.

Цветне су главнице разног пола и немају језичастих цветова. Омотач је сушан. Ложа је пљосната и нага. Спољашни су цветови женски, копчасти и смештени су у више редова; у средини су цветови цевасте и хермафродитни. Прашнице имају репељке. Ахеније су округласте или стиснуте. Перница је сложена од једног реда ранавих длака.

G. uliginosum L. Годишња биљка, обрасла је приљубљеним длакама. Стабљика је од основе граната, а гране су јој на све стране разведене или су полегле. Листе је ланцетасто линеарно, зашиљасти и при основи је сужено. Цветне су главнице ситне и скупљене у гомиле на врху грана и подбочене су листем. Омотач је звонаст а листићи су му на врху глатки, мрки, затубасти и не прелазе више цветног колута. Ахеније су под луком рапаве. ☉ Расте по неску крај Нишаве. Цвета у Августу и Септембру.

IV Полуилеме: Filagineae Bth.

Ложа је по ободу обрасла ситним паљмама, које се једва разликују од омотачевих листића и омотавају

женско цвеће по ободу главнца; у средини је ложа жилава или је са свим нага. Стубићеве су гране затубасте. Омотач је сушан или је прозрачан.

Micropus L.

Цветне су главнице скупљене у гомилице, немају много цветова ни језичастог цвећа. Ложа је по ободу обрасла једним редом паља, које изгледају као стиснут шлем и умотавају женске цветове, који су копчasti и родни; средина је ложе нага и на њој има нешто мало мушких, цевастих и петозубих цветова. Праннице имају при основи репелке. Стубићеве су гране копчaste. Ахеније су изврнуто јајасте, стиснуте и наге.

M. erectus L. Кратким приљубљеним длакама обрасла бљка. Стабљика је усправљена, једноставна или је граната, и често су јој бочне гране по земљи полегле. Листће је дугуласто, по ободу кредаво и нема дршку; горње је веће од цветних гомилица. Листићу су у омотача опнасти, дугуласто линеарни и затубасти. Плодоноше су паље кожасте, длакаве, на леђима су грбаве и завршене су врло косим кљуном. ☉. Расте по сушним местима на Горици, Хуму, Вилику etc. Цвета у Мају.

Filago L.

Цветне су главнице скупљене у клупчад и ретко су усамљене. Омотач је састављен од 2 до 3 реда листића, који су различни од паља на ложи. Ложа је здупљена или је пљошта, у средини је нага, по ободу је палама обрасла. Цветови су по ободу женски, копчasti

и смештени су у више редова и подбочени су паљама у средини су цветови хермафродитни, цвасти и имају перницу састављену од рапавих длака. Прашнице имају при основи репељке. Стубићеве су гране копчасте. Ахеј није су јајасте и под луцом су рапаве.

Анализа специја

Ложа је копчаста, листићи су у омотача за-
шиљаста и у зрелости нису разведени . . .

. F. Germanica

Ложа је плосната; листићи су у омотача за-
тубаста и у зрелости разведени . F. argvensis

I Секција: *Gifola* Cass. Главница има много и скуп-
лене су у гомилице. Листићи су омотача пасирамни, по-
ређани су у пет редова. Ложа је копчаста. Женски су
цветови поређани у више редова.

F. Germanica L. Белом или жутим руном обра-
сла биљка и има једну или више стабљика. Ове су ус-
прављене и на врху су рачвасте. Лишће је усправљено
и дугуљасто ланцетасто. Цветне су гомилице округле
и састављене су од 20 до 30 главница а смештене су
у рачвама од грана или на њиховом врху и подбочене
су лишћем. Омотач је до половине ругав, изврнуто
копчач и пентагоналан, а листићи су му, као што су
и паље на ложи ланцетаста, заострљени, прави и уз
дуж су набрани. ☺. Расте по сушним местима на Го-
рици, Винику. Цвета у Јуну и Августу.

II Секција: *Oglifa* Cass. Главница има мало и скупљене су у томилице и раздвојене су приперцима. Листићи су омотача поређани у мало редова и по цветању су звездасто разведени. Ложа је кратка и пљошта. Женски су цветови смештени у 1 или 2 реда.

C. arvensis L. Биљка положеним длакама обрасла. Стабљика је усправљена и подељена је на усправљене и готово једноставне гране, које носе цветне томилице готово у класове поређане. Лишће је линеарно ланцетасто, зашиљасто и усправљено. Омотач је јајаст, а листићи су му у два реда поређани, спољни су листићи улубљени и има их 3 до 5, унутарњи су дужи, сушни, затубасти, длакави, осим врха, који је гладак и има их осам. ☉ Расте по песковитим местима на Горици, Габровачком брду etc. Цвета у Јуну и Јулу.

Племе: *Heliantheae* Less.

Цветне су главнице са једнаким или различитим половима. Прашнице немају при основи репељке. Стубићеве су гране право пресечене или имају на врху кратак израштај, Ложа је паљама обрасла. Перница је сложена од основе или је нема.

Bidens L.

Цветне главнице изгледају као колут, без језичастих цветова, или имају језичасте цветове по ободу. Цветови су на ободу јалови, на средини су цевасте и хермафродитни. Листићи су у омотача поређани у 2 реда, спољни су зеласти. Ложа је обрасла паљама. Стубићеве

су кракови на врху конични. Ахеније су јајасто клинасте, на врху су право пресечене и завршене су са 2 до 3 бодљава оса. Годпишње биљке насипрамног лишћа.

Анализа специја.

Лишће је тродело *V. tripartita*.

Лишће је само зупчасто *V. cernua*.

V. cernua L. Глатка или по стаблу длакава биљка. Лишће дугачко, ланцетасто, зупчасто и при основи је готово срасло. Цветне су главнице крушне, погнуће, усамљене или су у коримбе наслагане, имају или немају језичасте цветове. Спољњи су листићи у омотача зељасти и разведени и дужи су од унутарњих, јајастих и жутих. На ахенијама има по 4 оса. ☉ Расте поред бара око Ниша, око Нишке Бање и т. д. Цвета од Јула до јесени.

V. tripartita L. Глатка биљка са усправљеном грапатом стабљиком. Лишће је насађено на дршке и подељено је на три ланцетаста, зупчаста режња. Цветне су главнице усправљене, усамљене и изгледају као колут. Спољњи су листићи омотача неједнаки, зељасти и разведени и дужи су од унутарњих дугуљастих, мрких и по ободу сушних. Ахеније имају обично два оса. ☉ Расте по влажним местима око Ниша. Цвета од Јула до јесени.

Племе: *Anthemideae* Cass.

Цветне су главнице са једнаким или различним половима. Омотач је сложен од више редова листића.

Прашнице немају речељке. Кракови су у стубића на врху право пресечени. Ахеније су завршене венцем, ређе паљама, а никад длакавом перницом; кашто су наге.

1. Полуплеме: Eupanthemideae DC. Ложа је обрасла паљама.

Achillea L.

Цветне су главнице сложене од више цветова, по ободу имају језичасте, женске цветиће, који су у један ред поређани, а на колуту имају цевасте, стиснуте, петозубе и хермафродитне цветове, који основом више или мање обаватају врх ахеније. Омотач је црепаст. Ложа је обрасла паљама. Ахеније су стиснуте, при основи су сужене, на врху су раширене и голе.

Анализа специја.

1.	Језичасти су цветови жути	2.
	Језичасти су цветови бели	3.
2.	Руновита биљка са перастим лишћем	
		<i>A. clureolata.</i>
	Свиласта биљка са два пут перастим лишћем	<i>A. sericea.</i>
3.	Лишће је једноставно, језичастих цветова има до 10	<i>A. Aizoon.</i>
	Лишће је перасто исечено	4.
4.	Лишће је крушно и један пут је перасто исечено	<i>A. grandifolia.</i>
	Лишће је два пут перасто исечено	5.

5. Лишће је у обиму дугуљасто *A. Millefolium*.
 Лишће је у обиму јајасто . . . *A. nobilis*.

I Секција *Millefolium Tournef.* Језичастих цветова у главницама има пет или мање. Омотач је трајан.

* *Millefoliatae DC.* Цвеће је бело или је бледо жућкасто.

A. Millefolium L. Стабљика је усправљена, једноставна или је на врху граната. Лишће је у обиму дугуљасто ланцетасто, обрасло је приљубљеним длакама и два пут је перасто исечено на кришчице, које су и бацкаве. Листна је дршка узана и нема зубаца. Цвеће је поређано у крупце, збивене коримбе. Омотач је дугуљаст, а листићи су му по ободу мрки или црни. Језичасти су цветови бели или су ружасти и у пола су краћи од омотача. Ахеније су дугуљасто кличасте и на врху су право пресечене. ♀ Расте по ливадама око Ниша, у граду Нишком и др. Цвета у Јуну и Јулу.

α *lanata Koch.* Длакавија биљка, са ближе примакнутих листовних кришкама. ♀ Расте на Винику, близу Курвин града и др. Цвета у Јуну и Јулу.

A. nobilis L. Глатка или је кратким длакама обрасла биљка. Стабљика је крута, врло лисната и на врху је само граната. Лишће је у обиму јајасто и два пут је перасто исечено на линеарне, рескасте и раскречене кришчице. Листна је дршка узана и у горњем

је крају зупчаста. Цвеће је наслагано у збивене коримбе. Омотач је длакав, а листићи су му дугуљасте, бледи и кобилчисти. Језичасти су цветови бели и у пола су краћи од омотача. Ахеније су изврнуто јајасте и на врху су закружене. ♀. Расте по ливадама на Винику, у Бањи, Јелашници и др. Цвета у Јуну и Јулу.

A. grandifolia Friv. Маљава биљка са високом, једноставом и врло лиснатом стабљиком. Лишће је крупно и у обиму је јајасто дугуљасто и перасто је исечено на клинасто ланцетасте, зупчасте режњеве, који слазе низ широку и целу листну дршку. Цветни су коримби крупни. Омотач је јајаст и длакав, а листићи су му бледо жути и затубасти, спољни су јајасте, остали су дугуљасте. Ахеније су дугуљасто линеарне. ♀. Расте по шумама идући на Висачу више Просека и под Сувом Планином. Цвета у Јуну и Јулу.

** *Filipendulinae* DC. Језичасти су цветови жути.

A. clupeolata Sm. Бела и руновита биљка. Стабљике су јој једноставне, високе и лиснате. Лишће је у обиму линеарно ланцетасто и перасто је исечено на многе ситне елиптичне режњеве, који се такође исечени на дугуљасте зашиљасте кришчице; доње је лишће насађено на дршке, остало је без дршке; на врху је стабла лишће кончasto и цело. Цветне су главнице скупљено у врло збивене коримбе. Омотач је јајаст, длакав а листићи су му дугуљасте и зашиљасте. Језичасти су цветови као лимун жути, закружени су и четири пута су

краћи од омотача. ♀. Расте по кршевима у Сићеву, Јелашници, Матејевцима; Толом Врху etc. Цвета у Јуну.

A. sericea Јанка. Од положених, белих и сјајних длака свиласта биљка. Стабљика је једноставна и доста висока. Лишће је у обиму линеарно дугуљасто и два пут је перасто исечено на узане кришчице које су ободом целе. Цветне су главице скупљене у врло збирене коримбе. Омотач је свиласт а листићи су му линеарни и зашиљасте. Језичасти су цветови жути и много су краћи од омотача. ♀. Расте по камењарима близу Сићева а цвета у Јуну и Јулу.

II Секција *Parnica* Tourf. Језичастих цветова има 8 до 10; они су бели и обично су крупни

A. Aizoon Bois. Доста ситна и у гомиле скупљена биљка обрасла је белим положеним длакама. Стабљике су устајаће, једноставне и слабо лиснате и носе на врху обично једну пветну главицу. Лишће је линеарно језичасто једноставно и по ободу ровашено. Листићи су у омотача дугуљасте, по ободу су узано сунни и поцепани; спољни су зашиљасте, остали су затубасте. Језичасти су цветови бели, дугуљасте и на врху су тро-зуби а од колута су два пут дужи. ♀. Расте по стенама на Сувој Планини нарочито на Преслацу између Мокре и Космовца. Цвета у Мају и Јуну.

Anthemis L.

Цветне су главице сложене од више цветова који су по ободу језичасти и женски, ретко јалови а по ко-

луту су хермафродитни, петозуби са стиснутом и при основи кашто задебљалом цеву. Омотач је црекаст. Ложа је паљама обрасла. Ахеније су изврнуто коничне или су стиснуте и четвртасте и свуд унаоколо цртасте или гредичаве, а на врху су или наге или су завршене венцем или бочном ушницом.

Анализа специја

1. Цвеће је жуто *A. tinctoria*.
Цвеће је бело 2.
2. Паље су на врху чекињасте; ложа је конична и само на врху има паља . *A. Cotula*.
Паље нису чекињаве и има их по свој ложи 3.
3. Ложа је здуљена *A. Austriaca*.
Ложа није здуљена 4.
4. Обод је спољних ахенија наборит *A. arvensis*
Обод је спољних ахенија полован ненаборит
. *A. Ruthenica*.

I Секција: *Cotula*. Ахеније су четвртасте и више мање стиснуте и на ћошковима су обода зашиљасте. Паље су кобилчасте, а има их по целој ложи.

* Дуговечна или дво-годишње биљка.

A. tinctoria L. Длакава биљка са више крутих, усправљених, једноставних или грататих стабљика. Листе је у обиму дугуљасто, а перасто је исечено на дугуљасте режњеве, који су такође подељени на троугле ланцетасте, зашиљасте и белом бацком завршене крпичице. Листна је дршка зупчаста. Цветне су главнице доста крупне. Спољни су листићи омотача ланцетаста и зашпа-

љаста, унутарњи су дугуљасто линеарни и затубасти. Језичасти су цветови жути, а такође и цветови на колуту. Ложа је округласта. ☿ Расте по сушним странама око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

** Годишња биљка

A. Austriaca Jacq. Маљава и бела биљка. Стабљике су јој усправљене и гранате. Лишће је у обиму дугуљасто а два пут је перасто исечено на танке и на врху бацкаве кришчице. Лисна је дршка зупчаста. Плодоносе петељке нису задебљале. Цветне су главнице средње величине. Омотач је длакав, спољни су му листићи ланцетасти, унутарњи су линеарно дугуљаста и на врху су сушни и зашиљаста. Ложа је конична и обрасла је дугуљастим на вуху суженим паљама. Језичасти су цветови елиптично линеарни бели и од величине колута. Ахеније су стиснуте и четвртасте и имају на странама по три слабо приметне црте, а завршене су врло кратким оједеним ободом. ☉ Расте по сушним странама у Бањи, Јелашници etc. Цвета у Јулу и Августу.

II Секција: *Euanthemis*. Ахеније су изврнуто коничне или чиграсте, често су ћошкасте; спољње су кашто на четири ћошка или нису стиснуте.

A. arvensis L. Маљава и сиваста биљка. Стабљике су од основе гранате. Лишће је у обиму дугуљасто и два пут је перасто исечено на узане линеарне

клипасте, зашиљасте кришке. Цветне су петељке дугачке и на врху су задебљале. Листићи су омотача длакави и јајасто дугуљасте, спољни су зашиљасте, остали су затубасте и на врху су сушни. Ложа је дугуљасто конична и обрасла је ланцетастим, кобиличастим и бацком завршеним паљама. Језичасте су цветови елиптични и женски, по колуту су цевасти, обли и при основи су задебљали. Ахеније су четвртасто чиграсте, жљебовите и глатке, спољне су дебље и завршене су надутим венцем, који је по ободу набрат, унутарње су завршене зашиљастим ободом. ☉. Расте по усевима око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

A. Ruthenica MB. Белим длакама обрасла биљка обично са много кратких, граничних стабљика. Лишће је у обиму дугуљасто, а перасто је исечено на линеарне или дугуљасто клипасте кришке, које су такође перасто подељене на троугалне кришчице. Цветне су петељке дугачке а нису задебљале. Омотач је длакав и бледо жућкаст, спољни су листићи зашиљасте, унутарњи су дугуљасте, затубасте и сушни. Ложа је конична и обрасла је ланцетастим, кобиличастим и зашиљастим паљама. Језичасте су цветови бели, елиптични и женски, по колуту су цевасти, са дугуљастом, при основи задебљаном цеви. Ахеније су изврнуто коничне, унутарње су цртасте, спољне су браздовите, а све су право пресечене и завршене су кратким, оштрим ободом. ☉ Расте крај путова близу Курвил-града. Цвета у Јуну и Јулу.

III Секција: *Maguta*. Само је врх ложе обрастао паљама, које су шиљасте или узано ланцетасте.

A. Cotula L. Длакава или глатка биљка. Стабљика јој је граната. Лишће је у обиму јајасто дугуљасто, а два пут је перасто исечено на узано линеарне, целе или зупчасте и бацкаве кришчице. Цветне петељке нису задебљале. Листићи су омотача дугуљасте, затубасти и сушни. Ложа је конична и у доњем је крају без паља, а на врху има линеарно шиљасте паље. Језичасти су цветови дугуљасто елиптични и јалови; цевасти су цветови обли и при основи су раширени. Ахеније су обле и на врху су чиграсте и наге, по површини су квржичаве. ☉. Расте по усевиња око Нише. Цвета у Јуну и Јулу.

Полуплеме *Chrysanthemeae* DC.

Ложа је нага, ређе је длакама обрасла.

Matricaria L.

Цветне су главице сложене од више цветова, воји су по ободу језичасти. Омотач је црепасто поређан, а листићи су му сушни. Ложа је конична. Ахенија је обличаста, споља је глатка а на унутарњој страни има 3 до 6 гредица, и завршена је венцем или је сасвим нага.

M. Chamomilla L. Глатка мирисљава биљка. Стабљике су јој усправљене или полегле и врло гранате. Лишће је двапут перасто исецкано на здужене, плочте и бацкаве кришчице. Омотач је гладак, а листићи су му дугуљасте, затубасти, цели и сушни. Ложа је дугачка, конична и шупља. Језичасти су цветови пресамљени. Ахеније су врло ситне, обле, накриве, на

врху су косо пресечене, затубасте и немају венца а на унутарњој страни имају пет гредица ⊙ Расте по усевицама око Ниша. Цвета од Априла до Јуна.

Анализа специја.

1. Лишће је једпоставно . . . Ch. *Leucanthemum*.
Лишће је перасто исечено 2.
2. Лишће је 2 или 3 крат перасто исечено на узане кришке 3.
Лишће је једанпут перасто исечено 4.
3. Годишња биљка Ch. *inodorum*.
Двогодишња или дуговечна биљка
. Ch. *trichophyllum*.
4. Цветови су по ободу округласти и ситни,
лишће је врло крупно . Ch. *macrophyllum*.
Цветови су по ободу дугуласти и доста крупни,
лишће је умерено 5.
5. Све је лишће са дршком . Ch. *Parthenium*.
Горње лишће нема дршке . Ch. *compositum*.

Chrysanthemum L.

Цветне су главице сложене од више цветова. Ови су по ободу језичасти и женски, по колуту су цестасти и хермафродитни, а цев им је стиснута или обла. Омотач јо цренаст, а листићи су му више или мање сушни. Ложа је њоншта, испуцана или конична и нага. Ахеније су готово све једнаке, обле или нешто стиснуте и гредичаве, а на врху су наге или су завршене венцем.

I Секција: *Leucanthemum* Nob. Омотач је нешто мало удубљен. Цев је у цветова на колуту стиснута.

C. Leucanthemum L. Глатка или маљава биљка. Стабљика је усправљена, ћошкаста и носи једну или мало главица. Доње је лишће изврнуто јајасто, клинасто и на дршку је насађено; средње је дугуљасто ланцетасто; горње је линеарно, рескасто или је перасто исечено. Цветна је главица врло круна. Листићи су у омотача врло неједнаки; спољни су ланцетаста, унутарњи су на врху раширени, дроњави и сушни. Ложа је испуцана и јамичава. Ахеније су на врху заокружене, шупе и имају 10 гредица. ♀. Расте по ливадама, шумама око Ниша и на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

II Секција: *Parthenium Nob.* Омотач је полукружан. Цев је у цветова на колуту стиснута и крплата. Ахеније имају свуд унаоколо гредице.

* *Leucoglossae DC.* Цветне су главице доста крупне и у коримбе поређане. Језичасти су цветови бели или ружасти, од величине су колута или су већи.

C. corymbosum L. Длакава биљка, са усправљеном, високом, лиснатом и на врху гранатом стабљиком. Цветне су цетељке кратке. Доње је лишће на дршке насађено, у обиму је дугуљасто, и перасто је исечено на дугуљасто ланцетасте режњеве, који су подељени на јајасте или линеарно ланцетасте, зашиљасте и зупчасте делове; горње је лишће без дршке и исечено је на узане, ланцетасте и рескасте режњеве. Омотач је длакав, а листићи су му бледи, затубасти, унутарњи су на врху сушни. Језичасти су цветови дугуљасто ели-

тични, бели и дугачки су као и колут. Ахеније су по-
суге жлездицама, имају пет гредица и завршене су
расеченим венцем. ♀. Расте по ливадама и шумама у
Бањи, по Селичевици и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

C. Parthenium Pers. Маљава или глатка биљка.
Стабљика је усправљена, цртаста и врло граната. Лишће
је меко и насађено је на дршке; у обиму је јајасто, а
перасто је исечено на дугуљасте, затубасте и перасто
дељене режњеве. Цветне су главнице сложене у коримбе
и насађене су на кратке петељке. Омотач је најзад уло-
кнут, а у младости је полукружан; листићи су му ко-
биличасти, унутарњи су на врху сушни. Језичасти су
цветови изврнуто јајастии и од дужине су колута. Ахе-
није су врло ситне, беле и завршене су врло кратким,
ровашеним венцем. ♀. Расте испод Града на Сувој
Планини. Цвета у Мају и Јуну.

Х Х **Leucogymnoclyne Sch. Bip.** Цветне су
главнице ситне. Језичасти су цветови бели, краћи су од
колута и нема их много.

C. macrophyllum WK. Маљава биљка са висо-
ком, цртастом, и на вуху гранатом стабљиком. Лишће
је крупно и перасто је исечено на широке, ланцетасте,
крупно зупчасте режњеве, који слазе низ широку дршку.
Цветне су главнице поређане у коримбе и насађене су
на кратке, дебеле и раскречене петељке. Листићи су у
омотача длакави, кобилачисти, на врху су сушни и
мрњи. Језичасти су цветови бели, изврнуто јајастии и го-
тово округластии и попреко су шири, на врху су тро-

зуби и два пут су краћи од омотача. Ахеније су жљездичаве и имају мало гредица, а завршене су врло кратким и готово целим венцем. ♀. Расте по шумама испод Суве Планине и више ман. св. Богородице. Цвета у Јуну и Јулу.

III Секција : *Tripleurospermum* Sch. Bip. Омотач је улубљен. Цев је у цветова на колуту ваљкаста. Ахеније имају гредице само на унутарњој страни и то само три гредице.

* Годишња биљка.

Ch. inodorum L. Глатка биљка са усправљеним или полеглим стабљикама. Лишће је два пут перасто исечено на узане, линеарне, раскречене, зашиљасте и жљезбовите кришке. По ободу је цветних главница цвеће језичасто и бело. Листићи су у омотача глатки, затубасти и по ободу супни, спољни су ланцетасти и дужи. Ложа је дугачка, конична и затубаста. Ахеније су изврнуто пирамидалне, имају на унутарњој страни три дебеле гредице, а на врху две жљезде и завршене су врло кратким венцем. ☉. Расте по усевима око Ниша, а цвета у Јуну и Јулу.

** Двогодишња биљка.

Ch. trichophyllum Vois. Глатка биљка. Стабљика је висока, браздовита, у ретко лисната и на врху је граната. Лишће је у обиму дугуљасто и два пут је или три пут је перасто исечено на дугачке, кончасте, пљоснате и на врху бацкаве кришчице. Цветне су главнице

поређане у коримбе и имају по ободу беле, језичасте цветове. Ложа је полукружна. Омотач је гладак, блед, а листићи су му дугуљасте, затубасте и сушни. Ахеније су изврнуто јајасте и готово стиснуте, по површини су глатке, на унутарњој страни имају дебеле, губасте, затубасте гредице, на врху су шупе и под врхом на спољној страни имају по 1 ређе 2 жљездице. Ц. Расте по ливадама на Селнчевици више Еминове Кутине. Цвета у Мају и Јуну.

Tanacetum Less.

Цвеће је на цветним главицама разног пола а све је цевасто; по ободу је женско, поређано је у један ред и има на врху три зупца; по колуту је хермафродитно, са ваљкастом цеву и са пет зубаца на врху. Омотач је полукружан и цренаст. Ложа је испупчена и нага. Ахеније су изврнуто копичне, са свих страна су гредичаве и завршене су правилним, ошастим венцем.

T. vulgare L. Глатка биљка, са усправљеним, високим, врло листнатим и готово једноставним стабљикама. Листће је крупно, у обиму је јајасто дугуљасто, а перасто је подељено на тачкасте, линеарно ланцетасте и дугачке режњеве, који су такође перасто исечени на рескасте кришчице. Цветне су главице полукружне и поређане су у коримбе. Омотач је бледо жут, а унутарњи су му листићи на врху сушни. Ахеније су изврнуто копичне, имају пет гредица и завршене су доста дугачким ровашеним венцем. Ц. Расте крај путова у Миљковцу, Церју, између винограда у Сићеву и т. д. Цвета у Јуну и Јулу

Artemisia L.

Цвеће је на цветним главницама разног пола, а све је невасто; по ободу је женско и смештено је у један ред, по колуту је хермафродитно, родно или јалово. Омотач је црепаст, а листићи су му по ободу сушни. Ложа је гола или је длакава. У прашнице је вршни израштај као шило истањен. Ахеније су изврнуто јајасте, глатке и на врху су ћелаве. Зеље или шибеље, са ситним и у метлице поређаним главницама.

Анализа специја.

1. Годншња мирншљава биљка . . . *A. annua*.
Двогодишње или дуговечне и без мириса биљке 1bis.
1bis Листће је исечено на узане кришчице . . . 2.
Листће је исечено на доста широке режњеве. 3.
2. Сва је биљка обрасла белим длакама; ложа је длакава *A. camphorata*.
Горњи је део биљке гладак; ложа је гола .
. *A. scoparia*.
3. Сва је биљка обрасла белим длакама, ложа је длакава *A. Absinthium*.
Листће је озго глатко и зелено, оздо је бело,
ложа је нага , *A. vulgaris*.

I Секција: *Dracuncul* Bess. Ложа је гола. Цвеће је по ободу женско, по колуту је хермафродитно и јалово.

A. scoparia W. K. Само је по доњем листћу обрасла белим, приљубљеним длакама, а свуд је глатка. Стабљика је усправљена и готово је од основе граната.

Доње је лишће насађено на дршке, у обиму је јајасто округласто и два пут је перасто исечено на дугуљасто лопатичасте и затубасте кришке; по стаблу је без дршке и исечено је на дугачке кончасте кришчице. Приперца су једноставни. Цветне су главице врло ситне, округле на ниже оборене и насађене су на кратке петељке. Листићи су у омотача јајасте, светли и сушни; доњи су краћи. Ахеније су глатке. ☉ или ☉☉ Расте по песковитим местима крај Нишаве, на Горици и т. д. Цвета од Аугуста до дубоке јесени.

II Секција: *Abrotanum* Bess. Ложа је гола. Цвеће је на ободу женско, на колуту је хермафродитно и све је родно.

A. vulgaris L Стабљике су зељасте, високе и на врху гранате. Лишће је озго глатко, оздо је руповито и бело; у обиму је јајасто, а перасто је исечено на ланцетасте, заоштрљене, целе или рескасте кришке; доње је насађено на дршке, по стаблу је без дршке и при основи има ушнице, горње је линеарно ланцетасто. Цветне су главице јајасто дугуљасте, научљиве, немају петељке и леже дуж грана, које у скупу састављају метлице. Спољни су листићи у омотача ланцетасте, зељасте, остали су јајасте и осим зеленог нерва свуд су сушни. Цветићи су глатки. Ц. Расте крај Нишаве и крај пута око Ниша. Цвета од Јула до јесени.

A. annua L. Стабљика је усправљена, ижљепљена и на врху јако граната. Доње је лишће у обиму троугално јајасто и два пут је перасто исечено на зупча-

сте дугуласте режњеве; горње је ситније и исечено је на линеарне, чељнасте кришке. Цветне су главице врло ситне, округле и погнуте. Листови су у омотача глатки, спољни су дугуласто линеарни и зељасти, унутарњи су округласти и сушни. ☉. Расте по авлијама и крај путова око Ниша. Цвета у Августу и Септембру.

III Секција: *Absinthium* DC. Ложа је длакава. Цвеће је по ободу главица женско, по колуту је хермафродитно, а све је плодно.

A. *Absinthium* L. Положеним, белим длакама обрасла биљка. Стабљике су зељасте, усправљене, ћошкасте и гранате. Доње је лишће насађено на дуге дршке, у обиму је јајасто и три пут је перасто исечено на линеарно дугуласте, затубасте кришке; средње је без дршке и један пут је или два пут перасто исечено. Приперци су тродели или су не дељени. Грање су у цветних метлица усправљене и на једну су страну окренуте. Цветне су главице ситне, округле и на ниже су оборене. Омотач је маљав; спољни су му листови линеарни, унутарњи су јајаст и сушни. Ахеније су извртнуто јајасте и глатке. ☿. Расте по баштама и по необрађеним местима око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

A. *samphorata* Vill. Белим длакама обрасла биљка. Стабљике су у доњем крају стврднуте (шиб) и врло су гранате. Лишће је тачкасто, руновито, бело или зелено и глатко, у обиму је јајасто и све је насађено на дршке; доње је два пут перасто исечено на узане,

раскречене, оздо кобиличасте, озго ижљебљене кришке. Приперци су лисарни и цели. Цветне су главице на ниже оборене и поређане су у кратке класасте гроздове, који у скупу састављају метлицу. Омотач је длакав, а листићу су му јајасте, затубасти, и по ободу су сушни и имају зелену пругу по леђима. Ахеније су дугуласте, при основи су сужене и глатке су. h . Расте по камењарима и стенама око Ниша. Цвета у Јуну и Августу.

Племе: *Senecionideae* Bth.

Цвеће је у главицама разног пола, ређе је све истог пола. Омотач је обично састављен од једног или два реда листића. Ложа је обично нага. Прашници су без ренсљка и при основи су кратко стреласти. Стубиљеви су краци на врху право пресечени или имају израштај, ређе је да су кончасте. Перница је длакава, ређе је да је нема.

Полуплеме: *Tussilagineae* Bth.

Краци су у стубића полуваљкасти или ваљкасти. Цветне су главице са различитим половима или готово диоичне.

Petasites Tourrif.

Цветне су главице готово диоичне и састављене су од цевастих цветова; час имају у средини мноштво хермафродитних цветова, а по ободу неколико женских; час имају у средини 1 до 5 хермафродитних цветова, и око њих више редова женских цветова. Омотач је је-

дноставан и изгледа готово као чаша. Ложа је нага. Перница је састављена од више редова длака.

Анализа специја.

Доње је лишће срцасто; жигови су у хермафродитних цветова кратки *P. officinalis*.

Доње је лишће округласто, ћошкасто; жигови су у хермафродитних цветова дугачки *P. albus*.

P. officinalis L. Доње је лишће срцасто, не једнако је зупчато, оздо је руновито и бело; по стаблу је лишће састављено само од јајасто дугуљастих, кукуљичастих рукаваца. Цветне су главнице поређане у дугуљасте гроње. Женско је цвеће кончато. Жигови су у хермафродитних цветова кратки и јајасте. Ц. Расте крај потока испод Суве Планине. Цвета у Марту.

P. albus L. Доње је лишће округласто срцасто, ћошкасто и раздалеко зупчато; озго је глатко, оздо је руновито; по стаблу су само љуспасти рукавци. Женско је цвеће кончато. Жигови су у хермафродитних цветова здуљени, линеарно ланцетасте и заштрљени. Ц. Расте крај потока у Јелашници, близу Гаџиног Хана и т. д. Цвета у Марту.

Tussilago L.

На цветним главницама има и језичастих цветова. Ови су женски и поређани су у више редова по ободу главница; на колуту су цветови цвасти, хермафродитни и имају пет зубаца. Омотач је једноставан и готово

изгледа као чаша. Ложа је нага. Жигови су линеарни. Перница је у цветова на ободу састављена од више редова длака, на колуту је састављена само од једног реда. Зеласта биљка са једном главницом на стабљикама и жутиим цвећем.

T. Farfara L. Доње је лишће више или мање научљиво, округласто срцасто, по ободу је ћопкасто и зупчато, а развија се после цвета. Стабљике су обрасте дугуљасто ланцетастим љуспама. Ц. Расте крај потока и по влажним местима близу Габровца, Каменице и т. д. Цвета у Фебруару и Марту.

Полупдеме: **Eusenecioneae Bth.**

Стубићеви су краци право пресечени и четкасти или су завршени длакавим израштајима.

Doronicum L.

Цвеће је у цветним, кружним главницама разног пола: по ободу је језичасто, женско и смештено је у један ред, по колуту је хермафродитно и цвасто. Омотач је састављен од 2 до 3 реда листића. Ложа је испунчена и длакава. Стубићи су у хермафродитних цветова четкасти. Ахеније су браздовите, са испалим гредицама; по ободу су ћелаве, а по колуту имају длакаву перницу. Цвеће је жуто.

Анализа специја.

1. Доње је лишће дугуљасто, корен је грудваст
 D. Hungaricum.

- Доње је лишће срцасто 2.
 2. Глатка биљка *D. cordifolium*.
 Малава биљка *D. Pardalianches*.

*Доње је лишће дугуљасто и у дршку сужено.

D. Hungaricum Vchb. Корен је састављен од округле грудвице, из које избијају танке жиле. На стаблу има само једна цветна главица. Лишће је цело и глатко; доње је дугуљасто или дугуљасто елиптично, затубасто и у дугу дршку сужено; по стаблу је широко, линеарно ланцетасто и обувата стабљику. Петељка је на врху жлездичава. Језичасти су цветови два пут дужи од колута. Ахеније су по ободу глатке, остале су длакаве. Ц. Расте близу мап. Св. Богородице. Цвета у Априлу.

** Доње је лишће срцасто.

D. cordifolium Sternb. Глатка биљка са косим, кратким и на врху изденим кореном, из кога ничу многе глатке жиле. На стаблу има само једна цветна главица. Лишће је крупно зупчато, доње је срцасто, бубрежасто и на дршке насађено; на стаблу је доње лишће са кратком дршком, која при дну има ушке, горње је јајасто, при основи је срцасто и обухвата стабљику. Петељке су на врху посуте свим пепељком. Такав је и омотач, а листићи су му ланцетаст, заострљени и готово су у пола краћи од цветова на ободу главице. Ови су језичасти, при дну су длакави и од колута су два пут дужи. Ахеније су на ободу глатке,

на колуту су маљаве. Ц. Расте по камењарима и шумама близу Јелашнице, близу Манастира св. Богородице, на Сувој Планини и т. д. Цвета од Марта до Маја.

D. Pardalianches Willd. Бledo зелена биљка, обрасла је кратким длакама, а на врху је често и жљездичава. Корен пушта подземне, танке и дугачке изданке. Листе је крушно зупчасто; доње је готово округло, при основи је срцасто, на врху је затубасто и насађено на дршке; средње је сужено у дршку, која обавата стабљику са две заокружене ушнице; горње је јајасто, нема дршку и основом обавата стабљику. Ова је једноставна или има по неку грану. Омотач је жљездичав и длакав, а листићи су му ланцести, заострљени и по ободу трепљави. Цвеће је по ободу главница језичасто, при дну је длакаво и два пут је дуже од цветова на колуту. Ахеније су на ободу глатке, на колуту су длакаве, Ц. Расте по камењарима близу Гациног Хаиа, на Сувој Планини, у Јелашници и т. д. Цвета од Априла до Јуна према висини где расте.

Senecio L.

Цветови су на цветним главницама разног пола; на ободу су женски и обично језичасти, на колуту су хермафродитни и цевести. Омотач је састављен од једног реда листића, који су при дну кашто окружени другим редом ситнијих листића. Ложа је плосната и нага. Стубићи су у хермафродитних цветова право пресечени и на врху су четкасти. Ахеније су браздовите

и гредичаве; немају кљуна, а завршене су перницом састављеном од више редова длака.

Анализа специја.

1. Годишње биљке 2.
Дуговечне биљке или двогодишње биљке . 3.
2. Цветне главице имају само цевасте цветове
. *S. vulgaris*.
Цветне главице имају по ободу језичасте цве-
тове 2bis
- 2bis Лишће је руновито *S. vernalis*.
Лишће је глатко или длакаво *S. Nebrodensis*.
3. У омотачу нема спољних љусака *S. procerus*.
Омотач има и спољне љуске 4.
4. Лишће је зупчато 5.
Лишће је, бар горње перасто исечено . . 6.
5. Лишће је танко; спољни су листићи омотача
од дужине правог омотача . *S. nemorensis*.
Лишће је кожасто; спољни су листићи омо-
тача кратки *S. umbrosus*.
6. Језичастих је цветова мало . . *S. Othonnae*.
Језичастих цветова има бар пет 6bis
- 6bis Све је лишће перасто исечено *S. erucifolius*.
Доње је лишће цело или лпратно *S. Jacobaea*.

I Секција: *Obaejasae* DC. Годишње биљке. Лишће је на стабљци више или мање дежено, при основи има ушнице или обувата стабљку.

S. vulgaris L. Глатка или паучљива биљка. Стабљике су јој кратке и доста дебеле. Доње је лишће дугуљасто лопатичасто, зупчато и сужено је у кратку дршку; остало је дугуљасто линеарно, перасто је исечено на јајасте, затубасте и зупчате кришке, а при основи има ушице и обувата стабљику. Цветне су главнице ситне, суноврате и обично су поређане у коримбе, а састављене су само од цевастих цветова. Листићи су омотача глатки, линеарни и на врху зупчати; спољне су љуспе омотача приљубљене, на врху су црне пет до шест пута су краће од омотача и има их 8 до 10. Ахеније су маљаве. ☉. Расте по њивама и виноградима око Ниша. Цвета од Марта до јесени.

S. vernalis W. К. Млада је биљка паучљива и бела, а најзад постаје глатка. Стабљика је усправљена. Доње је лишће дугуљасто и насађено је на кратке дршке; остало је на разне начине перасто исечено на дугуљасте кришке, а при основи има зупчате ушице и обувата стабљику. Цветне су главнице јајасте, средње величине. Спољне су љуспе у омотача четири пута краће од омотачевих листића; ови су зашиљати и често су на врху црни. Језичасти су цветови разведени и јако надмашују омотача. Ахеније су црпасте и обрасле су кратким маљама, а завршене су трајном церицом. ☉. Расте по њивама и виноградима око Ниша. Цвета у Марту и Априлу.

II Секција: *Jacobaea Tournef.* Двогодишње или дуговечне, ређе годишње биљке. Лишће је на разне начине

перасто дељено. Цветне су главнице доста ситне. Омотач је окружен љуспама, кашто врло ситним.

S. Nebrodensis L. У ретко длакава и паучљива, а најзад глатка биљка. Стабљике су усправљене, или су при основи полегле. Доње је лишће дугуљасто, лирасто и на дршке насађено; по стаблу је перасто исечено на дугуљасте, затубасте кришке, при основи има зупчасте ушице и обувата стабљику. Цветне су главнице јајасте, осредње и поређане у рехаве коримбе. Листићи су у омотача линеарни и напрасито су заострљени; а окружени су љуспама, четири пута краћим и често на врху приим. Језичасти су цветови разведени и једне су дужине са омотачем. Ахеније су длакаве и завршене су пернициом, која лако опада. ☉. Расте по шумама и каменарима под Сувом Планином. Цвета у Јуну и Јулу.

S. erucifolius L. Корен ове биљке пузи. Стабљика је висока, маљава, паучљива и на врху граната. Лишће је озде више или мање длакаво и круто; перасто дељено или лирасто и насађено је на дршку, остало је без дршке и перасто је исечено на линеарно ланцетасте, зупчасте или дубоко исечене кришке; ове су при дну листа целе, ситније и изгледају као ушице. Цветне су петељке усправљене и љуспасте. Цветне су главнице осредње и полукружне. Омотач је окружен са више приљубљених љусака, које су за четвртину краће од омотача. Језичасти су цветови дужи од омотача. Ахеније су длакаве. ☿. Расте крај друмова, на Габровач-

ком и Чамурлијском брду и т. д. Цвета у Јулу и Августу.

S. Jacobaea L. Корен је у ове биљке кратак, кос и жиличав. Стабљика је доста висока, црвена и на врху граната. Доње је лишће дугуљасто или изврнуто јајасто, лпасто или перасто исечено и насађено је на дршке; по стаблу је перасто подељено на раскречене и исечене кришке, а при основи има јако псецкане ушице и обувата стабљику. Цветне су петељке усправљене. Листови су омотача линеарно ланцетасти, и окружени су једном или двема, врло кратким љуспама. Језичасти су цветови разведени и од дужине су омотача. Ахеније су на ободу глатке; на колуту су обрасле крутим длакама. ☺. Расте по Габровачком брду, на Горици на Сувој Планини и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

III Секција: *Oliganthes* Bois. Лишће је по ободу зупчато или на разне начине исечено. Цветне су главице изврнуто коничне или цилиндричне, ситне и немају много цветова. Омотач је без спољних љусаца или је ових врло мало.

S. nemorensis L. Стабљика је усправљена, висока, лисната и на врху граната. Лишће је оздо нешто мањаво, горе глатко, у обиму је дугуљасто заштрљено, и по ободу је зупчато; доње је насађено на кратке дршке, остало је без дршке, само је при основи сужено и обувата стабљику. У главицама има 15 до 20 цветова. Омотач је гладак или је обрasto кратким

длакама, а састављен је од 8 до 10 линеарних и на врху често црних листића, а окружен је шиљастим зелњастим, љуспама, које су од омотача мало краће. Језичастих цветова има обично пет, ређе више. Ахеније су глатке и завршене су перипцом, која је дужа од ахеније и од омотача.

α. Fuchsii Bois. Листе је на стаблу при основи сужено у дршку; горње је узано и по ободу рескасто ζ . Расте по шумама на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

S. umbrosus W K. Кудравим маљама обрасла биљка. Стабљика је усправљена, лисната, и често веругава. Листе је изврнуто јајасто, круто, оздо је блеће и маљаво, при основи је сужено, на врху је заострљено, по ободу је исечено на зупце, који су на врху рескавичави. Цветне су главнице ваљкасте или изврнуто коничне, састављене су од 15 до 20 цветова, а поређане су у рехаве коримбе. Листићи су омотача маљави, има их око 10, а окружени су са 2 до 3 љуспе. Језичасти су цветови од дужине омотача и има их 5 до 8. Ахеније су глатке и завршене су перницом која је дужа од омотача. ζ . Расте на боку Суве Планине пдући од Студене. Цвета у Јулу и Августу.

S. Ottonnae M. B. Глатка биљка осим листића, које је оздо маљаво. Стабљика је дебела, висока цр-таста и на врху граната. Доње је листе у обиму дугуљасто ланцетасто широко, је и исечено је на 5 до 8

ширеких дугуљасто ланцетастих режњева; у горњег су лишћа режњеви узани; потцветно је лишће линеарно и цело, цветне су главице ситне, ваљкасте и имају 5 до 7 цветова од којих 1—2 језичаста. Омотач је сложен од 5 глатких линеарно лопитичастих и затубастих листића; а окружен је са мало кратких љусница. Ахеније су обрасле свиластим длакама а перница им је прљава. Ц. Расте по Сувој Планини. Цвета у Јулу и Августу.

IV Секција: *Cineraria* Koch. Лишће је цело и само је зупчато; на стаблу је при основи сужено. Омотач је састављен од више листића а без спољних љусапа.

S. procerus Griseb. Длакава, научљива биљка. Стабљика јој је висока дебела, цртаста и изнутра шупља. Доње је лишће широко, дугуљасто раздалеко је зупчато и поступно је сужено у дугу дршку; на стаблу је све мање што ближе врху стоји: у средини је стабла дугуљасто, а на врху је узано линеарно. Цветне су главице пасађене на петељке неједнаке: спољње су дужије од унутарњих, и због тога цветни коримб изгледа у неколико као амбрел. Омотач је длакав а кашто и научљив. Језичасти су цветови дужи од омотача и има их много. Ахеније су глатке и завршене су перницом, дужије од ахеније. Ц. Расте по Сувој Планини а цвета у Јуну и Јулу.

Племе: *Супагеае*.

Сви су цветови у главицама цеваста и хермафродитни, ређе је да су цветови по ободу јалови или врло

ретко женски. Ложа је обично длакава или ређе паљама обрасла. Прашнице су при основи стреласте. Стубић је подељен на кратке, често устрављене гране, а испод грана је задебљао или је длакама обрасто.

Полуилеме: *Echinopsidae* Less.

Цветне су главичице многобројне скупљене у густе округле гомиле (главице.) Ахеније су завршено чекињави венцем.

Echinops L.

Цветне су главице многобројне и на општој су ложи скупљене у округлу главицу, подбочену општим омотачем; а саме цветне главичице такође су окружене омотачем, који је споља састављен од чекиња, а даље унутра од кобиличастих и заокружених листића. Круница је правилна, цилиндрична и подељена је на пет крижака. Прашнице су при основи здуљене у репељак, који је обично брадат. Ахенија је здуљена, готово обла и често длакава. Перница је састављена од чекиња више или мање раширених, слободних или спојених.

Анализа специја.

Цвеће је плаво *E. Vannaticus*.
Цвеће је беличasto *E. Sphaerocephalus*.

E. Vannaticus Rochel. Стабљика је висока, бела. Листе је озго зелено, оздо бело, доње је насађено на дршке и лирасто је или је перасто подељено на дугу-

ласте, крупно псечене, по ободу и на врху бодљаве режњеве; горње је лишће мање, нема дршке и обувата стабљику двема ушкама. Цвотне су главице доста крупне, а цвеће им је плаво. Чекиње су у појединих омотача три пут краће од омотачевих листића, који су глатки и слободни; крајњи су троугално лопатичасти и на врху зупчасти, а остали су ланцетасти, па врху сужени и здуљени, а од половине су тренљави. Длаке су у пернице на дну срасле. ♀. Расте по виноградима и по необрађеним местима у Бањи, Јелашници, Сићеву, etc. Цвета у Јулу и Августу.

Е. sphaerocephalus L. Стабљика је висока, ижљобљена, бела, жлездичава и граната. Лишће је мекано, озго је зелено, длакаво и лељпиво, оздо је бело и перасто је псечено на дугуласто троугалне режњеве, који су такође перасто подељени на бодљаве кришке. Цветне су главице крупне, а њихово је цвеће бело или бледоплавкасто. Чекиње су око појединих омотача дуже од половине омотача; а листићи су у овога маљави и лељпиви, доњи су на врху троугални а остали су шиљасте заострљени, слободни и од половине су као чешаљ тренљави. Чекиње су на перници брадате и преко половине су срасле. ♀. Расте крај Нишаве, крај путова око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.*)

*) Непод Суве Планине нађен је јелен *Echinops* са кратком једноставном стабљиком и једном цветном главицом на врху стабљике. Пренет је овде у ботаничну башту где је угишоу. An species nova? Dr. Petrović.

II Полу-племе *Carlineae* Bth.

Цветне су главице сложене од много цветова. Ахе-није су свиласте или длакаве и завршене су љуспастом перницом.

Xeranthemum L.

Цвеће је на цветним главицама разног пола, спољ-не је јалово са двоусном круницом, остало је херма-фродитно, цевасто и подељено је на пет крижака. Ли-стићи су омотача сушни, шути и црепасто су сложени. Ложа је обрасла узаним, улубљеним паљама, које са-кривају цвеће. Прашнице су при основи завршене ре-пелком, а прашничини су конци слободни. Ахеније су обрасле положеним длакама и при основи су сужене. Перница је састављена од 5 до 10 ређе осатих паља.

Анализа специја

- Цветна је главица цилиндрична
 X. *cylindraceum*.
 Цветна је главица полукружна или јајаста .
 X. *annuum*.

X. annuum L. Величаста биљка. Стабљика јој је грапата, а гране су јој усправљене, на врху голе и носе по једну цветну главицу. Лишће је при основи сужено, доње је дугуљасто, остало је линеарно и сит-нице. Цветна је главица полукружна или јајаста и има много (око 100) цветова. Омотач је гладак, спољњи су му листићи бледи, јајастии и бацкави, унутарњи су два

пут дужи од колута, дугуљасто линеарни, као зраци пружени и ружасти. Репељци су у прашница ројтасти. Перница је састављена од пет неједнаких, троугалних, поступно сужених и шиљастих паља, које су краће од ахеније. ☉ Расте по сушним странама око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

X. cylindraceum Sibth. et Sm. Величаста биљка. Стабљика је подељена на усправљене гране, које носе по једну дугуљасто цилиндричну цветну главицу, састављену од 12 до 15 цветова. Листвићи су омотача приљубљени, бледи, шути, по леђима су маљави, спољни су јајаст и затубасти, унутарњи су ланцетасти и нешто мало зашиљени. Репељци су у прашница бацкави. Перница је састављена од 10 до 15 неједнаких, при основи троугалних, на врху шиљастих паља, које су краће од ахенија. ☉ Расте по сушним местима око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

Carlina L.

Цветне су главице сложене од више, једнаких и истог пола цветова. Спољни су листвићи у омотача зеласти, остали су сушни. Ложа је обрасла исеченим паљама. Све је цвеће хермафродитно. Репељци су у прашница пераста. Ахеније су обле или изврнуто клинасте, и длакаве, а пуцак им је при основи. Перничине су паљнице исечене на 3 до 4 перасте кришчице.

Анализа специја.

Стабљике скоро нема *C. acanthifolia*.
Стабљика је висока *C. vulgaris*.

C. acanthifolia All. Стабљике скоро нема. Лишће је круто, скупљено је у розету и насађено је на дршку, оздо је паучљаво, у обиму је дугуљасто ланцетасто и перасто је подељено на троугалне бодљаве режњеве. Цветна је главница врло крушна, полукружна и готово без петељке лежи у розети од лишћа. Спољњи су листићи омотача тврди, дугуљасто ланцетаста, недељени и по ободу су бодљави, средњи су црикасти, линеарни и бодљави; унутарњи су много дужи, сушни, бели, линеарни и заострљени. Све су паље на ложји шиљасте и горе су дебље. Перница је два пут дужа од семке. ☿. Расте по боку Суве Планине, више Пасјаче, више Сићева и т. д. Цвета у Јулу и Августу.

C. vulgaris L. Стабљика је усправљена и има једну до две цветне главнице или коримб од главница. Лишће је оздо паучљиво, доње је дугуљасто ланцетасто и по ободу је исечено на бодљаве зупце; по стаблу је кожасто, жљобовито, дугуљасто, од бодаља зупчато, при основи је нешто сужено и обувата стабљику. Цветне су главнице осредње и полукружне. Спољњи су листићи у омотача дугуљасто ланцетаста, по ободу и на врху бодљави; средњи имају по ободу црикасте бодље; унутарњи су линеарни, заострљени, сушни, бели и до половине трепљави. Паље су шиљасте. Перница је од дужине семке. ☺. Расте по сушним странама више Сићева, Бање, Градишта и на Сувој Планини. Цвета Јула и Августа.

III Полуилеме *Carduineae* Vth.

Цветне су главице састављене од много цветова. Ахеније су глатке и завршене су чекињавом пернициом или немају перницу.

Гарра Tourmf.

Све је цвеће у главицама истог пола. Листићи су у омотача као шило истањени и на врху су чакљасте. Ложа је жилицама обрасла. Прашнички су репелци шиљасте. Ахеније су дугуљасте, са стране су стиснуте и рапаве, а пунак њихов лежи при основи. Длаке су у пернице брадате, рапаве, сложене су у више редова и лако опадају.

Анализа специја.

1. Цветне су главице скроз научљиве . . .
 L. tomentosa.
 Цветне су главице глатке или слабо научљиве 2.
2. Цветне су главице у гроздовима, унутарњи
 су листићи омотача црвени . . . *L. minor*.
 Цветне су главице у коримбима, сви су листићи омотача зелени *S. major*.

L. tomentosa Lam. Листиће је јајасто, срцасто, зупчато, оздо је бело и пасађено је на дршке. Цветне су главице поређане у коримбе и покривене су научљивом. Унутарњи су листићи омотача љубичасти, на врху су сушни, затубасти и у бацке завршени. Ахеније су мрке и по преко су неприметно цртасте. ☉ Расте по

шумама под Сувом Планином и по Селичевци, у Ак-Паланџ и др. Цвета у Јулу и Августу.

L. minor Sckh. Листће је јајасто, срцасто, по ободу је раздалеко зупчато, оздо је бело и насађено је на дршке. Цветне су главце поређане у гроздове, с поља су глатке или нешто мало паучљиве. Сви су листићи омотача шиљасте и кукасте, унутарњи су обојени. Ахеније су пегаве и при основи су по преко рапаве. ☉. Расте по селима око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

L. major Gaert. Висока биљка са јајастим, при основи срцастим, по ободу зупчастим и на дршке насађеним листћем. Цветне су главце глатке и готово су поређане у коримбе. Листићи су омотача шиљасте, чакљасте, унутарњи су усправљени. Ахеније су пегаве и не правилно су рапаве. ☉. Расте по селима око Ниша. Цвета Јула и Августа.

Carduus L.

Цветне су главце састављене из цевастих а хермафродитних цветова. Сви су листићи омотача, осим унутарњих, на врху бацкави. Ложа је чекпава. Круница је на петоро подељена. Прашници су длакави, а прашнице им имају по два решељка. Ахеније су изврнуто јајасте, стиснуте, сјајне, уз дуж су цртасте, по преко су не приметно рапаве, а пупак им лежи при основи. Перница је сложена од више редова длака, које су зупчасте и при основи у венац срасле.

Анализа специја.

1. Цветне су главнице скупљене у гомилце на врху грана, лишће је крушно, оздо бело *C. Personata*.
Цветне су главнице усамљене на гранама 2.
2. Цветне су петељке скроз бодљаве
. *C. acanthoides*.
Цветне су петељке на врху голе 3.
3. Лишће је оздо или с обе стране бело
. *C. collinus*.
Лишће је зелено или нешто беличасто 4.
4. Листићи су омотача усправљени *C. aretioides*.
Листићи су омотача кукасто искривљени
. *C. hamulosus*.

* Двогодишње биљке.

C. hamulosus Ehrh. Стабљика је усправљена, граната и крилата, кривоца су јој на ситне, јајасте кришке подељена. Лишће је озго готово глатко, оздо је више мање беличasto и перасто је, плиће или дубље исечено на затубасте, округласте или дугуљасте зупчасте и бодљаве режњеве. Цветне су главнице доста крупне округласте, усамљене и насађене су на беле и на врху голе петељке. Листићи су омотача линеарни, као шило устањени и на врху су бацкави, по немају бодље; средњи су у поље накривљени. ☉. Расте крај путова идући Чамурлији. Цвета у Јуну и Јулу.

C. acanthoides L. Зелена биљка са танком, веругавом, крилатом и бодљавом стабљиком. Лишће је

глатко или је оздо по нервима длакаво и перасто је подељено на јајасто троугалне и бољаве режњеве. Цветне су главице округласте, средње величине и усамљене су на бодљавим петељкама. Омотач је гладак а листићи су му линеарни, шиљаст и разведени а краћи су од цвећа. ☉. Расте крај путова око Ниша и на Сувој Планини. Цвета у Јулу и Августу.

C. collinus WK. Бела биљка. Стабљика јој је танка, штркљаста, граната, крилата и бодљава. Лишће је перасто исечено на јајасте, на троје расечене и бодљаве режњеве. Цветне су главице јајасте, усамљене и пасађене су на врло дуге и голе петељке. Омотач је гладак, а листићи су бодљави, у обиму су ланцетасти, унутарњи су листићи су сушни и на врху су маљави, а од цвећа су краћи. ☉. Расте по камењарима око Ниша и на Сувој Планини. Цвета у Мају и Јуну.

** Дуговечне биљке

C. Personata Jacq. Стабљика је усправљена, висока, цртаста и на врху граната, лишће је озго зелено оздо бело и по ободу је бодљаво; доње је лирасто или је перасто исечено на дугуљасте исечене и зупчасте режњеве и пасађено је на дршке; горње је ланцетасто, заострљено, зупчасто и слази по стабљику. Цветне су главице ситне и седе у гомпицама на врху грана а у скупу састављају гроњолику метлицу. Омотач је округласт и гладак а листићи су му мрки или љубичасти, спољњи су линеарно дугуљаст, заострљени и у паље савијени, унутарњи су сушни и на врху су само савијени. ☉. Расте по шумама на Сувој Планини. Цвета у Јуну у Јулу.

C. arctioides WK. Стабљика је усправљена, једноставна или граната, крилата и бодљава. Лишће је у младости длакаво, у старости је глатко а перасто је псечено на јајасте и на врху бодљаве кришке. Цветне су главнице доста крупне и обично су усамљене на врху цетељке. Листичи су у омотача ланцетасти шиљасти, на врху бојени, усправљени или нешто мало разведени. ♀. Расте на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Августу.

Cirsium Tournef.

Цветне главнице имају много, обично хермафродитних, ређе днопчаних цветова. Листичи су омотача црепасто поређани и сви су на врху бодљави, осим крајњих унутарњих. Ложа је чекњава. Круница је правилна или је не правилна, а подељена је на пет крижака. Прашнице имају два репељка или их немају никако. Ахеније су глатке са стране су стиснуте или су обле, а пупак им лежи при основи. Длаке су у пернице перасте, поређане су у више редова и при дну су у венац срасле.

Анализа специја.

1.	Лишће је озго бодљаво	2.
	Лишће није озго бодљаво	3.
2.	Лишће слази низ стабло	<i>C. lanceolatum</i> .
	Лишће не слази низ стабло	<i>C. eriophorum</i> .
3.	Лишће је озго ишарано белом первима	
		<i>C. strictum</i> .
	Лишће није озго ишарано	4.

4. Стабљика је паучљива, бела, јако бодљава и
 писка С. Asarpa.
 Стабљика је зелена и висока 5.
5. Стабљика је крилата, круница је до поло-
 вине подељена на кришке . . . С. Siculum.
 Стабљика није крилата; круница је од ос-
 нове подељена на кришке . . . С. arvense.

I Секција: *Epirachis* DC. Липће је озго бодљава,
 круница је до половине исечена на пет крижака. Пе-
 рипца је краћа од крунице. Ахеније су стиснуте а оило-
 дница им је опнаста.

× Липће не слази низ стабло

C. eriophorum L. Стабљика је висока и врло
 граната. Липће је озго бодљава, оздо је паучљиво и бело,
 а перасто је исечено на дугачко ланцетасте на врху
 расцепљене и бодљама завршене кришке; по стаблу је
 исечено на узане кришке и у пола обувата стабљику уши-
 цама. Цветне су главице округле и врло крупне, и
 окружене су липћем. Омотач је јако паучљив а листићи
 су му линеарно шиљасте, цели, завршени су бодљом;
 спољни су на поље накривљени или су разведени ☉. Расте
 по ливадама, крај путова и др. око Ниша и на Сувој Пла-
 нини. Цвета у Јулу и Августу.

×× Липће силази низ стабло

C. lanceolatum Scop. Стабљика је висока, крилата
 и на врху је граната. Липће је озго бодљава оздо је зелено

или бело и перасто је исечено на режњеве који су подељени на неједнаке раскречене и бодљаве делове; лишће по стаблу слази низ стабло у виду узаног кривоца. Цветне су главнице крушне, јајасте. Листићи су у омотача зелени, ланцетасти. на врху су на три ћошка и завршени су танким жућкастим бодљом а обично су разведени, ређе је да су спољни у пољеискривљени. ☺. Расте крај путова и по не обрађеним местима око Нипа. Цвета у Јулу и Августу.

II Секција: *Chamaeleon* DC. Лишће је озго без бодаља. Круница је до половине подељена на пет крижака. Перница је краћа од крунице. Ахеније су стиснуте а оплодница им је опнаста

C. *Siculum* Spreng. Стабљика је крута, крилата и на врху је граната. Лишће је озго обично квржичаво и длакаво, оздо је више или мање паучљиво или бело, а перасто је исечено на троугално подељене режњеве који су завршени дугом бодљом. Цветне су главнице јајасте ситне скупљене су на врху грана или су усамљене. Листићи су омотача по ободу паучљиви; спољни и средњи су јајасте и дугуљасте, затубасте и дугачком су бодљом завршени; унутарњи су завршени сушним црвеним троугалним израштајем. Круница је црвена а цев јеј исте дужине, као и обод. ☹ Расте крај потока у Јелашници, Матејевцима, Каменици етс. Цвета у Јулу и Августу.

C. *Asarna* Moench. Паучљива и бела биљка са ниском, гранатом и бодљавом стебљиком. Лишће је круто

ланцетасто, бодљаво и перасто је подељено на кратке делове; лишће по стаблу силази низ стабло. Цветне су главице узале дугуљасте, седе на врху грапа по једна или више њих у гомили и окружене су горњим ланцетастим лишћем које је завршено жутом бодљом и дуже је од главица. Омотач је научљив; спољни су му листићи приљубљени ланцетастии завршени су кратком перастом бодљом; унутарни су сушни и бодљави. Цвеће је црвено. ☉. Расте по камењарима у Матејевцима више Св. Јована и у Спћеву. Цвета у Јулу и Августу.

II Секција: *Chamaerence* DC. Лишће је озго без бодаља, а оздо је обично бело. Круница је правилна или је не правилна и до половине је исечена на пет крижака. Перница је краћа од крунице, ахеније су округле, јајасте или као крушчице, а оцлодница им је тврда.

C. strictum Bois. Стабљика је висока, једноставна, лисната и нешто мало крилата. Лишће је озго глатко, сјајно и ишарано је белим нервима, оздо је белчасто; у обиму је ланцетасто; по ободу је исечено на тро-угалне, бодљаве зупце; горње лишће силази низ стабло. Цветне су главице јајасте, ситне и при основи су голе. Омотач је научљив а листићи су му приљубљени и завршени су бодљом, која је на три ћошка и изнутра је при основи грбава; унутарни листићи немају грбу и црвени су. Цвеће је такође црвено. ☿. Расте по шумама око Манаст. св. Богородице. Цвета у Јулу и Августу.

IV Секција: *Breca* Less. Лишће је без бодаља по горњој страни, круница је до основе подељена на пет

крижака. Перница је најзад дужа од крунице. Ахеније су линеарно дугуљасте и стиснуте.

C. arvense L. Корен пузи, стаблике су усправљене, ижљебљене и на врху су гранате. Лишће је глатко или је оздо бело; перасто је исечено на раскречене и бодљаве делове или је цело. Цветне су главнице ситне, пометањем су днoичне и на врху су грана усамљене или су у гoмилнице скупљене. Листићи су омотача научљиви; спољни су тро-угално дугуљаста и бодљави; унутарњи су линеарно ланцетаста и на врху су сушни. Ч. Расте по њивама око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

Onopordon L.

Цветне су главнице састављене од много цветова, који су цеваста и хермафродитни. Листићи су у омотача цели, кожаста и на врху бодљави. Ложа је месната и јамичава. Прашнице су при основи на двоје подељене и ту су завршене шиљатим израштајем. Ахеније су изврнуто јајасте и четвртасте. Перница је састављена од рапавих или перастих длака, које су при основи у венац срасле и које лако опадају. Бодљаве биљке.

O. Acanthium L. Научљива и бела биљка. Стабљика је висока, на врху граната и у: дуж бодљава. Лишће је крушно, јајасто дугуљасто и подељено је на бодљаве делова, горње лишће слази низ стабло. Цветне су главнице округле, крупне, при основи су улубљене. Листићи су у омотача научљиви, рапави, узано ланцетаста и завршени су трошошкастим шиљком, спољни су разве-

дени, унутарњи су усправљени. Цвеће је глатко. Ахе-
није су не приметно четвртасте, сиве а ишарепе су
мрким пегама и грбаве су близу округлог, базиларног
пунка. Перница је риђа. ☉. Расте по не обрађеним ме-
стима. Цвета у Јуну и Јулу.

Jurinea Cass.

Све је цвеће у главницама цвасто и хермафродитно.
Листићи су у омотача цели и немају израштаја. Ложа
је чекињава. Прашнице су при основи стреласте. Ахе-
није изгледају као четвртаста изврнута пирамида, а
ипак им је ситан и лежи при основи. Перница је са-
стављена од перастих длака, које лако опадају.

J. mollis Reichb. Стабљика је паучљива или ку-
драва и при основи је само лисната, а носи само једну
цветну главцу. Лишће је озго паучљиво а оздо бело; доње
је насађено на дрпке и обично је перасто исечено на ду-
гачке или ланцетасте кришке, које су по ободу усукане;
ређе је, да је доње лишће цело; горња два до три листа
узана су и расута су по стаблу. Цветна је главница доста
крупна и полукружна. Омотач је паучљив или длакав;
сољни су му листићи ланцетасте, зељасте и врхом раз-
веденце: унутарњи су паприрасти, усправљени и заостр-
љени. Ахеције љуспицама покривене. Перница је бра-
дата. ☉. Расте по камењарима у Јелашници, Сићеву,
Сувој Планини и др. Цвета у Мају.

Полуплеме: *Centaureae* Bth.

Цветне су главнице сложене од више цветова. Ахе-

није су глатке, а пупак им лежи коса над основом. Перница је длакава или љуспава, ређе је да је нема.

Serratula L.

Цветне су главнице састављене од цветова истог пола. Листићи су омотача црепасто поређани и јако приљубљени. Ложа је длакава. Прашнице су при основи стреласте. Ахеније су обле или нешто мало стиснуте и глатке. Длаке су у пернице зупчасте или перасте.

S. tinctoria L. Стабљике су високе, цртасте и њопкасте. Листће је рашаво, фино рескасто, јајасто, не дељено, или лирасто или перасто исечено; горње је узано и нема дршку. Цветне су главнице ситне, дугуљасте и диоичне. Омотач је црвен, а листићи су му ситни, трепљави, спољни су троугални и јајастии, унутарњи су линеарни и здуљени. Цвеће је црвено. Ахеније су при дну рапаве и краће су од зупчасте пернице. Ц. Расте по шумама око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

Centaurea L.

Цвеће је по ободу цветних главница обично јалово. Омотач је састављен од више редова листића; ови су опнасти или кончастии, бодљиви или шути, цели или ројтастии. Ложа је чекињава. Прашнице су при основи репелцима завршене. Ахеније су глатке, а пупак им је побочан. Перница је тјајпа или је пометањем нема; кад је има оздо је од две феле: спољна је састављена од више редова длака или паља, унутарња је састављена од јединога реда кратких паља које су врховима примакнуте.

Анализа специја.

1. Цвеће је жуто или жућкасто . . . - . . . 2.
Цвеће није жуто 5.
2. Ситна биљка, цвећа жућкаста и жила на ко-
рену репасто задебљалих . . . С, paruligega.
Доста крупне биљке, цвећа жутог и корена
без задебљалих жила 3.
3. Листићи су омотача завршени јаком пртастом
бодљом. С. solstitialis.
Листићи су омотача на врху сужени, ч без
пртасте бодље или шупи 4.
4. Листићи омотача имају дугачак наставак (дужи
од листића) С. chrysolepis.
Листићи омотача имају кратак (краћи од себе)
наставак С. Solonitana.
5. Годишња биљка плавог цвета . . . С. Cyanus.
Двогодишње или дуговечне биљке 6.
6. Све је лишће перасто исечено 7.
Доње је бар лишће не дељено 8.
7. Цветне су главнице јајасте, осредње, С. maculosa.
Цветне су главнице јајасто дугуљасте, ситне
. С. Australis
8. Цвеће је плаветно S bis.
Цвеће је ружасто 9.
- Sbis Ројте су на омотачу два пут дужи од ширине
омотачевих листића С. axillaris.
Ројте су дугачке као што је омотачев листић
широк С. montana.
9. Листићи су у омотача завршени пртастом
бодљом 10

- Листићи омотача немају прстасту бодљу . . . , 11.
10. Ахеније имају перницу *C. Iberica*.
Ахеније су без пернице *C. Calcitraga*.
11. Омотачеви су израштаји дугачки, пресамићени
и исецкани на кончасте кришчице *C. stenolepis*.
Омотачеви су израштаји кратки, усправљени 12.
12. Омотачеви израштаји нису улубљени; висока
биљка, са перасто исеченим горњим лишћем
. *C. Scabiosa*.
Омотачеви су израштаји улубљени 13.
13. Сабљике су полегле *C. amara*.
Стабљике су усправљене *C. Jasca*.

I Секција: *Jasca* Cass. Дуговечне биљке. Цветне су главнице осредње, ретко су крупне. Листићи су омотача завршени сушним израштајем, који је по ободу трепљав као чешаљ и на врху је без бодље.

* Израштаји су у омотачевих листића кратки, закривљени и затубасти.

C. amara L. Паучљива и беличаста биљка. Стабљике су усправљене или су при основи полегле а на врху су усправљене. Доње је лишће дугуљасто или је линеарно ланцетасто, цело или перасто исечено; горње је приметно мање, линеарно и цело. Цветне су главнице јајасто округле, осредње и окружене су сушним лишћем. Омотачеви су листићи завршени сушним израштајем, који је округао или јајаст, цео или поцепан, у средини је жуто мрк и ширч је од свог листића. Цвеће је црвено, спољње је нешто мало веће. Ахеније су дугуљасте и из-

вруто јајасте, маљаве и без пернице. Ц. Расте крај шума и по сушним странама у Бањи, на Габровачком брду и т. д. Цвета у Августу.

C. Jasea L. Нешто мало рапава биљка. Стабљике су јој усправене и на врху гранате. Лишће је дугуљасто ланцетасто, цело или је перасто подељено; горње је без дршке. Цветне су главице осредње, јајасте и окружене су горњим лишћем. Омотачеви су листићи завршени сушним израштајем, који је округао или јајаст, зупчаст или је поцепан и у средини је риб. Цвеће је црвено и по ободу је главица обично много веће. Ахеније су маљаве и немају перницу. Ц. Расте по сушним странама на Горици, Викику и т. д. Цвета Јула и Августа.

** Израштаји су у омотачевих листића дугачки ланцетаст и зашиљаст.

C. stenolepis Kern. Рапава биљка. Стабљике су доста високе, усправљене, на врху гранате и лиснате. Лишће је широко дугуљасто, зашиљасто и раздалеко зупчато; доње је сужено у дршку; горње је без дршке и у пола обувата стабљику. Цветне су главице дугуљасте и има их обично много. Листићи су омотача завршени дугачким, пресамљеним, ријим наставком, који је с обе стране исецкан на кончасте ројте; наставак је у унутарњих листића округласт и исецкан је на зупчате ројте. Цвеће је црвено и по ободу је главице крупније. Перница је у пола краћа од ахеније. Ц.

Расте по шумама око Ниша и на Сувој Планини. Цвета у Јулу и Августу.

II Секција: *Cyanus* DC. Годишње или дуговечне биљке. Цветне су главице осредње. Листићи су у омотача сушни и као чешаљ трецљави. Ахеније имају или немају перницу.

* Годишња биљка.

C. Cyanus L. Куждраста или научљива и руновита биљка. Стабљика јој је висока и често је од основе гравата. Доње је лишће дугуљасто ланцетасто, не дељено или ливасто; по стаблу је линеарно ланцетасто и линеарно. Цветне су главице осредње и јајасте. Омотач је научљив, а листићи су му дугуљасте, затубасте, по ободу риђи, сушни и исечени су на троугалне и на врху беле зупце. Цвеће је по ободу главица плаво и много крушице од осталог. Ахеније су длакаве. Пернице су у средњих ахенија нешто краће од ахенија, а у унутарњих су два пут краће. ☉. Расте по житу око Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

** Дуговечне биљке.

C. montana L. Сва је биљка у младости научљива и бела, доцније постаје глатка. Стабљика је усправљена и јако крилата. Лишће је мекапо и с обе стране научљиво, а доцније готово глатко; доње је ланцетасто и сужено је у дршку, остало је без дршке и слази низ стабло. Цветне су главице крупне и усамљене су на врху грана. Омотач је зеленкаст, а листићи су му по

ободу мрки и псечени су на ројте, које су пљоште, примакнуте, црпе и равне ширини обода. Цвеће је по ободу плаво и кружније је од осталог црвеног цвећа. Перница је бела и пет пута је дужа од ахеније. ♀. Расте по камењарима у Бањи више ман. св. Богородице, у Јелашиници, па Сувој Планини и т. д. Цвета Јуна и Јула.

C. axillaris Willd. Сва је биљка бела и куждрава. Стабљика је усправљена, крута и крплата. Корен је гранат и пушта дугачке подземне изданке, који су завршени розетом од лишћа. Лишће је дугуљасто ланцестасто или линеарно ланцестасто, цело, зупчасто или перасто исечено и слази низ стабљику. Цветне су главнице доста крупне. Омотач је гладак, а листићи су му јајести и дугуљasti, затубасти, мрки или бледо жути, а по ободу су исцкани на беле или црне ројте, које су дуже од обода. Цвеће је по ободу главнице плаво и кружније од осталог црвеног цвећа. Перница је пет и више пута краћа од ахеније. ♀. Расте по Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

C. paruligera Koch. Куждрава и руповита биљка. Корен је састављен од 2 до 5 дугуљасто цилиндричних, као репца задебљаних жила. Стабљика је једноставна, лисната и носи само једну цветну главницу. Лишће је линеарно, здуљено; доње је раздалеко перасто или стругасто, остало је цело. Цветна је главница осредња. Листићи су у омотача по ободу риђи и исцкани су на беле ројте, које су дуже од ширине обода. Перница је четири пута краћа од ахеније.

α. ochroleuca. Цвеће је по ободу жућкасто и много је дуже од осталог. Расте по камењарима на Вясачи над ман. св. Богородице и између Сићева и Плеша. ♀. Цвета у Мају и Јуну.

III Секција: *Acrolophus* Cass. Дуговечне или дво-годишње биљке. Цветне су главнице ситне или осредње. Листићи имају сушан, приљубљен, троугалан и трепљав наставак, који врло мало слази низ обод омотачевог листића. Ахеније имају перипцу.

C. maculosa Lam. Двогодишња, рутава, рехаво паучљива и бледо зелена биљка. Стабљике су усправљене и на врху су гранате. Лишће је тачкасто; доње је два пут, остало је једанпут перасто исечено на узане линеарне и бацкаве кришке; горње је врло ситно и цело. Цветне су главнице јајасте, осредње. Омотач је гладак, а листићи су му приљубљени, цртасти, јајаст и дугуљаст и имају ожагрен, трепљав и бацкав наставак. Цвеће је ружасто и по ободу главнице нешто је веће од осталог. Перипца је равна половина или трећина ахеније. ☉. Расте по вишим брдима око Ниша: на Бањском Брду, на Островачком Облику, на Сувој Планини. Цвета од Јуна до Августа.

C. australis Panč. Дуговечна рапава, нешто паучљива и бела или бледо зелена биљка. Стабљике су њошкасте, усправљене и на врху гранате. Доње је лишће двапут перасто, средње је један пут перасто исечено на узане линеарне кришке; горње је лишће врло ситно и цело. Цветне су главнице ситне, јајасто дугуљасте. Листићи су у омотача бледи или риђасти, цртасти и

јако приљубљени, а завршени су мрким, троугалним и на врху шиљастим наставком, који је псецкан на беле ројте дуже од ширине наставка. Ахеније су маљаве и завршене су перницом, која је равна четвртини или једва трећини ахеније. ♀. Расте по сушним местима и каменама око Ниша. Цвета Јула и Августа.

V Секција: *Acrocentron* Cass. Двогодишње или дуговечне биљке. Цветне су главнице доста крупне. Листићи су омотача са завршним сушним, трењавим наставком, који слази низ омотачев листић и који је завршен бодљом; ређе је без бодље.

* Цвеће је црвено.

C. *Scabiosa* L. Рапава биљка са високом, крутом и горе грапатом стабљиком. Листе је круто, зелено; доње насађено на дршке и неко је цело и елиптично, неко лирасто са јајастим кришкама, а неко је перасто псечено на лалцетасте, целе или перасте кришке; горње је без дршке и псечено је на уже кришке. Цветне су главнице усамљене, јајасте и крупне. Листићи су у омотача јајасто троугални, зелени и имају по црном ободу црне трење. Цвеће је по ободу крупније. Ахеније су дугуљасте, маљаве, стиснуте. Перница је у средњих ахенија њихове дужине, у унутарњим са свим је кратка. ♀. Расте по виноградима и сушним местима око Ниша. Цвета у Јуну и Августу.

** Цвеће је жуто.

C. Salonitana Vis. Дуговечна зелена, рапава биљка. Стабљика јој је глатка, крута, љошката. Лишће је кожасто и перасто је исечено на изврнуто јајасте или дугуљасто ланцасте, на врху бацкаве, целе и зупчасте режњеве; горње је цело. Цветне су главице крупне, јајасто коничне и насађене су на петељке. Листићи су омотача зелени, приљубљени, затубасти, округласти или јајастии, на врху су шути или бацкави, а свуд унаоколо по ободу имају кратке, бледе трепље; унутарњи имају трепље само на врху. Цвеће је жуто. Ахеније су маљаве и завршене су риђом перичцом, која је дугачка као и ахенија. ♀. Расте на Вишнику, близу Матејеваца. и т. д. Цвета од Јуна до јесени.

C. chrysolepis Vis. Двогодишња, више или мање кундраста биљка. Стабљика јој је доста висока, усправљена, цртаста. Лишће је перасто исечено на линеарне, узане, целе или перасте кришке; доње и средње насађено је на дршке, горње је без дршке, а на врху стабла са свим је скраћено. Цветне су главице крупне и мало их је на једном стаблу. Листићи су омотача завршени дугачким, лапцастим и на врху бодљавим наставком, који је по ободу као чешаљ исечен на дугачке трепље, које су дуже од ширине наставка; унутарњи листићи имају широк, јајаст и по ободу кратко трепљав наставка. Цвеће је жуто. Ахеније су маљаве и завршене су риђом перичцом, која је од дужине ахеније. ☺. Расте по камењарима на Висачи више Просека и на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

VI Секција: Mesocentron DC. Годишње или двогодишња биљке. Цветне су главнице осредње. Листићи су омотача завршени дугом и јаком бодљом, која је са стране пераста. Горње лишће слази низ стабло.

C. solstitialis L. Паучљива и бела биљке. Стабљика је усправљена, крилата и подељена је на усправљене, крилате гране. Доње је лишће лирасто исечено на дугуљасте, назад окренуте кришке; средње линеарно, цело и слази низ стабло; горње је врло скраћено. Цветне су главнице осредње, јајасте и усамљене су на врху грана. Омотач је паучљив; доњи су му листићи завршени претастим наставком, који има три бодље; средњи имају оштру бодљу, која је равна главници или од ње дужа и при основи има две ситније бодље; унутарњи су на врху сушни и зупчасти. Цвеће је жуто. Ахеније су ситне, изврнуто јајасте и црне, а завршене су белом перипцом, која је дужа од ахеније. ⊙. Расте крај путова и по сушним бранама око Ниша. Цвета од Јула до јесени.

VII Секција: *Calcitrapa* Cass. Двогодишње биљке, Средњи су омотачеви листићи завршени дугом бодљом која при основи има ситније бодље. Ахеније имају или немају перипцу. Лишће не слази низ стабљику.

C. Calcitrapa L. Стабљика је од основе подељена на рачвасте гране. Лишће је мрљаво и маљаво; доње је скупљено у розету и перасто је исечено на линеарне, зупчасте или перасте и бацкаве кришке; на стаблу је без дршке и исечено је на мало дугачких крижака;

горње пије дељено. Цветне су главнице осредње, јајасте. Омотач је блед, гладак, а листићи су му кожасти, по ободу опнасти и сужени су испод наставка, који је подељен на 5 до 7 бодаља; бочне су бодље кратке, завршна је врло велика, дужа је од омотача и на унутарњој је страни ижљобљена; унутарњи су листићи на врху сушни. Цвеће је црвено. Ахеније су ситне, белчасте и немају перициу. ☺. Расте крај путова и по пољу крај Ниша. Цвета Јула и Августа.

S. Iberica Trevig. Стабљика је усправљена и често доста висока, а подељена је на многе раскречене гране. Листе је рапаво; доње је лирasto или перасто исечено на зучасте и затубасте кришке; средње је без дршке и ситније; горње је ситно и пије дељено. Цветне су главнице осредње и јајасте. Омотач је блед и гладак, а листићи су му кожасти, по ободу бели, и сужени су испод наставка, који је завршен јаком, озго улубљеном бодљом, дужом од цвета, а при основи има са сваке стране по 1 до 3 ситније бодље; унутарњи су листићи завршени сушним, исцепаним наставком. Цвеће је ружасто. Ахеније су ситне, често су линијама ишаране и завршене су перицом у пола краћом. ☺. Расте по пољу око Ниша и на Горици. Цвета Јула и Августа.

Scrupina Cass.

Цветна је главница састављена од мало цветова и то разног пола. Листићи су омотача сушни и поређани су у мало редова. Ложа је чекињава. Прашнице су при

основи у кратак репељак завршене. Стубић је на двоје расцепљен. Ахеније су завршене двојаком перницом: спољна је састављена од риђих, зупчасних и неједнаких длака, унутарња је састављена од 5 до 10 ситних лапцетастих љусака; а осим тога у средњим пернице ахеније имају равашену купницу. Пупак је у ахенија при основи.

C. vulgaris Cass. Рапава и зелена биљка. Стабљика је усправљена и на врху је граната. Доње је лишће дугуљасто, зупчато и при основи сужено; остало је перасто исечено на линеарне зупчате кришке. Цветне су главице узаве, дугуљасте, при основи су сужене и састављене су од 3 до 5 цветова. Листићи су у омотача сушњи, бледи, по ободу су бели; доњи су троугални, горњи су лавцетасте. Цвеће је црвено и мало је дуже од омотача. Ахенија је обла, а пупак јој је округло. Спољња је перница састављена од црних длака; унутарња је склопљена од троугалних љусака. ☉. Расте по камењарима и сушним местима око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

Полу-фамилија: *Liguliflorae*.

Сви су цветови у главицама језичасти и хермафродитни.

Племе: *Hyoserideae* Less.

Ложа је нага. Перница је купаста или је сложена од љусака, а никад од длака.

C. Intybus L. Стабљика је усправљена, веругава, ижљобљена и подељена је на рачвасте и раскречене гране. Лишће је нарочито по нервима длакаво; доње је стругасто, са дугачком и зашиљастом вршном кришком; по стаблу је ланцетасто и обувата стабљику. Цветне су главице на врху грана усамљене и насађене су на дршке; бочне су без петељке и има их по 2 или више у гомили. Спољњи су листићи омотача јајасто ланцетастии и у пола су краћи од унутарњих линеарних листића, а сви су по ободу тренљави и жљездичави. Цвеће је плаво и три пут је дуже од омотача. Перничине су луске 8 до 10 пута краће од ахеније. ζ . Расте крај усева и крај путова око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

Племе; **Lapsanaeae** Less.

Ложа је нага. Ахеније на ободу главица немају перницу или су завршене венцем; унутарње су као завршене длакавом перницом.

Lapsana L.

Главице су сложене од мало цветова. Омотач је састављен од два реда листића: спољни су листићи ситни и има их свега 3 до 5; унутарњи су по леђима кобиљачасти и њих има 8 до 10. Ахеније су стиснуте, кратасте и завршене су кратким, затубастим ободом.

L. communis L. Годишња, глатка или при дну длакава биљка са доста високом и гранатом стабљиком. Доње је лишће лирасто и насађено је на дршку, средње је јајасто и кружно зупчато; горње је ланцетасто

и цело. Омотач је гладак. ☉. Расте по виноградима и усевима око Нипша. Цвета у Јуну и Јулу.

Племе: *Leontodineae* Sch. Bip.

Ложа је нага. Ахеније су завршене паљама или перастим длакама.

Leontodon L.

Цветне су главице сложене од много цветова. Омотач је препаст. Ложа је нага. Ахеније су приметно пстанчане или кљуном завршене и по преко су наборите. Перипца је трајна и састављена је од перастих длака, које су при основи нешто као паље раширене, а кашто су с поља помешане с једноставним длакама.

Анализа специја.

Стабљика је испод главице надута, корен је вретенаст *L. asperum*.
 Стабљика није надута; корен је на врху изеден *L. hastile*.

* Корен је на врху изеден.

L. hastile L. Глатка или дво или трокраким длакама обрасла биљка. Стабљика је гола, има на врху 2 до 3 љуспе и носи само једну цветну главицу. Лишће је дугуљасто ланцетасто, у кратку и широку је дршку сужено, по ободу је зупчато или је перасто делено. Цветне су главице доста крупне и у младости су луњаве. Листићи су омотача ланцетастии, затубасти, глатки или су длакави. Ахеније су цилиндричне, цр-

тасте, на врху су рапаве и нешто истанчане. Перница је прљава; спољне су јој длаке краће и зупчасте, унутарње су перасте. ♀. Расте по ливадама и камењарима око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

** Корен је вретенаст.

L. asperum W. K. Бледо зелена и трокраким длакама обрасла биљка. Лишће је дугуљасто ланцетасто и у дршку сужено, по ободу је крушно зупчasto или перасто. Стабљика је висока, има једну цветну главицу, ређе 2 до 3 главнице, и на врху је испод главнице задебљала, а изнутра је шупља. Спољни су листићи омотача троугални, унутарњи су ланцетастии, а сви су по ободу од кратких, белих, длака трељави. Ахеније су вретенасте. Перница је прљава, сложена је од перастих длака и краћа је од ахеније. ♀. Расте по сушним странама око Ниша и на Сувој Планини. Цвета Јуна и Јула.

Picris L.

Цветне су главнице многоцвете. Омотач је препаст. Ложа је нага. Ахеније су по преко набране. Перница је у свих ахенија једнака, не трајна, и састављена је од длака при основи сраслих у котур; длаке су све перасте или су спољне само зупчасте. Рапава, једногодишња или двогодишња биљка.

P. hieracioides L. Длакава биљка. Стабљика јој је на врху граната. Доње је лишће дугуљасто ланцетасто, крушно зупчasto или крцаво; горње у пола обу-

ната стабљинку. Цветне су главице крупне. Спољњи су листићи омотача разведени и дугуљаст; унутарњи су дугуљасто линеарни, пљоснати и по леђима чеквањави. Ахеније су елиптичне и по преко су набране. ☉. Расте крај путова и по сушним местима око Ниша. Цвета Јуна и Јула.

Племе: *Scorzoneraceae* Schulz. Bip.

Ложа је нага. Длаке су на перници перасте и једне с другима сплетене.

Tragopogon.

Цветна је главица сложена од много цветова. Омотач је састављен од једног реда листића, који су при основи срасли. Ложа је гола. Ахеније су рапаве или љускаве и здуљене су у кљун, ређе је да су без кљуна. Перница је састављена од перастих длака, које су међу собом сплетене. Листће је цело.

Анализа специја.

1.	Цвеће је љубичасто	2.
	Цвеће је жуто	3.
2.	Ахеније имају јако испале гредице <i>T. pterodes</i> .	
	Гредице су на ахенијама слабо приметне .	
	<i>T. crocifolius</i> .	
3.	Петелке су на врху јако задебљале <i>T. major</i> .	
	Петелке су слабо задебљале	4.
4.	Кљун је од дужице ахеније или краћи . .	
	<i>T. Orientalis</i> .	
	Кљун је дужи од ахеније . . . <i>T. pratensis</i> .	

* Цвеће је жуто.

T. pratensis L. Глатка и само у младости кашто кунадроста биљка. Стабљика је усправљена, граната. Лишће је ланцетасто, на врху је истанчано и искривљено а при основи је раширено и у виду рукавца обувата стабљику. Петељке су на врху слабо задебљале. Омотач је састављен обично од осам листића, који су равни жутом цвету или су од њега дужи. Ахеније су ђошкасте, равне и завршене су кљуном, који је њима раван или је мало дужи. Перница је прљава. ☉. Расте по ливадама око Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

T. Orientalis L. Глатка биљка са усправљеном, гранатом стабљиком. Лишће је ланцетасто, на врху јако сужено и као кука искривљено, по ободу је крцаво, а при основи је готово у рукавац раширено и обувата стабљику. Петељке су слабо задебљале. Омотач је краћи од цветова и састављен је обично од осам листића. Ахеније су не приметно ђошкасте, љускаве и завршене су кљуном, на врху задебљалим и краћим од ахеније. Перница је прљава. ☉. Расте по ливадама на Селичевици. Цвета Маја и Јуна.

T. major Jacq. Глатка биљка са дупке усправљеном и гранатом стабљиком. Лишће јој је линеарно, при основи је раширено и обувата стабљику. Петељке су дугачке и на врху су јако задебљале. У омотача има 8 до 12 листића, који су дужи од цветова. Ахеније су на ободу главица ђошкасте обрасле су острикавим, љускама и завршене су кљуном који је на врху не-

што мало задебљао и дужи од ахеније или је њихове дужине. Перница је прљава. ☉. Расте по сушним странама у Јелашници, Бањи и др. Цвета од Маја до Јула.

** Цвете је љубичасто.

T. pterodes Рапџ. Глатка или кунадраста биљка са усправљеном и гранатом стабљиком. Доње је лишће линеарно, горње је при дну раширено и у пазуху обично кунадрасто. Петељке су на врху слабо задебљале. Омотач је састављен од 5 до 8 усправљених листића. Цвете је љубичасто црвено. Ахеније имају јако испале и кроз зупчасте гредице; кљуи или је гладак само је при дну зупчаст а краћи је од риђе пернице, а готово је исте дужине са ахенијом. ☉ Расте по виноградима у Сићеву где сам ју ја 1879 год. нашао и под именом *T. crocifolius* L. у хејбар део.

T. crocifolius L. Глатка биљка са усправљеном и често гранатом стабљиком. Доње је лишће линеарно горње је при дну нешто мало раширено и обично је глатко или је у пазуху нешто мало кунадрасто. Петељке су слабо задебљале. Омотач је састављен од 5 до 8 усправљених листића који су дужи од цвећа. Ово је по ободу главнице љубичасто црвено а у среди је жуто. Спољње су ахеније јако обрасле ситним љуспницама. Кљуи им је на врху гладак, краћи од ахеније и од риђе пернице. ☉ и ☉. Расте између винограда близу Хума, близу Сићева и др. Цвета у Јуну.

Scorzonera L.

Цветне су главине састављене од много цветова. Омотач је црепаст. Ложа је нага. Ахеније су без кљуна и без стапке. Перница је пераста и сплетена. Лишће је цело ланцетасто или линеарно.

Анализа специја.

1. Лишће је широко и има га само на дну стабла *S. Austriaca*.
Лишће је узано и има га и по стаблу 2.
2. Лишће је ланцетасто *S. Hispanica*.
Лишће је линеарно *S. stricta*.

S. Austriaca Willd. Глатка биљка, корена ваљкастог, вертикалног и дугачким влакнима обложеног. Стабљика је усправљена без лишћа, са неколико листовитих лусаца и има само једну, ретко две до четири главнице. Лишће је дугуљасто или ланцетасто и има много нерва; доње је сужено у дршку; средње обувата стабљику; горње је линеарно и скраћено. Цветне су главнице доста крупне. Листићи су омотача по ободу бели и трењави. Цвеће је жуто и дуже је од омотача. Ахеније су беле, кратке и завршене су прљавом перницом. Ч. Расте по виноградима око Ниша и на Голом врху више Милковца. Цвета у Јуну и Јулу.

S. Hispanica L. Корен је вертикалан и љускав. Стабљика је длакава или глатка, лисната и носи једну или више цветних главница. Лишће је глатко или је гунадрасто, у обиму је ланцетасто, по ободу има ситне, оштре зупце; доње је сужено у широку дршку; средње,

је заоптрљено и при основи је сужено; горње је кон-
 често. Цветне су главице крупне и жуте. Омотачеви
 су листићи зашиљаст и по ободу су трепљави. Цвеће
 је дуже од омотача. Ахеније су ћошкасте и квржичаве.
 ♀. Расте по виноградима у Сићеву, Јелашници и др.
 Цвета Јуна и Јула.

S. stricta Horn. Корен је вертикалан и љускав.
 Стабљике су високе, обле, лиснате, и на врху мало гра-
 нате. Листе је узано, линеарно, с једне стране ижљеб-
 љено, с друге кобилчасто, доње је у широку дршку
 раширено, горње је смањено и чекљасто заоптрљено.
 Цветне су главице узане и утврђене су па дуге пе-
 тељке. Омотач је ваљкаст, а листићи су му паучљиви
 или глатки, доњи су јајасто дугуљаст, горњи су лан-
 цетаст. Цвеће је жуто, сињње је кашто с поља цр-
 венкасто, а све је од омотача дуже. Ахеније су браз-
 дама изривене и рапаве а завршене су прљавом пер-
 ницом. ♀. Расте по виноградима Сићевским и на Го-
 рници. Цвета Јуна и Јула.

Podospermum DC.

Ахеније су пасађене на шупљу, надувену стапку.
 Листе је перасто исечено. Остало је као у *Scorzonera*.

P. Jacquinianum Koch. Глатка или белим дла-
 кама обрасла биљка, која из корена пушта стабљике и
 лиснате пданке. Стабљике су усправљене или су при
 основи полегле и обично су гранате. Све је листе пер-
 расто исечено, осим доњег које је кашто цело. Листвићи
 су у омотача маљави. Цвеће је скоро два пут дуже од

омотача. Ахеније су глатке, сивасте, кошкасте и завршене су прљавом пернициом. ζ . Расте по Нишком граду и по пољу око Ниша. Цвета од Јуна до јесени.

Племе: *Нурочаеридеае*.

Ложа је паљама обрасла. Перничине су длаке перасте.

Нурочаерис L.

Главнице су многоцветне. Омотач је црепаст. Ложа је обрасла паљама, које опадају. Ахеније су рапаве, или су све кљуном завршене или су спољне без кљуна. Перница је час једнака и састављена је од једног реда перастих, или од перастих и чекињастих длака, час је двојака: на ахенијама колута је састављена од кратког венчића.

Анализа специја.

Стабљика је граната и има више цветних главница	<i>H. radicata.</i>
Стабљика је једноставна и има 1 до 3 цветне главнице	<i>H. maculata.</i>

I Секција: *ЕуНурочаерис*. Перница је сложена од два реда длака; спољне су краће и зупчасте.

H. radicata L. Длакава или глатка и граната биљка. Доње је лишће скупљено у розете, у обиму је дугуљасто ланцасто, зупчасто, и стругасто. Петељке су дугачке, на врху су задебљале. Листићи су у омо-

тача прилубљени, ланцетастии и затубастии. Цвеће је дуже од омотача. Ахеније су цртасте, ранаве а све имају кљуи. ♀. Расте крај Пиротског друма. Цвета од Јуна до јесени.

II Секција: *Achyrophorus*. Перница је у свих ахенија једнака и нераста.

***H. maculata* L.** Дуговечна биљка са великом длакавом стабљиком, која носи по једну до три главице. Доње је лишће скупљено у розету, у обиму је јајасто дугуљасто или дугуљасто ланцетасто, по ободу је крецаво или зубчато, а при основи је сужено; па стаблу је ланцетасто и у пола обувата стабљику. Омотач је чекињав, а листићи су му цели. Ахеније су ранаве завршене су кљуном и нерастом перницом. ♀. Расте по брдама око Ниша, Бањи, на Селичевци, Сувој планини и др. Цвета у Јулу и Августу.

Племе: ***Chondrilleae* Koch.**

Дожа је нага. Ахеније су обле, често су завршене кљуном, испод кога су бодљаве или су окружене љускавим венцем, а перница им је састављена од једноставних длака.

***Taraxacum* Juss.**

Омотач је црепаст. Дожа је нага. Ахеније су једнаке, четвртаста, нешто мало стиснуте, цртасте, са свих су страна или само на врху бодљаве, ређе је да су глатке и завршене су дугачким кљуном, који носи перницу.

T. officinale Wig. Корен је вертикалан. Листће је дугуљасто или линеарно ланцетасто, стругасто, зупчато; ређе цело. Петељке носе по једну цветну главицу. Листићи су у омотача линеарни или су спољни јажаста и прасамићени су. Ахеније су линеарне, цртасте, на врху су обрасле бодљавим љускама и завршене су кљупом, који је од њих дужи.

α) *genuinum* Koch. Листће је дубоко исечено. Листићи су у омотача линеарни, спољни су прасамићени. Расте по пољу и баштама у Нишу, па и на Сувој Цлавини. Цвета од Марта до јесени.

β) *glaucescens* Koch. Листће је дубоко подељено и сивасто. Спољни су листићи у омотача ланцетаста и прасамићени, унутарњи су често рожасти. Расте по сушним странама и камењарима око Ниша. Цвета у Марту и Априлу. *Taraxacum corniculatum* DC.

Chondrilla L.

Цветне су главице сложене од мало цветова. Омотач је састављен од два реда листића. Ложа је пага. Ахеније су ћошкасте и обично су на врху обрасле бодљавим љусвицама, ређе је да су глатке. Кљун је копчаст и дугачак, ређе је кратак и дебео, а кашто га и нема. Двогодишње, врло гранате биљке са гранана уплетеним и обично без лпшћа

C. juncea L. Стаблике су при основи длакаве. Доње је листћа дугуљасто, зупчато и сужено је у дршку, по стаблу је ланцетасто или линеарно и цело.

Спољни су листићи омогача јајасте и ситни, унутарњи су линеарни и маљави. Ахеније су призматичне, при основи су сужене, имају пет гредница и жљебова, на врху имају венчић од љуспица и дугачак кљун. ☹ Расте на Горници, Викику и т. д. Цвета у Јуну и Јулу

Племе: *Lactuceae* Koch.

Ложа је нага. Перница је длакава. Ахеније су стиснуте, без кљуна или имају кљун, но овај је без љуспица при основи.

Sonchus L.

Цвеће је у главницама многобројно. Омотач је црепаст. Ложа је нага. Ахеније су стиснуте, изврнуто јајасте или елиптичне и немају кљуна. Перница је длакава и мекана.

Анализа специја.

1. Омотач је жлездичав; дуговечна биљка . . .
 S. *arvensis*.
 Омотач је гладак; годишња биљка 2.
2. Ушице су на лишћу завршкасте . S. *oleraceus*.
 Ушице су на лишћу затубасте . . S. *asper*.

* Годишње биљке.

S. oleraceus L. Глатке биљке са усправљеном и на врху гранатом стабљиком. Лишће је дугуљасто, стругасто или лрасто, ређе зунчато; доње је насађено на кратке дршке, горње је без дршке, стреластом основом обувата ста-

блику и има две завршкaste разведене ушке. Цветне су главице осредње. Листићи су у омотача ланцетасто линеарни. Ахеније су бледе, дугуљасте, стиснуте, имају на све стране по три грдине и три цртице, а по преко су набране. ☉ Расте по баштама и усевима око Нипа. Цвета од Јуна до јесени.

S. asper Vill. Стаблика је глатка, усправљена и на врху граната. Лишће је јајасто дугуљасто, цело или је стругасто исечено на ситно зупчaste кришке; доње је сужено у дршку, горње је при основи срцасто и има две затубасте ушке. Цветне су главице осредње. Листићи су у омотача ланцетасто линеарни. Ахеније су бледе, изврнуто јајасте, глатке, стиснуте и с обе стране имају по три нерва. ☉ Расте по усевима и баштама око Нипа а има га и на Сувој Планици, Цвета од Јуна до јесени.

** Дуговечна биљка.

S. arvensis L. Корен ове биљке пузи и пушта изданке. Стаблика је висока, готово једноставна и на врху само граната. Лишће је дугуљасто ланцетасто и перасто је исечено на мало троугалних и раздвојених крижака, које су назад управљене и по ободу зупчасте; средње је лишће при основи срцасто и има заокружене ушке; горње је линеарно и цело. Цветне су главице доста крупне. Омотач је с петељкама, жљездичав и чекињав, а листићи су му ланцетasti и затубasti. Ахеније су мрке, елиптичне, стиснуте, по ободу задебљале и с обе стране имају по пет нерва ♀.

Mulgedium Cass.

Цветне су главнице сложене од више цветова. Омотач је црепаст. Ложа је нага. Ахеније су више или мање стиснуте, на врху су сужене. Перница је длакава и крта, а при основи има узан венац.

M. sonchifolium Vis. et Panč. Маљава и сиваста биљка. Стабљика јој је усправљена, једноставна и лисната. Лишће је у обиму дугуљасто ланцетасто и стругасто је исечено на широке, зупчасте и зашиљасте кришке. Цветне су главнице ситне жуте и поређани су у исправљене гроње. Листвићи су омотача глатки и по ободу су бели. Ахеније су стиснуте, цртасте, на врху сужене и готово су у кљуп истапчане. Перница је бела ђ. Расте по шумама на Сувој Планини. Цвета у Јуну.

Prenanthes L

У цветним главницама има мало цветова. Омотач је састављен од два реда листића. Ахеније су нешто стиснуте и скоро на три њошка, а на врху нису истапчане. Длаке су у пернице поређане у више редова.

P. purpurea L. Глатка биљка са високом облом и лиснатом стабљиком. Лишће је оздо сивасто, јајасто и дугуљасто, зашиљасто, зупчасто и у крилату дршку сужено; горње је дугуљасто или ланцетасто и цело, при основи закружено и има ушице. Цветне су петељке танке и носе главнице од пет црвених цветова. Листвићи су у омотача црикасти, спољни су јајасто дугуљести, унутарњи су линеарно ланцетести. Ахеније су беле,

глатке, при основи су сужене, на врху су пресечене. Перница је бела. ђ. Расте по шумама на Сувој Планини. Цвета Јуна и Јула.

Lactuca L.

Омотач је састављен од више редова кашто само од два реда листића. Ложа је нага. Ахеније су стиснуте и на врху су кљупом завршене. Перница је длакава и при основи има мали колут.

Анализа специја

1. Цвеће је плаво *L. perennis*.
Цвеће је жуто 2.
2. У главицама има само 5 цветова 3
У главицама има више цветова 4.
3. Листе је лпасто, не слази низ стабло *L. muralis*.
Листе је перасто; горње слази низ стабљику 3 bis
3 bis Цвеће је споља нешто љубичасто, ахеније су
од дужине кљупа *S. viminea*
Цвеће је кроз жуто, ахеније су два пут
дуже од кљупа *L. chondraelliflora*.
4. Кљуп је у ахеније цри *L. sagittata*.
Кљуп је у ахеније бео 5.
5. Горње је листе линеарно, стабљика је обично
бела *L. saligna*.
Горње је листе стреласто *L. Scariola*

I Секција: *Scariola*. Цветне су главице осредње и имају по више жутих цветова Ахеније су крупне, сти-

снуте, на врху су истанчане у дугачак кљун и имају 5 до 9 перва. Перница брзо опада.

L. sagittata WK. Глатка биљка, репастог корена. Стабљика је висока и лисната. Доње је лишће на дршке насађено и стругасто је исечено на јајасте, затубасте кришке; горње је дугуљасто, зашиљасто при основи је стреласто, а по ободу је исецкано на оштре зупце; са свим горње је ланцетасто и цело. Цветне су главнице цилиндричне и немају много цветова. Омотач је гладак; спољни су му листићи јајасте, унутарњи су линеарни, а сви су затубасти. Ахеније су црне, имају на обе стране по 5 перва и завршене су колумом од пола њихове дужине. ☉. Расте по шумама и влажним местима близу Матејеваца, близу Космовца и др. Цвета у Јуну и Августу

L. Scariola L. Корен је танак. Стабљика је висока, граната, лисната. Лишће је обично по главном перву бодљаво, у обиму је јајасто дугуљасто; по ободу је стругасто или цело и оштро зупчasto; горње је стреласто и обавата стабљику. Цветне су главнице цилиндричне и сложене су од мало цветова. Омотач је гладак; спољни су му листићи троугални, унутарњи су линеарни. Ахеније су мрке, сјајне и имају с себе стране 7 до 9 перава а завршене су белим кљуном, који је од дужине ахеније или је дужи. ☉. или ☉. Расте по виноградима и крај путова око Ниша. Цвета од Јуна до јесени.

L. saligna L. Корен је вертикалан, танак. Стабљика је усправљена беличаста граната и при дну лисната. Лишће је узано и кашто је по первима бодљаво; доње је стругасто исечено на троугалне или линеарне крпке; горње је линеарно, цело и при основи је стреласто. Цветне су главце ситне и пасађене су на кратке петељке. Омотач је гладак, спољни су листићи јајастии, унутарњи линеарни а сви су затубасти. Ахеније су мрке и имају с обе стране 5 до 7 црта и завршене су белим, дугачким кљуном. ☉. Расте по усевима, виноградима и крај путова око Ниша. Цвета од Јуна до јесени.

II Секција: *Phoenopus* Cass. У главцима има само пет цветова. Ахеније су завршене често кратким кљуном. Перница лако опада.

L. muralis L. Глатка биљка са танком, усправљеном, доле лиснатом и на врху гранатом стабљиком. Доње је лишће пасађено на дуге дршке, остало има кратку, широку и са ушицама дршку; а све је лирасто исечено на мало режљева. Цветне су главце цилиндричне. Омотач је гладак; спољни су му листићи јајастии, унутарњи су лапцетастии и затубасти. Цвете је жуто. Ахеније су црне, елиптичне, имају пет гредица и завршене су белим кљуном, који је од њих два до три пута краћи. ☿. Расте по камењарима и шумама око Ниша, у Јелашници, Бањи, Каменици etc. Цвета од Јуна до јесени.

L. viminea L. Глатка биљка са једном или више стабљика, које су често од основе гранате. Лишће је

перасто исечено на узане, линеарне кришке, доње је насађено на кратко дршке; горње силази низ стабљику; на врху стабла лишће је линеарно и цело. Цветне су главнице цилиндричне и сложене су од пет жутих с поља нешто љубичастих цветова. Спољни су листићи омотача јајасто дугуљасти, унутарњи су линеарни. Ахеније су ланцетасто линеарне, црнкасте, имају с обе стране по 7 до 9 гредица и завршене су кљуном њине дужине. ☉. Расте по камењарима близу Сићева, Матејеваца, Каменице и др. Цвета у Јулу и Августу.

L. chondrillaeflora Vog. Разликује се од горње биљке нарочито тиме, што је цвеће с обе стране жуто и што су ахеније два пут дуже од кљуна. ☉. Расте по камењарима у Матејевцима, где ју` је нашао г. професор Панчић 1881 год.

** Цвеће је плаво.

III Секција: *Cyanoseris* Koch. Ахеније имају по среди једну гредицу. Цвеће је плаво.

L. perennis L. Глатка биљка са дебелом, усправљеном и на врху гранатом стабљиком. Лишће је меко, сивасто, доње је перасто исечено на линеарно ланцетасте и зупчасте кришке; горње обувата стабљику двема ушицама и обично је цело илја је плитко исечено на делове. Цветне су главнице доста крупне, поређане су у коримбе и сложене су од више цветова. Листићи су омотача глатки. Ахеније су дугуљасто ланцетасте, по-

преко су фино набране, по средини имају једну уздужну гредицу и завршене су белим кљуном, који је од дужине ахеније. γ . Расте по камењарима на Островичком Облику, више Сићева etc. Цвета од Маја до Јуна.

Племс: *Crepideae* Koch.

Ахеније су обле или призматичне. Ложа је нага. Перница је длакава.

Crepis L.

Цветне су главице састављене од много цветова. Омотач је склоњен од једног или више редова листића. Ложа је нага. Ахеније су обле или готово призматичне, а кашто и нешто мало стиснуте, имају 10 до 30 прта а завршене су кљуном или су без кљуна. Перница је бела и мека.

Анализа специја.

1. Листићи су у омотача сасвим глатки *C. pulchra*.
Листићи су у омотача длакави 2.
2. Ахеније су завршене кљуном 3.
Ахеније су без кљуна 4.
3. Цветни су цупољци суноврати . . *C. foetida*.
Цветни су цупољци усправљени . . *C. setosa*.
4. Жлездичаве биљке 5.
Биљка без жлездица *C. biennis*.
5. Листићи су омотача заострљени . *C. viscidula*.
Листићи су омотача затубасти . *C. grandiflora*.

I Секција: *Barckhausia* Moench. Ахеније су готово све подједнаке, све су или су само централне завршене кљуном.

* Цветни су пупољци суноврати.

C. foetida L. Стабљика је усправљена, лисната и на врху граната. Доње је лишће стругасто или перасто исечено, ређе је крупно зупчато и у дршку је сужено; горње је дугуљасто или ланцетасто и при основи има две ушице. Цветне су главице доста крупне. Омотач је обрастао белим руном или чекињама, а листићи су му ланцетастии. Спољне су ахеније обле и без кљуна унутарње су цртасте, ранаве и завршене су дугачким кљуном. Корен је не пријатна мириса. ☉. Расте по баштама, крај усева и путова око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

** Цвеће је и у пунољку као и свакад усправљено.

C. setosa Hall. Цела је биљка више мање чекињава. Стабљика јој је усправљена, лисната и врло граната. Лишће је стругасто или перасто исечено; горње је усечено и зупчато, а при основи је стреласто. Цветне су главице ситне. Спољни су листићи краћи, линеарни и разведени или посувраћени; унутарњи су линеарни, зашиљастии и с поља су јако чекињави. Ахеније су цртасте и квржичаве и завршене су талким, дугачким кљуном. ☉. Расте по баштама, виноградима и др. око Ниша. Цвета од Јуна до Августа.

II Секција: *Eucgeris* DC. Ахеније су на врху више или мање истанчане, но никад нису кљуном завршене.

* Ахеније имају 6 до 18 црта или гредица.

C. pulchra L. Стабљика је висока, при основи је маљава и лиспата; на врху је нага. Лишће је маљаво и кашто жлездичаво; доње је лопатичасто стругасто или зупчasto. ређе је цело и у дршку је сужено; горње је дугуљасто или линеарно, зупчasto или је цело и нема дршке. Цветне су главице ситне, цилиндричне. Омотач је са свим гладак; спољни су листићи јајастии и приљубљени су уз унутарње линеарне листиће, који су у зрелости задебљали. Ахеније су линеарне. ☉. Расте по виноградима и крај путова око Ниша. Цвета од Маја до Јуна.

C. biennis L. Кратким, белим длакама обрасла биљка. Стабљика је дебела, ђошкаста, ижљебљена и често од основе граната. Лишће је зупчasto или је перасто исечено на дугачке кришке, доње је сужено у дршке, горње је без дршке и готово обувата стабљику; на врху је стабљике цело. Цветне су главице доста крупне. Омотач је беличаст, а листићи су му затубасти; спољни су разведени, унутарњи су на унутарњој страни обрасли свиластим длакама. Ложа је длакава. Ахеније су на врху нешто мало истанчане и завршене су белом перницом. ☉. Расте по баштама, по виноградима и т. д. око Ниша. Цвета од Маја до Јуна.

** Ахеније имају 20 црта.

C. grandiflora Tausch. Затворено зелена, маљава и жлездичава биљка, вретенастог корена. Стабљика јој је усправљена, ђошкаста, ижљебљена, слабо је граната и има мало цветних главица. Доње је лишће дугуљасто

или ланцетасто, по ободу је зупчасто или стругасто, а при основи је сужено у дугачку дршку. Цветне су главнице крупне. Листићи су у омотача црни, обрасли су двојаким кушљавим и једноставним, жлездичавим длакама; спољни су дугуљасто ланцетasti и у пола су краћи од унутарњих, затубастих листића. Ахеније су риђе, глатке и завршене су белом перницом. Ц. Расте на платову Суве Планине. Цвета Јула и Августа.

C. viscidula Froehl. Бledo зелена, маљава и жлездичава биљка. Стабљика је усправљена и готово једноставна и посп једну или мало цветних главница. Доње је лишће дугуљасто, зупчасто и у дршку сужено; горње је јајасто, цело и обувата стабљику срцастом осном. Цветне су главнице доста крупне. Омотач је обрасто црним длакама, а листићи су му липеарни и на врху заопштрљени. Ц. Расте на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

Hieracium L.

Цветне су главнице сложене од много цветова. Омотач је црепаст. Ложа је пага. Ахеније су цилиндричне. пртасте и на врху право пресечене. Перница је прљава или чађава, а длаке су јој круте и трошне.

I Полу-род: *Pilosella* Vois.

Ахеније су врло ситне, црне. Перница је састављена од једног реда врло танких длака.

Анализа специја.

1.	Стабло је са лозицама	2.
	Стабло је без лозица	3.

2. Стабљике имају по 1 цветну главицу . . .
 Н. Pilosella.
 Стабљике имају више цветних главица . . .
 Н. praecaltum.
3. Разцветане стабљике имају при дну розету
 лишћа 4.
 Разцветане стабљике немају при дну розету
 од лишћа 9.
4. Сва је биљка обрасла белим руном са пера-
 стим длакама 5.
 Биљка није обрасла белим руном од перастих
 длака 6.
5. Горње је лишће при дну широко
 Н. marginatum.
 Горње је лишће при дну узано Н. ramosum.
6. Зелена биљка Н. nigricum.
 Сивасте биљке 7.
7. Перница је сложена од 2 реда разноликих
 длака Н. villosum.
 Перница је сложена од једнаких длака . . . 8.
8. Стабљика је обрасла полеглим чекињцама .
 Н. echinoides.
 Стабљика је обрасла разведеним длакама . .
 Н. cymosum.
9. Стабљика је једноставна Н. crinitum.
 Стабљика је граната Н. boreale.

* Биље са изданцима при дну стабла.

Н. Pilosella L. Корен пузи, пушта полегле изданке и стабљику без лишћа са једном цветном глави-

цом. Лишће је дугуљасто или ланцетасто, зелено сивасто, оздо је кушљаво и бело, а с обе је стране обрасло и чекињистим длакама. Омотач је жљездичав; спољни су му листићи кратки ланцетастии, унутарњи су линеарни и заострљени. Ц. Расте по сушним местима око Ниша. Цвета од Маја до јесени.

H. praealtum Vill. Корен је на врху изведен и пушта многе изданке. Стабљике су високе, глатке или су рехаво чекињаве и носе на врху више цветних главица, које су поређане у коримбе. Лишће је сиво, дугуљасто или дугуљасто ланцетасто, по ободу је као и по горњој страни чекињаво, по доњој је страни обрасло твездастим длакама. Гране су у коримба усправљене. Петељке су усправљене и обрасле су звездастим, а често и жљездичавим длакама. Цветне су главице ситне. Листићи су у омотача зашиљастии и обрасли су звездастим и жљездичавим длакама. Ц. Расте по брдима око Ниша. Цвета од Маја до Јула.

** Биље без изданака и врежница.

H. cymosum L. Корен је косо положен и на врху је пресечен, а нема изданака. Стабљика је висока, обрасла је звездастим и обичним длакама и има два до три листа. Лишће је дугуљасто ланцетасто, зелено, с обе је стране чекињаво, и оздо је обрасло звездастим, сивим длакама. Цветне су главице поређане у збилене амбреле, а кашто има и по једна или две бочне гране, и онда су главице у коримбима. Листићи су у омотача сивасти, чекињави а обрасли су такође звездастим, но никад жље-

здичавим длакама. ζ . Расте по сушним странама око Ниша, нарочито по Селичевци. Цвета Јуна и Јула.

H. echioides Linn. Стабљике су усправљене, капто лиснате и обрасле су белим, звездастим длакама и чекињама. Лишће је с обе стране чекињаво, а одоздо је обрасло звездастим длакама; у обиму је ланцетасто језичасто. Цветне су главице дугуљасте и поређане су у коримбе. Листићи су у омотача зашпљести, бели, кушљави а често и чекињави. ζ . Расте по камењарима близу Курвин-града. Цвета у Јуну.

II Полу-род: *Euhieracium* Bois.

Ахеније су доста крушне. Перница је сложена од два реда крутих, дугачких и кратких длака.

I Секција: *Arella* Fries. Стабљике се развијају на розетама, које се у јесен јављају и трају преко зиме.

A. *Phyllopoda* Fries.

Доње је лишће у целости и кад биљка цвета.

* *Andryalodieae* Monn. Сва је биљка обрасла перастим длакама. Жлездичавих длака нема. Листићи су у омотача зашпљести.

H. ramosum Bois. Цела је биљка обрасла белим руном, које је састављено од перастих длака. Стабљика је у доњем крају лисната; горе је нага и граната и има 3 до 5 цветних главица, ретко је да носи само једну цветну главицу. Лишће је дугуљасто лопатичасто,

затубасто или зашиљасто, при основи је сужено, по ободу је цело или кречаво; горње у пола обувата стаблику. Цветне су главице доста крупне и насађене су на дугачке петелке. Омотач је обрастао белим, кушљавим длакама, а листићи су му зашиљастии. Ахеније су бледе. Језичасти су цветови споља длакави. *Ж.* *Niscacium Friwaldii Reich.* Расте по камењарима близу Сићева и на Сувој Планини. Цвета у Јулу и Августу.

H. marmoreum Panč. et Vis. Цела је биљка обрасла белим, перастим длакама. Стабљика је обично граната и маом има више цветних главица, ретко само једну. Доње је лишће у дршку сужено, горње је при основи широко, срцасто и без дршке. Цветне су главице доста крупне и насађене су на дуге петелке. Листићи су у омотача зашиљастии и обрасли су белим, звездастим длакама. Ахеније су жуте. Језичасти су цветови длакави. *Ж.* Расте по камењарима између Сићева и Пасјаче, и на Сувој Планини, нарочито на Соколовом камену. Цвета у Јулу.

** *Villosa* Fries. Сивасте биљке, лишћа глатког или длакавог. Длаке су једноставне и без жлездица. Листићи су у омотача зашиљастии.

H. villosum L. Цела је биљка обрасла чекињастим длакама. Стабљика је лисната, једноставна или граната и има обично до пет цветних главица. Лишће је дугуљасто или лаицетасто; доње је обично насађено на дршку; горње је при основи срцасто и обувата стаблику. Цветне су главице доста крупне. Омотач је о-

брасо дугачким, белим длакама; спољни су му листићи шири од унутарњих и разведени су, а сви су зашиљасти. Ц. Расте по камењарима близу ман. св. Богородице, у Бањи, на Сувој Планини и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

*** *Vulgata* Bois. Зелене биљке, на којима има и жљездичавих длака, особито у близости цвећа. Листићи су у омотача зашиљасти.

H. murorum L. Листе је оздо само длакаво; доње је јајасто, кашто срцасто и зупчато, скућено је у розету и насађено је на дршку. Стабљика је нага или има само један лист; на врху је граната и има мало цветних главица, ређе је да је једноставна и да има једну само главицу; на врху је обрасла црним, жљездичавим длакама. Цветне су главице осредње. Листићи су у омотача заострљени и обрасли су кратким маљем, и дугачким, при основи црним длакама. Ц. Расте по камењарима више Сићева, на Сувој Планини и др. Цвета у Јуну и Јулу.

Б. *Purphylloroda* Fries.

Доње је листе већ свенуло, кад је биљка у цвету.

**** *Italica* Fries. Листићи су у омотача затубасти.

H. crinitum Sm. Стабљика је крута, лисната и једноставна; обрасла је ситним жљездичавим маљем, а често и дугачким, разведеним чекињама. Листе је по нервима и дршкама обрасло дугачким длакама; доње

је јајасто дугуљасто, зашиљасто, на дршке насађено и скућено у розету; по стаблу је без дршке и често обувата стабљику. Цветне су главнице осредње и поређане су у гроздове. Листићи су омотача бледи, маљави а кашто и чекљави и на врху су затубасти. ♀. Расте на Сувој Планини. Цвета у Јулу и Августу.

II Секција: *Accipitrina* Koch. Стабљике се развијају од пулољака, који ничу у пролеће а не у јесен. Доње је лишће у време цветања већ свенуло.

H. *boraeale* Fries. Зелена, маљави или длакава биљка. Стабљика је висока, крута, лисната и на врху граната. Лишће је зупчато; доње је ланцетасто и у дршку сужено; горње је смањено и нема дршку. Цветне су петељке на врху обрасле љуспама, које прелазе у листиће омотача. Овај је цркаст, а листићи су му затубасти, маљави или глатки и усправљени. Ахеније су цркасте. ♀. Расте по шумама крај Пиротског друма. између Вање и Куповичког хапа. Цвета у Јулу и Августу.

Полуплеме: *Rodigieae* DC.

Ложа је обрасла паљама или чекљама. Перница је длакава.

Lagoseris M. B.

Цветна је главница сложена од више цветова. Омотач је састављен од два реда листића. Ложа је обрасла чекљама. Ахеније су све једнаке, цртасте и на врху су устањене; или су спољне друкчије: по леђима су испупчене, а по трбуху су кобиличaste или крилате.

L. bifida Vis. Цела је биљка обрасла ситним длакама и обично има више нагих и на врху гранатих стабљика. Листе је само на дну стабла скупљено у розету; оно је дугуљасто, зупчато или лпасто и сужено је у дршку; на стаблу је замењено чекињастим љуспама. Спољни су листићи у омотача троугално ланцетасти и по ободу бели; унутарњи су линеарни и кобиљачасти. Ахеније су на ободу главица кожасте, с леђа су испунчене, а спреда су кобиљачасте и ту имају два жљеба ☉. Расте по каменарима око Ниша. Цвета у Априлу и Мају.

Фам. *Ambrosiaceae* Link.

Цвеће је једнополно. Мупко је скупљено у главице и састављено је од једнопере, правилне крунице и пет прапника; женски су цветови усамљени или су највише по два заједно и окружени су једноперим омотачем, а састављени су од чаше која је срасла са плодником. Овај ја једнооки и има два стубића, који по ободу носе жигове. Ахеније су изврнуто јајасте, затворене су у отврдлом омотачу и немају перипику. Семе су усправљене и немају беланцета.

Xanthium Tournef.

Омотач је око мушких цветова састављен од слободних љусака, које су у један ред смештене. Ложа је обрасла љуспама. По два су женска цвета у главице скупљена, а чаша им је кончато цеваста. Ахеније су окружене отврдлим омотачем, који је завршен са два дугачка шиља и обрasto је чакљастим бодљама.

Анализа специја.

Сва је биљка обрасла трокраким бодљама .
 X. spinosum.
 Биљка је без бодље . . . X. strumarium.

X. strumarium L. Лишће је троугално, при дну је срцасто, неправилно је усечено и зупчато, по површини је рапаво и насађено је на дугачку дршку. Цвеће је поређано у гроздове. Плодоносни је омотач јајаст или дугуљаст, обрасто је ситним маљем и чакљастим бодљама. Остала је биљка без бодаља. ☉. Расте крај пугова око Ниша. Цвета од Јуна до јесени.

X. spinosum L. Цела је биљка обрасла јакији жутиим и трокраким бодљама, које леже при основи лишћа. Лишће је оздо бело, озго је зелено и само је по нервима беличасто; у обиму је дугуљасто ланцетасто, при основи је клинасто и насађено је на кратку дршку; по ободу је подељено на три или чет крижака; горња је кришка много већа од осталих. Мунке су главнице на врху грана. Женски су цветови у пазуху лишћа и готово су свакад усамљени. Њихов је омотач обрасто танким и на врху чакљастим бодљама и обично је завршен једним шилком. ☉. Расте по пољу и крај пугова око Ниша. Цвета у Јуну и Августу.

Фам. *Campanulaceae* Juss.

Чаша је срасла с плодником, а на врху је подељена на пет, ређе на десет крижака. Круница је једноцера и утврђена је за чашу. Прашници су такође утвр-

ђени за чашу и има их пет; конци су им слободни, а при дну су често раширени; прашнице су такође слободне или су при основи спојене. Плодник је подељен на три или на пет окаца, а у сваком окцу има много семака утврђених за централну плаценту. Стубић је један са толико жигова, колико има окаца у плоднику. Плод је чаура, која се распада на разне начине. Семака има много, а њихов је ембрион прав и лежи у средњим меснатог беланцета.

Анализа родова.

1. Круница је дубоко исечена на узане, линеарне кришке *Podanthum*.
Круничине су кришке доста широке 2.
2. Круница је пљосната и точкаста; чаура је дугачка, призматична *Specularia*.
Круница је звонаста; чаура је јајаста или чиграста 3.
3. Чаура се неправилно распада између чашиних крижака , . . . *Edrajanthus*.
Чаура се отвара порамма *Campanula*.

Edrajanthus A. DC.

Чаша је подељена на пет крижака. Круница је звонаста и подељена је такође на пет крижака. Прашници су слободни. Стубић је длакав и има 2 или 3 жига. Чаура је подељена на два или три окца и неправилно се распада на врху између чашиних крижака. Лишће је линеарно. Цвеће је збивено у главнице.

Анализа специја

Чашине су кришке кратке и широке, а немају између себе никаквих зубаца *A. Serbicus*. Чашине су кришке дугачке, дуже од чашине цеви и имају зупце између себе *A. Kitaibelii*.

E. Kitaibelii Alph. DC. Доње је лишће линеарво лопатичасто, остало је линеарно и затубасто, у младости је трепљаво, а најзад глатко. Стабљике су ситне, длакаве и лиснате. По 3 до 5 цветова збивени су у главнице, које су окружене јајастим и заоптрљеним приперцима. Чашине су кришке обрасле белим длакама, у облику су кратко ланцетасте, затубасте и дуже су од чашине цеви. Између чашиних режњева стоје кратки зупци а круница је длакава, плава, звонаста и 2 до 3 пута је дужа од чаше. Ц. Расте по стенама близу Спхева и на Сувој Планини. Цвета у Мају и Јуну.

E. Serbicus — *Campanula Serbica* Kern. herb. Разликује се од горње биљке, што су јој чашине кришке кратке, широке и готово троугалне и што нема никаквих зубаца између чашиних крижака. У осталом ова биљка тако личи на пређашњу, да се без пажљивог разгледања од ње не може разликовати. Ц. Расте као и горња биљка по стенама на Сувој Планини, нарочито на Соколовом камену. Цвета у Јуну.

Campanula L.

Чаша је исечена на пет крижака. Круница је звонаста, левкаста, цеваста или точкаста и подељена је на

пет режњева. Прашници су слободни и при основи су мало раширени. Стубић је длакав и има три до пет жпгова. Чаура је подељена на три или на пет окаца, и отвара се испод врха, на средини или при основи на три или пет пора.

Анализа специја.

1. Између чашних режњева постоје зупци . . . 2.
 Између чашних режњева нема зубаца . . . 4.
2. Доње је лишће срцасто . . . *C. Grosseckii*.
 Доње лишће није срцасто 3.
3. Цвеће је на врху стабла скупљено у главнице
 C. lingulata.
 Цвеће је у гроздове поређано . . . *C. Sibirica*.
4. Цвеће је без петељака 5.
 Цвеће је утврђено на петељке 6.
5. Цвеће је дуж стабла у гомилице поређано .
 C. multiflora.
 Цвеће је на врху стабла у главицу скупљено
 C. glomerata.
6. Годишња биљка *C. expansa*.
 Двегодишње или дуговечне биљке 7.
7. Лишће је по стаблу широко, чаура се при дну
 отвара 8.
 Лишће је по стаблу доста узано 9.
8. Лишће је оздо сиво . . . *C. Bononiensis*.
 Лишће је скроз зелено . . . *C. garunculoides*.
9. Доње је лишће округло; чаура се при дну
 отвара *C. rotundifolia*.

- Листће није округло; чаура се отвара на сре-
дини или на врху 10.
10. Корен пузи и дуговечан је; глатка биљка .
. *C. persicifolia*.
Корен не пузи; маљава биљка 11.
11. Стабљика је граната; корен је дебео . . .
. , *C. garunculus*.
Стабљика је слабо граната; корен није дебео
. *C. patula*

I Секција: *Medium Tournef.* Између чашиних ре-
њева постоје дужи или краћи зупци.

C. Sibirica L. Двогодишња и острिकाва, дла-
кама обрасла биљка. Стабљике су јој усправљене ли-
спате и носе цвеће, поређано у метлице. Листће је ду-
гуљасто ланцетасто, по ободу је цело или кредаво; до-
ње је затубасто и у дршку сужено; горње је зашиљасто,
узано и у пола обувата стабљнику. Цвеће је суноврате,
осредње и насађено је на дршке. Чашине су кришке
ланцетасте, зупци између њих дугуљасте, а обоје су
длакави. Круница је левкаста или готово цестава, гла-
тка или је по нервима длакава, а два до три пута је
дужа од чаше. ☹. Расте по сушним странама око Ниша.
Цвета у Априлу и Мају.

C. Grosseckii Neuf. Двогодишња, острिकाва биљка.
Стабљике су доста високе и лиспате. Најниже је листће
срцасто, на врху је закржжено, по ободу је два пут
ровашено и насађено је на дугу дршку; доње је листће
на стаблу срцасто, на врху је зашиљасто, по ободу је

два пут ровашено а насађено је на дуге дршке; горње је дугуљасто или ланцетасто, сужено је у кратку дршку или је без дршке и по ободу је зупчасто. Цвеће је дуж горњег дела стабла поређано, насађено је на врло кратке цетељке и обично је наведено на једну страну. Чашине су кришке ланцетасте а израштаји су између њих линеарни и на ниже оборени, а све је обрасло чекињастим длакама. Круница је доста крупна левгаста и дуж нерва длакава. ☉. Расте по камењарима више Сићева и по шумама близу ман. св. Богородице. Цвета у Јулу и Августу.

C. lingulata W. K. Цела је биљка обрасла чекињастим длакама. Стабљике су усправљене или су побочне при основи полегле а горе усправљене, обрасле су лишћем и свакад су једноставне. Доње је лишће дугуљасто лопатичасто, у дршку је сужено, а по ободу је готово крцаво или раздалеко зупчасто; средње је без дршке и у пола обувата стабљику; горње је узало. Цвеће је плаво и на врху је стабла скупљено у главнице, које су окружене приперцима. Чашине су кришке линеарно дугуљасте и трењаве; израштаји су између њих јајасте и мало су краћи од крижака. Круница је цеваста и на врху је мало левгаста, глатка је или је по нервима чекињава. ☉. Расте по камењарима и шумама у Вањи, Јелашници, Сићеву и т. д. Цвета у Мају.

II Секција: *Serricaria*. Чаша нема израштаје између својих режњева. Цвеће је без цетељке и поређано је у главнице или у класове. Чаура се при дну отвара.

C. multiflora WK. Сва је биљка обрасла чекињастим длакама. Стабљика је дунке усправљена, једноставна, лисната и на врху носи цвеће, поређано у рехав клас. Доње је лишће дугуљасто, при основи је сужено; по стаблу је ланцетасто, заокружено и обувата стабљиком; испод цвећа је лишће јајасто. Цвеће је без петељке и скупљено је у гомилице дуж стабла. Чашнице су кришке јајасте и трепљаве. Круница је узана, левкаста, глатка и на трећину је исечена на кришке. ☉. Расте по сушним местима на Габровачком брду, Чамурлији, Спшеву и т. д. Цвета у Мају и Јуну.

C. glomerata L. Велик длакама обрасла или глатка биљка. Стабљике су усправљене лиснате. Доње је лишће јајасто али дугуљасто, при дну је срцасто или закривљено, по ободу је равашено и насађено је на дуге дршке; горње је лишће на стаблу дугуљасто ланцетасто и срцастом основом обувата стабљиком. Цвеће је без петељке и у пазуху је горњег лишћа скупљено у гомилице, које у скупу састављају главницу, окружену дугуљастим приперцима. Чашнице су кришке трепљаве и три до четри пута су дуже од цеви. Круница је левкаста, длакава и готово јв двапут дужа од чаше. Расте на Висачи, више Просека и по Сувој Планини. Цвета Јуна и Јула.

III Секција: *Trachelium*. Цвеће је насађено на петељке и поређано у гроздове. Стабљике ју доста високе и крупне. Чауре се при дну распадају. Чаша је без израшља.

C. rapunculoides L. Корен пузи и цупта издапке. Стабљика је усправљена, обла, лисната. Лишће је острикаво и неједнако рескасто; доње је дугуљасто, при основи је срцасто и насађено је на дуге дршке; по стаблу је дугуљасто, ланцетасто и заострљено, а без дршке, под цвећем је линеарно. Цвеће је у пазуху лишћа усамљено, насађено је на кратку петељку и на ниже је оборено. Чаша је длакава, а кришке су јој разведене или пресамићене и од цеви су готово два пут дуже. Круница је левкаста и три пут је дужа од чаше. Ц. Расте по камењарима близу ман. Св. Богородице и на Сувој Планини. Цвета у Јулу и Августу.

C. Bononiensis L. Белим маљама обрасла биљка. Корен јој је кратак и дебео. Стабљика је обла, висока, лисната и завршена је класоликим гроздом. Све је лишће оздо бело; доње је дугуљасто, при основи је срцасто, и насађено је на дршку; средње је јајасто, заострљено и обувата стабљику седећом оснвом; на врху је стабла линеарно и кратко. Цвеће је насађено на кратке петељке. Чашине су кришке кратке, троугално ланцетасте и разведене су, а при дну су кашто зупчасте. Круница је левкаста, глатка и дужа је од чашиних крижака 5 до 6 пута. Ц. Расте по сушним странама око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу. ☞

IV Секција: *Saxicola*. Цвеће је насађено на петељке и поређано је у мале гроздове или метлице, кашто је и усамљено. Стабљике су ситне и често су полегле. Чаша је без израптаја. Чаура се при дну отвара.

C. rotundifolia L. Корен је вертикалан, са ризомам из ког избијају цветне стабљике и јалове розете. Лишће је на розетама бубрежасто срцасто, по ободу је зупчато и насађено је на дршке; по стаблу је ланцетасто или линеарно. Цвеће је усправљено, насађено је на дуге петелке и обично га је мало на стаблу. Чашнице су кришке линеарно кончасте, разведене и од цеви су готово два пут дуже. Круница је звонаста и од чаше је три пут дужа. Ц. Расте по стенама у Спљевоу, Островици, Сувој Планини и др. Цвета Јуна и Јула.

V Секција: *Ranunculus*. Чаура се отвара порам или канцима, који леже близу врха или у средини чауре.

* Дуговечна биљка.

C. persicifolia L. Глатка биљка. Корен јој пузи. Стабљика је усправљена, висока и једноставна. Лишће је круто, сјајно, са ситним и раздалеким зупцима. Доње је узано лопатичасто и сужено је у дугачку дршку, по стаблу је приметно смањено и нема дршку; горње је узано и линеарно. Петелке су краће од чаше. Режњевци су у ове ланцетасте и три пут су дужи од цеви. Круница је пространа, звонаста и два пут је дужа од чаше. Ц. Расте по шумама у Бањи, близу ман. Св. Тројице, на Сувој Планини и др. Цвета у Јуну.

** Двогодишња биљка.

C. Ranunculus L. Маљава, ређе глатка биљка. Корен јој је вретенаст и меснат. Стабљика је усправ-

љена, доле лисната, једноставна или граната. Лишће је по ободу ровашено; доње је дугуљасто и при основи је сужено; горње је линеарно ланцетасто и зашиљасто. Цвеће је усамљено, ређе је да је по три скупиљено у гомиланце а у скупу саставља метлицу. Чашине су кришке узано ланцетасте или шиљасте и два пут или три пут су дуже од цеви. Круница је левкаста и подељена је у дугуљасто ланцетасте кришке. ☉. Расте по шумама, виноградима и ливадама у Бањи, Чамурлији, Јелашници и др. Цвета у Мају и Јуну.

C. patula L. Маљава биљка. Корен јој је тапак, вертикалан и дугачак. Стабљика је висока, ћошкаста и једноставна. Лишће је маљаво и ровашено; доње је дугуљасто или ланцетасто и при основи је сужено у дршку, низ коју слази; горње је ланцетасто линеарно, без дршке је и нешто мало слази низ стабљику. Круница је до половине исечена на ланцетасте делове. Чашине су кришке ланцетасте, заострљене и при дну су зупчасте. ☉. Расте по шумама у Бањи, по Селячевци, под Сувом Планином и др. Цвета Маја и Јуна.

*** Годишња биљка.

C. expansa Friv. Стабљика је длакава, лисната и на врху је јако граната. Лишће је меко, ровашено; доње је дугуљасто ланцетасто и нема дршку; горње је заострљено и у пола обувата стабљику, са свим на врху је линеарно чевињасто. Цвеће је поређано у метлицу и насађено је на раскречене петељке. Чашине су

кришке глатке, шиљасто чекињасте, разведене и при дну имају 1 до 2 зупца. Круница је изврнуто конична или звонаста и до трећине је подељена.

α) *sphaerotherix* Bois. Ситнија биљка. Чашнице су кришке обрасле округлим жљездицама. *C. Welandii* Neuf. Расте по камењарима у Сићеву. Цвета у Јуну и Јулу.

Podanthum Don.

Чаша је исечена на пет крижака. Круница је дубоко исечена на пет линеарних, слободних крижака. Прашнице су слободне. Стубић је длакав са три жига. Чаура је подељена на три окца. Цвеће је поређано у гроздове или у класове.

Анализа специја

1. Доње је лишће јајасто . . . *P. canescens*.
Доње је лишће ланцетасто 2.
2. Цвеће је без петељке . . . *P. limonifolium*.
Цвеће је утврђено на петељке *P. anthericoides*.

P. canescens Bois. Величаста и рапава, ређе глатка биљка. Стабљике су круте, високе, једноставне или мало гранате и при основи су лиснате. Лишће је ровашено и без дршке; доње је јајасто и брзо вене; остало је дугуљасто и ланцетасто. Цвеће је готово без петељке и налази се у пазуху од лишћа. Чашнице су кришке ланцетасте и мало су дуже од ђопкасте и ижљепљене циви. Круница је бледо љубичаста, скоро је до дна исечена на линеарне кришке, које су три пут дуже

од чаше. Чаура је јајаста и испод врха се отвара трима порама. Ц. Расте по сунним странама близу Мокре, на Сувој Планини и др. Цвета у Јулу и Августу.

P. limonifolium Vois. Маљава и рапава, ретко глатка биљка, са дебелим кореном. Стабљике су танке круте, усправљене, једноставне или гранате, при основи су лиснате, и на врху су паге. Лишће је криваво, ређе цело, у обиму је ланцетасто или ланцетасто линеарно, на врху је зашиљасто, а при основи је сужено. Цвеће је без петељке и седи у пазуху ситног троугалног прицера. Чашнице су кришке ланцетасте. Чаура је дугуљаста и распада се испод врха порама. Ц. Расте на Вису више Просека и на Сувој Планини. Цвета у Јуну.

P. anthericoides Јанка. Глатка биљка. Стабљике су танке, верујаве, при дну су лиснате, на врху су паге; једноставне или гранате. Доње је лишће јајасто ланцетасто и у дршку сужено; остало је линеарно ланцетасто, по ободу је цело или криваво. Цвеће је на петељке утврђено. Чашнице су кришке линеарне или линеарно ланцетасте. Чаура је јајасто ваљкаста. Ц. Расте на Вису и по Сувој Планини. Цвета у Јуну.

Specularia Heist.

Чаша је раздељена на пет крижака. Круница је точкоста, са сљоштеним, петоделим ободом. Прашници су слободни. Стубић је длакав. Чаура је линеарна или дугуљасто призматична и отвара се испод врха ситним кашцима.

S. speculum L. Глатка или длакава, једноставна или граната биљка. Централна је стабљика усправљена, бочне су полегле. Лишће је дугуљасто, равашено или крцаво и без дршке; доње је при основи сужено, горње обувата стабљику или је срцасто. Цвеће је готово без петељке и стои на врху грана усамљено или по 2 до 3 у томилице скупљено. Чашине су кришке линеарно шиљасте, разведене или на ниже оборене; у време цветања су равне цеви, или су краће. Крунични су делови јајасте, затубасте, нешто мало бацкави и равни су чашиним кришкама. Чаура је дугачка и ваљкаста. ☉ Расте по камењарима на Хуму и по усевијама близу Јелашнице и др. Цвета у Мају и Јуну.

Фам. *Vaccinieae* DC.

Чама је с плодником срасла и на врху је подељена на 4 до 5 зубаца или је цела. Круница је једноопера и подељена на 4 до 5 делова. Прашници су утврђени за надплодни колут, од крунице су слободни и има их два пут толико, колико круничних режљева. Прашнице су дво-оке и завршене су са два рошка. Плодник је подцветан и има 3 до 4 окца, обично са много семака, које су утврђене за централне плаценте. Плод је бобица. Ситне шибље са расутим лишћем.

Анализа специја.

Лишће је јајасто, рескасто и опада, плод је
при V. Myrtillus.
Лишће је елиптично, цело и зимзелено . .
. V. Vitis Jdaea.

V. *Myrtillus* L. Боровница. Гладак, ситан шиб са љошкастим и готово крилатим гранама. Лишће је јајасто, опнасто, рескасто и опада. Цвеће је супротно и усамљено је у назуху од лишћа. Круница је округла и зеленкасто црвена, а режљиви су јој кратки и на поље засукани. Прашници имају израштаје. Бобица је црна. ♀. Расте на Сувој Планини. Цвета у Мају.

V. *Vitis Idaea* L. Ситан шиб. Лишће је круто, кожасто, изврнуто јајасто или елиптично, затубасто, цело, по ободу усукано и зимзелено, озго је глатко и сјајно, оздо је тачкасто. Цвеће супротно, насељено је на кратке петељке и на врху грана поређано је у кратке гроздове. Круница је звонаста бела или ружаста и подељена је на јајасте, затубасте, засукане режљиве. Прашнице немају израштаје, бобице су црвене. ♀. Расте на Сувој Планини. Цвета у Мају.

Фам. *Ericineae* Desv.

Чапа је трајна и подељена је на 4 до 5 режљева. Круница је подељена на 4—5 зубаца и обично је округласта. Прашници су утврђени за потплодни колут и има их два пут толико, колико у круници режљева. Плодник је слободан и подељен је на 4 до 5 окаца а има један стубић са једним жигом. Плод је сув — чаура или је сочан — коштуница. Шибље лишћа једноставног и засебног.

Arctostaphylos Adans.

Чапа је подељена на 5 режљева. Круница је округласта и има 5 пресамљених зубаца. Прашника има 10. Плод је цетоока коштуница.

A. officinalis Wim. et Grab. Стабљике су ситне и леже по земљи, гране су глатке или мањаве, а корен пузи. Листе је кожасто и цело. Цвеће је ружасто и супротно. Приперци су трепљави. Коштуница је црвена и округла ђ. Расте на Сувој планини где ју је нашао г. Пеливановић. Цвета у Мају.

III Класа: Corolliflorae DC.

Круничне су листе у овог бља међу собом више или мање срасле, а од чаше су слободне. Прашници су прирасли за круницу. Плодник је слободан.

Фам. Oleaceae Lindl.

Цвеће је хермафродитно и правилно, ређе је једнополно и без крунице. Чаша је трајна и подељена је на четири режња. Круница је такође подељена на четири режња. Прашника има два. Плодник је подељен на два окца, у којима има по два обешена заметка. Стубић је једноставан или га нема. Плод је бобица или чаура или самара и подељен је на два окца, ређе је да само има једно окце и у њему једну семку. У овима има беланцета и ембушон им је прав. Дрвље или шибље.

Анализа родова

1. Плод је сочан *Ligustrum*.
Плод је сув 2.
2. Плод је чаура. Круничина је цев здуљена .
. *Syringa*.
Плод је танак, опнат и не пуца (самара.) Кру-
ничина је цев кратка или крунице нема .
. *Fraxinus*.

I Племe: *Oleineae*.

Плод је меснат.

Ligustrum L.

Чаша је звонаста, кратка и подељена је на четири унца који опадају. Круница је левкаста, подељена је на четири режња. Бобица је округла и подељена је на два окца, у којима има по две, ређе по једна семка. Шиб наспрамног лишћа.

L. vulgare L. Лишће је дугуљасто или елиптично, сјајно, на врху је бацкаво и насађено је на кратке дршке и врло касно опада. Цвеће је поређано у збивене метлице, које стоје на врху грана. Бобице су црне. † Расте по окрајку од шума по виноградама и др. Цвета у Мају.

II Племe: *Lilaceae* Vent.

Плод је сув.

Syringa L.

Чаша је кратка и подељена ја на четири трајна зупца. Круница је точкаста и подељена је на четири режња. Прашници су укрити. Плодник је подељен на два окца, у којима има по две семке. Жиг је на двоје расечен, чаура је кожаста, дугуљаста и подељена је на два окца, а распада се на два капка. Лишће је наспрамно.

S. vulgaris L. Лишће је глатко, јајасто при основи је срцасто по ободу је цело а на врху је заштр-

љено. Цвеће је на врху грана поређано у крунице збивене метлице. ♀. Расте по камењарима у Бања, Коновици Јелашници, Манастиру Св. Богородице и др. Цвета у Априлу.

Fraxinus L.

Цвеће је дво домо или полигамно. Чаша је подељена на четири кришке или је нема. Круничних лисака има четири; оне су две и две при основи срасле, кашто крунице нема никако. Плодник је подељен на два окца у којима има по један заметак. Стубић је кратак. Плод је дугуљасто лопатичаста, стиснута и у крице здуљена жирница (самара) а у којој има једно окце са једном семком. Дрвље.

Анализа Фела

Цвеће је савршено. Лишће је сложено од 3 до 4 пара листића, који су насађени на дршке *Fr. Ornus L.*
 Цвеће је без чаше и крунице. Лишће је састављено од 4 до 6 пара листића, који су без дршке *Fr. excelsior L.*

I Секција: *Ornus Pers.* У цвету има и чаша и круница.

Fr. Ornus L. Лишће је сложено од 3 до 4 пара зупчастих ланцетастих или јајастих и заострљених листића који су насађени на дршчице. Цвеће је на врху поређано у метлице. Круничине су лиске линеарне и много су дуже од чаше. Самаре су узане линеарно лан-

петасте и на оба су краја сужене или су готово лопатичасте и на врху право пресечене. Осредње дрво. Расте по шумама у Бањи, близу Ман. Св Богородице на Сувој Планини и др. Цвета у Мају. (при јасен.)

II Секција: *Fraxinaster* P. Цвеће је голо т. ј. без чаше и крунице.

Fr. excelsior L. Високо дрво, цвета пре него што се разлиста. Лишће му је сложено од 4 до 6 круних ланцеласто дугуљстих па оба краја сужених и рескастих листића. Цвеће је полигамно и поређано је у гроздове који стоје на врху грана. Самаре су елиптичне и обично су на врху затубасте. Ц. Расте око ман. Св. Богородице под Сувом Планином и др. Цвета у Априлу (Бели јасен.)

Фам. *Arosyneae* R. Вг.

Чаша је трајна и подељена на пет делова. Круница је једно-пера, правилна и подељена је на пет режњева, који су у пунољку косо усукани, а у грлу је нага или има венац. Прашника има пет и они стоје наизменце са режњевима крунице, за коју су утврђени; прашничници су бојци слободни; прашнице леже на жигу. Стубића су два, у једно срасла и имају један жиг. Плод је сув — мешкови или чаура — или је сочан. Семе обично висе, и обично су длакаве или су крилате, ређе је да су наге, имају беланце и прав ембрион.

Vinca L.

Чапа је подељена на пет заоптрљених крижака. Круница је тањираста, у грлу је пентагонална и нага, а режњеви су јој на врху косо пресечени. Прашнице су много дуже од прашничних конаца и више жига су једна уз другу приљубљене. Стубић је једноставан и испод врха је длакавим појасом опасан. Плод је састављен од два мешка. Семке су наге. Лишће је наспрамно.

Анализа фела.

Чашине су кришке зашпљасте и по ободу су
трепљаве *V. herbacea* WK.
Чашине су кришке затубасте и по ободу нису
трепљаве *V. minor* L.

V. minor L. Јалове стабљике леже и пуштају
жиле; цветне су стабљике кратке и усправљене. Лишће
је глатко, елиптично или јајасто ланцетасто, на оба је
краја сужено, на врху је затубасто и насађено је на
кратку дршку. Цвете стоји у пазуху од лишћа на пе-
тељкама, које су дуже од лишћа. Чашине су кришке
глатке, затубасте и много су краће од круничне цев
Ц. Расте по жбуњу на Винику, Чамурлији, око мап.
св. Ботородице и др. Цвета у Априлу.

V. herbacea WK. Све су стабљике полегне или
су погнуте а непуштају жила. Доње је лишће јајасто,
горње је елиптично или дугуљасто; све је на оба краја
сужено, по ободу је равнаво и насађено је на кратке

дршке. Цвеће је насађено на петелке равне лишћу, у чијем назуху стоје или су дуже од њега. Чашице су кришке линеарно ланцетасто, зашиљасте, по ободу су трепљаве и два пут су краће од круничине цеви \mathcal{C} . Расте по сунним странама и каменарима на Суводолу, Габровачком брду, Випику, Горици и др. Цвета у Марту и Априлу.

Фам. *Asclepiadeae* R. Br.

Чаша је трајна и подељена је на пет крижака. Круница је правилна, тачкаста, звонаста или левкаста; у гротлу је пага или има жлездице или какве израштаје. Прашници су утврђени за круницу и има их пет; њихови су конци срасли у цев, која окружује плодник; прашнице су усправљене, дво-оке или не потпуно четворо-оке и имају израштаје, који су спојени и уз жиг су приљубљени. Стубића има два; они су на врху срасли и имају један жиг, који је на пет ћошкова и на сваком ћошку има мрке жлездице, које стоје наизменце са прашницама. Полен (цветни прахак,) је срасто у гомилу. Плодника има два са више заметака, утврђених за плаценте, које леже на трбушном шву. Плод је састављен од два мешка. Семке су обешене и обично су {коснате. Зеље или шибље лишћа, насипрамна, ређе без лишћа и обично пуно млечног сока.

Vincetoxicum Moench.

Круница је тачкаста и дубоко је исечена на пет крижака. Прашничин је венац једноставан, цеваст и само је на врху подељен на пет до десет зубаца. Праш-

нице имају опонаст израштај. Полиничне су масе надуते и обешене. Жиг је на врху бацкав. Мешкови су при дну трбушати, папирести и разведени. Семке имају перницу.

V. officinale Moench. Стабљике су усправљене и маљаве. Липће је по нервима и по ободу маљаво; доње јајасто, горње је дугуљасто ланцетасто; све је при дну закружено или срцасто и насађено је на врло кратке дршке. Цвеће је поређано у амбреле, који стоје у пазуху од лишћа или на врху стабљика. Чашине су кришке ланцетасте и длакаве. Круница је глатка, жућкаста или бела и подељена је на јајасто дугуљасте кришке. Прашнични је венац подељен на пет затубастих крижака, које су прозračном опном спојене. Мешкови су глатки и ланцетасто заокружени. Ц. Расте по сушним странама и камењарима око Ниша, па и на Сувој планини. Цвета од Јуна до Августа.

Фам. *Gentianeae* Juss.

Чаша је слободна, трајна и подељена је на пет крижака. Круница је такође трајна, правилна и подељена је на 4 до 8 крижака. Прашници стоје на изменце са круничним режњевима а има их колико и тих режњева; њихови су конци слободни. Плодник је једно-ок или не потпуно дво-ок и има много заметака. Стубића има два и ови су од чести или са свим срасли. Семке су пресамићене. Чаура се распада на два капка а има једно или два окца; ређе је плод сочан. Семака има много, њихов је ембрион прав и леже у меснатом беланцету.

Анализа родова

- Стубић је копчаст *Erythraea*.
 Стубића нема *Gentiana*.

Erythraea Ren.

Чаши је цеваста и подељена је на пет крижака. Круница је левкаста, трајна, са цилиндричном цеву и ободом подељеним на пет режњева. Прашника има пет; њихове се прашнице по избацивању прашка усучу у спиралу. Стубић је копчаст једноставан или дво-краки. Жиг је обично расцепљен, ређе је једноставан. Чаура је линеарна и не потицно дво-ока. Једно-годишње или дво-годишња биљке.

Анализа Фела

- Цвеће је утврђено на кратке петељке . . .
 E. Centaurium L.
 Цвеће је у пазуху од лишћа насађено на
 дуге петељке . . . *E. ramosissima* Pers.

E. ramosissima Pers. Стабљика је четвртаста, усправљена и често од основе граиата. Лишће је дугуљасто или дугуљасто линеарно, горње је зашиљасто. Цвеће је усамљено и насађено је на дуге петељке. Круница је ружаста и подељена је на дугуљасте, затубасте режњеве. Чаура је готово једноока. ☉. Расте по влажним местима око Нишаве и крај потока. Цвета од Јуна до јесени.

Е. Centaurium Pers. Стабљика је на четири ћошка и на врху је грана. Лишће је јајасто дугуљасто. Цвеће је насађено на кратке петељке и на врху је грана скупљене у гомилице, а у скупу саставља коримб. Круница је ружаста, ретко бела и подељена је на јајасте, затубасте режњеве. Чаура је подељена на два не потпуна окца. ☺. Расте по ливадама и виноградима око Ниша. Одлика са белим цветом расте у близини Курвипи-града. Цвета у Јулу и Августу.

Gentiana L.

Чаша је цеваста и подељена је на четири до девет крижака, ређе је да је само с једне стране расцењена. Круница је такође подељена на 4 до 9 крижака а облика је различитог. Прашници су утврђени за круничнију цев и има их 5 до 9. Стубић је један са два жига. Чаура је једноока и распада се на 2 капка. Плаценте су утврђене на ободу капка.

Анализа фела.

1. Цвеће је жуто *G. lutea* L.
Цвеће је плаво или ружасто 2.
2. Круница је у грлу длакава 3.
Круница нема длака у грлу 4.
3. Лишће је по стаблу јајасто или јајасто ланцетасто *G. Germanica* L.
Лишће је ланцетасто *G. Amarella* L.
4. Цвеће је на врху грана смештено и усамљено 6.
Цвеће је у пазуху од лишћа размештено . 5.

5. Круница је подељена на 4 кришке *G. cruciata* L.
 Круница је подељена на 5 крижака
 G. asclepiadea L.
6. Стабљика је са изданцима, дуговечна биљка,
 цвета с пролећа *G. vernae*.
 Стабљика је без изданака, годишња биљка,
 цвета у јесен *G. ciliata*.

I Секција: *Asterias* Rep. Круница је у грлу на-
 га и без бора. Прашнице су слободне. Чаша је с једне
 стране расцепљена.

G. lutea L. Равен, Линцура. Стабљика је дебела,
 усправљена и једноставна. Лишће је јајасто и има 5
 до 7 нерава, који су врховима примакнути; доње је
 лишће насађено на дршке, средње обувата стабљиком.
 Цвеће је насађено на петељке, поређано је у пршљене
 и подбочено је кукуљичастим приперцима. Круница је
 жута, кришке су јој дугуљасто линеарне и заострљене,
 а цев јој је врло кратка. Ц. Расте по Сувој Планини.
 Цвета од Јула до Септембра.

II Секција: *Amarella* Gaud. Круница је у грлу,
 ројтаста, а нема бора. Жигови су слободни, јајасто ду-
 гуљасти. Годишње биљке.

G. Germanica Willd. Стабљика је усправљена,
 хошкаста, једноставна или граната. Доње је лишће извр-
 нуто јајасто, по стаблу је јајасто или јајасто ланце-
 тасто и зашиљасто, нема дршке, а кашто обувата и

стаблику. Цвеће је насађено на петљку, која стоји у пазуху од лишћа или на врху стабљике и у скупу саставља усправљену метлицу. Крупица је љубичаста, подељена је за трећину дужине на пет ланцетастих крижака, а грло јој је затворено дугачким ројтама. ☉ Расте на Сувој Планини и на врху Ђањског брда. Цвета у Августу и Септембру.

G. amarella L. Ситнија од горње биљке, на коју јако личи; разликује се од ње ланцетастим или линеарно ланцетастим лишћем. Расте по влажним местима на боку од Суве Планине. Цвета у Августу.

III Секција: *Cyclostigma* Griseb. Крупица је наборита, а без ројата и жлездица. Жигови су примакнути.

G. verna L. Стабљике су ситне, носе по један цвет, а има их више на истом корену. Доње је лишће скупљено у розете, а све је кратко, дугуљасто ланцетасто, зашиљасто и без дршке. Чаша је ђопкаста, а режњеви су јој ланцетасте, зашиљасте и краћи су од круничине цеви. Круничине су боре расцепљене и шест пута су краће од круничних режњева. Стубић је једноставан. ☿. Расте на Сувој Планини, а цвета од Априла до Јуна.

G. asclepiadea L. Стабљике су усправљене, високе, једноставне и лиснате. Лишће је дугачко, при основи је јајасто или срцасто, а на врху је ланцетасто и заокружено и има пет нерава. Цвеће је без петељке и седи у пазуху од лишћа или на врху стабљике, а краће је од лишћа. Чаша је као што расцепљена, а зупци

су јој узано линеарни. Круница је плава, тачкаста; режњевци су јој кратки, ланцетасти и зашиљастии; а простор између њих је зупчаст. ♀. Расте по Сувој Планини, а цвета од Јуна до Септембра.

G. cruciata L. Прострел. Стабљике су доста дебеле, једноставне и готово од основе усправљене. Лишће је дугуљасто ланцетасти, затубасто и има три перва, доње је при сеноти сужено, по стаблу је при дну у рукавац срасло и у накрет смештено. Цвеће је без петељке, поређано је у приљене у назуху горњег лишћа и краће је од њега. Чаша је звонаста, кашто је расцењена, а зупци су јој линеарно ланцетасти, зашиљастии и не једнаки. Круница је цваста, плава, с поља је сиваста и подељена је на четири јајаста, усправљена режња, боре су ланцетасте и зупчасте. ♀. Расте по шумама на Сувој Планини, Вањском и Коновичком брду и др. Цвета у Јулу и Августу.

IV Секција: *Crossopetalum* Fröb. Круница је левкаста, без бора и венца, а по ободу је ројтаста. Жиговци су јајастии или округластии.

G. ciliata L. Стабљика је усправљена, кошкаста, једноставна или је граната. Лишће је линеарно, зашиљасто, доње је врло кратко, љускасто, а све је при дну нешто мало срасло. Цвеће је усамљено на врху грана. Чаша је звонаста а подељена је на четири заострљена режња. Круница је готове звонаста, без израштаја и подељена је на четири, ретко на три или на пет дугуљастих и по ободу исецканих крижака. ⊙.

Расте по Сувој Планини где ју је нашао г. проф. Панчић. Цвета у Јулу и Августу.

Фам. *Cyrtandraceae* Jack.

Чаша је подељена на 4 до пет режњева. Круница је подељена на четири до пет делова, који су кашто неједнаки и двоуснати. Прашника има 4, 5 или 6. Плодник је слободан и окружен је жлездичавим прстеном. Стубић је једноставан. Плод је обично чаура, ређе је боаница и подељен је на два окца или је једноок. Семке су без беланцета и има их врло много, а њихов је ембријон врло ситан.

Ramondia Rich.

Чаша је подељена на 4 до 5 режњева; круница такође. Прашника има 4 до 6, са дво-оким унутарњим прашницама, које уз дуж пуцају. Стубић је једноставан као и жиг. Плодник је једно-ок. Плод је чаура и распада се на два капка.

Анализа Фела

Лишће је по ободу зупчато и од места на место дубље усечено. Круница левкаста, бледо љубичаста а ободи су њених режњева растављени *R. Serbica*.

Лишће је по ободу зупчато без дубљих уреза и на врху је затубасто. Круница је точкаста, љубичаста, а режњеви јој се ободом преклапају *R. Nathaliae*.

R. Serbica Рапџ. Све је лишће при дну стабла скућено у розету, оно је изврнуто јајасто или дугуља-

сто и при основи је сужено у дршку; озго је обрасло кратким рети и клим кберутимм длакама а одоздо је обрасло врло густим риђим и меканим длакама; по ободу је зупчасто и од места на место дубље усечено. Стабљика од судланице и обрасла је кратким жљездичавим длакама а на врху носи 2 до 5 ретко више цветова без прицерака. Круница је левкаста, љубичасто бледа и подељена је на четири до пет извртито јајастих, слабо разведених и један од другог раздвојених режњева; цев јој је од прилике равна трећини обода; у грлу јој има четири до пет јастучића од перанцастих длака. Прашника има колико режњева у круници, а прашнице су им од дужине прашничиних конаца. ♀. Расте по стенама пад манастиром св. Богородице и у клисури Јелашничкој. Цвета у Априлу и Мају.

R. Nathaliae Panč. et Petrovič. Лишће је као и у горње биљке скупиљено при дну стабла у розету; по у ове је лишће свакад извртито јајасто и у крају је дршку сужено; на врху је јако закружено, по ободу е правилно зупчасто, без икаквих дубљих уреза, и ту је обрасло дугачким белим, или жућкастим длакама, озго је обрасло врло кратким јако полегним белим длакама а одоздо је обрасло риђим, меканим и дугачким длакама. И у ове је стабљика од судланице обрасла жљездичавим длакама и има два до пет, ретко више цветова, који су поређани у коримб. Круница је тањираста, затворено љубичаста и по правил у је подељена на четири, ретко на пет или на три режња, ови су готово хоризонтално разведени и један су на другог насели, цев је у крунице врло кратка и једва је равна ше-

стини или осмини обода; у грлу има као и горња перанцасте јастучиће. Прашника обично има четири, а њихове су прашнице дуже од прашничиних кошаца. Ч. Расте по стенама на Високом Камену у Јелашици и готово свуд по Сувој Планини. Цвета такође при концу Априла и у Мају. И ова као и горња налазе се на кречним стенама.

Фам. *Convolvulaceae* Juss.

Чаша је трајна и има четири до пет лисака или 4 до 5 режњева. Круница је правилна, цеста, звонаста или левкаста и подељена је на 4 до пет делова. Прашника има 5. Плодник је окружен жлездичавим прстеном, обично је једноставан и подељен је на два до четирокца, у којима има један до два усправљена зачетка. Стубић је подељен на два жига или има два стубића. Плод је чаура која се не распада или се распада на разне начине. Обично се ово биље по другом биљу вата или живи на њему као паразит; у последњем случају нема лишћа и различно је бојено само није зелено.

Анализа родова.

- 1, Паразитне биљке без лишћа; круница је звонаста или бокаласта *Cuscuta*.
Биљке са лишћем. Круница је левкаста са 5
ћопкова и толико бора. *Convolvulus*.

I Племо: *Convolvuleae*.

Биљке са лишћем и котиледонима. Чаша је сложена од пет лисака.

Convolvulus L.

У чаши има 5 лисака. Круница је левкасто звонаста а има пет кошкова и толико бора. Стубић је подељен на два линеарна, цилиндрична жига. Плодник је подељен на два окца, у којима има по два заметка. Чаура се не распада и подељена је на два окца, у којима има по 1 до 2 семке.

Анализа Фела.

1. Приперци стоје одма испод цвета *C. sericum* L.
Приперци су далеко испод цвета 2.
2. Стабљике се пењу око другог биља, лишће је
коњасто *C. arvensis* L.
Стабљике се око другог биља не пењу, лишће
је ланцетасто *C. Cantabarica* L.

I Секција: *Eiconvolvulus*. Приперци стоје далеко испод цвета.

C. Cantabarica L. Стабљике су здужене, полегле или усправљене, од основе су гранате и обрасле су длакама, а не вију се око другог биља. Лишће је с обе стране длакаво, доње је дугуљасто ланцетасто и у дршку сужено; горње је ланцетасто и линеарно и без дршке. Цветне су петелке дугачке и носе по 1 до 3 цвета. Чаша је длакава. Круница је ружаста, а поља је длакава и два нут је дужа од чаше. Чаура је длакава џ. Расте по сушним странама и виноградима око Ниша, м цвета у Јуну.

C. arvensis L. Глатка или маљава биљка. Стабљике су јој врло дугачке, полетгле или се повијају око другог биља. Лишће је стреласто са зашиљастим, или затубастим, троугалним, јајастим или линеарним ушкама и пасађено је на дршке. Цветне су петељке дуго од листа у чијем пазуху стоје и имају обично један, ретко два или три цвета. Чашине су лиске по ободу сушне. Круница је бела или ружаста и много је дужа од чаше. Чаура је глатка ђ. Расте крај путова, око жбуња, по виноградима и т. д. Цвета у Јуну и Јулу,

II Секција: *Calystegia*. Приперци стоје одма испод цвета

C. sepium L. Стабљике су врло дугачке и вију се око дугог биља. Лишће је срцасто или стреласто, са косо пресеченим, ушкама. Цветне су петељке дугачке и имају само по један цвет. Приперци су јајастии или срцасти, на врху зашиљастии и покривају чашу чије су лиске дугуљасте и зашиљасте. Круница је бела и крупна. ђ. Расте по жбуњу у околини Нјша. Цвета од Јуна до јесени.

II Племе: *Cuscutae* Bois.

Паразитско биље без лишћа, са ембрионом у спиралу искривљеним а без котиледона.

Cuscuta L.

Чаша је подељена на четири до пет режњева. Круница је цеваста или звонаста, а по цветању често бокаласта и подељена је на четири до пет крижака и

врло често испод прашика има ројтасте или зупчасте љуснице. Прашници су утврђени за круницу. Плодник је подељен на два окца и има четири семке. Стубића има два са свим слободна или у једно срасла. Плод је чаура, која се наокруг или по преко и неправилно распада; ређе је да је плод сочан.

Анализа Фела.

1. Стубић је један са округлим жигом, цвеће је у класастим гроздовима *C. monogyna* Vahl.
Стубића су два, са линеарним жиговима. Цвеће је скупљено у гомлице 2.
2. Стубићи су дужи од плодника и од прашика круничине љуснице затварају крунично грло *C. Erithyium* L.
Стубићи су краћи од плодника; крунично је грло отворено. Чаша је здуљена испод плодника *C. Eugoraea* L.

I Секција: *Euscuscutae* Engelm. Стубића има два са дугачким жиговима.

X Стубићи су дужи од плодника.

C. Erithyium L. Стабљика је граната. Цвеће је готово без петељке и скупљено је у округле главице. Чашике су кришке јајасте, зашиљасте и разведене. Круничина је цев цилиндрична и дужа је од чаше; круничини је обод подељен на јајасте, зашиљасте кришке, које су краће од цевн; љуснице су ројтасте, врховима

су примакнуте и затварају крупичино грло. ☉. Живи на многим биљу из фамилије Labiatae, Papilionaceae, Rosaceae и др. Цвета у Јулу.

ХХ Стубићи су равни плоднику или су краћи.

С. *Euroaea* L. Стабљике су гранате. Цвеће је без петелке и скупљено је у округле главнице. Чаша је изврнуто конична, при дну је месната и подељена је на јајасте, затубасте кришке. Крупичина је цев једва дужа од чаше, а режњевци су јој јајасте и затубасте и краћи су од крупичине цеви. Љуспице су приљубљене уз цев. Плодник је крупан, а жигови су му врло кратки. ☉ Живи на коприви, конопљу, на многим биљу из фам. Umbelliferae, Rubiaceae. Цвета у Јулу.

II Секција: *Monogyna* Engl. Стубић ји само један. Чаура се распада правилно и унаокруг.

С. *monogyna* Vahl. Стабљика је подебела, граната. Цвеће је поређано у класасте гроздове. Чашнице су кришке јајасте, затубасте и пречасто поређане. Крупница је цилиндрична, а цев јој је једва дужа од чаше; кришке су јој усправљене, ровашене и у пола су краће од крупичине цеви; љуспице су тањирасте, зупчасте и прирасле су за средину крупичине цеви. Стубић је са округлим жигом, који је много краћи од округлог плодника. ☉. Расте по жбуњу и по крупнијем зељастом биљу. Цвета у Јулу.

Фам. *Borragineae* Jus.

Чапа је слободна, трајна и подељена је на пет режњева. Крупица је једнопера, потплодна, правилна ређе неправилна и подељена је на пет режњева, а грло јој је голо или је длакама или другим израштајима обрасло. Прашника има пет. Плодник је ретко једноставан, обично је састављен од две или четири кариндије. Стубић је један и утврђен је по средини плодника или при њиховој основи. Плод је сложен од две или четве од четири орашнице, ређе је бобица (у страног биља). Семке немају беланцета, а ембрион им је прав.

Анализа родова.

1. Плод је састављен од две двооке орашнице, које су утврђене за ложу . . . *Cerintho*.
Плод је састављен од 4 једнооке орашнице . . . 2.
2. Орашнице су утврђене за ложу 3.
Орашнице су утврђене за стожерак 10.
3. Крунично је грло глатко, или има длакаве израштаје, али је отворено 4.
Крунично је грло љуспицама затворено 8.
4. Круница је неправилна *Echium*.
Круница је правилна 5.
5. Чашина је цев дугачка 6.
Чашина је цев кратка 7.
6. У круници има 5 длакавих израштаја *Pulmonaria*.
У круничној цеви има 5 брадатих љуспца *Nonna*.
- 4 Круница је цеваста и подељена је на 5 зубаца *Onosma*.

- Круница је левкаста и подељена је на пет
режњева *Lithospermum*.
8. Круничина је цев врло кратка . *Myosotis*.
Круничина је цев дугачка 9.
9. Круничини су израштаји ланцетasti и шиљати
. *Symphytum*.
Крупичини су израштаји затубастии и кратки
. *Anchusa*.
10. Плод је гладак *Heliotropium*.
Плод ја бодљав , . . . 11.
11. Карпидије су утврђене за стожерак горњим
делом унутарњег угла . . . *Synoglossum*.
Карпидије су утврђене за стожерак целом ду-
жином унутарњег угла . *Echinopspermum*.

I Племe *Cerintheae* G. G.

Плод је сложен од две двооке карпидије, које су насађене на ложу пљоснатом основом.

Cerinthe Tournef.

Чаша је дубоко всечена на лиснате, неједнаке кришке. Круница је цеваста и у грлу је нага. Прашнице су конљасте, са раскреченим деловима и на врху имају шиљат израштај. Стубић је кончаст и на врху главничаст. Орашнице су две а свака је сложена од две спојене орашнице.

C. minor L. Сиваста, глатка биљка са усправљеним, гранатим стабљикама. Лишће је глатко или брадавичаво, кашто негаво; доње је лопатичасто и у дршку

сужено, горње је дугуљасто и при дну срцасто. Плодни су гроздови врло здуљени. Цветови су подбочени срцастим приверцима, који су дужи од чаше. У ове су кришке ланцетасте, неједнаке и при основи закружене. Круница је жута и испод трешње је подељена на ланцетасте, заоштрљене кришке. Прашнице су насађене на врло кратке конце и завршене су копљастим израштајем. Карпидије су глатке. ☉ или ☉☉ Расте по сушним странама и виноградима око Ниша, а Цвета у Јуну и Јулу.

II Плем: *Anchuseae* G. G.

Плод је сложен од четири једнооке орашнице, утврђене за ложу издубљеном основом, која је окружена испалим и набраним ободом.

Anchusa L

Чаша је пљће или дубље исечена на пет крижака које по цветању често израшћују. Круница је левкаста, у грлу има пет затубастих, длакавих израштаја, а цев јој је права или искривљена. Плод је сложен од четири слободне орашнице којих је основа улубљена, а обод основе задебљао и набран.

Анализа фела.

1. Круничини су израштаји четкасти. Чашине су кришке линеарне и зашиљасте *A. Italica*. Круничини су израштаји кадифасти или глатки 2.
2. Круничини су израштаји глатки и трепљави Круница је ситна . . . *A. Barrelieri* All.

- Крунични су израштаји кадиофисти 2.
3. Чашине су кришке ланцетасто, лишће слази
низ стабло *A. officinalis*.
Чашине су кришке троугалне; лишће слази
нешто мало низ стабло *A. undulata*

***A. officinalis* L.** Стабљике су усправљене; длакаве и на врху гранате. Лишће је дугуљасто ланцетасто. обрасло је кратким крутим длакама, а по ободу је цело или је малне крцаво. Цвеће је у два реда у гроздове поређано и подбочено је троугално ланцетастим приперцима. Цветне су петељке у зрелости цвета суноврате. Чаша је исечена на пет ланцетастих крижака. које зрењем израшћују. Круница је црвена или црвено модра, цев јој је дужа од чаше а израштаји су јој јајаст и кадиофисти. Орашнице су косе, јајасте, кљуном су завршене и с једне су стране квржичаве а над основом су сужене ☿. Расте крај путвоа, по виноградима и т. д. око Ниша, а цвета од Јуна до Августа.

***A. undulata* L.** Стабљике су усправљене и на врху гранате. Лишће је линеарно дугуљасто или линеарно и по ободу крцаво; горње је краће и при основи нешто мало слази низ стабљику. Цвеће је поређано у гроздове. Цветне су петељке најзад суноврате. Чаша је за трећину исечена на троугалне кришке и у зрелости парашћује. Круница је плава, цев јој је дужа од чаше а израштаји су јајаст и кадиофисти. Орашнице су као и у горње биљке само нису над основом сужене ☺ Расте под Сувом планином и близу Ђелија. Цвета у Јуну и Августу.

A. Italica Retz. Сва је биљка обрасла белим, остривавим длакама, које стоје на квржицама. Стабљика је висока и граната. Лишће је дугуљасто и ланцетасто; доње је у дршку сужено, горње је узано и без дршке. Цветни су гроздови усиправљени, а цвеше је обично у два реда смештено и пасађено је на петељке од дужице чаше. Чаша је дубоко исечена на узане, линеарне кришке, које при зрењу израшћују. Круница је плава; обод јој је од дужице цеви, а ова дугачка колико п чаша. Крунични су израштаји четкасти. Орашице су на три ћошка, усиправљене су и рапаве џ. Расте крај путова, по сушним местима, по виноградима и т. д. Цвета од Маја до Јула.

A. Barrelieri All. Длакава биљка. Стабљике су гранате и јако лиснате. Доње је лишће дугуљасто, затубасто и у дршку сужено, горње је ланцетасто, без дршке и обувата стабљнку. По два и два цвета стоје заједно и поређани су у гроздове. Чаша је подељена на пет линеарних, затубастих крижака, које у зрелости израшћују. Круница је плава, ситна са врло кратком цеви. Крунични су израштаји полу кружни, глатки и плави. Орашице су праве, дугуљасто цилиндричне, и од гредица су рапаве. џ. Расте на Голом врху, на Бањском брду, на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

Nonnea Medic.

Чаша је подељена на пет режњева. Круница је левкаста или цваста, са правом цеви, длакавим љуспницама обрасла. Орашице су при основи улубљене, где

су опасане надутим и често набрапим ободом, а има их четири.

Анализа фела.

Цвеће је жуто *N. lutea* Lam.

Цвеће је мрко црвено *N. pulla* L.

I Секција: *Orthocaryum* DC. Орашице су праве или нешто мало грбавеа кљуи им је на више усправљен.

***N. lutea* Lam** Сва је биљка обрасла кратким маљем и дужим, крутим длакама. Стабљике су усправљене или су при основи полегле, а једноставне су или су гранате. Доње је лишће дугуљасто ланцетасто, затубасто и у дршку сужено. горње је линеарно ланцетасто, без дршке и основном обувата стабљику. Цвеће је поређано с почетка у збивене, доцније у рехаве гроздве и окренуто је на једну страну, а подбочено је дугуљасто ланцетастим, заострљеним приперцима. Чаша је до половине подељена на пет режљева; у зрелости јако израшћује и постаје суноврата. Круница је жута. Орашице су праве, затупасте, длакаве и цртасте. ☉, Расте по виноградима на Горници. Цвета у Мају и Јуну.

II Секција: *Cryptanthera* DC. Орашице су по преко јајасте или дугуљасте, са побочним кљуном.

***N. pulla* L.** Обрасла је кратким жљездичавим маљем и чекињама које стоје на квржицама. Стабљике су усправљене, лиснате и на врху гранате. Доње је лишће дугуљасто ланцетасто и сужено је у дршку; по стаблу

је ланцетасто и обувата стабљику. Цвеће је на једну страну навијено. Чаша је до половине подељена на пет троугално ланцетастих, зашпиљастих зубаца. Круница је мрка и дужа је од чаше; цев јој је завршена звонастим, правим, пространим крајком. Орашнице су сиљонтене, јајасте, равне и с бока имају кљуи. ♀. Расте по утринама и сушним странама. Цвета у Јуну и Јулу.

Symphytum Tournef.

Чаша је подељена на пет крижака. Круница је цилиндрично левкаста, по ободу је подељена на пет кратких и широких режљева, а у грлу има 5 дугуљастих љуспица, које стоје на изменце са прашицима. Прашници су у цвету сакривени. Орашнице су јајасте, са неједнаким странама, при основи су улубљене и ту су опасане набраним ободом.

Анализа фела.

1. Љуспице вире из крунице. Цвеће је жуто *S. Ottomanum.*
Љуспице су сакривене 2.
2. Цвеће је жуто или беличасто. Корен је грудваст, чворновит и прост *S. tuberosum.*
Цвеће је љубичасто или бело. Корен је вретенаст и гранат *S. officinale.*

* Љуспице су сакривене.

† Корен је вретенаст или гранат.

S. officinale L. Корен је вретенаст и гранат. Цела је биљка обрасла ситним маљем, а осим тога је по ста-

блу, по првима од лишћа и по чаши обрасла белим и при основи раширеним длакама. Стабљике су усправљене. Доње је лишће јајасто ланцетасто и у дршку је сужено; горње је ланцетасто и слази низ стабло. Чашнице су кришке ланцетасте и заострљене. Круница је цваста, љубичаста или бела, од чаше је два пут дужа, а зупци су јој троугални, затубаст и искривљени. Љуспице су сакривене. Прашнички су конци краћи од прашница. Орашнице су јајасто троугалне, глатке и сјајне. ♀. Расте по влажним метма око Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

†† Корен је грудваст.

S. tuberosum L. Сва је биљка обрасла маљем и чекињама. Корен је меснат, косо положен и на врху пресечен. Стабљике су једностакле. Доње је лишће ситно и за време цветања је већ увело; горње је дугуљасто ланцетасто и нешто слази низ стабљику. Цвеће је поређано на врху грана у кратке гроздове. Чаша је готово до дна подељена на ланцетасте, трепљаве кришке. Круница је жута, левкаста, три пут је дужа од чаше и подељена је на троугалне режњеве, који су у поље искривљени. Љуспице су сакривене. Прашнице су два пут дуже од прашничких конаца. Орашнице су округласто троугалне и квржичаве. ♀. Расте по шумама око Ниша. Цвета од Априла до Јуна.

** Љуспице вире из цвета.

S. Ottomanum Friv. Обрасла је кратким, лепљивим маљем и дугачким, разведеним чекињама. Корен је

прост, меснат. Стабљике су веругаве и гранате. Листће је дугуљасто, доње је на дршку насађено, а остало је без дршке. Плодоносни су гроздови кратки и рехави. Чаша је чекињава и до половине је подељена на пет крижака. Круница је жута и један пут је и по дужа од чаше, а режњевци су јој јајасте и усправљени. Љуспице су линеарне и далеко вире из крунице. Прашнице су дуже од прашничних конаца. Орашнице су ситне, косе и рапаве. ζ . Расте по шумама близу Курвинграда Цвета у Мају.

Племе: *Lithospermae* DC.

Плод је састављен од четири једно-оке орашнице, које су утврђене за ложу пљоснатом основом.

Onosma L.

Чаша је дубоко подељена на пет крижака. Круница је цеваста, правилна, у грлу је гола и подељена је на пет зубаца, а у цеви има пет жуљевитих израштаја. Прашници су утврђени око половине крупичине цеви. Прашнице имају на врху опнаст, прозрачан израштај. Орашнице су усправљене, шиљате и дугуљасте или јајасто троугалне, а утврђене су за ложу пљоснатом основом.

Анализа фела.

Стабљике су једноставне и има их више на истом корену. Круница је два до три пута дужа од чаша *O. stellulatum*.

Стабљика је пирамидално граната. Круница је за четвртину дужа од чаше . *O. eschioides*.

I Секција: *Harlotricha* Bois. Чекиње по лишћу стоје на глатким квржицама.

O. eschioides L. Цела је биљка обрасла чекињама, које су израсле из глатких квржица. Стабљике су пирамидално гранате. Лишће је линеарно ланцетасто, затубасто; доње је при основи сужено, горње је дугуљасто линеарно. Цвеће је поређано у гроздове, који су за зрелости рехави. Круница је жута, малава, на врху је раширена, за четвртину је дужа од чаше и има кратке, јајасте зупце. Чаша је подељена на линеарне кришке и у зрелости израшћује. Нектари су глатки. Прашнице су сакривене и један пут су дуже од својих конаца. Орашнице су јајасто троугалне, зашиљасте, глатке и сјајне. ☉. Расте по брдима око Нипа, на Вису, над Јелашницом, над Бањом, под Сувом Планином и др. Цвета у Јуну.

II Секција: *Asterotricha* Bois. Чекиње по лишћу стоје на квржицама, које су обрасле звездастим длакама.

O. stellulatum WK. Стабљике су при основи стврдуте и има их више; а сва је биљка обрасла чекињама, које ничу из квржица звездасто длакавих. Цветни су гроздови здуљени. Лишће је круто, линеарно дугуљасто, пљоснато или је по ободу усукано; доње је скоро лопатичасто и затубасто, остало је ланцетасто и зашиљасто. Чаша је исечена на узане, ланцетасте и за-

вршкасте кришке. Круница је беличаста или жута, левкаста и два до три пута је дужа од чаше, а подељена на кратке, троугалне, сунраћене зупце. Нектар је гладак. Прашнице су сакривене. Орашнице су глатке. сјајне и на три њошка. ♀. Расте по присојима и камењарима око Ниша. Цвета у Јуну.

Echium L.

Чаша је подељена на пет делова. Круница је левкаста или цеваста и на врху раширена; у грлу је гола; обод јој је неправилан и подељен је на пет режњева. Прашници су неједпаки и има их пет; прашнице су јајасте и леђима су утврђене за своје конце. Стубић је кончаст и дугачак. Прашнице су јајасте или чиграсте, при основи нису сужене, а утврђене су за ложу пљоснатом површином.

Анализа фела.

1. Цвеће је црвено. Стубић је једноставан *E. rubrum*.
Цвеће је плаво, ружасто или беличasto. Стубић је двокрак 2.
2. Круница је беличаста или ружаста, по 2 цвета стоје заједно *E. italicum*.
Круница је плава, цвеће је засебно *E. vulgare*.

* Стубић је једноставан.

E. rubrum Jacq. Сва је биљка обрасла белим разведеним чекињама, које стоје на квржицама. Стабљика је усправљена, једноставна, прилично висока. Листе

је круто, линеарно ланцетасто, зашиљасто, а на врху је постепено уже и краће. Чаша је три до четири пута краћа од крунице и подељена је на линеарно ланцетасте, чекињаве кришке. Круница је длакава, са узаном цеву; у свежем је стању црвена, а осушена је љубичаста. Прашници вире из крунице. ☺. Расте крај путова, нарочито крај друма Алексиначког и по Чамурлији. Цвета у Мају и Јуну.

** Стубић је расцепљен на 2 дугачка крака.

Е. Italicum L. Стабљика је усправљена, висока и чекињава. Лишће је обрасло чекињама, које су при дву квржичаве; доње је ланцетасто и у дршку сужено, горње је узано и линеарно. Цвеће је поређано у гроздове, који скупа саснавају пирамидалну метлицу, а све два и два цвета стоје упоредо. Чаша је обрасла белим чекињама, а кришке су јој ланцетасте. Круница је белничаста или ружаста или плавкаста, споља је длакава и од чаше је два пут дужа. Прашници вире из крунице. Стубић је на двоје расцепљен. ☺. Расте по сунчаним странама око Ниша, а цвета од Маја до Јула.

Е. vulgare L. Зелена биљка, обрасла је чекињама, које стоје на квржицама. Стабљика је једна или их има више. Лишће је ланцетасто, доње је при основи сужено, горње је врло зашиљасто. Цвеће је поређано у гроздове, који у скупу састављају здуњену метлицу. Чаша је чекињава, а кришке су јој линеарно ланцетасте, затубасте и усправљене. Круница је плава, ређе је бела, споља је длакава и готово је три пут дужа од

чаше. Прашници вира из крунице. Стубић је расцепљен. Орашнице су по леђима нешто мало угнуте, зашиљасте а пеједнако и ситно квржичаве. ☉. Расте по сушним местима око Нипша. Цвета од Маја до Јула.

Lithospermum L.

Чаша је подељена на пет режњева. Круница је левкаста; у гротлу је нага или има израштаје или боре. Прашнице су сакривене у круници и насађене су на врло кратке конце. Стубић је једноставан са главичастим жигом. Орашнице су на три ћошка и рапаве, или су овалне и глатке, а утврђене су за ложу пљоснатом основом.

Анализа фела.

1. Цвеће је крупно, црвено и љубичасто . . .
 L. purpureo-coeruleum
 Цвеће је ситно 2.
2. Цвеће је жућкасто. Орашнице су са свим глатке
 Дуговечна биљка L. officinale.
 Цвеће је бело или плаветникасто, годвиње
 биљке, орашнице су квржичаве 3.
3. Круничина је цев доста широка; горње је
 листе ланцетасто L. arvense.
 Круничина је цев врло узана, горње је листе
 линеарно L. tenuiflorum.

I Секција: Rhytispermum Link. Орашнице су јајасто троћошкасте, јамичаве или квржичаве. У круничином грлу има уздужних, кадифастих бора.

L. arvense L. Сва је биљка обрасла крутим, полеглим длакама. Стабљике су усправљене. Доње је лишће дугуљасто и у дршку сужено, горње је ланцетасто. Плодни су гроздови врло рехави. Плодне су петељке врло кратке и једва што задебљале. Приперци су дужи од цвећа. Круница је бела, врло ретко плаваста, а цев јој је длакава и од дужине чаше. Орашнице су јајасто трошошкасте, зашиљасте, јамичаве и квржичаве ☉. Расте по њивама и сушним местима око Ниша и у граду Нишком. Цвета од Априла до Јуна.

L. tenuiflorum L. Обрасла је острпавим длакама. Стабљика јој је јако граната. Доње је лишће дугуљасто лопатичасто и на кратку дршку насађено; горње је дугуљасто линеарно, приперци су дужи од чаше. Цветни су гроздови у зрелости рехави. Цветне су петељке кратке. Круница је плаветна или бела, а цев јој је узана и длакава. Орашнице су ситне, квржичаве, са стране често дво-грбе, а на врху су у кратак кљун завршене. ☉. Расте под Сувом Планином. Цвета од Априла до Јуна.

α) *coeruleum* Цвеће је плаво.

β) *album*. Цвеће је бело.

II Секција: *Eulithospermum* DC. Орашнице су јајасте и са свим глатке. У круничном грлу има грбца или бора.

L. officinale L. Обрасла је полеглим крутим длакама. Стабљика је крута, висока, лисната и на врху

биљка обрасла меканим, веругавим и лепљивим длакама Круничина је цев обрасла длакама испод прстена од длака. Орашнице су затубасте. Ч. Расте по шумама по Селичевци и др. Цвета у Марту и Априлу.

Myosotis L.

Чаша је звонаста и подељена је на пет режњева. Круница је ташираста или левкаста, у грлу има затубасте израштаје, а по ободу је подељена на пет режњева. Прашници су сакривени у круници. Прашнице су дугуласте. Орашнице су јајасте или трошошкасте и утврђене су за ложу пљоснатом основом.

Анализа специја.

1. Сва је биљка обрасла полеглим длакама и расте у бари 2.
Биљке су обрасле разведеним длакама и расту на суву 3
2. Стабљика је њошкаста, дуговечна биљка *M. palustris*.
Стабљика је обла, годишња биљка . *M. Sicula*.
3. Цветни су гроздови при диу лиснати 4.
Цветни гроздови нису лиснати 5.
4. Петељке су краће од чаше и свакад усправљена *M. stricta*.
Петељке су дуже од чаше и у зрелости на ниже управљене *M. sparsiflora*.
5. Чаша је у зрелости отворена *M. hispida*.
Чаша је затворена 6.
6. Плодоносне су петељке од дужине чаше, цвеће је виђено. *M. sylvatica*.

Плодоносне у петељке два пут дуже од чаше,
цвеће је ситно *M. intermedia*.

I Секција: *Eumyosotis* Alph. DC. Цвеће је поређано у гроздове. Орашнице немају при основи кресту.

M. palustris With. Сва је биљка обрасла прљубљеним длакама. Стабљика јој је њопкаста. Лишће је дугуљасто ланцетасто, доње је у дршку сужено, горње је зашиљасто. Цветни су гроздови здуњени и рехави. Чаша је длакава, у зрелости је звонаста и отворена. Круница је плава или бела, обод јој је спљоштен и дужи је од цеви. Плодоносне су петељке оризонталне. Орашнице су јајасте и сјајне. ♀. Расте по барама око Ниша. Цвета од Маја до Јула.

M. Sicula Guss. Обрасла је рехавим и полеглим длакама. Стабљика јој је обла и често при дну пушта жиле. Лишће је дугуљасто, линеарно и затубасто. Цветни су гроздови најзад рехави. Плодоносне су петељке разведене и пресамићене. Чаша је обрасла полеглим длакама, у зрелости је звонасто цилиндрична, а зупци су јој затубасти и врхом су нешто сведени. Круница је ситна; обод јој је улубљен и дужином не достиже цев. Стубић је од дужине карпидија. ☉. Расте по влажним местима око Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

M. sylvatica Hoffm. Стабљике су често усправљене, при дну су длакане и има их више на истом корену. Лишће је обрасло меканим длакама; доње је дугуљасто и у дугу дршку сужено; по стаблу је ланце-

тасто и зашиљасто, цветни су гроздови најзад рехави. Плодоносне су петељке разведене и равне су чаши или су два пут дуже. Чашина је цев обрасла разведеним или пресамићеним длакама, које су обично на врху кукасте; чашина су зупци усправљени. Круница је плава или бела, крушна, а цев јој је од дужине чаше. Орашнице су јајасте, црне, сјајне и на једној су страни кобилчасте. ☉. Расте по шумама око Ниша и на Сувој Планини. Цвета од Априла до Јула.

M. intermedia Link. Длакава биљка с усправљеном, гранатом стабљиком. Доње је лишће лопатичасто и у дршку сужено; по стаблу је дугуљасто ланцетасто. Цветни су гроздови рехави, дугачки и без прицерака. Плодоносне су петељке разведене и два пут су дуже од чаше. Чаша је подељена на пет крижака и обрасла је разведеним кукастим длакама. Круница је ружаста а по том плава; обод јој је ситан, а цев јој је краћа од чаше. ☉. Расте по необрађеним местима око Ниша. Цвета од Априла до Септембра

M. hispida Schlcht. Сва је биљка обрасла разведеним, правим длакама и од основе је често граната. Цветни су гроздови рехави и дужи су од стабљике. Лишће је дугуљасто, доње је у дршку сужено. Петељке су разведене и у дужини су равне чаши, или су краће. Чаша је у зрелости отворена и обрасла је разведеним, кукастим длакама, а зупци су јој кратки. Круница је плава; цев јој је краћа од чаше, а обод краћи од цеви. ☉. Расте по сушним странама око Ниша. Цвета од Априла до Јуна.

M. stricta Link. Сва је биљка обрасла кратким, разведеним длакама, које су при дну лишћа често кубасте. Стабљике су ситне и има их много на истом корену. Лишће је дугуљасто и затубасто, доње је у розету скупљено и на кратку дршку насађено. Цветни су гроздови крути, рехави, дугачки и при дну лиснати. Цветне су петељке круте и краће су од чаше. Чаша је у зрелости затворена и обрасла је длакама при дну рачвастим а на врху кукастим. Круница је врло ситна, плава, са циви краћом од чаше. ☉. Расте по песковитим местима око Ниша. Цвета у Априлу и Мају.

II Секција: *Strophostoma* Endl. Цвеће је поређено у гроздове. Орашнице имају у средњи основе белу кресту

M. sparsiflora Mik. Зелена и полеглим длакама обрасла биљка. Стабљике су мрљаве, гранате. Лишће је мекано, доње је јајасто лопатичасто, затубасто и на дршку насађено, остало је дугуљасто ланцетасто и зашиљасто. Цветни су гроздови кратки, са мало цвећа и при основи су лиснати. Доње су плодне петељке пресамићене и много су дуже од чаше, која је обрасла чекињастим и при дну чаше кукастим длакама; чаша у зрелости израшћује и постаје звонаста. Круница је плава а цев јој је нешто краћа од чаше. ☉. Расте по жбуњу и шумама око Ниша. Цвета у Априлу и Мају.

Племе: *Synoglosseae*.

Орашнице су утврђене за стожерак и има их четирп.

Echinosperrnum Schwartz.

Чаша је подељена на пет крижака. Круница је тањираста и у грлу је затворена ситним израштајима. Прашнице су сакривене у круници и дуже су од прашничких конаца. Орашце су на три ћошка; унутарњим су углом прирасле за стожерак; на предној су страни зарубљене и имају 1 до 3 реда гранатих длака.

E. Lappula L. Сва је биљка обрасла полеглим, при основи квржичавим длакама. Стабљика је усправљена, крута и граната. Лишће је ланцетоасто. Доњи су приперци дужи од чаше. Плодоносне су петељке усправљене и краћи су од чаше, у ове су кришке линеарно дугуљасте и разведене. Круница је плава а цев јој је краћа од чаше. Орашце су по странама квржичаве, а по ободу имају 2 до 3 реда гранатих и кукастих чекиња. ☉ или ☺. Расте крај путова и по присојима око Ниша. Цвета од Јуна до Августа.

Synoglossum L.

Чаша је подељена на пет режњева, круница је левкаста по ободу је подељена на пет разведених крижака а цев јој је готово исте дужине са чашом. Крунично је грло затворено израштајима. Жиг је цео. Прашнице су дугуљасте и сакривене. Орашце су јајасте, на спољној су страни угнуте, а од свуд су обрасле гранатим и кукастим чекињама.

S. officinale L. Стабљика је висока, граната. Лишће је обрасло белим, меканим длакама и зашиљасто је; доње

је елиптично и у дршку сужено, горње је ланцетасто и при основи у пола обувата стабљику или гране. Плоди су гроздови усиправљени, кратки рехави, па једну су страну окренути и немају приперке. Круница је прљаво црвена. Петелке су краће од плода и улук су искривљене. Орашице су на удубљеној страни опасане прилично дебелим ободом и обрасле су гранатим чекивицама. ☉. Расте по виноградима крај путова и по присојима око Нипа. Цвета у Мају и Јуну.

Asperugo L.

Чаша је исечена на 5 режњева, који су при дну зупчasti, у зрелости јако израшћује, сиљшти се и раздели се на две зупчaste поле. Круница је сптна левкаста, подељена на 5 режњева и у грлу је затворена израштајима, а готово је величине чаше. Прашнице су уврите и јајасте. Жиг је главичаст. Орашице су стиснуте и преко половине утврђене за стожерак бочним цупком.

A. procumbens L. Обрасла је чекицама на ипже обореним и од основе је полегла биљка. Лишће је елиптично, доње је на дршке насађено, горње је при дну сужено а све је острпкаво. Цвеће је, у назуху од лишћа у гомлице скупљено и насађено је на врло кратке петелке. Плодне су петелке суноврате. Поле су у плодноспе чаше мрежасте, зашиљасте и трецљаве. ☉. Расте крај путова око кућа и т. д. у околини Нипа. Цвета у Мају и Јуну.

Heliotropium L.

Чаша је подељена на пет режњева. Круница је левкаста или тањираста, у грлу је длакава или нага

има пет уздужних бора. Прашнице су сакривене. Карпидије су целом дужином прирасле за стошерак и завршене су стубићем.

Н. Еуроаеум L. Зелена биљка, обрасла је кратким, крутим, при дну квржичавим длакама. Стабљика је усправљена и гранага. Лишће је елиптично затуба сто и на дршку насађено. Цвеће је у један или два реда поређано у класове. Чаша је длакава а режњи су јој линеарни и у зрелости разведени. Круница је бела, а цев јој је длакава и у дужину је равна чашни. Прашнице су утврђене у дну круничине цевн. Орашнице су глатке или су длакаве и јамичаве. ☉. Расте по пољу крај путова, по випоградима и др. око Ниша. Цвета од Јула до Септембра.

Фам. *Solanaceae* Juss.

Цвеће је обично хермафродитно и правилно, ређе је неправилно. Чаша је подељена на пет крижака и обично је трајна. Круница је разног облика, по ободу је правилна или неправилна и обично је подељена на пет делова. Прашника има пет са дво-оким прашницама. Плодник је слободан и подељен је на два окца у којима има много семака. Стубић је један са целим или на двоје подељеним жигом. Плод је бобица или чаура. Семке имају меснато беланце у чијој средини лежи прав или искривљен ембријон.

Анализа родова.

1. Чаша у зрелости израшћује и надује се тако да са свим умотава бобицу . . . *Physalis*.

- Чапа у зрелости не израшћује или врло мало
 но никад не омотава плод 2.
2. Прашнице су једна другој прилакинуте и пуцају
 вршним порамма Solanum.
 Прашнице су раздвојене 3.
3. Шиб са ситном левкастом круницом . Lycium.
 Зеласто биље 4.
4. Круница је звонаста и подељена је на 5
 зубаца. Плод је бобица Atropa.
 Крунице је левкаста; плод је чаура 5.
5. Круница наборита, чаура је бодљавна и распала
 се на 4 калка Datura.
 Круница је без бора; чаура се отвара као
 кутија једним поклопцем . . . Hyoscyamus.

I Племс: **Vacciferae.**

Плод је сочан, бобица.

Solanum L.

Чапа је подељена на 5 разведених режњева и кашто
 у зрелости мало израшћује. Круница је точкаста са врло
 кратком цеву и подељена је на пет делова. Прашнице
 су утврђене у грлу крунице. Прашнице су једна уз другу
 прумакинуте и слепљене а пуцају на врху једном пором
 Плодник је подељен на два окца. У бобици има много
 стиснутих, рапавих или јамичавих семака.

Анализа специја.

1. Ситан шиб S. Dulcamara.
 Зеласто биље 2.

2. Стабљике су скоро обле; сва је биљка рутава
 S. villosum.
 Стабљике су ћошкасте; маљава или глатка
 биљка S. nigrum.

S. nigrum L. Глатка или маљава биљка са ћошкастим гранама. Лишће је јајасто или ромбично, цело или ћошкasto или зупчasto. Цвеће је скупљено у амбреласте гроње и насађено је на кратке петељке. Плодносноне су петељке задебљале и пресампћене. Чашини су режњив закружени. Круница је бела и маљава. Бобица је црна. ☉. Расте крај путова, крај ограда и др. Цвета од Јуна до јесени.

S. villosum Lam. Сва је биљка обрасла густим разведеним длакама, а гране су јој готово обле. Лишће је јајасто делтоидно и по ободу је усечено и зупчasto. Цвеће је поређано у малоцветне коримбе и насађено је на кратку петељку. Плодносноне су петељке на врху задебљале и на ниже оборене. Круница је бела маљава и два пут је већа од чаше. Бобица је жута. Расте крај путова, по виноградима, по баштама и др. а цвета од Јуна до јесени.

S. Dulcamara L. Ситан, гранат шиб, који се уз друго биље пење. Лишће му је јајасто, срцасто и на дршке је насађено, а по површини је више мање длакаво; горње је копљасто. Цвеће је скупљено у гроње и насађено је на дуге петељке; петељке су у појединих цветова зглобовите. Чашини су режњиви врло кратки и троу-

гални. Круница је љубичаста, а кришке су јој ланцетасте често пресамићене. Бобице су јајасте и црвене. ♀. Расте по јапаци крај путова, крај жбуња и др. Цвета од Јуна до Августа.

Physalis L.

Чаша је звонаста, подељена је на пет режњева, а у зрелости тако израсте и надује се, да плод са свих страна омотава и сакрива. Круница је точкаста, набрана и има режњева или 5 углова. Прашнице се уз дуж отварају. Плодник је подељен на два окца и има један стубић, који је расцепљен на две плочице. Бобица је округла, црвена и сакривена је у надутој чаши.

P. Alkekengi L. Зелена и длакава биљка. Корен јој нузи. Стабљике су једноставне или слабо гранате. Листе је јајасто, заострљено и цело на врху стабла обично стоје по 2 листа заједно. По један цвет стои у назуху од листића на погнутој и најзад суповратној петељци. Чашници су режњеви длакави, троугални и заострљени; чаша у зрелости израшћује, постаје јајаста и црвена. Круница је прљаво бела, а у грлу је зелена ♀. Расте по виноградама, по усевима и др. а цвета у Јуну и Јулу.

Lycium L.

Чаша је бокаласта, подељена је на пет зубаца или на две усне, у зрелости не израшћује и остаје приљубљена уз бобицу. Круница је левкаста са узаном цеву. Прашнице уз дуж пуцају. Бобица је дво-ока.

L. Varbarum L. Гладак, сиваст шиб са веруговим, усправљеним и белчастим гранама. Лишће је дугуласто или линеарно, затупасто и у дршку сужено. Цвеће је усправљено, усамљено или у гомиле скупиљено у пазуку од лишћа. Чаша је дво усната. Круница је црвена и подељена је на јајасто дугуласте режњеве који су равни цви. Прашници вире из крунице. ♀. Гајена рад живе ограде и где што и подивљала. Цвета од Јуна до Августа.

Atropa L.

Чаша је дубоко исечена на пет крижака и у зрелости слабо израшћује. Круница је звонаста и подељена је на пет режњева. Прашници су утврђени на дну крунице. Прашнице се отварају уз дуж. Вобица је дво-око и има много стиснутих, јамчавих семака.

A. Belladonna L. Велико биље, лудача. Обрасла је лепљивим маљем. Стабљика је зељаста, добела, усправљена и на врху граната. Лишће је јајасто или дугуласто, цело, заострљено и сужено је у кратку дршку; у горњем крају стабла стоје заједно по два неједнака листа. Цвеће је усамљено у пазуху од лишћа, ређе су два цвета заједно; цвеће је насађено на петељке и суноврато. Чашини су режњеви троугално јајаст и заострљени. Круница је прљаво мрка са закруженим режњима. Вобица је црвена и округла. ♀. Расте по шуми на Сувој Планини. Цвета од Јуна до Августа.

II Пleme: **Capsuliferae.**

Плод је сув, чаура.

Datura L

Чаша је дугачка, на 5 њошкџва и у зрелости јој се горњи крај одваја од основе, која израшћује. Круница је левкаста и набрана. Чаура је јајаста и подељена је на два главна окца, а свако је окце непотпуном преградом такође подељено на двоје. Чаура се распада на врху на четири капка.

D. Stramonium L. Стаблика је глатка, дебела, усправљена, обла и на врху рачвасто граната. Лишће је јајасто, глатко, плитко исечено и зупчато а насађено је на дршке. Круница је бела и готово је два пут дужа од чаше, а делови су јој кратки и напрасно су стањени у шипљак. Чауре су усправљене и бодљаве. Семке су прне, бубрежасте и јамичаве. ☉. Расте крај путова, по необрађеним местима и др. Цвета у Јуну и у Августу

Hyosciamus L.

Чаша је цеваста и на врху звонаста, а подељена је на пет крижака; у зрелости израшћује и омотава чауру. Круница је левкаста, по ободу је коса и подељена је на пет затубастих режања. Чаура је подељена на два окца и отвара се у паокруг поклопцем.

H. niger L. Сва је биљка обрасла лепљивим длакама. Стаблика јој је усправљена и граната. Лишће је меко, длакаво, доње је јајасто дугуљасто, перасто је исечено и на дршке је насађено; горње је дугуљасто ланцетасто и основном обувата стабљнку. Цвеће је без петељке поређано у клас и окренуто на једну страну.

Плодоносна је чаша у средини сужена, а зупци су јој разведени, троуглави и боцкави. Круница је готово правилна, бледо жута са љубичастим цртама, а цев јој је изнутра љубичаста. Прашници мало вире из крунице ☉ или ☉. Расте крај путова, по развалинама и т. д. Цвета у Мају и Јуну.

Фам. *Scrophulariaceae* Lindl.

Цвеће је хермафродитно и обично неправилно. Чаша је подељена на 4 до 5 режњева. Круница је звонаста или точкаста, по крајку је подељена на 4 до 5 разведених делова или на две усне. Прашника има 4 и онда су обично двојни (два дужа, два краћа); пети је прашник закржљао или је претворен у стапиод, ређе је да има 5 плодних прашника. Кашиг има само два прашника. Плодник је подељен на два окца и има много заметака; ређе је да су само 2 заметка. Стубић је једноставан или на двоје подељен. Плод је чаура, много је ређе да је плод бобица. Семке имају беланце.

Анализа родова.

1.	У цвету има 2 плодна прашника	2.
	У цвету има 4 до 5 прашника	3.
2.	Круница је ситна, тањираста или точкаста	<i>Veronica</i> .
	Круница је доста крупна, цваста, неправилна	<i>Gratiola</i> .
3.	Круница је подељена на две приметне усне	4.
	Круница је точкаста или звонаста, готово је правилна или је неприметно дво-усната	12.

4. Круница има мамузу *Linaria*.
Круница је без мамузе 5.
5. Круница је при дну трбушаста (грбава) . .
. *Antirrhinum*.
Круница није грбава 6.
6. У сваком плодничковом окцу има само 1 до 2
семке *Melampyrum*.
У окцима има више семака 7.
7. Све је лишће перасто исечено . *Pedicularis*.
Лишће није перасто 8.
8. Чапа је надута, трбушаста . . *Rhinanthus*.
Чапа није надута 9.
9. Прашнице су шуте *Scrophularia*.
Прашнице су боцкаве 10.
10. Режњевци су у додње усне усечени *Euphrasia*.
Режњевци су у додње усне цели 11.
11. Горње је лишће прстасто исечено *Euphrasia*.
Горње је лишће цело *Odontites*.
12. Круница је точкаста *Verbascum*.
Круница је цеваста или звонаста . *Digitalis*.

I. Племe: *Verbasceae* Bth

Круница је точкаста и готово неправилна. Прашници су у лук искривљени и има их 4; кашто је и пети прашник на месту. Лишће је наспрамно.

Verbascum L.

Чапа је подељена на 5 режњева. Круница је точкаста и обично раширена, а подељена на пет неједнаких делова. Прашници су не једнакви има их пет;

неки су а кашто и сви длакави. Прашнице су једно-оке и насађене су на прашник попреко, ређе је да су у 2 додња прашника уз дуж насађене и онда слазе низ прашник. Стубић је са главичастим жигом. Чаура се распада на два окца.

Анализа специја.

1. Цвеће је усамљено 2.
Цвеће је у гомилицама 3.
2. Цвеће је љубичасто *V. phoeniceum*.
Цвеће је жуто *V. Blattaria*.
3. Лишће слази низ стабло 4.
Лишће не слази низ стабло 5.
4. Круница је пљосната; лишће мало слази низ
стабљику *V. phlomooides*.
Круница је улубљена; лишће далеко слази низ
стабљику *V. Tharsus*.
5. Прашници су обрасли љубичастим длакама . . . 6.
Прашници су обрасли жутим длакама 7.
6. Додње је лишће перасто *V. sinuatum*.
Додње је лишће цело 6 bis
- 6 bis Додње је лишће јајасто *V. nigrum*.
Додње је лишће дугуљасто *V. Orientale*.
7. Сва је биљка кунадраста *V. pulverulentum*.
Биљка није кунадраста 8.
8. Лишће је ровашено *V. Luhnitis*.
Лишће је цело *V. speciosum*.

I. Секција. *Tharsus* Bth. Прашнице у дужих прашника слазе низ прашнички конач.

1. *Euthapsi*. Цвеће је скупљено у гомилице и поређано је у гроздове.

V. *Thapsus*. L. Сва је биљка обрасла жућкастим руном; обично је једноставна или мало гратата. Доње је лишће дугуљасто, ровашено и на дршке насађено; горње слази низ стабло до листа, који испод њега стоје. Цвеће је наслагано у гомилице, насађено је на кратке петелке и поређано у збивене гроздове. Чаша је обрасла руном и исечена је на ланцетасте кришке. Круница је доста ситна и улубљена. Прашнице на дужим, глатким прашницима слазе низ конце; на кратким, длакавим прашницама, прашнице су бубрежасте. Чаура је јајаста и нешто је дужа од чаше ☺. Расте по сушним, необрађеним местима око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

V. *phlomisoides* L. Сва је биљка обрасла белом или жућкастим руном. Доње јој је лишће ровашено, елиптично или дугуљасто ланцетасто и у дршку је сужено; горње обавља стабљичку и слази нешто мало низ њу. Цвеће је скупљено у гомилице, насађено је на кратке петелке и поређано је у гроздове, који су при дну рехави. Чаша је руновита и исечена је на троугално ланцетасте кришке. Круница је расплиута. Краћи су прашници обрасли белом длакама; у дужим прашницама прашнице слазе низ конце. Чаура је јајаста и дужа је од чаше ☺. Расте по пољу око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

2. *Blattariae*. Цвеће је усамљено и поређано је у гроздове или у класове.

V. Blattaria L. Глатка и зелена биљка са штркљастом, облом, лиснатом и обично једноставном стабљиком. Доње је лишће недељено или је перасто исечено и сужено је у дршку; горње је без дршке и обувата стабљиком; а све је дугуљасто или дугуљасто ланцетасто и зупчато. Цветни је грозд дугачак и рехав. Цвеће је усамљено и пасађено на петељку 2 до 3 пута дужу од чаше. Ова је жлездичава и исечена на ланцетасте, заострљене кришке. Круница је крупна и жута, а у грлу је љубичаста, ређе бела. Прашници су обрасли љубичастим длакама, а прашице у два прашика слазе низ конце. Чаура је округла и дужа је од чаше. ☉. Расте крај друмова, по несобрађеним местима, по баштама и т. д. Цвета од Јуна до Септембра.

II Секција: *Lychnitis* Vth. Све су прашице бубрежасте и готово подједнаке.

1. Цвеће је скупљено у гомпице.

* Прашници су обрасли белим или жућкастим длакама.

V. pulverulentum Vill. Сва је биљка обрасла белим кунадрама, које опадају. Стабљика је висока и на врху је граната. Лишће је цело или је слабо ровашено, доње је дугуљасто или елиптично и сужено је у кратку дршку, горње је јајасто или закружено и обувата стабљиком, а на врху је заострљено. Цвеће је скупљено у гомпице и поређано је у гроздове. Цветне су петељке мало што дуже од чаше. Ова је кунадраста и исечена је на линеарно ланцетасте кришке. Круница

је жута и ситна. Прашници су обрасли белим длакама. Чаура је ситна, јајасто округла ☹. Расте по необрађеним местима око Ниша. Цвета од Јула до Августа.

V. *Lychnitis* L. Стабљика је граната, са разведеним и ћошкастим гранама. Лишће је озго зелено, оздо је бело или бледо и по ободу је ровашено; доње је елиптично и у дршку је сужено; горње је ланцетасто и без дршке. Цвеће је скупљено у гомилице и подбочено је линеарно ланцетастим приперцима. Петелјке су дуже од чаше. Ова је руновита и исечена је на ланцетасте, зашиљасте кришке. Круница је ситна и жута. Прашници су обрасли белим длакама. Чаура је јајаста, затубаста и од чаше је два пут дужа. ☹. Расте по сушним местима свуд око Ниша. Цвета од Јуна до Августа.

V. *speciosum* Schr. Обрасла је кратким, сивастим руном. Лишће је готово свакад цело; доње је крупно, дугуљасто ланцетасто, при дну је сужено, а на врху је заострљено; по стаблу кратко, срцасто и обувата стабљику. Цвеће је скупљено у гомилице и поредано је у широку метлицу. Чаша је до дна исечена на узане, ланцетасте кришке. Круница је ситна. Прашници су обрасли белим длакама. Чаура је јајасто дугуљаста, затубаста и од чаше је готово два пут дужа. ☹. Расте по брдама око Ниша и на Сувој Планини. Цвета у Јулу и Августу.

** Прашници су обрасли љубчастим или црвеним длакама.

V. sinuatum L. Сва је биљка обрасла жућкастим или сивастим руном. Стабљика је на врху граната. Доње је лишће дугуљасто лопатичасто и перасто је исечено; по стаблу је дугуљасто, цело зашиљато и нешто мало слази низ стабљику. Цветне су петељке неједнаке и веће су дуже од чаше. Чаша је руновита и до половине је на ланцетасте кришке. Прашници су обрисли црвеним длакама. Чаура је врло ситна и округла. ☹. Расте крај друма Алексиначког, где ју је нашао 1881 год. г. проф. Панчић.

V. nigrum L. Стабљика је висока и на врху ћошкаста и обично је једноставна. Лишће је озго зелено, оздо је више или мање кушљаво и по ободу је ровашено; доње је јајасто, при основи је срцасто и пасажено је на дугу дршку; горње је без дршке и на врху је заострљено. Цвеће је поређано у гроздове. Чаша је длакава и готово је до дна исечена на ланцетасто шиљасте кришке. Круница је ситна и жута, а у грлу је љубичаста. Прашници су обрасли љубичастим длакама. Чаура је ситна, јајасто округла и дужа је од чаше ☹. Расте по шумама на Сувој планини и на Бањском брду. Цвета од Маја до Септембра.

V. Orientale MB. Стабљика је висока, лисната и на врху обично граната. Лишће је обрасло краткљим длакама и оздо је обично блеће; доње је дугуљасто, ровашено, при основи обично сужено и на дршку пасажено, а на врху је зашиљасто. Цветне су гомилице поређане у рехаве гроздове. Петељке су дуже од чаше.

Чаша је кушљава и подслена је на шиљасте кришке. Круница је ситна, жута. Прашници су обрасли љубичастим длакама. Чаура је ситна, дугуљаста длакава и два пут је дужа од чаше ☺. Расте на Вису, Бањском брду и Сувој Планини. Цвета од Јуна до Августа.

2. Цвеће је усамљено.

V. phoeniceum L. Стабљика је жлездичава и обично једноставна. Листе је озго глатко, оздо је обрасло врло ситним маљама; доње је јајасто или дугуљасто ромбоидално, сужено је у кратку дршку, на врху је затубасто, по ободу је ровашено и скупљено је при дну стабла у розету; по стаблу је поступно ситније и нема дршку. Цвеће је пасађено на кончасте, разведене петељке, које су много дуже од чаше. Ова је жлездичава и исечена је на елиптичне, затубасте кришке. Круница је љубичаста или црвена и глатка. Прашници су обрасли црвеним длакама. Чаура је јајаста, зашиљаста и нешто је дужа од чаше ☺. Расте по сушним странама око Ниша. Цвета од Маја до Јула.

II Племe **Antirrhineae** Chav.

Круница је цеваста или звонаста; цев јој је при основи трбунаста или има мамузу. Чаура се отвара порам. Листе је бар при дну стабла наспрамно или у приљен поређано

Linaria Juss.

Чаша је подељена на пет готово једнаких крижака. Круница је двоусната, са испалим непцем, које

јатвара њено грло, а при дну има мамузу; горња јој је усна права и расечена, дојња је пресамићена и на три режња подељена. Прашници су дво-моћни (2 дужа 2 краћа) и има их 4. Чаура је подељена на два окца и отвара се на врху порамом или капцима. Семке су јајасте, призматичне или спљоштене.

Анализа фела

1.	Длакаве или мањаве биљке.	2.
	Глатке биљке.	5.
2.	Листће је широко, јајасто или дугуљасто, стабљика по земљи леже.	3.
	Листће је узано; стабљике су усправљене	4.
3.	Средње је листће округласто.	<i>L. spuria.</i>
	Средње је листће кончасто.	<i>L. Elatine.</i>
4.	Годишња биљка беличаста цвета.	<i>L. minor.</i>
	Дуговечна биљка цвета жутог	<i>L. vulgaris.</i>
5.	Листће је пршљенасто	<i>L. rubioides.</i>
	Листће није пршљенасто	6.
6.	Семке су спљоштене и крилате, зелено биље	<i>L. Italica</i>
	Семке су ћошкасте; сивасте биљке.	7.
7.	Листће јд на стаблу јајасто припреци су краћи од петелака	<i>L. Macedonica.</i>
	Листће је по стаблу ланцетасто; припреци су дужи од петелака	<i>L. genistifolia.</i>

I Секција *Elatinoides* Chav. Крупчино је грло затворено нешцем. Чаура се отвара са два капка. Семке су јајасте или дугуљасте.

L. spuria L. Длакава и од основе граанта биљка с полеглим гранана. Лишће је засебно округласто затубасто и насађено је на кратку дршку а по ободу је цело; горње је ситније и на врху има малу бацку. Цвеће је у пазуху од листа насађено на длакаву петелку која која је разведена и два до три пута је дужа од листа. Чашине су кришке јајасто дугуласте зашиљасте и при основи скоро срцасте. Круница је жута а горња јој је усна љубичаста. Мамуза је искривљена, зашиљаста и у дужину је равна круници. Чаура је глатка. Семке су јамичаве. ☉ Расте по њивама око Ниша, а цвета од Јуна до јесени.

L. Elatine Desf Длакава, граната и полегла биљка. Доње је лишће јајасто закружено, по ободу нешто зунчасто и насађено је на кратку дршку; средње је копљасти, а горње је стреласто. Цвеће је у пазуху од листа насађено на глатке, копчасте, петелке, које су дуже од листа. Чаша је подељена на ланцестасте, заостржене кришке. Круница је бледо жута, а горња јој је усна изнутра црвена. Мамуза је шиљаста, права или искривљена и готово је од дужине крунице. Чаура је округла. Семке су јајасте, мрке, јамичаве и мрежасте. ☉ Расте по њивама, а цвета од Јуна до јесени.

II Секција: *Linariastrum* Chav. Крунично је грло затворено нешцем. Чаура се отвара са 4—6 ситних какака (зубаца).

* Семке су снљоштене и по ободу крилате.

L. vulgaris Mill. Доле глатка а на врху маљава и жљездичава биљка. Стабљике су јако лиснате и на врху су гранате. Лишће је расуто, узана, ланцетасто линеарно и има три перва. Цвеће је крупно, поређано у збивене класолике гроздове и подбочено је ланцетастим пресамићеним приперцима. Чаша је ситна, глатка и исечена је на троугално јајасте кришке. Круница је жута са танком мамузом. Чаура је крупна, јајаста и два пут је дужа од чаше. Семке су окружене широким ободом и често су у средини квржичаве. Ц. Расте по сушним местима и виноградима око Ниша. Цвета од Јула до јесени.

L. Italica Trev. Глатка биљка са усправљеном, лиснатом и на врху слабо гранатом стабљиком. Лишће је ланцетасто линеарно, нешто мало меснато и сивасто и има три слабо испала перва. Цвеће је доста ситно и поређано је у збивене гроздове. Чаша је исечена на ланцетасте кришке без перва. Круница је као лимун жута, а мамуза јој је танка и готово исте дужине са круницом. Чаура је ситна, округла и дужа је од чаше. Семке су снљоштене са широким ободом и у средини су квржичаве. Ц. Расте по Селичевици, на Сувој Планини близу Мокре и по другим брдама око Ниша. Цвета од Јуна до Септембра.

** Семке су дугуљасте или ћошкасте и без обода.

L. Macedonica Griseb. Глатка и сива биљка. Стабљика је висока и на врху је јако граната. Лишће

је по стаблу јајасто, зашиљасто и у пола обувата стаблику; по гранама је ситно, ланцетасто и заострљено. Приперци су врло ситни и изгледају као љуске. Цветне су петељке танке и дуже су од чаше 4 до 6 пута. Чаша је ситна, а кришке су јсј троугалне и заострљене. Круница је круна, жута, са брадатим непцем; а мамуза јој је врло танка, права и од дужине крунице. Чаура је јајаста, на врху пресечена. Семке су на три ћошка и по површини су квржичаве. ζ . Расте по виноградима у Сяћеву, Јелашници, на боку од Суве Планине etc. Цвета у Јуну и Јулу.

L. genistifolia L. Глатка и сива биљка са усправљеним и гранатим стабљикама. Лишће је ланцетасто, зашиљасто и усправљено је уз стабло; по гранама је скраћено и линеарно. Цветне су петељке усправљене и краће су од приперака и чаше. Цвеће је осредње. Чашине су кришке ланцетасте, зашиљасте и у дужину су равне круничној цеви. Круница је жута и по непцу је длакава. Мамуза је права и од дужине крунице или је нешто краћа. Чаура је јајаста и краћа је од чаше. Семке су на три ћошка и равне су. ζ . Расте по сушним странама и виноградима око Ниша. Цвета од Јуна до Августа.

α) *linifolia* Bois. Лишће је узано, ланцетасто линеарно и линеарно. Цвеће је расуто. *Linaria concolor* Gris. Расте по Габровачком брду и по камењарима око Ниша. Цвета кад и горња фела.

Приметба. По камењарима око Ак-Панлапке и па облику расте једна *Linaria* са пршљенастим лишћем, коју сам ја у мом хербаријуну забележио под именом *); *Linaria verticillata* sp. nov. Ову биљку ваља боље испитати.

III Секција: *Chaenorrhinum* DC. круничино је грло затворено угнутим пепцем. Чаура се отвора зуцима или се неправилно распада

L. minor L. Маљава и жлездичава биљка. Лишће је дугуљасто и ланцетасто линеарно, затубасто и у дршку је сужено. Цветни су гроздови рехави и немају много цветова. Петељчице су два до три пута дуже од чаше. Чашине су кришке линеарно лопатичасте и од чауре су дуже. Круница је плавкаста и длакава. Мамуза је конична и два пут је краћа од крунице. Чаура је јајаста и жлездичава и отвара се са три зупца. Семе су дугуљасте и на врху су пресечене. ☉ Расте по њивама и по необрађеним песковитим местима, више винограда сињевских и др. Цвета од Јуна до Јесени.

Antirrhinum L.

Чаша је пресечена на пет готово једнаких крижака. Круница је подељена на две усне, затворена је пепцем и при диу је трбушата. Прашника има четири, и то два дужа, а два краћа; прашнице су им дугуљасте и дво-оке. Чаура је јајаста или као крушчица и коса, а подељена је на два неједнака окца горње се окце отвара једном, доње са две поре, ређе са једном.

*) Љ у анализи *L. rubioides* Vis. et Panč.

A. Orontium L. Глатка или само на врху жлездичава биљка. Стабљика јој је усправљена и обично једпоставна. Лишће је дугуљасто линеарно и ланцетасто, а на врху затубасто; горње је узано линеарно. Цвеће је смештено у пазуху од лишћа и поређано је у рехав класолики грозд. Цветне су петељке краће од чаше. Ова је обрасла жлездичавим длакама и псечена је на узане линеарне кришке, које су ратне круници или су од ње дуже. Круница је црвена. Чаура је јајаста и длакава. ☉. Расте по виноградима у Сићеву, крај Нишаве близу Ниша и др. Цвета од Јула до јесени.

III Плезе: *Cheloneae* Bth.

Круница је звонаста или цеста без мамузе и грбе. Прашнице су једно-оке. Чаура се распада на кашке. Лишће је обично наспрамно.

Scrophularia L.

Чаша је псечена ва пет крижака. Круница је подељена на 2 усне, а цев јој је трбушата, ређе је цилиндрична. Прашника су 4, и то два дужа, а два краћа. Прашнице су једно-оке. Израштај (зачетак петог прашника) је луспаст и утврђен је на врху циви између два горња круничина режња, а кашто га и нема. Чаура је подељена на два окца и распада се на два цела или расцепљена кашка. Семке су јајасте или дугуљасте и рапаве су.

Анализа специја

1. Лишће је длакаво, двогодишња биљка . . .
 , . *S. Scopolii*.

- Листће је глатко 2.
2. Листће по ободу доста дубоко исецкано и нема
укрштених шила оздо 3.
- Листће није дубоко исецкано и сво је ипуре-
крштаним жилицама ишарано 4.
3. Листћи је нешто мало меснато; приперци го-
тово вире из крунице. Приперци су љуспастн
. , *S. heterophylla*.
Листће није меснато, приперци су сакривене,
приперци су скоро чекињастн *S. laciniata*.
4. Листће је насађено на крилату дршку *S. alata*.
Дршка није крилата 5.
5. Стабљика је крилата, корен је жиличав . . .
. *S. aquatica*.
Стабљика није крилата, корен је чворновит
. *S. nodosa*.

I Секција: *Scorodonia* Don. Листће није исечено и
испрекрштано је ситним жилицама. Цвеће је поређано у
метлице и наасађено је на петељке обично дуже од чаше.

Х Двогодишња биљка.

S. Scopolii Норре. Стабљика је на четири зату-
баста ћошка. Листће је јајасто дугуљасто, при основи
је срцасто, насађено је на маљаве дршке, по ободу је
зупчасто, са бацкавим зупцима, а по површим је обра-
сло ситним длакама. Метлице су дугуљасте, рехаве и
без листћа или имају при дну који листић. Приперци
су линеарно ланцетастн. Цветне су петељке жљездичаве

и готово су два пут дуже од чаше. Чаша је глатка, кришке су јој јајасто округласте и по ободу су сушне и беле. Круница је зеленкасто црвена. Прашници су сакривени. Израштај је по преко шири. Чаура је јајасто округла, бацкава и од чаше је два пут дужа. ☉ Расте на Сувој Планини и по Селичевици. Цвета у Јуну и Јулу.

ХХ Дуговечне биљке.

S. nodosa L. Глатка биљка са кртоластим или чворновитим кореном. Стабљика је висока и четвртаста. Лишће је јајасто, дугуљасто, при основи је срцасто и на дршку је насађено, а по ободу је ситно рескасто; горње је ланцасто и без дршке. Цветна је метлица без лишћа или је при дну подбочена линеарним лишћем. Чашнице су кришке јајасте, затубасте и по ободу су једва сушне. Круница је мрко зелена. Прашници су сакривени. Израштај је по преко шири и на врху је пресечен или окривен. Чаура је јајаста зашпљаста и од чаше је 2 до 3 пута дужа. ☿. Расте по влажним местима, у Бањи, Јелашници и др. Цвета од Јуна до Августа.

S. alata Gilib. Глатка биљка корена жиличавог. Стабло је на четири крилата ћошка. Лишће је јајасто дугуљасто, при основи је заокружено и насађено је на крилату дршку. Цветна је метлица здуљена и готово је без лишћа. Петељке су дуже од чаше и нешто су мало жљездичаве. Чаша је глатка, а кришке су јој

заокружене и по ободу сужне. Круница је зелено мрка. Прашници су сакривени. Израштај је изврнуто срцаст и на двоје подељен. Чаура је готово округла и зашиљаста. ♀. Расте на Сувој Планини а цвета у Јулу и Августу.

S. aquatica L. Корен је жиљачав. Стабљика је четвртаста са узаним кривоцима. Лишће је глатко и насађено је на дршку; доње је јајасто дугуљасто, на врху је затубасто, при основи је срцасто, а по ободу је плитко ровашено; горње је истог облика, само није свакад затубасто. Цвеће је поређано у дугачке метлице. Чашине су кришке на врху закружене и по ободу сушне. Круница је зелено мрка. Прашници су жљездичави. Прашнички је израштај округласт и на врху је нешто мало окривен. Чаура је јајасто округласта. ♀. Расте крај потока, а цвета у Јуну и Јулу.

II Секција: *Tomiorhynchus* Bth. Лишће није ситним жиљцама непрекрпато а на разпе је начине песчено ређе је да је цело и тад се разликује од биља прве секције петељкама краћим од чаше.

S. heterophylla Willd. Глатка и кашто сиваста биљка. Више кртих стабљака ивчу из дрвеног доњег дела стабља. Лишће је нешто младо меснато јајасто затубасто при дну је готово клинасто или мал не срцасто по ободу је усечено и ровашено или је лирасто или перасто. Цветне су метлице сложене од 5 до 9 цветова, који су подбочени љускатим приперцима. Цветне

су петељке у дужину равне чаше. Крпшке су у чаше јајасте и по ободу су беле и сушне. Круница је доста велика и прљаво црвена, а два пут је душа од чаше. Прашнице готово више из крунице. Прашнични је израштај бубрежаст. Чаура је готово три пут дужа од чаше и округласта је и готово дво-гука ζ . Расте по стенама више Ман. Свете Богородице. између Спћева и Плепа и на Сувој Планини. Цвета од Маја до Јула.

S. laciniata WK. Глатка биљка са више црвенкастих четвртастих и при дну дрвених стабљика. Лишће је лирасто или перасто исечена на јајасто дугуљасте и зупчасте крпшке и насађене је на дршке. Припреци су су у појединих цветова чекрпшасте. Петељчице су краће од чаше или су јој у дужини равне. Чашине су крпшке заокружене и по ободу су сушне и беле. Круница је прљаво црвенкасто. Прашнице су укрпте. Израштај је округласто бубрежаст. Чаура је округласта и два пут је дужа од чаше. ζ . Расте по стенама око Спћева на вису, на Сувој Планини etc. Цвета кад и горња биљка.

Плеже: **Gratiolae** Bth.

Круница је цеста или звонаста, а без грбе. Прашнице су дво-оке, чаура се распада на 2 до 4 канка. Лишће је насипрано.

Gratiola L.

Чаша је подељена на пет готово једнаких режњева. Круница је цеста на врху подељана на две усне, а у грлу није затворена венцем. Два задња су прашика плодна, два предња су јалова, копчаста или их и нема.

Окца су у прашници раздвојена, паралелна и утврђена су за раширену штитасту спону. Чаура се распада на два расцепљена канка. Семке су јамичаве и има их много.

G. officinalis L. Са свим глатка биљка са љуспастим кореном који далеко пузи. Стабљике су усправљене лиснате и на врху четвргасте. Лишће је ланцетасто цело или рескато и у пола обувата стабљику. Цвеће је у пазуху од листа насађено на дугачке петељке које на врху имају два ситна приперка. Чаша је жлездичаво тачкаста и подељена на ланцетасте кришке. Круница је дужа од чаше; обод јој бео или ружаст, цев јој је крива и жућкаста грло јој је брадато. Јалови су прашници здуљени. Чаура је јајаста зашиљасто и у дужину је равна чаши. Ц. Расте по влажним местима око Нима. Цвета Јуна Јула.

Племе: **Digitalaeae Bth.**

Круница је звонаста или цваста са пљоснатим деловима. Прашнице су дво-оке. Чаура је састављена од два канка. Лишће је посебно.

Digitalis L.

Чака је подељена на пет режњева. Круница јд косо пресечена, цев јој трбушаста и звонаста или цваста, горња јој је усна врло кратка урезана или расцепљена у доње је усне средњи режањ дужи. Прашника има 4, два дужа а два краћа; прашнице су им раскречене, а на врху су уједно спојене. Стубић је подељен на два кратка крака. Чаура је јајаста и распада се на 2 канка. Семке су ситне и има их много.

Анализа специја.

1. У доње је усне средњи режањ дугачак . . . 2.
У доње је усне средњи режањ кратак; цвеће
је жуто и крупно *D. grandiflora*.
2. Чашине су кришке затубасте; круница је цр-
вено риђа *V. ferruginea*.
Чашине су кришке зашпљасте 3.
3. Чашине су кришке глатке . . . *D. laevigata*.
Чашине су кришке длакаве *D. lanata*.

I Секција: *Globiflorae* Bth. Крупичина је цев на-
дуча, округла или изврнуто конична. У доње је усне
средњи режањ здуљек.

D. ferruginea L. Стабљика је висока, лисната
и обично једноставна. Лишће је ланцетасто, глатко или
је оздо и по ободу маљаво, и цело или кашто крецаво;
доње је у дршку сужено. Цвеће је насађено на врло
кратке петељке и подељено је ланцетастим, пресамићеним
приперцима, а поређено је у гроздове по врху стабла.
Чаша је глатка, кришке су јој елиптичне, затубасте и
по ободу сушне. Круница је жлездичава и маљаво цр-
вено риђа и од рјасто црвених је црта мрежаста; горњи
су режњиви обода кратки и завршени; доњи су бочни
такође кратки оно зашпљасте, средњи је дугачак, опружен,
јајаст, изнутра јосакав и готово је у дужину раван цев;
Ова је падута и скоро округла. Ц. Расте по шумама, на
Бањском брду на Сувој Планини. Цвета у Јулу и Августу.

D. laevigata WK. Глатка, висока и обично једно-
ставна биљка и Лишће је цело, доње је дугуљасто или

јајасто ланцетасто и у дршку је сужено; по стаблу је ланцетасто. Цвеће је насађено на кратке петељке и поређено је у грозд на врху стабла, а подбочено је узаним, ланцетастим приперцима. Чашнице су кришке ланцетасте, зашиљасте или заштрљене и по ободу су нешто мало супне. Круница је жућкаста и ишарана је црвеним, амрежастим цртан; горњи режањ и бочни режњевци су кратки, доњи је дугачак, дугуљаст, изнутра длакав и готово је у дужину раван цеви; ова је нагло надута, готово округласта и при дну је грбава. Ц. Расте по шумама на Сувој Планини. Цвета Јула и Августа.

D. lanata Ehrh. Стабљика је глатка и црвенкаста. Лишће је глатко или трепљаво; доње је дугуљасто, нешто мало крецаво и насађено је на дршку. Цвеће је насађено на кратке петељке, подбочено је длакавим и трепљавим приперцима и поређано је у збилене гроздове. Чашнице су кришке ланцетасте и обрасле су густим длакама. Круница је длакава беличаста или бледо жућкаста са љубичастим цртама; режњевци су јој кратки, осим доњег, који је дугачак, јајаст, опружен с обе је стране маљав и готово је у дужину раван цеви; ова је надута и готово округласта. Ц. Расте по сушним местима и камењарима око Нипа. Цвета од Јула до јесени.

II Секција: *Grandiflorae* Vth. Круничина је цев звонаста, а обод јој је подељен на кратке делове.

D. grandiflora All. Маљава биљка са високом стабљиком. Лишће је дугуљасто ланцетасто и ситно зуп-

често, доње је насађено на кратке дршке, горње обу-
вата стабљику. Цвеће је крупно, хоризонтално, подбо-
чено је ситним приперцима и насађено је на петељке
од дужине чаше, а поређано је у рехав, на једну страну
окренут грозд. Чаша је руновита, а кришке су јој елип-
тично ланцетасте и зашиљасте. Круница је жута, маљава,
звонаста, а режњеви су јој кратки. ♀. Расте по камења-
рима и сушним местима око Ниша: у Бањи, Јелашници,
Студени, Еминовој Кутити и др. Цвета у Јуну и Јулу.

Племе: *Veronicae* Bth.

Круничина је цев врло кратка, а обод јој је раз-
веден, пљоснат или не приметно двоуснат. Прашника
обично има 2. Прашнице су шуте, дво-оке, ређе једно-
оке. Плод је чаура. Лишће је само при дну наспрамно.

Veronica L.

Карактери исти који и племена.

Анализа специја.

1.	Цвеће је пазуху од лишћа	2.
	Цвеће је у гроздовима	4.
2.	Лишће је подељено на 3 до 5 делова	
		<i>V. hederacefolia</i> .
	Лишће је ровашено	3.
3.	Чаура	<i>V. Вухbaumii</i> .
	Чаура је без жилица	3 bis
3 bis	Чаура је обрасла кудравим длакама .	<i>V. ораса</i> .
	Чаура је обрасла разведеним длакама и по ободу је надута	<i>V. agrestis</i> .
4.	Годншње биљке	5.
	Дуговечне биљке	9.

5. Семке су стиснуте 6.
Семке су с једне стране испунчене, с друге
улубљене 8.
6. Цветне су петељке приметно дуже од чаше
. *V. acinifolia*.
Цветне су петељке краће од чаше или мало
што дуже 7.
7. Лишће је исечено на 5—7 режњеви . *V. vernia*.
Лишће је ровашено *V. arvensis*.
8. Средње је лишће исечено на 5 до 7 режњав
. , *V. triphyllus*.
Средње је лишће зупчasto . . . *V. praecox*.
9. Цветни су гроздови на врху стабла 10.
Цветни су гроздови у пазуху лишћи . . . 14.
10. Крунична је цев врло кратка, круница је
бела или плавкаста *V. serpyllifolia*.
Крунична је цев доста дугачка 11.
11. Лишће је рескасто *V. longifolia*.
Лишће је ровашено 12.
12. Лишће је глатко, кожасто . . . *V. crassifolia*.
Лишће је маљаво 13.
13. Круничне су кришке заокружене *V. orchidea*.
Круничне су кришке дугуљасте . *V. spicata*.
14. На стабљини има 2 уздужне длакаве црте .
. *V. chamaedrys*.
Стабљике су без тих црте 15.
15. Чаша је подељена на 5 крижака 16.
Чаша је подељена на 4 кришке 18.
16. Стабљике су полегле *V. prostrata*.
Стабљике су у савијене 17.

17. Лишће је при дну сужено . . . *V. Austriaca*.
 Лишће је при дну раширено . . . *V. latifolia*.
18. Лишће је глатко, барске биљке 19.
 Лишће је длакаво, биљке сувог земљишта 21.
19. Лишће је утврђено на дршку *V. Bessabunga*.
 Лишће је без дршке 20.
20. Лишће је узано, чаура је на врху усечена
 V. scutellata.
 Лишће је доста широко, чаура је округла
 V. Anagallis.
21. Лишће је без дршке *V. urticifolia*.
 Лишће има дршку 22.
22. Беличаста биљка са трошошкастим чаурама
 V. officinalis.
 Зелена биљка са округлим чаурама *V. montana*.

I Секција: *Pseudolysimachium* Koch. Цветни је грозд на врху стабла или грана једноставан, ретко је да има и побочних цветних гроздова. Крупњачна је цев цилиндрична, дужа је но што је широка. Корен је дугочепан.

V. longifolia L. Маљава или длакава биљка, са усправљеним, високом стабљикама. Цвеће је на врху поређано у збивене гроздове. Лишће је ланцетасто, ситно рескасто, при основи је јајасто или срцасто, а наспрамно је или је поређано у пршљене од 3 до 4 листа. Цветни су приперци шиљастии и у дужини су готово равни цветним петељчицама а ове су опет равне чаше. Чашине су кришке зашиљасте. Чаура је јајасто округла

надута, глатка и на врху пресечена ζ . Расте по ба-
рама близу Међурова. Цвета Јула и Августа.

V. spicata L. Обрасла је белим, кушљавим дла-
кама. Стабљике су јој при основи полетле а одатле ус-
прављене. Цвеће је поређано у класаст грозд. Лишће
је наспрамно, при дну ровашено, на врху цело и на
дршку је насађено; доње је јајасто и затубасто; горње
је краће и ланцетасто. Чаша је два пут дужа од пе-
тељчице, а кришке су јој дугуљасте и затубасте. Кру-
пичине су кришке дугуљасте и дуже су од цеви. Чаура
је надута, округла, длакава и жљездичава. ζ . Расте
по сушним местима око Ниша. Цвета од Јуна до Августу.

V. orchidea Krantz. Длакава биљка са високом
крутом стабљиком. Цвеће је поређано на врху стабла
или грана у збивене гроздове. Лишће је наспрамно и
ровашено; доње је јајасто и насађено је на дршку;
горње је дугуљасто и без дршке. Цвеће је готово без
петељке. Чашине су кришке јајасте и жљездичаве. Кру-
пница је у грлу длакава и подељена је на линеарне,
заоштрљене кришке, које су дуго усукане и врховима
примакнуте и готово су четири пута дуже од цеви.
Чаура је надута округла и обрасла је жљездичавим
длакама ζ . Расте по камењарима око Сињева, Јела-
шнице, на боку Суве Планине и т. д. Цвета у Јулу
и Августу.

V. crassifolia Wierzb. Разликује се од горњих
биљака својим лишћем, које је глатко, доста дебело и

кожасто; што су крупичине кришке дугуљасто јајасте и краће од чаше, и што је стабљика на врху кашто обрасла жљездичавим длакама ζ . Расто око манастира Свете Богородице, а цвета од Јуна до Августа.

II Секција: *Chamaedryx* Koch. Цвеће је поређано у гроздове, који стоје у пазуху од лишћа. Корен је дуговечан.

V. scutellata L. Глатка или жљездичава биљка са танким, гранатим и при дну полеглим стабљикама, које пуштају жлице. Лишће је линеарно или ланцетасто линеарно, зашиљасто, зупчато, без дршке је и готово обувата стабљику. Цвеће је поређано у рехаве гроздове и насађено је на кончасте петељке, које су дуже од чаше. Ова је подељена на четири ланцетасте кришке. Крупица је бела и ишарана је ружастим пртама. Чаура је стиснута, широка, на врху је исечена, а по ободу је цела. Стубић је краћи од чауре ζ . Расте покрај бара око Ниша, близу Влазе, Међурова и т. д. Цвета од Јуна до јесени.

V. Anagallis L. Глатка или на врху жљездичава биљка. Корен јој пузи. Стабљике су усправљене, дебеле и шупље. Лишће је јајасто или ланцетасто, цело или зупчато, без дршке је и обувата стабљику срцастом основом. Цветни су гроздови рехави и у скупу састављају метлицу. Приперци су линеарни. Цветне су петељке дуже од чаше и приперака. Чаша је подељена на четири не једнаке, елиптичне кришке. Крупица је бледа и дужа је нешто мало од чаше. Чаура је глатка,

округла и готово је краћа од чаше. Стубић је од дужине чауре ζ . Расте по влажним местима око Ниша. Цвета од Маја до Септембра.

V. Vessabunga L. Глатка или на врху жлезди. чава биљка. Стабљике су дебеле шупље и пуштају жиле. Лишће је меснато, дугуљасто, затубасто, ровашено и пасађено је на дршке. Цвеће је поређано у рехаве гроздове. Петелке су разведене и дужи су од чаше и приперака. Чашине су кришке јајасто ланцетасте и зашиљасте. Круница је плава и дужа је од чаше. Чаура је надута округласта и завршена је кратким стубићем ζ . Расте по барама и јендецима око Ниша. Цвета од Маја до јесени.

V. Chamaedrys L. Стабљике су при основи полне, пуштају жиле и на врху имају две линије од длака. Лишће је мањаво јајасто, исечено и ровашено, при основи је закружено или срцасто и готово је без дршке. Цвеће је на врху стабла поређано у 2 до 4 грозда. Петелке су дужи од чаше и од приперака. Чаша је подељена на четири ланцетасте кришке, које су дужи од чауре. Круница је плава, а доњи јој је режањ бео; дужа је од чаше. Чаура је стиснута, при основи је сужена, а на врху је урезана ζ . Расте по жбуњу и шумама око Ниша. Цвета у Априлу и Мају.

V. urticaefolia L. Длакава биљка са усправљеним стабљикама. Лишће је јајасто, горње је заострљено, при дну је срцасто, по ободу је зупчато и нема дршку. Цвеће је поређано у рехаве на прамие гроздове, и под-

бочено је ситним приперцима. Цветне су петељчице много дуже од чаше. Ова је подељена на четири ланцетасте, затубасте кришке. Круница је сиво плавкаста и дужа је од чаше. Чаура је округла, на врху је плитко пзрезана и дужа је од чаше. Семке су глатке ♀. Расте по шумама на Сувој Планини. Цвета од Јуна до Августа.

V. prostrata L. Сва је биљка маљава а стабљике су јој танке, полегне и скоро дрвене при основи. Лишће је ланцетасто или ланцетасто линеарно, по ободу је сувраћено и сужено је у дршку. Цвеће је поређано у рехаве насрамне гроздове. Цветне су петељке равне чаше или су дуже. Чаша је подељена на пет не једнаких, глатких режњева. Круница је бледо плава, ружаста или бела и подељена је на закружене режњеве. Чаура је глатка и на врху је усечена ♀. Расте по сушним местима по камењарима и крај путова око Ниша. Цвета Маја и Јуна.

V. latifolia L. Маљава биљка са усправљеним, високим стабљикама. Лишће је јајасто, по ободу је псе-чено и зупчато, а нема дршку. Цвеће је поређано у два до четири грозда, који стоје у пазуху горњег лишћа. Чаша је подељена на пет ланцетастих, неједнаких крижака. Круница је крупна и плава. Чаура је маљава, изврнуто срцаста, при диу је закружена и дужа је од чаше. ♀. Расте по камењарима и сушним брдским местима око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

V. Austriaca L. Маљава биљка са усправљеним, ређе при основи полетлим стабљикама. Лишће је у обиму јајасто и исечено је на дугуласте или линеарне целе или перасте кришке. Цвеће је поређано у два до четири грозда, који стоје у пазуху горњег лишћа. Цветне су петељчице усправљене и од чаше су често дуже. Чаша је подељена на пет, ређе на четири линеарне, неједнаке кришке. Круница је плава и крупна. Чаура је изврнуто срцаста и при основи је закружена, по површини је маљава и у дужину је равна чаши или јо краћа Ψ . Расте по камењарима и сунним местима око Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

V. officinalis L. Беличастим маљем обрасла биљка. Стабљике јој при основи лузе и често пуштају жиле, а врхом су обично усправљене. Лишће је изврнуто јајасто или елиптично, рескасто и насађено је на кратку дршку. Цвеће је поређано у збивене гроздове, који стоје у пазуху горњег лишћа и насађени су на дебеле петељке. Цветне су петељчице усправљене и краће су од чаше. У ове су кришке ланцетасте. Круница је бледа и мало је дужа од чаше. Чаура је стиснута, на три ћошка маљава је и дужа је од чаше Ψ . Расте по шумама и камењарима по Селичевини и т. д. Цвета у Јуну и Јулу.

V. montana L. Сва је биљка обрасла меканим длакама. Стабљике су танке, дугачке, од оспове су трианглате, леже и пуштају жиле. Лишће је јајасто, закружено и насађено је на дугачке дршке. Цветова је

мало скупљено у рехаве гроздове, који су насађени на кончасте петељке. Чаша је подељена на четири изврнуто јајасте кришке. Круница је ситна и бела са црвеним цртама. Чаура је крупна, јако стиснута, исечена је на врху и при основи, а по ободу је зупчаста и трепљава †. Расте по шумама на Сувој Планини. Цвета у Мају и Јуну.

III. Секција: *Veronicastrum* Koch. Цвеће је на врху грана или стабла поређано у гроздове. Круница је цев кратка. Семке су стиснуте, штитасте, с једне су стране споштене или су с обе стране испуцане.

* Дуговечне биљке.

V. *serpyllifolia* L. Стабљике су мањаве, при дну су полегле и пуштају жиле, а на врху су усправљене и завршене су дугачким цветним гроздом. Лишће је глатко, светло, цело или ровашено; дојње је јајасто и насађено је на дршку; средње је клинасто, горње је дугуљасто ланцетасто и прелази у приперке. Цветне су петељке усправљене и нешто су дуже од чаше. У ове су кришке јајасто дугуљасте и готово једнаке. Круница је бела или бледо плаваста и дужа је од чаше. Чаура је стиснута, поврнуто срцаста и краћа је од чаше. Семке су с једне стране испуцане †. Расте по влажним ливадама, крај путова и т. д. Цвета од Маја до Октобра.

** Годишње биљке.

† Петељке су краће од чаше или мало што дуже.

V. verna L. Маљава, ситна, једноставна или од основе граната биљка. Доње јој је лишће јајасто и цело, остало је перасто и исечено на 5 до 7 затубастих режана. Прилици су ланцетасто линеарни и цели. Цвеће је поређано у класасте гроздове, који су најзад здуљени. Цветне су петелке усправљене и краће су од чаше. У ове су кришке ланцетасто линеарне и дуже су од бледо плаве крунице. Чаура је жлездичаво трепљава, стиснута, на врху је срцаста са закрженим деловима и завршена је кратким стубићем. Семке су јајасте и има их 12 до 15. ☉ Расте по Винику, Горици и т. д. Цвета од Марта до Маја.

V. arvensis L. Ситна, длакава, једноставна или од основе граната биљка. Лишће јој је срцасто јајасто, ровашено и на кратку дршку насађено; испод цвета је краће, ланцетасто и цело. Цвеће је поређано у класасте гроздове, који су најзад рехави. Цветне су петелке усправљене и краће су од чаше. Круница је ситна и бледо плавкаста. Чаура је жлездичава, длакава, стиснута, изврнуто срцаста, са закрженим деловима и завршена је кратким стубићем. Семке су јајасте и има их 15 до 20. ☉ Расте крај усева, крај путова и т. д. Цвета од Априла до јесени.

†† Цветне су петелке приметно дуже од чаше.

V. acinifolia L. Ситна и жлездичавим длакама обрасла биљка. Стабљика јој је једноставна или је од основе граната. Лишће је јајасто, готово ровашено и на кратке дршке насађено; испод цвећа је ситније елип-

тично ланцетасто, на оба је краја сужено и цело. Петељке су танке разведене и 3 до 4 пута су дуже од чаше. Цветни је грозд здуљен и рехав. Круница је плава а грло јој је жућкасто и мало је дужа од чаше. Чаура је жлездичаво трепљава, стиснута, дужа је од чаше, до половине је подељена на закружене делове и завршена је стубићем. Семке су јајасте, глатке и има их 7—8 у сваком окцу. ☉ Расте крај путова око села Влазе и Ђурлипе. Цвета у Априлу и Мају.

IV. Секција: *Omphalospora* Bess. Цвеће је поређано у гроздове или стоји у пазуху од лишћа. Семке су с једне стране као плитица улубљене, а с друге су испупчене.

* Цвеће је поређано у рехаве гроздове; стабљике су при дну полегле, а врхом су усправљене.

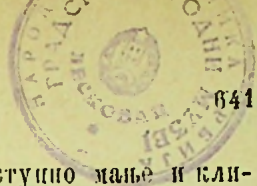
V. *praesox* All. Ситна, жлездичава и длакава биљка за једноставном или гранатом стабљиком. Лишће је јајасто, при основи је готово срцасто, по ободу је зучасто и насађено је на кратке дршке; горње је лишће цело. Цветни су гроздови најзад рехави и здуљени. Петељчице су усправљене, жлездичиве, краће су или су мало дуже од чаше. У ове су кришке дугуљасте и краће су од плаве крунице. Чаура је дугуљаста, на дуга на врху је глатко усечена и затршена је стубићем, који је дужи од чауриног усека. Семке су глатке. ☉ Расте по виноградима и њивама око Ниша на Горици, Винику, у Суводолу, Хуму и т. д. Цвета од Марта до Маја.

V. triphyllus L. Ситна жљездичава и маљава а од основе граната биљка. Доње је лишће јајасто, не дељено и на дршку насађено; средње је перасто подељено на 3 до 5 дугуљасто лопатичастих режњева; испод цвећа је исечено на три режња а на врху је стабла цело. Цветни су гроздови рехави. Петељке су разведене и дуже су од чаше или су мање дужине. Чаша је подељена на дугуљасте затубасте кришке, које су дуже од плаве крунице. Чаура је крупна округласта и урезана. Семке су глатке улубљене ☉. Расте по Горици, Хуму, Випкку и др. Цвета од Марта до Маја.

** Цвеће је поређано на врху стабла у пазуху од лишћа, које је равно осталом лишћу. Стабљике су полегле.

V. Vixbaumii Ten. Маљава биљка са дугачким полеглим и гранатим стабљикама. Лишће је јајасто и крупно ровашено доње је наспрамно и насађено је на дршку горње је засебно и једва је нешто мање од доњег. Цветне су петељке кончасте и много су дуже од лишћа. Чашине су кришке јајасто дугуљасте у зрелости су раскречене и дуже су од чауре. Круница је крупна плава и пртаста. Чаура је мрежасто трепљава, на врху је подељена на два затубаста раскречена дела, а по ободу је кобиличаста. Стубић је дужи од чауриних делова. Семке су дугуљасте и рапаве ☉. Расте по пољу крај путова и др. а цвета од Марта до Маја.

V. agrestis L. Длакава биљка са кончастим, полеглим стабљикама. Лишће је јајасто, ровашено и на

кратке дршке насађено; горње је поступно мање и клинasto је. Цветне су петељке у дужину равне листу или су краће. Чашине су кришке дугуљасте, затубасте и дуже су од бледо плаве или белничасте и цртасте крунице. Чаура је жлездичаво длакава, подељена је на два затубаста дела, по површини је мрежаста а по ободу је кобилничаста. У сваком окцу има јајасто округластих семака. ☉. Расте по усевима и крај путова око Ниша. Цвета од Марта до јесени.

V. ораса Fries. Маљава биљка са кончастим, полеглим стабљикама. Лишће је срцасто јајасто и ровашено. Цветне су петељке од дужине листа или су краће. Чашине су кришке готово лопатичасте и од чауре су дуже. Круница је плава. Чаура је длакава, широка и подељена је на два надута, по ободу кобилничаста дела. У сваком окцу има 4 до 5 јајастих и рапавих семака. ☉. Расте крај путова, по пољу и др. око Ниша. Цвета од Марта до Маја.

V hederifolia L. Маљава биљка са дугачким полеглим стабљикама. Лишће је срцасто округласто и подељено је на три до пет делова. Цветне су петељке у дужину равне лишћу. Чашине су кришке срцасте и троугалне и у зрелости су усправљене. Круница је бела или плавкаста и краћа је од чаше. Чаура је глатка, округла и подељена је на четири дела. У окцима има по једна округла и рапава семка. ☉. Расте по усевима, виноградима и др. око Ниша. Цвета од Марта до Маја.

Племе: *Euphrasieae* Bth.

Круница је дво-усната. Прашници су по пар при-ближени. Прашнице имају два окца која су при основи често бацкава. Лишће је насипрамно или засебно.

Euphrasia L.

Чапа је цевасто звонаста и подељена је на четири вршике. Горња је круничина усна улубљена и на врху је на двоје подељена; доња је подељена на три затубаста или усечена режња. Прашници су дво-моћни. Окца су у прашница бацкава, бацка је дужа у доњем окцу кратких прашника. Чаура је дугуљаста и стиснута. Семке су обешене, вретенасте и изриљане.

Анализа специја.

Лишће има по ободу 3 до 5 затубастих зу-баца *E. officinalis*.
 Лишће има по ободу 2 до 3 зашиљасте зупца
 E. Salisburgensis.

E. officinalis L. Маљава, ређе глатка биљка. Лишће јој је јајасто, ситно и с обе стране има 3 до 5 затубастих зубаца; у горњег су лишћа зупца зашиљаста. У горње су усне делови разведени и зупчasti у доње су усне делови урезани. ☉ Расте по ливадама на Селичевци. Цвета од Јуна до Августа.

E. Salisburgensis Fink. Глатка или маљава биљка са усправљеним, крутим стабљикама. Лишће је дугуљасто

при дну је клинасто и с обе стране има по 2 до 3 зашиља-ста зупца, који су у горњег лишћа заострљени. Режљеви су у горње усне разведени и зупчasti; у доње су усне усечени ☉. Расте по Селичевици, Ваљском Брду и Сувој Плавини. Цвета од Јуна до Августа.

Eufragia Griseb.

Чаша је цеваста и подељена је на четири зупца. Круничина је цев цилиндрична. Горња је усна (шлем) улубљена а пенце јој је испуцано, доња је усна разведена и на троје подељена. Прашници су дво-моћни. Чаура је дугуљаста или ланцетста и нешто стиснута. Семке су ситне и глатке

E. latifolia Gris. Ситна, жлездичава и лепљива биљка. Лишће је јајасто и ситно, и готово је без дршке, доње је равашено, горње је прстасто подељено. Цвеће је поређано у јајасте, најзад здужене и при дну испрекидане класове. Чашини су зупци дугуљasti и краћи су од цеви. Круница је ситна и црвена, ређе бела. Прашнице су глатке. ☉ Расте по сушним местима близу Бање, близу Студене, крај друма шротског близу Плоче и др. Цвета у Априлу и Мају — *Trixago latifolia* Reich.

Odontites Haller.

Чаша је цеваста или звопаста и подељена је на четири режља. Горња је круничина усна (шлем) улубљена, цела или урезана; доња је подељена на три цела режља. Прашници су дво-моћни. Окца су у прашница подједнако бацкава. Чаура је дугуљаста и стиснута.

Анализа специја

Цвеће је жуто	O. lutea.
Цвеће је црвено	O. rubra.

O. lutea L. Сва је биљка обрасла ситним, кудравим маљем. Стабљика је крута са кратким, разведеним гранама. Лишће је ланцетасто линеарно и цело, или је доње зупчато. Цвеће је поређано у класове и окренуто је на једну страну. Чаша је звонаста, маљава и исечена је на троугалне зупце. Круница је жута, маљава, а усне су јој раскречене. Прашнице вире из крунице, жуте су и бацкаве. Чаура је јајасто елиптично затубрета и маљава ☉. Расте по виноградима и сушним странама око Ниша. Цвета од Јуна до Септембра.

O. rubra Pers. Сва је биљка длакава и рапава. Стабљика је крута и граната. Лишће је ланцетасто линеарно, при основи је раширено и поступно се на врху сужава, а са сваке стране има по 2 до 5 зубаца. Цвеће је поређано у класове и окренуто је на једну страну. Чаша је маљава и подељена је на четири ланцетаста зупца. Круница је ружаста, маљава а усне су јој раскречене. Прашнице су жућкасте бацкаве и вире из крунице. Чаура је јајасто дугуљаста и длакава. ☉ Расте по виноградима и сушним странама око Ниша. Цвета од Јула до Септембра.

Rhinanthus L.

Чаша је трбушаста и стишнута, а подељена је на четири зупца. Круничина је цев ваљкаста; горња јој је успа

(шлем) јајаста, затубаста и испод врха има два зупца ; доња је усна краћа, разведена и на троје подељена. Прашнице су попречно длакаве затубасте и шуте, а имају два окца. Прашника има 4. Чаура је стиснута, округласта а капци су јој опнасти. Семке су округласте, стиснуте и крилате.

R. major Ehrh. Глатка или длакава биљка. Лишће јој је рапаво, дугуљасто ланцетасто и без дршке. Цвеће је поређано у јајасто збивене а најзад здуљене класове. Примерци су бледи и исечени су на троугалне, бацкаве зупце. Круница је жута, са накривом цевц. Зупци су у горње усне јајасте. ☉ Расте по ливадама око Ниша и по Сувој Планини. Цвета од Маја до Јула.

Melampyrum L.

Чапа је цевасто звонаста и има четири зупца. Круничина је цев ваљкаста и на врху је шира. Горња усна изгледа као затубаст, стиснут шлем, са сувраћеним ободом; доња је усна надута и има две грбице и три зупца. Прашнице су длакаве, готово вертикалне и бацкаве су. Чаура је стиснута, јајаста и коса. У окцима има по 1 до 2 глатке семке.

Анализа специја.

1. Цвеће је у гроздовима . . . *M. sylvaticum*.
Цвеће је у класовима 2.
2. Цветни је клас на 4 ћонка . . . *M. cristatum*.
Цветни је клас обао 3.

3. Цвеће је жуто *M. barbatum*.
 Цвеће је црвено *M. arvense*.

* Цвеће је поређано у класове.

M. cristatum L. На врху маљава биљка. Стабљика јој је усправљена, крута и граната. Лишће је ланцетасто линеарно, разведено или пресамићено; а без дршке је. Цветни клас је збивен и на четири ћошка. Приперци су срцасто округласти, рескасти, на врху су искривљени и поређани су у четири реда. Чашини су зупци ланцетаст и краћи су од цви. Круница је жута, а цев јој је кратка. ☉. Расте по ливадама и шумама. Цвете у Јуну и Јулу.

M. arvense L. Уродица. Рапава биљка са усправљеном, крутом и гранатом стабљиком. Лишће је ланцетасто или линеарно и без дршке. Цветни је клас цилиндричан. Приперци су жућкасти, јајасто дугуљасти, заострљени; по ободу су исецкани као чешаљ на дугачке зупце; а оздо често имају два реда тачака. Чашини су зупци на врху чекињасти и дужи су од цви. Круница је црвена са жутиим грлом. Чаура је изврнуто јајаста и зашиљаста. ☉. Расте по усевима. Цвета у Јуну.

M. barbatum WK. Рапава и длакава биљка. Стабљика је усправљена, крута и граната. Лишће је ланцетасто или линеарно и без дршке. Цветни је клас цилиндричан. Приперци су при основи јајаст и на врху ланцетаст и по ободу су исецкани на шиљасте кришчице. Чашина је цев глатка, а зупци су јој чекињасти

и трепљави. Круница је жута, а цев јој је дужа од чаше. Чаура је изврнуто јајаста, зашпиљаста и насађена је на стапку. ☉. Расте по њинама, камењарима и др. Цвета у Мају и Јуну.

** Цвеће је поређано у гроздове.

M. sylvaticum L. Глатка биљка. Стабљика јој је синиска, усправљена и граната. Листће је ланцетасто, при основи је клинасто и насађено је на кратке дршке. Цвеће је усамљено у пазуху од листћа, окренуто је на једну страну и у скупу саставља рехаве, лиснате гроздове. Приперци су ланцетasti, разведени. Круница је ситна и жута. Чаура је јајасто дугуљаста, заоптрђена, права и дужа је од чаше ☉. Расте на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

Pedicularis L.

Чаша је цеста или је трбушаста; спреда је, а кашко је и остраг расцепљена и има два до пет зубаца. Круничина је цев ваљкаста; шлем јој је кљунаст или је без кљуна; доња је усна на троје расцепљена. Прашници су дво моћни (два дужа, два краћа), а прашнице су им по прско насађене на конце. Чаура је стиснута, коса, са опнастим капцима. Семке су многобројне, мрежасте, јамичаве или цртасте.

P. comosa L. Маљава или глатка биљка са задебљалим жилама. Листће је у обиму ланцетасто и перасто је исечено на ланцеласте кришке, које имају по ободу рскавичаве зупце. Цвеће је скупљено у јајаст

или дугуласт, збивен клас. Доњи су приперци перасти, горњи су цели. Чаша је звонасто ваљкаста, опнаста, са кратким, јајастим и затубастим зунцима. Круница је жута, дугачка, са искривљеним шљемом, који је на врху косо пресечен и има два зунца; доња јој је усна подељена на затубасте делове; а у грлу има две дугачке кресте. Два су прашна кончића длакава. Чаура је дугуласта, на врху крива и дужа је од чаше 2/. Расте по Сувој Планици и више Граданста идући Плешу. Цвета у Мају.

Фам. *Orobanchaeae* Juss

Цвеће је неправилно и хермафродитно. Чаша је трајна и подељена је на 4 до 5 режњева или је исечена на две побочне кришке. Круница је цваста или звонаста, по ободу је коса и дво-усната. Прашника има четири, а прашнице су им подељене на два окца. Плодник је слободан и има само једно окце. У стубића је главичаст жиг. Заметака има много. Чаура је једноока и распада се на два капка. Семке су округласте или дугуласте са меснатим беланцетом. Паразитске, на разне начине бојене биљке, без лишћа а са љусвама.

Анализа родова

1. Чаша је подељена на две лиске, приперак је један *Orobanchaeae*.
Чаша је цваста и подељена на четири до пет режњева 2.
2. Цвеће је подбочено са три приперка
. *Phelipaea*.

Цвеће је подбочено једним приперком . . .
 L a t h r a e a .

Lathraea L.

Цвеће је при основи подбочено приперком. Чаша је звонаста и подељена је на четири кришке. Круница је подељена на две усне. Прашнице су боцкаве. Плодник је спреда окружен жлездицом. Чаура се отвара на врху на два калка и има више семака, утврђених за четири широке плаценте, које су две и две примакнуте.

L. Squammaria L. Корен је меснат, гранат и љуспама покривен. Стабљика је кратка, усправљена и има нешто мало љусака. Цвеће је поређано у збијен грозд, који је на једну страну окренут и пре цветања је погнут. Приперци су јајасте или ромбичне. Цвеће је на петељке насађено и готово висе. Чашнице су кришке троугално јајасте и затубасте. Круница је бело ружаста и дужа је од чаше; горња јој је усна цела, доња је подељена на три зупца. Прашнице су длакаве ♀. Расте по шумама у Јелашници, Бањи, Сувој Планини и т. д. Цвета у Марту и Априлу.

Phelipaea Tourm.

Цвеће је при основи и с бока подбочено приперцима. Чаша је подељена на 4 до 5 крижака. Круница је подељена на две усне; горња је усна исечена на два, доња на три режња. Прашнице су при основи боцкаве. Плаценте су по пар примакнуте, а има их четири.

P. coerulea C. A. Meuser. Стабљика је једноставна и обично досга висока. Цвеће је поређано у рехав, жлездичав и маљав клас. Средњи је приперак јајасто ланцестаст; бочни су шиљасте. Чашине су кришке ланцестасте и заострљене а има их 4 до 5. Круница је цваста и напред је искривљена, а два пут и по је дужа од чаше; боје је плаве; режњеве су јој плоснати и зашиљасте. Жиг је бео и подељен је на две главичице ♀. Расте по камењарама особито на Бањском Брду, где живи на корену *Achillea Millefolium* и *A. clypeolata*.

P. ramosa C. A. Meuser. Плавкаста или жућкаста, маљава и жлездичава биљка. Стабљика јој је једноставна или гравата. Цвеће је поређано у рехаве класове. Средњи је приперак дугуљасто ланцестаст, бочни су узани, ланцестасте и заострљени. Чашине су кришке при основи троугалне а на врху шиљасте и има их четири. Круница је бледо љубичаста, два пут је и по дужа од чаше и више плодника је сужена; цев јој је крива, а режњеве су јајасте и затубасте; у доње су усне режњеве развојени са две длакаве боре. Жиг је жућкаст.

α) **papa Bois**. Стабљика је кратка и једноставна. Цветни је клас сложен од мало цветова ♀. Расте по камењарима у Јелашници и Сићеву. Живи на легуминозама и композитама. Цвета у Априлу и Мају.

Анализа специја.

1. Жиг је жут	2.
Жиг је црвен, бео или љубичаст	4

2. Прашници су утврђени око доње трећине или око половине круничне цеви 3.
Прашници су утврђени испод доње трећине круничне цеви *O. cruenta*.
3. Прашници су кроз длакави *O. major*.
Прашници су до половине длакави *O. rubens*.
4. Чашине су кришке целе *O. Epithymum*.
Чашине су кришке на двоје расечене 5.
5. Круница је мрко црвена; прашници су до половине длакави *O. Teucrii*.
Круница је бледо ружаста *O. Galii*.

Orobanche L.

Цвеће је подбочено приперцима. Чама је исечена на две целе или расцепљене кришке. Круница је звонаста и дво-успата. Прашнице су при дну боцкаве. Плацелте су по нар примакнуте и има их четири. Жиг је на врху цео или је на двоје расечен. Чаура се распада на два капка, који су при дну и на врху спојени.

* Прашници су утврђени при дну или за доњу четвртину крунице.

† Жиг је жут или жућкаст.

O. cruenta Bertol. Маљави и жлездичава биљка. Цвеће је поређано у рехаве класове. Приперци су зашиљасте и кашто су дужи од круничне цеви. Чашине су кришке расцепљене и имају више нерва, а у дужину су равне круничној цеви. Круница је звонаста и у лук савијена; споља је мрко жута, а испутра је

као крв црвена; горња јој је усна цела; у доње су режњиви зупчести и жлездичави. Прашници су при дну длакави, а на врху су жлездичави и утврђени су у дну круничине цеви. Прашнице су глатке. Жиг је на двоје подељен, жути је а често је по ободу црвен \mathcal{C} . Расте по сушним местима око Ниша, а расте на корену легуминоза. Цвета у Мају и Јуну.

†† Жиг је љубичаст, црвен или бео.

О. Teucris Schultz. Жлездичава и длакава биљка. Цвеће је поређано у рехаве класове. Приперци су лапцетастии, зашиљастии и краћи су од крунице. Чашнице су лиске псећене на две готово једнаке, шиљасте кршике и спред су готово спојене, а једва достижу половину круничине цеви. Круница је цевасто звонаста, жлездичава, мрко црвена; с леђа је права; горња јој је усна цела или је усечена; доња је пресамићена и има три зупчаста режња. Прашници су утврђени више основе круничине цеви и готово су до половине длакави. Жиг је мрко црвен. \mathcal{C} Расте по сушним странама око Ниша, а живи на корену од *Teucrium chamaedrys*.

О. Galii Duby. Жлездичава и длакава биљка. Цвеће је рехаво. Приперци су лапцетастии и заошгрљени, а дужи су од цвећа или су му равни. Чашнице су лиске на двоје расечене и достижу половину круничине цеви. Круница је бледо ружаста, жлездичава, звонаста и искривљена; горња јој је усна напред оиружена; доња је подељена на при подједнака, зупчаста режња. Прашници су утврђени мало

више основе круничине цеви; а длакави су као и стубић. Жиг је црвен и на двоје расечен. ʒ. Расте на разним врстама рода *Galium* etc. Цвета у Мају и Јуну, а налази се по сужним местима и камењарима.

О. Epithimum DC. Маљава и жлездичава биљка. Цвеће је поређано у кратак, рехав клас. Приперци су ланцетасти, заострљени и у висини су равни доњој круничиној усни или су од ње дужи. Чашнице су кришке ланцетасте, заострљене, целе и дуже су од круничине цеви. Круница је звонасто цеваста, искривљена, длакава и жућкаста са црвеним цртама; усне су јој не једнаке и по ободу крепаве; горња је усна на двоје расцепљена; у доње је усне средњи режањ дужи. Прашници су утврђени близу основе круничине цеви; доле су обрасли рехавим длакама, а на врху су жлездичави. Жиг је мрко црвен. ʒ. Расте на *Thymus Serpyllum*, *Satureja montana*, *Calamintha rotundifolia* и другим лабијатама. а налази се по камењарима и сушним странама око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

** Прашници су утврђени око половине или доње трећине круничине цеви.

О. rubens Wallr. Висока, жлездичава биљка. Цвеће је поређано у дугачак, рехав клас. Приперци су ланцетасти и заострљани, а у дужину су равни круници или су мало краћи. Чашнице су лиске јајасте, не једнако расцепљене, имају више нерава, достижу половину круничине цеви и спреда су приљубљене или су срасле. Круница је цевасто звонаста, жућкасто мрка или црвен-

каста, од основе је искривљена, а леђа су јој права, горња јој је усна као шлем и на двоје је расцењена, доња је подељена на три режња. Прашници су утврђени око трећине крупничне цев и до половине су длакави. Жиг је као восак жут. ♀ Расте на корену од *Medicago sativa* и *M. falcata*. Цвета у Мају и Јуну, а падази се по сушним странама и ливадама око Ниша.

O. major L. Висока, маљава и жљездичава биљка. Цвеће је поређано у дугачак, збиен клас. Приперци су ланцетаст и дужи су од крунице. Чашине су лиске при дну мало срасле и исечене су на две ланцетасте кришке, мало су дуже од половине крупничне цев и имају много нерава. Круница је бледо жућкаста или љубичасто мрка, обрасла је жућкастим длакама, по леђима је искривљена; усне су јој неправилно зупчасте; горња је усечена на два режња, доња је подељена на три режња. Прашници су утврђени око трећине крупничне цев и кроз су длакави. Жиг је жут. ♀. Расте по сушним странама и камењарима, а живи на корену од *Centaurea Scabiosa*. Цвета у Јуну и Јулу. — *Orobanche elatior* Sutt. Рапчић.

Приметља. У Г. Матејевцима нашао је г. Професор Панчић једну нову специју *Orobanche Esulae* Рапчић, која треба да се у свежем стању боље испита.

Фам. Labiatae Juss.

Цвеће је хермафродитно и обично не правилно. Чаша је једнопера, трајна, подељена је на две усне или

на пет зубаца или режњева. Круница је подељена на две усне, ређе је правилна или јој је горња усна тако мала, да изгледа да је нема. Прашника обично има четири, ређе само два; а прашнице им имају обично два окца, ређе само једно окце. Плодник је утврђен за плодни колут и од основе је подељен на четири усправљена, једно-ока дела. Стубић је усправљен и утврђен је између плодникових делова. Плод је састављен од четири орашнице, ређе мање-пометањем; ове су у чаши сакривене; обично су суве, ређе је да су нешто меснате и не пуцају. Семке су усправљене и готово немају беланцета. Стабљике су на четири ћошка, са наспрамним лишћем.

Анализа родова.

1.	Круница је готове правилна	2.
	Круница је неправилна, има једну или две усне	3.
2.	Прашника има четири	<i>Mentha.</i>
	Прашника има два	<i>Lycopus.</i>
3.	Круница има само једну (доњу) усну	4.
	Круница је подељена на две усне	5.
4.	Доња је усна подељена на три режња, а у цеви има венац од длака	<i>Ajuga.</i>
	Доња је усна подељена на пет режњева, а цев јој је без длакавог венца	<i>Teucrium.</i>
5.	У круници има само два прашника	6.
	У круници има четири прашника	7.
6.	Прашници имају на врху дугачку кончасту	

- спону (колектив) на чијим крајевима стоје
прашничина окца *Salvia*.
Прашници су без кончасте споне, а прашнице
су ободом срасле *Zizyphora*.
7. Прашници су у крупичној цеву сакривени 8.
Прашници вире из крупнице 9.
8. Чаша је подељена на две усне *Sideritis*.
Чаша је подељена на пет до десет зубаца .
. , *Marrubium*.
9. Чаша је у зрелости затворена и подељена је
на две усне. Прашници су испод горње усне
паралелни 10.
Чаша је скакад отворена 11.
10. Чашине су усне целе *Scutellaria*.
Доња је чашина усна расечена *Brunella*.
11. Прашници су испод горње крупичине усне
паралелни и један другом примакнути 12.
Прашници нису паралелни, него су или рас-
кречени или су врховима под горњем усном
примакнути 20.
12. Прашнице су не пар укрштене; горња је кру-
ничина усна пљосната. 13.
Прашнице нису укрштене 14.
13. Чаша је широка, звонаста и скоро дво-усната
. *Mellitis*.
Чаша је цеваста и подељена је на пет зубаца
. *Glechoma*.
14. Горња је крупичина усна пљосната, доња је
заокружена *Nepeta*.
Горња је крупичина усна на свод савијена 15.

15. Орашице су на врху готово право пресечене 16.
 Орашице су на врху заокружене 17.
16. Чашини су зуци без бодаља. Орашице су
 глатке *Laminum*.
 Чашини су зуци бодљави, орашице су дла-
 каве *Leonurus*.
17. Прашници су по цветању на страну забачени
 Stachys.
 Прашници нису на страну забачени 18.
18. Окца су у прашница паралелна . *Betonica*.
 Окца су у прашница раскречена или једно
 над другим стоји 19.
19. Прашнице се отварају кашцима, средњи режан
 доње круничне усне има при основи два ко-
 шична зупца *Galeopsis*.
 Прашнице се не отварају кашцима, доња је
 крунична усна подељена на три режња *Ballota*.
20. Прашници су прави 21.
 Прашници су искривљени 23.
21. Чаша је дво-усната *Thymus*.
 Чаша није двоусната 22.
22. Средњи је режан доње усне дужи од осталих
 Hyssopus.
 Сви су режњи доње усне подједнаки *Origanum*.
23. Чаша је двоусната 24.
 Чаша није двоусната 25.
24. Чаша је цеваста *Calamintha*.
 Чаша је звонаста *Melissa*.
25. Чаша је звонаста *Satureja*.
 Чаша је цеваста *Micromeria*.

I Пеме: *Menthoideae* Benth.

Круница је левкаста и подељена на четири до пет делова. Прашници су готово једнаки, раздвојени и има их четири али само два плодна.

Mentha L.

Чаша је цваста или звонаста и има пет зубаца. Круница је левкаста и подељена је на четири готово једнака режња. Прашници су један од другог удаљени, усправљени су и има их четири. У прашница су окца паралелна. Стубић је кратак и расцељен. Орашнице су јајасте и глатке.

Анализа специја.

1. Цвеће је на врху стабла поређано у класове
 M. sylvestris.
 Цвеће није у класовима 2.
2. Цвеће је на врху стабла скупљено у главницу
 или у 2 до 3 пршљена . . . *M. aquatica*.
 Цвеће је дуж стабла у пршљенове поређано 3.
3. Чашини су зуци готово једнаки, а грло јој
 је наго *M. arvensis*.
 Чашини су зуци не једнаки, а грло јој је
 длакаво *M. Pulegium*.

I Секција: *Eumentha* G. G. Чаша је у грлу нага а зуци су јој готово једнаки.

M. sylvestris L. Стабљике су усправљене. Лишће је озго или с обе стране обрасло белим длакама, ређе је

са свим глатко; у обиму је јајасто дугуљасто или ланцетасто по ободу је зупчasto или крецаво и обично је готово без дршке. Цвеће је у назуху лишћа скупљено у пршленове и у скупу саставља дугачак ваљкаст или коничан клас. Приперци су линеарне чекињасте. Чаша је длакава, цртаста; у зрелости је надута и само је на врху скупљена; зупци су јој шиљасте. Ц. Расте око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

β) *tomentosa*. Цветни су класови цилиндрични и при основи су често непрекидани; цвеће је ситно; лишће је обрасло руном, по ободу је крецаво. Ц. Расте по пољу око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

γ) *retiolata* Bois. Лишће је јајасто или ланцетасто, зупчasto или рескасто и насађено је на дршчице. Сва је биљка беличаста или бела. Цветни су класови кратки или дугачки. Расте по сушним местима око Ниша. *M. incana* Willd.

δ) *viridis*. Глатка и зелена биљка. Лишће је дугуљасто ланцетасто, рескасто и на дршчице насађено. Цветни је клас танак и непрекидан. Ц. Расте по влажним местима у Пасјачи, Бањи, Сићеву и др. Цвета у Јулу и Августу.

ε) *suavis* Boiss. Маљава или длакава биљка. Лишће је јајасто дугуљасто, рескасто и на дуге дршке насађено. Цветни су класи рехави. Приперци су дугачки и ланцетасте. Расте по влажним местима око Ниша.

M. aquatica L. Стабљика је длакава. Лишће је јајасто и при основи је заокружено или срцасто и насађено је на дршку; по ободу је рескасто а по површини је маљаво или глатко. Цвеће је поређано у два или три приљена на врху грана, или је скупљено у збивену главицу. Приперци су ланцетасти. Чаша је дугуљаста, и изриљана, а зупци су при основи троугални а на врху шиљасти. ♀. Расте крај бара и јендека око Ниша. Цвета од Јуна до јесени.

M. arvensis L. Глатка или длакава биљка. Стабљике су при основи полегле, а на врху су усправљене. Лишће је јајасто и при основи клинасто и на дршку насађено; по ободу је зупчато. Цветни су приљенови округласти и поређани су дуж целог стабла и грана. Приперци су ланцетасти. Чаша је цевасто звонаста, а зупци су јој тругално ланцетасти. ♀. Расте по влажним местима око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

II Секција: *Pulegium* Mill. Чаша је у грлу длакава и подељена је на не једнаке зупце.

M. Pulegium L. Длакава или кашто и скоро глатка биљка. Стабљике су при дну полегле и пуштају шпале. Лишће је јајасто или дугуљасто и ситно зупчато. Цветни су приљенови округли и раздалеко стављени. Цвеће је ружасто. Чаша је длакава ♀. Расте по влажним местима. Цвета у Јулу и Августу.

Lycopus L.

Чаша је звонаста и подељена је на четири до пет зубаца, а у грлу је гола. Круница је звонаста и поде-

љена је на четири, готово једнака зупца. Плодва прашника има два и они вине из крунице; јалова прашника често има такође два и ови су у круници сакривени, а кашто их и нема. Стубић је расцепљен. Орашице су на три ћошка и по ободу су задесљале.

Анализа специја.

Лишће је перасто исечено . . . *L. exaltatus*
 Лишће је крупно зупчасто . . . *L. Euroraeus*

L. Euroraeus L. Глатка или маљава биљка. Стабљика је крута, ижљебљена, једноставна или граната. Лишће је дугуљасто ромбично, крупно зупчасто и у дршку је сужено. Цветни су пршљенови сложени од много цветова. Чашини су зупци троугални и бацкави. Јалови су прашници врло ситни или их нема. Ц. Расте по влажним местима. Цвета у Јулу и Августу.

L. exaltatus L. Маљава биљка са усправљеном, крутом стабљиком. Лишће је дугуљасто, перасто је исечено и у дршку је сужено. Цветни су пршљенови сложени од мало цветова. Чаша је подељена на пет зашиљастих зубаца. Јалови су прашници главичасти. Ц. Расте по влажним местима око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

II Плем: *Monardeae* Benth.

Круница је дво-усната. Прашника има само два.

Salvia L.

Чаша је звопаста или цеваста, по ободу је двоусната, са горњом усном целом или подељеном на три зубаца

и доњом усном исеченом на три режња. Горња је круничина усна улубљена, права или искривљена. Плодна прашица има два са попречном здуженом споном. Стубић је на двоје расцепљен. Прашице су јајасте и глатке, ретко је да су скоро на три ћошка.

Анализа специја

1. Цветни су примерци на врху стабла у ђубу скупљеним и бојени *S. Norminum*.
Цветни примерци нису у ђубу скупљени 2.
2. Ситан шиб *S. officinalis*.
Зељасто биље 3.
3. Цвеће је жуто *S. glutinosa*.
Цвеће није жуто 4.
4. Доње је лишће врло крушно и у време цветања је свепуло 5.
Доње је лишће мало крушније од осталог и још траје за време цветања 6.
5. Цвеће је ражасто *S. Sclarea*.
Цвеће је бело *S. Aethiopsis*.
6. Круничина је цев изнутра длакава. У приљењу има много цветова *S. verticillata*.
Круничина је цев изнутра нага, приљени имају по мало цветова 7.
7. Цветни су примерци зељasti *S. pratensis*.
Цветни су примерци бојени 8.
8. Круница је два пут дужа од чаше; примерци су јајasti *S. virgata*.

Круница је једном дужа од чаше; приперци су округласти *S. sylvestris*.

I Секција: *Euphase Benth*. Круничина цев има изнутра длакав прстен. Горња је круничина усна готово права. Чашини су зуци зашпљати и у зрелости слабо израшћују. Колектив је среди прав.

S. officinalis L. Стабљике су при основи стврднуте и гранате. Лишће је зелено беличасто, мрежасто, маљаво и по ободу је ровашено, доње је дугуљасто ланцетасто и на дршку насађено; горње је заострљено и без дршке. Цвеће је насађено на кратке петељке и поређано је у гомлице од 3 до 4 цвета а у скупу саставља грозд. Приперци су јајаста, заострљени и бацкави. Чаша је маљави, а режњиви су јој ланцетаста, бацкави и кобиличаста; доњи су обично дужи. Круница је љубичаста и дужа је од чаше. Ц. Расте по стенама више Сињевских винограда, више Градишта, више Островице и др. Цвета у Јуну и Јулу.

II Секција: *Aethiopsis Benth*. Круничина је цев изнутра нага или има љуспицу. Горња је круничина усна као срп искривљена и са стране стиснута. Спона (конектив) је среди у лук искривљена и на врху је раширена.

* Круничина је цев у грлу јако раширена и среди је грбава а изнутра има видну четкосту љуспицу.

S. Sclarea L. Стабљика је зелеста, дебела, усправљена; при дну је длакава, а на врху је лепљива. Лишће

је зелено и маљаво; доње је крушно, јајасто или срдасто, зупчато или ровашено и на дршку је насађено. Цветни су приперци крушни, јајасте, улубљени, заоптрљени, опнасти и бојени. Цвеће је поређано у пршљенове, сложене од 2 до 6 цветова. Чаша је рапава, звонаста и у зрелости слабо израшћује, а зупци су јој сви шиљасте и бацкави. Круница је ружасто плава и три пута је дужа од чаше. ☉. Расте по сушним странама и камењарима око Бање, Кутине, Јелашнице и др. Цвета у Јуну и Јулу.

S. Aethiopsis L. Сва је биљка обрасла белим, дугачким длакама. Стабљика је дебела усправљена и од основе је граната. Доње је лишће крушно, јајасто ромбично, ровашено и неправилно исечено и насађено је на кратку дршку; по стаблу је ситније, срцасто и обухвата стабљику. Приперци су широки, цртасти, кашто су глатки; у обиму су закружено јајасте, а на врху су бацкави. Пршљенови су сложени од 6 до 10 цветова и у скупу састављају гроздове. Чаша је длакава, у зрелости израшћује, а зупци су јој ланцетасте, шиљасте и бодљави. Круница је бела и два пут је дужа од чаше, а у цеви има љуснаст израштај. ☉. Расте по сушним местима и крај путова. Цвета у Јуну и Јулу.

** Круничина је цев у грлу поступно раширена, а није грбава. Израштај је у крупичиној цеви слабо приметан.

S. pratensis L. Зелена, маљава и на врху жлездичава биљка. Стабљика је усправљена, слабо лисната

и на врху је граната. Листе је рапаво; доње је срцасто јајасто, два пут је ровашено, а кашто и псечено; горње је без дршке, зашиљасто је и зупчато. Приперци су ситни, срцасто јајаста и бацкави. Пршљенови имају до 6 цветова. Чаша је звонаста маљава и лепљива са бацкавим зупцима. Круница је плава, ређе је бела или ружаста и три пут је дужа од чаше; а горња јој је усна јако у срп искривљена. Ц. Расте по виноградама и крај путова. Цвета од Маја до Јула.

S. virgata Ait. Маљава и бледо зелена биљка. Стабљика је висока, на врху је граната и врло слабо лепљива. Листе је рапаво ровашено и псечено; доње је срцасто, јајасто, дугуљасто, горње је ситније, насељено је на кратку дршку или је без дршке. Приперци су врло ситни, јајасто дугуљаста, заострљени и бојени. Пршљенови су састављени од 4 до 6 цветова, поређаних у дугачак грозд. Чаша је звонаста, длакава; горња јој је усна искривљена и има три ситна, примакнута зупца; доња је псечена на два јајаста, шиљаста, истањена зупца. Круница је плава или бела и два пут је дужа од чаше. Ц. Расте по сушним странама око Матејеваца. Цвета у Јуну и Јулу. *Salvia Sibthorpii* Flor. Graeca.

S. sylvestris L. Стабљике су усправљене, длакане, лиснате, једноставне или гранате. Листе је оздобеличасто, дугуљасто је и ланцетасто и по ободу је ровашено; доње је затубасто и на дршку је насељено; горње је срцасто, зупчато, зашиљасто и без дршке. Приперци су ситни, јајасто округласти, заострљени и

обично су бојени. Пршљенози су састављени од 6 до 8 цветова и поређани су у дугачак грозд. Цвеће је ситно и готово је без петељке. Чаша је цевасто звонаста, жлездичава; горња је усна, кратка, накрива и има три зупца; доња има два шиљаста зупца. Круница је црвено љубичаста и од чаше је дужа; горња јој је усна дужа од доње и искривљена је. ♀. Расте по випоградима, крај путова и др. Цвета од Јуна до јесни.

III Секција: *Horminum* Benth. Круница је изнутра нага; горња јој је усна усправљена и улубљена. Чашина је горња усна пресечена и има два раздалека зупца; доња има три зупца. Споне су среди у лук савијене и на врху раширене.

S. *Horminum* L. Годишња, длакава, бледо зелена биљка. Стабљике су усправљене, једноставне или мало гранате. Лишће је јајасто дугуљасто, при основи је клинасто или закружено, на врху је затубасто, по ободу је ровашено; доње је насађено на дршке; горње је без дршке. Приперци су широки, јајасто ромбични, трајњи и од чаше су дужи; горњи су опиасти, скупљени су у ђубу на врху стабла, а без цвећа су, и обично љубичасто, ређе ружасто бојени. Цвеће је поређано у пршљенове, који састављају једноставан грозд. Чаша је цеваста, цртаста са бацкавим зупцима, а у зрелости израшћује. Круница је црвено љубичаста и готово је два пут дужа од чаше. ♂. Расте по сушним странама близу Чамурлије, Матејеваца, крај пута Алексинаског, крај потока Комренског близу Медушевца, где ју је први

пут нашло Његово Височапство, господар Књаз. Цвета у Мају.

IV Секција: *Hemisphace* Benth. Круничина је цев изнутра длакава; горња јој је усна усправљена и у свод искривљена. Спона је спред шиљаста.

S. verticillata L. Зелена и маљава биљка. Стабљике су велике, лиснате, једноставне или гранате. Лишће је широко, крецаво; доње је јајасто, при дну је срцасто, кашто је лирасто са бочним ситним режњевима, који личе на ушке; горње је лишће јајасто, при дну је срцасто и обувата стабљиком, а на врху је заострљено. Прилици су ситни, елиптични и пресамићени. Пршљенови су сложени од 20 до 40 цветова и поређани су у дугачке гроздове. Чаша је цркаста, длакава и насађена је на четелку своје дужине. Круница је плава и дужа је од чаше. ♀. Расте крај путова и по необрађеним местима. Цвета од Јуна до Августа.

V Секција: *Drymosphace* Benth. Круничина је цев изнутра длакава. Горња је усна стиснута и као сри искривљена. Споне су спред праве и носе празно окце. Чаша у зрелости слабо израшћује.

S. glutinosa L. Стабљика је зељаста усправљена, на врху је граната и лепљива. Лишће је крупно, јајасто дугуљасто, маљаво, при дну је срцасто или копчасти, по ободу је крупно рескасто и насађено је на дршке. Пршљенови су сложени од 2 до 6 цветова који су подбочени дугуљастим, ситним прилицима. Чаша је

цевасто звонаста, длакава, лешљива; горња јој је усна цела или има три ситна зупца, доња је подељена на два јајасто троугална режња. Круница је жута и три пут је дужа од чаше; цев јој је изнутра длакава, а у грлу је раширена. ♀. Расте по шумама испод Суве Планине. Цвета у Јуну и Јулу.

Zizyphora L.

Чаша је узана, цеваста, неприметно је дво-усната и у грлу је длакава. Круничина је цев без длака и у грлу је раширена: горња је круничина усна права и цела; доња је на троје подељена. Плодна прашника има два. Прашнице су ободима срасле, једно-оке или имају још и једно јалово окце; јалови су прашници краћи и имају два празна окца или их и немају. Стубић је расцепљен. Орашце су глатке.

Z. capitata L. Годишња, ситна, беличаста, усправљена и од два граната бпљка. Листе је ланцетасто, линеарно и зашиљасто. Прилици су широки, ромбонадални или јајасте, кривим нервима ишарани и омотавају цветне главице. Цвеће је збињено у округласте главице. Чаша је цилиндрична, длакава, а зупци су јој линеарно ланцетасте, кратки и на врху сведени. Круничина је цев танка и нешто мала вири из чаше. ⊙. Расте по сушним местима на Горици, близу Коповице и др. Цвета у Мају и Јуну.

III Племо: *Thymaeae* Benth.

Предњи су прашиници дужи; сви су плодни, прави, један су од другог раздвојени и има их 4. Круница је двоусната.

Origanum L

Чаша је звонаста или чиграста, спред је расцепљена. Прашиници су на врху разведени. Прашинице су дво-оке, са раскреченим окцима. Стубић је расцепљен. Орашице су јајасте или дугуљасте и глатке,

O. vulgare L. Зелена и длакава биљка. Лишће је јајасто или дугуљасто, крецаво и на дршке насађено. Цвеће је поређано у збивене дугуљасте или ваљкасте класове, коју у скупу састављају метлице. Приперци су јајасто елиптични, зашиљаст и често бојени. Чашини су зупци јајаст, кратки и једнаки. Круничина цев мало вири из чаше. ♀. Расте по сушним местима око Ниша и на Сувој Планини. Цвета у Јулу и Августу.

Thymus L.

Чаша је јајаста, двоусната, у грлу је длакава и има 10 до 13 прта; задња је усна широка и трозуба, предња има два шиљаста зупца. Круница је изнутра нага; задња јој је усна готово пљосната и урезана; предња је разведена и подељена је на три режња. Прашинице су дво-оке са паралелним или раскреченим окцима. Стубић је расцепљен. Орашице су јајасте или дугуљасте и глатке.

Анализа специја.

Стабљике су при дну стврднуте, лишће је узано и оздо первима ишарено а без дршке *T. striatus*.
 Стабљике нису стврднуте; лишће није као у горње биљке *T. serpyllum*.

T. Serpyllum L. Стабљике су при основи полегле и пуштају жиле. Лишће је елиптично, дугуљасто или линеарно, при основи је више мање сужено, ређе заокружено и на кратке је дршке насађено. Цветни су пршљенови у грозд поређани или су у главицу збивени. Примерци су готово срцасти. Цветне су петелке готово краће од чаше. Чаша је више мање длакава и дво-усната, са глатким или трепљавим режњевима. Круница је ружаста. ♀.

α) *genuinus* Vois. Стабљике су танке и дугачке. Лишће је ситно пљоснато, линеарно елиптично и готово глатко. Цвеће је у главице скуцљено. Расте по сушним ливадама и камењарима. Цвета од Јула до јесени.

β) *latifolius* Vois. Стабљике су прилично усиправлене и доста дугачке, а имају обично два реда длака. Лишће је доста крупно, јајасто дугуљасто. Цветни су пршљенови размакнути. Пријатно мирише, често као лимун. Расте по сушним странама на Горици, Марковом Калу, близу Јелашнице, Студене и др. Цвета кад и горња суврст. *Th. Chamaedrys* Fries.

γ) *pumilatus* Vois. Стабљике су при основи полегле, а на врху су усправљене, длакаве су и крте. Лишће је јајасто или округласто. Цветне су главнице округласте и окружене су горњим лишћем. Круница је доста виђена. Прашници вире из крунице. Расте по камењарима на Сувој Планини.

δ) *Rannonicus* Vois. Стабљике су здужене и длакаве. Лишће је дугуласто или линеарно елиптично, трепавао и с обе стране длакаво. Расте по пољу око Мрамора и др. Цвета кад и друге суврсти.

T. striatus Vahl. Стабљике су при дну стврднуте и полегле, а цветне су им гране усправљене и лиснате. Лишће је круто, линеарно и готово лопатичасто, глатко по ободу трепавао, оздо испалим первима ишарено, а нема дршку. Цвеће је на врху грана скупљено у главнице и окружено је горњим лишћем. Приперци су дугуласти и первима ишарени. Цветне су петељке врло кратке. Чаша је до половине расечена на две усне, а зупци су јој ланцетасте и трепавае. Круница је црвена. ♀. Расте по камењарима близу Хума и на Сувој Планини. Цвета у Јулу и Августу.

Hyssopus L.

Чаша је цевасто звонаста, у грлу је нага, исечена је на пет готово једнаких зубаца и има 15 перва. Круничина је цев права; горња јој је усна пљосната и исечена; доња је подељена на три режња; средњи је режањ широк и на двоје подељен. Прашници су раскречени и

вире из крунице. Стубић је расцепљен окца су у пра-
шница раскречена. Орашнице су јајасто трошошкасте. Шиб
лишћа целог.

H. officinalis L. Свтан шиб са више стабљика.
Ове су усправљене, једноставне чли гранате. Лишће је
ланцетасто или линеарно, пљоснато или је ободом усу-
кано; пазушно је лишће скупљено у гомилице. Приперци
су чашине дужине. Цветни су пршљенови на врху грана
поређани у класове. Чашини су зупци ланцетаст и за-
оштрљени. Ц. Расте по каменарима у Каменци, Си-
ћеву, Матејевцима, на Сувој Планини и др. Цвета у Јулу
и Августу.

Племе: *Melisseae Benth.*

Круница је двоусната. Прашници су као лук ис-
кривљени, на врху су под горњом усном крунице при-
макнути. Предњи су прашници дужи. Прашнице су дво-
оке и утврђене су косо за спону, која је при дну ра-
ширена.

Satureja L.

Чаша је звонаста и подељена је на пет зубаца или
је готово двоусната, а има 10 до 13 слабо приметних
нерава. Круничина је цев изнутра нага; горња јој је
усна усправљена пљосната, цела или усечена; доња (пре-
дња) је на троје подељена. Прашници су врховима испод
горње усне примакнути, или вире из крунице и онда
у растављени. Окца су у прашница при дну раскречена.

S. montana L. Глатка или рапава и при основи стврднута биљка. Стабљике су усправљене; маљаве и завршене су цветним гроздовима. Лишће је линеарно ланцетасто, зашиљасто, при дну је сужено и трепљаво; нема дршку, кожасто је и сјајно; потцветно је лишће дуже од цвећа. Приперци су линеарни. По 3 до 5 цветова су скуњени у гомилице и насађена су на петељке. Чашници су зуци ланцетаста, зашиљаста, готово једнаки и дужи су од цевн. Круница је ружаста. Ч. Расте по стенама око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

Micromeria Benth.

Чаша је цеста или изврнуто конична, подељена је на пет једнаких зубаца и има 13 нерва. Круничина је цев права и изнутра је гола; горња је круничина цев усправљена и готово пљосната; доња је на троје подељена. Прашници су на врху искривљени. Прашнице су дво-оке. Орашице су глатке.

M. cristata Griseb. Маљава и беличаста биљка. Стабљике су при дну стврдле, ситве, кончасте; при дну су голе, а на више су лиснате. Лишће је ситно, круто и без дршке; доње је дугуљасто, остало је ланцетасто, затубасто и оздо је улубљено; на јаловим је гранама збивено. Цвеће је насађено на кратке петељке и поређано је у танак, класолики грозд. Чаша је у грлу флакава, а зуци су јој ланцетаста. Круница је црвена. Орашице су дугуљасте и бацкаве. Ч. Расте по стенама свуд око Ниша и на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

Calamintha Moench.

Чапа је цваста, дво-усната и има 13 перва. Круничина је цев права; горња је круничина усна права или је слабо удубљена; доња је на троје поделена. Прашници су примакнути. Окца су у прашница паралелна или су раскречена. Орашнице су глатке.

Анализа специја.

1. Цвеће је окружено омотачем од чекињастих приперака *C. Clinopodium*.
Цвеће је без омотача 2.
2. Цветне су петелке гранате *C. officinalis*.
Цветне петелке нису гранате 3.
3. Годишња биљка *C. Asinos*.
Дуговечне биљке 4.
4. Стабљике врп дну пуштају жиле, лишће је јајасто *C. Alpina*.
Стабљике на пуштају жиле; лишће је округласто *C. rotundifolia*.

I Секција: *Eucalamintha* G. G. Цвеће је поређано у гранате, гроњолике гомлице. Чапина је цев права.

C. officinalis Moench. Длакава биљка. Корен јој пузи. Стабљике су усправљене, једноставне или гранате. Лишће је доста крупно, јајасто, зупчато и насађено је на дршку. Цвеће је насађено на гранате петелке у пазуху од лишћа и у скупу саставља рехав грозд. Цветни су приперци ситни и шиљасте. Чапа је у грлу длакава, горњи су јој зуници ланцесте и искривљени, доњи

су дужи шпљасти. Круница црвена је и два до три пута дужа од чаше. Орашнице су заокружене. Ц. Расте по шумама и камењарима око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

II Секпија: *Acinosa* Moench. Цвеће је насађено на једноставне петељке. Чашина је цев крива.

C. Alpina L. Маљава биљка. Доњи је део стабла танак, стврднут, и из нега излазе на све стране растурене кратке, веругаве гране, које при основи пуштају жиле. Листће је ситно, јајасто или елиптично ромбично, зашиљасто, нервима пшарено и на дршке насађено. Цвеће у пазуху горњих листова скупљено у гомлице од 2 до 3 цвета и суповрато. Чашина је цев накрива и спреда је грбава, чашине су усне у пола краће од цеви, горња је усна до половине исечена на троугалне зупце; у доње су зупци шпљасти, а сви су трепљави. Круница је љубичаста, у грлу је раширена и два пут и по је дужа од чаше. Ц. Раста по камењарима на Сувој Планини. Цвета у Јулу и Августу.

C. rotundifolia Benth. Маљава биљка, са зељастим, усправљеним или при основи полеглим стабљикама. Листће је јајасто ромбично или округласто, раздалеко зупчато и на дршке је насађено; горње је зашиљасто. По три цвета стоје у пазуху од листћа и састављају рехаве гроздове. Чаша је накрива, при дну је грбава; зупци су у горње усне ланцетасте и искривљени, у доње су шпљасти. Круница је два пут дужа од чаше.

џ. Расте по каменарима око Ниша. Цвета од Јуна до јесени.

β) villosa. Сва је биљка длакава. Расте по стенама нарочито око Курвин Града. Цвета кад и горња биљка.

III Секција: *Clinopodium* Benth. Цвеће је насењено на гранате петељке и окружено је омотачем од чекињастих приперака. Чашина је цев крива.

C. *Clinopodium* Benth. Малава или длакава биљка. Стабљике су усправљене једноставне или гранате. Листе је јајасто затубасто, при дну је заокружено и насењено је на кратке дршке; испод цвећа је дугуљасто зашиљасто и често пресамићено. Цветни су приленови збивени и размакнути. Приперци су чекињастии а перасти. Чаша је крива, длакава и дво-усната, са ланцетастим и трепљавим зупцима. Круница је првена и два до три пута је дужа од чаше. џ. Расте по сувим ливадама и виноградима око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

Melissa L.

Чаша је звонаста, дво-усната и има 13 гредица; горња је усна трозуба, доња је на двоје расечена. Круничина је цев крива и изнутра је гола; горња је круничина усна усправљена и усечена; доња је разведена и подељена је на три режња. Прашници су искривљени и под горњом усном примакнути. Окца су у прашници раскречена. Стубић је расцепљен. Орашице су глатке.

M. officinalis L. Длакава, усправљена и граната биљка. Лишће је јајасто, често срцасто, затубасто или нешто зашиљасто и зупчasto; испод цвећа је много ситније. По 3 до 5 цветова скупљени су у пазуху од лишћа, насађени су на кратке нетељке и окренути су на једну страну, а најзад су суноврати. Чаша је длакава а горња јој је усна широка, мрежаста са врло кратким зупцима; у доње су зупци ланцетasti и осати. Круница је бела и два пут дужа од чаше. Ц. Расте покрај жбуња, крај потока и т. д. Цвета од Јуна до Августа.

Племе: *Nepeteae* Benth.

Круница је дво-усната. Прашници су примакнути, паралелни и стоје испод горње усне. Задњи су прашници дужи. Окца су у прашница раскречена.

***Nepeta* L.**

Чаша је цваста, права или крива и подељена је на пет зубаца, који су кашто неједнаки. Круница је у грлу раширена; цев јој је гола; горња јој је усна пљосната, права и расцепљена; у доње је средњи режањ заокружен и улубљен. Прашници су испод горње усне паралелни и искривљени су. Прашнице су дво-оке.

Анализа специја.

Лишће је белчасто *N. Cataria*.
 Лишће је зелено *N. nuda*.

I Секција: *Cataria* Benth. Чаша је крива, у грлу коса, а зупци су јој неједнаки.

две усне, а цев јој вири из чаше. Прашници су примакнути под горњом су усном паралелни и на врху су напред искривљени. Прашнице су трепљаве; у горњих су прашника дво-оке, у доњих су једно-оке. Горњи је режан стубића врло кратак.

Анализа специја.

1. Цвеће је у четвртастим класовима . *S. Alpina*.
Цвеће је у гроздовима 2.
2. Потцветно је лишће равно осталом 3.
Потцветно је лишће различно од осталог 4.
3. Лишће је при дну срцасто *S. galericulata*.
Лишће је при дну копљасто . *S. hastifolia*.
4. Чаша је длакава *S. Columnae*.
Чаша је глатка *S. altissima*.

I Секција: *Lupulina* Hamilt. Цвеће је поређано у четвртасте класове или у гроздоне, но никад није окрену о на једну страну.

S. Alpina L. Маљава или глатка, при дну стврднута биљка и од основе је подељена на полегле гране. Лишће је зелено, јајасто или дугуљасто и зупчато; доње је насађено на кратку дршку, горње је готово без дршке и зашиљасто је. Цвеће је збивено у четвртасте класове, који су најзад рехави. Приперци су опнасти, првенкасти, дугуљасто ланцетастии сакривају чашу. Круница је маљава и љубичаста, са белом доњом усном Ч.

α) Concolor. Круница је сва, дакле и њена доња усна љубичаста. ♀. Расте по стенама на Сувој Планини.

II Секција: Secundiflorae. Цвеће је поређано у гроздове и окренуто је на једну страну.

Х Потцветно је лишће више или мање различно од лишћа на стаблу.

S. Columnae All. Стабљике су високе, једноставне или гранате и маљаве. Лишће је јајасто дугуљасто, крупно је ровашено, при дну је срцасто или право пресечено и на дршке је насађено. Цвеће је поређано у рехаве, жлездичаво длакаве гроздове, који гледе на једну страну. Потцветно је лишће јајасто, длакаво и насађено је на врло кратку дршку; на врху је зашиљасто и краће је од чаше. Круница је црвена, маљавија и лепљива, а од длакаве је чаше шест пута дужа. ♀. Расте по шумама око ман. Св. Богородице. Цвета у Јуну и Јулу.

S. altissima L. Стабљике су високе, једноставне или гранате и осим њошкова свуд су глатке. Лишће је срцасто, јајасто, крупно је зупчато и по ободу и нервима је трепљаво. Цветни су гроздови маљаво жлездичави, дугачки и окренути су на једну страну. Подцветно је лишће јајасто ромбично, зашиљасто и од чаше је готово краће. Круница је маљавија, плава и четири пута је дужа од глатке чаше. ♀. Расте по шумама око Нпша. Цвета у Јуну и Јулу.

XX Потцветно је лишће готово равно осталом.

S. galericulata L. Маљава биљка. Стабљике су усправљене и обично гранате. Лишће је дугуљасто ланцетасто, при дну је срцасто и пасађено је на врло кратке дршке, а по ободу је раздалеко зупчасто; потцветно је лишће ситније, а у осталом је равно другом лишћу. Цвеће је у пазуху лишћа наспрамно и окренуто је на једну страну. Чаша је длакава. Круница је плава, много је дужа од чаше и при основи је готово под правим углом савијена. Ц. Расте по влажном местима око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

S. hastifolia L. Маљава биљка са танким, усправљеним, једноставним или гранатим стабљикама. Лишће је при основи копљасто и цело, доње је јајасто, остало је ланцетасто; потцветно је ситније и подобно је осталом. Цвеће је у пазуху лишћа наспрамно и окренуто је на једну страну. Чаша је жлездичаво длакава. Круница је плава и од чаше је много дужа и при дну скоро под правим углом искривљена. Ц. Расте по влажним ливадама око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

Brunella L.

Чаша је цевасто звонаста, мрежаста, подељена је на две усне и у зрелости је стиснута и затворена; горња је усна пљосната, широка и подељена је на кратке зупце, доња је на двоје расечена. Круница има у цви длакав прстен; горња јој је усна као шлем искривљена, а доња је на троје подељена. Прашници су примакнути

и под горњом усном паралелни и испод врха имају ситан израштај. Прашнице су са раскреченим окцима.

Анализа специја.

1. Круница је бело жућкаста *V. alba*.
Круница је љубичаста 2.
2. Горњи прашници имају шиљаст израштај .
. *V. vulgaris*.
Горњи су прашници без израштаја
. *V. grandiflora*.

V. vulgaris L. Глатка или маљава биљка. Стабљике су ситне, при дну су полегле а на врху су усправљене. Лишће је дугуљасто, цело, зупчато или перасто исечено (*Vr. laciniata* L) и на дршке је насађено. Цвеће је поређано у јајаст или дугуљаст клас и подбочено је опнастим, длакавим, округлим и напрасно заострљеним приперцима. Зупци су у горње чашине усне врло кратки и бацкави, у доње су ланцестасте. Круница је љубичаста. У горњих је прашника израштај шиљаст и прав. Ц. Расте по сушним местима око Нипша. Цвета од Јуна до Августа.

V. alba Pall. Маљава биљка са ситним и устајањим стабљикама. Лишће је јајасто или дугуљасто, доње је цело, горње је зупчато или перасто. Цветни је клас јајаст или дугуљаст. Приперци су опнасти и округласти. Зупци су у горње чашине усне широки, јајасте и бацкави, у доње су ланцестасте. Круница је бело

жућкаста. Израштаји су у дужих прашика искривљени. ζ . Расте по сушним местима и камењарима у Јелашници, Бањи, Сувој Планини и др. Цвета од Јуна до Августа.

V. grandiflora Moench. Глатка или маљава биљка. Стабљике су при дну полегле, а по том усправљене. Лишће је јајасто дугуљасто, цело, ређе зупчато или нерасто и на дршке ја насађено. Цветни је клас јајаст или дугуљаст. Приперци су опнасти, округли, трењави и бацкави. Зупци су у горње чашине усне троугални и бацкави, у доње су ланцетасте. Круница је љубичаста и два пут је дужа од чаше. Дужи прашици имају на врху малу грбу. ζ . Расте по сушним местима на Бањском брду. Сувој Планини и др. Цвета од Јуна до Августа.

2. Чаша је у зрелости отворена.

* Прашици су сакривени у круници.

Sideritis L

Чаша је звонаста и готово дво-усната са пет бодлавих зубаца. Круничина је горња усна усправљена, цела или расечена; доња је на троје подељена. Прашици су у круници сакривени и горњи су врло кратка са раскреченим прашичним окцима; доњи су дужи а прашице су им кашто различите. У стубића је горњи крак кратак, доњи је дужи и раширеном основном обавата горњи. Орашице су заокружене.

S. montana L. Ситна, длакава, зелена, једноставна или граната биљка. Лишће је дугуљасто ланцетасто и на врху раздалеко зупчато. Више је цветова скупљено у припленове, који састављају дугачке гроздове. Потцветно је лишће дугуљасто бодљаво и дуже је од чаше. Чаша је обрасла разведеним длакава и готово је дво-усната, са дугуљастим, мрежастим и бодљавим зупцима, који су најзад разведени. Круница је жута и најзад је мрка, а окрајак јој је кратак. ☉. Расте по камењарима и сунним местима око Ниша. Цвета од Јуна до Августа.

Marrubium L.

Чаша је цеваста и подељена је на пет до десет зубаца. Круница је дво-усната; горна је усна усправљена и расечена; доња је на троје подељена. Прашници усправљени, паралелни и сакривени су у цеву. Окца су у прашници раскречена. Стубић је расцепљен на два кратка, затубаста дела.

Анализа специја.

1. Лишће је округло, чаша има 10 зубаца *M. vulgare*.
Лишће је јајасто или дугуљасто чаша има
5 зубаца 2.
2. Цветни пршљенови имају много цветова *M. candidissimum*.
Цветни пршљенови имају мало цветова *M. peregrinum*.

Х Чаша је подељена на пет зубаца.

M. peregrinum L. Величаста биљка са доста ниском и врло гранатом стабљиком. Лишће је дугуљасте ромбично, при дну је клинасто и цело, горе је ровашено, оздо је цртасто а оздо је рапаво и пасађено је на кратке дршке; потцветно је ситно, ланцетасто и дуже је од цвећа. Шест или више цветова скупљени су у приљенове на врху грана. Приперци су им руновити, приљубљени и краћи су од чаше. Чаша је руновита, изриљана и има пет ланцетасто шиљастих зубаца, који су усправљени и од чаше су три пут краћи. Круница је бела и ситна. Ф. Расте по пољу и сушним странама око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

M. candidissimum L. Бела и при основи граната биљка. Лишће је с обе стране мрежасто, доње је широко јајасто, неједнако ровашено, горње је јајасто или дугуљасто и зупчато, а све је на дршке пасађено. Цветни су приљенови сложени од много цветова и готово су округли. Чаша је изривена и подељена је на пет шиљастих зубаца. Приперци су шиљаст и као и чаша руновити. Круница је бела и ситна. Ф. Расте по обрађеним местима око Ниша. Цвета од Јуна до Августу.

ХХ Чаша је подељена на 10 зубаца.

M. vulgare L. Стабљике су дебеле, беле и устајуће, једноставне или гранате. Лишће је јајасто округло, величасто или оздо бело, рапаво, ровашено и на

дршке је насађено, потцветно је ситније, клинасто дугуласто и готово је без дршке. Цветни су пршљенови округли и сложени су од много цветова. Приперци су шиласти и на врху су чакласти. Чаша је руновита и има десет разведених, шиластих, не једнаких и на врху чакластих зубаца. Круница је бела и ситна. Ц. Расте крај путова и по необрађеним местима. Цвета од Јула до јесени.

** Прашници вјере из крунице.

Lamium L.

Чаша је цваста или звонаста и има пет зубаца. Круница је дво-усната; горња је успа као свод или као шлем искривљена, цела или расечена; у доње су бочни режњови врло ситни, а средњи је режањ крупан, при дну је сужен, а на врху је раширен и на двоје подељен, ређе је да је цео. Прашници су под горњом усном паралелни. Окца су у прашница раскречена. Стубљ је подељен на два равна крака. Орашнице су на 3 њошка.

Анализа специја.

1.	Цвеће је жуто	L. Galeobdolon.
	Цвеће није жуто	2.
2.	Дуговечне биљке	3.
	Годишње биљке	4.
3.	Круница је изнутра нага	L. longiflorum.
	Круница има изнутра венац од длака	
		L. maculatum.

4. Горње лишће обавата стабљику *L. amplexicaule*.
 Горње лишће не обавата стабљику 5.
5. Све је лишће јајасто срцасто . *L. rugricum*.
 Горње је лишће троугално *L. incisum*.

I Секција : *Galeobdolon* Benth. Прашнице су глатке.
 Крунична цев има изнутра коси прстен од длака.

***L. Galeobdolon* Crantz.** Маљава и зелена биљка са јаловим и плодним гранама. Доње је лишће јајасто и ровашено; горње и потцветно је дугуљасто ланцетасто, заострљено и зупчато, а све је насађено на дршке. Цветни су пршљенови раздалеко стављени. Приперци су ланцетастии. Чаша је маљава, а зупци су јој ланцетасто шиљастии и бодљавии. Круница је жута, горња јој је усна врло дугачка, као срп искривљена и тренљава, у доње су деловии зашиљастии. Ц. Расте по шумама у Бањи, Јелашници, Сувој Планини и др. Цвета од Маја до Јула.

II Секција: *Lamiopsis* Dumort. Прашнице су длакаве. Круница је изнутра без венца од длака.

***L. longiflorum* Ten.** Стабљике су дебеле, усправљене или су при основи полегле. Лишће је зелено, глатко или маљаво, јајасто са срцастом осповом, по ободу је дубоко и два пут ровашено. Пршљенови су сложени од три до пет цветова, који су подбочени шиљастии приперцима. Чаша је маљава, а зупци су јој ланцетастии,

шиљаста и разведени. Круница је крупна, црвена, ређе бела, права и у грлу је јако раширена; горња јој је усна длакава и расечена је на целе или дво-зубе делове. ♀. Расте по шумама у Јелашници, Сићеву, Бањи и др. Цвета од Маја до Јула.

L. amplexicaule L. Ситна, маљава и од основе граната биљка. Лишће је округласто јајасто и често срцасто, а по ободу је не једнако ровашено; доње је насађено на дршку; горње је бубрежасто, обувата стабљинку, нема дршке и исечено је на крупне зупце. Цвеће је поређано на врху грана у 1 или два приљена, а нема прицерака. Чаша је цваста, длакава, а зупци су јој ланцетасто шиљаста и врховима примакнути. Круница је црвена са правом, танком цеву, која је изнутра нага и готово три пут дужа од чаше а у грлу је раширена, горња јој је усна длакава, јајаста и затубаста. ☉. Расте по усевима и баштама. Цвета од Марта до јесени.

L. incisum Willd. Стабљике су глатке, полегле или су само на врху усправљене. Лишће је маљаво и на дршке насађено; доње је ситније, округласто и ровашено; горње је троугално заокружено, на врху је готово зашиљасто, при основи је клинасто, по ободу је усечено и ровашено, а насађено је на кратку дршку низ коју мало слази. Цвеће је скупљено на врху стабла у гомилице и подбочено је кратким, шиљастим и трепљавим приперцима. Чаша је длакава, а зупци су јој ланцетаста, шиљаста и најзад раскречени. Круница је ситна, црвена, са танком и правом цеву, која је у

грлу напрасно раширена; горња јој је усна длакава и цела. ☉. Расте по њивама и виноградима у Суводолу, на Грабовачвом Брду, близу Чамурлије и др. Цвета у Априлу и Мају.

III Секција: *Lamiotypus Dumort.* Прашнице су длакаве. У круничној цеви има длакав венац.

L. maculatum L. Маљава биљка. Стабљике су усправљене, само су при основи полегле и пуштају жиле. Доње је лишће ситније, округласто срцасто и насађено је на дугачке дршке; средње је јајасто срцасто; горње је троугално заострљено: а све је два пут зупчасто, а кашто је све или по неко негаво. Цветни су пршљенови поређани у рехав грозд и цвеће је подбочено врло кратким приперцим, којих кашто и нема. Чашини су зупци ланцетасто шиљасти и трепљави, а најзад су развраћени. Круница је црвена, цев јој је искривљена, при дну је сужена, а за тим је напрасно раширена и има венац од длака; горња јој је усна дугуљаста и цела; доња има са стране по један зубац. ☿. Расте по шумама и камењарима око Ниша. Цвета од пролећа до јесени.

L. purpureum L. Маљава биљка. Стабљике су јој усправљене или су при основи мало полегле. Лишће је зелено, јајасто срцасто, ровашено, ређе исечено и насађено је на дршке; горње је насађено на кратке дршке и дуже је од цвећа. Цветни су пршљенови скупљени у главицу и при дну су само кашто размакнути. При-

церци су кратки и шиљасти. Чашине су кришке ланцетасте и шиљасте. Круница је црвена, ређе ружаста или бела; цев јој је права и један пут и по је дужа од чаше и више основе изнутра има длакав венац, а у грлу је раширена; горња јој је усна јајаста, затубаста и цела; у доње су усне бочни режњевни обично дво-зупчасти. ☉. Расте по баштама, њивама и пољу око Ниша. Цвета од пролећа до јесени.

Leonurus L.

Чаша је чиграста и подељена је на пет шиљастих. бодљавих и најзад разведених зубаца. Круница је подељена на две усне; горња је усна дугуљаста и цела, доња је на троје подељена Прашници више из крунице, а прашнице су им по пар примакнуте са паралелним окцима. Орашнице су на три ћошка.

Анализа специја

Лишће је јајасто и исечено . . L. Cardiasa
 Лишће је дугуљасто и зупчато
 L. Marrubiastrum

I Секција: Cardiasa Benth. У круничној цеви има длакав венац, горња јој је усна прилично њосната.

L. Cardiasa L. Маљава, висока и граната биљка. Лишће је јајасто и прстасто је исечено на ланцетасте, целе или зупчасте делове и насађено је на дршке. Цветни су пршљенови раздалеко стављени, збивени и поређани су у рехав клас. Цветни су приперци чекљасте. Чаша је глатка, а зупци су јој троугално шиљасте и

од цеви су мало краћи. Круница је ружаста, а горња јој је усна врло длакава. ? Расте крај путова по баштама и др. Цвета од Јуна до Августа.

II Секција: *Chaiturus* Benth. Крунична је цев изнутра нага; горња јој је усна у свод искривљена.

L. Marrubiastrum L. Маљава, граната и усрављена биљка. Лишће јој је дугуљасто ромбично, зашиљасто и зупчато; потцветно је уже и много је дуже од цвећа. Приперци су шиљасте. Чаша је маљава, зупци су јој троугални и бодљави а од цеви су два до три пута краћи. Круница је ситна, ружаста и маљава. ☺. Расте крај путова по влажним местима. Цвета од Јуна до Августа.

Galeopsis L.

Чаша је цевасто звонаста и има пет бодљавих зуба. Крунична је цев права, вир из чаше, изнутра је нага, у грлу је раширена; горња је усна јајаста, цела и у лук искривљена; доња је на три режња подељена; средњи је режањ извртнуто срцаст и при дну има два коничка рошка. Прашници на поље вире и под горњом су усном паралелни. Прашнице су дво-оке и отварају се капцима. Орашнице су јајасте.

Анализа специја.

1. Стабљика је испод зглобова задебљала . . . 2.
- Стабљика није задебљала . . . *G. Ladanum*.

2. Круничина је цев готово од дужине чаше, биљка је обрасла крутим длакама . . . *G. Tetrahit*. Круничина је цев дужа од чаше 3.
3. Биљка је обрасла крутим длакама, цвеће је жуто и шарено *G. versicolor*. Биљка је обрасла меким длакама, цвеће је црвено и жуто ишарано . . . *G. pubescens*.

* Стабљика није задебљала испод зглобова.

G. Ladanum L. Стабљико је висока, граната и обрасла је длакама на ниже обореним и меканим. Листће јој је јајасто или ланцетасто и рескасто. Доњи су цветни пршљенови размакнути. Цветни су приперци линеарно ланцетasti. Чаша је маљава. Круница је црвена са правом и на врху раширеном цеву, која је од чаше један или два пута дужа. ☉. Расте по необрађеним местима око Косовца. Цвета у Јулу и Августу.

** Стабљика је испод зглобова више и мање задебљала.

G. Tetrahit L. Стабљика је граната, испод зглобова је задебљала и обрасла је крутим длакама. Листће је јајасто или дугуљасто, заострљено и зупчато. Доњи су цветни пршљенови размакнути. Цветни су приперци ланцетасто шиљasti. Чаша је у грлу длакава, а зупци су јој шиљасто бодљави и од цеву су дужи. Круница је црвена или бела, а цев јој је готово од дужине чаше. ☉. Расте по необрађеним местима близу ман. Габровца, на Горици и др. Цвета у Јулу и Августу.

G. versicolor Curt. Стабљика је длакава и испод злобова је задебљала. Лишће је дугуљасто јајасто, заострљено, рескасто и на дршку је насађено. Горњи су цветни пршљенови приближени. Приперци су ланцетасто шиљасте. Чаша је у грлу длакава, а зупци су јој шиљасто бодљави. Круница је крупна, жута и љубичасто ишарана, или је са свим као сумпор жута, а цев јој је дужа од чаше. ☉. Расте на Бањском Брду, на Сувој Планини, више Сићева и Градишта. Цвета у Јулу и Августу.

G. pubescens Bess. Стабљика је испод злобова задебљала, а обрасла је меканим и на ниже управљеним длакама. Лишће је доста крупно, широко јајасто, заострљено и зупчато; доње је готово срцасто. Горњи су цветни пршљенови збивени. Приперци су ланцетасто шиљасте. Чаша је у грлу длакава, а зупци су јој шиљасте. Круница је црвена и при дну доње усне мрка, цев јој је беличаста и на врху жућкаста а дужа је од чаше. ☉. Расте крај путова по Јелашници, Бањи и др. Цвета у Јулу и Августу.

Stachys L.

Чаша је цевасто звонаста, у грлу је права или коса и има пет до 10 нерва. Крунични је цев ваљкаста, равна и обично има изнутра попречан длакав прстен; горња је крунична усна усправљена, цела, ређе је разрезана, доња је дужа, разведена и подељена је на три режња; средњи је режањ већи од осталих. Прашници

вире из крунице; доњи су дужи и по цветању забачени су на страну. Прашнице су дво - оке, са раскреченим окцима.

Анализа специја.

1. Годишње биљке *S. annua*.
Дуговечне биљке 2.
2. Цветни пршљени имају 10 или више цветова 3.
Цветни пршљени имају мање од 10 цветова 4.
3. Стабљика је на врху жлездичава . *S. Alpina*.
Стабљика није жлездичава . . *S. Germanica*.
4. Цвеће је црвено 5.
Цвеће је жућкасто 6.
5. Горње је лишће без дршке . . *S. palustris*.
Сво лишће има дршку . . . *S. sylvatica*.
6. Лишће је глатко *S. fragilis*.
Лишће је длакаво *S. recta*.

I Секција: *Eriostachys* Benth. Дуговечне биљке. Цветни су пршљенови обично сложени од много цветова. Приперци достижу половину чаше или су од ње дужи.

S. Alpina L. Стабљика је висока, граната, длакава, а на врху жлездичава и длакава. Лишће је зелено, длакаво и ровашено; доње је јајасто дугуљасто, срцасто и насађено је на дршку. Цветни су пршљенови састављени од 10 до 12 цветова и подбочени су ланцетастим, зашиљастим и целим лишћем, које је дуже од цвећа. Чаша је жлездичава и длакава, зупци су јој јајасто ланцетаста, зашиљаста и бодљави. Круница је

црвено мрка, длакава, а горња јој је усна цела. Ц. Ра-
сте по шумама на Бањском Брду, на Сувој Планини.
Цвета у Јулу и Августу.

S. Germanica L. Густим, дугачким длакама обра-
сла биљка. Цветни су приљенови сложени од много
цветова. Лишће је рапаво и ровашено; доње је јајасто
срцасто и на дршку је насађено; горње је ланцетасто
и нешто је дуже од цветних приљенова. Чаша је дла-
кава, а зупци су јој троугално јајасте, бодљави и од
цели су дупло краћи. Круница је црвена, а горња јој
је усна длакава, цела или расечена. Ц. Расте по сушним
местима око Ниша и на Сувој Планини. Цвета у Јулу
и Августу.

II Секција: *Stachyotyrus* Vois. Дуговечне биљке.
Цветни су приљенови обично састављени од мало цве-
това. Прицери су понајчешће врло спитни или их и нема.

* Цвеће је црвено.

S. sylvatica L. Длакава, по зелена биљка. Ста-
бљике су усправљене и на врху су обично грапате и
жлездичаве. Лишће је јајасто, срцасто, заоштрљено, ро-
вашено и на дршку је насађено. Цветни су приљенови
заоштрљени од 2 до 6 цветова поређани су у рехав
клас и подбођени су ланцетастим и заоштрљеним лиш-
ћем, које је дуже од чаше. Ова је жлездичава, а зупци
су јој једнаки, троугални и пиљасте, а најзад су рас-
кречени. Круница је мрко црвена. Ц. Расте по шу-

мама око Ниша и под Сувом Планином. Цвета од Јула до Августа.

S. palustris L. Стабљике су обично једноставне и по њошковицама су обрасле на ниже обрнутим чекињцама. Лишће је маљаво, зелено а кашто в беличасто, при дну је срцасто, на врху је ланцетасто и зашиљасто, а по ободу је ровашено; доње је насађено на кратку дршку, остало је без дршке; потцветно обувата стабљику и много је дуже од цвећа. Цветни су приљенови сложени од 6 до 8 цветова. Чаша је жљездичаво длакава и готово дво усната, а зуци су јој ланцести и бодљави. Круница је црвена и од чаше је два пут дужа. Ц. Расте по барама око Ниша. Цвета од Јуна до Августа.

** Цвеће је жуто.

S. recta L. Зелена и длакава биљка. Стабљике су дугачке, једноставне или гранате и при основи су полегле. Лишће је дугуљасто или дугуљасто ланцетасто и ровашено; доње је насађено на дршку, горње је без дршке; потцветно је јајасто дугуљасто и цело. Цветни су приљенови сложени од 4 до 6 цветова и поређани су у рехав клас. Приперци су чекињести и врло ситни. Чаша је длакава, јајасто звонаста, а зуци су јој троугални и дугом бодљом завршени. Круница је маљава, жућкаста или беличаста, а у грлу је црвена. Ц. Расте по виноградима, сушним странама и др. Цвета од Јуна до Августа.

S. fragilis Vis. Стабљике су глатке, само при ствр-
днутој основи имају кашто две линије од длаке и висе
низ стене. Лишће је скроз глатко и готово сјајно; доње
је дугуљасто ланцетасто, зубчато и на дршке је наса-
ђено; горње је линеарно ланцетасто, ситно зупчато и
готово је без дршке; потцветно је цело и ланцетасто и
готово је од дужине цвећа или је краће. Цветни пршље-
нови обично имају по шест цветова. Чаша је звонаста,
у грлу је длакава, иначе свуд глатка, а зупци су јој
ланцетаст и бодљави. Круница је жућкаста ☿. Расте
по пукотинама од стена на Сувој Планини, Цвета у
Јуну и Јулу.

III Секција: *Oisia Dumort.* Годишње биљке.

S. annua L. Стабљике су при дну глатке, на врху
су маљаве, усиправљене су и гранате. Лишће клинасто,
на дршке насађена и ровашено, доње је јајасто дугу-
љасто и ситно, горње је дугуљасто ланцетасто, потцветно
је линеарно ланцетасто, зашиљасто и цело, цветни су
пршљени обично састављени од 6 цветова. Чаша је
звонаста, длакава и жлездичава, а зупци су јој запи-
љаст и на више искривљени. Круница је бело жућкаста
и маљава, ⊙. Расте по њивама. Цвета од Јула до јесени.

Betonica L.

Чаша је цевасто звонаста и подсељена је на пет
једнаких, бодљавих зубаца. Круничина је горња усва
улубљена, доња је подељена на три режња, а средињи је
режан најдужи. Прашњаци су под горњом усном парал-
елни и по цветању једва су што на страну забачени.

Прашнице су дво-оке, а окца су им паралелна. Стубић је дво-краки.

V. officinalis L. Маљава или глатка биљка. Стабљика је танка, једноставна и при основи је полегла. Лишће је јајасто дугуљасто, са срцастом осном или је јајасто, затубасто и ровашено а насађено је на дугу дршку; по стаблу је рехаво и без дршке; пснод ивећа је доње ланцетасто и рескасто, горње је линеарно и цело. Цветни је клас дугуљасто цилиндричан и рехав. Приперци су јајастии и бацкави. Чаша је без нерва, а зубци су јој ланцетастии, бадљави и од цеви су једва краћи. Круница је маљава, црвена, реће бела а цев јој је од чаше једва што дужа. Ц. Расте по шумама око Ниша и на Сувој Планини. Цвета од Јуна до Августа.

Ballota L.

Чаша је левкаста или је изврнуто конична, а цев јој има 10 црта или бразда, а подељена је на пет или више зубаца. У круничној цеви има изнутра длакав прстен; горња је крунична усна усправљена и дугуљаста; доња је подељена на три режња, средњи је режањ расечен. Прашници су под горњом усном искривљени а прашнице по пар су примакнуте и имају по два раскречена окца.

V. nigra L. Зељаста длакава или глатка биљка. Лишће је јајасто, крушно зупчасто и насађено је на дршке. Цветни су цршљенови сложени од више цветова. Приперци су линеарно шиљастии и од чаше су готово

краји. Чаша је длакава, ижљебљена, а зупци су јој прави, троугално ланцести и бацкави. Круница је ружаста, а цев јој једва из чаше вири. ♀. Расте по необрађеним местима, крај путова и др. Цвета од Јуна до Августа.

Melittis L.

Чаша је звонаста, широка и готово је дво-усната и исечена је на четири до пет делова. Круница је крупна; цев јој је изнутра без длака и вири из чаше; горња јој је усна округласта, доња је на троје подељена. Прашници су по пар примакнуте и имају по два раскречене окца. Стубић је подељен на два крака. Орашнице су на три ђонка.

M. Melissophyllum L. Длакава биљка са усправљеним, једноставним стабљикама. Лишће је јајасто, ровашено и на кратке дршке насађено; доње је често придиу срцасто, горње је клинасто и смањено. Цветни су пршљенови сложени од два до шест цветова, који су окренути на једну страну. Круница је крупна, црвена или бледо ружаста, а цев јој је два до три пута дужи од чаше. ♀. Расте по шумама око Ниша и под Сувом Планином. Цвета од Јуна до Августа.

Племе: *Ajugeae* Bth.

Круница је скоро једно-усната, горња је усна врло кратка, а калто на двоје расечена. Прашници су паралелни и вире из крунице, предњи су прашници дужи,

Ајуга L.

Чапа је звонаста и подељена је на пет делова или на пет зубаца. Круница се и по цветању држи у чаши; цев јој је у чаши сакривена или на поље вири и често у њој има длакав венац; горња је усна врло кратка; доња је дугачка и подељена је на три режња: бочни су режњевити ситни и дугуљасте; средњи је режањ широк и често на двоје подељен. Окца су у прашица раскречена, а најзад у једно сливени. Орашнице су јамичаве или рацаве.

Анализа специја

1. Круница је жута или жућкаста 2.
Круница је плава 3.
2. Горња је усна цела, ситна биљка
. А. Chamæpithys.
Горња је усна расечена, доста крупна биљка
. А. Lachmanni.
3. На стабљика има 2 црта од длака А. reptans.
Стабљика је одевуд длакава . А. Genevensis.

I Секција: *Vugula* Benth. Цветни су пршљенови сложени од много цветова

A. reptans L. Из корена излазе дугачке врежлице. На стаблу има две црте од длака. Лишће је јајасто или изврнуто јајасто, цело или крупно ровашено и глатко, доње је трајно, по земљи је полегло и сужено је у дугу дршку; по стаблу је смањено и разређено; подцветно је без дршке и јајасто. Цветни су пршљенови

састављени од 6 до 8 цвстова поређаних у дугачак грозд. Чашине су кришке ланцетасте и длакаве. Круница је плава, са правом цевн, која вири из чаше. Прашници су кратки и вире из крунице. ♀. Расте по шумама око Ниша. Цвета од Априла до Јуна.

A. Genevensis L. Стабљика је са свих страна длакава и нема лозица. Лишће је дугуљасто елиптично ровашено или усечено и длакаво; доње је на дршку насађено и по цветању је обично већ увело; потцветно је клинасто, зупчато, или на троје исечено, ребе је цело. Цветни су приљенови поређани у дугачак клас. Чаша је длакава а зупци су јој ланцетастн. Круница је плава. Прашници на поље вире. ♀. Расте по сушним странама око Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

II Секција: *Chamaerithys* Tournef. Цветни су приљенови састављени од два до четири цвста. Горња је усна цела.

A. Chamaerithys Scht. Длакава биљка са кратким, полеглим и лиснатим стабљикама. Лишће је нешто мало лепљиво; доње је ситно, дугуљасто линеарно и на дршку насађено; остало је исечено на три линеарне кришке; потцветно је дуже од цвста. Цвсте је наспрамно и поређано је у дугачак грозд. Чаша је длакава, а зупци су јој ланцетастн и неједнаки. Круница је жута и скоро је три пут дужа од чаше. ♂. Расте по усевима око Ниша. Цвета од Јуна до јесени.

III Секција: *Phleboanthe* Tausch. Цвети су пршљенови састављени од два цвета. Горње је усна кратка и расечена.

A. Laxmanni Benth. Длакава и при дну стврдућа биљка са више дебелих, усправљених, једноставних и лиснатих стабљика. Лишће је на јаловим стабљикама дугуласте и при основи сужено, а на врху има неколико зубаца; на плодним је стабљикама дугуласто или елиптично, цело без дршке; подцветно је дуже од чаше. Цвети су пршљенови сложени од два цвета. Чаша је длакава, а кришке су јој дугуласте и затубасте. Круница је жућкаста са црвеним цртама; два пут је дужа од чаше, а цев јој је расцепљена. Ц. Расте по виноградима близу јеслашничке механе, близу Коновице и др. Цвета у Мају и Јуну.

Teucrium L

Чаша је цевасто звонаста и подељена је на пет једнаких или неједнаких зубаца. Круница по цветању онада, цев јој је кратка; горња јој је усна кратка и расечена; доња је подељена на пет крижака; доња је кришка највећа, заокружена или дугуласта и обично улубљена, остале су ошне. У прашници су окца спојена.

Анализа специја.

1.	Цвеће је скупљено у главице	2.
	Цвеће је поређано у пршљенове дуж стабла	3.
2.	Лишће је цело	<i>T. montanum.</i>
	Лишће је ровашено	<i>T. Polium.</i>

3. Цветни су пршљенови размакнути, чаша је
жлездичава *T. Scordium*.
Цветни су пршљенови у гроздове скупљени,
чаша је маљава *T. Chamaedrys*.

I Секција: *Scordium* Benth. Дуговечне биљке. Цветни су пршљенови размакнути и састављени су од 2 до 6 цветова. Чаша је при дну коса, готово грбава, а зупци су јој подједнаки.

T. Scordium L. Длакава и бледо зелена биљка. Корен јој пушта изданке. Стабљике су при основи полегле и јако су лиснате. Лишће је дугуљасто елиптично, ровашено и без дршке; по стаблу је при дну заокружено, а по гранака је при дну сужено. По два до четири цвета стоје заједно, насађени су на петељке и окрепути су на једну страну. Чаша је жлездичаво длакава, при дну је грбава, а зупци су јој ланцетасти, зашиљастии од цеви су два пут краћи. Круница је црвенкаста и од чаше је 2 пут дужа. ☿ Расте по влажним местима око Ниша, где ју је нашао г. Среген Пеливановић. Цвета од Јуна до Августа.

II Секција: *Chamaedrys* Benth. Дуговечне биљке. Цветни су пршљенови поређани у грозд, а састављени су од 2 до 4 цветова. Чаша је при дну готово грбава, а зупци су јој ланцетасти и готово једнаки.

T. Chamaedrys L. Зелена и глатка или длакава и беличаста биљка. Корен пушта изданке и много зе-

љасте гране, које су при основи полегле и пуштају жыле, а завршене су кратким, дугуљастим и лиснатим гроздом. Лишће је круто, при дну је клинасто и на дршку насађено, по ободу је зупчасто или исечено; подцветно је ситније и елиптично. Цветни су пршљенови сложени од два до шест цветова, који су насађени на петељке, краће од чаше. Чаша је маљава, црвенкаста, а зупци су јој ланцетаст и врло зашпиљаст. Круница је црвена и два пут је дужа од чаше. Прашници вире из крунице. ♀. Расте по сунним странама и камењарима око Ниша. Цвета од Јуна до јесени.

III Секција: *Polium* Benth. Дуговечне биљке. Цветни су пршљенови скупљени на врху грана у округлу или јајасту главицу.

T. montanum L. Врло граната и при основи стврднута биљка. Гране су при дну полегле и голе, за тим су усправљене и лиснате. Лишће је круто, дугуљасто линеарно или линсарно, при дну је сужено у кратку дршку, по ободу је усукано, озго је зелено, оздо је бело; горње окружује цветну главицу. Цветне су главице поређане у коримбе. Чаша је цевасто звонаста, а зупци су јој неједнаки. Круница је бела и од чаше је скоро два пут дужа. ♀. Расте свуд по камењарима око Ниша. Цвета од Јула до Августа.

T. Polium L. Руновита и бела биљка, при дну је стврднута и врло граната. Лишће је дугуљасто или линеарно, затубасто и ровашено, а по ободу је усукано,

ређе је да је пљоснато. Цветне су главнице полукружне или јајасте и насађене су на кратке дршке. Чаша је руновита, а зупци су јој троугални и готово једнаки. Круница је бела, ређе ружаста и много је дужа од чаше. ♀ Расте по сушним несковитим местима и по камена-рима. Цвета од Јуна до јесени.

Фам. *Verbenaceae* Juss.

Цвеће је хермафродитно, ређе диоично, правилно или неправилно. Чаша је трајна, једно-пера и подељена је на 4 до 5 зубаца или крижака. Круница је цеваста или тањираста а по крајку је коса и неједнака. Прашника има четири са дво-оких прашницама. Плодник је насађен на колут и подељен је на два до четири окца, у којима има по једна усправљена или обршена семка. Плод је меснат или сув и тад се обично распада на четири карпидије. Ембрион је прав а беланцета нема.

Verbena L.

Чаша је цеваста и подељена је на пет зубаца. Круница је левкаста, са правом или кривом цеви, обод јој је раширен и готово је двоуснат са пет пеједпаквих делова. Прашници су у цеви сакривени, а прашнице су им јајасте. Плодник је подељен на четири једно-семена окца. Плод је сув и распада се на четири орашнице.

V. officinalis L. Стабљика је усправљена, танка, висока и на врху граната. Лишће је дугуљасто, крупно

зупчасто или је на кришке исечено, а сужено је у кратку дршку. Цветни су класови дугачки, рехави и танки. Цвеће је ситно и усправљено. Приперци су дугуљасте, заоштрени и краћи су од чаше. Чаша је обрасла положеним чекињцама, а зупци су јој кратки и зашиљасте. Круница је бледо љубичаста. Ц. Расте крај путова и по баптама у Нишу. Цвета од Јуна до јесени.

Acanthaceae Juss.

Цвеће је хермафродитно и неправилно. Чаша је трајна и подељена је на пет режњева, ређе само на четири. Круница је кашто по ободу скоро правилна и подељена је на пет зубаца; кашто је подељена на 2 усне, а кашто има само једну (доњу) усну. Прашника има четири или два. Прашнице имају једно или два, онда обично паралелна, ређе раскречена окца. Плодник је подељен на два окца, у којима има два или више заметака. Чаура је округла, дугуљаста или више линеарна и обично се еластично распада на два капка. Семке су без беланцета.

Acanthus L.

Чаша је готово двоусната и подељена је на четири неједнака режња. Круница има само доњу усну, подељену на три режња, а цев јој је кратка и затворена је длакама. Прашника има четири са једно-оким прашницама. Стубић је расечен. Чаура је јајаста и подељена је на два окца, у којима има по 1 до 2 семке.

A. longifolius Host. Стабљика је права или је при основи полегла, а по том усправљена и има мало

(2—3) листова. Лишће је у обиму дугуљасто, исечено је на широке, ромбичне и крупно зупчасте режњеве, који су по ободу и по нервима длакави; лишће је насађено на дугачку дршку. Цветни је клас на врху стабла збивец. Спољни су приперци широки, јајастии или дугуљастии и као чешаљ псецкани су на бодљаве зуице; унутарњи су приперци узани, линеарни и цели и има их два уз сваки цвет. Чаша је подељена на две усне: горња је усна дугуљаста, улубљена и на врху зупчаста, доња је усна краћа и на врху је расечена. Круница је беличаста и на врху је плитко исечена на три једнака, широка дела. Прашнице су длакаве. ♀ Расте по жбуљу и камењарима око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

Фам. *Primulaceae* Vent.

Чаша је трајна и подељена је на пет зубаца ређе на четирн зуица. Круница је правилна и подељена је на пет режњева, (ређе на четири) Прашнице су утврђени у круници и има их колико и њених режњева спрам којих стоје или их има два пут толико. Плодник је једно-оки, слободан и има много заметака, утврђених за централну плаценту. Стубић је један. Чаура се различито распада. Ембрион је прав и лежи у средњи меснатог беланцета.

Анализа родова

1.	Стабљика је лисната	2.
	Стабљике нема, већ само цветне петељке, које	
	ничу из розете лишће	3.

2. Чаура се попречно отвара поклопцем, цвеће је плаво или црвено *Anagallis*.
Чаура се распада на пет капака. Цвеће је жуто *Lysimachia*
3. Крунични су режњиви пресамићени. Корен је кртоласт *Cyclamen*.
Крунични су режњиви усправљени 4.
4. Круничина је цев ваљкаста. У чаури има много семака *Primula*.
Круничина је цев јајаста и на врху је су-жена. У чаури има мало семака . *Androsace*.

I Племe: **Anagallideae** Endl.

χ Чаура се отвара поклопцем.

Anagallis L.

Чаша је подељена на пет режњева. Круница је то-чкаста, подељена је на пет режњева и опада. Чаура је округла, опнаста и има много семака. Семке су ћошкасте.

A. arvensis L. Глатка биљка са полеглим или устајаћим и четвртастим стабљикама. Лишће је наспрамно или пршљенасто, јајасто или троугално јајасто. Цвеће је у пазуху од лишћа усамљено и насађено је на петељке, које су у зрелости пресамићене. Чашнице су кришке заострљене и по ободу опнасте и мало су краће од крунице. ☉.

а) *phoenicea*. Круница је црвена и по ободу често жлездичава.

β) *coerulea*. Круница је плава и обично без жлезда; обе расту по усевиња и баштама, а цветају у Мају.

II Плем: *Primulaceae* Endl.

ХХ Чаура се распада на кашке или на зупце.

* Цвеће је у пазуху од лишћа смештено.

Lysimachia L.

Чапа је подељена на пет режњева. Круница је звонаста или точкаста и подељена је такође на пет режњева. Прашници су слободни или су при лиу срасли и има их пет. Чаура се распада на пет капака и има много семака.

Анализа специја.

1. Стабљике пузе и пуштају жиле, лишће је округласто *L. Nummularis*.
Стабљике су усправљене 2.
2. Круница је по ободу трепљава . *L. punctata*.
Круница није трепљава *L. vulgaris*.

L. vulgaris L. Стабљика је усправљена и висока. Лишће је јајасто или дугуљасто ланцетасто и зашиљасто; оздо је маљаво; а насупрамно је или по 3 до 4 листа заједно стоје; доне је пасађено на дршке, горње је без дршке. Цветни гроздови стоје у пазуху од лишћа и у скупу састављају метлице. Круница је жута, раширена, а кришке су јој јајасто дугуљасте, затубасте и без жлезда. Прашници су у доњој трећини сра-

сли и омотавају плодник. ♀. Расте крај потока и по влажним ливадама. Цвета од Јуна до Јула.

L. punctata Jacq. Сва је биљка обрасла кудравим длакама и жлездицама. Стабљика је усправљена, једноставна или граната. Лишће је јајасто ланцетасто и заострљено, а наспрамно је или 3 до 4 листа стоје заједно. Цветни су гроздови краћи од лишћа, у чијем пазуху стоје. Круница је жута, а режњеви су јој јајастозашиљастии по ободу жлездичаво трепљави. Прашници су од половине срасли. ♀. Расте крај потока и по влажним шумама око Ак Паланке, Мокре, Ђелија. Цвета Јуна и Јула.

L. Nummularia L. Стабљике пузе и пуштају живље. Лишће је глатко, наспрамно, јајасто округласто и насађено је на врло кратке дршке. Цвеће је у пазуху од лишћа усамљено. Чашине су кришке јајасто срцасте. Круница је жута и од чаше је 2 до 3 пута дужа, а режњеви су јој јајастии тачкастии а жлездичави. Прашници су само мало при основи срасли. ♀. Расте по подводним ливадама. Цвета у Јуну и Јулу.

** Цвеће је на врху стабла или грана стављено, лишће је скупљено у розете.

Суclamen L.

Чаша је звонаста и подељена је на пет режњева. Круничина је цев кратка, јајаста а обод јој је исечен на пет пресамљених крижака. Прашници су утврђени

на дну цеви. Чаура је округла и распада се на пет капака. Цветне су петељке по цветању усукане у спиралу.

C. Neapolitanum Ten. Корен је црна, дебела, у средини спљоштена грудва, која је свуд унаоколо обрасла танким жилицама. Лишће је јајасто троугално, при основи је срцасто, по ободу је подељено на 5 до 7 њошканих делова, који су ситно ровашени. Цвеће је доста виђено. Чашине су кришке јајасте и заострљене. Круница је бледо љубичаста или бела, у грлу је црвена и има десет рожаних зубаца; круничине су кришке дугуљасто елиптичне, затубасте и од цеви су три пут дуже. Ц. Расте по шумама у Бањи, Јелашници и т. д. а цвета у јесен. *C. hederacifolium* Ranč non Ait.

Androsace L.

Чапа је подељена на пет режњева. Круница је тањираста, цев јој је кратка. а у грлу је сужена малим венцем или борама. Чаура се распада на пет капака и обично има мало семака.

Анализа специја.

1.	Дуговечне биљке	2.
	Годишње биљке	3.
2.	Лишће је скроз длакаво	<i>A. villosa.</i>
	Лишће је обично глатко	<i>A. lactea.</i>
3.	Цветне су петељке у зрелости здуљена	<i>A. elongata.</i>
	Цветне су петељке свакад кратке	<i>A. maxima.</i>

* Дуговечне биљке.

A. villosa L. У гомилице скупљена биљка са кончастим, кртим стабљикама, које пузе а врховима су усправљене. Лишће је ситно и скупљено је у отворене розете, у обиму је дугуљасто или линеарно ланцетасто, по ободу је цело, а обрасло је белим, веругавим длакама. Цветна је стабљика длакава и носи на врху амбрелак од мало цветова, који су насађени на врло кратке петељке. Листићи су у омотача елиптични и готово су краћи од длакаве чаше. Круница је бела, а режњеви су јој изврнуто јајасте. Ц. Расте по Сувој Планини. Цвета у Јуну.

A. lactea L. Лишће је узано, готово линеарно и затубасто и обично глатко, осим врха и обода где има по коју кратку длаку, а скупљено је у розете, које су без дршке или стоје на дугачким, нагим гранама, које су скупљене у гомилице по стенама. Цвеће је крупно, бело и скупљено је на врху дугачких грана у амбреле од 2 до 3 цветова, а насађено је на дугачке, неједнаке петељке, подбочене ланцетастим, глатким, приперцима. Чаша је чпграста, глатка и подељена је на јасто ланцетасте кришке. Круничини су режњеви срцасти, у грлу су жути и имају 10 љусака. Ц. Расте по стенама на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

** Годишње или двогодишње биљке без изданака, са лишћем скупљени у розете из којих излазе цветни стабла.

A. elongata L. Лишће је дугуљасто ланцетасто, зашиљасто, цело или нешто зупчато, обрасло је нарочито по ободу једноставним или звездастим длакама или је са свим глатко. Цветне су стабљике кратке, усправљене и на врху носе по 2 до 8 цветова, који су у младости насађени на кратке, а у зрелости на врло дугачке петељке. Цветни је омотач састављен од дугуљасто ланцетастих или линеарних и зашиљастих листићи. Чаша је длакава, зупци су јој троугално ланцетasti, заострљени, а цев јој је изврнуто конична. Круница је краћа од чаше и обод јој је врло ситан. ☉ Расте на Винику идући Телеграфхани и близу кнез Милошевог Редуга око барица, на Габровачком Брду, на Чамурлијском Брду, близу Курвин Града и др. Цвета у Априлу и Мају.

A. maxima L. Рехавим, кратким длакама обрасла биљка. Лишће је елиптично или ланцетасто, на врху је рескасто и скупљено је у раширене розете. Цветне су стабљике доста дебеле, обрасле су дугачким длакама и ситним маљем и на врху носе по 3 до 10 цветова, скупљених у амбреле и насађених на петељке од дужине чаше или дуже. Листићи су омотача крупни, изврнуто јајаста, кашто су зупчasti и при основи су готово спојени. Чаша је длакава и у зрелости израшћује, а режњевии су јој широки, јајаста и дужи су од округле чашине цеви. Круница је ситна, беличаста или ружаста и од чаше је много краћа, а режњевии су јој широки, јајаста и дужи су од округле чашине цеви.

⊙. Расте по бедемима Града Нишког, на Вилику, на Хумском Брду и крај Нишаве у Медушевцу одма кад се уђе у имање пуковника Хорватовића. Цвета у Марту и Априлу.

Primula l.

Чама је подељена на пет крижака. Круница је ташираста или левкаста, цев јој је ваљкаста, у грлу је раширена и ту често има кратке израштаје. Чаура се распада на врху на пет зубаца и има много семака.

Анализа специја.

1. Цветне петељка носе по један цвет *P. acaulis*.
Цветне петељке носе више цветова . . . 2.
2. Лишће је дугуљасто елиптично, круница има
пет тачака у грлу *P. officinalis*.
Лишће је јајасто или скоро и срцасто, кру-
ница је без тачака *P. suaveolens*.

P. acaulis Jacq. Лишће је изврнуто јајасто и дугуљасто, рапаво, оздо је по нервима или свуд длакаво и у кратку је дршку сужено и скупљецо је у розету. Цветне су петељке једне дужине са лишћем или су краће; њих има више, а свака носи по један цвет. Чама је призматична и обрасла меканим длакама, а зуци су јој ланцетасти и заострљени. Круница је жута обод јој је раширен, а режњевии су јој изврнуто срцасти. Ц. Расте по шумама око Ниша, а цвета у Марту и Априлу.

β) alba. Цвеће је са свим бело. Расте по шуми близу Нишевачке Бање и гдешто по Селјчевици.

P. officinalis Jacq. Лишће је дугуљасто елиптично, рапаво, оздо је беличасто и поступно је, ређе напрасно сужено у дршку. Цветне петелке носе амбред од цвећа, које је на једну страну нагнуто. Листвићи су у омотача при основи широкоч а на врху шиљасте. Чаша је руновита, ђошката и није уз круницу приљубљена, а кришке су јој кратке и јајасте. Круница је жута и има пет тачака у грлу, обод јој је улубљен и много је краћи од цеви. ♀. Расте под Сувом Планином и на њеном платоу. Цвета од Марта до Маја према нестајању снега на Сувој Планини.

P. suaveolens Bertol. Лишће је јајасто или готово срцасто, оздо је бело или руновито и обично је напрасно сужено у крилату дршку. Цветне петелке носе на врху цвеће, скупљено у амбреле и на једну страну нагнуто. Листвићи су у омотача при основи раширени, а на врху су шиљасте. Чаша је руновита, ђошката, уз круницу није приљубљена, а кришке су јој јајасто дугуљасте и заострљене. Круница је жута без тачака, а обод јој је нешто мало улубљен и краћи од цеви. ♀. Расте на Голом Врху и по Сувој Планини. Цвета у Марту и Априлу.

Фам. Globularineae DC.

Цвеће је хермафродитно и неправилно. Чаша је грајна и подељена је на пет крпжака или је двоу-

сната. Круница је коса, подељена је на две усне, а кашто има само једну усну. Прашника има четири и то два дужа, а два краћа, а прашнице су им једно-оке. Жљиг је расечен. Плодник има само једно окце и у њему један обешен заметак. Плод је мешак, али се не распада.

Globularia L.

Чаша је чвграста или звопаста. Круница је двоусната, ређе је једпоусната. Цвеће је скупљено у зби-вене, округле главице, које су окружене омотачем.

G. vulgaris L. Глатка биљка са више у гомилу скупљених стабљика. Ове су зеласте и јако лиснате. Доње је лишће изврнуто јајасто, у дршку је сужено, на врху је усечено или трозубо и скупљено је у розету; горње је ситно елиптично ланцетасто, зашиљасто и без дршке. Цветна је главица на врху стабла. Листићи су омотача јајасто ланцетаста и трељави. Ложа је обрасла љуспанама, које су на врху чекињасте. Чаша је длакава, а кришке су јој једнаке, усправљене, ланцетасте и два пут су дуже од чаше; горња јој је усна кратка и расечена, доња је на троје исечена. ♀. Расте по брдима око Ниша, на Вису, на Бањском Брду, на Сувој Планини. и др. Цвета од Априла до Јуна.

Plumbagineae Endl.

Цвеће је правилно и хермафродитно. Чаша је цеваста, набрана, по ободу је сушна и подељена је на пет делова, ређе је да је зеласта и цеваста. Круница је

једнопера, левкаста и подељена је на пет делова, кашто је круница састављена од пет лисака. Прашника има пет и ови стоје срам круничних делова. Плодник је слободан и има само једно окце. Стубића има пет, слободних или уједно више или мање сраслих. Жиг је кончаст или главичаст. Плод је мешак и отвара се поклопцем или се распада на канке, или се никако и не отвара. Семка је једна.

Goniolimon Boiss.

Чаша је левкаста, по ободу је сушна, набрања, има пет нерва и подељена је на пет режњева. Круничне лиске на самом дну срасле, а ободи су њихових ноката скупиљени у цев. Прашници су жлездичавом основом готово у једно срасли. Стубићи су са свим слободни и има их пет. Мешак је онаст и на врху се отвара малим, округластим поклопцем.

G. collinum Boiss. Сиваста биљка. Лишће је дугуљасто ланцетасто и ланцетасто и на врху бацкаво, а сужено је у дугу дршку. Стабљика је кратка и од основе је рачвасто граната; гране су на три ћошка и разведене су. Цвеће је на горњој страна грапа поређано у класове, који у скупу састављају коримб. Цветни су приперци зелени, кожаст и кобиљачасти, и на врху бодљави. Чашува је цев глатка а режњеви су јој дугуљасте, сушни и затубасти.

а) *Serbicum*. Цветни су класови кратки, цветни су приперци накриви и маљави. б) Расте на Хумском брду. Цвета у Јуну. *Goniolimon Serbicum*. Vis et Panč.

Фам. *Plantagineae* Juss.

Цвеће је хермафродитно, ређе је диоично. Чаша је трајна и подељена је на четири режња. Круница је правилна, сушна и подељена је на четири режња. Прашника има 4 и стоје наизменце са круничним режњевима. Прашнице су дво-оке и обртљиве. Плодник је слободан и има 1 до 4 окца, а у сваком окцу једну до осам семака. Стубић је усправљен, копчаст и једноставан. Плод је чаура ређе је орашица. Семке имају ројасто беланце.

Plantago L.

Цвеће је хермафродитно и поређано је у класове или у главце. Чаша је подељена на четири кришке. Круница је цеваста и подељена је на четири режња. Прашници су утврђени за дно крунице. Чаура је опнаста, дво-ока, кашто непотпуно четворо-ока и отвара се поклопцем. Семке су утврђене за преграду.

Анализа специја

1.	Листће је јајасто, широко	2.
	Листће је ланцетасто, узано	3.
2.	Цветни је клас линеарно цилиндричан, чаура има 4—8 семака	<i>P. major.</i>
	Цветни је клас збивен дугуљаст, чаура има 1 до 2 семке	<i>P. media.</i>
3.	Листће је бело сивасто	<i>P. Victorialis.</i>
	Листће је зелено	4.
4.	Цветна је петелка изриљана	<i>P. lanceolata.</i>
	Цветна је петелка обла	<i>P. montana.</i>

* У чаури има 4 до 8 семака.

P. major L. Стабљике нема. Лишће је јајасто или јајасто дугуљасто, цело или је неправилно кредаво, глатко је или је маљаво и има 3 до 7 нерва, а насађено је на дршке. Цветни су петељке најпре полегле, а по том су усправљене, равне су у дужину лишћу. Цветни је клас линеарно цилиндричан и здуљен. Приперци су јајастни, улубљени, кобилчести и по ободу опнасти. Чашине су кришке јајасте, затубасте и једнаке. Крунични су режњевни јајастни и затубасти. Чаура је јајаста у њеним окцима има по 4 до 8 семака, које су ситне и кошкасте. ♀ Расте по баштама и крај путова, Цвета од Јула до јесени.

** У чауриним окцима има по 1 или 2 семке.

P. media L. Стабљике нема. Лишће је јајасто или елиптично, длакаво и сужено је у кратку крилету дршке, а има 7 до 9 нерва. Цветне су петељке ситно цртаста при дну су полегле, а по том усправљене и много су дуже од лишћа. Цветни је клас збивен и дугуљасто цилиндричан. Приперци су јајастни, затубасти и сушни. Чашине су кришке, јајасте, затубасте. Круница је сребраста, а режњевни су јој ланцетастни и зашиљастни. Прашници вине из крунице. Чаура је јајаста, а окца јој имају по 1 ређе 2 семке, које су дугуљасте и с једне стране испупчене, а с друге улубљене. ♀ Расте по баштама, крај њива и др. Цвета у Мају и Јуну.

P. lanceolata L. Стабљике нема. Лишће је дугуљасто ланцетасто или ланцетасто, зашиљасто и при ос-

нови је сужено у дршку, а има 3 до 5 нерва. Цветне су петељке ижлебљене и дуже су од лишћа. Цветни су класови јајасто дугуљастии или цилиндрични. Приперци су јајастии, зашиљастии или заоштрљени и глатки. Предње су чашкине кришке глатке и често уједно спојене, задње су обично по кобилици длакаве. Круничниа су делови јајастии и заоштрљени. Чаура је дугуљаста и има по једну семку у сваком окну. Семке су дугуљасте, глатке, испунчене или спљоштене. ♀. Расте по баштама, крај путова и т. д. Цвета од Априла до јесени.

P. Victoralis Poir. Стабљике нема. Лишће је бело сивасто од белих, приљубљених длака, у обиму је линеарно ланцетасто, на врху је шиљасто, при основи је у дршку сужено, а има 3 до 5 нерва. Цветне су петељке ситно цртасте, длакаве и дуже су од лишћа. Цветни су класови збивени, готово округли и глатки. Приперци су јајастии и јако заоштрљени. Чашнице су кришке глатке, затубасте и кобиличасте. Круничниии су режњевии ланцетастии заоштрљени и глатки. Чаура је јајасто дугуљаста, затубаста и има по једну линеарно дугуљасту семку у сваком окцу. ♀. Расте по камена-рима на Вису, на Сувој Планини и др. Цвета од Јуна до Августа.

P. montana Lam. Стабљике нема. Лишће је линеарно ланцетасто, цело или је раздалеко зупчасто, зелено, глатко или длакаво и има 3 до 5 нерва. Цветне су петељке обле и дуже су од лишће. Цветни је клас округласто јајаст. Приперци су изврнуто јајастии, затубастии, бацкави, мрки, сушни и само по среди имају зе-

лен нерв, а дужи су од чаше. Чашине су кришке опнасте, нъоснате, затубасте и на врху брадате. Круничине су кришке ланцетасте, зашиљасте. Чаура је дугуљаста, дужа је од чаше, а у окцима има по једну линеарно дугуљасту семку. ♀ Расте под Сувом Планином, а цвета у Априлу и Мају.

IV Класа *Monochlamydeae* DC.

Цветна је одећа (перигон) једноставна, зелеста или бојена или је нема.

Фам. *Phytolacceae* Endlich.

Перигон (чаша) је бојен и подељен је на 4 до 5 крижака. Прашници су у дну перигона (чаше) утврђени и има их колико и перигонових режњева или више. Плодник је или једноставан, или је сложен од више карпедија, које су у пршљен поређане. Стубић има толико, колико има карпедија. Плод је меснат. Семке су усправљене, са прстенастим ембрионом.

Phytolacca L.

Цвеће је хермафродитно или диоично и подбочено је са три приперка. Перигон је подељен на пет режњева, који су најзад пресапићени. Прашници су у дну перигона утврђени за меснат колут и има на 5 до 25. Карпедије су у пршљен поређане и спојене су, а има их 5 до 12. Стубићи су слободни а има их колико и карпедија. Плод је бобица, подељена на виши окаца.

P. decandra L. Мурићеп, гроздобоја. Хермафродитна и глатка биљка, са високом, дебелом и гранатом

стабљиком. Лишће је крупно, јајасто ланцетасто, зашиљасто и насађено је на кратку дршку. Цветни гроздови стоје спрам лишћа, а цвеће је насађено на разведене петељке. Перигони су режљеви јајаст и улубљени. Прашника има обично 10. Бобица је округла, на врху је угпута и има 10 гредица, које одговарају броју оцаца ♀. Расте подивљала по баштама у Нишу. Цвета у Августу и Септембру.

Фам. *Amaranthaceae* Juss.

Цвеће је хермафродитно, полигамно или моноично. Перигон је сушан и подељен је на 3 до 5 режљева. Прашници стоје спрам перигонових режљева и има их 3 до 5, они су слободни или су при дну срасли. Плодник је слободан и има једно или више оцаца. Стубић је један. Жиг је један или има више жигова. Плод је сув, ређе је меснат, и има једну или више семака; а отвара се неправилно или се отвара по преко поклопцем или се никако и не отвара. Семке су обешене, а спољња им је љуска црна или мрка. Ембрион је као лућк или као прстен искривљен.

Анализа родова

Цвеће је моноично или полигамно . . .
 Amaranthus.
 Цвеће је хермафродитно . . *Polyspermum*.

Amaranthus L.

Цвеће је полигамно или моноично, скупљено је у гомиле и подбочено је са три приперка. Перигон је

сложен од 3 до 6 слободних лисака. Прашница су шиљасти а прашнице су им дво-оке. Плодник има једно окце и једну семку. Стубић је кратак и има 2 до 3 жига. Плод се не распада или се по преко на двоје распада. Семке су стиснуте и имају тврду кору.

Анализа специја.

Глатка биљка *A. Blitum*.
Длакава биљка *A. retroflexus*.

I Секција: *Eumaranthus* G. G. Плод се по преко на двоје распада.

***A. retroflexus* L.** Бледо зелена и маљава биљка. Стабљика је дебела и усправљена. Лишће је јајасто ромбично и на дуге је дршке насађено. Цвеће је зеленкасто и скупљено је у гомилице, које су на врху грана скупљене у класолике метлице. Приперци су ланцетасти и на врху шиљасти и бодљави, а два пут су дужи од цвећа. Перигон је састављен од пет линеарно дугуљастих лисака. Плод је дужи од перигона и распада се на двоје. ☉ Расте крај путова, по баштама и др. Цвета од Јула до јесени.

II Секција: *Albersia* Kunth. Плод се не распада.

***A. Blitum* L.** Глатка биљка са полеглим стабљикама. Лишће је јајасто или дугуљасто, затубасто или усечено и на дуге је дршке насађено. Цвеће је зеленкасто и скупљено је у гомилице у пазуху од лишћа, а

гомилице су на врху грана поређане у дугачке класове. Приперци су троугални, зашпљаст и краћи су од цвећа. Плод је округлао и дужи је од перигона, а у зрелости се не распада. ☉ Расте крај путова, крај Нишаве и др. Цвета од Јула до јесени.

Poluspemum L.

Цвеће је хермафродитно и подбочено је са два приперка. Перигон је састављен од пет лисака. Прашника има 3 ређе 1 или 5, и ови су при дну уједно срасли. Стубића има два. Плодник је једнооки и има један заметак. Плод је сув, јајаст и не распада се.

Анализа специја.

Приперци су много дужи од перигона *P. мајус*.
 Приперци су мало дужи од перигона . . .
 P. argvense.

P. argvense L. Бледо зелена и рапава биљка са много полеглих стабљика. Лишће је при дну раширено, на врху је линеарно шиљасто и готово бодљаво, а по стаблу је на густо смештено. Приперци су сушни при основи су јајасте, а на врху су шиљасте и мало су дужи од перигона. Плод је краћи од перигона. ☉ Расте крај усева на Горици и т. д. Цвета од Јуна до јесени.

P. мајус Вгауп. Глатка или рапава и бледо зелена биљка са повише полеглих стабљика. Лишће је као и у горње биљке. Приперци су много дужи од перигона. ☉ Расте покрај усева а цвета кад и горња биљка.

Фам. *Chenopodeaceae* Vent.

Цвеће је хермафродитно, полигамно или дво-домо. Перигон је зељаст, трајан и састављен је од два до пет листића, који су међу собом обично више или мање срасли. Прашника има пет или их је мање; они су обично слободни или су уједно срасли. Плодник је слободан или је при дну прирастао за перигон и има само једно окце и у овом један заметак. Стубићи су слободни или су срасли и има их 2 до 4. Плод је окружен перигоном, не распада се, а спољна му је кожа мека или тврда. Семке су хоризонталне или вертикалне. Ембрион је искривљен као прстен или је у спиралу слојан.

Анализа родова.

1. Листће је бодљаво, цвеће је подбочено приперцима *Salsola*.
Листће није бодљаво, цвеће је без приперака 2.
2. Листће јд скоро кончасто, трепљаво *Cochia*.
Листће није кончасто 3.
3. Цвеће је хермафродитно 4.
Цвеће је једнополно *Atriplex*.
4. Семке су хоризонталне *Chenopodium*.
Семке су вертикалне *Blitum*.

А. *Cyclolobaeae* Moq.

Ембрион је као прстен искривљен.

I Племe: *Chenopodeae* Moq.

Цвеће је обично хермафродитно и једнако. Кошуљица је семака тврда.

Chenopodium L.

Цвеће је хермафродитно и без приперака. Перигон је подељен на пет крижака. Прашника има 5. Жига су два. Плод је стиснут, округлао са врло танком оплодницом. Семе су хоризонталне. Ембријон је периферичан.

Анализа специја.

1. Сва је биљка лељива; лишће је перасто исечено Ch. Botrys.
Биљке нису лељиве 2.
2. Све је лишће цело 3.
Бар је доње лишће зубчато или зелено . . . 4.
3. Лишће је ромбично, брашњаво . Ch. Vulvaria.
Лишће је јајасто, зелено . Ch. polyspermum.
4. Лишће је оздо брашњаво и бело Ch. glaucum.
Лишће је свуд исте боје 5.
5. Доње је лишће подељено на три режња, средњи је режањ дужи од осталих . Ch. ficifolium.
Доње је лишће ромбично или јајасто . . . 6.
6. Лишће је округласто ромбично Ch. opulifolium.
Лишће је више мање јајасто или срцасто . 7.
7. Лишће је срцасто Ch. hybridum.
Лишће није срцасто 8.
8. Лишће није сјајно; семе су сјајне Ch. album.
Лишће је сјајно; семе су тавне . Ch. murale.

I Секција: *Chenopodiastrum* Moq. Ембрион је потпуно савијен као прстен. Биљке без мириса или смрде.

***Cb. polyspermum* L.** Годишња, зелена и без мириса биљка. Стабљика јој је усправљана или полегла и граната. Лишће је цело, јајасто или дугуљасто и насађено је на танке дршке; горње је ланцетасто и без дршке. Цвеће је скупљено у гомилце у пазуху од лишћа или на врх грана. Перигоне су кришке плоскате и у зрелости су разведене. Семке су хоризонталне, сјајне и тачкасте. ☉ Расте по баштама, крај путова и др. Цвета од Јула до јесени.

***C. Vulvaria* L.** Годишња, пенелава и врло смрдљива биљка, са полеглим и врло гранатим стабљикама. Лишће је ромбично јајасто, цело и на дршке је насађено. Цветне су гомилце у пазуху од лишћа и на врху грана поређане у гроздове. Перигоне су кришке без кобилице и покривају плод. Семке су хоризонталне, тачкасте, а обод им је оштар. ☉ Расте крај путова и усева. Цвета од Јула до јесени.

***C. ficifolium* Smith.** Сиваста биљка, са усправљеном, цртастом и гранатом стабљиком. Лишће је насађено на дуге дршке, доње је при дну клинасто и подељено је на три зупчаста режња, средњи је режњак много дужи; горње је лишће линеарно ланцетасто и цело. Цветне су гомилце поређане у класолике гроздове, која у скупу састављају пирамидалну метлицу. Перигоне су кришке кобличасте и покривају плод. Семке су сјајне, тачкасте и по ободу затубасте. ☉ Расте крај усева близу Нишаве. Цвета у Августу и Септембру.

C. album L. Бела, брашњава или зелена биљка са усправљеним, њошкастим стабљикама. Лишће је ромбоидално јајасто и зупчато, ређе је дугуљасто ланцетасто и цело; доње је насађено на дршке. Цветне су гомилице поређане у гроздове. Перигонове су кришке кобиличасте и затварају плод. Семке су хоризонталне, ређе вертикалне, глатке и сјајне, а обод им је оштар. ⊙ Расте по усевима, крај путова и др. Цвета кад и дуге врсте. Ова врста има 3 варијетета:

α) *sandicans*.

β) *viride*.

γ) *lanceolatum*.

C. opulifolium Schrad. Сива и брашњава биљка, са усправљеном и гранатом стабљиком. Лишће је клинасто, округласто ромбично, затубасто, зупчато и готово је тродело; цветне су хрилице поређане у гроздове и у скупу састављају меснату метлицу. Перигонове су кришке кобиличасте и покривају плод. Семке су хоризонталне, сјајне, тачкасте а обод им је затубаст ⊙ Расте крај усева, по баштама и др. Цвета кад и горње феле.

C. murale L. Зелена биљка са њошкастим, ижљепљеним, гранатим и при дну обично полеглим стабљикама. Лишће је ромбично јајасто или дугуљасто, зашиљасто и не једнако зупчато. Цветни су гроздови рехави. Перигонове су кришке скоро кобиличасте и у зрелости за-

тварају плод. Семке су тавне, тачкасте а обод им је оштар. ☉ Расте по усевима и крај путова. Цвета од Јула до јесени.

C. hybridum L. Зелена биљка са усправљеном, ћошкастом и слабо гранатом стабљиком. Лишћа је крупно, троугално јајасто, при дну је право пресечено или је срцасто, а по ободу је исечено на троугалне делове. Цвеће је поређано у гроздове, који на врху стабла састављају метлицу. Перигонове су кришке кобиличасте у зрелости су разведене. Семке су тачкасте, равне, а обод им је оштар. ☉ Расте по баштама, по усевима и др., а цвета од Јула до јесени.

C. glaucum L. Стабљике су од основе гранате, усправљене су или су полегле. Лишће је дугуљасто, затубасто и крупно зупчато, озго је бледо зелено, оздо је брашњаво и сиво. Цветне су гомилице поређане у гроздове. Перигонове су кришке кобиличасте и не затварају поднуо плод. Семке су глатке, сјајне и по ободу оштре, неке су вертикалне, али их је већина оризонтална. ☉ Расте крај река и потока а цвета с јесени.

II Секција: *Botryoides* Meу. Ембрион није поднуо као прстен савијен. Мирисљаве биљке.

C. Botrys L. Жлездичава и маљава биљка. Стабљика је усправљена, крута и граната. Доње је лишће јајасто или дугуљасто зупчато или готово перасто исечено и васеђено је на дршке; горње је ситније и лопач-

тичасто ланцетасто; а на врху је стабла цело. Цветне су гомилице поређане у гроздове. Перигонове су кришке жљездичаве, маљаве и немају кобилицу. Семке су готово округле глатке, а обод им је затубаст. ⊙ Расте крај потока и по песку у Каменици, Матејевцима и др. Цвета од Јула до јесени.

Blitum L.

Цвеће је хермафродитно и без приперака. Перигон је исечен на 3 до 5 крижака. Прашника има 1 до 5. Жига су два. Плод је слободан, округлао и спљоштен, са меком оплодницом. Семке су већином вертикалне. Ембрион је периферичан.

Анализа специја.

Лишће је копљасто; дуговечна биљка
 V. Bonus Henricus.
 Лишће је ромбично; годишња биљка **V. rubrum.**

V. Bonus Henricus L. Дуговечна биљка са доста дебелом, усправљеном, ижљебленом и лиспатој стабљинком. Лишће је зелено, троугално копљасто или стреласто. цело, крецаво и насађено на дршке. Цветне су гомилице поређане у гроздове, који су без лишћа и који у скупу састављају метлице. Семке су сјајне, тачкасте, а обод им је затубаст. ♀ Расте крај путова, крај потока по планинским местима и на Сувој Планини. Цвета од Јуна до Септембра.

V. rubrum L. Годишња биљка са усправљеним или полеглим стабљикама. Лишће је зелено или црвен-

касто, троугално ромбично, при дну клинасто а по ободу је зупчасто. Цветни су класови готово сви у пазуху од лишћа. Перигонове кришке не затварару подпуно плод и немају кобилицу. Семке су црвене, епне и сјајне, а обод им је затубаст. ⊙ Расте крај путова, по усевиима и др. Цвета од Јула до јесени.

II Племe: *Atripliceae* Mey.

Цвеће је моноично, диоично или кашто полигамно. Мушки и женски цветови су различити. Семке имају тврду кору. Лишће је пљоснато, више мање троугално копљасто.

Atriplex L.

Цвеће је моноично, ређе полигамно. Перигон је у мушких цветова подељен на пет режњева, у женских је сложен од два слободна или срасла листића. Прашника има 3 до 5. Плодник је јајаст и стиснут. Стубићи су копчasti и има их два. Плод је ошаст и сакривен је у перигону. Семке су вертикалне са тврдом кэром.

Анализа специја.

1. Лишће је с обе стране или је само оздо бело; перигон је тврд 2.
Све је лишће сивасто, перигон је зељаст . 3.
2. Горње је лишће копљасто и скоро је перасто исечено *A. laciniata*.
Горње је лишће јајасто дугуљасто . *A. rosea*.
3. Доње је лишће троугално копљасто *A. hastata*.
Доње је лишће дугуљасто . . . *A. patula*.

Перигонови су делови до основе слободни и зељасти.

A. hastata L. Зелена или беличаста биљка, са високом, усправљеном и гранатом стабљиком. Листће је насипрамно или засебно и на дршку је насађено; доње је троугално копљасто, при дну је право пресечено, а по ободу је цело или је зупчато, горње је копљасто ланцетасто и цело. Цветне су хрпице поређане у гроздове, који су при дну лиснати, а на врху су без лишћа. Перигонови су листићи троугално делтоидни, глатки или квржичави и при дну имају по 1 до 2 зупца. ☉ Расте по виноградима. Цвета у Јулу и Августу.

A. patula L. Зеленкаста или беличаста биљка са усправљеном и гранатом стабљиком. Листће је насипрамно или је засебно и насађено је на кратку дршку; доње је дугуљасто ланцетасто и при основи је сужено, горње је линеарно. Цветне су гомилице поређане у рехаве гроздове, који су при дну лиснати. Перигонови су листићи копљасто ромбични и при дну клинасти глатки, ређе квржичави и цели. ☉ Расте крај усева и др. Цвета од Јуна до јесени.

Х Х Перигонови су делови до половине или више срасли и обично су беличасти и тврди.

A. laciniata L. Брашњава и беличаста, ређе зелена биљка са полеглим или усправљеним стабљикама. Листће је засебно или насипрамно; доње је копљасто делтоидно и исечено је на крупне зупце, горње је ланцетасто са копљастом осномом, а све је оздо бело. Цве-

тне су гомилице поређане у збивене гроздове. Перигонове су кришке коњасте и готово тро-деле, целе или зупчасте и отврде. ☉ Расте крај путова у граду, по виноградима и др. Цвета од Јула до јесени.

A. rosea L. Беличаста биљка са полетлом стабљиком, која је подељена на раскречене гране. Лишће је засебно и насађено је на кратке дршке; доње је јајасто дугуљасто, а све је оздо бело. Цветне су гомилице поређане у рехаве и лиснате гроздове. Перигонове су кришке троугално ромбичне, зашиљасте, ћошкасте или зупчасте, а у зрелости су отврде. ☉ Расте крај путова у граду, крај Нишаве и др. Цвета од Јула до јесени.

III Племe: *Camphorosmeae* Moq.

Цвеће је хермафродитно, ређе полигамно а све је једнако. Семке имају само једну и то меку кожицу.

Kochia Roth.

Цвеће је хермафродитно и без приперака. Перигон је чиграст и подељен је на пет режњева, који су у зрелости привакнути и на леђима имају израштај. Прашника има 5. Стубићи су кончасти, при дну су срасли и има их два. Плод је сглоштен и затворен је у перигону. Семке имају меку кору.

K. Scoparia L. Годишња маљава или длакава биљка. Стабљика је усправљена, висока и граната. Лишће је зелено, линеарно ланцетасто, трепљаво и у дршку је

сужено. По 1 до 5 цветова скупљени су у гомилице, које су поређане у класове. Перигони су режњиви јајастии, затубасти а њихова је кобилица задебљала у троугалну квржицу, ређе у кратка кривоца, а још је ређе да ипје задебљала. ☉ Подивљала расте по баштама и усевима. Цвета од Јуна до јесени.

Б. *Spirolobeae* Mey.

Ембрион је у спиралу смотан.

IV Племе: *Salsoleae* Mog.

Цвеће је обично хермафродитно, ређе је полигамно и подбочено је са два приперка. Семке имају меку кожицу. Беланцета нема.

Salsola L.

Цвеће је хермафродитно, стоји у пазуху од лишћа и има два приперка. Перигон је до половине или до два подељен на чет крижака, које су често при дну стврднуте, а најзад израшћују и имају преко леђа израштај. Подлодни је колут бокаласт. Прашника има 5, ређе 4. Стубић је дво-краки. Плод је мешак, ређе је бобина. Семка је хоризонтална.

S. Kali L. Годишња, глатка или длакава биљка, са рачвастим, дебелим гранама. Лишће је засебно, дебело, ланцетасто, при дну у пола обувата стабљику, а на врху је шиљасто, бодљаво и у пола обло. Цвеће је усамљено или је скупљено у гомилице, које су поређане у збивене класове. Приперци су при основи јајастии, а на врху су бодљави и нешто су дужи од перигона.

Овај је у зрелости рскавичав, а листе му имају на леђима израштај \odot Расте по песковитим местима на Горлици, крај Нишаве и др. Цвета од Августа до јесени.

Фам. *Polygonaceae* Juss.

Цвеће је хермафродитно или једно-полно. Перигон је подељен на 3 до 6 режњева. Прашници су утврђени за дно перигона и смештени су у један или два реда; а њихове су прашнице дво-оке. Плодник је слободан, једно-оки и има један заметак. Стубићи су слободни или су срасли, а има их 2 до 3. Плод је орашица или бобица. Ембрион је или централан и прав или слободан и искривљен. Зеља или шибеље, лишћа за себна са рукавцима.

Анализа родова.

Перигон је подељен на шест, зељастих, неједнаких режњева *Rumex*.
 Перигон је подељен на 4 до 5 подједнаких, бојених режњева *Polygonum*.

Rumex L.

Цвеће је хермафродитно, полигамно или диоично. Перигон је зељаст и има шест делова; три унутарња дела обично израштају и у зрелости сакривају плод; три су спољња обично мања. Прашници су по пар утврђени у дну перигона и то спрам његових спољашњих делова, а има их шест. Плодник је слободан и има три стубића са четкастим жиговима. Ахенија је на

три ћошка и окружена је унутарњим деловима перигона. Семка је усиправљена, са побочним беланцетом.

Анализа специја.

1. Листће је коњасто 2.
Листће није коњасто 3.
2. Унутарњи листићи перигона имају пресамићену љуспицу *R. Acetosa*.
Унутарњи су листићи перигона без љуспице *R. Acetosella*.
3. Цветни су приљенови подбочени листћем *R. pulcher*.
Цветни су приљенови без листћа 4.
4. Све је листће ланцетасто 5.
Листће је јајасто или срцасто 6.
5. Листће је кредаво, унутарњи су листићи перигона округласти *R. crispus*
Листће је ситно равашено, унутарњи су листићи перигонова на 3 ћошка *R. Hydrolapathum*
6. Перигонове су лиске зупчасте *R. obtusifolius*.
Перигонове су лиске целе *R. Alpinus*.

I Секција: *Lapathum Tournef.* Цвеће је хермафродитно или полигамно. Стубићи су слободни. Листће је при дну сужено, заокружено или срцасто.

* Дуговечне биљке.

Х Перигонове су лиске целе, или имају при дну по неки зубац.

† Без жуљева су.

R. Alpinus L. Стабљика је једпоставна и завршена је цветним гроздом. Лишће је крупно; доње је јајасто, затубасто, при дну је срцасто и насађено је на дршку, која је озго ижљебљена; горње је јајасто ланцетасто, зашиљасто и готово је без дршке. Цветни су гроздови у зрелости збивени. Цветне су петељке дуже од чаше и у доњој су четвртини зглобовите. Унутарњи су листићи перигона цели или нешто крецави, заострљени су, мрежасте су и немају жуљеве. ♀ Расте по шумама под Сувом Планином. Цвета у Јулу и Августу.

†† Макар један перигонов листић има на леђима жуљ.

R. crispus L. Стабљика је висока ижљебљена и скоро је од основе граната. Лишће је крпаво, доње је ланцетасто, при основи је сужено и насађено је на дугу дршку; горње је ланцетасто линеарно и зашиљасто. Цветни су пршљенови један другом примакнути. Цветне су петељке око средине зглобовите. Унутарњи су перигони режњеве јајасто округли, при дну готово срцасти, мрежасте су и цели, или имају при дну по неки зубац, а један од њих или сви имају по један жуљ. ♀ Расте по влажним ливадама, крај путова и др. Цвета од Јуна до Августа.

× × Перигонове су тлиске зупчасте.

R. obtusifolius L. Стабљика је усправљена пртаста, граната и завршена је цветном метлицом. Доње

је лишће јајасто срцасто или дугуљасто и насађено је на дуге дршке; горње је ланцетасто и на оба је краја сужено. Цветни су пршљенови размакнути. Цветне су петељке дугачке и при дну су зглобовите. Унутарње су лиске перигона јајасто троугалне и при дну су зупчасте, а све имају жуљеве. ☿ Расте по ливадама и крај путова. Цвета Јула и Августа.

** Једно или дво-годишња биљка.

R. pulcher L. Дво годишња биљка, са усправљеном стабљиком, која је подељена на веругаве и рачвасте гране. Лишће је доста ситно; доње је егедасто или јајасто дугуљасто и на дршку насађено; горње је ланцетасто. Цветни су гроздови дугачки, а цветни су пршљенови размакнути и доњи су лишћем подбочени. Цветне су петељке кратке, при дну су зглобовите, најзад су дебеле и на ниже оборене. Перигонове су лиске јајасто дугуљасте, са сваке стране имају по 5 до 6 готово бодљавих зубаца, а на леђима имају жуљ. ☺ Расте по барама око Нима. Цвета Јула и Августа.

R. Hydrolapathum Huds. Дво годишња биљка са високом, усправљеном и гранатом стабљиком. Лишће је кожасто и по ободу ситно ровашено; доње је крупно, ланцетасто, на оба краја сужено и насађено је на дугачку дршку; горње је узано, ланцетасто и заострљено. Цветни су пршљенови збивени и у метлице поређани. Цветне су петељке кончасте и више основе су зглобовите. Перигонове су унутарње лиске јајасто троугалне,

зашиљасте, целе или зупчасте и имају жуљ. ☉. Расте по барама око Ниша. Цвета Јула и Августа.

II Секција: *Acetosa* Tourmf. Цвеће је дво домо, ређе хермафродитно. Стубићи су прирасли за ћошкове плодника. Листе је копљасто или стреласто.

R. *Acetosa* L. Зелена, глатка или при основи маљава биљка. Стабљика јој је усправљена, лисната и завршена је цветном метлицом. Листе је доста дебело; доње је јајасто дугуљасто, зутубасто, при дну је копљасто са зашиљастим ушкама; горње је ланцетасто и заострљено. Залisci су на кришке исечени. Цветне су петељке око средине зглобовите. Унутарњи су листићи перигона опнасти, мрежасти, срцасто округли и при основи имају пресамићену љуску, а од ахеније су дужи ♀. Расте по брдским ливадама, на Сувој Планини и др. Цвета у Мају и Јуну.

R. *Acetosella* L. Зелена биљка, са танким, готово једноставним стабљикама, које су завршене цветним метлицама. Листе је на дршке насађено и обично је копљасто ланцетасто или копљасто линеарно, са линеарним или троугалним, обично целим и на више разведеним ушкама. Цвеће је врло ситно. Унутарњи су перигонове листићи јајасте, зутубасте и уз плод су приљубљени, а три пут су краћи од спољних перигонових листића ♀. Расте по сушним ливадама, а цвета у Мају и Јуну.

Polygonum L.

Цвеће је хермафродитно. Перигон је подељен на 4 до 5 подједначених режњева, који су бојени или у пола зељасти, трајни и омотавају плод. Прашника има осам у два реда смештених, ређе је да их је 5 или 4. Стубићи су слободни, ређе је да су срасли и има их 2 до 3. Плодник је слободан и има један устрављен заметак. Акенија је на 3 ћошка или је као сочиво спљоштена. Зеља или шибље са лисном дршком при дну раширеном у рукавац.

Анализа специја

1. Биљке се нећу уз друго биље 2.
Биљке се не нећу уз друго биље 3.
2. Стабљике су ћошкасте . . . *P. convolvulus*.
Стабљика су обле *P. dumetorum*.
3. Цвеће је поређано у класове 4.
Цвеће је у пазуху од лишћа 9.
4. Дуговечна биљка *P. amphibium*.
Годишња биљка 5.
5. Цветни су класови збивени 6.
Цветни су класови рехави 7.
6. Рукавци имају кратке трепље *P. lapathifolium*.
Рукавци имају дуге трепље . . . *P. persicaria*.
7. Перигон је тачкаст и зеленкаст *P. hydropiper*.
Перигон је без тачака 8.
8. Цветни су класови погнати *P. mite*.
Цветни су класови успрањени . . . *P. minus*.

9. Стабљике су усправљене, горње је лишће врло ситно *P. Bellardi*.
 Стабљике су полвгле; све је лишће од при-
 лике једнако , *P. aviculare*.

I Секција: *Persicaria Tournf.* Цвеће је на врху грана или стабла поређано у класове. Жигови су главичасти.

* Дуговечне биљке.

P. amphibium L. Корен ове биљке пузи. Лишће је дугуљасто или ланцетасто. Цветни су класови дугуљести, збивени, усправљени и на петелке насађени. Перигон је ружаст, нема жлездица и подељен је на пет режњева. Прашника има пет. Приперци су јајаста, зашиљаста и готово су исте дужине као и цветње петелчице. Ц. Расте у барама и крај бара око Нипа. Цвета Јула и Августа.

α. natans Boiss. Лишће плива по води и насађено је на дуге дршке. Стабљика при две пушта жиле; рукавци су готово без трепала.

β. terrestris. Стабљика је усправљена; лишће је готово без дршке; рукавци су трепљави.

** Годишње биљке.

P. Hydropiper L. Стабљике су усправљене или су само при основи полегле, а гранате су. Рукавци су кратки и имају кратко и разређене трепље. Лишће је дугуљасто ланцетасто и ланцетасто, глатко или је по нервима рапаво. Цветни су класови кончаста, рехави и на ниже савијени. Цвеће је обично сложено од

шест делова. Перигон је зеленкасто црвен и од жлездица је тачкаст. Биљка је укуса љутог. ☉ Расте крај потока и бара око Нипа. Цвета у Јулу и Августу.

P. mite Schr. Стабљике су усправљене или су при дну полегле. Рукавци су длакави и на врху су трепљави. Лишће је дугуљасто ланцетасто или ланцетасто и оздо је рацава. Цветни су класови кончасти рехави и више мање погнути. Цветови су сложени од шест делова; боје су зеленкасто црвене, али немају тачака. Биљка је без укуса. ☉ Расте крај потока и бара око Нипа. Цвета од Јула до јесени.

P. minus Hud. Стабљике су танке, гранате и обично полегле. Рукавци су длакави и на врху имају дугачке трепље. Лишће је ланцетасто линеарно. Цветни су класови кончасти, рехави и усправљени. Цвеће је обично сложено од шест делова. Перигон је црвен и нема жлездица. ☉ Расте крај потока и бара; а цвета кад и две предње феле.

P. Persicaria L. Стабљике су усправљене или су при основи полегле и гранате су. Рукавци су длакави и на врху имају дугачке трепље. Лишће је дугуљасто елиптично или ланцетасто, зелено или је оздо бело. Цветни су класови дугуљасто цилиндрични, збивени и усправљени. Цвеће је сложено од шест делова, боје је зеленкасто црвене и нема жлездица. ☉ Расте по влажним местима. Цвета од Јула до јесени.

P. lapathifolium L. Стабљике су усправљене и гранате. Рукавци су право пресечени и имају врло

кратке трепље. Лишће је јајасто елиптично или ланцетасто, при основи је сужено, а по ободу има ситне трпље, зелено је или је оздо бело. Класови су дугуљасто цилиндрични, збивени, усправљени или нешто погнути. Перигон је зеленкасто беличаст или црвен и нешто мало жљездичав као и цветне петељке. О Расте по влажнијим местима. Цвета од Јула до јесени.

II Секција: *Tiniaria* Meisn. Цвеће је у пазуху од лишћа поређано у класове. Стубића готово нема, а жигови су главичасти. Биљке се ове пењу уз друго биље, а лишће им стреласто.

P. Convolvulus L, Стабљике су танке, ћошкасте, цртасте, полегле или се држе уз друго биље. Рукавци су кратки и косо су пресечени. Лишће је срцасто и стреласто. Цвеће је насађено на кратке, погнуте петељке и скупљено је у гомилице од 3 до 6 цветова; а гомилице су на врху грана поређане у класове. Перигонове су кришке скоро без кобилице. Ахеније су равне. ☉ Расте по усевина а цвета од Јула до јесени.

P. dumetorum L. Стабљике су обле и обично врло дугачке. Рукавци су кратки и косо пресечени. Лишће је при основи срцасто и стреласто. Цвеће је насађено на кратке, погнуте петељке и скупљено је у гомилице, које су на врху стабла у класове поређане. Перигонове кришке имају широку, опнасту кобилицу. Ахеније су сјајне. ☉ Расте крај жбуња, на врвци шума и др. Цвета од Јула до јесени.

III Секција: *Avicularia* Meis. Цвеће је у пазуху од лишћа усамљено или је скупљено у гомилице. Стубића су 3 са три ситна главичаста жиға. Лишће није стреласто, а стабљике се не пењу уз друго биље.

P. Bellardi All. Глатка биљка са усправљеном и грлатом стабљиком, Рукавци су кратки и полу прозирни. Лишће је елиптично ланцетасто, зашиљасто и има један нерв; потцветно је узано линеарно и од цвећа је краће. По 2 до 3 цвета стоје заједно, насађени су на петељке од дужине чаше и поређани су у дугачке, танке и рехаве класове. Перигон је зеленкаст, а по ободу је црвен. ☉ Расте крај усева близу Хума, Бање, Сићева и др. Цвета од Јуна до Августа.

P. aviculare L. Глатка биљка са полеглим, ређе усправљеним и гранатим стабљикама. Рукавци су кратки и при дну су мрки, а на врху су прозирни. Лишће је елиптично или ланцетасто и цртасто. Цвеће је насађено на врло кратке петељке и скупљено је у гомилице. Перигон је зеленкаст и по ободу црвен. ☉ Расте крај путова, по баштама и др. Цвета од Јуна до јесени.

Фам. *Thymeleaceae* Meisn.

Цвеће је хермафродитно или ређе полигамно или диоично. Перигон је цевасто левкаст и бојен, а обод му је подељен на 4 или 5 режњева. Прашника има два пут толико, колико има режњева у перигона, у чијој су цеви или грлу утврђени. Плодник је слободан, има само једно окце и у овом један заметак. Стубић је

један са главичастим жигом. Плод је сув или је сочан и има једну обешену семку. Ембрион је прав Беланцета нема.

Анализа родова.

Плод је сочан *Daphne*.
 Плод је сув *Passerina*.

Daphne L.

Цвеће је хермафродитно. Перигон је левкаст и подељен је на четири режња, а у грлу нема израштаја. Прашнице су готово без конаца, утврђене су у грлу перигона и има их осам. Стубић је врло кратак. Бобица је месната или готово сува. Семке су тврде као кошчице. Ембрион је меснат. Ситно шибље.

Анализа специја.

1. Лишће је зељасто и онада . . . *D. Mezereum*.
 Лишће је кожасто и трајно 2.
2. Перигон је црвен *D. Spueum*.
 Перигон је бео или жућкаст 3.
3. Лишће је сјајно, цвеће је жућкасто *D. Laureola*.
 Лишће је тамно, цвеће је бело . . . *D. oleoides*.

* Лишће је зељасто и онада.

D. Mezereum L. Усправљен, гранат шиб. Лишће је дугуљасто ланцетасто, затубасто и сужено је у кратку дршку. Цвеће је ружасто и скупљено је у боцне гомилице, које у скупу састављају испрекидан

грозд. Перигони су режњеви јајасте, зашиљасте и споља свиласти. Бобице су јајасте и црвене. † Расте на Сувој Планини, а цвета од Марта до Маја.

** Лишће је кожасто и трајно.

D. oleoides Schreb. Врло гранат шиб. Лишће му је изврнуто јајасто, затубасто, на врху је обично бацкаво, при дну је глатко. Цвеће је на врху грана скупљено у гомиле. Перигон је бео, свиласт, а режњеви су му разведени, троугални или ланцетасте и зашиљасте. Плодник је маљав. Бобица је готово сува. † Расте на Сувој Планини. Цвета у Мају.

D. Sneorum L. Ситан и врло гранат шиб. Лишће му је дугуљасто или изврнуто јајасто, без дршке је и на врху је урезано, а с обе је стране глатко. Цвеће је на врху грана скупљено у гомиле насађено је на кратке петелке и мирише, а подбочено је затубастим или пресеченим приперцима. Перигон је ружаст, маљав, а режњеви су му јајасте и бацкави. Бобица је жута, а најзад мрка. † Расте на Сувој Планини, а цвета у Мају.

D. Laureola L. Гладак и гранат шиб. Лишће је крупно, сјајно, дугуљасто или дугуљасто ланцетасто, при дну је сужено, а нема дршку. Цвеће је у пазуху од горњег лишћа поређано у кратке гроздове и подбочено је кукуљичавим приперцима, који онадају. Перигон зелен, гладак, а режњеви су му јајасте и заши-

љаста. Бобице су црне. ♀ Расте по Сувој Планини и по Вањском брду. Цвета од Марта до Маја. У околини Ниша ову биљку зову Зелеником.

Passerina Wickst.

Цвеће је хермафродитно или моноично. Перигон је бокаласт или левкаст, тројан и подељен је на четири режња. Прашника има осам и утврђени су на врху перигонове цеви у два реда. Стубић је кратак са главичастим жигом. Плод је сув — орашица — и укрит је у трајном перигону.

P. annua Wickst. Глатка биљка са једноставном или гранатом стабљиком. Лишће је линеарно или линеарно ланцетасто, на оба је краја сужено, а нема дринку. Цвеће је зеленкасто, скупљено је у гомпице и поређано је у дугачак клас. ☉ Расте по ливадама и сушним странама. Цвета од Јула до јесени.

Фам. *Santalaceae* R. Br.

Цвеће је хермафродитно, полигамно или диоично. Перигон је натплодан и подељен је на три до пет режњева. Прашници су утврђени сирам перигонових режњева и има их 4 до 5. Плодник је потцветни, има једно окце са 2 до 4 заметка, који су утврђени на врху централне плаценте. Стубић је један са једним или више жигова. Плод је орашица или бобица са једном семком. Беланце је меснато. Ембрион је прав, кратак.

Анализа родова.

Перигон је звонаст и прирасто је за под-
 плодни колут Comandra.
 Перигон је левкаст или тањираст, без под-
 плодног Thesium.

Comandra Nutt.

Цвеће је хермафродитно. Перигон је звонаст и до половине је подељен на пет режњева. Подплодни је колут прирасто за перигон и од њега је пола краћи, а подељен је на пет делова. Прашници су утврђени спрам перигонових режњева, при дну су паучљиви и длакави, а има их пет. Прашнице су јајасте. Плодник је потцветан, а стубић му је кончаст са главичастим жигом.

C. elegans Vois. Глатка биљка. Корен јој пузи и из њега излазе многе гранате и при дну дрвене стабљике. Гране су усправљене и скроз лиснате. Лишће је дугуљасто ланцетасто, затубасто а при основи је сужено. Пет до десет цветова поређани су на врху грана у коримбе. Перигон је беличаст а режњеви су му јајасто троугални. † Расте по виноградима на Горици, Суводолу, Винику и др. Цвета у Априлу и Мају. — *Thesium elegans* Roch. Панч. фл. Србије.

Thesium L.

Цвеће је хермафродитно. Перигон је левкаст или тањираст и подељен је на четири до пет режњева. Потплодни колут није приметан. Прашници су при

основи брадати, стоје сирам перигонових режњева и има их пет. Прашнице су дугуљасте. Плодник је подцветан; стубић је коначаст, а жиг му је главичаст.

Анализа специја

1. Корен пузи; цвеће је у метлицама
 T. *intermedium*.
 Корен не пузи 2.
2. Лишће је ланцетасто T. *montanum*.
 Лишће је линеарно T. *ramosum*.

T. *ramosum* Haun. Корен је вретонаст и издаје многе стабљике. Ове су усправљене или су при дну полегле и од половине су гранате. Гране су завршене цветним гроздом. Лишће је линеарно са три нерва. Приперци су зупчато острिकाви. Орашак је елипсоидан и три пут је дужи од своје петељке и од усуканог перигона. Ц. Расте по брдским местна: на Бањском Брду, на Вису, на Сувој Планини и др. Цвета од Јуна до Августа.

T. *intermedium* Schrad. Корен пузи и пушта изданке. Стабљике су усправљене или су при дну полегле и на врху су гранате. Гране су завршене цвећем и у скупу састављају пирамидалну метлицу. Лишће је линеарно ланцетасто, зашиљасто и има три нерва. Приперци су по ободу острिकाви. Орашак је дугуљаста, два пут је дужа од своје петељке, а три пут је дужа од усуканог перигона Ц. Расте по виноградима око Ниша. Цвета од Јула до Августа.

T. montanum Ehrh. Корен је гранат и носи многе стабљике, које су усправљене и од половине гранате. Гране су завршене цвећем и у скупу састављају метлицу. Листће ланцетасто, заоштрљено и има три нерва. Приперци су глатки, Орашница је јајаста у од петљеске је 3 до 4 пута дужа, а такође и од усуканог перигона џ. Расте на Сувој Планини. Цвета Јула и Августа.

Aristolochiaceae Lind.

Цвеће је хермафродитно. Перигон је натплодан, подељен је и неправилан је или је на три режња подељен и правилан. Прашника има 6 до 12; они су утврђени на врху плодника и слободни су или су са стубићима срасли. Плодник стоји испод перигона и подељен је на шест окаца, у којима има више семака. Плод је чаура са много окаца и много семака. Ембрион је ситан и лежи на дну меснатог беланцета.

Анализа редова

Перигон је цеваст и на врху је косо одсечен
 Aristolochia.
 Перигон је звоњаст и на врху је подељен на
 3 до 4 режња *Asarum*.

Asarum L.

Перигон је звоњасто бокаласт, при основи је срасло са плодником, а на врху је подељен на три режња. Прашника има 12; њихови су конци кратки, а прашнице су слободне и завршене су продуженом споном. Плодник је подељен на шест окаца, а завршен је са

шест стубића, који су у једно срасли. Чаура је кожаста и завршена је трајним перигоном и распада се неправилно. Семке су у два реда у сваком окцу смештене.

A. Europaeum L. Маљава биљка са стабљикама, које далеко пузе и пуштају жиле и кратке гране. Лишће је бубремасто, при дну је срцасто и насађено је на дугачку дршку, а по два и два заједно стоје. Цветна петељска стоји између два листа и носи само један цвет. Овај је с обе стране длакав и до половине је подељен на јајасте и шиљком завршене режњеве. Ц. Расте по шумама и по камењарима оке Нипа. Цвета у Марту и Априлу.

Aristolochia L.

Перигон је цеваст, при дну је за плодник прирасто, а на врху је раширен и често у језичак здуљен. Прашнице су утврђена за стубић унутарњом страном. Стубић је кратак и има жигова. Плодник стоји испод цвета и подељен је на шест окаца, у којима има много заметака. Чаура је кожаста, на врху је гола и носи обележје од отиалог перигона. Семке су стављене у један ред.

A. Clematitis L. Корен цузи. Стабљике су пжљебљене, једноставне или су слабо гранате. Лишће је делтоидно јајасто, доста крупно и насађено је на дугу дршке, а при дну је срцасто, са затубастим и доста приближеним ушкама. Цвеће је скупљено у гомилице у пазуху од лишћа и насађено је на кратке петељске. Пе-

ригон је жут. Чаура је крупна, јајаста и виси о петљици 4. Расте по виноградима, крај усева и т. д. а цвета у Мају и Јуну.

Фам. **Euphorbiaceae** Juss.

Цвеће је једно-полно. Перигон је слободан и подељен на режњеве или га нема и онда је замењен омотачем. Прашници су у мушким цветовима слободни или су срасли. Плодник је (у женском цвету) слободан и подељен је на три окца, а састављен је од три карпидије, које су око централног стојерка пршљенасто смештене. У сваком окцу има по један до два заметка. Плод је чаура, која се у зрелости на троје распада. Семке имају тврду кору. Њихово је беланце меснато, а ембрион им је прав.

Анализа родова.

Цвеће је са омотачем и без перигона *Euphorbia*.

Цвеће је без омотача а са перигоном . . .

. *Mercurialis*.

I Племо: **Euphorbieae** Bartl.

Цвеће је без перигона. Мушко је састављено од више прашника, који стоје око једног плодника у једнопером омотачу. Прашници су зглобовито спојени са петљицом, на којој стоје. У плодниковим окцима има по једна семка.

Euphorbia L.

Омотач је готово правилан, звонаст, чиграст или полукружан и подељен је на пет (ређе 4 до 8) реж-

њева, који стоје на изменце са толико других режњева (жлездица.) Прашници су кашто подбочени трењавим приперцима. Женски је цвет у средини омотача, насађен је на стапку и има 3 стубића, који су једноставни или су расцепљени. Плод је тропука чаура. Семке имају или немају кресту.

Анализа специја.

1. Лишће је са залесцима . . . *E. Chamaesyce*.
Лишће је без залестака 2.
2. Лишће је насипрамно, укрштено . *E. Lathyris*.
Лишће није укрштено 3.
3. Омотачене су жлездице заокружене 4.
Омотачеве су жлездице као полумесец . . . 9.
4. Годишње биљке 5.
Дуговечне биљке 7.
5. Семке су јамичеве *E. helioscopis*.
Семке су глатке 6.
6. Квржице су на чаури ваљкасте . *E. stricta*.
Квржице су на чаури полукружне
. *E. platyphylla*.
7. Цветне су гроње многокраке . *E. palustris*.
Цветни су гроње 3 до 5 краке 8.
8. Лишће је у кратку дрпку сужено *E. lingulata*.
Лишће је при дну заокружено *E. erithymoides*.
9. Подцветно је лишће срасло *E. amygdaloides*.
Подцветно је лишће слободно 10.
10. Годишње биљке 11.
Дуговечне биљке 12.

11. Семке су попречно изљесблене . . . *E. falcata*.
Семке су јамичаве *E. Graeca*.
12. Лишће је елиптично или јајасто стабљика је
при дну дрвена, плапипска биљка *E. Baselices*.
Лишће је линеарно или ланцетасто, стабљика
је зелеста 13.
13. Лишће је узано линеарно и готово чекињасто
. *E. Surarissias*.
Лишће није никад чекињасто 14.
14. Лишће је дебело и дугуљасто ланцетасто .
. *E. glareosa*
Лишће је линеарно ланцетасто 15.
15. Корен пузи *E. Esula*.
Корен не пузи *E. virgata*.

I Секција: *Anisophyllum* Roer. Све је лишће наспрамно и има ланцетасте или линеарне записке. Омотачеве жлездице имају израштаје.

E. Chamaesyce L. Длакава, од основе гравата и полегла биљка. Лишће је ситно, јајасто или округласто, затубасто, ровашено, а при основи је пеједнако и заокружено. Пришерици су чекињастив. Омотач је у грлу тренљав; режљеви су му јајасто троугални и ројтасти, а жлезде су му широке, кратке и напред тро-зубе. Чаура је глатка или длакава, а гуче су јој кобиличасте. Семке су јајасто четвртасте, беле и рапаве. ☉ Расте по њивама близу Врзог Брода, где ју је нашао г. Пеливановић. Цвета у Јуну и Јулу.

II Секција: *Lathyris* L. Лишће је укрштено и наспрамно а без залпстака. Омотачеве су жљездице као полу месец. Цвеће је у амбрелима.

Е. *Lathyris* L. Глатка, сиваста биљка са високом, усправљеном стабљиком. Лишће је дугуљасто ланцетасто, затубасто и бацкаво, цело, наспрамно и унакрст смештено; горње обувата стабљику. Омотачеве су жљезде исечене као полумесец и завршене су кратким и затубастим пилцима. Чаура је глатка, крунна а гуге су јој заокружене. Семке су мрке, јајасте и мрежасте. ☉ Расте по виноградима у Сићеву и Јелашници. Цвета у Мају и Јуну.

III Секција: *Helioscopia* Roer. Лишће је засебно и без залпстака. Омотачеве су жљездице спред заокружене.

* Семке су глатке.

† Годишње биљке.

Е. *platyphylla* L. Длакава биљка са усправљеном стабљиком, која је завршена са петом — краким амбрелом, испод ког често има још која цветна гранчица. Лишће је без дршке и од половине је рескасто; доње је изврнуто јајасто и затубасто, горње је ланцетасто и зашиљасто; потцветно је лишће троугално јајасто, бацкаво и при основи готово срцасто. Омотачеви су режњевни јајасто дугуљаст и ројтасти. Чаура је округла, са плитким браздама, и обрасла је полукружним квр-

жицама. Семке су глатке, јајасте и имају врло ситну кресту. ☉ Расте крај путова, крај усева и др. Цвета од Јула до јесени.

E. stricta L. Глатка или длакава биљка, са усправљеном стабљиком, која је завршена са тро — до седмокракпм амбелом, чепод кога има још и цветних гранчица. Лишће је меко дугуљасто ланцетасто и од половине рескасто; доње је при основи сужено а на врху је затубасто; горње је готово срцасто и зашиљасто; подцветно је троугално јајасто. Омотачеви су режњевии јајастии и ројтастии Чаура је округла, са доста дубоким браздама између гука, које су обрасле ваљкастим квржицама. Семке су дугуљасте са врло кратком крестом. ☉ Расте крај путова, по јендецима и т. д. Цвета од Маја до јесени.

†† Дуговечне биљке.

E. palustris L. Глатка биљка са дебелим кореном из кога излазе многе дебеле и високе стабљике, које носе по више јалових грана. Цветни амбрели имају кратке кракове. Лишће је ланцетасто, затубасто, цело или је раздалеко зупчато и нема дршку; потцветно је жућкасто, јајасто елиптично, затубасто и при дну је сужено. Омотач је звонаст, а режњевии су му дугуљастии, пресечени и зупчастии. Чаура је округла са три бразде; на врху је угнута, а обрасла је дугуљасто ваљкастим квржицама. Креста је на семкама полукружна. ☿ Расте по барама крај Нишаве у Медушевцу. Цвета од Маја до Јула.

E. epithymoides Jacq. Величастим длакама обра-сла биљка са више стабљика из петог корена. Амбрел је подељен на пет кратких, трокраких, а по том дво краких грана. Лишће је дугуљасто, затубасто, цело и без дршке; горње је готово срцасто, од дужине цветних грана; потцветно је жућкасто, елиптично или заокружено. Омотач је звонаст, опнаст, а режњевци су му јајастии, на врху пресечени и готово зунчасти. Чаура је јајаста, угнута, са три жљеба и са кончастим, црвеним или жућкастим квржицама. Креста је на семкама као полумесец. ♀. Расте по шумама у Бањи, сувој планини и др. Цвета од Априла до Јуна.

E. lingulata Neuf. Разликује се од предње биљке поглавјито тиме, што јој је лишће дугуљасто, у дршку поступно сужено и по ободу цело; и што су цветне гране у време цветања зелене, као што је зелено и лишће испод њих ♀. Расте по Сувој Планини, на Бањском Брду и т. д. Цвета од Априла до Јуна.

** Семке су рашаве или јамичаве.

E. helioscopia L. Стабљике су ниске, доста дебеле, усправљене или при дну полегле, где су обично и голе (без лишћа). Амбрел је подељен на пет кратких, дво - краких, а по том тро - краких грана. Лишће је глатко, изврнуто јајасто или лопатичасто, затубасто, рескасто и сужено је у кратку дршку; горње је испод амбрела крупно; потцветно је елиптично или округласто. Омотач је чиграст, а режњевци су му дугуљастии и рој-

тасти. Чаура је глатка, са три жљеба и са заокружених гукама. Семке су јамичаве са јајастом крестом. ☉ Расте крај путова и усева, цвета скоро целе године.

III Секција: *Esula* Roer. Лишће је засебно или је расуто и без залистака је. Омотачеве су жљезде исечене као полумесец или су спреда право пресечене.

* Семке су попреко ижљебљене. Годишње биљке.

E. falcata L. Глатка, сиваста, ситна, једноставна или граната биљка, са усправљеним или при дну полеглилим стабљикама. Амбел је подељен на три до пет грана, које су више пута па двоје подељене. Лишће је цело, по ободу је острикаво а при основи је сужено; доње је дугуљасто лопатичасто, затубасто или усечено, остало је ланцетасто и зашиљасто; испод амбрела је дугуљасто а под цвећем је јајасто или елиптично и косо заштрљено. Омотач је чиграст, а режњевци су му јајастии ројгастии. Омотачене су жљездице попреко шире и имају дуге рокове. Чаура је јајаста са кобиличастим гукама. Семке су дугуљасто четвртасте, са бокова су стиснуте и имају 4 до 6 попречних жљебова. Креста је врло ситна или је нема. ☉ Расте по усевима око Ниша. Цвета од Јуна до јесени.

** Семке су неправилно јамичаве или рацаве.

Годишње биљке.

E. Graeca Boiss. et Sprun. Глатка, сиваста, једноставна или граната биљка, са ситним, усправљеним или само при дну полеглилим стабљикама. Амбел је сло-

жен од 3 до 5, два пут или три пут рачвасто дељених кракова. Доње је лишће изврнуто срцасто и насађено је на кратку дршку, остало је дугуљасто линеарно, затубасто или усечено; потцветно је троугално делтоидно, при дну је срцасто а на врху је зашиљасто. Омотач је звонаст, а режњави су му јајастии ројтасти. Омотачеве су жлездице завршене чекињастим роговима. Стубињ је до половине расцепљен. Чаура је јајаста са врло ситним квржицама. Семке су беличасте, јајасте и не правилно јамичаве. Креста је конична. ☉ Расте по камењарима у Спћеву, близу Јелашнице и др. Цвета у Мају и Јуну.

*** Семке су глатке.

† Потцветно је лишће слободно.

Е. *Суратиссиас* L. Глатка биљка. Корен јој пузи и пушта многе стабљике. Ове су јако листате и на врху носе цветне гране, које су два пут на двоје дељене. Лишће је узано линеарно и цело; на јаловим је гранама готово чекињаво; потцветно је жућкасто, јајасто бубрежасто, при дну је срцасто, а на врху је затубасто и тамо има ситну бацку. Омотач је кратак, звонаст, а режњевии су му јајастии трецљави. Омотачеве су жлезде завршене врло кратким роговима. Чаура је на врху угнута, са три дубока жљеба, а по површеии је тачкаста и рапава. Семкина је креста округла ☿. Расте крај путова, по пољу и др. Цвета Априла и Маја.

Е. *Esula* L. Сиваста биљка. Корен јој је танак и пузи. Стабљике су јој усиправљене, цртасте и гранате

и завршене су много краким амбелом. Лишће је ли-
неарно ланцетасто или дугуљасто ланцетасто и при
основи је сужено; испод амбрела је ланцетасто; испод
цвећа је ромбонално јајасто или бубрежасто. Омотач
је звонаст, а режњеви су му кратки, широки, пресе-
чени и ројтасти. Омотачеве су жлезде завршене са два
кратка рога. Чаура је јајаста и рапава, а има три
дубока жљеба. Семке имају округлу кресту \mathcal{C} . Расте по
пољу око Ниша. Цвета Маја и Јуна.

E. virgata W K. Глатка биљка. Корен јој је
вертикалан. Стабљике су усправљене, лиснате и при
основи стврднуте, а на врху имају петокраки амбел.
Лишће је круто, усправљено, линеарно ланцетасто, за-
шиљасто, при основи сужено, а по ободу цело; испод
амбрела је кратко и јајасто; испод цвета је по преко
шире и на врху је бацкаво. Омотач је звонаст, а реж-
њеви су му јајастии и зупчастии. Рогови су у жлездница
на врху раширени. Чаура је јајаста, тачкаста и има
три дубока жљеба. Семке су јајасте и имају округлу
кресту \mathcal{C} . Расте крај путова, крај усева и т. д. Цвета
Маја и Јуна.

E. Baselicis Ten. Глатка и бледа биљка. Стабљике
су при дну полегле, ниске, круте и завршене су 5 — до
6 краким амбелом. Лишће је ситно, при дну је сужено,
а нема дршку, доње је елиптично; горње је јајасто,
а све је на врху бацкаво и по ободу од ситних зубаца
острикаво; потцветно је полу кружно и затубасто.
Омотачеви су режњеви јајастии и трепљави и често су

на врху расечени. Жлездице су завршене роговима. Чаура је јајаста и обрасла је ситним квржицама. Семке су јајасте и имају кресту. †. Расте на Сувој Планини. Цвета Јула и Августа.

Е. glareosa М. В. Глатка. бледо зелена биљка са много усправљених и при основи стврдутих стабљика а завршене су много кратким амбрелом. Лишће је доста дебело, ланцетасто или дугуљасто ланцетасто, при дну је сужено, а близу врха је ситно ровашено; испод амбрела је јајасто; испод цвећа је бубрежасто делтоидно и бацкаво. Омотачеви су режњевии право пресечени и ројтасти. Жлездице су јајасто троугалне, право пресечене и немају рогове. Чаура је јајаста, тачкаста и има три жљеба. Семке су јајасте и имају коничну кресту. †. Расте по виноградима на Горици, Габровачком Врду и др. Цвета у Јуну.

§) *Pannonica* Host. Чаура је длакава. †. Расте по истим местима, а цвета кад и горња.

†† Потцветно је лишће срасло.

Е. amygdaloides L. Цветне су стабљике усправљене, при основи су стврдле и немају лишћа а испод амбрела су гранате. Амбрел има 5 до 10 кракова. Лишће је мањаво или глатко; доње од прошле године крупније је, круто је и сужено је у дршку; горње је дугуљасто и нема дршку; испод амбрела је јајасто; испод цвета полукружно и до половине је срасло. Омотач је

звонаст, а режњеви су му јајасте и зупчaste. Рогови су у жлездица дугачки, примакнути и шиљасте. Чаура је улокнута, има три дубока жљеба. Семке су јајасте, црне и имају ситну крестину. ♀. Расте по шумама око Ниша. Цвета у Марту и Априлу.

II Племe: *Acalypheae* Müll.

Цвеће је без омотача. Перигон је подељен на три до пет режњева

Mercurialis L.

Цвеће је диоично, ређе је моноично. Перигон је подељен на 3 до 4 режња. У мушком цвету има 8 до 12 прапника утврђених на испуњеној ложи. Окца су у прапнице спојена округлом снопом. У женском је цвету плодник подељен на два окца, са по једном семком и има потплодни колут. Стубић је кратак са два жига. У место прапника има 2 до 3 кончића. Чаура је обично двогука ређе трогука. Семка је обешена и има кресту, а кора јој је крта. Лишће је насипрамно и има записке.

M. perennis L. Корен далеко пузи и издаје стабљике, које су усправљене и при дну голе. Лишће је глатко или длакаво, дугуљасто, зашиљасто и насађено је на кратку дршку, а по ободу је рескасто. Мушко је цвеће поређано у гомилице на петељкама, које стоје у пазуху лишћа. Женско је насађено на петељку и стоји по 1—2 у пазуху листа. Чаура је обрасла кратким и рехавим длакама. Семке су округле и готово јамичаве

џ. Расте по камењарима око Ниша. Цвета од Марта до Маја.

р) ovata Müll. Листе је јајасто и скоро без дршке.

џ. Расте на Сувој Планини. Цвета у Априлу и Мају.

Фам. Urticaceae Juss.

Цвеће је моноично, диоично или полигамно. Перигон је обично зељаст и на режњеве подељен, ређе је да је цео. Прашници су угврђени у дну перигона и то спрам његових режњева, а прашнице су им дво-оке и унутарње. Плодник је слободан, има једно окце и у овом један усправљен заметак. Стубић је кратак или га нема, а жиг је подељен на више грана или је скоро кончаст. Плод је сув, једноок и не пуца а затворен је у чашки. Семка је усправљена, беланце јој је меснато, а ембрион је прав.

Анализа родова

Цвеће је моноично или диоично, листића је
наспрамно Urtica.

Цвеће је полигамно; листиће је засебно *Paricaria*.

Urtica L.

Цвеће је моноично или диоично. У мушком је цвету перигон подељен на четири вршке, које су једнаке, улубљене и разведене. Прашници стоје спрам перигонских крижака и има их четири; прашнице су дугуљасто бубрежасте. У женском је цвету перигон сложен од четири неједнака листића, два спољна мања, два уну-

тарна крушија. Жиг је четкаст и седи на плоднику. Ахенија је дугуљаста, стиснута и окружена је трајним перигопом; који је израсто. Лишће је наспрамно. Цела биљка жари кожу.

Анализа специја

Једнодома, годишња биљка . . . *U. urens*.

Дуговечна и дводома биљка . . . *U. dioica*.

U. urens L. Годишња, чекињава и једно дома (моноична) биљка. Стабљика је усправљена и од основе граната. Лишће је јајасто, исецкано, насађено је на дршку од дужине листа и подбочено са два залиска. Цвеће је у назуху лишћа поређано у гроздове и то мушко и женско у истом грозду. ☉ Расте крај путова, крај ограда и др. Цвета од Маја до јесени.

U. dioica L. Дво - дома, чекињава и дуговечна биљка са усправљеним и скоро једноставним стабљикама. Лишће је јајасто или дугуљасто ланцетасто, заштрљено и рескасто, а насађено је на дршку краћу од самог листа. Залиска има уза сваки лист по два. Цветне су гомилнице у назуху лишћа поређане у гроздове ♀. Расте по баштама, крај ограда и др. а има је и на Сувој Планини. Цвета од Јула до Септембра.

Parietaria L.

Цвеће је полигамно и подбочено је приперцима. У хермафродитног цвета перигон је подељен на четири готово једнаке кришке, које у зрелости израшћују.

Прашника има 4. Плодник је елиптичан. Жиг је четкаст. У женском је цвету перигон цеваст, трајан и на врху има четири зупца. Стубић вири из перигона и носи четкаст жиг. Ахенија је јајаста, нешто је сакривена у перигону.

Анализа специја.

Дуговечна биљка *P. officinalis*.
 Годишња биљка *P. Serbica*.

P. officinalis L. Дуговечна и маљава биљка, са усправљеним стабљикама, листиће је дугуљасто ланцетасто, заострљено, цело и насађено је на дршку. Цвеће је скупљено у гомпице које су поређане дуж грана. Приперци су слободни и краћп су од цвета ☿. Расте по камењарима. Цвета од Јуна до јесени.

P. Serbica Рапџ. Ситна, годишња биљка са гранатим и обично полеглим и танким стабљикама. Листиће је јајасто или срцасто, цело и на дршку је насађено и обично је ситним тачкицама испарано. Плод је утврђен на стапку готово своје дужине. ☉ Расте по степанама на Сувој Планини и у Јелашници. Цвета Јула и Августа.

Фам. Cannabineae Endl.

Цвеће је дво-домо. На мушкој је биљци поређано у гроздове или у метлице; ту је перигон састављен од пет листаћа; прашника има пет и они су утврђени спрам перигонових лисака. На женској је биљци цвеће

скупиљено у гомилице, а ове су поређане у класове; у место перигона има један листић, којим је умотан плодник; овај има једно окце и у њему један обешен заметак. Плод је сув, једноок и не пуца. Семка је обешена, беланцета у њој нема, а ембрион јој је искривљен или спиралан.

Humulus L.

Перигон је у мушких цветова скоро до дна исечен на пет крижака. Прашника има пет; њихови су конци усрављени и врло кратки. Цвеће је поређано у гроздове. У женским цветовима плодник је омотан једним листићем и има два жлгa. Орашница је округла, ембрион је спиралан. Цвеће је у мацама.

Н. Lupulus L. Стабљике се пењу уз друго биље. Листће је прстасто подељено на три до пет јајастих, заострљених и рескастих режњева, озго је рапаво, а насађено је на дугу дршку. Маце су у зрелости јајасте, а приперци су сушни, крупни и при дну споља имају жуте жлездице. *џ.* Расте крај шума и по жбуњу. Цвета Јула и Августа.

Cannabis Tournef.

Цвеће је дводомо. На мушкој је биљци поређано у гроздове; перигон је подељен на пет крижака, и има пет прашника са суновратим концима. На женској биљци цвеће је поређано у класове и ту у место перигона има ситан трајан листић, који омотава једно оки плодник, у коме има један заметак. Плод је орашница. Ембрион је као сри искривљен.

C. sativa L. Лишће је насипрамно и нерасто је исечено на пет до седам заоштрљених, рескастих режњева и насађено је на дршке. Мушки су гроздови насађени на дуге петељке. Женски су цветови у гомпицама, а ове су поређане у класове. ☉ Расте крај путова око села, где је подивљала. Цвета од Јула до Септембра.

Фам, Celtideae Endl.

Цвеће је хермафродитно или је пометањем полигамно. Перигеј је трајан и подељен је на пет крижака. Прашници стоје сипрам перигонових крижака и има их пет. Плодник има једно окце и у овом један обешен заметак. Жига су два. Плод је меснат. Семка је обешена. Њењ је ембрион искривљен, а беланце јој је ситно и стоји у средини. Дрвље засебног лишћа и усамљеног цвећа.

Celtis L.

Перигопове су кришке јајасте и улубљење. Прашници су најпре искривљени а потом су усправљени. Прашнице су унутарње. Жигови су дугачки. Плод је јајаст, слабо сочан и има једну кошчицу.

C. australis L. Лишће је јајасто ланцетасто, заоштрљено, при дну је косо заокружено или је клинасто, по ободу је рескасто, оздо је маљаво и има три перва, а насађено је на дршку. Плод је округав, при и насађен је на дугачку петељку. ☉ Расте по каменарима сипрам св. Јована не далеко од Матејеваца. Цвета у Априлу.

У околини Ниша зову ово дрво: коприва.

Фам. *Ulmaceae*.

Цвеће је хермафродитно или полигамно. Перигон је трајан, звонаст или чиграст и подељен је на пет, ређе на 4 до 8 режљева. Прашника има колико и режљева у перигону или их има више. Плодник је састављен од две карпидије и подељен је на два окца, ређе је да има само једно окце. Заметак је обешен, преса-мићен и само је један у окцу. Стубића има два. Плод је крилата орашница, са једним окцем в једном семком. Ембрион је прав. Беланцета нема.

Ulmus L

Цвеће је хермафродитно. Перигон је звонаст и има 4—5 зубаца. Прашника има 5 до 8. Плодник је подељен на два окца и има два жига. Плод је крилата орашница. Дрвље лишћа при основи неједнаког, и цвећа врло раног.

Анализа специја

Цвеће је готово без петелака . *U. campestris*.

Цвеће је утврђено на дуге петелке

. , *U. pedunculata*.

U. campestris L. Лишће је јајасто или ланцетасто дугуљасто, заштрљено, при основи је не једнако, по ободу је рескасто, а по површини је маљаво или глатко. Цветне су гомилце готово без петелке. Перигон је подељен на 4 до 5 трепљавих зубаца. Прашника има 4 до 5. Плод је изврнуто јајаст, при дну је сужењ, а на врху је усечен. † Расте по шумама. Цвета у Марту.

α) *nuda* Koch. Кора је по гранама глатка.

β) *suberosa* Koch. Кора је по кранама од плуте крплата.

U. pedunculata Fong Лишће је јајасто заокружено, при основи је неједнако, но ободу је два пут рескасто, а оздо је маљаво. Цвеће је насађено на дугачке петељке и висн. Перигон има 5 до 8 зубаца. Прашника има 8. Плод је јајаст и по ободу је трепљав. ♀. Расте по планинским шумама. Цвета у Марту. — *Ulmus effusa* Willd. Панч. Флора Србије.

Фам. Juglandae Lindl.

Цвеће је једно-домо, мушко је ноређано у маце, женско је скупљено у гомилице или је усамљено. У мушком је цвету перигон подељен на шест, ређе на два до три режња и подбочен је приперком. Прашника обично има много; они су утврђени око средње перигона; њихови су конци врло кратки, а прашнице су им дво-оке. У женском је цвету перигон подељен на 3 до 4 зупца и споља је прирасто за омотач а изнутра за плодник. Плодник је најпре једно-ок, а додније има 2 до 4, више или мање потпуна окца. Стубић је кратак и обично има два жига. Плод је меснати или оцнасти коштуница, које је оплодница састављена од перигоније, а кошчица (орак) од стврдутог плодника који је подељен на дну и на врху на 2 до 4 не потпуна окца. Сетка је без беланцета. Котиледони су меснати.

Juglans L.

Мушке су маце усамљене и висе. Перигон је подељен на шест режњева; прашника има много. У женском цвету има два кратка стубића са два жига. Оплодница је месната и одваја се од ораха, а овај се при клијању распада на два капка

J. regia L. Лишће је глатко и нерасто је подељено на 5 до 6 пари листића; ови су јајаст ил дугуљаст, цели и на врху су сужени. Орах је јајаст или округлао, споља је рапав а изнутра има четири преграде. ♣ Расте по планинским шумама. Цвета у Априлу.

Фам. Cupuliferae Rich.

Цвеће је једнодомо. Мушко је цвеће поређано у маце; његов је перигон састављен од 5 до 9 не једнаких листића или га нема; прашника има 5 до 20, са двооким ређе једнооким прашницама. Женско је цвеће усамљено или је скупљено у гомплце и окружено је лиснатим или кожастим омотачем; перигон је срасло са плодником и обод му је обично зупчаст; плодник има 2 до 6 окаца и у сваком окцу по једну до две семке; стубићи су при дну срасли и има их 2 до 6. Омотач је у зрелости израстао и кашто сасвим омотава плод, кашто га само при дну окружава. Плод је сув, не пуца а има само једно окце и обично по једну семку. Беланцета нема. Дврље или шибље.

Анализа родова

1. Омотач је љуспав и омотава једва половину
плода *Quercus*.

- Омотач је листаст 2.
 2. Омотач не затвара плод 3.
 Омотач сасвим затвара плод 4.
 3. Плод је тврда *Corylus*.
 Плод је мек *Carpinus*.
 4. Лишће је зупчато; мушке су маце ваљкасте .
 Castanea.
 Лишће је цело; мушке су маце округле *Fagus*.

Quercus L.

Мушко је цвеће поређано у кончасте, обешене маце његов је перигон подељен на 5 до 9 трепљавих листића. Прашника има 5 до 20. Женско је цвеће усамљено, округло и подбочено је приперцима, који су најзад у купницу срасли; перигон је за плодник прирасто и по ободу је зупчаст; плодник је подељен на 3 до 4 окца, у којима има по два зметка; стубића има колико има п окаца. Плод (жирка) је једноок, има једну семку и подбочен је купастим омотачем. Котиледони су меснати.

Анализа специја.

1. Љуске су на купници разведене . . . *Q. Cerris*.
 Љуске су на купници приљубљене 2.
 2. Лишће је при дну срцасто и нема дршку .
 Q. conferta.
 Лишће је при дну клинасто или право пресечено 3.
 3. Плод је утврђен на петељку *Q. pedunculata*.
 Плод је без петељке . . . *Q. sessiliflora*.

Q. pedunculata Ehrh. Дрво. Лишће је дугуља-сто и изврнуто јајасто, при дну је право пресечено или је усечено и насађено је на врло кратку дршку, но ободу је илиће или дубље перасто подељено на јајасте закружене и жуте делове, а по површини је глатко. Плодоносне су петељке много дуже од лисних држака. Љусне су на купци кратке, бацкаве, приљубљене и маљаве. ♣ Расте око Мамастира св. Богородице, крај друма природског и др. Цвета у Априлу.

Q. sessiliflora Sm. Високо дрво. Лишће му је дугуљасто и изврнуто јајасто; при основи је пресечено или је клинасто и насађено је на доста дугу дршку; обично је глатко; а по ободу је илиће или дубље исечено на затубасте делове. Плодоносне су петељке краће од лисне дршке или их и нема. Љусне су на купци кратке, приљубљене шупе и маљаве. ♣. Расте по шумама око Ниша. Цвета у Априлу.

β) rubescens Bois. Лишће је у младости руновито, доцније је само оздо маљаво. ♣ Расте по шумама. Цвета у Априлу.

Q. conferta Kit. Дрво. Лишће му је крино, изврнуто јајасто и скоро лопатичасто при дну је срцасто и нема дршку, но ободу је често исечено на широке, линеарне целе или дељене режљеве; оздо је више мање маљаво. По 2 до 5 плодова седе на врху гранчице. Љусне су на купци дугуљасте, приљубљене и на врху

су кашто скоро разведене. ♀. Цвета у Априлу и Мају. Расте по брдима.

Q. Cerris L. Дрво. Лишће му је дугуљасто, по ободу је исечено на троугалне, на врху жуљевите или бацкаве режњеве, насађено је на кратку дршку и оздо је нешто мањаво. Плод је готово без дршке, кунице су широке а љуспе су им мањаве, дугачке, разведене и на врху често пресампђено и усукане. ♀. Расте око Ниша. Цвета кад и друге феле.

Castanea Tourmf. Кестен.

Мужко је цвеће скупљено у гомилице, окружене приперцима и поређано је у маце; његов је перигон правилан и подељен је на 9 крижака; прашника има 10 до 20. Женско је цвеће окружено четвороделим омотачем, у коме обично стоје по 3 женска цвета; перигон је прирасто за плодник и подељен на 5 до 8 зубаца; плодник је подељен на шест окаца, а у сваком окцу има по два заметка; чекињастих жигова има шест. Омотач је у зрелости јако израсто сасвим омотава плод и састављен је од четири бодљава капка. Плод има једну ретко две семке. Котиледони су дебели.

C. vulgaris Lamk. Високо дрво са разведеним гранама. Лишће је дугуљасто ланцетасто, заострљено, крупно, по ободу је рескасто и насађено је на кратку дршку. Плод је мрк и сјајан. ♀. Цвета у Мају. Расте на Горници, а као што кажу и по Селичевици.

Fagus L. Буква.

Мушко је цвеће поређано у округле маце, које су пасађене на дугачке петељке; перигон је подељен на 5 до 6 режњева; прашника има 10 до 15. Женско је цвеће окружено четвороделим омотачем, који је споља подбочен многим ситним приперцима; овде је перигон прирасто за плодник а обод му је ситан и исецкан; плодник је на три ћошка и има три окца са по два заметка; стубића има такође три. Омотач је у зрелости јако израсто и постао тврд; јајаст је и подељен је на четири дела. Плод је орашица на три ћошка, семка је обично једна, а котиледони су јој меснати.

F. sylvatica L. Високо дрво. Лишће је јајасто или дргуљасто, зашиљасто или заоштрљено и више мање зучасто; младо је лишће по ободу и по нервима трепљаво. Плод је рињ и готово свиласт. ♀. Расте по Селичевци и на Сувој Планини. Цвета у Априлу.

Corylus Tournef.

Мушко је цвеће поређано у ваљкасте, збивене маце; приперци су при дну срасли, има их три и цренасто су поређани. Прашници су утврђени близу шва прицерака и има их 8 са једнаким прашницама. Женско је цвеће затворено у љускавом пунољку на врху грана; љуске су целе и окружују жвонаст омотач, у ком има по 1 до 2 цвета; перигон је срасто за плодник, а обод му је ситан и зучаст; плодник је двоок и има по један заметак у окцу. Омотач је листолик, жвонаст, на врху

је неправилно подељен на режњеве и у зрелости је јако израсто. Плод је тврд, (лешник) јајаст или дугуљаст и обично има једну семку, котиледони су меснати.

Анализа специја.

1. Омотач је састављен од два реда листићи;
 - посредње дрво *C. Columna*.
 - Омотач је од једног реда листића, шиб
 - *C. Avellana*.

C. Avellana L. Шиб. Листће му је срцасто округласто, два пут режкато, на дршку пасађено, на врху је заострљено, а по површини је маљаво. Залисци су дугуљастии и затубасти. Омотач је звонаст, отворен, на врху је гроздови, исецкан и нешто је краћи од плода. Овој је јајасто ♀. Расте по шумама Цвета у Фебруару и Марту

C. Columna L. Осредње дрво. Листће је јајасто или изврнуто јајасто, зашиљасто или заострљено и пасађено је на дршку, а оздо је по первима кадифасто; залисци су ланцетасти и зашиљастии Омотач је састављен од два реда листића; спољашњи су јајасто ланцетасти и исецкани; унутарњи су на многе кришке исецкани и дужи су од плода. Овај је скоро бубрежаст. ♀. Расте под Сувој Планини Цвета у Марту и Априлу.

Carpinus Tournef.

Мушко је цвеће поређано у ваљкасте маце; приперци су јајастии и једноставнии; прапници су утврђени у па-

зуху приперка и има их 6 до 12, а прашнице су им једнаке и обично брадате. Женско је цвеће такође у мацама и подбочено је са три припера; спољни приперак опада. два унутарња трају и израшћују; перигон је срasto са плодником, а обод му је ситан и исечен је на шест зубаца; жигови су кончастни и има их два. Орашица је једноока и окружена је лиснатим омотачем. Котоледони су меснати.

Анализа специја.

Приперци су на троје подељени
 C. Betulus.
 Приперци су цели C. Orientalis.

C. Betulus L. Лишће је јајасто дугуљасто, зашиљасто или заострљено, два пут је рескасто, насађено је на кратку дршку и обрасло је маљем по бочним, честим и испалим нервима. Мушке су маце без петељке. Женске су маце насађене на петељке. Листићи су омотача (приперци) на троје подељени тако да је средњи режањ дужи од осталих ђ. Расте по шумама око Нина Цвета у Априлу

C. Orientalis Lam. Шиб или сниско дрво. Лишће му је јајасто или елиптично, зашиљасто, два пут рескасто и оздо је по нервима маљаво. Мушке су маце без петељке, женске су насађене на петељку и обе су на врху грана. Листићи су у плодносног омотача у пола јајастни, недељени и неједнаки. ђ. По казивању

мештана, прии граб расте на Сувој Планини. Цвета у Априлу.

Фам. *Betulaceae* Endl.

Цвеће је једнодомо и у мацама. По три мушка цвета стоје у пазуху штитастог приперка, који има око себе још 2 до 5 ситних љуспица; перигон је љуспат и састављен од једног листића или је чашолик и подељен је на 4 до 5 зубаца; прашници су утврђени на дну перигон и има их 4. По 2 до 3 женска цвета стоје такође у пазуху целог или троделог приперка; перигон је замењен љуспама, које омотавају плодник и у зрелости израшћују; плодник са једним заметком у окцу. Плод је сув, ћошкаст или крилат, не пуца и има једно окце и једну семку. Беланицета нема. Ембрион је прав.

Анализа родова.

Љуспе су на плоду дрвене *Alnus*.
Љуспе су на плоду зељасте *Betula*.

Alnus Tournef.

Цвеће је у мацама. Приперци су у мушких маца штитасти по доњем ободу четвородели и обично покривају три цвета; перигон је у мушких цветова подељен на четворо; прашника има четири са кратким стубићима. У женских маца приперци су јајасте меснате и обично имају по два цвета, а у зрелости се стврду буду већи трају око плода и изнутра имају четири израштаја. Плодник је ситан двоок. Плод је стиснут крилат или је без крила.

A. glutinosa Willd. Дрво. Лишће је изврнуто јајасто, затубасто, с обе стране зелено и глатко, само је оздо у углу од жилица длакаво и насађено је на дуге дршке, а по ободу је два пут ровашно или зупчато. † Виђено дрво од г. Пеливановића близу Гаџиног хана. Цвета у Марту.

Betula Tourmf.

Цвеће је у мацама. У мушких маца приперци су штитасти и имају по једну љусницу са стране, а покривају три цвета; перигон је љуспаст и цео; прашника има два; ови су на врху двокраки и сваки крак носи по једну прашницу. У женских маца приперци су обично на троје подељени и имају по три цвета, а у зрелости су опнасти и опадају заједно са плодом. Плодник је двоок. Плод је ситна крилата орашица са једним окцем и једном семком.

B. alba L. Дрво беле коре и глатких, младих грана. Лишће је ромб-троугално, заострљено, два пут рескасто, глатко и на дуге дршке насађено, Плодоносне маце висе и насађене су на дуге петелке. † По казивању расте на Сувој Планини. Цвета у Априлу.

Фам. **Salicineae** Rich.

Цвеће је дводоно и у маце поређано. У место перигона има једна или две жлездице или месната купина. У мушком цвету има два или више прашника, који су слободни или су у једно срасли. У женском цвету плодник је слободан, једноок и има много заме-

така; стубић је један или га нема; жига има два. Плод је чаура и распада се на два канка. Семе су врло ситне и умотане су у дугачке длаке. Беланцета нема. Ембрион је прав.

Анализа родова

Приперци су цели *Salix*.
Приперци су зупчasti *Populus*.

Salix Tournef.

Цвеће је у мацама и подбочено је целим приперцима. У место перигона има једна или две жљездице, које стоје при дну органа за плођење. У мушком цвету има 2 ређе 3 до 12 прашника са двооким прашницама. У женском цвету плодник је без петелке или је насеђен на петелку, има једно окце, ређе два непотпуна окца са много заметака. Чаура се распада на два канка и има много косматих семака.

Анализа специја.

1. Прашника има 5 *S. pentandra*.
Прашнике има само 2 до 3 2.
2. Мацине су љуспе једне боје 3.
Мацине су љуспе на врху другаче бојене 5.
3. Љуспе не опадају *S. amygdalina*.
Љуспе у зрелости опадају 4.
4. Лишће је с обе стране свиласто; залиски су
ланцетаста *S. alba*.
Лишће је глатко; залиски су полусрцаста
. *S. fragilis*.

5. Прашнице су црвене; маце се развијају пре
лишћа *S. rugruga*.
Прашнице су жуте, маце су савремене са
лишћем *S. aurita*.

I Секција: *Fragiles* Koch. Маце су савремене са
лишћем. Љуспе су на мацама једчако бојене и опадају
пре зрелости чауре, која је глатка.

* Прашника има 5 до 10.

S. pentandra L. Високо дрво, ређе шиб са леп-
љивим млађим гранама. Маце су збивене и насађене
су на лиснате и разведене петељке. Љуспе су бледо
жуте јајасте или изврнуто јајасте. Прашници су при дну
длакави и има их 5 до 10. Чауре су глатке, јајасте
и на врху зашиљене. Младо је лишће лепљиво, у зре-
лости је глатко, сјајно, јајасто или јајасто дугуљасто,
заоштрљено по ободу је рескасто и жлездичаво и на-
сађено је на дршку, која је на врху жлездичава. За-
лицци су јајасто дугуљасте. † Расте крај Нишаве.
Цвета Априла.

** Прашника има 2 до 3.

S. fragilis L. Дрво са јако разведеним и кртим
гранама. Маце су насађене на лиснате петељке. Љуспе
су бледо жуте, зашиљасте, при дну длакаве и однадају.
Прашника има обично два. Женске су маце рехаве.
Чауре су дугуљасто коничне, глатке и насађене су на
петељке, два до три пута дуже од жлездица. Жигови

су раскречени. Лишће је ланцетасто, косо заоштрљено, рескасто и глатко. Залисци су полусерцасти. † Расте крај Нишаве. Цвета у Марту и Априлу.

S. alba L. Високо дрво са усрављеним гранама. Маце су насађене на лиснате петељке. Љусце су жућкасте, на врху су глатке и еднадају. Прашника има два. Чауре су јајасто коничне и глатке. Жигови су дебели и на врху пресечени. Лишће је ланцетасто, право заоштрљено, ситно рескасто и с обе стране свиласто. Залисци су ланцетастии и брзо онадују. † Расте крај Нишаве. Цвета у Марту и Априлу.

II Секција : *Amygdalineae* Koch. Маце су савремене са лишћем. Љусце су на мацама подједнако бојене и не онадају. Чаура је глатка.

S amygdalina L. Шиб, ређе ситно дрво са тапкљим гранама. Маце су насађене на лиснате петељке. Љусце су на врху глатке, а при основи су длакане и трају. Прашника има три. Чаура је јајасто конична, затубаста и глатка. Жигови су раскречени. Лишће је ланцетасто или дугуљасто, заоштрљено ситно зупчато, глатко зелено и сјајно озго, блеђе или пецељаво оздо. Залисци су трајни, косо су јајастии и зупчастии. † Расте крај Нишаве. Цвета Марта и Априла.

III Секција: *Rugiferae* Koch. Маце се јављају пре лишћа и готово су без петељке. Прашнице су црвене, а по цветању поцрне. Унутарња је страна коре као лимун жута.

S. purpurea L. Шиб са танким, глатким и гип-ким гранама. Маце су без петелке; мушке су искривљене, женске су усправљене. Прашници су у један срасли и носе две црвене прашнице. Ђусне су изврнуто јајасте и црне. Чауре су јајасто коничне, руновите, беле и без петелке. Лишће је ланцетасто, при дну је сужено, на врху је заштрљено, глатко, сивасто, рескасто и насађено је на кратку дршку. Залистака обично нема. † Расте крај потока и крај Нишаве. Цвета Марта и Априла.

IV Секција: *Sarcae Fries*. Маце су сувремене са лишћем или су ране. Ђусне су на врху другаче бојене и трају. Прашнице су жуте. Прашника има обично два. Чаура је насађена на дугу петелчицу.

S. aurita L. Шиб. Маце су без петелака и окружене су приперцима; мушке су јајасте, женске су цилиндричне са врло кратком петелком. Ђусне су рехаво длакаве, као рђа црвене, а на врху су црне. Чаура је јајасто ланцетаста, руновита и насађена је на петелку 3 до 4 пута дужу од жлезде. Лишће је изврнуто јајасто и завршено је накривим шиљком; озго је тамно зелено и глатко, оздо је сиво и руновито; а по ободу је ровашено. Залиски су бубрежастни. † Расте по Сувој Планини. Цвета у Мају и Јуну.

Populus L.

Цвеће је дводомо и поређано је у маце. Приперци су ровашени или псецкани. Перигон је косо пресечен.

у мушком цвету. Прашника има 8 до 12 У женском је цвету плодник једноок, са много заметака; стубић је врло кратак, са два раскречена жига. Чаура је једноока, распада се на два канка и има много семака. Ове су ситне и космате. Беланицета нема.

Анализа специја.

1. Пупољци су глатки као и младе гране *P. nigra*. Пупољци су длакави, као и младе гране 2.
2. Лишће је оздо бело *P. alba*.
Лишће је свуд подједнако зелено *P. tremula*.

* Млади су пупољци маљави. Младе су гране длакаве или руновите. Љусне су на мацама трепљаве.

P. alba L. Високо дрво, са белим, разведеним гранама. Лишће је озго зелено, оздо је као снег бело и насађено је на дугачке дршке; на бочним је гранама јајасто или јајасто дугуласто и ћошкасто; на вршним је гранама срцасто, округласто јајасто и ћошкасто или је прстасто петодело. Мацине су љусне ланцетасте, на врху су ровашене и трепљаве. ♣ Расте крај Нишаве. Цвета Марта.

P. tremula L. Високо дрво, са глатким, разведеним гранама. Пупољци су лепљива, а млади су маљави. Лишће је млађе малаво, старије је глатко и насађено је на дуге дршке; на млађим је гранама јајасто и зашиљасто; на старим је гранама округласто и зупчасто. Мацине су љусне прстасто исечене и трепљаве. ♣ Расте по шумама близу ман. Св. Тјојце. Цвета у Марту.

** Пупољци су као и младе гране глатки и лепљиви.
Љуске су на мацама глатке.

P. nigra L. Високо дрво са разведеним гранама. Лишће је делтоидно или ромб-троугално, по ободу је ситно рескасто на врху је заострљено, а насађено је на дршку, која је на врху стиснута. † Расте крај Нипшаве. Цвета у Марту.

Фам. *Coniferae* Juss.

Цвеће је једнодомо, ређе је дводомо. Мушке маце састављене су од прашника са дво- или многооким прашницама. Женске маце састављене су од љусака, које представљају отворене карпидије и носе на унутарњој страни по један до два заметка. Ове се маце у зрелости стврдну или буду сочне. Семеке су крилате или су без крила. Ембрион је прав и лежи у меснатом беланцету. Котиледона има два или више.

Анализа родова.

Плод је сув *Pinus*.
Плод је сочан *Juniperus*.

1. Племе: *Abietineae* Rich.

Плод је сув.

Pinus L.

Цвеће је једнодомо. Мушке су маце поређане у класове, прашници имају двоке прашивце. Женске су маце усамљене или су поређане у пршљен. Плод је сув.

у мушком цвету. Прашника има 8 до 12 У женском је цвету плодник једноок, са много заметака; стубић је врло кратак, са два раскречена жига. Чаура је једноока, распада се на два канка и има много семака. Ове су ситне и космате. Беланцета нема.

Анализа специја.

1. Пунољци су глатки као и младе гране *P. nigra*. Пунољци су длакави, као и младе гране 2.
2. Лишће је оздо бело *P. alba*.
Лишће је свуд подједнако зелено *P. tremula*.

* Млади су пунољци маљави. Младе су гране длакаве или руновите. Љуспе су на мацама трењаве.

P. alba L. Високо дрво, са белим, разведеним гранама. Лишће је озго зелено, оздо је као снег бело и насађено је на дугачке дршке; на бочним је гранама јајасто или јајасто дугуласто и ћошкасто; на вршним је гранама срцасто, округласто јајасто и ћошкасто или је прстасто петодело. Мацине су љуспе ланцесте, на врху су ровашене и трењаве. † Расте крај Нишаве. Цвета Марта.

P. tremula L. Високо дрво, са глатким, разведеним гранама. Пунољци су лепљива, а млади су маљави. Лишће је млађе малаво, старије је глатко и насађено је на дуге дршке; на млађим је гранама јајасто и зашиљасто; на старим је гранама округласто и зупчасто. Мацине су љуспе прстасто исечене и трењаве. † Расте по шумама близу ман. Св. Тјојнице. Цвета у Марту.

** Пупољци су као и младе гране глатки и лепљиви.
Љуске су на мацама глатке.

P. nigra L. Високо дрво са разведеним гранама. Лишће је делтоидно или ромб-троугално, по ободу је ситно рескасто на врху је заострљено, а насађено је на дршку, која је на врху стиснута. † Расте крај Нишаве. Цвета у Марту.

Фам. Coniferae Juss.

Цвеће је једнодомо, ређе је дводомо. Мушке маце састављене су од прашника са дво- или многооким прашницама. Женске маце састављене су од љусака, које представљају отворене карпидије и носе на унутарњој страни по један до два заметка. Ове се маце у зрелости стврдну или буду сочне. Семеке су крилате или су без крила. Ембрион је прав и лежи у меснатом беланцету. Котиледона има два или више.

Анализа родова.

Плод је сув Pinus.

Плод је сочан Juniperus.

1. Племо: Abietineae Rich.

Плод је сув.

Pinus L.

Цвеће је једнодомо. Мушке су маце поређане у класове, прашници имају двооке прашнице. Женске су маце усамљене или су поређане у иршљен. Плод је сув.

Анализа специја.

1. Ђусне су шишарица на врху танке . *P. Abies*.
Ђусне су шишарица на врху задебљале . . . 2.
2. Високо дрво *P. uncinata*.
Ниско и од основе гранато дрво . *P. Pumilio*.

I Секција: *Euritis* Sp. Ђусне су на шишарицама на врху задебљале и ту имају штит, а овај има у средини мали израштај. По два листа излазе из једног рукавца.

P. uncinata Ram. Високо дрво. Лишће је зелено усправљено, круто и скоро бодљаво. Шишарице су разведене или на ниже оборене; при дну косе и доста ситне. Ђусне су на шишарицама дугуласте, а њихов је штит псао, пирамидалан, разведен или пресамљен, а завршен је доста дугим, коничним, кртим шиљком. Семке су ситне, елиптичне и два пут су краће од крила, које је на врху заокружено. † Расте на неприступним местим Суве Планине идући од Топонице. Цвета Јуна.

P. Pumilio Haenke. Ниско дрво од основе гранато. Лишће му је зелено, круто и скоро бодљаво. Шишарице су ситне, јајасте, затубасте, најпре усправљене а по том разведене. Ђусне на шишарицама имају испо пирамидалан и у поље савијен штит са малим израштајем на врху. Семке су три пут краће од крила, које је на врху заокружено. † Расте на Сувој Планини, где је нађен од г. Пеливановића.*)

*) Оба ова дрва паља да се на месту боље проуче.

II Секција : *Abies* Dav. Љусце су на² шишарицама танке и без штита на врху. Лишће је засебно.

P. *Abies* L. Високо дрво. Лишће је засебно, на све стране расуто, трајно, четвртасто, круто и с обе стране зелено. Шишарице висе на врху грана и дугуласте су или су ваљкасте. Љусце су на њима танке, ромбоидалне, на врху су пресечне или су урезане, немају петељку и не опадају. Семке су ситне, при дну сужене и два пут су краће од крила, које је на врху закружено. † Расте овде онде по Сувој Планини. Цвета у Мају.

II Плем: *Cupressineae* Rich.

Плод је сочан.

Juniperus L.

Цвеће је дводомо, ређе једнодомо. Мушке су маце усамљене, прашиници су многобројни са трооким или шестооким прашицима. По три женска цвета окружена су љускама, које у зрелости израсту, буду сочне и са свим сакривају три ћошкасте семке.

J. *communis* L. Гранат, усиправљен шиб. Лишће је разведено, трајно, круто, поступно је истанчено у бодлав шиљак; озго је ижљебљено и сивасто, и по три листа стоје у пришлену. Мушке су маце ситне, дугуласте и стоје у пазуху лишћа близу врха грана. Плод је цри, покривен је сивим пепељком и стоји у пазуху од лишћа. † Расте на Сувој Планини. Цвета у Априлу.

ДРУГА ГРАНА : MONOCOTYLEDONEAE.

Фам. *Alismaceae* R. Br.

Цвеће је хермафродитно или једнодомо и правилно. Перигон је подељен на шест режњева: три спољна зеласта и трајна, а три унутарња бојена и обично нетрајна. Прашника има 6 до 12 или и више са двооким прашницама. Плодника има 3 до 6 или више, они су поређани у пршљен или су скупљени у главицу и имају по један или два заметка. Стубићи су кратки. Плод је састављен од сувих карпидија којих има 6 до 12 или и више. Карпидије се отварају трбушним шљом или се не отварају, и имају по једну, ређе две семке без беланџета.

Alisma L.

Цвеће је хермафродитно. Прашника има 6 до 12 ређе је да их је више. Прашнице су унутарње и леђима су утврђене за прашнични конач. Карпидије су слободне, једнооке, са једном семком у дну окца, и има их много.

A. Plantago L. Стабљике су усправљене и наге. Лишће је срцасто, јајасто или ланцетасто и скупљено је у розету. Цвеће је насађено на дуге петељке, поређано је у прилипове и у скупу саставља гранату метлицу. Унутарњи су режњеви перигона 4 до 5 дужи од спољних. Карпидије су врло стиснуте, на врху су грбаве и закривљене, а у средини унутарњег обода имају стубић. ♀. Расте по барама око Ниша. Цвети Јула и Августа

Фам. **Butomeae** Rich.

Цвеће је хермафродитно. Перигон је подељен на шест режњева, три су спољна зељаста, три су унутарња бојена. Прашника има 6 до 12 или више. Пłodника има шест са много заметака. Плод је састављен од шест више или мање сраслих чаура, које имају много семака а отварају се унутарњим швом.

Butomus L.

Карактери су, као и у фамилије.

B. umbellatus L. Корен је меснат и пузи. Стабљика је усправљена. Лишће је линеарно, зострљено, усправљено и скупљено је при дну стабла. Цвеће је насађено на неједнаке петељке и скупљено у амбел на врху стабла и окружено је са три приперка. Карпидије су завршене косим кљуном. ♀. Расте по барама око Ниша. Цвета од Јуна до Августа.

Фам. *Colchicaceae* DC.

Цвеће је хермафродитно или полигамно и правилно. Перигон је бојен и састављен је од шест слободних или у дугу цев сраслих листића. Прашника има 6 ређе 9, са двооким прашницама. Плодник је слободан или је нешто мало срасло са перигонич и састављен је од три срасле карпидије, у којима има много заметака. Стубићи су слободни и има их три. Плод је троока чаура са много семака. Све имају меснато или рскавичаво беланце, у коме лежи ембрион.

Анализа родова.

Перигонова је цев врло дугачка . *Colchicum*.
Перигонова је цев врло кратка . *Veratrum*.

I Плем: *Colchiceae* Nees.

Перигон има врло дугачку и узану цев. Корен је ченаст.

Colchicum Tourmf.

Перигон је левкасто звонаст и састављен је од шест листића, који су при дну срасли у дугачку цев. Прашника има шест и они су утврђени у грлу перигона; њихове су прашнице покретне. Стубићи су слободни и има их три. Чаура је надута, троока и распада се на врху. Семке су округласте и рапаве.

C. autumnale L. Чено је крупно, окружено је црним опнама и носи по један до три цвета. Листће више у пролеће после цвета; оно је затворено зелено, дугуљасто ланцетасто, готово зашиљасто и глатко. Пе-

ригон је ружаст, са циви много дужом од окрајка. Три су прашника утврђена при дну перигонових режњева, а три мало више. Жигови су усукани и чакљасте. Чаура је изврнуто јајаста и надута, а јавља се у пролеће идуће године. ♀ Расте по песку крај Нишаве, по подводним ливадама; а има га и на Сувој Планини. Цвета у јесен а сазрева у пролеће.

NB. *Colchicum* са Суве Планине ваље још боље испитати и видети, да ли то није *Colchicum montanum* или друга специја.

II Племе: *Veratreae* Nees.

Перигонви су листићи слободни или су срасли у врло кратку цев. Корен није ченаст.

Veratrum Tourmf.

Перигон је састављен од шест трајних листића. Прашника има шест, са бубрежастим прашницама које се попречно отварају на два капка. Плодник је троок са много заметака и са три стубића. Чаура је троока и има много спљоштених и крилатих семака.

V. nigrum L. Стабљика је усправљена и лисната. Листе је наборито са јако испалим нервима; доње је елиптично и цело. Цвеће је мрко, насађено је на петељке које су дугачке колико и перигон и поређано је у гроздове на врху стабла. ♀ Расте по Сувој Планини. Цвета у Јулу и Августу.

Фам. Liliaceae DC.

Цвеће је хермафродитно и правилно. Перигон је бојен, трајан је или опада, са листићима сраслим или слободним и онда у два реда смештеним. Прашника има шест са двооким, упутарњим прашницама. Плодник је троок, слободан и има много заметака. Стубић је обично један са три жига. Плод је чаура, која је подељена на три окца и распада се на три канка, а има много семака. Беланце је у семкама меснато и омотава ембрион.

Анализа родова

1.	Корен је жиличав	2.
	Корен је ченаст	3.
2.	Цвеће је бело	Anthericum.
	Цвеће је жуто	Asphodeline.
3	Перигон је готово до дна на кришке подељен или је слободан	4.
	Перигон је једва до половине на зупце исечен	10.
4.	Стубић је на врху трокрак .	Erythronium.
	Стубић није трокрак	5.
5.	Прашнице су врхом утврђене за прашник .	6.
	Прашнице су леђима утврђене за прашник .	7.
6.	Стубића нема. Цвеће је крупно . .	Tulipa.
	Стубић постоји. Цвеће је ситно . .	Gagea.
7.	У дну перигона има нектара . . .	Lilium.
	У дну перигона нема нектара	8.
8	Цвеће је пре цветања умотано у тулуз .	Allium.
	Цвеће је без тулуза	9.
9.	Цвеће је бело или жућкасто .	Ornithogalum.

- Цвеће је плаво Scilla.
 10. Круница је на врху сужена . . . Muscari.
 Круница није на врху сужена . . . Bellevalia.

1 Племe: **Tulipeae.**

Корен је ченаст. Петељке нису зглобовите. Семке су сиљоштене.

Tulipa Tournf.

Перигон је звонаст и састављен је од шест слободних листића без нектара. Прашника има шест; њихове су прашнице утврђене основом за прашнични конач. Стубића нема већ само три жлгa. Чаура је на три ћошка са сиљоштеним семкама

T. sylvestris L. Чено је јајасто без изданака. Стабљика је усправљена гола и нешто је дужа од листића. Ово је линеарно ланцетасто зашиљасто, ижљепљено и сивасто. Цвеће је жуто и пре цветања је суноврато. Перигонски су листићи у ширину неједнаки, на врху су заокружени и брадати; унутарњи су листићи шири и при дну су длакави. Прашнички су конци при дну длакави. Ц. Задивљала по Нишким баштама; а по казивању мештана расте дивља по виноградима. Цвета у Мају.

Lilium L.

Перигон је састављен од шест листића, који су при дну нешто мало срасли и ту имају нектара а на врху су разведени или су у поље усукани. Прашнице су

утврђене за прашник унутарњом страном над основом. Стубић је готово ваљкаст са троделим жигом. Чаура је на три ћошка са ситношћеним семкама

Анализа фела.

1. Лишће је длакаво и по стаблу расуто *L. Carniolicum*.
Лишће је глатко и при дну је стабла у пршљеневе поређано 2.
2. Цвеће је споља од дугачких длака бело *L. Cataniae*.
Цвеће је само на врху мало длакаво
. *L. Martagon*.

L. Martagon L. Чено је љуспасто и жуто. Стабљика је усправљена и више или мање длакава. Лишће је јајасто ланцетасто или ланцетасто сужено је у кратку дршку и поређано је у пршљенове при дну стабла, горње је лишће расуто и ситније. Цвеће је погнуто, црвенкасто са мрким тачкама. Перигони су листићи дугуљасте, у поље су усукани и на врху су длакави. Чаура је насађена на кратку стапку. ♀ Расте по шумама око Ниша а и на Сувој Планини. Цвета Јуна и Јула.

L. Cataniae Vis. Чено је љуспасто и жуто. Стабљика је усправљена, више мање длакава. Лишће је јајасто ланцетасто или је ланцетасто и при дну је стабла поређано у пршљенове. Цвеће је погнуто; изнутра је мрко црвено, а споља је од дугачких длака бело.

Чаура је без стапке ☿. Расте по шумама око Манастира св. Богородице и на Сувој Планини. Цвета Јуна и Јула.

L. Carniolicum Bernh. Чено је љуспасто и жуто. Листе је ланцетасто, зашиљасто длакаво и по стаблу расуто. Цвеће је жуто са мрким пегама и суноврато. Перигони су листићи на ноље усукани. ☿. Расте по Сувој Планини. Цвета у Јуну.

II Пелеме: **Hyacintheae.**

Корен је ченаст. Петељке нису зглобовите. Семке су ћошкасте или округласте.

A. Перигони су листићи слободни и разведени.

Scilla L.

Перигон је састављен од шест слободних и од осам разведених листића. Прашници су утврђени при основи перигона; а прашнице су им утврђене леђима за кончиће. Семке су готово округле.

Анализа специја.

1. Цвеће је подбочено приперцима . . . *S. amoena*
Цвеће је без приперака 2.
2. Из корена излази више узаних, линеарних
листова *S. autumnalis*.
Из корена излазе само два, ретко три линеарно
ланцетаста листа *S. bifolia*.

S. bifolia L. Стабљика је усправљена. Листе је линеарно ланцетасто, по ободу је унутра увраћено, на

врху је затубасто и кукуљичаво и обично има два врло ретко три листа. Цвеће је љубичасто, ретко бело, поређано је у кратак грозд и нема приперака, а насађено је на петељке 2 до 4 пута дуже од перигона. Чаура је округласто троугална. ♀. Расте по шумама око Ниша и на Сувој Планини. Цвета у Марту и Априлу.

S. autumnalis L. Стабљика је усправљена. Листе је линеарно копчасто и обично долази после цвета, а има 3 до 5 листова на биљци. Цвеће је плаво и поређано је у грозд, а насађено је на петељке, које су дужином равне перигону. Приперака нема. Чаура је изнутра јајаста, на врху улокнута и има три затубаста ћошка. ♀. Расте по Селичевици и по Врнику. Цвета у јесен. Нађена од г. Пеливановића.

S. amoena L. Стабљика је ћошкаста, најпре је усправљена, а у зрелости је биљке погнута. Листе је дугачко. ланцетасто линеарно, жљебовито, на врху је усукано и дуже је од стабљике. Цветни је грозд здуљен и састављен је од мало цветова, који су насађени на петељке краће од перигона и подбочени су јајастим, кратким приперцима. Чаура је чигрasto округласта и готово шестоугална. ♀. Цвета у Марту и Априлу. Нађена у шибљу у Медушевцу и по бантама Нишким, где је из поља пресађена.

Ornithogalum L.

Перигонове листићи слободни, разведени и трајни. Прашнички су конци спљоштени, шиљати, а при основи

су раширени; прашице су за њих леђима утврђене, Чаура је јајасто троугална са много семака

Анализа специја

1. Цвеће је поређано у гроздове 2.
Цвеће је поређано у гроње 4.
2. Прашнички су конци на врху трозуби *O. pitans.*
Прашници су конци на врху цели 3.
3. Цвеће је бело *O. Narbonense.*
Цвеће је жућкасто *O. Pugnaisum.*
4. Цветне су петељке свакад усправљене . . .
. *O. umbellatum.*
Цветне су петељке у зрелости на врху чак-
ласте 5.
5. Лишће је пљоснато и зелено . *O. Nussanum.*
Лишће је изљебљено и у среди бело . . , 6.
6. Чено је без ченака, ситна биљка . *O. panum.*
Чено је са ченцима 7.
7. Приперци су краћи од петељака *O. divergens.*
Приперци су од дужине петељка *O. refractum.*

* Цвеће је поређано у дуг грозд.

O. Narbonense L. Стабљика је висока и усправљена. Лишће је линеарно или сабљичасто, жљобовито, сивасто, и траје у време цветања. Цвеће је бело, поређано је у дугачак грозд, и насађено је на петељке најпре разведене, а по том усправљене. Конци су у прашица ланцести и цели. ♀. Расте по њивама око Ниша. Цвета Маја и Јуна.

O. Purgansum L. Стабљика је усправљена и често врло висока. Листе је линеарно, слабо изљепљено и обично је у време цветања већ увело. Цвеће је зеленкасто или жућкасто, поређано је у дуг грозд и насађено је на петељке најпре разведене, а по том усправљене. Прашнички су конци ланцетasti и цели. ♀. Расте по жбуњу, по камењарима и т. д. око Ниша. Цвета Маја и Јуна.

O. nutans L. Стабљика је доста висока. Листе је ланцетасто линеарно, дугачко и жлебовито. Цвеће је крупно, окренуто је на једну страну, поређано је у грозд и насађено је на кратке, најпре погнуте, а после пресамићене петељке. Прашнички су конци на врху раширени и завршени су са два зупца, између којих стоји прашица. ♀. Расте по усевима око Ниша, а има га и у Нишком граду. Цвета у Марту и Априлу.

** Цвеће је поређано у коримбе.

O. divergens Bor. Чено је јајасто и носи многе ченке без лишћа и сакривене у опни чена. Стабљика је доста висока. Листе је усправљено, широко, линеарно, изљепљено и има белу пругу у дну жљеба. Цвеће је круно и насађено је на дугачке, неједнаке петељке, које су одма по цветању озго разведене и на врху су као чакља искривљене. Приперци су ланцетасто линеарни, заострљени и краћи су од петељке. ♀. Расте по Селичевци, а цвета у Априлу и Мају.

O. refractum WK. Чено је јајасто и носи многе ченке без лишћа. Стабљика је доста ипска. Лишће је узано линеарно, ижљебљено и у дну жљеба има белу пругу. Цвеће је осредње и насађено је на петељке, које су још за цветања јако раскречене, а доцније на врху као чакља искривљене. Приперци су од дужине цветних петељака. Расте по њивама, виноградима око Ниша. Цвета у Фебруару и Марту.

O. nanum Sm. Чено је јајасто и без ченака. Лишће је разведено, узано линеарно, ижљебљено, има белу пругу у жљебу и много је дуже од стабљике која је врло кратка. Цвеће је утврђено на кратке петељке, које су у зрелости на врху као чакља искривљене. Приперци су линеарно ланцетаст и готово су дужи од петељака. Расте око Нишевачке Бање. Цвета у Фебруару и Марту.

O. Nyssanum spec. nova. Чено је јајасто и без ченака. Лишће је широко, пљоснато линеарно, на врху кукуљичасто, нешто мало накриво, скроз зелено и мало је дуже од доста високе стабљике. Цвеће је утврђено на врло дуге, најпре усправљене, по том јако разведене и најзад чакљасте петељке. Приперци су узани, линеарно ланцетаст и два пут су краћи од потпуно развијене петељке. ☿ Расте крај пута идући од Моралије ка Плочи. Цвета у Марту и Априлу.

O. umbellatum L. Чено је јајасто, са ченићима који терају лишће. Стабљика је доста висока. Лишће

је разведено доста широко, на врху кукуљичасто ижљебљено и има белу пругу у дну жљеба, а дуже је од стабљике. Цвеће је насађено на дугачке петељке, које су најзад разведене, а на врху на више савијене. Приперци су ланцетасто линеарни и заострљени; доњи су готово у пола краћи од петељака. Ц. Расте по сушним странама око Ниша. Цвета Априла и Маја.

β) *angustifolium* G. G. Лишће је узано и усправљено. Ц. Расте где а прва суврст, а цвета кад и она.

Gagea Salisb.

Перигонови су листићи слободни, више или мање разведени и трајни. Прашнички су конци скоро кончасти, а прашнице су за њих утврђене својом основом. Стубић је једноставан. Семке су округласте.

Анализа специја

1. Корен је састављен од 2 или 3 грудвице, које нису умотане у општу мараму *G. stenopetala*.
Корен је састављен од једне или две грудвице, које су у општу марамицу умотане 2.
2. Корен је састављен од једне грудвице 3.
Корен је састављен од две грудвице 4.
3. Само је један лист на дну стабла *G. pusilla*.
Два су листа при дну стабла *G. lutea*.
4. Доње је лишће кончasto *G. Bohemica*.
Доње је лишће линеарно *G. arvensis*.

G. stenopetala Fries. Корен је састављен од две или три грудвице, које нису омотане у општу марамицу; једна је у марамицу умотана; друга или друге две су без марамице. Стабљика је ђошката. Само је један линеарни лист при дну стабла. Цветова има свега два до пет; они су насађени на глатке, трођошкaste петељке и при дну су окружени са два до три насрамна или на близу стављена листића. Перигонови су листићи глатки, жути са зеленом пругом по леђима. ♀. Расте по камењарима, њивама и др. око Ниша. Цвета од Фебруара до Априла.

G. arvensis Schult. Корен је састављен од две неједнаке и у општу марамицу умотане грудвице. При дну стабљике има обично два, ређе један или три пжљебљена листа. Цвеће је насађено на обле, маљаве петељке, подбочено од два маљави листа и има у скупу 3 до 12 цветова. Перигонови су листићи ланцетастии, зашиљастии и споља маљави. ♀. Расте по усевима, крај путова и т. д. око Ниша. Цвета у Марту и Априлу.

G. Bohemica Schult. Грудвица је ситна и окружена је другим ситнијим грудвицама, с којима је умотана у једну марамицу. Стабљика је ситна и маљави, при дну има два или три кончата листа, а на врху посп по један или по два цвета. Они су насађени на длакаве петељке и имају испод себе 3 до 4 маљави ланцетасто заштрљена листића. Перигоновии су листићи дугуластии, на врху су заокружени и при дну су споља длакави. ♀. Расте по пољу од Мрамора до Суповца. Цвета у Марту.

G. lutea Schult. Корен је састављен само од једне, у марамицу умотане грудвице. Стабљика је стиснута и четвртаста и при основи има само један линеарно ланцест, усправљен и при дну јако сужен лист. По 3 до 7 цветова поређани су у коримб, насађени су на глатке петељке и окружени су са два наспрамна листа. Перигони су листићи дугуљаст и жути са зеленом пругом. ♀. Расте по жбуњу, крај путова на Чамурлији, у Бањи, на Влинику и др. Цвета у Марту и Априлу.

G. pusilla Schult. Грудвица је ситна и једноставна. Стабљика је ситна и глатка; при дну има само један, узан, ишљобљен лист, а испод цвећа два ланцеста, наспрамна и неједнака листића. Цвета има свега два до три и ови су утврђени на глатке петељке. Перигони су листићи ланцести и затубасти. ♀. Расте по камењарима око Ниша. Цвета од Фебруара до Априла.

Allium L.

Перигон је састављен од шест слободних или нешто сраслих листића. Прашнички су конци при дну раширени и нешто мало срасли, а прашнице су на њих леђима насађене. Цвеће је пре цветања умотано у тулуз.

Анализа специја

1.	Листе је пљоснато и широко	2.
	Листе није пљоснато и широко	3.
2.	Цвеће је бело	<i>A. ursinum</i> .
	Цвеће је зеленикасто или црвено	<i>A. nigrum</i> .
3.	Неки су прашници на врху трозуби	4.

- Сви су прашници једноставни 7.
4. Цвеће је измешано са ченцима 5.
Цвеће је без ченака 6.
5. Лишће је пласнато *A. scorodoprasm.*
Лишће је полуваљкасто *A. vineale.*
6. Лишће је полуваљкасто *A. sphaerocephalum.*
Лишће је пласнато *A. rotundum.*
7. Цвеће је жуто *A. flavum.*
Цвеће није жуто 8.
8. Прашници су утврђени у дну перигона 9.
Прашници нису баш утврђени у дну перигона 11.
9. Чено је умотано у целе опне *A. saxatile.*
Чено је умотано у мрежасте опне 10.
10. Цветни тулуз омотава цветне петелке *A. Cyranii.*
Цветни тулуз не омотава цветне петелке
. *A. moschatum.*
11. АмбREL носи цвеће и ченке 12.
АмбREL је без ченака 13.
12. Прашници су укрити у цветну ченова обично
има много *A. oleaceum.*
Прашници вире из цвета *A. asperum.*
13. Прашници су много дужи од перигон
. *A. pulchellum.*
Прашници су од дужине перигона . *A. fuscum.*

I Секција: *Perigon Don.* Перигон је звонаст Три унутарња прашника имају на врху по три зупца, и на средњем зупцу прашницу. Стабљика је лисната.

* Цвеће је измешано са ченцима.

A. Scorodoprasum L. Чено је окружено ситним ченцима, с којима је умотано у општу марамицу. Стабљика је ваљкаста, висока и при дну лисната. Листће је линеарно, пљоснато и по њободу рацаво. Цветни је амбрел сложен од црвених цветова и од ченака, кашто од самих ченака, а умотан је у тулуз, који је краћи од амбрела и који је састављен од два јајаста на врху шиљаста листа. Прашници су сакривени и унутарњи су на врху трозуби. †. Расте по жбуњу, по песковитим местима. Цвета Јуна и Јула.

A. vineale L. Чено је окружено ситним ченцима, с којима је заједно умотано у једну марамицу. Стабљика је висока и до половине је лисната. Листће је полуваљкасто, озго је ижљепљено, а изнутра је шуље. Цветни је амбрел сложен од мало ружастих цветова и ченака, а кашто од самих ченака. Цветни је тулуз састављен од два јајаста и на врху шиљата листића. Прашници вире из перигона и унутарњи су на врху трозуби. †. Расте по виноградима, пољима и др. Цвета Јуна и Јула.

** Цвете је без ченака.

† Листће је пљоснато.

A. rotundum L. Чено је окружено ситним мрким ченцима, с којима је умотано у општу марамицу. Стабљика је висока и обла. Листће је пљоснато, линеарно и кобилично. Цветни је амбрел округао и састављен је од много црвених цветова, који су насађени на не-

једнаке петељке. Тулуз је састављен од једног листића. Прашници су у перигону сакривени, унутарњи су на врху трозуби, а прашнице су им црвене. ♀ Расте по каменама и сушним странама, у Сићеву, Јелашници, Бањи, на Вису и др. Цвета од Јуна до Августа.

†† Лишће је ваљкasto или полуваљкasto и шупле.

A. sphaeroscephalum L. Чено је окружено многим белим ченцима. Стабљика је висока и обла. Лишће је линеарно, шупле, при дну полуваљкasto а на врху је ваљкasto. Цветни је амбрл округао или дугуласт и састављен је од много црвених, ређе белих цветова, који су насађени на пеједнаке петељке. Тулуз је састављен од једног или од два листића. Прашници далеко вире из перигона, и унутарњи су на врху трозуби. ♀ Расте по каменама, сушним странама, по виноградима и др. Цвета од Јуна до Августа.

II Секција: *Molium* Don. Прашнички су конци једноставни и утврђени су у дну перигона. Лишће је плоснато, све је до корена или само заузима основу стабљике и обично је широко линеарно или ланцетасто.

A. nigrum L. Чено је јајасто и крупно. Стабљика је висока, обла и само је при дну мало лпсната. Лишће је дебело, линеарно, широко, заштрљено и по ободу трепљаво. Цветни је амбрел састављен од много цветова и умотан је у тулуз, састављен од једног листа. Перигонски су листићи ланцетастии и као звезда разведени. Прашници су на врху једноставни,

краћи су од перигона и при дну су у кушцу срасли. ζ . Расте по усевима близу Св. Пантелејмона и испод Виника. Цвета у Априлу и Мају.

β) *atrorugosum*. Перигон је црвено љубичаст. Расте испод Виника, често је измешан са првом фелом. Цвета кад и горња биљка.

A. ursinum L. Чено је дугуљасто линеарно. Стабљика је полу-ваљкаста и на два њојка с испупченим странама. Листа су обично два и она су елиптично ланцетаста или ланцетаста и сужена су у дугу дршку. Цветни је амбREL рехав и састављен је од много цветова. Тулуз је бео, сушан и састављен је од једног до три листа. Перигон је бео као млеко, а листићи су му ланцетасти и разведени. Прашници су краћи од перигона и на врху су једноставни. ζ . Расте по шумама; има га доста на Сувој Плаини. Цвета од Марта до Маја. — Цремош.

III Секција: *Codonoprasum* Koch. Перигон је звонаст. Прашници су једноставни и утврђени су више основне перигонових листића. Тулуз је сложен од два листа и један је бар од њих јако заострљен. Стабљика је кашто и до половине или и више лисната.

* АмбREL носи цвеће и ченке.

A. oleraceum L. Чено је једноставно. Стабљика је висока и до половине лисната. Лишће је линеарно полуваљкасто, озго је ишљобљено, оздо је цртасто, а из-

путра је шуње. Цветни је перигон мургаст или пр-
лаво ружаст. Прашници су обично укрити и једно-
ставни. ♀ Расте по виноградима, крај путова и др.
Цвета Јула и Августа.

A. asperum Don. Чено је једноставно. Стабљика
је доста мала и до половине лисната. Лишће је узано
линеарно, полуваљкasto, озго је ижљебљено, оздо има
три нерва, по којима је као и по ободу рапаво. Цвет-
ни је амбрел састављен од црвених цветова и од че-
пака. Тулуз има два листа, који су завршени дугачким
шиљком. Прашници су једнаставни и вире из перигова.
♀ Расте по странама Суве Планине. Цвета у Јуну
и Јулу.

** Амбрел носи само цвеће.

A. pulchellum Don. Чено је једноставно. Ста-
бљика је доста висока, обла и до половине је лисната.
Лишће је узано линеарно, озго је ижљебљено, оздо има
три рапава нерва. Цветни је амбрел сложен од много
црвених цветова. Тулуз је састављен од 2 листа, који
су завршени дугачким шиљком. Прашнице су много дуже
од перигона. ♀ Расте по брдима више Спћева, више
Плеша, на Сувој Планини и др. Цвета у Јуну и Јулу.

A. flavum L. Чено је једноставно. Стабљика је
ваљкаста и до половине је лисната. Лишће је линеарно,
глатко, полуваљкasto, озго је плитко ижљебљено, оздо
је испуничено, по ободу је затубасто, а по површини је

посуто сивим пепељком. Цветни је амбрел сложен од много жутих цветова. Тулуз има два листа, на врху у шиљак издуљена. Прашници вире из перигона. ♀. Расте по виноградима и камењарима око Ниша. Цвета Јула и Августа.

A. fuscum WK. Чено је једноставно, Стабљика је обла, цртаста и до половине лисната. Лишће је узано линеарно, полуобло, ижљебљено и изнутра цуно. Цветни је амбрел сложен од повише риђастих или црвенкастих цветова. Тулуз је састављен од два јако заострљена листића, који су много дужи од цвета. Прашници су краћи од перигона. ♀. Расте по Габровачком брду. Цвета у Августу.

I Секција: *Scorodon* K. Прашници су утврђени у дну перигона, при основи су линеарни или раширени и имају по један зубац са стране, или су без зупца. Лишће је линеарно но није шуље. Стабљика је при дну лисната.

A. moschatum L. Чено је дугуљасто и окружено је мрежастом марамцом, која се у старости на уздужне конце распада. Стабљика је мала и при основи је лисната. Лишће је ваљкasto, цртасто, озго је плитко ижљебљено, а по ободу је трепљаво или је глатко. Цветни је амбрел састављен од мало цветова. Цветни је тулуз састављен од два неједнака листа, који су краћи од амбрела. Перигон је ваљкаст, и обично белчаст са једним црвеним нервом по среди. Прашници су

краћи од перигона. ♀. Расте по камењарима у Сићеву Матејевцима, у Камелици и др. Цвета Јула и Августа.

A. saxatile MB. Чено је здуљено и окружено је целим љуспама. Стабљика је обла и при дну је лисната. Лишће је полуваљкасто, озго је пжљебљено а на врху је зашиљасто. Цветни је амбREL састављен од мало (8—15) беличастих или ружастих цветова. Цветни је тулуз састављен од два неједнако заоштрљена листића, од којих је бар један дужи од цветног амбрела. Прашници су дужи од перигона. ♀. Расте по камењарима близу Сићева. Цвета у Августу.

A. Surani Bois, Чено је дугуљасто и умотано је у мрежасту марамицу која се најзад на конце распада. Стабљика је од врха умотана у лисне усмине. Лишће је полуваљкасто. Цветни је амбREL сложен од мало ружастих цветова. Цветни тулуз омотава доњим крајем цветне цетељке. Расте по камењарима око Сићева и Градишта. Цвета у Августу.

Erythronium L.

Перигонови су листићи трајни и на врху су пре-самљени; три унутарња листића имају два жуља при основи. Три унутарња прашника утврђена су за перигонове листиће, а прашнице су за њих утврђене својом осномом. Стубић је трокрак.

E. Dens canis L. Чено је ваљкасто и при основи има два до три ситна ченка. Листа има два и то ду-

гуљаста или лапцетаста, цела, ишарана црвеним мрљама и сужена у дршку. Бео или љубичаст, крунаи цвет стоји на врху петељке која нице из корена. ♀. Расте по шумама на Селичевци, по Сувој Планини и др. Цвета Марта и Априла.

В. Перигони су листићи примакнути, слободни или су обично ерасли.

Bellevalia Lap.

Перигон је ђошкаст звонаст и готово је до половине подељен на усправљене крпшке. Прашници су раширени и утврђени су у перигоновој цеви и сакривени су у перигону. Стубић је кратак, а жиг је на врху пресечен.

B. pallens Vis. Чено је јајасто. Стабљика је усправљена ситна и при дну лисната. Листће је доста широко, линеарно лапцетасто. Цвеће је плаво и на врху је стабла поређено у грозд. ♀. Расте на Випику и по свима камењарима око Ниша. Цвета у Априлу

Muscari Tournef.

Перигон је јајасто округласт или бокаласт и подељен је на шест зубаца. Стубић је кончаст а жиг му је скоро на три ђошка. Прашници су кончасти утврђени су у перигоновој цеви.

Анализа специја.

1. Цвеће је двојако; доње је родно и мрко, горње је јалово и плаветно *M. tenuiflorum*.

- Сне је цвеће једнако 2.
2. Цвеће је готово округло . . . *M. botryoides*.
Цвеће је јајасто или дугуљасто 3.
3. Цвеће је јајасто *M. racemosum*.
Цвеће је дугуљасто *M. neglectum*.

M. tubuliflorum Stev. Чено је јајасто. Стабљика је доста висока. Лишће је широко, линеарно и озго ижљепљено. Цвеће је двојак: доње је ђошкасто ваљкасто, рехаво, хоризонтално, хермафродитно и мрко; горње је цевасто, усправљено, збивено, плаво и јалово. ♀. Расте по њивама око Ниша. Цвета у Мају.

M. botryoides DC. Чено је јајасто конично са ченцима. Стабљика је писка и на врху је на три ђошка. Лишће је линеарно, широко ижљепљено и сивасто. Цвеће је плаво и тотово округло и по цветању је на ниже оборено и поређано је у грозд. ♀. Расте по брдима око Ниша. Цвета у Марту и Априлу.

M. racemosum DC. Чено је јајасто и обично са ченцима. Стабљика је ситна али је обично дужа од лишћа. Лишће је узано линеарно и озго је ижљепљено. Цвеће је мрко плаветно, јајасто, доње је на ниже пресамићено, горње је усправљено и поређано је у јајаст грозд. ♀. Расте по сушним странама, по виноградима и др. око Ниша. Цвета од Фебруара до Априла.

M. neglectum Gus. Чено је јајасто и обично са ченцима. Стабљика је ситна а обично је краћа од лишћа

Ово је линеарно, узано и јако је ижљебљено. Цвеће је доста крупно, јајасто дугуласто мрко плаветно, и обично са белим зупцима; доње је пресамићено, горње је усправљено; а поређано је у јајасто дугуласт, збивен грозд. ♀. Расте где и предња биљка. Цвета у Марту и Априлу.

III Плем: *Anthericeae*.

Корен је жиличав, са жилама ваљкастим или као репа надутим. Цветне су петељке зглобовите.

Anthericum L.

Перигон је при основи сужен у цев, а делови су му слободни и разведени. Прашници су потплодни. Чаура је кожаста, округласта и троугална. Семке су ћошкасте, са црном ранавом кожурицом.

A. Liliago L. Стабљика је висока, усправљена, крута и једноставна. Лишће је линеарно узано и усправљено. Цвеће је крупно, бело и поређано је у грозд а насађено је на петељке, које су око средње зглобовите. Перигони су делови разведени и имају по три перва. Стубић је искривљен. Чаура је јајасто троугална и зашиљаста. ♀. Расте по виноградима у Сићеву, Матејевцима и др. Цвета у Априлу и Мају.

A. ramosum Lam. Стабљика је висока, усправљена и на врху грапата. Лишће је линеарно узано, заострљено и усправљено. Цвеће је ситно, бело и поређано је у метлицу и насађено је на петељке; које су при дну зглобовите. Перигони су режњиви разведени

и имају по три нерва. Стубић је прав. Чаура је округласто троугална и затубаста. Ц. Расте по камењарима око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

Asphodeline Rchb.

Перигони су режљиви разведени. Прашници су потплодни, при дну су раширени и као лук су искривљени а по том су усправљени. Чаура је кожаста. Цвеће је жуто.

A. Cretica Vis. Коренове су жиле задебљале. Стабљика је обично једноставна, доста висока и при дну обично нага. Лишће је узано, линеарно и по стаблу расуто. Цвеће је жуто и подбочено је криперцима. Ц. Расте по виноградима око Ниша, у Спљеву, Јелашници, Матејевцима и др Цвета у Мају.

Фам. Asparageae Juss.

Цвеће је хермафродитно или диоично и правилно. Перигон је слободан, бојен и састављен је од 4 до 10 листића слободних или сраслих. Прашници стоје спрам перигонових листића, а има их колико и тих листића. Прашнице су унутарње и двооке. Плодник је слободан и подељен је на три, ређе на два или четири окаца, у којима има по једно или више земака. Стубића има колико и окаца у плоднику. Плод је бобица. Семке су округле. Ембрион је умотан у местнато или рожасто беланце.

Анализа родова.

1. Перигон је подељен на осам до десет режљива Paris.

- Перигон је подељен на шест режњева . . . 2.
 2. Шибље *Ruscus*.
 Зеласто биље 3.
 3. Цвеће је хермафродитно . . . *Convallaria*.
 Цвеће је дводомо *Asparagus*.

1 Плем: *Parideae* Endl.

Стубићи су слободни.

Paris L.

Цвеће је хермафродитно. Перигон је трајан и до основе је подељен на 8 до 10 разведених режњева. Прашници су при дну срасли и има их 8 до 10. Снопа је у прашнице зупана у шиљак. Стубића има 4 до 5. Плодник има 4-5 окаца и много семака у сваком окцу.

P. quadrifolia L. Глатка биљка са усправљеном једноставном стабљиком. Обично има четври, ретко 3 листа јајаста, поређана у приљен. Цвет је један. Спољни су му листићи зелени, унутарњи су жућкасти. Бобна је крупна и црно модра. ♀. Расте по шумама. Цвета у Мају.

II Плем: *Convallarieae* Endl.

Стубићи су срасли.

Convallaria L.

Цвеће је хермафродитно. Перигон је подељен на шест зубаца. Прашници су утврђени у перигоновој цеви и има их шест. Плодник је подељен на три окца, у којима има по два заметка.

Анализа специја.

1. Цвеће је округласто са искривљеним зупцима
 , . . . *C. majalis*.
 Цвеће је ваљкасто а зупци су му прави . 2.
2. Стабљика је обла , *C. multiflora*.
 Стабљика је ћошката 3.
3. Лишће је у пршљен поређано *C. verticillata*.
 Лишће није у пршљену 4.
4. Лишће је по нервима длакаво и у дрпку су-
 жено *C. latifolia*.
 Лишће је глатко и обувата стабљику . . .
 C. Polygonatum.

* Перигон је округласто звонаст, са зупцима на поље погнутим.

C. majalis L. Корен је танак и пузи. Стабљика је нага и носи само цвеће. Свега има два листа при дну стабљике и та су ланцетасти, на оба краја сужена и на дрпку насађена. Цвеће је бело мпршљаво, обешено, поређано је у грозд и окренуто је на једну страну. Бобица је црвена и округла. ♀. Расте по камењарима близу Мап. Свет. Богородице. Цвета у Мају.

** Перигон је ваљкаст, а зупци су му усправљени.

C. Polygonatum L. Корен је хоризонталан и дебео. Стабљика је ћошката, лисната у горњем делу и на врху искривљена. Лишће је елиптично дугуљасти, глатко засебно, у два реда поређано и без дршке. Цвеће је

обешено, на једну је страну окренуто и насађено је на петељке, које стоје у пазуху листа и носе по један, ређе два цвета. Перигон је бео а на врху је зеленкаст и при дну је сужен. Прашници су глатки. Бобица је црна. ♀ Расте по шумама око Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

C. multiflora L. Корен је хоризонталан и дебео. Стабљика је обла и у горњој половини јако лисната. Лишће је елиптично или дугуљасто, без дршке је и поређано је засебице у два реда. Цвеће је обешено, на једну страну окренуто и насађено је на гранате петељке. Перигон је бео, на врху је зелен и при дну је нешто мало трбушат. Прашници су длакави. Бобица је црвена. ♀ Расте по брдским шумама. Цвета Маја и Јуна.

C. latifolia Jacq. Корен је дебео и хоризонталан. Стабљика је ћошката и лисната. Лишће је елиптично или дугуљасто, по нервима је длакаво, у дршку је сужено и засебице је поређано у два реда. Цвеће је на ниже оборено, на једну је страну окренуто и насађено је на једноставну или гранату петељку. Перигон је бео и у једно је са петељкама длакав. Прашници су глатки. ♀ Расте по брдском шумама. Цвета у Мају.

C. verticillata L. Корен је дебео и хоризонталан. Стабљика је ћошката и висока. Лишће је линеарно ланцетасто, по нервима је длакаво, и поређано је у пршљен, и то обично по четири листа на све стране разведена. Цвеће је пресамићено и насађено је на пе-

тељке, које су у пршљен поређане. Перигон је бео, а на врху зелен. ♀. Расте по шумама на Сувој Планини. Цвета у Мају.

Asparagus L.

Цвеће је пометањем дводомо. Перигон је звонаст и дубоко је исечен на шест режњева, који су врховима разведени. Прашници су слободни и има их шест. Стубић је кратак. Жиг је на троје подељен. Плодник има три окца, са по два земетка.

Анализа специја.

Прашнице су краће од својих конаца . . .
 A. tenuifolius.
 Прашнице су од дужице својих конаца . . .
 A. officinalis.

A. tenuifolius Lam. Корен пузи и пушта изданке. Стабљика је усправљена и на врху је граната. Лишће је доста дугачко, глатко, кончато, и скупљено је у гомилице у пазуху љуснице, која при дну нема израштаја. Перигон је зеленкаст и цев му је краћа од обода. Прашнице су много краће од својих конаца. ♀. Расте по виноградима. Цвета у Мају.

A. officinalis L. корен пушта изданке. Стабљика је врло граната. Лишће је кончато, глатко скупљено је у гомилице у назуху од љусница, које су на дну стабљике при својој основи издужене у шиљаст израштај. Перигон је ситан, жућкаст; цев је равна половини ок-

рајка. Прашнице су готово исте дужине са својим кон-
цем. †. Расте по ливадама и виноградима око Нјана.
Цвета Маја и Јуна.

Ruscus L.

Цвеће је пометањем дводомо. Перигон је трајан
и до основе је подељен на шест разведених режњева,
у мушком цвету има три прашника, који су у цев сра-
сли, у женским цвету плодник је подељен на три окца
са по две семке; стубић је кратак са затубастим зигом.

Анализа специја

Цветни је примерак ситан и има само један
нерв; листочике грана бодљаве . *R. aculeatus*.

Цветни је примерак крупан и има три . .
перва; ситан шиб . . . *R. Hypoglossum*.

R. aculeatus L. Врло гранат шиб. Гране личе на
лишће, зелене су, јајасте и на врху бодљаве. Цвеће
је у пазуху једионервног, ситног примерка и то обично
по један или два цвета. Бобица је крупна, црвена. †
Расте по каменарима. Цвета у Марту.

R. Hypoglossum L. Ситан и једноставан шиб. Ли-
столике су гране ланцасте, заостржене и нису бод-
љаве; горње су засебне, доње су наспрамне или приље-
пасте. Цвеће је скупљено у гомилице у пазуху доста
крупног листића, који има три до пет перва. †. Ра-
сте на Сувој Планини одакле их је добио г. Пеливановић.

Фам. *Dioscoreae* R. Brown.

Цвеће је дводомо и правилно, у мушком је цвету перигонова цев кратка ; прашника има 6, са унутарњим прашницама. у женском је цвету перигон сраста са плодником, обод му је трајан, зељаст и подељен је на шест режњева. Плодник је потцветан и има три окца, са једним или са два заметка у сваком окцу. Стубића има три. Плод је чаура или бобица. Семке су стиснуте или округласте. Ембрион је умотан у меснато или рожно, беланце.

Тамус L.

Перигон је звонаст и има шест режњева. Прашнице су округласте. Стубићи су при дну срасли. Жигови су на врху усечени. Плод је бобица. Семке су скоро округле.

T. communis L. Стабљика је зељаста и пење се око другог биља. Лишће је засебно, јајасто, при дну је срцасто, на врху је заострљено и бацкаво; боје је зелене и сјајне, а насађено је на дуге дршке. Цвеће је ситно, зеленкасто, поређано је у гроздове' који стоје у назуху од лишћа. Бобица је црвена, округла. ζ . Расте по шумама, а цвета у Марту и Априлу.

Фам. *Irideae* Juss.

Цвеће је хермафродитно, правилно или неправилно и сакривено је у тулузу пре цветања. Перигонова је цев срасла са плодником, а обод је подељен на шест бојених режњева, који су у два реда смештени. Пра-

шилице су утврђени спрам спољних режњеве перигона и има их свега три; а прашнице су или спољње. Стубић је једноставан и подељен је на три жига, који су на врху раширени. Плодник је подцветан и има три окца са много семака. Чаура се распада на три кашка. Семке су са беланцетом.

Анализа родова

1. Цвеће је неправилно *Gladiolus*.
Цвеће је правилно 2,
2. Перигонова је цев врло дугачка . . . *Crocus*.
Перигонова је цев доста кратка . . . *Iris*.

Crocus L.

Перигон је правилан, бојен, звонаст, са дугачком цевц. Прашнице су усправљени. Стубић је кончаст, врло дугачак и подељен је на три жига, који су на врху у виду кунице издубљени и по ободу исецкани. Семке су округласте. Корен је грудваст.

Анализа Фела.

1. Цвеће је љубичасто или бело . . . *C. biflorus*.
Цвеће је жуто 2.
2. Цвеће је чисто жуто *C. sulfureus*.
Цвеће је жуто са љубичастим цртама или са љубичастом пругом по срди
. *C. sulfureo-biflorus*.

C. biflorus Mill. Грудвица је умотана у целе опис. Листе је узано линеарно, глатко или је обрасло

ситним трепљицама, које лако опадају а сувремено је са цвећем. Цвет је љубичаст или бео, у дну је жућкаст, а споља има три угаситије уздужне пруге, и обично има 1 до 2 цвета на стаблу. Цвећни је тулуз састављен од два листића. Жиг је подељен на три неједнаке кришчице. ♀. Расте по камењарима око Ниша, по Селчевици и на Сувој Планини. Цвета од Јануара до Марта.

C. sulfureus Ker. Грудвица је умотана у целе опне. Листће је узapo линеарно, глатко или је од ситних трепљница рапаво. Цвет је чисто жут. Цветни је тулуз састављен од два сушна, прозачпа листића. Жиг је исечен на три неједнаке кришке. ♀. Расте готово по свима камењарима и брдима око Ниша. Цвета од Јануара до Марта.

NB. На Хумском и Бањском Брду, где обе горње феле заједно расту има где који жути примеракса љубичастом павтом или љубичастим цртама споља. То ће бити по свој прилеци хибрид између ове две феле. Тај је *Stocus* назват у мом хербарију *Stocus hybridus* sp. n. Њега ваља изближе још више исцитати и пазити да ли ће остати јалов, као други хибриди, и онда би му боље било име *Stocus sulfureo-biflorus*. sp. nov. b. анализу.

Iris L.

Перигон је правилан, бојен, цев му је кратка, а режњеви су му скоро једне величине: спољни су пресамљени или разведени, унутарњи су усправљени. Сту-

бић је на три ћошка; а жигови су му раширени и изгледају као цветне лиске, оздо су ижљебљени или уљубљени а озго су кобилнчasti, на врху имају две усне. Чаура је кожаста и троока. Семке су више мање спљоштене. Перунициу око Ниша зову ружица.

Анализа специја.

1.	Спољни су перигонови режњеви брадати	2.
	Спољни су перигонови режњеви глатки	5.
2.	Стабљика је краћа од цвета	3.
	Стабљика је дужа од цвета	4.
3.	Перигонова ја цев много дужа од плодника I. <i>pumila</i> . Перигонова је цев три пут дужа од плодника I. <i>pseudo-pumila</i> .	
4.	Цвеће је шарено I. <i>variegata</i> . Цвеће је жуто I. <i>Reichenbachii</i> .	
5.	Цвеће је жуто, лишће је сабљичасто, висока берска биљка I. <i>Pseudoacorus</i> . Цвеће је шарено; лишће није сабљичасто, ситна биљка I. <i>graminea</i> .	

I Секцији: *Euiris* G. G. Перигонова је цев дугачка, свољни су усправљени и врховима примакнути.

I. *pumila* L. Стабљика је једноставна, врло кратка, краћа је од цветне цеви и од лишћа. Лишће је сабљичасто доста узано и краће је од стабљике са цветом. Цвет је крутан, усамљен је на врху стабљике, нешто мало мирише, а боје је плаве, жућкасте или бе-

личасте. Његова је цев много дужа од плодника. Цветни су приперци на врху сушни. ♀ Расте на Голом врху близу Миљковца, и по свој прилици и на Вису више Манасти. Св. Богородице. Цвета у Априлу.

I. pseudo-pumila Tin. Стабљика је једнаставна, врло кратка и краћа је од цветне цеви и од лишћа. Лишће је сабљичасто и узано. Цвете је жуто. Његова је цев једва три пут дужа од плодника. Цветни су приперци по ободу и на врху нешто мало сушни. ♀ Расте по Сувој Планини, а цвета у Априлу и Мају.

I. Reichenbachii Neuf. Стабљика је доста висока, дужа је од лишћа и од цвета, а носи на врху један или два цвета. Лишће је сабљичасто и доста широко. Цвете је жуто и крупно. Цветни су приперци на врху нешто мало сушни. ♀ Расте по брдима око Ниша: близу Курвин Града, близу Бање, Јелашнице, крај Пиротског друма и др. а цење се и на Суву Планину. Цвета у Мају. Око Ниша је зову Зечија ружица.

I. variegata L. Стабљика је висока, грапата и носи два или више цветова, а дужа је од цвета и од листа. Лишће је сабљичасто и доста широко. Цвете је крупно, жуто са љубичастим цртама, које се виде на спољним режњевима перигона. Цветни су приперци зелести. ♀ Расте по виноградима и по шумама: на Впнику, близу Чамурлије, близу Суводола и др. Цвета у Мају.

II Секција: *Xiphion Parl.* Перигонова је цев врло кратка; спољни су режњеви разведени и глатки; унутарњи су усиправљени.

* Листе је сабљичасто.

I. *Pseudacorus L.* Стабљика је висока и на врху граната. Листе је дугачко и сабљичасто. Цвеће је крушно, жуто и стоји на врху грапа, а обично су два до три цвета умотана у приперке (тулуз), одакле се постепено развијају. Приперци су кроз зељасте. ♀ Расте по барама око Ниша, крај Мораве, близу Курвин-Града и др. Цвета Маја и Јуна.

** Листе није сабљичасто.

I. *graminea L.* Стабљика је усиправљена, веру-гава, стиснута и краћа је од листе, а обично носи по 2 цвета, који су у исте приперке умотани. Листе је дугачко, линеарно, доста узано. Цвеће је плаветно са љубичастим и жутиим цртама на спољним режњевима перигона. Цветни су приперци на врху сушица. ♀ Расте по виноградима око Ниша, а пење се и на Суву Планину. Цвета у Мају.

Gladiolus L.

Перигон је неправиан и бојен; цев му је кратка, а режњеви су му неједнаки. Прашници су искривљени. Стубић је коначаст а жигови су на врху раширени. Чаура је троугална. Семке су јајасте или ћошкасте.

G. communis L. Корен је грудвичав, а љуспе су му само на врху искошене. Стабљика је усправљена и обла. Лишће је линеарни ланцетасто. Цвеће је крупно, црвено и на једну је страну окренуто, а поређано је у грозд. Прашнице су краће од својих конаца. Чаура је изврнуто јајаста и троугална, са кобличастим угловима на врху. ♀. Расте по подводним ливадана близу Телија. Цвета у Мају и Јуну.

Amaryllideae R. Br.

Цвеће је хермафродитно и правилно, ређе је неправилно и пре уветања је умотано у пришерке. Перигон је бојен, при дну је срасло са плодником, а на врху је подељен на шест режњева, а у гршку кашто има и паракруницу. Прашника има шест са двооким и унутарњим прашницама. Плодник је подцветан и подељен је на три овца, у којима има много заметака. Стубић је један, са целим или троделим жигом. Плод је обично чаура, ретко бобица. Семе су са беланцетом.

Анализа родова.

Перигонове су режњеви једнаки *Sternbergia*.
Перигонове су режњеви не једнаки *Galanthus*.

Galanthus L.

Перигонска је цев сасвим срасла са плодником и обод му је звонаст, а састављен је од шест не једнаких режњева: три су спољња режња нешто мало разведена и цела, три су унутарња краћа, усправљена и усечена. Прашници су утврђени за колут, којим је по-

кривен плодник ; а прашнице су им на врху зашиљене и отварају се на две поре. Жиг је једноставан. Чаура је месната и распада се на три кашка.

G. nivalis L. Корен је чепаст. Стабљика је шуља и гола, а при основи иеној има два пљосната, линеарна, сиваста листа. Цвет ја усамљен на врху стабљике и суноврат је. Спољни су перигонови листићи бели, унутарњи имају споља зелену мрљу. ♀. Расте по шумана а и на Сувој Планини. Цвета од Јануара до Марта.

Sternbergia W. K.

Перигон је и више плодника продужен у цев, а обод му је звонаст и састављен је од шест једнаких листића. Прашници су утврђени близу перигоновог грика. а прашнице су им покретне. Стубић је кончаст, а жиг му је на троје подељен. Чаура је месната и не распада се, а подељена је на три окца.

St. colchiciflora W. K. Корен је чепаст. Стабљика је ситна и једноставна. Листе је узано линеарно, пљосно и на једну страну накривљено. Цвеће је жуто, са линеарним режњевима. ♀. Расте по камењарима око Нипа. а и на Сувој Планини. Цвета у Септембру.

Фам. *Orchideae* Juss.

Цвеће је хермафродитно и неправилно. Перигорова је цев срасла са плодником, а обод му је подељен на шест режњева, поређаних у два реда: један од унутарњих режњева сасвим је различан од свих осталих

и често је при дну завршен у мамузу; то је усна. Прашници су са стубићем срасли у један стубац, који се види у средини цвета; прашника има три, но два су бочна обично јалова, а само је средњи плодан; ређе је да су два бочна плодна, а средњи јанов. Прашнице су обично двооке. Полинична маса или је врло збивена или је готово прашљива. Плодник је једноок са три плаценте. Жиг је по површини жлездичав и лежи на врху и са стране општег ступца. Плод је једноок^a чаура са много семака.

Анализа родова

1.	Корен је жиличав	2.
	Корен је грудваст	6.
2.	Стабљика је бојена и без лишће	3.
	Стабљика је зелена и лисната	4.
3.	Плавкаста биљка; цвеће је са мамузом	
	<i>Limodorum</i> .	
	Жућкаста биљка; цвеће је без мамузе <i>Neottia</i> .	
4.	Плодник је усукан	5.
	Плодник није усукан	<i>Epipactis</i> .
5.	Усна је здуљена у језичак	<i>Goodyera</i> .
	Усна је на два чланка подељена <i>Cephalanthera</i> .	
6.	Усна је без мамузе	7.
	Усна има мамузу	8.
7.	Плодник није усукан	<i>Ophrys</i> .
	Плодник је усукан	<i>Spiranthes</i> .
8.	Стабљика има при дну два насупрамна листа	9.
	Лишће на стабљу није насупрамно	10.

9. Усна није члановита *Listera*.
Усна је члановита *Platanthera*.
10. Полиличне масе су спред растављене кљуни-
ћем од тучка *Coeloglossum*.
Полиличне су масе паралелне 11.
11. Усна је усукана и врло дугачка
. *Himantoglossum*.
Усна није усукана 12.
12. Полиличне су масе при дну без кесице
. *Gymnadenia*.
Полиличне су масе при дну кесицом спојене 13.
13. Полиличне су масе на једној дршци за кесичу
утврђене *Anacamptis*.
Свака полилична маса има своју дршчицу *Orchis*.

I. Племе *Neottieae* Lind.

Плодан је прашиак само један. Прашница је одвојена од општег ступца и трајна је. Полилична је маса састављена од зрнења лабаво спојеног и није у репељак истањена. Корен је састављен од ваљкастих жила.

Spiranthes Rich.

Перигонова је усна озго ижљебљена и обувата општи стубац, а нема мамузе. Прашница је слободна, без стапке и побретна. Плодник је усукан. Коренове су жиле нешто мало надуте. Цветни је клас спиралан.

S. autumnalis Rich. Жиле су дебеле, јајасто дугуљасте. Стабљика је танка и усправљена. Доње је лишће јајасто или јајасто дугуљасто и засебно је из корена

празло; по стаблу је љутасто. Цвеће је ситно, бело и поређано је у једностран клас. Цветна је усна изврнуто јајаста и на врху је усечена ζ . Расте по Вилику и Селитевици, где је ову биљку нашао г. Пеливановић Цвета у Септембру.

Goodyera R. Br.

Перигонова је усна при основи грбава, и без мамузе, а на врху је здуљена у језичак. Општи стубац је завршен кљуном, који има на врху две бадљице. Прашница је слободна и пасађена је на стапку. Плодник није усукан.

G. repens K. Br. Корен је танак и пузи. Стабљика је при основи полегла, а на врху усправљена. Доње је лишће уз стабљику примакнуто, разведено; јајасто је и сужено је у дршку и шарепо је црвеним пртама; горње је на стабљници линеарно и приљубљено. Цвеће је беличасто и поређано је у кратак, једностран клас. Усна је ланцетасти и цела. † Расте на Сувој Планини, где је ову биљку нашао пок. С. Павловић. Цвета у Јулу.

Sephalanthera Rich.

Перигонова је усна подељена на два члана, без мамузе је, али је при дну грбава. Општи је стубац доста дугачак. Прашница је слободна. Плодник је усукан.

Анализа специја.

Цвеће је бело; приперци су краћи од плодника *S. ensifolia*.

Цвеће је црвено; приперци су дужи од плодника *C. rubra*.

C. ensifolia Rich Стабљика је суправљена и свалисната. Лишће је узано ланцетасто или линеарно ланцетасто и у два реда смештено. Цвеће је бело и поређано је у рехав клас, а подбочено је приперцима, који су краћи од плодника, овај је гладак т . Расте по шумама по Семличевници, на Сувој Планини и др. Цвета у Мају и Јуну.

C. rubra Rich. Стабљика је усправљена, нешто мало веругава и лисната. Лишће је узано ланцетасто или линеарно ланцетасто, и готово је поређано у два реда, Цвеће је црвено и подбочено је приперцима који су дужи од малавог плодника т . Расте по шумама на Сувој Планини. Цвета Јуна и Јула.

Еpipactis Rich.

Усна је разведена и напрасно је сужена на средњим, а на врху је цела, ређе је на троје подељена. Општи је стубац кратак и завршен је шиљком. Прашница је завршна, слободна, а овца су јој једно уз друго примакнута и паралелна. Плодник пије усукан, али је насађен на усукану петељку.

Анализа специја.

1. Све је лишће ланцетасто . . . *E. palustris*.
Доње је бар лишће јајасто 2.
2. Рукавци су у лишћа узани . . . *E. latifolia*.
Рукавца су у лишћа левкаста . *E. atrorubens*.

E. latifolia All. Стабљика је доста висока и на врху маљава. Лишће је широко, јајасто, рапаво и са узаним рукавцима. Цвеће је поређано у дугачак грозд; доње је подбочено приперцима дужим од њега. Перигон је најзад разведен и спољни су му режњевии обично глатки, а усна му је цела и има две глатке грбе при основи. ♀. Расте по шумама близу Јелашнице, Коновице, Бање, на Сувој Планини и др. Цвета Јуна и Јула.

E. atrorubens Hoffm. Стабљика је доста висока и на врху брашњава. Доње је лишће јајасто, рапаво, а рукавци су му лабави и левкасти. Цвеће је поређано у рехав грозд; доње је обично подбочено приперцима своје дужине. Перигон је звонасто разведен; спољни су му режњевии брашњаво маљави, а усна му је цела и има при основи две кудраве грбице. ♀. Расте по шумама на Сувој Планини. Цвета Јуна и Јула.

E. palustris Crantz. Корен далеко пузи и пушта изданке. Стабљика је висока и лисната. Лишће је ланцетасто и зашиљасто. Цвеће је погнуто, окренуто је на једну страну и поређано је у грозд. Перигонова је усна на троје подељена. ♀. Расте по ритовима у Јелашници. Цвета у Јулу.

Listera R. Br.

Перигонова усна висп, на двоје је расцепљена, а нема грбу при основи. Општи је стубац кратак и заострљен. Прашница је слободна и без дршке. Плодник није усукан.

L. ovata R. Br. Корен је састављен од много жила. Стабљика је доста висока, глатка и ћошкаста испод лишћа, а обла и маљава над лишћем. Ово је смештено испод средине стабљике и састоји се од два наспрамна, јајаста и разведена листа, која обаватају стабљику. Цвеће је жућкасто и поређано је у рехав грозд. Перигонови су режњеви у шлем примакнути, а усна му висп и на врху је раширена и расцепљена. ♀ Расте по шумама више Бање, до Селичевици, по Сувој Платини. Цвета од Априла до Јуна.

Neottia Rich.

Перигонова усна висп, на врху је расцепљена, а при основи има две шупље грбе. Општи је стубац кратак и зашиљаст. Прашница је слободан, трајна и без петељке. Плодник није усукан.

N. Nidus avis Rich. Корен је састављен од много жила, које су у клупче скупљене. Стабљика је без лишћа са љуспама, тако да биљка личи на *Orobanchе*. Цвеће је разведено, жућкасто и поређано је у клас. Перигонови су режњеви скупљени у шлем, а усна је раздељена на два раскречена режња. ♀ Расте по Селичевици. Цвета у Мају.

Limodorum Rich.

Усна је цела, при основи је сужена и има мамузу. Општи је стубац дугачак. Прашница је вршна, слободна, коса и без дршке. Плодник је насађен на петељку, а није усукан.

L. abortivum Swartz. Корен је састављен од дебелих жила. Стабљика је доста висока, љубичаста и покривена љуспима, које замењују лишће, тако да биљка личи на *Orobanchе*. Цвеће је крупно, љубичасто и поређано је у грозд; перигонови су режњевии примакнути; усна му је јајаста, цела и нешто крецава, а мамуза је права, цеваста и виса. ♀. Расте по шумама у Бањи. Цвета у Мају и Јуну.

II Племe: *Ophrydeae* Lindl.

Прашница је трајна и није од општег стубца слободна. Полинична је маса збивена и при дну је сужена у речелак. Корен је састављен од две или више грудвица или кађуница.

Himantoglossum Spr.

Перигонова је усна врло дугачка и на троје подељена а мамуза јој је кратка. Општи стубац није у кљун издуљен. Плодник је усукан, кађунице су целе.

H. hircinum Spr. Стабљика је доста висока. Лишће је дугуљасто ланцетасто. Цвеће је поређано у грозд и подбочено је приперцима, који су дужи од плодника. Усна је врло дугачка при основи је зупчаста и подељена је на три линеарне кришке, које су пре цветања у спиралу усукане. ♀. Расте по сушним местима у Бањи, Јелашници, на Горици и др. Цвета у Мају и Јуну.

Anacamptis Rich.

Перигонова је усна кратка, на троје подељена и има врло дугачку мамузу. Полиничне су масе у једну

кесу сакривене и на једну дршку утврђене. Кађунице су целе.

A. pyramidalis Rich. Стабљика је доста висока. Лишће је ланцетасто линеарно. Цвеће је црвено и поређано је у вратак, јајаст или дугуљаст клас. Перигони су режњиви разведени. Усна је подељена на три готово једнака режња. Мамуза је линеарна, дугачка. ♀ Расте по сушним странама и камењарима близу Сићева, близу Коритњака, у Јелашици и др. Цвета у Мају.

Platanthera Rich.

Перигонова је усна цела, дугачка и има дугачку мамузу. Полиничне масе немају кесицу. Кађунице су целе.

Анализа специја

Прашнична су окца паралелна . *P. bifolia*.

Прашнична су окца раскречена . *P. montana*.

P. bifolia Rich. Стабљика је љошката и доста висока. Докорено је лишће крупно, изврнуто јајасто, затубасто и на дршку насађено, а обично има два ретко три листа; по стаблу лишће личи на приперке. Цвеће је бело, мирисљиво и поређано је у рехав клас, а подбочено је зеленим приперцима. Спољни су режњиви у перигона не једнаки; усна је линеарно дугуљаста; мамуза је кончаста. Прашнична су окца паралелна и стоје једно уз друго. ♀ Расте по шумама и по жбуњу око Ниша. Цвета у Мају.

P. montana Schmidt. Razlikuje se od prednje biljke poglavito time, što su prашнична okca при дну раскречена и једно од другог одмакнута. Ц. Расте по шуми на Габровачком брду и по Селичевици, Цвета у Мају.

Gymnadenia R. Br.

Перигонова је усна на троје подељена и има мамузу. Полиничне масе нису у кесу сакривене. Каћунице су шапасто дељене. Цвеће је црвенкасто или бело.

G. conopsea R. Br. Каћунице су шапасте. Стабљика је висока и усправљена. Лишће је ланцетасто линеарно, зашиљасто и кобиљчасто. Цвеће је црвено или ређе бело и поређано је у дугачак клас, а подбочено је зеленим приперцима, који имају три перва и обично су дужи од плодника. Спољни су перигонови режњевити разведени; усна је подељена на три јајаста и затубаста режња; мамуза је танка, шиљаста и два пут је дужа од плодника. Ц. Расте по ливадама нарочито брдским, а има је и на Сувој Планини. Цвета у Јуну.

Coeloglossum Hartm.

Перигонова је усна здуљена, на врху је трозуба и при дну има кратку мамузу. Полиничне масе немају кесицу и сиред у растављене кљушићем од тучка. Каћунице су шапасто дељене. Цвеће је зеленкасто.

C. viride Hartm. Стабљика је усправљена. Доње је лишће јајасто и затубасто; горње је ланцетасто. Цвеће је зеленкасто и поређано је у рехав клас, а подбочено

је зеленим, ланцетастим приперцима, који имају по три нерва и два пут су дужи од плодника. Спољњи су перигониви режњеви скупљени у шлем; усна је готово линеарна и на врху је трозуба; мамуза је врло кратка и изгледа као затубаста кесица. ♀. Расте по шумама у Бањи, близу ман. Св. Богородице, на Сувој Планини и др. Цвета у Јуну и Јулу.

Orchis L.

Перигонова је усна на троје подељена и има мамузу. Полиничне су масе сакривене у једнооку кесицу и свака има своју дршчицу, кађунице су целе или шапасто дељене.

Анализа специја.

1.	Кађунице (грудвице) су шапасто дељене	2.
	Кађунице су целе	5.
2.	Мамуза је изврнуто коничка и дебела	
		<i>O. sambucina.</i>
	Мамуза је ваљкаста ,	3.
3.	Лишће је обично пегаво	<i>O. maculata.</i>
	Лишће није пегаво	4.
4.	Висока биљка	<i>O. latifolia.</i>
	Ситна биљка	<i>O. pseudosambucina.</i>
5.	Режњеви су перигона у шлем скупљени	6.
	Режњеви су перигона размакнути	12.
6.	Усна је цела	<i>O. papilionacea.</i>
	Усна је на троје подељена	7.
7.	Приперци су 2 до 3 пута краћи од плодника	8.

- Приперци достижу бар половину плодника . . . 9.
8. Шлем је бео *O. Simia*.
Шлем је мрко црвен *O. purpurea*.
9. Усна је плитко исечена; приперци су од дужине плодника *O. Morio*.
Усна је дубоко исечена, приперци достижу половину плодника 10.
10. Лишће је линеарно *O. scoriophora*.
Лишће је дугуљасто 11.
11. Мамуза је три до четири пута краћа од плодника *O. ustulata*.
Мамуза је у пола краћа од плодника *O. variegata*.
12. Цвеће је жућкасто *O. pallens*.
Цвеће је црвено или бело 13.
13. Приперци имају само један нерв *O. mascula*.
Приперци имају 3 или више нерава *O. laxiflora*.

I Секција: *Herorchis* Lindl. Спољња су перигонови режњевни примакнути и састављају шлем.

* Усна је цела или је неприметно дељена.

O. papilionacea L. Кађунице су округласте. Стабљика је крута, усправљена, обла и лисната. Лишће је ланцетасто или ланцетасто линеарно. Цвеће је црвено поређано у рехав клас и обично га нема много, а подбочено је дугуљастим, затубастим и црвеним приперцима који имају много нерва и мало су дужи од плодника. Шлем је здуљен. Усна је округласта, дугуљаста или

ромбоидална, цела или је равашена, и ишарана је пр-тама. † Расте по ливадама на Селичевници, на Бањском брду и др. Цвета у Мају.

** Усна је плитко подељена на три дела; средњи је део на врху расечен или на двоје подељен.

O. Morio L. Каћунице су округласте. Стабљика је ниска. Доње је лишће узано ланцетасто и разведено; горње умотава стабљикку. Цвеће је поређано у рехав клас и подбочено је готово затубастим приперцима, који су као и цвеће црвени и готово исте дужине као и плодник. Шлем је готово округао. Усна је широка, средњи јој је део расечен и упрскан је црвеним тачкама; мамуза је оризонтална или на више управљена и готово је у пола краћа од плодника. Обична биљка. Цвета у Априлу.

*** Усна је доста дубоко исечена на три режња; средњи јој је режањ често на врху расечен.

† Приперци су равни бар половини плодника.

O. ustulata L. Каћунице су округласте. Стабљика је доста ниска. Лишће је дугуљасто ланцетасто, Цвеће је ситно и поређано је у збивен клас а подбочено је бојеним приперцима, који имају по један нерв. Шлем је готово округао и затворено црвен; усна је на троје исечена, бела је а упрскана је црвеним тачкама; мамуза је три до четири пута краћа од плодника и на ниже је управљена. † Расте по ливадама испод Селичевнице, у Бањи и др. Цвета у Априлу и Мају.

O. coriophora L. Каћунице су јајасте. Стабљика је доста висока. Лишће је узапо ланцетасто и зашиљасто. Цвеће је поређано у збивен клас, миреше на стеницу и подбочено је приперцима, који су од приляке од дужине плодника. Шлем је дугуљаст, заострљен, при дну је срастао, боје је мрко црвене са зеленим цртама. Усна је подељена на три готово једнака и цела режња, а упрскана је црвеним тачкама; мамуза је у пола краћа од плодника и на ниже је управљена. †. Расте по подводним ливадама по Селичевици, испод Суве Планине и др. Цвета у Мају.

O. variegata All. Каћунице су дугуљасте. Стабљика је доста висока. Лишће је дугуљасто и ланцетасто. Цвеће је поређано у кратак и збивен клас и подбочено је бледим, ланцетастим приперцима. Шлем је заострљен и ружаст; усна је ишарана црвеним тачкама и подељена на три раскречена режња; средњи је режањ на врху раширен и на двоје подељен, са једним ситним зуицем између делова; мамуза је дужа од половине плодника. †. Расте по ливадама око Ниша. Цвета у Мају.

β) **Hangii**. Разликује се од прве биљке, што му је цвеће ситније и боје затвореније, тако да први прелаз од *Orchis ustulata* ка *Orchis variegata*. †. Расте по ливадама око села Власе. Цвета у Мају. Ову ретку биљку најпре је нашао Његово Височанство Књаз Милан. *Orchis Hangii* Jord. Њу ваља боље испитати.

† † Приперци су два пут или три пут краћи од плодника.

O. Simia Lamk. Кађунице су јајасте. Стабљика је доста висока. Лишће је јајасто дугуљасто, доње је кашто изврнуто јајасто. Цвеће је поређано у јајаст или дугуљаст клас и подбочено је приперцима, који су 3 до 4 пута краћи од плодника. Спољњи су режњевии перигона заострљени, бело ружасти или пенелави и изнутра су упрекани црвеним тачкама, а скупљени су у јајасто заострљен шлем. Усна је исечена на три кришке; бочне су врло узане, средња је расечена на две дугачке и узане кришчице. Мамуза је нешто крива и од прилике је дугачка колико половина плодника ђ. Расте по нвиии шума на Бањским брду, близу Јелашнице, близу ман. Свете Богородице и у оиште је доста обична биљка око Нипа. Цвета у Априлу и Мају.

O. purpurea Huds. Кађунице су јајасте. Стабљика је дебела и висока. Лишће је крупно, дугуљасто и светло. Цвеће је крупно и поређано је у збивен и дебео клас, а подбочено је приперцима 6 до 8 пута краћим од плодника. Шлем је јајаст или округао, затворено првен или скоро црн и пишаран је цртама или тачкама. Усна је исечена на три режња; бочни су режњевии линеарни; средњи је на врху раширен и подељен је на две обично широке кришчице. Мамуза је нешто мало крива. ђ. Расте по шумама и жбуњу на Горици, близу Суводола, близу Манасти. Св. Богородице, близу Св. ројице и т. д. Цвета у Априлу.

II Секција: *Androrchis Lindl.* Спољњи су перигонии режњевии разведени или пресаиићени.

* Приперци имају обично по један нерв.

O. mascula L. Каћунице су дугуљасте и крупне. Стабљика је често доста висока. Листће је ланцетасто дугуљасто, на врху раширено и доста крупно, а кашто и са црним мрљама. Цвеће је црвено и поређано је у дугачак и рехав клас, а подбочено је црвеним приперцима, који су скоро од дужине плодника и имају по 1 нерв. Усна је широка, кадифаста и подељена је на три широка режња. Мамуза је ваљкаста, дебела и скоро је од дужине плодника †. Расте по жбуњу и по ливадама око Ниша, има је доста и на Сувој Планини. Цвета у Априлу и Мају

β) *spectiosa*. Спољни су режњеви перигона јако заострљиви. †. Расте где и горња биљка, од које је нешто ређа, а цвета кад и она.

O. pallens L. Каћунице су јајасте. Стабљика је доста висока. Листће је зелено, сјајно, извртнуто јајасто или дугуљасто и пре врха је нешто раширено. Цвеће је бледо жуто и поређано је у јајаст клас, а подбочено је жућкастим приперцима, који су дужи од плодника. Усна је широка, кадифаста и подељена је на три кратка режња. Мамуза је ваљкаста и обично је краћа од плодника. †. Расте по шумама око Ниша где је врло обична. Цвета у Априлу.

** Приперци имају више нерава.

† Каћунице су целе.

O laxiflora Lamk. Каћунице су дугуљасте. Стабљика је висока. Лишће је ланцетасто линеарно, дугачко и жљобовито. Цвеће је црвено и поређано је у рехав и дугачак клас, а подбочено је приперцима, који имају три до пет нерава. Спољњи су перигонови режњевни затубасти. Усна је широка и подељена на три режња; спољњи су режњевни широки и често ровани; средњи је узан, клинаст, на двоје је расцепљен и краћи је од бочних, а кашто га готово и нема. Мамуза је ваљкаста и краћа је од плодника. ♀. Расте по подводним ливадама. Цвета у Мају и Јуну.

†† Каћунице су на врху дубље или плиће подељене.

O. pseudosambucina L. Каћунице су на врху плитко исечене на две до три кришке, кашто само на танке жиле. Стабљика је обично ситна. Доње је лишће ланцетасто дугуљасто и на врху нешто раширено и затубасто; горње је ланцетасто и зашиљасто. Цвеће је беличасто или ружасто и поређано је у клас, а подбочено је доста широким приперцима. Усна је доста широка и подељена је на три режња. Мамуза је ваљкаста и танка. ♀. Расте по шумама близу Манастира Св. Тројице. Цвета у Априлу.

O. sambucina L. Каћунице су на врху плитко исечене на две до три кришке, кашто само на танке жиле. Стабљика је обично писка. Лишће је отворено зелено; доње је ланцетасто дугуљасто и на врху нешто раширено; горње је ланцетасто и зашиљасто. Цвеће је

жуто, ређе црвено и поређано је у јајаст клас, а подбочено је крупним приперцима. Усна је широка, тачкаста и цртаста, округласта и неприметно је тродела. Мамуза је изврнуто конична и дебела. ♀. Расте по брдским шумама; близу Бање, више Сињева, Градишта, на Сувој Платини и др. Цвета у Априлу и Мају.

O. latifolia L. Каћунице су шапасто дељене. Стабљика је шупља и висока. Листе је затворено зелено и обично умрљано; доње је јајасто или дугуљасто и разведена; горње је ланцетасто и зашпљасто. Цвеће је црвено и поређано је у јајасто дугуљаст клас, а подбочено је зеленим или црвеним приперцима, који су обично дужи од плодника. Усна је тачкаста и цртаста, широка и дубоко је подељена на три режња. Мамуза је ваљкасто коничка и краћа је од плодника. ♀. Расте по подводним ливадама и у рпту Јелашничком. Цвета у Мају и Јуну.

O. maculata L. Каћунице су шапасте. Стабљика је једра и лисната. Листе обично ишарапо црним мрљама. Цвеће је ружасто или бело и поређано је у узан и дугуљаст клас. Усна је обично цртаста и готово округла, а подељена је на три режња; бочни су режњевии шири и равашени. Мамуза је ваљкаста и краћа је од плодника. ♀. Расте по шумама око Нипа, а има га доста и по Сувој Платини. Цвета Маја и Јуна.

Примедба. На врху Бањског брда расте један *Orchis* са приперцима као шило истањеним, који је у мојој коле-

клицји сасвим изгубљен. Ваља га потражити јер може лако бити да је нова специја.

Ophrys L.

Спољни су перигоновни режњеви разведени. Усна је дебела и нема мамузу. Прашница је усправљена, а полничне масе затворене су у две разведене кесе, Плодник није усукан.

Анализа специја

Усна је цела и на врху без израштаја . . .
 O. aranifera.
 Усна је на троје подељена и на врху има
 израштај O. Scolorax.

O. aranifera Huds. Каћунце су округласте. Стабљика је доста ниска. Лишће је бледо зелено; доње је дугуљасто или ланцетасто и разведено; горње је кратко и око стабљике умотано. Цвеће је ретко и поређано је у клас, а подбочено је приперцима, који су дужи од плодника. Спољни су перигоновни режњеви зелени или жућкасти. Усна је дугуљаста или округласта и испупчена, има две грбе при основи, а на врху је цела или расечена али пема никаква израштаја; озго је црвено жута, кадифаста и има две до четири уздужне и глатке црте, које су везане попречним цртама. Ц. Доста ретка биљка око Нипа нађена на Бањској Брду и у виноградима Јелашничким. Цвета у Априлу и Мају.

α) *O. atrata* G. G. Усна је плитко на троје расечена. Ц. Расте по виногр. Јелашничким. Цвета у Мају.

O. Scolopax Cav. Каћунице су дугуљасте и обично на дршке утврђене. Стабљика је прилично висока. Лишће је лапцетасто дугуљасто, бледо зелено и сјајно. Цвеће је поређано у рехав клас. Перигонови су режњеви ружасти или бели. Усна је подељена на троје и при дву има две грбе; бочни су јој режњеви троугални и имају по један израштај; у средњег се режња ивице готово додирују и дају му скоро облик цевн; он је на врху завршен кратким израштајем, а обично има четвртасту мрку и глатку белегу. Ц. Расте по камењарима више Бање, близу Лесковца, по виноградима Сићевским и т. д. Цвета у Мају.

Фам. Potameae Juss.

Цвеће је хермафродитно или једнодомо. Перигон састављен од четири зељаста листића или је замењен оцнастим тулузом, а кашто га никако и нема. Прашника има 1 до 4. Плодник је слободан и састављен је од четири ређе мање карпидија, које су слободне и имају по један заметак. Плод је кожаст или меснат а састављен је од слободних карпидија, које носе по једну семку. Беланцета нема. Ембрион је савијен или је искривљен. Зељасто бље, живи у води.

Potamogeton L.

Цвеће је хермафродитно и правилно и поређано је у класове. Перигон је састављен од четири зељаста листића. Прашника има 4. Плодник је сложен од четири слободне карпидије.

Анализа специја.

1.	Сва је биљка утонула	2.
	Неко лишће плива по води	3
2.	Лишће је линеарно и врло узано <i>P. pusillus</i> Лишће је дугуљасто и доста широко <i>P. crispus</i> .	
3.	Стабљика је једноставна <i>P. natans</i> . Стабљика је граната <i>P. fluitans</i> .	

I Секција: *Heterophyllum*. Потцветно је лишће наспрамно, плови по води и различно је по облику или саставу од другог лишћа.

P. natans L. Стабљика је обла и једноставна. Лишће је насађено на дуге дршке и има две боре близу дршке; горње је кожасто, јајасто или дугуљасто, а при основи је закружено или срцасто и плови по води; доње је узано ланцетасто и у води је потонуло. Плодоносни клас је рехав, а карпидије су крушне, и по ободу су затубасте. ☿ Расте по потоцима у Вањи. Цвета Јула и Августа.

P. fluitans Roth. Стабљика је граната. Лишће је насађено на дуге дршке, али је без бора близу дршке; горње је дугуљасто ланцетасто или јајасто, и неприметно је при дну сужено или заокружено и по води пловје; доње је ланцетасто, здуљено прозачно и у води је утонуло. Плодоносни је клас збивен, а карпидије су по ободу кобиличасте. ☿ Расте по потоцима и по временима око Ак-Паланке. Цвета од Јула до Септембра.

II Секција: *Homophyllum* Koch. Сва је биљка утонула, само цветни класови вире из воде. Све је лишће прозачно и обично једног истог облика.

P. crispus L. Стабљика је мало спљоштена и граната. Лишће је линеарно дугуљасто, по ободу је крецаво и зупчато, на врху је затубасто и често бацкаво, при основи је закружено а нема дршку. Плодоносни је клас оугуљаст и нешто рехав, карпидије су спљоштене и завршене су дугачким, искривљеним кљуном. Ц. Расте по барама и потоцима око Ниша. Цвета Јуна и Августа.

III Секција: *Graminifolia* Cos. Germ. Све је лишће утонуло и једнако и слично на лишће граминаеа.

P. pusillus L. Стабљика је кончата, нешто мало стиснута и врло је граната. Лишће је узано линеарно и има 3 до 5 нерва. Плодоносни класови су врло кратки, и два су до три пута краћи од својих негељака карпидије су ситне, по странама су улубљене, а на врху имају кратак кљун. Ц. Расте у Нишави. Цвета у Јуну и Августу.

Фам *Lemnaceae* Dub.

Цвеће је једнодомо и обично су два мушка и један женски цвет у исти тулуз умотана; ређе је да је цвеће дводомо. Перигона нема. Мушки је цвет састављен од једног праника. Женски је цвет састављен од једног плодника са једним до четири заметка. Плод је сув, једнок, не пуза или се по преко распада. Семке су

без беланцета, а ембрион им је прав. Ситне, сочивасте биљке, које по води плове.

Lemna L.

Карактери су они исти као и у фамилије.

Анализа специја

1. Стабљика је дугуљасто ланцетаста *L. trisulea*.
Стабљика је округласта 2.
2. Корен је састављен од једне жиле . *L. minor*.
Корен је састављен од више жила *L. polyrrhiza*.

L. minor L. Стабљике су ситне, округласте или изврнуто јајасте, дебеле, с обе стране су пљоснате и зелене и обично су 3 до 4 у једно здружене. Корен је састављен само од једне жилице. ☉ Расте по барама око Ниша. Цвета од Априла до Јуна.

L. trisulca L. Стабљике су зелене, танке, дугуљасто ланцасте, имају по један уздужан нерв и обично су по три на прилику крста спојене. Корен има само једну жилицу. ☉ Цвета у Априлу и Мају.

L. polyrrhiza L. Стабљике су дебеле. озго су зелене, оздо су мрко црвене и собе су стране пљоснате; облика су округластог или изврнуто јајастог и имају прстасте нерве. Корен је састављен од много жила ☉ Цвета у Мају и Јуну.

Фам. Aroideae Juss.

Цвеће је обично једнодомо, ретко хермафродитно, обично нема перигона и поређано је око једног клипа

који је обично умотан у тулуз. Мушки је цвет састављен, од једног прашника. Женски је цвет састављен од плодника, слободних или између себе сраслих. Заметци су прави, или искривљени. Плод је сочан или сув и има једно или више окаца, а у сваком окцу има једна или више семака. У овима је беланце шиљато или брашњаво. Нерви су у лишћа испрекрштани.

Arum L.

Цвеће је умотано у тулуз. Горњи крај клипа не носи органе за плођење. Прашници су поређани у више редова. Плодника такође има много. Плод је меснат, једноок и има једну или више семака.

Анализа специја.

Лишће је ишарано белим цртама . *A. italicum*.

Лишће нема беле црте . . . *A. maculatum*.

A. maculatum L. Корен је дебео. Стабљика је нага, обла и краћа је од лишћа. Лишће је зелено, ка што мрко умрљано; у облику је јајасто, при основи је копљасто, са кратким ушкама, насађено је на дугу дршку и јавља се у пролеће. Тулуз је зеленкаст и често љубичаст по ободу. Клип достиже бар половину тулуза; а завршен је црвеном сопом, више прашника има неколико редова коваца. Бобице су црвене и поређане су у збивен клас. ♀. Расте по жбуњу у јазан на Горици и другим местима око Ниша. Цвета у Априлу.

A. italicum Mill. Корен је дебео. Стабљика је обла и краћа је од лишћа. Ово је зелено са белим

цртама или мрљама, при основи је коњасто са великим и раскреченим ушкама и насађено је на дугу дршку а нице још у јесеп. Тулуз је беличаст. Клип достиже од прилике трећину тулуза, има и више прашика и испод њих неколико редова конаца, а завршен је жућкастом соном. Бобице су црвене и поређане су у збивен клас. ♀. Расте по нољу око Ниша, крај путова и др. Цвета у Априлу.

Acorus L.

Тулуза нема. Клип је побочан и сав је покривен цвећем. Ово је хермафродитно и има перигон са шест делова, шест прашика са спљоштеним концима, и двооке или трооке плоднице са много заметака. Плод је сув, у зрелости се не распада, и има једно окце са једном до три семке.

A. Calamus L. Корен је дубео, оризоталан и мипшљив. Стабљика је усправљена, стиснута и од дужине листића. Ово је врло дугачко, линеарно, сабљичасто, зашиљасто а при основи је у рукавац раширено. Цвеће је жућкасто и скупљено је у мацу. Перигониви су режњевии сушни и унутра су увраћени. Плод је ђошкаст. ♀. Расте крај бара око Ниша. Цвета од Јуна до Августа.

Фам. *Typhaceae Juss.*

Цвеће је једнодомо и то: или је мушко и женско у један клас поређано, или је свако засебно смештено. Мушких цветова има много, они немају перигона и без реда су измешани са љуспама или чекињицама, пра-

шпични су конци једноставни или су рачвасти, а прашнице су им двооке. У женским је цветовима перигон замењен или чекљичама или трима љускама, које окружују плоднике. Ови су слободни или су два и два срасли, имају по једно окце и у овом једну семку. Стубић је једноставан са побочним жигом. Плод је готово сочан и завршен је стубићем. Семке имају меспато беланце и прав ембрион.

Турпа L.

Цвеће је поређано у две једнополне, обле, маце, које стоје једна више друге. Прашници су многобројни и обично су два до четири у једно срасли. Стубић је здужен, кончаст. Плод је ситан и насађен је на дугу петељчицу, на којој има много чекљаница.

Анализа специја

Цветне су маце размакнуте . *T. angustifolia*.

Цветне су маце примакнуте . . *T. latifolia*.

T. latifolia L. Стабљика је врло висока и дупке усправљена. Лишће је кожасто, цљоснато и дуже је од стабљике. Цвеће је поређано у две маце, које су једна другој врло близу примакнуте. Женска је маца мрка и јако збљвена а на њеном стожерку нема длака. Жигови су јајастни или ланцетасти и дужи су од длака, што стоје на плодоноши и које су свуд једне исте дебелине. ♀. Расте по барама. Цвета од Јуна до Августа.

T. angustifolia L. Стабљика је врло висока и дупке усправљена. Лишће је кожасто, узано и дуже је

од стабљике. Цвеће је поређано у две размакнуте маце. Женска је маца риђа, а стожерак јој је пун белих лопатичастих и на врху бојених длака. Жигови су линеарно шиљасти. ♀. Расте по барама. Цвета од Јуна до Августа.

Sparganium L.

Цвеће је поређане у једнополне, округле главице. Мушке су главице обично без приперака, женске су бодбочене дугачким трајним приперцима. Прашници су слободни и измешани су са многим љуспама. Плод је без дршке и окружен је при основи са три љуспе.

S. ramosum Huds. Стабљика је доста висока, дебела и на врху је граната. Лишће је дугачко, кожасто, при основи је на три ђошка, озго је пљоснато, а с бочка је улубљено; по стаблу је лишће пљоснато. Цветне су главице поређане у гранат грозд. Плод је ђошкаст и изгледа као изврнута пирамида.

Фам. *Juncaceae* DC.

Цвеће је правилно, хермафродитно или пометањем једнополно. Перигон је састављен од шест слободних, сушних и у два реда смештених делова. Прашника има 3 до 6, њихови су конци слободни, а прашнице су им двооке. Плодник је слободан и има једно или три окца са три или више пресамићених заметака. Стубић је подељен на три жига. Плод је једноока или троока чаура, која се распада на три капка. Семеке имају меснато беланце.

Juncus L.

Чаура је троока и распада се на три капка, који носе у средини по једну чаурину преграду. У сваком окцу има много семака.

Анализа специја

1.	Годишње биљке	2.
	Дуговечне биљке	3.
2.	Чаура је округласта	J. Tenageja.
	Чаура је дугуласта	J. buffonius.
3.	Јалове стабљике изгледају као лишће	4.
	Јалових стабљика нема	5.
4.	Стабљике су сиве и са искрекиданом срж	J. glaucus.
	Стабљике су зелене, а срж им није испрекидана	J. effusus.
5.	Цвеће је усамљено	J. compressus.
	Цвеће је скупљено у гомпице J. lamprocarpus.	

* Јалове су стабљике шиљасте и изгледају као лишће.

J. effusus L. Стабљике су доста високе, голе, зелене, ваљкасте и врло глатке у свежем стању. Лишћа нема; у место њега има по стабљници чађавих или мрких, тавних рукаваца. Цвеће је мрко и има 3 прашника. Перигониви су режњевии ланцетасти и зашиљастии. Чаура је изврнуто јајаста, на врху је улокнута и завршена је основом стубића. ♀ Расте крај бара. Цвета од Јуна до Августа.

J. glaucus Ehrh. Стабљике су доста високе, наге, сиве, цртасте, са испрекиданом сржи. Лишће је замењено мрко дрвеним, докореним рукавцима. Цвеће је мрко и има 6 прашника. Перигони су режљеви зашиљасте. Чаура је елиптична, затубаста, црна, сјајна и бацкава. †. Расте крај бара. Цвета у Јуну и Јулу.

** Јалових стабљика нема.

† Цвеће је скупљено у гомилнице.

J. lamprocarpus Ehrh. Стабљике су лиснате, полегле или су на врху усправљене. Лишће је нешто мало стиснуто, шупље и чворновито. Цветне су гомилнице састављене од 4 до 12 цветова и има их много. Сви су перигони режљеви исте дужине; спољни су зашиљасте, унутарњи су затубасте. Чаура је сјајна, на врху је нагло сужена и дужа је од перигона. †. Расте крај бара. Цвета Јуна и Јула.

†† Цвеће је усамљено.

X Дуговечне биљке.

J. compressus Jacq. Стабљика је лисната и нешто је мало стиснута. Лишће је меко, линеарно и нешто мало ижљебљено. Цвеће је поређано у рехав коримб. Перигони су режљеви затубасте. Чаура је округласта и дужа је од перигона. Стубић је у пола краћи од плодника. †. Расте по влажним местима. Цвета од Јуна до Септембра.

ХХ Годипшње биљке.

Ж. Tenageja L. Стабљике су ситне, ћошкасте, и имају један или два листа. Листће је чекињаво, краће је од стабљике, а рукувац му има ушке. Цвеће је поређано у метлицу. Перигони су режњевии јајасто ланцетастии Чаура је округла, неспрметно троћошкаста и готово је исте дужине као и перигон. ☉ Расте крај путова по влажним местим на Селичевици и др. Цвета од Јуна до Августа.

Ж. buffonius L. Стабљике су ситне, чворновите и лиснате. Листће је линеарно, чекињасти и без ушака. Цвеће је усамљено или врло ретко у гомилице скупљено и поређано је у коримбе. Перигони су режњевии ланцетастии и заострљени. Чаура је дугуљаста и готово је у пола краћа од перигона. ☉ Расте по влажним местима. Цвета од Маја до Августа.

Luzula DC.

Чаура је једноока са три семке и распада се на три капка, који не носе преграду.

Анализа специја

1.	Цвеће је усамљено	2.
	Цвеће је у гомилицама	3.
2.	Доње је листће ланцетасто, цвеће је узрелости разведено	<i>L. pilosa.</i>
	Доње је листће линеарно; цвеће је свагда усправљено	<i>L. Forsteri.</i>

3. Цвеће је скупљено по 2 до 3 у гомилице које
у скупу састављају метлицу . . . *L. maxima*.
Цвеће је дуж грана поређано у класове који
у скупу састављају метлице 4.
4. Корен пузи *L. campestris*.
Корен не пузи *L. multiflora*.

* Цвеће је усамљено.

L. pilosa Willd. Стабљика је доста ситна. Доње је лишће линеарно ланцетасте и по ободу је длакаво; лишће је по стаблу близу рукавца длакаво. Цветне гране носе по један до три цвета, који су у зрелости разведени или пресамићени. Перигони су режњевии ланцетастии, зашиљастии и краћи су од јајасто троугалне чауре. ♀. Расте по шумама. Цвета у Марту и Априлу.

L. Forsteri DC. Стабљика је доста висока. Доње је лишће обично линеарно, узано и по ободу је длакаво, лишће по стаблу има при основи рукавац. Цвеће је поређано у рехав коримб и свагда је усправљено. Перигони су режњевии заострљени и дужи су од чауре, која је јајасто троугална и зашиљаста. ♀. Расте по шумама. Цвета у Марту и Априлу.

** Цвеће је скупљено у гомилице.

L. maxima DC. Стабљика је висока и танка. Лишће је ланцетасто линеарно, крупно и врло длакаво по ободу, по стаблу је кратко и кашто је краће од свог рукавца.

По два до три цвета скупљена су у гомплице и поређана су у раскречену метлицу. Перигони су режњеви исте дужине као и чаура ♀. Расте по шумама. Цвета у Априлу и Мају.

L. campestris DC. Корен пузи и пушта изданке. Стабљика је ситна. Лишће је линеарно, заострљено, по ободу је длакаво, а најзад је сасвим глатко. Цвеће је поређано у класове, који су погнути и у скупу састављају амбреласту метлицу. Перигони су режњеви мрки или црни, по ободу су сушни и нешто су мало дужи од чауре. Прашнички су конци три до четири пута краћи од прашница. ♀. Расте по сушним странама. Цвета од Марта до Маја

L. multiflora Lej. Корен не пузи. Стабљика је ганка и доста висока. Цвеће је поређано у јајасте усправљене класове, који у скупу састављају амбреласту метлицу. Перигони су режњеви риђи, врло сушни по ободу и обично су су дужи од чауре. Прашнички су конци скоро исте дужине са прашницама. ♀. Расте по брдским шумама. Цвета у Априлу и Мају.

Фам. Сурегасеае Juss.

Цвеће је хермафродитно или једнополно, смештено је у пазуху сушног приперка и обично је поређано у класове. Перигона нема. Прашника има 3 са двооким унутарњим прашницама. Стубић је подељен на два до три жига. Плодник је слободан, једноок и има један заметак. Плод је ахенија, која је са стране стиснута

или је на три ћошка. Семка је усправљена и има дебело меснато или брашњаво беланце и врло ситан ембрион. Рукавац је од лишћа у цев срастао.

I *Cyperaceae* Koch.

Цвеће је хермафродитно, цветне су плеве у два реда поређане.

Cyperus L.

Цветни су класци састављени од више цветова и обично су скупљени у главицу. Цветне су љуске једнаке или су доње крупније, а све имају цвеће или су доње 2 до 4 јалове. Жигови су глатки и има их 2 до 3.

Анализа специја.

1.	Дуговечна биљка	<i>C. glomeratus.</i>
	Годишње биљке	2.
2.	Жига има два	<i>C. flavescens.</i>
	Жига има три	3.
3.	Класци су мрки	<i>C. fuscus.</i>
	Класци су црвенкасти	<i>C. glaber.</i>

* Три жига.

C. fuscus L. Годишња биљка корена жиличавог. Стабљике су ситне и на три ћошка. Лишће је линеарно, кобиљчasto. Класци су узани, линеарни, стиснути и има их обично много. Омотач је састављен од три неједнака, разведена или пресамићена листића. Цветне су

љуспице поређане у два реда, обично су мрке или су по леђима зелене и имају један нерв. Жига има три. Ахеније су белчасте. ☉ Расте крај Нишаве. Цвета од Јула до јесени.

C. glaber L. Годишња биљка обично са високом стабљиком која је на три ћошка. Лишће је линеарно класци су стиснути, линеарни и има их више. Омотач је састављен од три неједнака листа. Љуспице су поређане у два реда; боје су црвено смеђе; по ободу и по кобилици су зелене и имају уздужне црте. Жига има три. ☉ Расте крај бара. Цвета у Августу.

C. glomeratus L. Дуговечна и обично висока биљка са пузећим кореном. Стабљика је на три ћошка. Лишће је линеарно. Класци су линеарни, зашиљаст, стиснути и у клупчад су збивени. Цветне су љуспице линеарне. Омотач је врло дугачак. Жига има три. ☉ Расте крај брдских потока. Цвета у Августу.

** Два жига.

C. flavescens L. Годишња, ситна и бледо зелена биљка. Стабљике су у гомилце скупљене и једва су на три ћошка. Лишће је узано линеарно, ижљебљено, кобиличasto и краће је од стабљике. Цветни су класци линеарно ланцтасто стиснути, разведени и имају много цветова. Цветне су пиле бледо жуте, јајасте, затубасте кобиличaste и имају по 1 нерв. Ахеније су ситне, сочивасте. ☉ Расте крај ритова у Јелашинци, Пасјачи и др. Цвета Јула и Августа.

II Племe: *Scirpeae* Koch.

Цвеће је хермафродитно. Цветне су плеве са свих страна црепасто поређане.

Scirpus L.

Цвеће је хермафродитно. Цветне су плеве готово једнаке и са свих страна су црепасто поређане. Стубић је кончаст није зглобовит ни надут. Жигова има 2 до 3. Подплодног колута нема. Подплодне су чекљице зупчасте и сакривене.

Анализа специја.

1. Листћа нема или је ижљебљено . *S. lacustris*.
Листће је меко и плоснато , 2.
2. Класци су мрки *S. maritimus*.
Класци су зелени *S. sylvaticus*.

* Листће је плоснато и мекаво.

S. sylvaticus L. Корен је дебео и пузи. Стабљика је усамљена, усправљена, глатка и на три ћошка. Листће је дугачко, линеарно ланцетасто, кобиличасто и по ободу острикаво. Класци су ситни, зелено мрки и готово су сви без петељака. Цветне су плеве јајасте, затубасте и имају један нерв, који је на врху продужен у бодљицу. Жига има три. Ахеније су ситне и жућкасте. ♀. Расте по влажним местима. Цвета у Јуну и Јулу.

S. maritimus L. Корен пузи и местимце је надувен. Стабљике су у гомилу скупљене, усправљене и

на три ђошка. Лишће је врло дугачко, кобилично и по ободу острикаво. Класци су мрки. Цветне су плеве на врху расечене на два зупчаста, зашиљаста режња, између којих има бодљица. Ахеније су мрке и сјајне. ♀ Расте по барама око Ниша. Цвета Јула и Августа.

ХХ Лишћа нема или је трођошкasto и жљобовито.

S. lacustris L. Корен је дебео и пузи. Стабљика је врло висока, обла и при дну има два до три црвенкаста рукавца; горњи је рукавац продужен у кратак, и жљобљен и шиљат лист. Цветни су класци јајасто дугуљаст и скупљени су у метлицу, која је утврђена на боку стабљике. Цветне су плеве јајасте, мрке, сушне и ројтасте по ободу. Прашнице су на врху бацкаве. Ахеније су жућкасте. ♀.

α) *genivus*. Ахеније су на три ђошка. Три жига

β) *digynus* Godv. Ахеније нису на три ђошка. Два жига Scrp. *Tabernaemontani* Gmel. Обе расту по барама око Ниша и цветају Јуна и Јула.

Heleocharis Rob. Brown.

Цвеће је хермафродитно и поређано је у једноставан клас. Цветне су плеве са свих страна поређане, а две су доње веће и јалове. Стубић је зглобовит и при основи је раширен а има 2 до 3 жига. Подилодног колута нема. Подлодне су чекње зупчасте и сакривене.

Анализа спција

Дуговечна биљка	<i>H. palustris</i> .
Годишња биљка	<i>H. ovata</i> .

H. palustris R. Brown. Корен нузи. Стабљике су у гомнице скупљене, усправљене и при дну су окружене безлицим рукавцима. Цветни је клас мрк, дугуљаст. Цветне су плеве ланцасте и по ободу сушне; доње су веће и у пола обаватају стабљику. Ахеније су жућкасте, нешто мало стиснуте и по ободу заокружене џ. Расте крај бара. Цвета од Јуна до Августа.

H. ovata R. Br. Корен је жиличав и једногодишњи. Стабљике су обле. Цветни је клас мрк и јајасто дугуљаст. Плеве су широко јајасте и заокружене; доње нису веће од осталих, ахеније су изврнуте јајасте и стиснуте, а по ободу су оштре. ☉ Расте крај брдских потока. Цвета у Јуну и Јулу.

III Племe: *Caricineae* Koch.

Цвеће је једнополно.

Carex L.

Цвеће је једнополно, поређано је у један или у више класова. Цветне су плеве поређане са свих страна. У мушком цвету има два или три прашника. У женском је цвету стубић подељен на два или три жига а плоднић је окружен омотачем, који је на врху отворен да жигове пропусти, и због тога у зрелости има облик мешка.

Анализа специја

1. Цветни је клас састављен од мушких и женских
красака 2.
Цветни су класови мушки и женски раздвојени 9.
2. Корен пузи 3.
Корен не пузи 4.
3. Цветни је клас јајаст, са мушким класцима на
врху *C. divisa*.
Цветни је клас дугуљаст са мушким класцима
при дну *C. Schreberi*.
4. Сви су класци врло размакнути . *C. gemota*.
Бар су горњи класци примакнути 5.
5. Мешкови су с једне стране трбушати
. *C. teretiuscula*.
Мешкови нису трбушати 6.
6. Стабљике су на врху најзад погнуте *C. divulsa*.
Стабљике су свагда усправљене 7.
7. На врху су мушки класци 8.
На врху су женски класци . . . *C. leporina*.
8. Мешкови су глатки *C. muricata*.
Мешкови имају 5—7 нерва . . . *C. vulpina*.
9. Два жига 10.
Три жига 11.
10. Мушки је клас један ређе два . *C. vulgaris*.
Мушких класова има више . . . *C. acuta*.
11. Мешкови имају кратак кљун или су без кљуна 12.
Мешкови имају дугачак, двозуб кљун . . 17.
12. Доњи су приперци без рукавца 13.
Доњи приперци имају рукавац , 14.

13. Доњи је приперак при дну сушаи . *C. praesox.*
 Доњи је приперак скроз зељаст. *C. tomentosa.*
14. Мешкови су глатки *C. pallescens.*
 Мешкови су маљави 15.
15. Доњи женски класак ниче из корена . . .
 C. Halleriana.
 Сви су класци дуж стабљике поређани . . 16.
16. Женски класци имају по 2 до 3 цвета . .
 C. humilis.
 Женски класци имају више цветова *C. digitata.*
17. Мешкови су длакави *C. hirta.*
 Мешкови су глатки 18.
18. Корен пузи 19.
 Корен не пузи 20.
19. Стабљике су ситне и глатке . . *C. nutans.*
 Стабљике су крупне и рапаве . . *C. riparia.*
20. Мушких класова има 2 или више . . .
 C. hordeistichos.
 Мушки је клас само један 21,
21. Женски су класови погнути 22.
 Женски су класови усправљени 23.
22. Женских класови има 2 до 3 . . *C. tenuis.*
 Женских класови има 4—5 . *C. sylvatica.*
23. Љуспе су у женских класова без бацке . .
 C. sempervirens.
 Љуспе су у женских класова бацкаве . . 24,
24. Женски су класови збивени и имају по више
 цветова *C. distans.*

- Женски су класови рехави и имају мало цве-
това , . . . 25.
25. Мешкови су цртасти . . . *C. depraepregata*.
Мешкови су слабо цртасти . . . *C. Michellii*.

I Секција: *Scirpoides Monti*. Цветни је клас на врху стабла и састављен је од више мушких и женских класака.

* Корен пузи.

C. divisa Huds. Корен је дебео, гранат и на далеко пузи. Стабљике су на три ћошка и усправљене. Лишће је зелено сиво, круто, пљоснато и цртасто. Цветни је клас збивен, јајаст или дугуљаст и састављен је на врху од мушких класова. Жига има два. Плод је јајасто округло, а кљун му је завршен са две бодљице. ♀. Расте по влажним местима. Цвета у Мају.

C. Schreberi Schrank. Корен је танак, гранат и далеко пузи. Стабљике су на три ћошка и усправљене су. Лишће је зелено, ижљебљено, узано и по ободу острикаво. Цветни је клас дугуљаст и састављен је од 3 до 6 ланцетастих класака, са мушким класцима при основи. Жига има два. Плод је јајаст, на врху је крилат, завршен је двободљавим кљуном и по површини је ишаран ситним цртама.

** Корен је жиличав.

C. vulpina L. Корен је кос, кратак са много жилица. Стабљике су круте, усправљене и на три су

јако развијена ћошка, а стране су им ижлебљене. Лишће је линеарно, доста широко, пљоснато и кобилично. Цветни је клас јајасто дугуљаст, затубаст и састављен је од много женских и на врху мушких класака. Мешкови су звездасто разведени, у обиму су јајасто ланцетастни и завршени су доста дугим расцењеним кљуном, а по странама имају 5 до 7 нерва. ♀. Расте по барама и влажним местима. Цвета у Мају.

C. muricata L. Корен је кратак, кос и има много шљина. Стабљике су круте, усправљене, на врху острикаве, имају оштре ћошкове и пљоснате стране. Лишће је пљоснато, линеарно и по ободу равано. Цветни је клас ваљкасто дугуљаст и састављен је готово од округлих и на врху мушких класака. Жига су два. Мешкови су разкречени, јајастни и завршени доста дугим, двободљавим кљуном: по горњој су страни сасвим глатки, а на доњој имају нешто мало нерва. ♀. Расте по шумама. Цвета Априла и Маја.

C. teretiuscula Good. Корен је танак, кос и као да мало пузи. Стабљике су танке, усправљене, на три су ћошка, а стране су им испупчене. Лишће је зелено, линеарно и пљоснато. Класи су јајастни, на врху су мушки, има их много и поређани су у сложен клас. Жига су два. Мешкови су ситни, усправљени, јајастни, по доњој су страни трбушастни, по ободу су опасни белним појасом, а на врху су завршени двозубим кљуном. ♀. Расте по барама око Ниша. Цвета у Априлу и Мају.

C. leporina L. Корен је кратак и гранат. Стабљике су усправљене, њошкасте и шупље. Лишће је линеарно, пљоснато и кобилично. Класци су изврнуто јајаста, примакнути, при основи су мушки и састављају доста дебео клас. Жига су два. Мешкови су усправљени, ланцести, опасани су зупчастим криоцем а завршени су расцепљеним кљуном. ♀. Расте по влажним местима. Цвета у Мају и Јуну.

C. remota L. Корен је гранат. Стабљике су танке, дугачке и најзад су на врху погнуте. Лишће је врло дугачко и узано линеарно. Клас је врло дугачак и састављен је од 6 до 10 ситних дугуљастих и при основи врло размакнутих класака; при основи су мушки класци подбочени дугачким лиснатим приперком. Мешкови су усправљени, јајаста и имају 5 до 7 перва, а завршени су целим кљуном. ♀. Расте по влажним шумама. ♀. Цвета у Мају.

II Секција: *Eucarex* G. G. Мушки су класови на врху стабљике, женски су побочни и стоје у пазуху лишћа.

A. Мешкови су завршени кратким заокруженим кљуном.

* Два жига.

C. vulgaris Fries. Корен је танак, гранат и пушта изданке. Стабљике су на три њошка са пљоснатим странама. Лишће је зелено, често мало сивасто, узано линеарно и заострљено. Рукавци се цепају али не на конце.

Обично има један, ретко два мушка класа. Женски су класови ваљкасто, размакнута и има их један до два. Доњи је приперак листовик а нема рукавца. Плеве су краће од плода. Овај је елиптичан, пљоснат и на оба је краја закружен. †. Расте по барама око Ниша. Цвета у Априлу и Мају.

S. acuta Fries. Кореп на далеко пузи. Стабљике су ћошкасте са пљоснатим странама. Листе је зелено, дугачко, по ободу рапаво и заострљено. Рукавци се не цепају на конце. Обично има више мушких класова. Женски су класови ваљкасти и има их три до четири. Доњи је приперек без рукавца. Плеве су дуже од плода, који је елиптичан, нешто мало надут и с обе стране испупчен. †. Расте по барама. Цвета у Мају.

** Три жига.

× Мешкови су глатки.

S. pallescens L. Кореп је жиличав. Стабљика је на три ћошета и длакива је по ћошковима. Листе је бледо зелено и маљаво. Мушки је клас риђ и само је један. Женски су класови јајастии или дугуљастии, збивени, погнути, доњи је приперак листовик и има рукавац. Плеве су од дужине дугуљастог и готово троћошкастог плода, који је цртаст и на врху без кљуна. †. Расте по влажним ливадама и шумама. Цвета у Мају.

×× Мешкови су длакави.

† Доњи је приперек без рукавца.

C. praesox Jacq. Корен пузи и пушта изданке. Стабљике су танке, круте и на врху су рапаве. Лишће је круто и по ободу рапаво. Мушки је клас мрк и само један. Женски су класови јајасто дугуљаст и има их два до три. Доњи је приперак при дну сушан, а завршен је кратким, зеленим шиљком. Плеве су мрке, јајасто ланцетасте, бацкаве и од дужине мешка. Овај је крушкасто троћошкаст и не приметво је сужен у кратак кљун. ♀. Расте по сушним странама. Цвета у Марту и Априлу

C. tomentosa L. Корен је танак и пузи. Стабљике су танке и на три ћошка. Лишће је меко и зелено. Мушки је клас један, танак. Женски су класови дугуљаст илн ваљкасти, има их два, ређе три или само један. Доњи је приперак сасвим лиснат. Плеве су мрке, заострљене и краће су од мешкова. Мешкови су ситни, бели, округласти и скоро руновити, а готово немају кљуна. ♀. Расте по шумама. Цвета у Мају.

†† Доњи је приперак са рукавцем.

C. Halleriana Asso. Корен је жипчав. Стабљике су ситне и скоро на три ћошка. Лишће је зелено, јако кобиличасто и рапаво. Мушки је клас један и шарен (мрки бео). Женски су класови округли; горњи је примакнут мушком класу, једни ничу из корена и пасађени су на танке, дугачке петељке. Доњи је приперак напрасно завршен зеленим шиљком, а рукавац му је кратак. Плеве су дуже од плода. Мешкови су зелено бе-

личасти и по странама су цртасти ζ . Расте на Сувој Планини. Цвета у Априлу.

C. humilis Ley. Корен је жиличав. Стабљике су кратке и при дну окружене остатцима сувог лишћа. Лишће је круто, узано и дужије је од стабљика. Мушки је клас шарен. Женски су размакнути, имају по 2 до 3 цвета и пружени су скроз дуж целе стабљике. Приперци су сушни, по ободу су бели, по леђима мрки, а на врху су жути. Плеве су од дужине плода и на врху су бацкаве. Мешкови су на три ћошка и при дну су цртасти ζ . Расте по брдским странама. Цвета у Марту и Априлу.

C. digitata L. Корен је кос и као да мало пузи. Стабљике су ситне и скроз обле. Лишће је зелено, линеарно, кобилично, а рукавци су му мрко црвени. Мушки је клас шарен. Женски су класови линеарни, малоцвети, најзад рехави и један су од другог раздвојени. Доњи је приперак мрк а на врху је бео и косо је пресечен. Плеве су бацкаве и од дужине су плода. Мешкови су при основи сужени и имају по један танак нерв на свакој страни ζ . Расте по камењарима и брдским шумама. Цвета у Априлу и Мају.

Б. Мешкови су завршени дугачким, двободљавим кљуном.

* Мешкови су глатки.

Х Корен је жиличав. Доњи је приперак са рукавцем.

C. sempervirens Vill. Корен је жиличав. Стабљике су на три ћошка и глатке. Лишће је зелено и по

ободу рапаво. Мушки је клас шарен. Женски су класови дугуљаста, усправљени, размакнути и има их 2 до 3. Доњи је приперак зељаст. Плеве су мрке, по ободу су сушне и краће су од плода. Жига има три. Мешкови су ланцетасто троћошкasti, при основи су сужени, а завршени су дугачким, сушним и двозубим кљуном 2. Расте по Сувој Планини. Цвета Јуна и Јула.

C. tenuis Host. Корен је жиличав. Стабљике су танке, глатке и скоро на три ћошка. Лишће је зелено, по ободу је усукано и врло узано. Мушки је клас танак и кончаст. Женски су класови линеарни, нешто рехави и најзад погнути, а има их два до три. Доњи је приперак зељаст. Плеве су мрке са зеленим первом и краће су од плода. Овај је гладак, ланцетасто троћошкаст и завршен је дугачким двозубим кљуном. 2. Расте по стенама на Сувој Планини. Цвета у Јуну.

C. sylvatica Huds. Корен је жиличав. Стабљика је лисната, глатва и на три ћошка. Лишће је бледо зелено, широко и по ободу рапаво. Мушки је клас танак и усправљен. Женски су класови линеарни, рехави, погнути и има их 4 до 7. Доњи је приперак лиснат и дугачак. Плеве су ланцетасте и готово су од дужине рода. Овај је вретенасто троћошкаст и завршен је дугачким, расцепљеним кљуном 2. Расте по шумама. Цвета у Мају.

C. depauperata Good. Корен је жиличав. Стабљике су високе, глатке и скоро на три ћошка. Лишће је зелено, плоснато и линеарно. Мушки је клас дугачак,

линеарни и шарен. Женски су класови усправљени, ре-
хави и састављени су од мало цветова. Доњи је при-
перак зељаст и дугачак. Плеве су краће од плода.
Мешкови су крупни, елиптично трошошкasti, цртасти,
при дну су сужени, а на врху имају дугачак кљуи
ѓ. Расте по шумама. Цвета у Мају.

C. Michellii Host. Корен је жиличав. Стабљике
су доста ниске. Лишће је зелено, линеарно и плоснато.
Мушки је клас линеаран и доста дугачак. Женски су
класови усправљени, насађени су на петељске и обично
има два, а састављени су од мало цветова. Мешкови
су крупни, јајасто троугални, и слабо цртасти, а за-
вршени су дугим и косим кљуном ѓ. Расте по шумама
око Нипа. Цвета у Мају.

C. hordeistichos Vill. Корен је жиличав. Стабљике
су усправљене, глатке и на три њопка. Лишће је круто,
усправљено и дуже је од стабљика. Мушки су класови
бледи и има их два до три. Женски су класови јајasti,
збивени и усправљени. Доњи је приперак зељаст. Плеве
су по ободу беле и краће су од плода. Овај је гла-
дак, усправљен, елиптично трошошкаст и завршен је
дугачким, правим кљуном. ѓ. Расте по влажним лива-
дама и шумама. Цвета у Априлу и Мају.

C. distans L. Корен је кратак и гранат. Стабљике
су усправљене, круте, глатке и на три њопка. Лишће
је зелено сиво, круто и разведено. Мушки је клас ли-
неарно дугуљаст. Женски су класови размакнути, усправ-

љени, јајасто дугуљасте и збивени. Доњи је приперак зељаст и дугачак. Певе су краће од плода. Мешкови су изврнуто јајасте, с обе стране испупчени, ишарани јако испалим нервима и завршени двозубим кљуном. Расте по влажним ливадама око Ниша. Цвета у Мају.

XX Корен пузи. Доњи је приперак без рукаваца.

C. riparia Curt. Корен је дебео, љускав и далеко пузи. Стабљике су дебеле, усправљене, на три ћошка и ранаве. Лишће је врло дугачко и линеарно ланцетасто. Мушки су класови добели, збивени, ваљкасти и има их 3 до 4. Доњи је приперек зељаст, дугачак. Певе су ланцетасте и заострљене. Мешкови су у зрелости разведени, јајасто конични, с обе су стране испупчени, по ободу су заокружени и завршени су двозубим кљуном. ♀. Расте по барама. Цвета у Мају.

C. nutans Host. Корен далеко пузи и пушта издалеке. Стабљике су усправљене, на три ћошка и на врху су класови линеарни, на оба су краја сужени и има их 1 до 2. Женски су класови збивени, усправљени, дугуљасте или ваљкасти, осим доњег сви су без петелке, а има их 3 до 4. Доњи је приперек зељаст и има врло кратак рукавац. Певе су јајасте и завршене су дугом бацком. Мешкови су јајасте, с обе су стране испупчени, по ободу су заокружени и неприметно су завршени двободљавим кљуном. ♀. Расте по подводним местима. Цвета у Априлу и Мају.

** Мешкови су длакави.

C. hirta L. Корен пузи. Стабљике су на три ћошка и усправљене. Листе је меко, зелено и пљоснасто. Мушки су класови длакави и има их два до три. Женски су класови дугуљастии, усправљени и дебели. Доњи приперек има дугачак рукавац. Певе су бледо зелене, по ободу су сушне и краће су од плода. Мешкови су крушни, јајастии, чекињавии, с обе су страни испунчеви и нервима ишарани, а завршене су широким, расцепљеним кљуном. ♀. Расте по влажним местима. Цвета у Мају.

Фам Gramineae Juss.

Цвеће је хермафродитно или једнополно и поређано је у класке, састављене од једног или више цвeтова, и окружено обично двема плевама. Сваки је цвет такођа окружен са две плевице. Прашника обично има 3; ретко их је више или мање. Прашнице су двооке и обично се уз дуж отварају. Стубића обично има два, са два пераста жига. Плодник је један, има једно окце и један заметак у њему. Плод је круша, слободна или са плевицама спојена. Семке имају крупно беланце и ситан амбрион. Приперек су у лишћа уздуж распљени.

Анализа родова.

1. Класци су без петељака и обично леже у издубљењима цветне осовине 2.
Класци имају дужу или краћи петељку . . . 7 bis
2. Класци су леђила окренути цветној осовини
доњи класци имају само једну пlevу. *Lolium*.

- Класци су са стране окренути цветно јосовини,
 плеве су две 3.
3. По три класца стоје на истој висина осовине 4.
 Класци су усамљени на цветној осовини . . . 5.
4. Класци имају по један цвет . . . Hordeum.
 Класци имају по два или више цветова . . .
 Elymus.
5. Плеве имају на врху 2 до 4 зуба . . . Aegilops.
 Плеве су без зубаца 6.
6. Плеве су шиљасте; класци имају по два цвета
 Secale.
 Плеве нису шиљасте; класци имају 3 или више
 цветова 7.
7. Класци су укрћени у издублену цветну оловину
 Triticum.
 Цветни осовина није издубљена и класци го-
 тово имају петељке . . . Brachypodium.
- 7 bis. По два до три класца утврђена су на истој
 висини, један је свакад без петељке . . . 8.
 Сви класци имају своје петељке 9.
8. Сви су класци линеарни . . . Andropogon.
 Класци без петељке су јајаста, њихове су
 плеве на врху трозубе Sorghum.
9. Класци су једноцвети 10.
 Класци имају 2 или више цветова 24.
10. Класци су с леђа стиснути 11.
 Класци су с бока стиснути или су обли . . . 15.
11. Класци имају по три плеве — трећа представља
 зачетак другог цвета 12.
 Класци имају по 2 плеве 13.

12. Класци имају при дну чекињаст омотач *Setaria*.
Класци су без омотача *Panicum*.
13. Стубић је дугачак; горња је плева чекињава
. *Tragus*.
Стубић је кратак; плевце су без чекиња . 14.
14. Плевнице су без оса *Milium*.
Доња плевница има на врху ос *Piptatherum*.
15. Класци имају при дну по једну до три љусце 16.
Класци немају при дну љусце 17.
16. Прашника има 3 *Phalaris*.
Прашника има 2 *Anthoxanthum*.
17. Жигови излазе на врху класка 18.
Жигови вире испод врха или при дну класка 20.
18. Плевница је само једна *Alopecurus*.
Плевнице су две 19.
19. Плевце су готово једнаке *Phleum*.
Плевце су неједнаке *Crypsis*.
20. Жигови се помаљају испод врха цвета *Cynodon*.
Жигови се помаљају при дну цвета 21.
21. Доња је плевница кожаста, усукана и има врло
дугачак ос *Stipa*.
Доња плевница пије усукана 22.
22. Плевнице су глатке или имају при дну длаке,
краће од пречника плевница . . . *Agrostis*.
Плевнице су окружене дугачким длакама . . 29.
23. Доња је плевница по леђима обрасла дугим
длакама *Lasiagrostis*.
Обе су плевнице окружене дугим длакама . .
. *Calamagrostis*.

24. Жигови вуре на врху цвета 25.
 Жигови вуре испод врха или на дну цвета 26.
25. Доња је плевница по леђима закружена . . .
 Sesleria.
 Доња је плевница кобилнчаста Beckmannia.
26. Жигови се помаљају испод врха цвета Phragmites.
 Жигови се помаљају при дну цвета 27.
27. Плодни су цветови измешани са јаловим 28.
 Само има плодних цветова у класку 29.
28. Плодни су цветови измешани са бесплодним
 цветовима Melica.
 Плодни су цветови измешени са шумкаме цве-
 товима Holcus.
29. Стубићи или жигови утврђени су испод врха
 плодника Bromus.
 Стубићи стоје на врху плодника 30.
30. Доња плевница има ос на средини или при
 дну 31.
 Доња је плевница на врху осата 32.
31. Доња је плевница на врху двозуба Avena.
 Доња је плевница на врху четворозуба Aiga.
32. Горња је плевница по ободу обрасла крутим
 чекињама Brachypodium.
 Горња је плевница глатка или је обрасла сп-
 тним трењама или длакама 33.
33. Доња је плевница јајаста, затубаста, трбушата
 и при дну срцаста Briza.
 Доња плевница није таква 34.
34. Певе су широке и трбушате Danthonia.
 Певе нису трбушате 35.

35. Класци су по леђима кобилчасти 36.
 Класци нису кобилчасти 40.
36. Доња је плевница осата или бодљава 37.
 Доња је плевница шуга 38.
37. Плевнице су јајасте и искривљене, с доње су
 стране неједнаке *Dactylis*.
 Плевнице су ланцетасте и праве *Koeleria*.
38. Певе су крупне и омотавају цео класак .
 Koeleria.
 Певе су краће од класка 39.
39. Стубић је врло кратак или га нема *Poa*.
 Стубић је доста дугачак *Eragrostis*.
40. Класци су дугуљасте 41.
 Класци су ланцетасте или шиљате 42.
41. Доња је плевница заокружена *Glyceria*.
 Доња је плевница кобилчаста *Catabrosa*.
42. Класци имају при дну омотач *Cynosurus*.
 Класци су без омотача *Festuca*.

А. Цветно вретено није улубљено на месту, где су
 класци утврђени.

а) Цвеће није разведено за време цветања.

I Пеме: *Phalarideae* Kunth.

Класци су са стране стиснути и имају по један
 плодан цвет, а кашто и по један или два мушка или
 пометсна цветка, Певе су од дужине цвета или су
 дуже. Доња је плевница кобилчаста. Жигови впе

на врху цвета. Круна је са стране стиснута, а није издебљена.

Anthoxanthum L.

Класци су са стране стиснути, стране су им нешто и имају по један хермафродитан и два пометена цвета, а поређани су у класолику метлицу. Плеве су неједнаке, кобиличaste и има их две. Плодан цвет има две по леђима, закружене плевице. Прашника и тучка има два.

A. odoratum L. Корен је жиличав и дуговечан. Стабљике су усправљене. Лишће је зелено, линеарно и пљоснато. Плеве су ланцетасте, горња је два пут дужа од горње и има три перва. Јалови су цветови једва што дужи од горњег плодног цвета. ♀. Расте по ливадама. Цвета у Мају.

Crypsis Ait.

Класци су с бока стиснути, стране су им успуцане, имају само један цвет и поређени су у класолику метлицу. Плеве су стиснуте, кобиличaste и неједнаке. Плевице су ошнaste и кобиличaste. Прашника има два или три, а стубића два.

C. alopecuroides Schrad. Корен је жиличав. Стабљике су унаокруг полегле. Лишће је сивасто, линеарно, зашиљасто и има дугачке рукавце. Класолика метлица је ваљкаста или дугуљаста, затубаста и на врху је сужена, а боје је обично мрко љубичасте. Прашника свагда има три. ☉ Расте крај путова око Ниша. Цвета у Августу и Септембру,

Phleum L.

Класци су стиснути а стране су им једва што испичене, поређани су у класолику метлицу и имају по један плодан цвет. Плевце су једнаке и има их две, а обе су стиснуте и кобиличасте. Доња је плевца кобиличаста, на врху је пресечена и неправилно зупчаста; горња је двозуба и има две кобилице, развојене узаним жљебом.

P. pratense L. Корен је дуговечан, кратак и жиличав. Стабљике су усправљене или су при дну на лакат савијене. Лишће је пљоснато и по ободу рапаво. Цветна је метлица класолика, ваљкаста, збивена и затубаста. Класци имају јалов цвет. Плевце су линеарно дугуљасте и на врху су пресечене под правим углом, а завршене су правим осом. Плевце су у пола краће од плева. ♀. Расте по ливадама. Цвета у Мају и Јуну.

β. nodosum Gaud. Корен је чворовито надуг. Расте крај путова. Цвета у Јуну.

P. Boehmeri Wibel. Корен је дуговечан и жиличав. Стабљике су усправљене или су при дну мало полегле. Лишће је кратко, пљоснато и по ободу рапаво. Класолика је метлица на оба краја сузена. Класци имају осим плодног цвета и у један јалов пометен цвет. Плевце су на врху косо пресечене, по површини су квржицаве, по леђима су трењаве или рапаве, а завршене су кратким шиљком. ♀. Расте по ливадама, а цвета у Мају и Јуну.

P. serrulatum Boiss. Корен је дуговечан и жиличав, Стабљике су усправљене или су при дну мало полегле. Лишће је кратко, пљоснато и рапаво. Класолика је метлица ваљкаста. Певе су лапцетасто, завршене су кратким осом, а по леђима су обрасле крутим трепљама. ☿. Расте по камењарима око Ниша. Цвета Јула и Августа.

P. asperum Juss. Корен је годишњи и жиличав. Стабљике су усправљене. Лишће је пљоснато и по ободу је рапаво. Горњи је рукавац нешто мало надут. Класолика је метлица на врху нешто мало сужена. Класци имају осим плодног цвета и по један јалов цвет. Певе су клипасте, на врху су задебљале и завршене су кратким шиљком, а по површини су квржичаве. ☉ Расте по виноградима и по сушним странама. Цвета у Априлу и Мају.

***Alopecurus* L.**

Класци су са стране стиснути, с једне су стране испунчени, с друге улубљени, имају по један цвет и поређани су у класолику метлицу. Певе су дуже од цвета, са свим су слободне или су срасле, а стиснуте су и кобилчасте. Певеца је само једна. Прашника има три, а стубића два.

Анализа специја.

1. Дуговечна биљка *A. pratensis*.
- Годишње биљке 2.
2. Горњи је рукавац јако надувен *A. utriculatus*.
- Рукавци нису надувени 3.

3. Стабљика је при дну на лакат савијена .
 A. geniculatus.
 Стабљика пије на лакат савејена *A. agrestis*.

A. pratensis L. Корен је дуговечан, кос и пушта изданке. Стабљике су усправљене или су при дну полегле. Лишће је линеарно ланцетасто пљоснато и по ободу равано. Горњи је рукавац нешто мало у средини надут. Класолика је метлица ваљкаста и затубаста. Плеве су ланцетасте, до половине су срасле, и по кобилици су трепљаве, а по нервима су маљаве. ☿ Расте по ливадама, у граду и др. Цвета Маја.

A. agrestis L. Корен је жиличав и једногодишни. Стабљике су танке, усправљене или нешто мало при дну полегле. Лишће је линеарно, пљоснато и по ободу равано. Сви су рукавици приљубљени. Метлица је класолика, ваљкаста и на оба краја сужена. Плеве су ланцетасте, заострљене, до половине су срасле имају узано кривоце и нешто су маљаве. ☉ Расте по ливадама, у граду и т. д. Цвета Маја и Јуна.

A. geniculatus L. Корен је жиличав. Стабљике су на лакат савијене, и по ободу равне. Рукавици су ваљкасти и приљубљени. Цветолика је метлица ваљкаста и затубаста. Плеве су дугуљасте, затубасте, нешто су мало при дну срасле, по кобилици су трепљаве, а са стране су маљаве. ☉ Расте по барама око Ниша и у граду. Цвета од Маја до јесени.

A. utriculatus Pers. Корен је жиличав и једно-годишњи. Стабљике су усправљене или су при дну нешто полегле. Лишће је зелено, кратко, пљоснато и зашиљасто. Горњи је рукавац на врху јако надувен. Класолика је метлица јајаста. Певе су заострљене, до половине су срасле, а кобилица им је на врху танка, а при дну дебела и трепљава. ☉ Расте у граду, по турским баштама и око града. Цвета у Априлу и Мају.

II Племe : **Sesleriaceae Koch.**

Класци су са стране стиснути, по странама су испупчени и имају 2 до 6 плодних цветова. Доња је плевница по леђима заокружена. Жигови вире на врху цвета. Крупа је с леђа стиснута или је готово ваљкаста.

Sesleria Scop.

Класци су јајастии, са стране су стиснути, имају по два или више цветова и поређани су у класолики, збивени грозд. Певе су готово једнаке, кобиличасте и има их две. Доња плевница има на врху 2 до 3 бацкава или осата зупца. Прашника има три. Крупа је с леђа стиснута, а на врху је и на унутарњој страни улокнута.

Анализа специја.

Лишће је пљоснато; метлица је ваљкаста .
 S. argentea.
 Лишће је копчасто; метлица је јајасто дугу-
 љаста S. rigida.

S. argentea Sav. Корен пушта изданке. Стабљике су усправљене. Лишће је лискарно, пљоснато и зашиљасто; доње је дугачко, горње је кратко, класолики је грозд ваљкаст и дугачак. Класци су дугуљаст и немају два до три цвета. Певе су ланцетасте, заострљене и осате. Доња је плевина завршена са пет осова. ♀. Расте по боку Суве планине. Цвета у Мају и Јулу.

S. rigida Neuf. Корен је жиличав. Стабљике су ситне и усправљене. Лишће је узано, кончато и озго мало изљубљено. Класолика је метлица јајасто дугуљаста. Класци имају по 2 до 3 цвета. Певе су јајасто ланцетасте и осате. Доња је плевина завршена са три оса. ♀. Расте по камењарима око Ниша. Цвета у Марту и Априлу.

III Племe: *Panicaceae* Kunth.

Класци су с леђа стиснути и имају по један плодан цвет. Доња је плевина по леђима заокружена. Жигови вире на врху цвета. Крупа је стиснута.

Tragus Hall.

Класци су при дну наги, поређани су у класолику метлицу и имају један јалов и један хермафродитан цвет. Плева је само једна. Доњи цвет има само једну кожасту плевину, која има 6 до 7 бодаља. Плодни цвет има две опнасте и глатке плевине.

T. racemosus Hall. Корен је жиличав. Стабљике су мало стиснуте и при основи су полегле. Лишће је кратко, пљоснато и по ободу равано. Класолика је ме-

тлица рехава, а класци су јој заострљени и поређани су у осам редова. Бодље су на плевници доњог цвета чакласте. ☉ Расте крај путова и по виноградима у Сићеву, Градишту, око Ниша и др. Цвета у Јуну и Јулу.

Setaria P. Beauv.

Класци су при дну окружени крутим чекињицама, поређани су у класолику метлицу и имају два цвета: доњи мушки и горњи хермафродитав. Плене су две. У мушком су цвету обично две плевнице, ретко само једна. У хермафродитном цвету има две рскавичаве, тачкасте или рапаве плевнице.

Анализа специја.

1. Цветна је метлица рапава . *S. verticillata*.
- Цветна је метлица глатка 2.
2. Плевнице су у плодног цвета набране *S. glauca*
- Плевнице су у плодног цвета глатке *S. viridis*.

S. glauca P. V. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене, неједнаке и глатке испод цвећа. Лишће је заострљено и по ободу рапаво. Класци су јајасте, затубасте и поређани су у збивену, жућкасту и под пипањем глатку метлицу. Плене су неједнаке; горња је у пола краћа од цвета. Плевнице су у плодном цвету јајасте, затубасте и по преко су набране. ☉ Расте по пољу и крај путова око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

S. viridis P. V. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене или разведене и глатке испод цвећа. Лишће

је усправљено, заоштрљено и по ободу рапаво. Класци су ситни, елиптични, затубасти и поређани су у збивену и глатку метлицу. Чекињаста приперци имају бодљике, које на више гледе. Певе су неједнаке, горња је од дужице цвета. Певе су у плодног цвета једнаке, елиптичне и ситно тачкасте. ☉ Расте крај путова и по усевима. Цвета Јуна и Јула.

S. verticillata P. V. Корен је жиличав. Стабљике су веругаве, при дну су стиснуте и полегле, а на врху су врло рапаве. Лишће је разведено, заоштрљено и врло рапаво. Класци су елиптични, затубасти и поређани су у класолнку метлицу, која је врло рапава, кад се оздо на више дарне. Чекињаста приперци имају бодље, које на ниже гледе. Певе су неједнаке, горња је од дужице цвета. Певе су у плодног цвета јајасте затубасте и ситно тачкасте. ☉ Расте крај путова, по баштама, усевима и др. Цвета од Јула до Августа.

Panicum L.

Класци су при основи наги, поређани су у класове или у метлице, а имају по два цвета, горњи хермафродитан, доњи јалов. Певе су неједнаке, краће су од цвета и има их две, врло ретко само једна. Плодни цвет има свакад две певе, које су рскавичаве и глатке.

Анализа специја.

1. Цветни су класови прстасто поређани . . . 2.
- Цветни класови нису прстисти P. Crus galli.

2. Лишће је глатко *P. glabrum*.
 Лишће је длакаво *P. sanguinale*.

I Секција: *Echinochloa* P. B. Цвеће је поређано у сложене класове, који су окренути на једну страну и на изменце смештени дуж стабљике.

P. Crus galli L. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене или су при основи полегле и нешто су стиснуте. Лишће је линеарно, често крецаво и глатко. Класци су јајасте и зашпиљасте. Плеве су неједнаке и по нервима трепљаве. Доња плевница у цвета јајаста, зашпиљасте осата и има седам нерва; горња је краћа и без нерва. У плодног су цвету плевнице једнаке и без нерва. ☉ Расте по песковитим и влажним местима, крај путова и др. Цвета Јула и Августа.

II Секција: *Digitaria* Scop. Цвеће је поређано у једноставне, линеарне и на једну страну окренуте класове, који су као прсти или као пршљен поређани.

P. sanguinale L. Корен је жиличав. Стабљике су сасвим или само при дну полегле. Лишће је кратко, разведено и више или мање длакаво. Класци су ланцетасте и поређани су у 3 до 8 прстастих класова. Плеве су неједнаке: доња је врло ситна, горња је ланцетаста и у пола је краћа од цвета. Плевнице су у плодног цвета једнаке, глатке и без нерва. У јеловог је цвета плевница само једна. ☉ Расте крај усева, крај путова и др. Цвета од Јуна до Јула.

β) *ciliare* G. G. Плевница је у доњег, јаловог цвета по бочним нервима трепљава. ☉ Расте где и горња биљка, а цвета кад и она.

P. glabrum Gaud. Корен је жлиљчав. Стабљике су ситне и сасвим полегле. Лишће је кратко, линеарно и глатко. Класци су ситни, елиптични и поређани су у два до четири престава класа. Плеве су сасвим неједнаке. Доња је врло ситна, а кашто је и нема; горња је елиптична и од дужице цвета. Плевнице су у плоднога цвета једнаке, глатке и без нерва. ☉ Расте по песку крај Нишаве близу Ниша. Цвета од Августа до јесени.

IV Племе: *Chlorideae* Kunth.

Класци су с бока стиснути и имају по један цвет. Доња је плевница по леђима кобиличаста. Жигови виरे испод врха цвета.

Synodon Rich. Класци су ланцетаста и поређани су у више класова скупљених у амбрел. Плеве су готово једнаке, кобиличасте, шупе и има их две. Доња је плевница ланцетаста и кобиличаста; горња је дво-зуба и има две кобилице на леђима.

S. Dactylon Pers. Корен пузи. Цветне су стабљике при дну полегле и гранате; јалове су по земљи пружене и јако су лиснате. Лишће је сивасто, кратко рацаво и нешто мало длакаво. Класци су ситни и поређани су у две реда. Плеве су заострљене и по ко-

билици су рапаве. † Расте по пољу, крај путова и др. Цвета од Јуна до јесени.

Beckmannia Host.

Косасци су поређани у више четвртастих класова и имају по два цвета. Певе су једнаке, кобиличaste. Плевнице су опнасте.

B. eruciformis Host. Корен је дуговечан. Стабљика је висока, крута и при дну је задебљала. Лишће плоскато, линеарно и рапаво. Цветни су класови поређани у дугуљасту, готово на једну страну окренуту метлицу. Певе су кобиличaste и мало су краће од плевница, које су опнасте и на врху бацкаве. † Расте по барама око Нјаша. Цвета у Јуну и Јулу.

б) Цвеће је разведено за време цветања.

Племе **Andropogoneae Kunth.**

По два или три класца стоје заједно; један има петељку, други је без петељке. Плевнице су опнасте, једна је на леђима заокружена. Жигови вире из цвета близу његовог врха.

Andropogon L.

Класци су полигамни, а имају само по један цвет, мушки су насађени на петељку; женски и хермафродитни немају петељке. Певе су готово једнаке и шуте или је горња са осом. Горња плевница у плодног цвета има ос.

Анализа специја.

Корен пузи	A. Ischaemum.
Корен је жиличав	A. Gryllus.

A. Ischaemum L. Корен пузи. Стабљике су танке, усправљене, и често гранате. Лишће је сиво, линеарно и обрасло је рехавим длакама. Цветна је метлица састављена од 5 до 10 пртастих класова, који су за време цветања разведени, а по том усправљени. По два класка заједно стоје: један је мушки и има петељску, други је хермафродитан и нема петељке. ♀. Расте по сушним местима и крај путова око Ниша. Цвета од Јуна до Августа.

A. Gryllus L. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене и на врху рапаве. Лишће је жетво, линеарно, пљоснато и обрасло је рехавам длакама. Метлица је крупна, усправљена и састављена је од класова, која имају по 3 класка: један без петељке и два бочна са петељком ♀. Расте по сушним местима око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

Sorghum Pers.

По два или три цвета стоје заједно и један је без петељке, а други или два друга имају петељку; у скупу састављају гранату метлицу. Плеве су у плодног цвета готово једнаке, рскавичаве и шуте; доња има три зупца. Доња је плевица улубљена, замиљаста и шута; горња је двозуба.

S. Halepense Pers. Корен пузи. Стабљика је усправљена и висока. Листе је линеарно ланцетасто, заострљено и по ободу равао. Цветна је метлица крупна и граната. Доња је плева у једног цвета тро-зуба и пљосната; горња је на врху кобиљчаста. Горња је плевница на двоје расечена и има ос. ♀. Расте по њивама и крај путова. Цвета од Јула до јесени.

Племе: **Arundinaceae** Kunth.

Класци су расути и имају по два или више цвeтова. Плевнице су опнасте; доња је по леђима кобиљчаста. Стубићи се помаљају испод врло цвета.

Phragmites Trin.

Класци су са стране стиснути, насађени су на петљке и имају три до седам цвeтова; доњи је цвет мушки и при основи го, остали су хермафродитни и при дну су брадати. Певе су неједнаке и краће су од цвета. Доња је плевница ланцетаста и на врху цела.

P. communis Trin. Корен пузи. Стабљике су високе, круте и листате. Листе је крупно, круто, линеарно ланцетасто и у два реда поређано. Цветна је метлица крупна и граната. Певе су зашиљасте и на врху целe. Доња је плевница заострљена; горња је дво-зуба. ♀. Расте по барама. Цвета у јесен.

Племе: **Agrostideae** Kunth.

Класци су расути, са једним ретко са више цвeтова. Плевнице су опнасте, доња је по леђима кобиљчаста. Жигови се помаљају при дну цвета.

Calamagrostis.

Класци су са стране стиснути, имају по један плодан цвет, а кашто и зачестак дугог цвета, насађени су на петељке а у скупу састављају метлицу. Певе су много дуже од цвета и има их две. Доња је плевница при дну длакава, на врху је пресечена или зупчаста, на леђима је осата и дужа је од горње.

Анализа специја

Ос је дужи од плева; цветна је метлице шарени *C. sylvatica*.

Ос је краћи од плева, цветна је метлица обично зелена *C. epigeios*.

C. epigeios Roth. Корен пузи. Стабљике су усправљене, круте и крупне. Лишће је спво круто, дугачко и рапаво. Цветна је метлица усправљена, крута и обично зелена. Певе су неједнаке и на врху шиљате. Доња плевници у пола је краћа од плеве и у средини леђа има прав ос, који недостиже, висину длака, које су од дужине плева. † Расте по виноградима и влажним местима око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

C. sylvatica DC. Корен пузи. Стабљике су круте и усправљене. Лишће је линеарно, дугачко, рапаво и озго мало длакаво. Цветна је метлица дугачка, ређава кашто испрекидама и обично је љубичаста. Певе су једнаке и ланцетасте. Доња плевница има дугачак ос, који премашује плеву, а длаке су четпри пута од ње

краће. † Расте по шумама на Сувој Планини. Цвета Јула и Августа.

Agrostis L.

Класци су са стране стиснути, имају по један хермафродитан цвет често и зачетак другог цвета, а поређани су у растреситу метлицу. Плеве су зашиљасте, дуже су од цвета и има их две. Доња је плевица длакава при основи, а на врху је пресечена и зупчаста; кашто има ос, а кашто га нема.

Анализа специја..

1.	Годишња биљка	<i>A. Spica venti.</i>
	Дуговечне биљке	2.
2.	Везица је дугачка	<i>A. stolonifera.</i>
	Везица је кратка	<i>A. vulgaris.</i>

I Секција *Euagrostis*. Доња је плева дужа од горње.

A. stolonifera L. Корен пузи и пушта изданке. Стабљике су усправљене или су полегле. Листе је кратко, пљоснато и рапаво. Везица је дугуљаста и дугачка. Цветна је метлица дугуљаста, граната и пре цветања скупљена. Плеве су ланцетасте. Доња је плевица јајаста, затубаста и два пут је дужа од горње. † Расте крај путова, крај Нишава и др. Цвета у Јуну и Јулу.

A. vulgaris With. Корен обично пушта изданке. Стабљике су усправљене или полегле. Листе је линеарно, пљоснато и рапаво. Везица је врло кратка и пре-

сечена. Цветна је метлица јајаста, свакад растресита и обично љубичаста. Певе су ланцетасте и зашпљасте. Плевнице су неједнаке; доња је два пут дужа од горње ђ. Расте по сушним местима, крај брдских путова и др. Цвета у Јуну и Августу.

II. Секција: *Arpa P. Beauv.* Доња је плевница краћа од горње.

A. Spica venti L. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене. Лишће је линеарно и пљоснато. Везица је ланцетаста и дугачка. Цветна је метлица велика, растресита, жућкаста; а гране су јој кончасте, веругаве и за време цветања оразонтално разведене. Певе су неједнаке. Доња плевница има ос, који је три до четири пута дужи од класка. Прашнице су линеарно дугуљасте. ☉ Расте крај путова, по ливадама и др. Цвета у Јуну и Јулу.

Племе: *Stipaceae Kunth.*

Класци су расути и имају само један плодан цвет. Плевница су најзад кожасте; доња је по леђима заокружена. Жигови се пошалају на боку цвета.

Stipa L.

Класци су са стране стиснути, имају по један цвет, а поређани су у метлицу. Певе су дуже од цвета и не приметно су истанчане у шиљак који личи на ос или су заострљене. Доња је плевница кожаста, и завршена је дугим осом; доња је краћа а обе омотавају крупу. Прашнице су брадате.

Анализа специја

1. Цвѣће је без стапке *S. Aristella*
Цвѣће је утврђено на стапку 2.
2. Ос је пераст *S. pennata*.
Ос није пераст *S. capillata*.

I. Секција *Eustipa*. Цвет је на стапку насађен. Горња је плевница цела.

S. capillata L. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене и круте. Лишће је сиво, круто усукано и одозго маљаво. Везица је ланцетаста, дугачка. Цветна је метлица усправљена, рехава и дугачка. Плеве су неједнаке, беличасте и истанчане су у шпљак, краћи од њих. Доња је плевница при дну длакава, а на врху има дугачак, при дну усукан, го и као колено савијен ос. ♀ Расте по сушним местима на Винику, у Јелашници, и др. Цвета у Јулу и Августу.

S. pennata L. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене и круте. Лишће је сиво, круто, усукано и кончасто. Везица је јајаста и маљава. Цветна је метлица рехава, разведена и састављена је од мало цвѣтова. Плеве су готово једнаке, жућкасте и истанчане су у шпљак, дужи од њих. Доња је плевница при дну длакава и завршена је дугачким и перастим осом. ♀ Расте по сушним странама око Нипа и на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

II Секција: *Aristella* Bert. Цвет нема стапку. Горња је плевница двозуба.

S. Aristella L. Корен је жиличав. Стабљике су танке, усправљене и круте. Лишће узано усукано, дугачко и усправљено. Везица се једва види, Цветна је метлица усправљена, дугачка, узана и непрекидана. Певе су једнаке и заострљене. Доња је плевица при дну длакава и завршена је коначним и правим осом ♀. Расте по странама у Сићеву, Јелашници, Сувој Планини и др. Цвета у Јуну

Lasiagrostis Link.

Класци су са стране стиснути имају по један на кратку стапку насађен цвет и у скупу састављају метлицу. Певе су неједнаке, дуже су од цвета и сасвим су шуте. Доња је плевица при дну длакава. на врху је расцепљена и има ос: горња има две кобилице растављене узаним жљебом.

L. Salamagrostis Link. Корен је кратак и жиличав. Стабљике су усправљене и круте. Лишће је круто, дугачко, ижљебљено и најзад усукано. Цветна је метлица дугачка, рехава и на врху погнута. Певе су ланцетасте и заострљене. Доња плевица при основи обрасла белим длакама а ос јој је жућкаст и при основи је као колена савијен. ♀. Расте по стенама око Ниша; нарочито у Сићеву, на Сувој Планини и др. Цвета у Мају и Јуну.

Piptatherum P. V.

Класци су с леђа стиснута, ;стране су им испупчене, имају по један цвет и поређани су у метлицу. Певе

су шуте, дуже су од цвета и има их две. Доња је плевница кожаста, сјајна и има ос; горња је цела и има два нерва.

P. paradoxum P. V. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене. Лишће је широко и линеарно. Везица је врло кратка и пресечена. Класци су дугуљasti, зеленкасти и поређани су у метлицу. Певе су једнаке, зашиљасте и имају 3 до 5 нерва. Доња је плевница завршена осом, који је четири до пет пута од ње дужи. ♀. Расте по камењарима око мап. Св. Богородице и по другим местима. Цвета у Мају.

Milium L.

Класци су с леђа стиснути, стране су им испунчене, имају по један цвет и поређани су у метлицу. Певе су од дужице цвета и шуте су. Доња је плевница, кончаста, сјајна и без оса; горња је улубљена и на врху расечена.

M. effusum L. Корен је жиличав, али пушта и кратке изданке. Стабљике су усправљене. Лишће је доста широко, дугачко, заострљено и рапаво, везица је ланцетасти и доста дугачка, класци су јајастии, зеленкасти или љубичасти и поређани су у јако гранату метлицу. Певе су глатке и имају 3 до 5 нерва. Доња је плевница глатка и пага. ♀. Расте по шумама, а цвета у Мају.

Племе: **Avenaceae** Kunth.

Класци су расути и имају 2 до 10 цветова. Певнице су зељасте или ошнaste и имају на леђима ос, или су без оса. Жигови се помаљају при дну цвета.

Aira L.

Класци су са стране стиснути, по странама су испу-
чени и имају два хермафродитна цвета. Плевесе су дуже од
цвета, готово су једнаке, опнасте и кобиличасте. Доња
је плевница опнаста и има на леђима ос, горња има две
кобилице и на врху је расцепљена.

Анализа специја

Годишња биљка	<i>A. capillaris.</i>
Дуговечна биљка	<i>A. caespitosa.</i>

A. capillaris Host. Корен је жиличав. Стабљике
су кончасте и усправљене. Лишће је ситно, чекињасто
и по рукавцима је рапаво. Цветна је метлица врло
разведена, а гране су јој дугачије и кончасте. Класци
су 4 до 5 пута краћи од својих петељака. Плевесе су
на врху затубасте и бацкава. Доња плевница има ос дужи
од плева и при дну два праменка длака. ☉ Расте крај
цута по Селичевици и по шумама око Ниша. Цвета
у Априлу и Мају.

A. caespitosa L. Корен је жиличав. Стабљике су
високе и на врху рапаве. Доње је лишће дугачко усправ-
љено, пљоснато и озго рапаво. Цветна је метлица крупна
и граната. Класци су дужи од својих петељчица. Плевесе
су ланцетасте и по кобилици рапаве. Доња плевница има
ос краћи од плевница. ☿ Расте на Сувој Планини.
Цвета у Јуну.

Авена L.

Класци имају 2 до 9 цветова и поређани су у гранату метлицу. Плеве су кобиличасте и има их две. Доња је плевница кожаста, по леђима је закржжена и има као колено савијен ос, а на врху је расцепљена; горња је плевница двозуба и има две кобилице.

Анализа специја.

1. Стабљика је стиснута *A. compressa*.
Стабљика није стиснута 2.
2. Годишња биљка *A. fatua*.
Дуговечне биљке 3.
3. Обе плеве имају по три нерва *A. amethystina*.
Доња плева има само један кевр *A. pubescens*.

I Секција : *Eruavena* G. G. Класци висе. Плеве имају више нерва.

A. fatua L. Корен је жиличав. Стабљике су високе и усправљене. Лишће је линеарно, пљоснато, глатко или длакаво. Цветна је метлице на све стране развездена. Класци имају по 2 до 3 цвета. Доња је плевница двозуба, обрасла је риђим длакама и има усукан ос. ☉ Расте крај путова и по усевима. Цвета у Мају и Јуну.

II Секција : *Avenastrum* Koch. Класци су усправљени. Плеве имају по један до три нерва.

A. pubescens L. Корен је жиличав, а пушта и изданке. Стабљике су обле, усправљене, само су при дну мало полегле. Лишће је линеарно, пљоснато и више

мање длакаво. Везица је дугуљаста и заоштрљена. Цветна је метлица дугуљаста и скупљена. Класци су ишарани, љубичасти и бели, стиснути и имају три четири цвета. Плеве су сушне и прозачне: доња има један, горње три перва. Доња је плевица по леђима рапава и има на сред леђа мрж, дугачак ос. џ. Расте по брдима око Нипа: на Голом Врху, на Сувој Планини и др. Цвета у Мају и Јуну.

A. amethystina DC. Разликује се од горње блеке, што су јој класци крупнији и састављени од два до три цвета; што су јој плеве крупније и што обе имају по три перва, и што доња плевица има испод средине дугачак ос. џ. Расте на Сувој Планини а цвета кад и предња биљка.

A. compressa Neuf. Корен је жиличав. Стабљике су усправљена и само су при дну мало полегле, а због стиснутих рукаваца изгледају и саме стиснуте. Лишће је линеарно, по површини је рапаво, а по ободу се виде под јаком луцом ситни зупци. Класци су линеарни. Плеве су сушне и прозачне, доња има један, горња има три перва. Доња је плевица при дну рапава и има на сред леђа дуг ос. џ. Расте на Габровачком Брду. Цвета у Јуну.

Holcus L.

Класци су с леђа стиснути, а стране су им испупчене, имају по два цвета и то горњи шупи, а доњи херма-

фродитни и поређани су у метлицу. Плеве су кобиличасте и готово једнаке: доња има један, а горња три нерва. Доња је плевица кобиличаста, затубаста и у горњем цвету има близу врха ос, горња је плевица на врху пресечена и зупчаста, а има две кобилице.

Анализа специја.

Корен је жиличав *H. lanatus*.
 Корен нузи *H. mollis*.

***H. lanatus* L.** Корен је жиличав. Стабљике су усправљене или су при дну полегле и длакаве су. Листе је линеарно, пљоснато и длакаво. Цветна је метлица јајасто дугуљаста, за време цветања је разведена а по том је скупљена. Плеве су ланцетасте и по кобилице трепљаве. \mathcal{S} горњег је цвета ос сакривен и у поље кукасто искривљен. \mathcal{Z} Расте по супним странама и ливадама око Ниша. Цвета Маја и Јуна.

***H. mollis* L.** Корен нузи. Стабљике су усправљене или су при дну полегле и по чворовима су длакаве. Листе де линеарно, пљоснато, најпре маљаво а по том мало и рапаво. Цветна је метлица дугуљаста, узана, за цветања разведена, а по том скупљена. Ос вири из цвета, најпре је прав, а по том као колено савијен. \mathcal{Z} Расте по шумама на Сувој Планини. Цвета у Јуну.

Koeleria Pers.

Цветни су класпи са стране стиснути, имају по два до пет цветова, а поређани су у класолику метлицу. Плеве су

неједнаке; доња има један, а горња три нерва. Доња је плевница цела и пута или је двозуба са кратким осом; горња је на врху устањена и има две кобилице.

K. cristata Pers. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене и на врху голе. Листе је пљоснато, линеарно и нешто мало круто. Цветна је метлица класолика и при дну је испрекидана, Цветни су класци глатки и обично беличасти, а имају два до четири цвета. Певе су краће од цвета. Доња је плевнице заострљена. ♀ Расте по сушним странама, камењарима и др. Цвета у Мају и Јуну.

Племе: **Festucaceae** Kunth.

Класци су расути и имају по 2 или више хермафродитних цветова. Плевнице су зељасте. Стубићи су кратки, а жигови се помаљају при дну цвета.

Glyceria R. Brown.

Класци су затубасти, пута а има их 3 до 15. Доња је плева краћа. Плевнице су готово једнаке; доња је по леђима заокружена, на врху затубаста и пута; горња је на врху двозуба и по кобилици је трељава.

Анализа специја.

Стабљике су високе и усправљене *G. spectabilis*.

Стабљике су полегле *G. fluitans*.

G. fluitans R. Brown. Корен је жиличав. Стабљике су полегле и на далеко пузе, а на врху су ус-

прављене. Лишће је линеарно, пљоснато и доста широко, а рукавци су му стиснути. Везица је кратка. Цвеће је поређано у дугачак, усправљен грозд. Цветни су класци бледо зелени, размакнута, дугачки, линеарни и насађени су на доста дуге петељке. Плеве су неједнаке и затубасте. Доња је плевица ланцетаста, сушна и на врху скоро зашиљаста, горња је мало краћа од доње. ♀ Расте по барама а цвета од Маја до Јула.

G. spectabilis Mert. et Koch. Корен пузи. Стабљике су дебеле и усправљене. Лишће је круто, линеарно ланцетасто, на врху бацкаво и с једне стране кобличасто; доње је врло дугачко и у праменке скупљено. Рукавци су обли. Цвеће је поређано у растреситу, крупну метлицу. Класци су шарени, доста ситни и на дуге дршке насађени. Плеве су неједнаке и затубасте. Доња је плевица дугуљаста, затубаста и на врху је сушна. ♀ Расте по барама и цвета у Јулу.

Catabrosa P. Beauv.

Класци су ситни, с бока су стиснути, а по странама су испупчени. Плеве су неједнаке. Доња је плевица дугуљаста, кобличаста, на врху је пресечена или заокружена; горња је пресечена или је на врху крњава.

S. aquatica P. V. Корен пузи и пушта изданке. Стабљике пуштају при дну изданке, а на врху су усправљене. Лишће је меко, сивасто, линеарно и пљоснато. Класци су зелени или љубичасти и насађени су на петељке своје дужине, а поређани су у крупну, ин-

рахидалну метлицу. Плевне су краће од цвета, горња има један, а доња три перва. Доња је плевница на врху пресечена, горња је на врху плитко усечена. ♀. Расте крај бара око Ниша. Цвета од Мају до Јула.

Роа L.

Класци су јајасте, са стране су стиснути и поређани су у гранату метлицу. Плевне су зељасте и пејсдиане. Доња је плевница кобиличаста цела или усечена; горња има две кобилице, а на врху је цела или право пресечена.

Анализа специја.

1. Годишње биљке 2
Дуговечне биљке 3.
2. Цвете је поређано у класолику метлицу *P. dura*.
Цвете је поређано у растреситу метлицу *P. alpina*.
3. Стабљика је при дну надута 3 bis
Стабљика није надута 4.
3 bis Цвете је слободно *P. concinna*.
Цвете је вунцом везано *P. bulbosa*.
4. Стабљика је јако стиснута *P. compressa*.
Стабљика није стиснута 5.
5. Корен пузи и пушта изданке *P. pratensis*.
Корен не пузи 6.
6. Гране су у цветне метлице усамљене или по две *P. alpina*.
Гране су у цветне метлице по 3 или по више на истој висини поређане 7.
7. Везица је дугуљаста, зашиљаста 8.

Везица је кратка и обично на врху пресечена
 P. nemoralis.

8. Доња плева има 5 видљивих нерва *P. trivialis*.

Доња је плева без видљивих нерва . *P. fertilis*.

I Секција: *Sclerogoa*. Горња је плевине пресечена
 и на врху цела.

P. dura Scop. Корен је годишњи и жиличав. Ста-
 бљике су по земљи полегле. Лишће је пљоснато и по
 ободу рапаво. Класци су шарени, глатки, дугуљаст
 и нешто стиснути, а поређани су у класолики грозд.
 Певе су неједнаке, по ободу су сушне; доња је краћа
 и пресечена; горња је на врху расечена. Доња је пле-
 вица на врху расечена а по кобилици је рапаво. ☉
 Расте крај путова и по ливадама. Цвета од Априла
 до Јула.

II Секција: *Euroa*. Горња је плевина расечена.

* Доња плевине има по пет слабо видљивих нерва.

X Корен је жиличав.

P. annua L. Корен је годишњи и жиличав. Ста-
 бљике су при дну полегле, а по том усправљене, ретко
 су са свим полегле. Лишће је меко, пљоснато, по ободу
 рапаво, са стиснутим рукавцима. Велица је у горњег
 лишћа дугуљаста. Класци су јајаст, шарени и поре-
 ђани су у рехаву, рачвасту метлицу. Певе су краће
 од цвећа; доња има један, горње има три нерва. Горња

је плевница ланцетаста, затубаста и има пет слабо приметних перва. ☉ Расте по авлијама и крај путова; а цвета од пролећа до јесени.

P. nemoralis L. Корен је жиличав. Стабљике су танке и усправљене. Лишће је узано линеарно, пљоснато, оздо и по ободу рававо. Везице готово нема. Класци су јајасто ланцетасти, обично зеленкасти и поређани су у метлицу, која је за време цветања разведена, а по том скупљена. Плеве су готово једнаке, краће су од цвета и обе затубасте и по ободу беличасте, а по кобилици и по ободима има дуге свиласте длаке. ☿ Расте по шумама око Ниша. Цвета од Јуна до Августа.

P. alpina L. Корен је жиличав. Стабљике су круте, усправљене или су при дну полегле. Лишће је линеарно, пљоснато, круто, глатко и на врху је бацкаво. Везица је у горњег лишћа дугуљаста и зашиљаста. Класци су јајаста, обично шарени и поређани су у метлицу, која је у време цветања врло разведена а доцније скупљена. Плеве су готово једнаке и у пола су краће од класка, а обе имају по три перва. Доња је плевница ланцетаста, зашиљаста и има по кобилици и по ободима дуге свиласте длаке. ☿ Расте по Сувој Планини. Цвета од Маја до Јула.

P. bulbosa L. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене и при дну су задебљале. Лишће је линеарно, пљоснато и зашиљасто, а везице су му дугуљасте

и зашиљасте. Класци су јајасте, шарени и поређани су у јајасту, збивену и пре цветања скупљену метлицу, а имају по 4—6 цветова, који су међу собом вуницом везани. Певе су готово једнаке, краће су од класака и обе имају по три нерва. Доња је плевица ланцетасти, зашиљаста и при дну има дуге свиласте длаке. ♀ Расте по градским беделима у Нишу, по сушним местима и крај путова око Ниша. Цвета од Априла до Јуна.

P. concinna Gaud. Разликује се од горње биљке нарочито тим, што су цветови са свим слободни а нису вуницом повезани. ♀ Расте где и горња биљка, а цвета кад и она.

×× Корен пузи.

P. compressa L. Корен пузи и пушта многе изданке. Стабљике су стиснуте, при дну су полегле а на врху су усправљене. Лишће је кратко, сивасто, линеарно и глатко, а везица му је врло кратка и пресечена. Класци су ланцетасти, зелени или шарени и поређани су у дугуљасту, скупљену метлицу. Певе су неједнаке и краће су од класка, а обе имају по три нерва. Доња је плевица ланцетасти, затубаста и на врху сушна, а има при дну дуге свиласте длаке. ♀ Расте по сушним, песковитим местима око Ниша. Цвета у Јулу и Августу.

** Доња плевица има по 3 јако псала нерва.

P. pratensis L. Корен пузи и пушта изданке. Стабљике су усправљене и обле. Лишће је линеарно,

зашиљасто и по ободу рапаво. Везица је врло кратка и пресечена. Класци су јајасте, зелени или шарени и поређани су у дугуљасту метлицу. Плевне су скоро једнаке и краће су од класка; доња је плевница ланцета-ста и на врху је сушна, а при дну има дуге, свиласте длаке. ♀. Расте по ливадама и крај путова, а цвета од Априла до Јуна.

P. trivialis L. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене и обле. Лишће је линеарно, пљоснато и на врху је поступно сужено. Везица је дугуљаста и зашиљаста. Класци су јајасте, зелени или шарени и поређани су у крушну, разведену и гранату метлицу. Плевне су неједнаке и краће су од класка; доња има један, а горња пет нерва. Доња је плевница ланцетаста и при дну има свиласте длаке. Расте крај путова и по влажним местима. Цвета од Маја до Јула.

P. fertilis Host. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене. Лишће је линеарно, пљоснато. Везица је дугуљаста и зашиљаста, класци су јајасто ланцетасте и имају по 2 до 5 цветова, а поређани су у растреситу метлицу. Плевне су неједнаке, кобиличасте и имају 1 до 3 слабо видљива нерва, а краће су од класка. Доња је плевница ланцетаста и при дну има нешто мало свиластих длака ♀. Расте крај бара око Нјаша. Цвета Јуна и Јула.

Eragrostis P. V.

Класци су линеарни или линеарно дугуљасте, са стране су стиснути и имају 4—20 цветова. Плевне су

опнасте и има их две. Доња је плевница трбушата, кобиличаста и има три нерва; горња је на врху цела и има две кобилице.

Анализа специја.

1. Класци су скупљени у гомилице *E. megastachya*.
Класци су усањени 2.
2. Доње су гране у метлице пршљенасте *E. pilosa*.
Гране у метлице нису пршљенасте *E. proaeoides*.

L. megastachya Р. В. Корен је жиличав. Стабљике су при дну на лакат савијене и на све стране разведене. Лишће је пљоснато, по ободу је жљездичаво и често тренљаво са глатким рукавцима; а везица је замењена длакама. Класци су скупљени у гомилице, и поређани су у јајасту, разведену метлицу, а имају 6 до 20 збивених цветова. Певе су ланцетасте; горња има три нерва. Доња је плевница затубаста или расечена, а бочни су јој нерви испали. ☉ Расте крај путова и по баштама и т. д. Цвета од Јуна до Августа.

E. proaeoides Р. В. Разликује се од горње биљке, што су јој класци ситнији, што су насађени на коначасте и дуге петељке, што нису скупљени у гомилице, што су цветови у њима режаво смештени и што су цветни рукавци длакави. Расте по нековитим местима, често у друштву са горњом биљком. Цвета од Јуна до Августа.

E. pilosa Р. В. Корен је жиличав. Стабљике су танке и при дну полегле. Лишће је узано, пљоснато

и без жљездица. Рукавци су глатки. Везица је замењена длакама. Класци су усамљени, ситни и имају 4 до 12 рехаво поређаних цветова. Цветна је метлица рехава, а доње су јој гране пршљенасте. Плеве су ланцетасте и имају по један нерв. Доња је плевница скоро зашиљаста. ☉ Расте где и предње две биљке, а и цвета кад и оне

Briza L.

Класци су јајаста или округласта, са стране су стиснути и поређани су у метлицу. Плеве су улубљене, по леђима су заокружене и имају 7 до 9 нерва. Доња је плевница трбушаста, по леђима заокружена, при дну је срцаста, а на врху је затубаста; горња је на врху пресечена и има две кобилице.

B. media L. Корен је шљичав. Стабљике су усправљене. Листе је кратко, линеарно и заострљено, а везица му је кратка и пресечена. Класци су скоро срцасти, шарени, насађени су на дуге петељке и врло су покретни, а поређани су у рехаву метлицу. Плеве су готово једнаке, улубљене и по ободу су сушне. Доња је плевница срцасто јајаста, затубаста и по ободу сушна. ☿ Расте по шумама и сушним странама. Цвета у Јуну и Јулу.

Melica L.

Класци су најпре јајаста, по том отворени а са стране стиснути, а имају по 2 до 4 цвета од којих су горњи обично пометени. Плеве су неједнаке, опнасте,

улубљене и имају 5 до 7 нерва. Доња је плевница рскавичава, на врху је сушна и цела, а по леђима је заокружена; горња је на врху двозуба.

Анализа специја

1. Доња је плевница трепљава *M. ciliata*.
Доња је плевница глатка 2.
2. Класци су обешени *M. nutans*.
Класци су усправљени *M. uniflora*

* Доња је плевница длакава.

M. ciliata L. Корен пузи. Стабљике су усправљене, танке и у гомилице скупљене. Листе је линеарно, пљоснато и најзад на двоје савијено. Цветна је метлица класолика, ваљкаста. Певе су неједнаке. Доња је плевница по ободу од основе до врха трепљава. ♀. Расте по камењарима, а цвета од Априла до Јуна.

** Доња је плевница глатка.

M. nutans L. Корен на далеко пузи. Стабљике су танке и раздвојене. Листе је линеарно, пљоснато и обрасло је рехавим длакама. Везица је кратка заокружена. Класци су обешени и имају по три цвета. Цветна је метлица рехава, на једну је страну окренута, најпре је усправљена, а по том је погнута. Певе су неједнаке. Доња је плевница дугуљаста и нервима је ширана; горња је на врху цела и по кобилицама је обрасла кратким трепљама. ♀. Расте по шумама на Сувој Планини. Цвета у Мају и Јуну.

M. uniflora Retz. Разликује се од предње биљке што јој је цветна метлица разведена, са усправљеним петељкама и класцима; што ови имају по два цвета, један плодан, а један јалов, и што је везица напрасно скупљена у узан израптај. ♀. Расте по шумама око Ниша. Цвета у Јуну и Јулу.

Dactylis L.

Цветни су класци насађени на кратке петељке, са стране су стиснути и у скупу састављају сложену метлицу. Певе су неједнаке, кобиличасте и на врху су мало усукане. Доња је плевница ланцетаста, кобиличаста, а на врху је цела или расечена; горња је расечена на два зашиљаста дела и има две трепљаве кобилице.

D. glomerata L. Корен је жличав. Стабљике су усправљене. Лишће је линеарно, пљоснато и заострљено; доње је за време цветања увело. Цветни класци састављени су у усправљену, гранату и на једну страну окренуту метлицу. Певе су неједнаке и ланцетасте. Доња је плевница ланцетаста, заострљена и на врху цела. ♀. Расте крај путова, по шумама и др. Цвета у Јуну и Јулу.

Danthonia DC.

Класци су с обе стране испупчени, најзад су с бока стиснути, насађени су на петељке и имају 2 до 6 цветова. Певе су опнасте, нешто трбушасте и обично су дуже од класка или су му у дужину равне. Доња је плевница по леђима заокружена, а на врху је трозуба. горња је плевница цела и има две кобилице.

D. decumbens DC. Корен је жиличав. Стабљике су најпре полегле, а по том усправљене. Лишће је зелено, линеарно, заострљено, најпре пљоснато, а по том усукано. Класци су зелени или шарени, насађени су на дуге петељке и поређани су у класолику метлицу. Плеве су дуже од класка. Доња је плевница на врху трозуба, а при дну има два снопића длака. ♀. Расте по шумама и по ливадама на Селачевници, Бањи и т. д. Цвета у Мају и Јуну.

Cynosurus L.

Класци су са стране стиснути; једни су плодни, други су јалови и поређани су у метлицу, која је на једну страну окренута. Јалови класци сложени су од прозрачних прицерака, у плодним класцима плеве су готово једнаке, доња је плевница по леђима заокружена, на врху је расцепљена и осата; горња је двозуба и има две кобилице.

Анализа специја.

Годишња биљка **C. echinatus.**

Дуговечне биљке **C. cristatus.**

C. cristatus L. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене и у гомиле скупљене. Лишће је узано, линеарно и пљоснато, а везица му је кратка и пресечена. Јалови су класци састављени од бацкавих љусака, које су у два реда поређане. Плодни су класци ситни, зелени, а сви су поређани у класолику, линеарну метлицу која је окренута на једну страну. Плеве су готово је-

длаке и бацкаве. Доња је плевница завршена осом краћим од ње. ♀. Расте по сушним ливадама. Цвета од Маја до Јула.

C. echinatus L. Корен је жаличав. Стабљике су усправљене и глатке. Лишће је широко, линеарно и пљоснато, а везица му је коса и дугуласта. Јалови су класци састављени од узаних, линеарних и осатих љусака. Плодни су класци зелени и имају два до три цвета. Метлица је јајаста, збивена и на једну је страну окренута. Певе су готово једнаке, заострљене и имају кратак ос. Доња плевница има ос дужи од себе. ☉ Расте по ливадама и виноградима, а цвета у Мају и Јуну.

Festuca L.

Класци су најпре ваљкасти, а по том стиснути, јајастии или ланцетастии и поређани су у гранату метлицу. Певе су неједнаке и има их две, ретко само једна. Доња је плевница заокружена или кобиличаста, осата или шута, горња је плевница двозуба, а има две кобилица. Жигови су утврђени на врху плодника.

Анализа специја.

1. Годишња биљка са кобиличастом доњом плевницом *P. pseudo-muros*.
Дуговечне биљке са закруженом доњом плевницом 2.
2. Доње бар лишће усукапо 3.
Све је лишће или бар доње пљоснато 6.
3. Горње је лишће пљоснато . *F. heterophylla*.

- Све је лишће чекињасто 4.
4. Везица је састављена од 2 кратке ушице *F. ovina*.
Везица нема ушица 5.
5. Лишће је круто *F. varia*.
Лишће је меко *F. flavescens*.
6. Класци су поређани у класолики грозд . . .
. *B. loliacea*.
Класци су сложени у метлица 7.
7. Корен нузи и пушта изданке . . . *F. drymeia*.
Корен је жиличав 8.
8. Рукавци су у доњег лишћа при дну раши-
рени *F. spadicosa*.
Рукавци нису раширени 9.
9. Доња плевница има дуг ос . . . *F. gigantea*.
Плевнице су без оса *F. elatior*.

I Секција: *Vulpia* Gr. Доња је плевница по лићма кобилчаста.

***F. pseudo-myuros* S. W.** Корен је жиличав. Стабљике су танке и у гомилицу скупљене. Лишће је узано, најзад је чекињасто. Горњи је рукавац врло дугачак, обично је раширен и обавата основу метлице. Класци су дугуљасто клинасти на петелкама глатки, а поређани су у метлицу, која је узана, на једну страну окренута и на врху погнута. Горња је плева три пут дужа од доње и у пола је краћа од класка. Доња плевница има ос дужи од цвета. Прашник је само један
⊙ Расте по нескровитим местима, крај путова, по виноградима и др. Цвета у Мају и Јуну.

11 Секција: *Eufestuca*. Доња је плевница по леђима заокружена.

* Доње је лишће усукано.

F. ovina L. Корен је жиличав. Стабљике су танке усправљене и њошкасте. Лишће је зелено, чекињасто, доста круто и све једнако. Везица је састављена од две ушке. Класци су дугуљasti и поређани су у метлицу, која је дугуљаста и разведена. Плеве су неједнаке и зашиљасте. Доња је плевница линеарно ланцетаста и има кратак ос; горња је двозуба џ. Расте по несковитим ливадама и виноградима. Цвета од Маја до Јуна.

F. heterophylla Lamk. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене, цртасте, али нису њошкасте. Доње је лишће меко, сптно, усукано и њошкasto; горње је пљоснато и много шире. Везица је састављена од 2 ушке. Класци су узани, дугуљasti и поређани су у дугачку, рехаву метлицу, која је на врху погнута. Плеве су неједнаке, заштрљене и осате, горња је двозуба. џ. Расте по шумама више Вање, на Сувој Планини и др. Цвета од Маја до Августа.

F. varia Haenk. Корен је жиличав. Стабљике су при дну обично полегле а по том усправљене. Лишће је сивасто, круто, бодљаво и свуд је једнако. Везица је без ушака. Класци су јајasti, стиснути, а петелке су им рапаве и с једне стране дијакаве. Метлица је дугуљаста, скупљена и на врху погнута. Плеве су дугу-

љасто ланцетасте и неједнаке. Доња је плевница ланцетаста, зашиљаста и по ободу је јако сушна. ♀. Расте на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

F. flavescens Bell. Разликује се од предње биљке, што јој је метлица дужа, ужа, рехавија и више на једну страну окренута; што су јој класциужи, дугуљасте, што имају 3 до 5 цветова, који су свакад жућкасти и најзад што јој је лишће кончasto и мекано. ♀. Расте по Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

** Доње је лишће (бар у младости) пљоснато.

F. loliacea Huds. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене или су само при дну полегле. Лишће је линеарно, пљоснато и по ободу је равано. Класци су линеарно дугуљасте, равни, увек су усамљени и насађени су на кратку цетељку, а поређани су у дугачак, класолик грозд. Певе су заоштрљено шиљасте и неједнаке. Доња је плевница линеарно ланцетаста и нешто зашиљаста; горња је нешто дужа и на врху двозуба. ♀. Расте по нишком чапру, а цвета у Мају и Јуну.

F. spadicosa L. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене и на врху голе. Доње је лишће дугачко, узано, најуре пљоснато а по том усукано и на врху бодљаво, са стиснутим рукавцима; који су при дну раширени и омотавају једни друге; горње је лишће кратко, а везица му је јајаста. Класци су широки, изврнуто јајасте и поређани су у дугуљасту метлицу,

која је за цветања разведева, а потом скупљена. Плевне су ланцетасте, неједнаке и сасвим сушне. Доња је плевница ланцетаста, зашиљаста, шута или бацкава ђ. Расте по ливадама на Сувој Планини. Цвета у Јуну и Јулу.

F. gigantea Vill. Корен је жиличав. Стабљике су високе, дебеле и усправљене. Лишће је дугачко, широко, сјајно, равано а везица му је кратка и пресечена. Класци су дугуласти и поређани су у рехаву, разведени и погнуту метлицу. Плевне су линеарне, заострљене сушне и неједнаке. Доња је плевница заострљена, на врху је сушна и има дугачак и веругав ог. ђ. Расте по шумама под Сувом Планином. Цвета у Јуну.

F. drymeia M. K. Корен цузи и пушта изданке. Стабљика је висока. Лишће је широко, пљоснато, линеарно ланцетасто, озго је модричasto, а оздо зелено, везица је дугуласта, класци су ситни и поређани су у широку, гранату метлицу, која је на врху погнута. Плевне су неједнаке, ланцетасте. Доња је плевница заострљена и бацкава. Плодник је длакав. ђ. Расте по Сувој Планини. Цвета у Јуну.

F. elatior L. Корен је жиличав. Стабљике су при дну полегле, а на врху усправљене. Лишће је пљоснато, ланцетасто линеарно и зелено. Везица је врло кратка, класци су линеарни, имају 5 до 10 цветова и поређани су у метлицу, која је скренута на једну страну и за време цветања је разведена. Плевне су за-

тубасте. Доња је плевница на врху зупчаста, шута или бацкава. Плоднић је глатак. ♀. Расте под Сувом Планином. Цвета у Мају и Јуну.

Bromus.

Класци су пасађени на петељке и имају више цветова. Певе су неједнаке и шуте. Доња је плевница на врху расцепљена и у средњини расцепа има ос, ређе је да је шута, горња је затубаста и двозуба. Жигови су утврђени испод врха са стране плодника.

Анализа специја.

1. Класци су на врху раширени 2.
Класци нису раширени 3.
2. Класци су мањави *B. tectorum*.
Класци су глатки *B. sterilis*.
3. Дуговечне биљке 4.
Годишње биљке 5.
4. Корен пузи *B. inermis*
Корен је жиличав *B. erectus*.
5. Ос је прав 6.
Ос је искривљен 8.
6. Певе су једне дужине *B. arvensis*.
Певе су различне дужине 7.
7. Класци су дугуљасто ланцетастни
. *B. commutatus*.
Класци су јајасто дугуљаста *B. mollis*.
8. Цветна је метлица усправљена *B. confertus*.
Цветна је метлица погнута 9.

9. Класци су ланцетасти *V. patulus*.
 Класци су јајасто ланцетасти *V. squarrosus*.

I Секција: *Eubromus* G. G. Класци су на врху раширени и имају дугачак ос. Годишње биљке.

V. tectorum L. Корен је жиличав. Стабљике су танке, усправљене и на врху мањаве. Лишће је линеарно, пљоснато и длакаво. Класци су дугуљасто клинасти, мањави и поређани су у метлицу, која је на једну страну окренута и на ниже оборена. Певе су зашиљасте и неједнаке. Доња је плевица линеарна, кобиличаста, слабо је ишарана нервима и има прав ос, који је дужи од плевице. ☉ Расте по зидинама и сушним местима. Цвета у Априлу и Мају.

V. sterilis L. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене или су при дну полегле, а нису длакаве. Лишће је дугачко, пљоснато и мањаво. Класци су дугуљасто клинасти, глатки, а поређани су у метлицу на све стране разведену и на врху погнуту. Певе су врло зашиљасте и неједнаке. Доња је плевица линеарна, нервима ишарана и има дугачак ос. ☉ Расте по зидинима и сушним местима. Цвета од Маја до јесени.

II Секција: *Festucaria* G. G. Класци нису на врху раширени; ос им је кратак или га и нема. Дуговечне биљке.

V. erectus Huds. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене и круте. Доње је лишће узано и на двоје

савијено, горње је два пут шире. Класци су линеарно ланцетасти и поређани су у дугуљасту, усправљену метлицу. Плеве су зашиљасте и неједнаке. Доња је плевница линеарна, нервима ишарана и има кратак ос. ☿ Расте по сушним странама око Ниша. Цвета од Маја до Јуна.

V. inermis Leys. Корен нузи и пушта изданке. Стабљике су усправљене и круте. Листће је линеарно, иљоснато, круто и свуд једнако. Класци су дугуљастии поређани су у дугуљасту, усправљену метлицу. Плеве су неједнаке и зашиљасте. Доња је плевница кобиличаста, на врху је расечена, а слабо је нервима ишарана. ☿ Расте по сушним и необрађеним местима. Цвета у Јуну.

III Секција: *Serrafalcus* Parl. Класци нису на врху раширени. Доња је плевница по леђима заокружена и има ос. Годишње или двогодишње биљке.

* Ос је прав.

V. arvensis L. Корен је жличиав. Стабљике су високе, усправљене или су при дну полегле. Листће је меко, линеарно, длакаво. Класци су ланцетасти зашиљастии стиснути и поређани су у крушцу, рехаву и усправљену метлицу, чије су доње гране врло дугачке. Плеве су ланцетасте и једне дужине. Доња је плевница дугуљасто елиптична, на врху је расцепљена и има ос од дужине плевнице. ☉ Расте по необрађеним местима, а цвета у Јуну.

V. commutatus Schrad. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене или су при дну полегле. Лишће је линеарно, заштрљено и мањаво. Класци су јајасто ланцетасти, зашиљаст и поређани су у рехаву, разведену метлицу, која је скоро на једну страну окренута а врхом погнута. Горна је плева јајасто ланцетаста, доња је ланцетаста. Доња је плевица елиптично дугуљасти, на врху је пресечена и крјави, а обод јој око средине има туп угао. ☉ Расте крај путова и по ливадама. Цвета Маја и Јуна.

V. mollis Parl. Корен је жиличав. Стабљике су круте и усправљене. Лишће је меко, линеарно и сивасто. Класци су јајасто дугуљаст, зелено сивасти и обично мањави, а поређани су у усправљену, дугуљасту метлицу, која је за време цветања разведена, а по том скупљена и збивена. Плете су ланцетасте и зашиљасте. Доња је плевица изврнуто јајаста, нервима је ишарана, на врху је сушна и расцепљена, а на сред обода има туп угао. ☉ Расте по ливадама и крај путова. Цвета у Мају и Јуну.

** Осови су најзад усукани и раскречени.

V. patulus Mert. et Koch. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене или су при дну полсгле. Лишће је линеарно, пљоснато, заштрљено и мањаво. Класци су ланцетасти, зашиљаст, обично шарени и поређани су у рехалу метлицу, која је за цветања разведена, готово на једну страну окренута и на врху погнута.

Плеве су ланцетасте. Доња је плевница елиптично дугуласта, на врху је расцепљена и завршена је танким, најзад раскреченим осом, а ободи имају у средини туп угао. ☉ Расте по сушним местима, а цвета у Мају и Јуну.

B. squarrosus L. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене или су при дну полегле и глатке су. Лишће је меко, линеарно и зашиљасто. Класци су ланцетаста, зашиљаста и поређани су у рехаву метлицу, која је на врху погнута. Плеве су пеједнаке; горња је јајасто дугуласта и затубаста; доња је ланцетаста и зашиљаста. Доња је плевница дугуласто ромбондална, по ободу је сушна и има у средини туп и испали угао, а на врху је расцепљена и завршена усуканим и раскреченим осом. ☉. Расте по каменима око Ниша. Цвета у Мају и Јуну.

B. confertus M. B. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене. Лишће је длакаво. Класци су јајасто дугуласти и длакави, а поређани су у збивену, усправљену метлицу, која је по цветању скупљена. Доња је плева дужа од горње. Доња је плевница завршена усуканим и раскреченим осом. ☉. Расте крај усева близу Коновице. Цвета у Мају и Јуну.

Brachypodium P. B.

Класци су насађени на врло кратке петељке и поређани су у клас, а имају по 3 до 15 цветова. Плеве су неједнаке и ланцетасте. Доња је плевница линеарно ланцетаста, шута или осата.

Анализа специја.

Корен је жиличав *B. sylvaticum*.
 Корен пузи *B. pinnatum*.

***B. sylvaticum* R. et Schult.** Корен је жиличав. Стабљике су усправљене и у гомилу скупљене. Лишће је мекано, пљоснато и у поље искривљене. Класци су линеарно дугуљасте и имају пет до десет цветова. Певе су неједнаке, ланцетасте и зашиљасте. Доња је плевица осата. ♀. Расте по жбуњу и шумама. Цвета у Јуну.

***B. pinnatum* P. V.** Корен пузи. Стабљике су усправљене и у гомилу скупљене. Лишће је круто, усправљено и бледо зелено. Класци су линеарно дугуљасте и имају 8 до 20 цветова. Певе су неједнаке и ланцетасте. Доња плевица има кратак ос. ♀. Расте по необрађеним местима. Цвета у Јуну и Јулу.

в) Класци су утврђени у изрезима цветне осовине.

Племе : *Hordeaceae* G. G.

По 2 до 6 класака заједно стоје на цветној осовини и имају по 1 или више цветова. Жигови излазе при дну цвета.

Hordeum L.

По три класка стоје упоредо и имају само по један цвет. Певе су скоро једнаке, шиљасто осате и има их по две за сваки класак. Доња је плевица ланцетаста, заштрљена, по леђима је заокружена, а на врху има ос.

Анализа специја.

1. Стабљике су полегле . . . *H. maritimum*.
Стабљике су бар на врху усправљене . . . 2.
2. Све су плевe чекињасте . . . *H. secalinum*.
Неке су плевe линеарно ланцетасте *H. murinum*.

***H. murinum* L.** Корен је жиличав. Стабљике су при дну полегле, а на врху су усправљене. Лишће је меко, линеарно, пљоснато и нешто длакаво. Бочни су класци ситни, мушки и насађени су на петељчице, средњи је крупнији, хермафродитан и нема петељке. Плевe су неједнаке и осате; спољна је плева у бочних класака чекињаста, а у хермафродитних је класака линеарно ланцетаста и трењљава. Доња је плевица завршена осом. ☉ Расте крај путова, поред зидина и т. д. Цвета од Маја до Јула.

***H. secalinum* Schreb.** Разликује се од предње биљке, што су твм, све плевe чекињасте; што је ос у мушких цветова врло кратак, што су стабљике круте и усправљене. ☉ Расте по виноградима и камењарима. Цвета од Маја до Јуна.

***H. maritimum* With.** Корен је жиличав. Стабљике су полегле. Лишће је меко, пљоснато и маљаво. Бочни су класови ситнији и насађени су на петељке; средњи је клас крупан и без петељке. Плевe су неједнаке и осате; обе су на средњим као и спољна на бочним класцима чекињасте; унутарња је на бочним класцима ланцетасто шиљаста. Доња је плевица на херма-

фродитним цветовима завршена дугим осом. ☉. Расте крај путова око Ниша. Цвета од Маја до Јуна.

Elymus L

Класци имају по 2 или више цветова а стоје по 2 или 3 на зупцима цветне осовине. Плеве су скоро једнаке, шуте или осате и окружавају скуп класака. Доња је плевица по леђима заокружена, шута или осата; горња је двозуба.

Анализа специја.

По три класца стоје на једној висини, дугочечна биљка **E. Euroraеus.**

По два класца стоје на истој висини, годишња биљка **E. crinitus.**

E. crinitus Schreb. Корен је жиличав. Стабљике су танке и при дну су полегле. Лишће је узано, линеарно и заострљено. По два класца стоје заједно или при дну само по један и имају по један до два цвета. Плеве су шиљасте, развдене и имају дуг ос. Доња је плевица завршена дугим и на поље искривљеним осом. ☉. Расте по нековитим местима око Ниша. Цвета Маја и Јуна.

E. Euroraеus L. Корен је жиличав. Стабљике су круте и усправљене. Лишће је линеарно пљоснато и зашиљасто. По три класца стоје заједно и имају по 2 цвета. Плеве су линеарно шиљасте, усправљене, при дну су срасле, а на врху имају ос. Доња је плевица рапава, има три нерва и завршена је усправљеним и

дугачким осом. ♀. Расте по шумама на Сувој Планини Цвета од Јуна до Августа.

Племе: **Triticeae G. G**

Класци су усамљени дуж цветне осовине и имају два или више хермафродитних цветова. Жягови вире при дну цвета.

Secale L.

Класци су са стране наслани уз цветну осовину и имају по два родна цвета са једним непотпуним заметком. Певе су кобилчасте, шилате и краће су од цвета Доња плевница има ос.

S. montanum Guss. Корен је жиличав. Стабљика је усправљена и врло висока. Лишће је линеарно, широк и глатко. Класци су поређани у дугачак клас. Певе су скоро једнаке и мало су краће од класка, или су му у дужину равне. Доња плевница има дугачак ос. ♀. Расте крај потока по Селичевици. Цвета у Мају и Јуну.

Triticum L.

Класци су усамљени дуж цветне осовине и углављени су у њене изрезе плоском страном, а имају два или више цветова. Певе су скоро једнаке тобушате и шуте. Доња је плевница шута или са осом; горња је на врху двозуба.

Анализа специја.

1.	Корен пузи	2.
	Корен је жиличав	3.

2. Лишће је сивасто *T. glaucum*.
Лишће је зелено *T. repens*.
3. Годишње или двогодишње биљке 4.
Дуговечне биљке 5.
4. Певе на класцима трепљаве . *T. villosum*.
Певе глатке *T. Baecoticum*.
5. До под врх дупке усправљена, висока шумска
биљка *T. caninum*.
Полегла доста ситна по камењарима растећа
биљка *T. cristatum*.

T. villosum P. V. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене и глатке. Лишће је пљоснато, мекано и длакаво. Класци имају по три до четири цвета и поређани су у усправљен, дугуљаст и са стране стиснут клас. Певе имају по две трепљаве кобилице. Певе су такође трепљаве и доња има дуг ос. ☉ Расте по сушним странама, а цвета у Мају и Јуну.

T. Baecoticum Vois. Корен је жиличав. Стабљике усправљена и висока. Лишће је линеарно ланцетасто и маљаво. Класци имају само по два цвета : један јалов, други родан, а поређани су у усправљен дугуљаст, узан клас. Певе су равне. Доња је певича у родног цвета осита, а у јаловог шута. ☉ Расте по виноградима и крај путова око Сињева, а цвета у Мају и Јуну.

T. cristatum Schreb. Корен је жиличав. Стабљика је усправљена и доста ниска. Лишће је пљоснато, ли-

неарно и на врху сужено Класци су дугуљасто ланцетасте, имају више цветова а поређани су у дугуљаст и са стране стиснут клас. Певе су ланцетасте и на врху бацкаве. Доња је плевница ланцетаста и осата. ♀ Расте по камењарима на Голом Врху. Цвета у Мају.

T. glaucum Desf. Корен пузи и пушта изданке. Стабљике су усамљене и усправљене. Лишће је сивасто. најпре пљоснато, по том усукано и озго је рапаво. Класци су линеарно дугуљасте, дворедице смештени, нешто размакнути и састављају рехав, усправљен клас. Певе су линеарне, затубасте или косо пресечене и у пола краће од класка. Доња је плевница затубаста, бацкава или осата. ♀ Расте по виноградима и необрађеним местима. Цвета у Јулу и Августу.

T. repens L. Корен пузи. Стабљика је усправљена и усамљена. Лишће је зелено, обично свакад пљоснато и озго рапаво. Класци су јајасто клинасти, дворедице поређани и састављају стиснут, усправљен клас. Певе су ланцетасте, заострљене и за трећину или четвртину су краће од класка. Доња је плевница свакад зашиљаста, а кашто и осата. ♀ Расте крај усева, крај путова и т. д. Цвета Јуна и Јула.

T. caninum Huds. Корен је жиличав и не пузи. Стабљике су у гомилице скупљене и усправљене. Лишће је зелено, пљоснато и с обе стране рапаво. Класци су линеарно елиптични и рехави, а поређани су у клас, који је врхом погнут. Певе су ланцетасте, заострљене,

осате и за четвртину су краће од класка. Доња је плевница линеарно ланцетаста и има дуг, веругав ос. ☐ Расте по виноградима и по шумама око Ниша. Цвета Јуна и Јула.

Aegilops L.

Класци су усамљени дуж цветне осовине а окренути су јој једном страном и углављени у њене изрезе. Плеве су две, по леђика су заокружене и имају по један или више зубаца или осова. Доња је плевница шута или осата, а има по два или три зупца.

Анализа специја.

Плеве имају по 2 или више осова . . .
 , . . . *Ae. triaristata*.
 Плеве имају само један ос . *Ae. cylindrica*.

Ae. triaristata W. Корен је жиличав. Стабљике су при дну полегле, а врхом су усправљене. Лишће је линеарно. Класци су јајасте, надути, имају три до четири цвета и поређани су у доста дуг, ваљкаст клас. Плеве су готово једнаке и имају по 2 до три права и при дну глатка оса. Доња је плевница дугуљаста и има 2 до 3 неједнака оса. ☉ Расте по песковитим местима и камењарима. ☐ Цвета у Мају и Јуну.

Ae. cylindrica Host. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене или су при дну полегле. Лишће је линеарно и равнo. Класци су линеарни и поређани су у дугачак, обао клас. Плеве су готово једнаке и имају

по један, у доњих класака врло кратак, у горњих дугачак ос, који је при дну јако рапав. Плевице су у доњих класова шуте, у горњих су осате. ☉ Расте по песковитим местима око Ниша. Цвета у Мају.

Lolium L.

Класци су усамљени и пасатице су окренути цветној осовини. Плева је само једна. Доња је плевица шута или осата, горња је двозуба.

Анализа специја.

Годишња биљка , *L. temulentum*.
 Дуговечна биљка *L. perenne*.

L. perenne L. Корен је жиличав. Стабљике су усправљене или су при дну полегле. Лишће је линеарно, пљоснато и у младости је на двоје савијено. Класци су ланцетасти, имају по три или више цветова и поређани су у рехав или збивен клас. Плева је краћа од класка. Доња је плевица шута. ☉ Расте по баштама, крај путова и т. д. Цвета од Јуна до јесени.

L. temulentum L. Корен је жиличав. Стабљико су круте, усправљене и високе. Лишће је круто, пљоснато и широко. Класци су дугуљасте и затубасте. Плева је линеарна, зашиљаста и дужа је од класка. Доња је плевица осата. ☉ Расте по усевима близу Гадиног Хана, Ђелија и т. д. Цвета у Јуну и Јулу

Д О П У Н А .

Које случајем, које погрешком штампарском изостало је у тексту неколико анализа родова и неколико описа родова. То ће се овде попуњити, а читалац, који се овом књигом буде служио, треба то у тексту да прибележи, како би овом попуњом могао, кад му за треба, да се користи.

На страни 406, у фамилији „*Carpifoliaceae*,” фали.

Анализа родова.

1. Стубић је један *Lonicera*.
Стубић има више 2.
2. Прашника има 10, зељасто биље . . . *Adoxa*.
Прашника има 5, шибље 3.
3. Лишће је перасто, бобица има 3—5 семака
. *Sambucus*.
Лишће није перасто, бобица има 1 семку .
. *Viburnum*.

На страни 412 у фамилији *Rubiaceae* требало је да дође пре рода *Rubia*:

Анализа родова

1. Круница је левкаста или звонаста 2.
Круница је точкаста 4.

2. Чаша има 4 или више зубаца . *Sberardia*.
Чаша је без зубаца 3.
3. Круничини су режњевии унутра увраћени .
. *Crucianella*
Круничини су режњевии разведени . *Asperula*.
4. Плод је бобица, круница је подељена на 5
режњева *Rubia*.
Плод је сув, круница је на четворо подељена
. *Galium*.

На страни 425 у фам. *Valerianaceae* треба пре рода *Valeriana* да дође :

Анализа родова.

- Круница је при дну грбава, чаша се у зрелости претвара у перницу . . . *Valeriana*.
Круница није грбава; чаша нема пернице .
. *Valerianella*.

На страни 430 у фамилији *Dipsaceae* треба да дође пре рода *Dipsacus* :

Анализа родова.

1. Стабљика је бодљава *Dipsacus*.
Стабљика није бодљава 2.
2. Омотач је црепаст *Cephalaria*.
Омотач није црепаст 3.
3. Ложа је длакава *Knautia*.
Ложа је обрасла паљама 4.
4. Круница је подељена на 4 режња . *Succisa*.
Круница је подељена на 5 режњева *Scabiosa*.

На страни 436 пре рода *Scabiosa* треба да дође род :

Succisa M. K.

Омотачак је завршен зељастим ободом и има на себи осам дубоких, уздужних бразда. Чашин крајак изгледа као мали чанак и подељен је на 5 зубаца, или је цео. Ложа је обрасла паљама. Омотач је пернаст.

S. pratensis Moench. Обично длакава биљка. Стабљика јој је усиправљена, крута и на врху маљава. Доње је лишће дугуљасто, цело и обично глатко, горње је ланцетасто и кашто зупчато. Омотач је у зрелости длакав, ситан је и подељен је на четирм зељаста зупца, а има 8 бразда. Чашин је обод ситан и завршен је са пет чекињастих зубаца, који су у пола краћи од чашине цевн, а дужи су од омотачка. Цветне су главице полукружне, а у зрелости су округле. Круница је љубичаста и подељена је на четири режња 2. Расте по влажним местима близу Г. Студене, где ју је нашао г. Пеливановић. Цвета у јесен.

На страни 517, пре него што је дошла полуфамилија „*Liguliflorae*,” треба да дође род :

Kentrophyllum Neck.

Цветне су главице јајасте и састављене су од више жутих и плодних цветова. Листићи су у омотача бодљави: спољњи су зељасте и перасто су исечени, унутарњи су кожасте и ланцетасте. Ложа је чекињава.

Ахеније су четвртасте. Перница је састављена од кртих љуспица, или је у спољњих ахенија никако и нема.

K. lanatum DC. Стабљика је крута, усправљена, лисната и на врху гратата. Лишће је круто, перасто исечено, бодљаво и жлездичаво. Цветне су главице усамљене на врху грана. Омотач је јајасто дугуљаст; спољни су му листићи разведени и подобни су горњем лишћу, унутарњи су ланцастии и на врху бодљави. Цвеће је жуто. Ахеније су жуте са црним пегама и скоро су четвртасте, а на врху су рапаве. Перница је риђа и састављена је од зупчастих, љуспастих длака; на спољњим ахенијама пернице нема. Ложа је обрасла чекињастим паљача. ☉ Расте крај путова и по необрађеним местима. Цвета у Јулу и Августу.

На страни 517, испод племена „Hyoserideae“ и његовог описа ваља додати.

Cichorium L.

Ахеније су завршене венцем састављеним од много ситних љусака. Омотач је сложен од два реда листића.

На страни 528 ваља додати пре него што дође *Chondrilla* овог у. *erythrospermum*. Лишће је дубоко исечено и сивасто. Спољни су листићи у омотача усправљени. Ахеније су црвенкасте. Расте по сушним странама око Ниша. Цвета рано с пролећа. *Taraxacum erythrospermum* Andr.

На страни 559 пре анализе специја треба да дође:

Vaccinium L.

Круница је округласта или звонаста, остало је као и у фам. „Vaccineae.“

На страни 568 у другој линији ваља додати поред: Стубића нема и ово: или није кончаст.

На страни 587 испод: †† Корен је грудваст треба да дође:

* Љуснице су сакривене у цвету.

На страни 675, после секције *Acinos* и њеног описа ваља додати:

C. *Acinos* Clairv. Длакава, ређе глатка биљка. Стабљика јој је зељаста и од основе граната, али без јалових изданака. Лишће је јајасто или ромбоидално, ситно рескасто и на дршке утврђено. Цвете је у пазуху лишћа скупљено у гомилице од два до три цвета. Чаша је длакава; цев јој је накрива, при дну је на дута, а за тим сужена; зупци су јој троугални, кратки и напрасно замињени. Круница је ситна, црвена и у грлу раширена. ☉ Расте по њивама и сушњих странама. Цвета од Маја до јесени.

ДРУГА ДОПУНА И ВАЖНИЈЕ ИСПРАВКЕ У ДЕЛУ.

На страни 6 место 9 и 10 врсте стави :

9. Стубић има два жига *Gentiana*.
Стубић је са једним жигом 9 bis
9 bis Цвеће је ситно и у клас поређано *Plantago*.
Цвеће је крупно, љубичасто а није у класу
. *Ramondia*.

На страни 15 у 4 врсти оздо место *Rhinanthaceae*, стави *Scrophulariaceae*.

На страни 298 по врста 19 стави :

I Секција : *Herbacei* G. G. Стабљике су зељасте.

R. saxatilis L. Стабљике што носе лишће леже по земљи, цветоносне су усправљене, једноставне и зељасте. Лишће је зелено, мањаво и сложено је од три ромбондална, зашиљаста листића. Залисци су јајаст и обуватају стабљику. Цвеће је ситно и на врху стабљика поређано је у амбреласт грозд. Чашине су лиске лапцетасте, заоштрљене, најпре усправљене, а по том

пресамићене. Плод је црвен, сјајан и састављен је од неколико надутих карпидија. ♀. Расте по Сувој Планини, где је ову биљку нашао г. Пеливановић. Цвета у Мају и Јуну.

На истој страни у 8 врсти оздо место I Секција стави II Секција.

На 299 страни у 4 врсти, место II стави III Секција.

На страни 418 у врста 15 у место G. Parisiense стави G. divaricatum

На страни 448, пре рода „Solidago“, ваља да се стави:

Aster L.

Цвеће је по ободу главице језичасто, женско и обично је плаво или љубичасто; по колуту је цвасто, хермафродитно и жуто. Омотач је црепаст. Ложа је нага. Ахепје су сљоштене и немају кљуна. Перница је копчаста.

A. Amellus L. Стабљика је доста висока, усправљена и на врху граната. Листе је јајасто ланцето, рацаво, длакаво, цело или рескасто. Листићи су у омотача у поље савијени и на врху су затубасти. Јеличасти су цветови плаветни и крупни. Цветне су главице крупне и утврђене су на лиснате петелке ♀. Расте на Сувој Планини, где је ову биљку нашао г. Пеливановић. Цвета у јесен.

На страни 472, врсти другој одоздо, место *Nov.* стави *G. G.*

На страни 473 у врсти 13 у место *Nov.* стави *G. G.*

На страни 477 у врсти 12 треба изоставити: и без мириса.

На страни 532 у врсти 19 у место *chondraelliflora* стави *chondrillaeflora*.

На страни 539 пренеси 23, 24 и 25 врсту на другу страну иза Анализе специја.

На страни 552 у трећој врсти оздо у место *Servicaria* стави *Servicaria*.

На страни 853 пре рода „*Juncus*“ ваља да се дода:

Анализа родова.

Чаура је подељена на три окца . . . *Juncus*.
У чаури има само једно окце . . . *Luzula*

На страни 858 пре „*I. Suredgeae*“, треба да дође:

Анализа родова.

- 1 Цвеће је једнодомо или дводомо . . . *Caugh.*
Цвеће је хермафродитно 2.
2. Цветне су плеве поређане у два реда, *Suredgeus*.
Цветне су плеве на све стране поређане . . . 3.
3. Стубиљ је копчаст *Scirpus*.
Стубиљ је зглобовит и при дну раширен .
. *Heleocharis*.

На страни 880, пре него што дође „*P. pratense*“
 треба да се дода :

Анализа специја

1. Корен је једногодишњи *P. asperum*.
 Корен је дуговочан 2.
2. Певе су на врху право пресечене *P. pratense*.
 Певе су на врху косо пресечене 3.
3. Певе су завршене осом, а по леђима имају
 дуге трепље *P. serrulatum*.
 Певе су завршене кратким шиљком, а по
 леђима су равне, или имају кратке трепље
 P. Boehmeri.

ФАМИЛИЈЕ И РОДОВИ У ОВОЈ ФЛОРИ.

А

Acanthaceae 707.
Acanthus 707.
Acer 183.
Acerineae 183.
Achillea 464.
Aconitum 44.
Acorus 850.
Actaea 46.
Adonis 28.
Adoxa 407.
Aegilops 930.
Aegopodium 364.
Aethionema 90.
Aethusa 379.
Agrimonia 308.
Agrostemma 137.
Agrostis 893.
Aira 898.
Ajuga 701.
Alchemilla 309.
Alisma 788.
Alismaceae 788.
Allium 802.

Alnus 778.
Alopecurus 881.
Alsine 140.
Alsineae 138.
Althaea 164.
Alyssum 79.
Amaranthaceae 723.
Amaranthus 723.
Amaryllideae 825.
Ambrosiaceae 546.
Amelanchier 318.
Ampelideae 186.
Amygdaleae 280.
Amygdalus 281.
Anacamptis 833.
Anagallis 709.
Anchusa 582.
Andropogon 889.
Androsace 712.
Anemone 26.
Anethum 393.
Antennaria 458.
Anthemis 467.
Anthericum 812.
Anthoxanthum 879.

Anthriscus 369.
 Anthyllis 238.
 Antirrhineae 615.
 Antirrhinum 620.
 Apocynaeae 564.
 Aquilegia 42.
 Arabis 71.
 Araliaceae 403.
 Arctostaphylos 560.
 Aremonia 309.
 Arenaria 143.
 Aristolichiaaceae 751
 Aristolochia 752.
 Aroideae 848.
 Aronia 318.
 Artemisia 477.
 Arum 849.
 Asarum 751.
 Asclepiadeae 566.
 Asparageae 813.
 Asparagus 817.
 Asperugo 601.
 Asperula 414.
 Asphodeline 812.
 Aster 938.
 Astragalus 247.
 Astantia 355.
 Atriplex 732.
 Atropa 606.
 Avena 899.

B

Ballota 699.
 Balsamineae 186.

Barbarca 65.
 Beckmannia 889.
 Bellevalia 810.
 Bellis 450.
 Berberideae 47.
 Berberis 47.
 Berteroa 84.
 Berula 364.
 Betonica 698.
 Betula 779.
 Betulaceae 778.
 Bideus 462.
 Bifora 373.
 Blitum 731.
 Borragineae 580.
 Brachypodium 923.
 Brassica 60.
 Briza 910.
 Bromus 919.
 Brunella 682.
 Bryonia 326.
 Buffonia 140.
 Bunias 99.
 Bupleurum 357.
 Butomeae 789.
 Butomus 789.

C

Cachrys 376.
 Calamagrostis 892.
 Calamintha 674 u 936.
 Calepina 99.
 Caltha 39.
 Camelina 89.
 Campanula 549.

- Campanulaceae 547.
 Cannabineae 766.
 Cannabis 767.
 Caprifoliaceae 406 n
 933.
 Capsella 94.
 Cardamine 75.
 Carduus 497.
 Carex 862.
 Carlina 494.
 Carpinus 776.
 Carum 363.
 Castanea 774.
 Catabrosa 903.
 Caulalis 400.
 Celastrineae 192.
 Celtideae 768.
 Celtis 768.
 Centaurea 506.
 Cephalanthera 829.
 Cephalaria 432.
 Cerastium 147.
 Cerasus 282.
 Cerinthe 581.
 Chaerophyllum 367.
 Chaiturus 692.
 Chelidonium 51.
 Chenopodeaceae 726.
 Chenopodium 727.
 Chondrilla 528.
 Chrysanthemum 472.
 Chrysosplenium 346.
 Cichorium 518 n 935.
 Circaea 325.
 Cirsium 500.
 Cistineae 102.
 Clematis 23.
 Clinopodium 676.
 Cnidium 384.
 Colchlearia 89.
 Coeloglossum 835.
 Colchicaceae 790.
 Colchicum 790.
 Comandra 749.
 Compositae 441.
 Coniferae 785.
 Conium 374.
 Convallaria 814.
 Convolvulaceae 575.
 Convolvulus 576.
 Cornaceae 404.
 Cornus 404.
 Coronilla 243.
 Corydalis 52.
 Corylus 775.
 Cotoneaster 316.
 Crassula 340.
 Crassulaceae 333.
 Crataegus 315.
 Crepis 536.
 Crocus 820.
 Crucianella 413.
 Cruciferae 55.
 Crupina 516.
 Crypsis 879.
 Cucurbitaceae 326.
 Cupuliferae 771.
 Cuscuta 577.
 Cyclamen 771.
 Cynodon 888.

Cynoglossum 600.
 Cynosurus 913.
 Cyperaceae 857.
 Cyperus 858.
 Cyrtandraceae 573.
 Cytisus 205.

D

Dactylis 912.
 Danthonia 912.
 Daphne 746.
 Datura 607.
 Daucus 398.
 Delphinium 43.
 Dentaria 77.
 Dianthus 115.
 Dictamnus 190.
 Digitalis 626.
 Dioscoreae 819.
 Diplotaxis 62.
 Dipsaceae 430 и 933.
 Dipsacus 430.
 Doronicum 482.
 Doryenium 240.
 Draba 85.
 Dryas 288.

E

Echinops 491.
 Echinosperrnum 600.
 Echium 590.
 Edrajanthus 548.
 Elymus 926.
 Epilobium 321.
 Epipactis 830.

Eragrostis 908.
 Eranthis 40.
 Ericineae 560.
 Erigeron 449.
 Erodium 176.
 Erophila 86.
 Ervum 266.
 Eryngium 353.
 Erysimum 63.
 Erythraea 568.
 Erythronium 809.
 Euclidium 97.
 Eupatorium 447.
 Euphorbia 753.
 Euphorbiaceae 753.
 Euphrasia 643.
 Euphrasia 642.
 Evonymus 193.

F

Fagus 775.
 Falcaria 365.
 Farsetia 84.
 Ferula 388.
 Ferulago 388.
 Festuca 914.
 Filago 460.
 Foeniculum 385.
 Fragaria 289.
 Fraxinus 563.
 Freyera 366.
 Fumana 105.
 Fumaria 54.
 Fumariaceae 52.

G

- Gagea 800.
 Galanthus 825.
 Galega 246.
 Galeobdolon 688.
 Galeopsis 692.
 Galium 417.
 Genista 201.
 Gentiana 569.
 Gentianeae 567.
 Geraniaceae 167.
 Geranium 168.
 Geum 288.
 Gladiolus 824.
 Glaucium 50.
 Glechoma 678.
 Globularia 717.
 Globularineae 716.
 Glyceria 902.
 Gnaphalium 459.
 Goniolimon 718.
 Goodyera 829.
 Gramineae 874.
 Gratiola 625.
 Grossularineae 347.
 Gymnadenia 835.
 Gypsophila 123.

H

- Haplophyllum 191.
 Hedera 403.
 Heleocharis 861.
 Helianthemum 103.
 Heliotropium 601.

- Helleborus 40.
 Heracleum 394.
 Herniaria 330.
 Hesperis 62.
 Hibiscus 166.
 Hieracium 539.
 Himanthoglossum 833.
 Hippocrepis 242.
 Holcus 900.
 Holosteum 146.
 Hordeum 924.
 Humulus 767.
 Hutchinsia 91.
 Hyosciamus 607.
 Hypecoum 51.
 Hypericineae 178.
 Hypericum 178.
 Hypochoeris 526.
 Hyssopus 671.

J

- Impatiens 187.
 Inula 452.
 Irideae 819.
 Iris 821.
 Isopyrum 41.
 Juglandaeae 770.
 Juglans 771.
 Juncaceae 852.
 Juncus 853.
 Juniperus 787.
 Jurinea 505.

K

Kentrophyllum 934.
 Kitaibelia 161.
 Knautia 433.
 Kochia 734.
 Koeleria 901.

L

Labiatae 654.
 Lactuca 532.
 Lagoseris 545.
 Lamium 687.
 Lappa 496.
 Lapsana 518.
 Laserpitium 396.
 Lasiagrostis 896.
 Lathraea 649.
 Lathyrus 267.
 Lavatera 163.
 Lemna 848.
 Lemnaceae 847.
 Leontodon 519.
 Leonurus 691.
 Lepidium 94.
 Libanotis 383.
 Ligustrum 562.
 Liliaceae 792.
 Lilium 793.
 Limodorum 832.
 Linaria 615.
 Lineae 152.
 Linosyris 448.
 Linum 153.
 Listera 831.

Lithospermum 592.
 Lolium 931.
 Lonicera 409.
 Loranthaceae 405.
 Lotus 241.
 Lunaria 78.
 Luzula 855.
 Lychnis 135.
 Lycium 605.
 Lycopus 660.
 Lysimachia 710.
 Lythraceae 318.
 Lythrum 319.

M

Malachium 151.
 Malus 313.
 Malva 162.
 Malvaceae 160.
 Marrubium 685.
 Matricaria 471.
 Medicago 212.
 Melampyrum 645.
 Melica 910.
 Melilotus 217.
 Melissa 676.
 Melittis 700.
 Mentha 658.
 Mercurialis 763.
 Micromeria 673.
 Micropus 460.
 Milium 897.
 Moehringia 145.
 Moenchia 147.

Mulgedium 531.
Muscari 810.

N

Nasturtium 69.
Neottia 832.
Nepeta 677.
Neslia 98.
Nigella 42.
Nonnea 584.

O

Odontites 643.
Oenanthe 377.
Oleaceae 561.
Onagraceae 320.
Onobrychis 253.
Ononis 208.
Onopordon 504.
Onosma 588.
Ophrys 844.
Orchideae 826.
Orchis 836.
Origanum 669.
Orlaya 397.
Ornithogalum 796.
Orobanche 651.
Orobanchaeae 648.
Orobis 273.
Ostericum 386.
Oxalideae 187.
Oxalis 188.

P

Paeonia 46.
Paliurus 194.
Panicum 886.
Papaver 49.
Papaveraceae 48.
Papilionaceae 198.
Parietaria 765.
Paris 814.
Paronychia 329.
Paronychieae 328.
Passerina 748.
Pastinaca 395.
Pedicularis 647.
Petasites 480.
Peucedanum 389.
Phalaris
Phelipaea 649.
Phleum 880.
Phragmites 891.
Physalis 605.
Physocaulus 369.
Physospermum 374.
Phytolacca 722.
Phytolacceae 722.
Picris 520.
Pimpinella 362.
Pinus 785.
Piptatherum 896.
Pisum 279.
Plantagineae 719.
Plantago 719.
Platanthera 834.
Plumbagineae 717.

Poa 904.
 Podanthum 557.
 Podospermum 525.
 Polycnemum 725.
 Polygala 111.
 Polygaleae 111.
 Polygoneae 736.
 Polygonum 741.
 Pomaceae 311.
 Populus 783.
 Portulaca 328.
 Portulacaceae 327.
 Potamoceae 845.
 Potamogeton 845.
 Potentilla 291.
 Poterium 310.
 Prenanthes 531.
 Primula 715.
 Primulaceae 708.
 Prunus 283.
 Pulicaria 594.
 Pyrus 312.

Q

Queria 332.
 Quercus 772.

R

Ramondia 573.
 Ranunculaceae 21.
 Ranunculus 30.
 Raphanus 59.
 Reseda 100.
 Resedaceae 100.

Rhamneae 194.
 Rhamnus 196.
 Rhinanthus 644.
 Rhus 198.
 Ribes 347.
 Roripa 87.
 Rosa 301.
 Rosaceae 284.
 Rubia 412.
 Rubiaceae 412 и 932.
 Rubus 297.
 Rumex 736.
 Ruscus 818.
 Ruta 190.
 Rutaceae 189.

S

Sagina 139.
 Salicineae 779.
 Salix 780.
 Salsola 735.
 Salvia 661.
 Sambucus 407.
 Sanicula 356.
 Santalaceae 748.
 Saponaria 125.
 Satureja 672.
 Saxifraga 342.
 Saxifrageae 342.
 Scabiosa 436.
 Scandix 372.
 Scilla 795.
 Scirpus 860.
 Scleranthus 331.

Scorzonera 524.
 Scrophularia 621.
 Scrophulariaceae 608
 Scutellaria 679.
 Secale 927.
 Sedum 334.
 Selinum 386.
 Sempervivum 340.
 Sennebiera 97.
 Senecio 484.
 Serratula 506.
 Seseli 380.
 Sesleria 883.
 Setaria 885.
 Sherardia 413.
 Sideritis 684.
 Silaus 384.
 Silene 127.
 Sileneae 114.
 Siler 387.
 Sinapis 59.
 Sisymbrium 66.
 Sium 363.
 Smyrniium 375.
 Solanaceae 602.
 Solanum 603.
 Solidago 448.
 Sonchus 529.
 Sorbus 313.
 Sorghum 890.
 Sparganium 852.
 Specularia 558.
 Spergularia 152.
 Spiraea 286.
 Spiranthes 828.

Stachys 694.
 Staphylea 194.
 Stellaria 143.
 Sternbergia 826.
 Stipa 894.
 Succisa 934.
 Symphytum 586.
 Syringa 562.

T

Tamus 819.
 Tanacetum 476.
 Taraxacum 527.
 Telekia 451.
 Terebinthaceae 197.
 Teucrium 703.
 Thalictrum 25.
 Thesium 749.
 Thlaspi 91.
 Thymeleaceae 745.
 Thymus 669.
 Tilia 159.
 Tiliaceae 158.
 Tordylium 393.
 Torilis 399.
 Tragopogon 521.
 Tragus 884.
 Trapa 325.
 Tribulus 189.
 Trifolium 219.
 Trigonella 209.
 Trinia 361.
 Triticum 927.

Tulipa 793.
 Tunica 122.
 Turgenia 402.
 Tussilago 481.
 Typha 851.
 Typhaceae 850.

U

Ulmaceae 769.
 Ulmus 769.
 Umbelliferae 348.
 Urtica 764.
 Urticeae 764.

V

Vaccinieae 559.
 Vaccinium 559 и 936.
 Valeriana 425.
 Valerianeae 425 и 933
 Valerianella
 Veratrum 791.
 Verbascum 609.

Verbena 706.
 Verbenaceae 706.
 Veronica 629.
 Viburnum 408.
 Vicia 254.
 Vinca 565.
 Vincetoxicum
 Viola 106.
 Violaceae 105.
 Viscum 406.
 Vitis 186.

W

Waldsteinia 289.

X

Xanthium 546.
 Xeranthemum 493.

Z

Zyzophylleae 188.

